

Mahir Öztaş

Soğuma

ROMAN

SOĞUMA

Mahir Öztaş 1951'de İstanbul'da doğdu. Samsun ve Kadıköy Maarif Koleji'nde okudu. Yüksek öğrenimini İ.D.G.S.A. Yüksek Mimarlık Fakültesi'nde tamamladı. Bir süre mimarlık yaptı. Suudi Arabistan'da çalıştı. 1973 yılında *Yansıma* dergisinde çıkan ilk şiirinin ardından çeşitli dergilerde şirleriyle görüldü. *Öteki Kadın* adlı öyküsüyle *Playboy Türkiye* dergisinin düzenlediği hikâye yarışmasında birincilik ödülü (1988) aldı. *Literaturexpress'e* (2000), Iowa Üniversitesi *International Writing Program'a* (2004), Hong Kong Baptist Üniversitesi *International Writers Workshop'a* (2010) katıldı.

(Web sitesi: www.mahiroztas.com)

Yapıtları:

Şiir: *Unutulmak Tozları* (Yaşantı-Sanat, 1983).

Öykü: *Ay Gözetleme Komitesi* (Çizgi, 1987; 1988 *Sait Faik Hikâye Armağanı*), *Korku Oyunu* (Afa, 1989; Yunus Nadi 1989-90 Öykü Kitabı, ikincilik ödülü), *Ruh İlkizini Arar* (YKY, 1997).

Roman: *Soğuma* (YKY, 1995; Yunus Nadi 1996 Roman Ödülü); *Bir Arzuyu Beslemek* (YKY, 2002); *Koparıldığımız Topraklar* (YKY, 2009).

Anı-Deneme: *Taksim: Bir Şenliği Yaşamak* (Heyamola, 2010).

*Mahir Öztaş'ın
YKY'deki kitapları:*

- Soğuma (1995)
- Ruh İkizini Arar (1997)
- Korku Oyunu (1998)
- Ay Gözetleme Komitesi (1999)
- Bir Arzuyu Beslemek (2002)
- Koparıldığımız Topraklar (2009)

MAHİR ÖZTAŞ

Soğuma

Roman

Yapı Kredi Yayıncılığı

**Yapı Kredi Yayınları - 568
Edebiyat - 112**

Soğuma / Mahir Öztaş

**Kitap editörü: Çetin Şan
Düzeltiler: Zeynep Tür - Güler Çetin**

Kapak tasarımu: Nahide Dikel

**Baskı: Pasifik Ofset
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1
Baha İş Merkezi A Blok Haramidere - Avcılar / İstanbul
Telefon: (0 212) 412 17 77
Sertifika No: 12027**

**1. baskı: İstanbul, Kasım 1995
3. baskı: İstanbul, Mart 2013
ISBN 978-975-363-427-7**

**© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2002
Sertifika No: 12334**

**Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayınçının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.**

**Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr**

I

Kurallar ve Krallar

Anlaşılmaz olan, insanın içini ileriye atılmak konusunda coşkuyla ve dinmek bilmez bir araştırma tutkusıyla doldurur. Bir anlamda, yazmak, belleğin yitirdiklerini yeniden yakalayıp yineleyebilmek için gösterdiği-miz ve yenilgisi baştan kabullendiğimiz sonu gelmez bir çaba değil mi?

Birkaç yıl önce çok eski bir arkadaşım, üniversitede, Cemil Raşit'le ilgili bir seminer vermemi istedi, neden söz edeceğimi kendim seçebile-cektim. Bu konuda daha önce yazdıklarımı gözden geçirdim; öğrencilerin yakın ilgisini bildiğim için oldukça ilginç sorular bekliyordum.

Konuşmanın bitiminde, sorulara geçtik ve arka sırada, camın kıyı-sında oturan öğrencilerden biri söz istedi, Cemil Raşit'in yaşamıyla ilgili bir konuşmada *gerçek* gibi bir kavrama dayanmanın anlamsız olduğunu söyledi. "Bu sözünü ettiğinizin gerçek nedir?" diye sordu.

"Nasıl? Gerçek mi? Hangi gerçek?"

"Bir insanın gerçeği, şu anlattığınız şey."

Bir anda buz tutmuş gölü geçen atının durumuna düşmüştüm. Öğ-rencinin sorusuyla Konstanz Gölünün buzları kırılmıştı ve kendimi buz gibi suyun içinde bulmuştum. Daha da kötüsü, buz tabakasının oluşturduğu bu yüzeyin nasıl bir derinliği gizlediği çoğu zaman anlaşılamıyor. Gerçeğin ne olduğunu dile dayanarak anlatmak zordur. Peki aşkı anlatmak kolay mıydı? Daha önce *aşk* üzerine yaptığım bir konuşmamda bu-na benzer güçlüklerle karşılaşışımı anımsıyorum. Oysa şimdi durum çok değişikti, öğrencinin istediği bu kavramın tanımını yapmam değildi yalnızca. Bir tanım yapılması bize hiçbir şey kazandırmazdı, çünkü yüz-lece değişik tanım yapılabılırdı. Üstelik ne denli yakından tanıdığını dü-şünürsem düşünüyorum, bir *başkası* üzerine konuşuyordum. Orada soru-yu istediğim gibi yanıtlayamamıştım. Bütün bu düşüncelerle konuşmayı

sürdürmek bana oldukça saçma gelmişti. Sonraları, öğrencinin bu sorusu üzerine çok düşündüm.

Çoğu sıradan yaşantı, geçtiği yerlerde pek bir iz bırakmaz. Oysa Cemil Raşit gibi birisinin yaşamı söz konusu olduğunda aynı kalınlıkta ve belirginlikte çizilmiş sayısız iz arasında insan önceliği hangisine vermesi gerektiğine bir türlü karar veremez Öğrencinin sorusu üzerine ben de şaşırılmış ve sözcüklerle kurulan bir yaşam öyküsünün inandırıcılığı konusunda kuşkuya düşmüştüm. İşte o zamandan beri de bu tür seminerlerden kaçıyor ve bilinmeyene yeni açıklamalar getirme çabalarından uzak duruyorum.

Cemil Raşit'in yaşam öyküsünü, elimizde pek fazla kayıt bulunmasına karşın çoğumuz tarafından az çok bilinen, üzerinde çok konuşulmuş, kimi kalın kitaplar yazılmış ama yine de tümüyle açıklanamaz gölgelerle gizlenmiş öyküsünü anlatacak değilim.

Sürgün olduğu dönemler bitmiş ve sonunda memleketine geri dönmüştü. Kayboluşunun bu garip zamanlaması insanı şaşırtıyor İşin en korkunç yanı, uzunca bir süre sonra, bir koynun durgun sularında bir adamın cesedi bulunmuþtu. Kaybolusundan iki yıl sonrasına kadar kimi eski dostları ondan haber aldıklarını ileri sürdüler ama bütün bunlar söylenti olarak kaldı ve hiçbir zaman doğrulanmadı. Gençlik yıllarında, bir Hindistan yolculuþuna çıkmış, nerede olduğunuyla ilgili hiçbir haber almadan uzunca bir süre geçirmiþti. Sonunda bir arkadaþının aldığı, telaþla karanmış bir posta kartından Cemil Raşit'in Çin'de olduğu anlaþılmıştı. Bu yüzden kimi arkadaşları sonunda ondan bir haber çıkacaðına inanıyordu.

Aradan iki yıl geçtikten sonra, bilimsel bir kongre nedeniyle Roma'ya giden bir arkadaþım, dönüşünde Brindisi'de bindiği Yunan gemisinde tanıştığı Türk asıllı bir gemiciden onun hâlâ ufak Yunan adalarının birisinde yaþadığını öğrenmiş. Bu gemicinin edebiyatla iyi kötü ilgili bir komusu, onu gördüğünü ileri sürüyormuş. Bu komşunun anlattığına göre, Cemil Raşit onların yaz tatilini geçirdiği sıralarda bu Yunan adasında çok güzel bir ev tutan Fransız bir çiftle yakın bir dostluk kurmuş ve onların evinde konuk olarak kalıormuş. Söz konusu komþu yeni bir yerbere taþındığı için, adamı bulup konuşması olanaðı yokmuş. Eski alışkanlıklarını sürdürdüðünü varsayırsak, ayrıntılarını bilemediğimiz kendi hâlinde bir yaþam sürdürün bu adamın, Cemil Raşit olma olasılıðı oldukça yüksek. Bu haber yayıldıktan sonra onu güneydeki bir dinlence kasaba-

sında gördüklerini ileri sürenlerin sayısında önemli bir artış oldu. Bütün bu gözlemciler ısrarla Cemil Raşit'e Fransız bir çiftin eşlik ettiğinde di retmese, yurt özlemiyle yapmış olabileceği böyle bir yolculuğa inanmak çok daha kolaylaşacaktı. Arkadaşım bütün bunları bana anlatlığında, ne yalan söyleyeyim, bu konu hiç ilgimi çekmemiştir. Üstelik onunla ilgili anlatılanların tuhaf bir biçimde *Soğuk Tanrı* romanındaki Cemil Raşit izlek lerini andırması, inanırlıklarını büyük bir ölçüde zedeliyor ve onu gördüğünü söyleyenlerin, romanın etkisinde kalarak açıkça bir yanılısama içinde olduğunu akla getiriyor.

O sıralarda kayboluşunun üzerinden sekiz yıl geçmişti ve benim için Cemil Raşit, yerli yersiz ortaya atılan birtakım kuşkulu haberlere dayanarak değiştirmek istemediğim, geçmişin gölgeleriyle örtülü silik bir hayal yaldı.

En son, birkaç yıl kadar önce, ortak bir dostumuz, ona benzer birisine Paris'te rastladığını anlattı. Gerçekten Cemil Raşit olup olmadı gından, bana anlatırken bile kuşkuluuydu, ama Cemil Raşit'in kimi kişisel özelliklerine uygunluk, yani ellerini sallayarak konuşması, alaylı gülüşü, Fransızcasındaki aksan, gördüğünün gerçekten de Cemil Raşit olduğunu düşündürüyor.

Bu dolaylı haberler insanı usandıracak kadar birbirinin benzeriydi, öyle ki bir ara bütün bunların aynı şakacı düş gücünün ürünü olmasından kuşkulandık.

Edebiyatla artık ilgilenmediği söylendi; eski yaşamını anımsatan - kendisini tanıyan eski arkadaşlar ve sevgililer- hemen her şeyden kaçışmıştır.

Ortadan kayboluşu, üstelik yıllarda beri peşinden koştuğu bir ünү tümüyle yakalamışken, birdenbire ortadan kayboluşu, o yıllarda hepimi zi şaşırtmıştı. Gelecekteki başarıları korkutuyordu Cemil Raşit'i, sınırları acımasızca belirlenmiş bir konuma gelmeyi istemiyordu. En yakın dostlarına haber vermedi, kimseye bir yolculuğa çıkacağı imasında bulunmadı, hatta sevgilisine bile herhangi bir şey söylemedi.

Tuhaf olan bu kayboluşu yavaş yavaş gerçekleştirmeyip duruma sarsıcı bir gösteri boyutu katmasıydı; oysa evinden taşınması, eski dostlarını aramaması, genellikle gittiği barlarda görünmemesi, başına kötü bir iş geldiği kuşkusunu içimden siler, olsa olsa yaşama biçimini değiştirdiğini düşünmemimize yol açardı. Bu türden bir gösteri, Cemil Raşit'in kişiliğine uyan bir şey değil ve on beş yıllık bir sürgünden sonra,

Ülkeye döndüğü bir zamanda ortadan kaybolması, geriye yanıtlanması zor sorular bıraktı. Hepimizi düşündüren bu kayboluşun anlaşılmazlığıydı; çünkü gerçekten başına bir şey gelip gelmediğini bilememek bizi ona acımaktan alıkoyuyordu. Bu kayboluşun ardından giz kimse tarafından asla anlaşılamadı, böylece olay yalnızca dostlar arasında konuşulan bir söyleşi konusu olarak kalmadığı gibi yetkili kişileri uğraştıran bir kördüğüm'e dönüştü.

O zamanlar Cemil Raşit'in kayboluşu, aramızdaki derin dostluk nedir denile, beni üzmesine ve derinden kaygılandırmamasına karşın, olaydaki gizi çözmek konusunda hiç çaba göstermemiştir.

Bu konuya, uzun bir süreden sonra yeniden dönme nedenim, sevdigim genç bir yazarın bu yakınlarda üstelik tümüyle yeni bulgu ve kayıtlara dayalı önemli çalışmalar ortaya koyması.

Nedim Eren'le ne zaman ve nasıl tanıştığımızı çok iyi anımsıyorum. O sıralarda, Nedim Eren ve arkadaşları, bir sanat dergisi çıkarmayı tasarlıyorlardı. Söz konusu dergi için Nedim Eren, benden bir yazı istemişti.

Fakülteyi bitirdikten sonra yanılmıyorsam iki yıl kadar bir süre, Ankara'da bir üniversiteye atandığını söylemiştir. Ankara'ya tümüyle yerleşmemiş; hafta sonlarını ne yapıp edip İstanbul'da geçirirmiştir.

Kendisini tanıdığımda Marmara Üniversitesi'nde öğretim üyesiydi, alışılmadık derecede düzenliydi, tumturaklı konuşması ve insanın ne işine yarayacağı belirsiz bilgisi ilk başlarda bana oldukça itici gelmişti. Aradan bunca yıl geçtikten sonra onun gibi genç bir araştırmacının, üstelik hiç tanık olmadığı bir olaya bunca önem verip ilgileneceği, bana anlaşılmaz olduğu kadar, sonuçsuz kalmaya yargılı boş bir çaba gibi geliyordu.

Gösterdiği iyi niyet değildi beni duygulandıran, sabırlı olduğu da hiç söylenenemezdi, bende daha çok coşkulu bir insan izlenimi uyandırılmıştı; yine de neden bilmem bu araştırmayı yapması konusunda onu yüreklenirdim. Daha önceleri Cemil Raşit'le ilgili bir tez yazmıştım, şimdi de yapıtı ve yaşamı üzerine bir kitap yazmak istiyordu. Kişiliğinin en belirgin yanı, içinde bulunduğu akademik formasyonun dışına çıkabilmek için duyduğu ateşli tutkuydu.

Cemil Raşit'in yaşamı çok gerilere giderek izlendiğinde Nedim Eren, onu bu şaşırtıcı sonuca götüren nedenlerin ortaya çıkarılabilcecine inanıyordu. Yaşamındaki gizin çok yakınımızda, sözgelimi son romanının sayfaları arasında bulunabileceğini düşünüyordu, ama araştırmaya ne-

reden başlayacağı konusunda verilmiş bir kararı yoktu. Kendisinden çok şey bekendiği bir anda bu zamansız kayboluşla Cemil Raşit bu araştırmayı hak ediyordu. Böylece olayın ardından gizin günün birinde açıklanabileceği düşüncesi bir anlamda içimizi rahatlatıyor, bir başka açıdan da anlaşılamayın çözümek için atılacak her adımı ve çabayı yüreklenirmeye bizi zorluyordu.

Geçmiş bir dönemin dergileri incelendiğinde, insan bugünün değerlendirmesiyle gereksiz ve unutulmuş adların bolluğu karşısında şaşkınlığa uğrar. İşte bu durum bizi, geçici ve kalıcı değerler arasındaki ayrimının ne olduğu konusunda düşünmek zorunda bırakıyor.

Gelecek kuşaklar bu çağrı hangi verilere göre değerlendirecek? Kimi zaman bugünden geriye nelerin kalacağını, çağımıza hangi türden bir düşüncenin damgasını vuracağını merak ediyorum; hangi adlar, yapıtlar, sarsıcı buluşlar ya da çoğu kesinlikle kurmaca olacak ne gibi yaşam öyküleri?

Herhangi bir toplumun gelişmemişliğinin görünür cezası, yeteneksiz yöneticilerin elinde acılar çekmekte, büyük bir yaratıcı da gelecek kuşaklara geveze ve dangalak yorumcular eliyle olduğundan çok başka tanıtılır.

Ben hep şunu düşünmüştüm: belki her yaratıcının kendisine benzeyen bir de yorumcusu olmalıdır. Ne diyelim, gelecek, hepimizi bütün bu silik yorumculardan korusun.

Belirsizlikler ve Şeylerin Soğuk Çekiciliği

Cemil Raşit'in ruhsal açlığını doyurmaya zaman yetmiyordu; bir tür yaşam profesyoneli, gözlerini denize dikip saatlerce sessiz oturmaya bağılıyordu, ama kimse onu kısa bir süre için bile istemediği bir konuşmanın içine çekemezdi. Edebiyattan söz etmesini pek sevmezdi. Yerleşmiş geleneklerden bu denli nefret eden bir başka kişi tanımadım. Heyecanlandığı zaman ateşli konuşmalar yapmaya bayılırdı. Cemil Raşit'in sabırsızlık ve öfkeyle dolu o kendine özgü vurgulamasıyla şöyle dediğini çok duymuştum: "Nasıl olursa olsun, bir şeylerin değiştiğini görelim artık."

Gençliğine rastlayan o coşkulu donemin temelleri çatırıtlarla çökerken, nice güçlükler pahasına edindiği değerlerden vazgeçmesi kolay değildi. Tekdüzelikten, her şeyin aynı olmasından gelen bir bükkinlikla ve neredeyse hinc dolu bir ses tonuyla eylemle beslenen o eski günleri özlemle anardı. Oysa hiçbir şey eskisi gibi olamazdı. O günlerimizi en iyi açıklayan ortak duygusu, düş kırıklığıydı.

Bağlandığı ve saygı duyduğu tek bir değer bile olmadığını söyledi; devletten aileye kadar her tür kurum, organ, düşünce, kişi, kuruluş ve aracın insan üzerindeki baskıcı denetimine karşıydı. Başlangıçta varoluşçuluğun bireyi yücelten ve coşkulu modernizmi, Cemil Raşit'i derinden etkilemişti. En ufak bir ahlaki kaygı taşımadan inandığı düşünelerin tam karşıtlarını da rahatlıkla savunabilirdi. Şimdi de, bunca çalkantılı geçen yıllarda sonra, kimsenin bir öğretiler bütününe bağlanmadığı günümüzde o günlerin Cemil Raşit'ini anlayabilmemiz kolay değil. O yıllarda inançsızlığını sergilemekten kaçınmayan bir tanrıtanımadır, kişiyi, o kişi bir yazar bile olsa, toplumdan soyutlardı. Unutmayalım ki *modernist* yazarları okuyanların parmakla gösterildiği bir dönem.

"Ben herhangi bir kurama inanmıyorum", demişti bana; kıyı kahvele-

rinden birinde oturuyorduk. "Bu durum hiç hoşuma gitmiyor", diye sürdürmüştü sözlerini, üzüntüyle gözlerini kısarak. "Hiçbir şey yeni değil, hiçbir şey de eskisi gibi değil, üstelik yeni sandığımız birçok şey de hızla eskiyor."

"Nihilizm?" diye sordum.

Cemil Raşit başını iki yana salladı, Nihilizm'i kuramdan saymadığı için soruma yanıt vermeye bir gerek görmemişti.

Geçen bir gemi uzun bir düdük çalmıştı. Cemil Raşit gözlerini denize dikmiş, bir süre düşündükten sonra, "Şaşıracak hiçbir şey kalmadı dünyada," diye homurdanmıştı.

Hemen yanımızdaki yeşil tenteli bir kahveden yükselen müzik sesi düşüncelerimizi dağıtmıştı. Güneş bir türlü batmak bilmiyor, aramızdaki tembel, huzurlu konuşma isteksizce uzuyordu; o günün üzerinden kaç yıl geçti, bunu şimdî anımsamam çok güç.

Değer yokluğu, bir yandan onu karşı çıkılacak şeylerin yoksunluğundan ötürü devinimsizliğe iterken, öte yandan da düşünSEL özgürlüğünün alanını genişletti. Düşüncede kazandığı bu bağımsız ve özgür yapının ana nedeni, ülkenin dişe dokunur değerler ve yapıtlar üretmemiş olmasıdır. Yazdığı hemen her şeyde, onun ülke edebiyatına karşı benimsediği bu kücümseyici tutumdan bir iz bulunur.

Bütün tekduze konuşmalardan ve birliktekilerden kaçınır oldu. Çok çalışması gerektiğine inanıyordu ve böylesine yoğun bir çalışma için yalnızlığa gereksinimi vardı. Bu vazgeçşi bir kez benimseyince, kendi köşesine çekilmekten başka yapacağı bir şey kalmıyordu ama, yıpratıcı bir hırsın dizginlenmesi kolay değildi. Başka insanlar tanımak, başka şeylerden söz etmek için dayanılmaz bir arzu duyuyordu; böylece o uzun yolculuklar dönemi başlamış oldu.

Nefret etmeyi öğrendiği her şey, bütün bu yılların sonunda, onu bencil bir yalnızlığa sürükledi. Eylemle geçen bir yaşam, onu getirip umarsız bir bezginliğin içine atmıştı. Belki biraz da bu yüzden sanatının öznesi hep *inanmayan insan* oldu.

Bunca yıldan sonra anlatmak istedigim, yalnızca ortadan kaybolusunun getirdiği sorunlar değil, Cemil Raşit'in yaşamındaki gize, son romanı *Soğuk Tanrı*'nın nasıl görünmez ipliklerle bağlı olduğu. Araştırma tutkusunu uyaran çoğu kez küçük bir kuşkudur, böylece yorucu bir çalışma dönemi başlamış olur. Sonuçları çok değişik bir görünümde karşımıza çıkacak olsa da *Soğuk Tanrı*'nın uzak bir gelecekteki okurları, o küçük kuşkuya çok şey borçludurlar.

II

Soğuk Tanrı
Birinci Bölüm

Bu anlatı karabasanı andıran, böylece çok sonraları tuhaf bir şekilde anımsanan bir düşün –bu düşünce görülen bir yanardağın– gemilerin ve hiç unutulmayan bir düş kadınının birbirine bağlı serüveni üzerinedir. Aradan yıllar geçtikten sonra bile, bütün bu iç karartıcı anıllara nasıl dayanabildiğimi hâlâ sorarım kendime. Belki de hiçbir zaman gerçekten bulamayacağım, tümüyle kurtulamayacağım ya da varlığını kanıtlayamayacağım, ama arzularımın akışına göre sevip dokunmak istediğim, anlaşılmaz çekicilikte ve güzellikteki, benden ne istediği belirsiz bu imge –özellikle *Düiş Kadın* ve ışıklı beyaz bir gemi,— içimi kaygıyla doldurarak beni peşinden sürüklemeyi başarmıştı. Ortak simgeyi yanardağın oluşturduğunu rastlantıların yardımıyla çok sonraları anladım.

Düş, bir ölümün düşü, ama anlaşılmaz bir şekilde sonsuzluk düşüncesini içinde taşıyan bir ölüm bu. Belki söyle söylemek daha doğru: yanardağ bu düşün ana temasını oluşturuyor, ama ateşli ve tutkulu bir ölüm, asıl anlamını, her şeyi yok ederek akıp gelen o yoğun sıvıda buluyor. Öyle bir sıvı ki, soğuyacak ve sonunda bizim için sonsuzluk anlamına gelen uzun bir süre ayaklarımızın altındaki yerküreyi oluşturacak. İnsanı istemeden karamsarlığa iten düşünceler bütün bunlar. Kimi zamanlar masamın başında otururken, odamda, günbatımında, düşünüyorum, anakaların arasında yükselen, irili ufaklı başka adalarla çevrilmiş ada, orada yüreğindeki ateşin fışkıracağı anı bekliyor.

Uzaklardan denizin sesini duyar gibi oluyorum, kızgın güneşin altında ağustos böceklerinin insana zamanın tekdüzeliğini anımsatan bitmek bilmez cırlamaları. Ayrıntıların büyük bir çoğunluğunun geçen yıllarla bellekten silinmesi çok doğal.

Oysa ben, evlerin beyazına yansıyan yeşil, titrek bir denizi, Ege güneşinde yikanan yanardağın gölgeli karaltısını, kısacası neredeyse hiç eksiksiz anımsıyorum o uzun yaz günlerini; belleğimin acımasızlığı kimi zaman beni korkutuyor.

Aradan buna zaman geçtikten sonra geçmişte kalan hemen her şey inanılmaz görünüyor, insanın öylesine açık seçik animsadıklarını inanılmaz bulması çok garip. Bütün o açılanması zor olaylar sanki hiç yaşanmamış gibi. Oysa başkalarının daha şimdiden yavaş yavaş unutmaya yüz tuttuğu bütün o olayların üzerinden belki de sandığımдан daha az bir zaman geçti. Sonunda bütün bunları yazarken, niçin olup biten her şeinyan anlaşılabılır bir düzeni ve nedeni olmadığını, ya da başka türlü değil de böyle olduğunu anlayamıyorum.

O göz kamaştırıcı soğuk karaltının, ki bu belki de gelecek dediğimiz şeydir, yukarıya, hep çok daha yukarıya doğru açılmış o geniş kanatlarıyla, yarı karanlık gökkubbesinden sanki bir yıldız gibi akıp gittiğini görüyorum.

2

Gençliğimde çoğu insan gibi benim içimde de iki karşıt uç arasındaki kavga sürüp gidiyordu; kendi başına kalma isteğiyle, uzun yolculuklara çıkma özlemi.

Hıgbir yere gidemeyeceğimi sanıyordum, ama baktığım haritaların üzerindeki adlar belleğimde durmaksızın çoğalıyordu. Yatılı bir devlet okuluna gönderildim ve orada ana babamın kurallarından çok daha ağırlarıyla karşılaştım.

Yatılı okul günlerimde düşündüğüm hiçbir şeyi –en azından istedigim gibi– gerçekleştiremeyeceğim korkusuna kapıldım. Bir açıdan kitap kurdu sayılardım. Öte yandan dışındaki dünyaya da ilgisiz kalamıyordum. Neredeyse içimdeki karşıt uçlar birbirini dengeliyor ve sonuçta bir hiçliğin içine düşüyorum.

Okulun bir tutukevinden hiçbir farkı yoktu; ne kendi başıma kalabiliyordum ne de bir yere gidebiliyordum. Bu yeni tanıdığım yetke, insanla tartışmıyordu bile, yalnızca değişmez

kurallarına uyulmasına zorluyordu. İnsanı her sabah aynı saatte uyandırıyor ve her gece aynı saatte uyumasını istiyordu. Bu yüzden de yatağıma yattığım zaman kurduğum hayaller, kısa bir süre sonra beni bir serüven romanı yazmaya ve üstelik her gece bunu yatakhane'de yüksek sesle anlatmaya itti. Giderek kimi geceler yazmadığım bölümleri de anlatmaya başladım. Yatakhaneyi uyuyanların gördüğü düşlerin o ağır miriltisi sarıyor, bense uyumayan tek bir kişi kalıncaya dek kendi kurduğum bir dünyayla boğuşup duruyordum.

Babam öldüğünde henüz çok küçüktüm. Babam, taşra kentlerinden birinde doktordu. Mesleğinde başarılıydı ama yükselme konusunda en ufak bir hırsı bile yoktu. Hastaneye yalnızca bir kez, o da annemle birlikte gitmiştim. Babamı düşününce ilk aklıma gelen işte o gün oluyor; hastanedeki küçük odasında, kaygılı bir yüze oturuyor, dışarıdan gelen siren sesleri ve kalabalığın uğultusu bir türlü dinmiyor. Babamın çare sizliğinin sıkıntısıyla kırışmış alnındaki çizgiler daha da derinleşmiş, sık sık mendilini çıkarıp alnını kuruluyor.

Yaz tatillerim eğlenceli geçiyordu. Taşra kenti sakindi, yaz günleri uzun, sessiz ve hayallerle doluydu. İki katlı bahçe içinde bir evde oturuyorduk ve evin küçük bahçesi benim için koskocaman bir dünyaydı. Durmaksızın değişen, günün her anında başka renklerle dolan bir bahçeydi bu. Girişin iki yanında, iğne yaprakları arasında binlerce sineği barındıran bodur çamlar diziliydi. Kayısı ağaçları, evi, öbür evlerden ve yoldan geçenlerden gizlerdi. Öğleden sonraları bozkır güneşin altında bulanan ağaçları sulardım. Ağaçların dibinde oluşan su gölcüklerine, alçak bahçe duvarının girintilerinde yaşayan yaban arıları akın ederdi. Bu arıları daha uçarken hortumdan fışkıran suyla düşürmek çok hoşuma giderdi.

Yaz öğleden sonraları, toz bulutlarını bu unutulmuş taşra kentinin sokaklarında önüne katıp savuracak olan bir rüzgâr çıktı. Bu rüzgâr yaşamımın hep böyle sakin geçmeyeceğinin, firtinalı günlerin sonunda kapımı çalacağının bir tür habercisi gibi idi.

Üniversite yıllarda içimdeki bu iki karşıt uç pek değişmedi, ama nitelik değiştirdi. Durmaksızın okuyup, merak et-

tiğim her bilgiyi tutkuyla izlerken, eğlencelere –dansa ve partilere– katılmadan edemiyordum. Bir süre sonra bu durumun bir kez daha değiştigini gördüm. Yalnızca okumaktan haz alıyorum, kitaplar artık benim gözümde kuramsal ama bir o kadar da gerçek bir dünyayı simgeliyordu. Çoğu kez kadınlarla gereğinden çok zaman yitirdiğini düşünmeye başlamıştım. Eğlence dendığinde ise daha çok, o yillardaki yaygın bir anlayışın kaçınılmaz bir sonucu olarak, toplantılara, yürüyüşlere katılıp, kalabalıkla birlikte eylem içinde yer almayı anlıyordum.

Kendi görüntümün peşinde koştugumun ayrımina çok geç vardım. Sözünü ettiğim aynadan yansıyan görüntü değil, daha çok beni başkalarından ayıran, sınırları neredeyse hiç çizilmemiş, bana özgü, beni sonsuza dek yüceltecek bir görüntüydü ve işte bunun düşüncesi bile beni büyülemeye yetiyordu.

Böylesine ölçüsüz bir tutkunun, beni huzursuz, katı bir insana dönüştüreceği açıktı, daha da kötüsü kendisiyle ve dünayla barışık bir insanla bırakın dost olabilmeyi, böyle bir şeyi yalnızca düşünmek bile bana dayanılmaz geliyordu. Kendi payıma bu türden birisi, yani her şeyi olduğu gibi kabul eden, vurdumduymaz, üstelik tembel biri olmadığıma inanıyordum. Gençtim ve böylesi bir tutumla hiçbir zaman mutlu olamayacağımı bilmek beni hemen hemen hiç ürkütmüyordu. Giderek bu tutku biçimden biçim'e girdi. Önce amaçsız bir öfkeye, sonra sıkıntıya dönüştü. Bana gelince, bu amansız can sıkıntısıyla birlikte yaşamaya alışmıştim. Böylece meyhaneleri, barları dolaştığım yaşamımın yeni bir dönemi başlamış oldu. O zamanlar, sabaha kadar içerdim ve yıkılmadan benimle birlikte bir tek Uğur dolaşabilirdi; çok eski bir arkadaşdım, onunla Paris'te tanışmıştık. O zamanlar Uğur, ruhbilim öğrencisiydi ve Lacan'ın derslerine devam ettiğini ileri sürerdi. Şimdi düşündüğüm zaman gerçekliği varoluşıyla modern bir romanda rastlanabilecek bir karakter sayılabeceğini anlıyorum. Hemen her söylediği yalandı, kibar görünüşlü uygunsuz bir adamdı, soylu bir serseriydi, hele o zamanlar tam bir hergele, gerçek bir baş belasıydı. Kısa boylu ve keldi, alaycı bir gülüşü vardı. Şimdi ondan söz ederken, hüznünle karışık, o günlere gerçek bir özlem duyuyorum.

Tanışmamız şöyle olmuştu: Paris'in banliyölerinden birinde, *Mavi Değirmen* adlı bir öğrenci hostelinde kalmıştım. Güz mevsimiymişti, hostel o sıralarda okuluna dönmüş öğrencilerden çok, ucuz olduğu için orada kalan yorgun birtakım sürgünlerle ve doğuya gitmeye hazırlanan meslekten gezginlerle doluydu. Bunun dışında bir de Fransız hükümetinden işsizlik parası alıp, bir ev tutamadığı için hostele yerleşen Fransızlar vardı. O mevsimde hostel, gerçekten de şenlikli bir yere dönüşmüştü. Üç ana mekândan oluşuyordu; iki büyük yatakhane, ortadaki yemek salonuyla birbirine bağlanıyordu. Yaz mevsiminde yatakhaneler, kız ve erkek yatakhaneleri olarak ayrılmasına karşın, günde gelince durum değişmiş, yatakhaneler karışık kullanılır olmuştu. Doğuştan tutucu bir ülkenin yurttaşı ve hostelde kalanlar arasında en kıdemlilerden biri olarak, kimi tutucu yabancılara bu durumu açıklamak bana gerçek bir hazırlık veriyordu. Londra'da, aynı otelde çalışırken tanıştığım Brigitte'le birlikteydim o sıralar, yeteri kadar para biriktirmiştik, birlikte Fas'a gitme planları yapıyorduk. Brigitte'in ailesi Güney Fransa'da çiftçilik yapıyordu, Brigitte kısa bir süre onları ziyaret etmiş, yeniden Paris'e dönmüştü.

Kış mevsimi yaklaştıkça, hostel giderek daha da boşalmıştı. Bu yüzden kimi yataklar, üstelik ranzaydı bunlar, birleştirilerek çift kişilik yataklara dönüştürülmüştü. Böyle birleştirilmiş ranzalardan hemen yanı başımızdakinde Kanadalı bir çift vardı. Kızı genellikle salonda hep yün çorap örерken gördüm, bunun dışında kocaman bir uykuya tulumuna girip, sabah akşam sevişirlerdi. Öğlene doğru Brigitte beni kahvaltı için uyandırmaya geldiğinde, bakardım seviyorlar, kahvaltı sonrası dış fırçamı almak için uğradığında yine orada olurlardı. Kimi zaman bana öyle gelirdi ki sonunda kız sevişirken bir yandan da çorap örekektir, zaten bu iki iş niye aynı zamanda aradan çıkarmadığını bir türlü anlayamamıştim.

İşte böyle bir yerdi ve bir sabah ilk gürültüler başlamışken uyamamak için diretiyordum, yakındaki ranzalardan birinden gelen bir fisiltı duydum. Bu ses, anadilimde "esmer çukullatam benim" diyordu. Hostelde yurttaşlarından hiçbirinin olmadığını bildiğim için bu durumu enikonu yadırgamışdım. Uy-

kumun arasında, yurt özleminin etkisiyle hoş bir düş gördüğümü sandım. Bu fisiltiya karşılık, bir başka ses, İngilizce olarak bu iltifatın anlamını soruyordu, ama karşı taraftan yanıt yerine aynı nakarat geliyordu. Sonradan bu hoş sesin sahibinin, New Yorklu melez bir kız olduğunu öğrenecektim. Sonuçta küfrederek uyandım, öteki sesin sahibiyle yani Uğur'la tanışmış oldum.

İlk tanışlığımızda Uğur bende arsız ve şımarık bir çocuk izlenimi bırakmıştı. Durmaksızın konuşuyor, karşısındakini hemen hiç dinlemiyordu. Kendisi İngilizce, kız da Fransızca konuşmadığı için bu garip iltifati kendi dilinde yapıyordu. Sonraları onunla çok iyi dost olduk. Hemen o öğlen yemeğinde, üçümüz, Brigitte, ben ve Uğur, kendimize domuz paçasından yapılmış nefis bir ziyafet çekti. Melez kız, adı Mary'di, bize katılmamıştı; çünkü Uğur'dan neredeyse nefret ediyordu. Uğur'un ısrarıyla çevirmenlik görevimi yaptığım sırada bunu açıkça söylemişti, ama tüm sorularıma karşın nedenini açıklamamış, Uğur'un onu çok kızdıracak bir şey yaptığı söyлемekle yetinmişti. Üstelik öylesine sert bir dille söylemişti ki bunu, olduğu gibi Uğur'a çevirmek istememiştim.

Sonra nasıl oldu bilmiyorum, bir akşam, sırtlarında çantaları, onlara otobüs durağında rastladık. Mary'nin suratı asıktı; bize birlikte Cherbourg'a gittiklerini söylediler. Mary, *Cherbourg Şemsiyeleri* filmini görmüştü ve bize orada çok yağmur yağıp yağmadığını sordu. Uğur, "esmer çikolatam benim," diyeerek ona sarılıncı, bu kez soran bakişlarla bana baktı ve bu sözün anlamını öğrenmek istedi, ben de İngilizce olarak, "Boşver, bu adam aslında manyak, ama zararsızdır," dedim, o da bem-beyaz dişlerini göstererek doyasıya güldü.

Bir yaz günü, Uğur beni hoş bir kızla tanıştırmak istediği söyledi; kızı Üniversite'nin İdari Bölümü'nde tanımlı, orada sekreterlik yapıyordu. Daha önceden, bu kızdan da kısa bir sürede bıkmaya başlamamam konusunda beni uyardı.

O akşam hep birlikte yemeğe, o sıralar çok sevilen bir meyhaneye gittik. O günlerde yalnızlıktan yakınmak için hiçbir neden yoktu. Engin vardı sonra, işi gereği kadınları çok iyi tanıyan o şaşırtıcı hergele.

Engin geceleri yaşardı, bütün batakhaneleri bilirdi. Birazcık huysuzdu ve yeni gittiği bir yerde garsonları eğitmek gibi tuhaf bir huyu vardı. Sonraları kadınlarla da genel bir eğitim verilmesi gerektiğini düşünmeye başladı. Bu yüzden de sürekli bir sevgilisi hiç olmadı. Nice genç kız, Engin'in eğitimiyle okulunu bitirdi, iş gücü ve bir aile edindi.

Geceleri yaşadığım bu dönemin sonu hiç beklememişim bir anda geliverdi. Belki her şey eskisi gibiydi ama ben o eski tadı alamıyordum. O sıralarda Uğur, olağan askerlik görevini yapmak için taşra kentlerinden birine gitti. Birkaç ay sonra aynı şey Engin'le benim başıma da geldi. Uğur piyade olarak Tokat'a gitmişti; Engin, yanlış anımsamıyorsam İzmir yakınlarındaki bir İstihkâm Alayı'na katıldı.

Benim görev yерimse güneyin küçük kentlerinden biriydi. Kendime küçük bir kat tuttum. Doğal olarak, bu tür yerlerin insana verdiği sıkıntıyı hafifletecek ve ruhu devinime geçirecek bir tür antikor işlevi görmesi için tatlı bir genç kızla tanıştım. Bu küçük kente gidecek fazla bir yer yoktu. Akşamları, çoğu kez denizin kıyısındaki bir çay bahçesine gider, hemen hiç konuşmadan yan yana otururduk. Hafta sonları yakındaki plajlara gidip denize girerdik. Doğrusu o güzeli yaz günlerinden belleğimde çok hoş anılar kalmış.

İstanbul'a döndükten sonra, yine eskiden olduğu gibi, savruluk ve firtinalı bir biçimde yaşamaya başladım. Engin, kadınlar konusunda deneyimli olduğunu ileri süren biri olarak bana yardımcı olmaya hemen her zaman hazırıldı. Zaten Ebru'yla da Engin'in yeni atölyesinin açılışı için verdiği partide tanışmıştım. Engin, genellikle moda ve giyimle ilgili fotoğraflar çekerdi.

Partinin gerçekte oldukça hoş bir havası vardı. Konukların çoğunluğunu model kızlar, fotoğrafçılar ve reklamcılar oluşturuuyordu. İlk kadehimi içip, çevremde gevezelik eden kalabalığı izlerken, bu rahatlatıcı ortamdan dışlandığım gibi saçma bir duyguya kapılmış, bu partinin benim için tam bir düş kır-

ırkılığı olduğunu düşünmeye başlamıştım. Bir köşede oturan ve benim gibi sıkıntıdan patladığı konusunda hiç kuşku duymadığım genç kızı doğru yönelmiştim. Huzurlu ve cinsellikten arınmış denebilecek bir havayla konuşmuştu benimle. Ondan hoşlanmıştım, ama partinin giderek hızlanan karışıklığı içinde telefonunu almayı akıl edememiştim. Böylece aradan uzunca bir süre geçti. İşyeri telefonumda, yoğun bir günün bitiminde, Ebru'nun sesini ilk kez duyduğumda onunla karşılaşmamın bu hoş anıları neredeyse silinip gitmiş belleğimden. Engin'le birlikte çalıştığını ve telefonumu ondan aldığınu söylemişti.

Ebru'yla ilk kez birlikte olduğumuz geceyi unutamıyorum. Birlikte yemeğe gitmiş, sabaha kadar dans etmiştık. Şansımıza yemek yediğimiz lokalde o gece Rum müziği çalışırdı. Bu müziği ikimizin de beğendiği anlaşılmıştı. Aramızdaki ortak noktaların çoğalması hoşuma gidiyordu. Daha sonra deniz kıyısında oturmuştuk.

Başlangıçta beni etkileyenin güzelliği olduğunu söyleyemem, çok daha başka bir şeydi, belki yalnızlılığıydı, bunu bende bıraktığı izlenim anlamında söylüyorum, belki de bilemediğim gizemsel birtakım başka nedenler.

Hemen o gece, yaşam deneyimimin sınırlarını zorlayan değişik birtakım duyguları anlayamamaktan doğan bir şaşkınlıkla ona yüreğimi açtım.

Çok sonraları bana o geceki davranışlarına kızdığını, gitliğimiz her yerde ona sanki yeni tanışmış birisiymiş gibi, bennimle ilgisi olmayan yabancı biri gibi davranışımı söylemiş, yüzünü buruşturmuştu. Kuşkusuz bu konuda haklı olmaliydi. Şimdi o geceyi anımsadığım zaman tümüyle hak vermesem de onu daha iyi anlayabiliyorum.

O zamanlar Cihangir'de küçük bir dairede oturuyordum. Eve geldiğimizde günün ağarmasına çok az bir zaman kalmış olmaliydi. Biz yoldayken ani bir yağmur başlamıştı. Oldukça içmiştim ve evimin kapısını bir türlü açamamıştim. Elimden anahtarı almış ve kapıyı açmıştı. İşte ilk kez burada sarıldım ona. Kapı açılmıştı ve biz hemen girişte öpüşüyorduk. Işık sönmüştü, ayağımla iterek kapıyı kapadım. Karanlıkta elimden tutup beni bir divanın üzerine çektı. Sonra ışıkları hiç açmadan

yatak odasına yollandık. Eve ilk kez geldiği için bu kez ben öne düşmüştüm. Yatak odasının pencereelerini açtım.

Arka bahçede bir köpek uzun uzun havladı. Yağmurda kapiyı açmaya çalışırken ıslanmıştı. Yavaşça soyundu ve bahçeden yansıyan soluk ışıkta çırılıplak kaldı. Ona eski ve bol kazaklarından birini verdim. Daha uygun bir şey bulamamam onu güldürmüştü. Yanında sessiz duruyor ve sigara içiyordu. Birbirimize çok yakın olduğumuzu beni heyecanlandıran kokusundan anlıyordum. Sessizce bahçeye bakıyor ve yağmurun çektiği sesi dinliyorduk. Tuhaftan şuydu; daha şimdiden onsuz günlerimi nasıl geçirdiğim, yalnızlığım beni şaşırtıyordu. Aciyla, evet acıyla o olmadan bu odanın ne denli boş ve soğuk olacağını düşünmüştüm.

“Bunca zaman neredeydin?” diye sordum sessizliği bozmak için.

“Bilmiyorum,” dedi hırsla sarilarak. O zamana degen onu tanımamış olmaktan derin bir üzüntü duyduğum. Titriyordu ama sanırım üzülmüşti, çünkü sonra üzüldüğünü söyleyerek kazağının kalmasını istedi. Bana hafifçe yaslanmış, yatağın ortasında bağdaş kurup oturmuş, ellerini göğsünde kavuşturmuştu. Neden bilmiyorum içimde bir korku, bir bilinmezlik duygusu vardı. Birden bu duygunun ondan kaynaklandığını hissettim. Orada, yanı başında öylece otururken sanki benden bir şeyler gizler gibiydi. Gözlerini göremiyordum, yüzü gölgeler içindeydi. Sonra kazağın gizlediği çocuksu bedenine bakarak saçma bir düşünceyle sarsıldım. Kazağını çıkarmak istememesinin belki de bilemeyeceğim bir nedeni vardı, can sıkıcı bir sorun olabiliirdi bu, ama bütün bu düşünceler saçmayıdı. Böylece, bütün bu takıntıları kafamdan kovmak için, ellerimi kazağın içine soktum, o küçük göğüslerine doğru götürüp yavaşça tuttum. Kuşağıma bir şeyler fısıldadı ama ne dediğini anlayamadım, biraz sonra kendini tümüyle bıraktı. Sanırım dışarda yağmur biraz daha hızlanmıştı.

Sabaha doğru hafif bir gürültüyle uyandığında yanında yoktu. Bir süre kimildamadan kaldım, hava yeni yeni ağarmak üzereydi. Güneşin ilk ışıkları açık perdelerin arasından odaya vurduğunda, bahçedeki incir ağacının geniş yapraklarını gör-

düm belli belirsiz. Beni uyandıranın ne olduğunu anlamıştim, salondan müzik sesi geliyordu. Mutfakta kahvaltı hazırlıyor olmaliydi. Birazdan çay fincanıyla yatak odasına girdi. Fincanı odadaki eski masanın üzerine koyduktan sonra yatağın başucuna oturdu.

“Uyandığını biliyorum,” diye fisildadı kulağıma. Üzerinde hâlâ akşam ona verdiği kazak vardı. Sonra kazağı çıkarıp yorganın altına girdi.

“Sanırım çayım soğuyacak,” dedim.

“Uyumadığına emindim,” diye bağırdı dudaklarını yüzüme yaklaştırırken.

4

Onunla ilgili ne düşüneceğimi bilemiyordum, anlaşılması güç bir insan olduğu açıktı. Ebru da ben söz konusu olduğumda aynı şeyleri duyuyor olmaliydi. Birlikteğimizle ilgili gerçekte ne düşündüğünü bilemediğim için onun gizli kuşku ve korkularını gidermek elimden gelmiyordu. Hiç beklememişim bir nedenle hırçınlaşabilirdi. Yine de her şeye karşın ilişkimizin, üstelik yalnızca kollarımın arasında uyunken de değil, çoğu kez yumuşak ve uyumlu anılarla örülü olduğunu söyleyebilirdim.

Onunla ilgili beni ilk uyarın Engin olmuştu. O zamanlar söylediklerini hemen hiç önemsememiştim. Aşk insanı sağlamlaştırıyor. Engin, Ebru'ya güvenmemem gerektiği, çünkü bu güzel günlerin birden bitebileceği anlamına gelen irkiltici şeyle söylemişti. O günden bu yana üzerinde sık sık düşündüğüm lanetli sözler, çünkü bunu söylemesinden birkaç ay sonra felaketin ilk işaretleri belirecekti.

Bir sabah nedenini anlayamadığım bir gürültüyle uyanıştım. Banyoya geçerken salondan gelen Ebru'nun sesini duyarak kısa bir süre duraklamışdım. Telefonla konuşuyordu; söylediklerinin duyulmasını istemeyen birisine ilişkin bir ses tonuydu bu, kısık ve hafif. Salonun girişinde durup kulak kabarttığında Ebru'nun, “Beni lütfen buradan arama,” dediğini duymuştum. Salona girdiğimde telefonu kapatmak üzereydi.

Ebru'nun bir açıklama yapmasını bekledim oysa o, bu konuyu bir daha hiç açmadı. Bana gelince, bu telefonun işe ilgili, sözgelimi bir tanıtım filmi anlaşmasıyla ilgili olduğunu düşünmüştüm. Ona daha fazlasını sormamıştım, çünkü yanıt alamayacağımı biliyordum. Yalnızca yanında olması beni mutlu etmeye yetiyordu. Daha o zamandan beni terk etmeyi düşünüyor muydu, bilmiyorum.

Bir sevgilisi olduğunu anladığım zaman, nasıl oldu bilmiyorum, bu belirgin gerçeğin ayrimına niye bu denli geç varlığımı kendi kendime sordum; Ebru'nun kendisine yaklaşan erkeklerden kolaylıkla etkilenebilen bir kişiliği vardı. Yine de inanması güctü, biliyorum, özellikle yaşadığımız o kusursuz uyumu düşününce.

Söz konusu telefon konuşmasını izleyen birtakım olaylar giderek kuşkularımı daha fazla güçlendirdi. Ebru beni düşkırıklığına uğratmıştı, kısacası yorulmuştum ve bir uçuruma doğru gidiyordum. Bunu öğrendiğim zamanın, onsuz yaşayamayacağımı anladığım zamana denk düşmesi üzücüydü ve ilişkiye sona erdirmemi güçleştiriyordu.

Bir sabah her zamanki gibi gazeteye gitmiştim. O akşam, bir arkadaşımın filminin galası yapılacaktı. Ebru telefon ederek benimle gelemeyeceğini, önemli bir çekim işi olduğunu söylemişti. Hiçbir şey demedim. Daha da acısı, sonradan bir başka neden ileri sürerek çekimlere de katılmadığını öğrenmiştim. Bana bu konuda yalan söylemesi şimdî bile içimi acıyla dolduruyor.

Onun bana sonuna değin sadık kalamayacağını çok iyi bilmemे karşın, bu acı gerçeği kabullenmem çok güctü. Uzun bir süre Ebru'nun kuşulanmama neden olacak hiçbir davranışını görmemiştim. Belki de bu güzel günlerin bitmesini, kuşkularda ve sorgulamalarla kesintiye uğramasını istemediğim için olup bitenleri görmezlikten gelmiştim. Böylece, sert ve acımasız, duygular anlamında demek istiyorum, bir kiştan sonra ilkyaz birdenbire geliverdi. Ne yazık ki olan olmuş, bir şeyler kopmuştu. Yine de bana henüz geç değil gibi, bazı şeyler konuşulup, onarılabilir gibi geliyordu. Ebru da olup bitenlere üzülfüyormuş gibi davranıyordu. Gerçekte bu ilk başlarda böyley-

di; giderek Ebru'nun bana hiçbir zaman gerçeği anlatmadığını anladım. Yaşadıklarımızın ne kadarı yalana dayanıyordu, çevremde olup biten şeylere yanlış bir noktadan mı bakmıştım, bir karara varamiyordum. Böylece sonunda kendimle yüzleşme cesaretini gösterdim ve onunla geçmiş ortak yaşamı yeniden gözden geçirdim.

Neredeyse büyük bir panik duygusu içinde, Ebru'yla bütün yaşadıklarımızı, ne zaman tanışmıştık, birlikte içerken ya da bir sinema çıkışında şu ya da bu gece bana ne söylemişti, kuşkulu davranışları nelerdi, hemen hepsini yeniden anımsamaya çalıştım. Acaba Ebru, ne zamandır bana yalan söylüyordu, bütün bu yaşananların, sevgi sözcüklerinin ne kadarı gerçekti? Daha iki gün önce Ebru'ya aşkin sözcüklerle yakalananızmad olduğundan söz ettiğimi acıyla anımsadım. Bu söyleliğimin gerçekliğine inanıyorum, şimdi beni serseme çeviren ve derinden sarsan bu duygunun nedeni neydi? Oysa kısa bir süre önce aşıkla çlgına dönmüş, düşünmeyen ve yalnızca yaşayan biri değil miydim? Ebru'nun geçen gece kollarımın arasında uzanmış yatarken söylediğlerini anımsadım. "Başkalarından bir şeyler öğrenebileceğini hiç bekleme," demişti. "Kendi yolunda yürümesini öğrenmelisin." Onunla tanıştığım günden başlayarak bütün yaşananlar bir yanılısama mıydı? Başından beri kendi yarattığım düşsel bir dünyada mı yaşıyordum?

Sevişmelerle bölünen o uzun gecelerde söylenenlerin, birbirimizin kollarında yan yana uzandığımız zamanlarda konuşulanların hiçbir önemi yok muydu? Sonra bana büyük bir susuzlukla karşılık veren dudaklarını ve bedenini anımsadım, bu duyumsanabilir gerçek beni biraz olsun yatrıstdı.

O günlerde, yeni bir gerçeğin hiç beklememişim ağırlığı yasamımı karıştırdı. Arkadaşlarla yemeğe çıkmayı kararlaştırdığımız bir gece, Ebru telefon etmiş, o gecenin benim için önemli olduğunu bilmesine karşın çok önceden verdiği bir söz nedeniyle gelemeyeceğini söylemişti. Daha da kötüsü şuydu: birkaç gün sonra bir rastlantı yardımıyla o gece nerede olduğunu öğrenmiştim. Çok eski bir arkadaşım olan Ayşe, sanırım Ebru bunu bilmiyordu, evinde bir parti vermişti. Ayşe'nin anlattığına göre, bir ara Ebru'nun da bulunduğu ufak topluluğun arasın-

daki tartışmanın ana odağını, o zamanların popüler bir romanı oluşturmuştu. Ebru'nun hiç okumadığı bir romanı, süs gibi yanında taşıması beni şaşırtmıştı. Aslına bakılırsa aynı romanı ben de okumamıştım, ama önemli saymadığım için. Ayşe'nin anlattıklarından en küçük bir kuşku duymamıştım, çünkü bu sıradan roman benim kitaplığımdan ödünç alınmıştı ve küçük bir ayrıntı işlevi görerek bütün partiyi gözümün önünde canlandırmama yetmişti.

Belki küçük ama istenmeyen bu yalan bizi birbirimizden ayıran o uğursuz süreci başlatmış oldu. Bu son durum, geçmiş yeni bir gözle görmemi sağladı ve beni birkaç kez aldattığını anladım. Ebru birtakım gizleri olduğunu doğruladı ama fazla meraklı olup onu üzmeye hiç hakkım yoktu. Bunu öylesine kararlı bir şekilde söyledi ki, bu gizemli kadını olduğu gibi kabullemekten başka bir seçenekim kalmıyordu.

O günden sonra Ebru çok gerekmedikçe hemen hiç konuşmaz oldu. Ebru'nun böyle uzun süren suskuluklara dalması beni derinden kaygılandırıyordu. Oysa bir zamanlar bu durgun kadın görüntüsüne bayılır, bu düşünceli durumunu kendi duygularını anlayabilmek için harcadığı çabaya bağlardım.

Böyle bir çıkmaza nasıl düşmüştüm, belki aşktan yorulmuştum ama anlaşılmaz bir gizilgülçe yaşamımı değiştirecek bir şeyler yapma arzusuyla doluyordum. Ne yapabileceğimi bilmiyordum ama belli bir yerde oturup beklemek gücümü tüketiyordu, eski huzurlu günlerimden en ufak bir iz bile kalmaşıti, o güzel anılarla dolu, gündüzleri bile düş kurabildiğim dönem bitmişti artık. Ebru'nun ortada bir neden olmadan yakınlardan usanmıştım, neredeyse bütün boş zamanlarını yeni yakınma nedenleri bulmak için seve seve kullanabilirdi. O günlerden şimdî anımsadıklarım can sıkıcı birtakım olaylar ve sonu gelmez kırgınlıklar.

Yağmurlu bir gece, eve döndüğümüzde onun bu minik oyunlarına dayanamadığımı haykırdım. Yarı kabullenmiş, yarı öfke yansitan bir gülümseyişle yüzüme baktı. Ebru'nun benden gizlediği ve neredeyse kaçtığı bir dünyası olması canımı sıkıyordu. Bu durumun uyandırıldığı kuşkuları açıkça ortaya koymanın zamanı gelmişti. Ebru yalan söylediğini düşünmemden

kırılmış gibi duruyordu. Bir açıdan haklıydı, gerçekten de ona güvenmekten başka yapacağım hiçbir şey yoktu. "Ne yapacağımı bana söylemenden biktim," diye bağırdı. Hıçkırıklarla sarısan ince bedenini kısa bir süre görmek içimin pişmanlıkla dolmasına yetti. Bendeki bir tür inceliği sömürdüğünü anlıyordum, ama gerçekten yapılacak ne vardı ki. Ebru'nun değerlerini, kimi gizli korkularını benimsemem bu denli güç müydü? Ebru'dan uzak olduğum anlarda bu tutarsızlıklarını düşünüp öfkeleniyor ve ondan bütün bunların hesabını sorma konusunda şiddetli bir arzu duyuyor, ama karşısında durup sorularla dolu o yalvaran bakışlarını her überime dikişinde hemencecik vazgeçiyordum. Sanki zorlu bir fırtınadan sonra hava açmış ve sıcak bir güneş içimi ısıtmış gibi Ebru'nun bir öpüşü aramızdaki darginliği unutturuyordu. Yok, hayır her zaman unutturuyordu, daha doğrusu yağan yağmurun yıkadığı ruhlarımız, fırtına sonrasında çıkan pırıl pırıl bir güneşin altında huzurla isınmıyordu, aramızda sinsice büyüp gelişen bir kırgınlık yaşamımızı zehirliyordu. Tartışmayla geçen ve bu güneşli gün eğretelemesini tümüyle yalanlayan, gerçekten yaşanmış bir günü anımsıyorum.

Güneşin yüzünü daha yeni gösterdiği yağmurlu bir ilkyaz öğleden sonrası, ıslak rihtımda birlikte yürüyorduk. Neler konuşduğumuzu hiç anımsamıyorum, ama kendimizi kırıcı bir tartışmanın içinde bulduk. Niye yakındığımı anlamak istemiyordu. Ona kalırsa, kabalığım ve ilgisizliğim yüzünden, asıl yakınması gereken kendisiydi.

Bu böyle ne kadar sürdürdü, bilmiyorum, söylediklere inanmadığı aştı, bu davranışıyla içim dayanılmaz bir sıkıntıyla dolmuştu. Beni her söylediğine inanacak kadar aptal sanması, ne yalan söyleyeyim, gücüme gitmişti. Bir süre hiç konuşmadan yürüdük. Bana vereceği yanıtını düşünüyor, zaman kazanmaya çalışıyordu. Düşünce ve duygularını gerektiği gibi anlatamamak onu hırçınlaştıryordu. Yağmurdan kayganlaşmış kaldığında dikkat gerektiren bu yürüyüşten yorulmuştuk; kolunu öylesine bir arzuyla benimkine geçirmiş ki dışımızdaki biri tartıştığımızı kesinlikle anlayamazdı.

Ebru bir şeyle söylemek istedı, sonra bir yararı olmaya-

cağını anlamış gibi vazgeçti. Bir ara ayağı kaydı, neredeyse yıkkılacaktı, kollarından yakaladım. Belirgin bir öfkeyle yüzüme baktı. Onu böyle sorguya çekip durmanın hiçbir anlamı yoktu. Eve gelinceye kadar başka bir şey konuşmadık. Ebru o gün bir kez daha yüzüme bakmadı; sırtını bana döndü, pencereden uzun uzun sokaktan geçenleri seyretti; bir ara eline bir kitap alıp asık bir suratla okurmuş gibi yaptı. Bütün bu türden saçmalıkların gerçekten bir anlamı var mıydı? Ebru'nun bu tavırlarını çocuksu buluyor, suskunlaştığı, kendisi olmaktan iyice çıkıştı huysuz küçük bir kızı benzettiği böyle anlarda onu hiç anlayamıyorum. Üstelik katlanılmaz derecede yapay ve gülünctü; sonuçta bütün bunlara göz yummamın tek nedeni olabildi, onu seviyordum.

Ertesi gün işe geldiğimde, hâlâ sersem gibiydim, dört saatten çok daha az uyumuş olmaliydım. Aramızdaki tartışmanın bir sonuca bağlanmadan kalması kötüydü. Onu yitireceği-mi düşünmek bile soğuk terler dökmeye başlamama yetiyordu. Kafamda karmaşık görüntülerle önümdeki işi bitirmeye çalıştım. Pencerelerin dışında beni çeken bir şey vardı, bunun ne olduğunu bilmiyordum ama bütün bu daktilo tikirtıları, masalara eğilmiş düşünceli başlar, önümde yiğili dosyalar, bunlar artık gerçekliklerinden kuşku duyduğum şeylerdi sanki. Yaşamının sigara dumanlı gazete bürolarında ve kük koku-lu kiralık eski evlerde curlyüp gitmesini istemiyordum. Şimdi Ebru'yu daha bir açıklıkla anlayabiliyordum. Ben bir romanı bitirmeye çalışıyordum, bunun dışında pek bir amacım yoktu, gelecektен hiçbir şey beklemiyordum. Oysa Ebru, kendi yaşamıyla ilgiliydi. Sözcüklerin ikimiz için de bir anlamı yoktu, ayrimına varmadan bu konuda anlaşıyorduk. Yalnızca o kötü bir romanciydi, romanı sözcüklerden oluşmuyordu, daha doğrusu yazmak gibi bir kaygısı yoktu, kişileri de yapıntı değil sevdiği kimi insanlardı.

Arada bir çekmecemde sakladığım, birlikte çekilmiş bir fotoğrafımızı çıkarıp bakmak beni yataştıryordu. Bu fotoğrafı çektiğimize seviniyordum, çünkü bu değişmez görüntü bana her şeyin her an değişimlerinin bir tür somut kanıtı gibi geliyordu. Böyle bir düşüncenin beni rahatlatması çok garipti.

Fotoğrafta Ebru'yla birbirimize sarılmış gülümsüyoruz ve bu görüntünün sahte ya da gerçek olmasının hiçbir önemi yok; değil mi ki fotoğrafın çekildiği andaki kendi duygularından bile kuşkuluydum, Ebru'nun gerçekini hiçbir zaman öğrenemeyeceğimi biliyordum. Bu, ötekinin gerçeği, diye adlandırabileceğim kavramın bilincine bu denli geç varmaktan dolayı üzüntü duydum.

Sonunda her şey bitti, bir akşam eve döndüğümde Ebru'yu bulamadım. İlk günler hemen her bakımdan kendimi yenilemem gerektiğini düşündüm, Ebru'nun gidişiyle değiştiğimi duyuyordum.

O günlerde, Engin'le stüdyosunda yaptığımız bir konuşmayı animsıyorum. Akşamüstüydi, Engin bir yandan genç bir modele nasıl durması gerektiğini anlatırken bir yandan da banalaf yetiştiriyordu. Stüdyo olarak kullandığı salonla aramızda genişçe bir kapı vardı, oturduğum yerden, modelin yanına yerleştirilmiş masayı görebiliyordum, ama model ve elindeki şarap şişesi görüş alanımın dışında kalıyordu. Sıkıntıyla bir fotoğraf dergisini karıştıryordum.

"Bu denli etkilenmene şaşıyorum," diyordu Engin içerden. "Bildiğim kadarıyla vurdumduymaz herifin birisindir sen."

İnsan gençken yaşayacağı güzel günlerin, tanışacağı yeni ve ilginç insanların hep gelecekte olduğunu düşünür. Yaşamın ve insanların gizi anlaşıldığı zaman, durum değişmeye başlar, yürek sıkıntıyla kavrulur. Benden bir yanıt gelmediğini gören Engin, akımdan geçenleri anlamış gibi içerden sesleniyor.

"Anlaşılan artık yaşılanıyorsun."

"Sandığın gibi değil," diyorum elimdeki dergiyi sehpanın üzerine bırakırken, "yalnızca yoruldum artık."

"Şişeyi etiketi görünecek bir biçimde tutmalısın," diyor Engin. "Evet, işte böyle, bu çok daha iyi."

Sonra başını aradaki kapıdan uzatıp, sırtarak göz kırpıyor. "Söyler misin, kendine acımaktan ne zaman vazgeçeceksin?"

"Gerçeklerden biktim, hepsi bu," diyorum. "Biktim, çünkü yaşadığım her şeyin ve tanıdığım her yeni insanın düş gücümüz sınırladığını görüyorum."

"Rezalet!" diye bağıriyor içerden Engin. "Yok, sana değil

güzelim, içerdeki saplantılı herife bağıriyorum, bu son çekim gerçekten bir harika oldu.”

Ayrılırken, stüdyonun holünde, çekim sırasını bekleyen güzel kızlardan oluşan ufak topluluğun azalacağına arttığını görmüştüm. Engin, yine bir tanıtım ajansı için katalog çekim işi almış olmaliydi.

Ebru'nun o gece söylediğini, gözleri iri iri açılmış sessiz duruşunu, yaralayıcı hüznünü yeniden anımsadığında, her şeyin bu denli acımasızca sona ermesiyle ilgili olarak kendimi suçlamaktan kaçınabilmek için şöyle düşünüyordum: alınan kararlar birlikte alındı ve bu yeni durumun sonuçlarına katlanmak zorundaydım. Kuşkusuz doğru değildi bu; ortak alınan bir karar yoktu, ben terk edilmişlerden biriydim.

O akşam belki hiç ayrimında olmadan iç çekmesine benzer hafiflikte bir sesle, “Ne olacak bizim durumumuz?” diye sormuştı. Söylediğinin ne anlama geldiğini o zaman anlamamıştım. Şimdi ayrıldıktan sonra ne demek istediği anlaşılıyordu: “Sen her şeyin yolunda gittiğini düşünüyorsun. Seni bir tokat gibi sarsacak bir değişiklik gereklili, ancak benim sevgimden yoksun kaldığın zaman anlayacaksın yitirdiğin şeyin ne olduğunu. Kendi kendine yetmekle övünebilecek misin bakalım o zaman da.”

Ebru bunları açıkça hiçbir zaman söylememiştir, ama son davranışıyla insanın kendi başına bir aşkı yaşayamayacağı yalnızlığını gerçekini bana yeniden anımsatmış oluyordu.

Bu değişim hiç de kolay olmadı, uzun bir süre onu düşünelerimde yaştattım. Belleğin karanhık derinlikleri beni dehşete düşürüyordu; düşlerde ortaya çıkan, keşfedilemez kimi uçucu görüntüler.

Böylece ayrıldığımızda birbirimizi yeterince tanıdığımız söylenenemezdi, kişiliklerimizin belki de en önemli yanları karanlıkta kalmıştı. Kuşkusuz ilişkimizde yürümeyen bir şey vardı; öyle ki ancak bittikten haftalar sonra bunun bilincine varıyordum.

Ebru'yu aramama kararım iki aya yakın sürdü. Yataktaki birliği iliklik ve kokuyu uzun süre içime çekmiştim; alışkanlığının sürdüğü, anıların insana yettiği o ilk günler; oysa acımasız zaman bu türden bir anımsayışı giderek acıya dönüştürmüştür, boş kalan yeri soğumuş, kokusu rüzgârlara karışmıştı. Kimi geceler gözle görmeyi başaramadığım birisinin hemen yanı başında soluk alıp verişini duyduğumu sanıyordu.

Bitmez tükenmez konuşmalarla geçen o unutulmaz yaz öğle sonları, sonra umutsuzluğumu kanatan yaraların animsattığı daha başka imgeler de olurdu: en unutulmazı da şuydu: ölü nesnelerle dolu loş odanın içinde, yan yana uzanmışız, Ebru gözlerini pencereye dikmiş düşünüyor olmalı, buna yanıtında hafif ve düzenli solumasından çıkarıyorum, arkalarından öğle sonu güneşinin insana bir bitisi, neredeyse ölümü anımsatan yatık ışığının vurduğu tül perdeler hafif esintide uyku getiren bir tekdüzelikle salınıyor.

Yatak odasının duvarında Bosch'un *Deliler Teknesi* asılıydi. Ne tuhaf, daha önceleri odayla bütünleşmiş olan bu resim şimdi benimle eğlenir gibi idi. Ruhsal esenliğimi sarsacak boyutta, baş döndürücü bir çaresizliği, hepimizin içinde yaşadığı bir anlamsızlığı gözler önüne seriyordu. Varoluşum için daha önce hiç ayrimına varmadığım açık bir tehdit gibi idi bu, neredeyse reproduksyonun asılı bulunduğu duvara bakamıyor, bu resimle göz göre gelemiyordum. Yaşadığım umutsuz aşk deneyiminin beni deliliğin kıyısına getirmesinden duyduğum korku giderek büyüyordu. Odanın yalnızlığında, bu resim delilikle özdeleşiyor, ruhumun firtinalarını yansitan bir aynaya baktığımı sanıyordum.

Şunu kabul etmek zorundaydım: Ebru kararsız ve savruk yaşamam için belki soluk ve uçucu ama sonuçta gerçek bir amaç oluşturmayı başarmıştı. Sonunda yenildiğimi kabullenmiştim ve Ebru'yu bir iki kez, çalıştığı ajanstan telefonla aradım. İlk seferinde dışarı çıktıığını ve geç doneceğini, birkaç gün sonra yeniden aradığında ise bir çekim işi için yolculuğa çıktığını söylediler. Sonunda telefonlarımdan bıkmış olmalılar; gerçekte bıkanın Ebru olduğu çok açıktı, ama bu gerçeği bir türlü kabul etmek istemiyordum, ajanstan ayrıldığı, yeni telefon numara-

sını bırakmadığı söyledi. O zaman, ilk tanıştığımız günlerde kaldığı eve telefon etmeyi düşündüm. Hemen o gün akşamda doğru, yüreğimi sıkıştıran özlem duygusuna daha fazla dayanamayıp ona telefon ettim. Telefonu bir zamanlar daireyi paylaştığı Elvan çıktı. Ebru'nun bir hafta öncesine değin onda kaldığını doğruladı, ama o zamandan beri ortalarda yoktu. Hayır adres bırakmadı ve nereye gittiğini söylememiştir, hayır merak da etmiyordu, Ebru'yu tanırsın, sık sık ortadan kaybolmasını sever, dedi. Telefonu kapadım, Ebru'yu gerektiği gibi tanımadığımı düşünüyordum, neden bilmem Elvan'ın anlattıklarına inanmamışım, o telefonda konuşurken Ebru'nun hemen yanı başında olduğundan hiç kuşkum yoktu. Artık sesini telefonda bile duyamayacağımı, sesinin sıcaklığıyla sevinmeyeceğimi, belki bir daha onu hiç göremeyeceğimi bilmek, açıkçası beni delirtiyordu.

Onunla o uzun sevişmelerimi, bir gün yeniden bir araya gelirsek, bir tatil kentinde sözgelimi, onunla sevişmekten nasıl zevk alacağımı –doğrusu sevişmede üstüne yoktur– düşlüyordum. Ebru'yu düşünüyorum ve görmek istiyordum, ama anlaşılmaz bir inat beni durduruyordu. Onu yeniden aramayı kesinlikle düşünmüyordum, daha önce bir kez denemiştim, işte şimdidi Elvan da nerede olduğunu bilmemişini söylüyordu, telefon ya da adres bırakmadı, yapacağım hiçbir şey kalmamıştı.

Bu telefondan sonra Ebru'yu görme gereksinimi duymadığımı düşünmeye başlamıştım, bu ilk aylar yalnız yaşamak konusunda verdiği kararı güçlendirmiştir. O zaman ne istediği bildiğim sonucuna varmıştım: beni artık ilgilendirmiyordu ve onu aramayacaktım. Çünkü Ebru'yu her düşünüşümde, tartışmalar, bitmeyen kavgalar ve umutsuz bir kişilik çekişmesini de onunla birlikte anımsıyor, böyle çok daha iyi diyordum, böyle özgür olmak çok daha iyi. Böylece geçmiş yeni baştan kuruyordum, çoğu kez ondan kurtulmak, düşlerimle baş başa kalmak istememiş miydim, sıkıntılı suskulluğu beni ölesiye yormuyor muydu, o zaman böylesi gerçekten de çok daha iyidir, böyle özgür ve yalnız.

Bunu kabul etmek çok mu güçtü; yollarımız ayrılmıştı artık. Sonuçta belki de Ebru'dan usanmaya başlamışdım. Kendi-

me yönelik bu türden suçlamaları daha da ileriye götürdüm; açıkçası her şeyden bıkmışım, neredeyse tümüyle işim bitikti.

Yanılmışım, bu aylar sonra ortaya çıktı. Onun adına düşünmeye başladım, ıslak gözlerini, hiç bitmeyen yalnızlığını, o uzun çözümsüz yalnızlığını.

Arslanyatağı Sokağındaki bu küçük daireye ufak bir ziyaret yapmam kaçınılmaz olmuştu. Bu evden pek hoşlanmadım, çünkü eski mobilyalarla döşeli bu evde, huzurlu ve baş başa bir gün geçirilemezdi. Umulmadık zamanlarda hep bir gelen olurdu. Oysa şimdi bu ev beni karşı koyulmaz bir güçle kendine doğru çekiyordu. Birkaç kez Ebru'ya uğramayı düşünmüştüm, ama evin bulunduğu sokağa her gelişimde zili çalıp calmamak konusunda karar verememiştim.

Heyecan, kararsızlık ve içkinin beni ölesiye yorduğu böyle uzun mu uzun bir gece animsiyorum. Belki Ebru uyumamıştır diye düşünerek birkaç kez, hayır daha doğrusu sayısız kez, evinin önünden geçtim, üstelik penceresinde ışık da gördüm, ama zili çalacak cesaretim yoktu.

Güçlükle soluk alınan sıcak bir yaz gecesi de evin önünden geçerken açık pencereden yansıyan ışıkta iki gölge görmüş, hızla yoluma devam etmiştim.

Sonunda bir gün zili calmaya karar verdim. Kapıyı Elvan açmıştı; onunla bir gün, Ebru'nun unuttuğu bir şeyi almak üzere bu eve geldiğimde tanışmıştım.

Elvan çay getirmek için mutfağa gittiğinde Ebru'dan herhangi bir iz taşıyıp taşımıadığını anlamak ister gibi salona bir göz attım.

"Söyler misin?" dedi Elvan, yeniden salona döndüğünde, "ona ne yaptın?"

"O nerede?" diye sordum, çok yalın bir soruydu. Elvan hafifçe başına salladı ama bu sorumu yanıtlamadı.

"Ebru'nun nerede saklandığını bilmek istiyorum," diye yineledim.

"Ebru'yla ben sandığından çok daha iyi arkadaşız," dedi Elvan. "Bunu söylemem çok güç, ama nerede olduğunu gerçekten bilmiyorum."

Ebru'nun yaşamında bir başkasının olup olmadığını sor-

dum, kendi sesimin tınısına şaşarak, bunu sormak benim için gerçekten çok güç olmuştu.

İçerde bir yerde telefon acı acı çalmaya başladı. Elvan konuşmasını bitirip salona döndüğünde sorumu yineleyip yinelememek konusunda kararsızdım. Sıkıntımları anlamış gibi yüzüme anlayışla baktı.

"Böyle bir şeyin sözünü etmedi," dedi. "Bana inanmalısın."

"Ortadan kaybolması saçma."

"Sana söylemekten kaçındığım önemli bir giz olabileceğim konusunda kesinlikle yanılıyorsun, bildiğim bir şey olsa seve seve anlatırdım, bana kalırsa seni incitmek istemiyor, hepsi bu," dedi, sonra bana neredeyse acıyarak baktı. "Şimdi lütfen ısrar etme. Belki bir gün seni terk etmesindeki nedeni öğreniriz."

Suçmaydı bu, Ebru'nun beni düşündüğüne, benim için kaygılanlığına inanmıyordum, ama bunu Elvan'a söylemedim.

Elvan'dan neler olup bittiğini anlatmasını istedim.

"Yalnızca üzgündü," diye yanıldırı beni. "Ne denli kötü bir durumda olduğunu görmemiş olsaydım sana bundan hiç söz etmezdim."

Elvan o günü çok iyi anımsıyordu. Güzel bir film izleyip eve döndüğünde Ebru'yu bir kanapede uzanmış, gözleri boşluğa dikili oturur durumda bulmuştı. Bu durum Elvan'ı sandığından daha çok sarsmış, "Ebru," demişti, "yeter artık, lütfen!" Yapacağı pek bir şey olmadığını anladığı için biraz sonra Elvan odasına geçmişti.

Bir ara salondan televizyonun sesi gelmişti. Bunun ağladığının duyulmaması için Ebru'nun aldığı bir önlem olduğunu söyledi. Çok sonra da Ebru'nun ayak seslerinin odasına doğru uzaklaştığını duymuştı.

Hiçbir zaman unutamayacağım anılarımın biri o odaya ilişkindir; yaşadığımı sandığım deneyimin ne olduğundan çok belleğimde silinmeden kalmış gizli anımlıyla önemli bir anı. Karmakarışık eşyalarıyla, loş ve eski bir oda; üzerinde göz kalemleri, dudak boyaları gibi bir sürü ivir zivirla ahşap bir masa, eski bir dolap, birkaç sandalye; küçük bir pencereden yatağın üzerinde oturan Ebru'nun yüzüne akşam güneşini vuruyor.

Sonuç olarak, Elvan'ın anlattıklarına inanmam gerekirse, Ebru evden ayrılmış ve bu süre içinde kendisinden hiç haber alamamıştı. Elvan'a sorunlarıyla ilgili hiçbir şey söylememiştir, ama son günlerde Ebru'nun sürekli düşünceli olduğu onun gözünden kaçmamıştı. Sözleri benim için büyük ve gerçek bir düş kırıklığıydı. Ebru'yu şu perdeleri açık pencerenin önünde tek başına oturmuş kitap okurken düşünmek, ne yalan söyleyeyim beni çok şaşırtmıştır.

Evdan Elvanla çıktıktıktan sonra Taksim'e yürüken Ebru'nun durumunu konuşmayı sürdürdü. Elvan'ın düşüncesine göre Ebru'yu çok sevdiğim için yitirmiştım ve onu yeniden kazanmak için tek yapmam gereken beklemekti. Ebru'ya yardımcı olmak istediğimi söyledi. Elvan, ona gerçekten yardımcı olmayı istiyorsam, bunu kesinlikle yaşamına girmeden yapmamı söyledi. Bunun nasıl olacağını sordum, onu bir daha aramayaarak, diye yanıtlaştı. Doğru olanın gerçekten bu olduğuna bir inanabilsem, yokluğunun verdiği acıya karşın onu arayıp soramayı belki başarabilirdim.

"Doğru olan bu," dedi Elvan, o sırada geçen bir taksiye el ederken. Arabaya bindikten sonra, "Bir gün beni görmeye gel," diye seslendi.

Bir kadınun yaşamından bir daha dönmemecesine çıkış gitmek bu denli zor muydu, bense yalnızca korkaklığı bağılıydum bu durumumu, belki de bencilliğim yüzünden kendi kendimi yıkıyorum.

Elveda denilmesi gereken bir an vardır; bir felaket, yalnızlık, terk ediliş ya da bir boşluğa düşüş durumu diye de tanımlanabilecek bir an. Oysa bütün bunlar sözcüklerden başka bir şey değildir, her yeni tanım yeni bir çılgınlığa yol açar ve unutmaya başladığınız zaman, işte o an başlar her şey. Gerçekten de budur işte veda etmek; sessizce, hiç kimsenin uğurlamadığı, geri dönülmeyen bir yolculuğa çıkmaktır.

Onu unutmaya çalışmak. Sanırım bundan başka da geriye yapabileceğim bir şey kalmıyordu.

Ebru'yla birbirimizi uzun bir zaman görmedik, birbirimize rastlamamız uzak bir olasılıktı. İzini bulmaya çalıştım ama ne yazık ki nerede olduğunu hiç kimse bilmiyordu. Elvan'ın onu bir daha aramamam konusundaki uyarısını göz ardı ettim. Arkadaş çevrem bir anlamda aynı kaldıysa bile Ebru'nun geçmişine ilişkin birtakım şeyler öğrenebileceğimi düşündüğüm insanlarla görüşmeye öncelik verdim. Ebru'dan küçük bir haber almak uğruna, ortak tanıdığımız insanlarla sıkıcı saatler geçirdim, ondan söz etmelerini sağlamaya çalıştım.

O günlerde şaşırtıcı bir gelişme oldu, ben ona ulaşabilmek için çırpinırken, bir diş macununun tanıtım afişindeki resmiyle Ebru hemen her yerde karşıma çıkmaya başladı. Onun birtakım resimli moda dergilerindeki, – hani şu kürk giymiş, kucağında sevimli bir köpek olan kadını son model bir otomobile binerken gösteren – fotoğraflarına alışkin olmama karşın, bu yeni durum beni hiç ummadığım denli sarstı.

Bu işin Engin'in başının altından çıktığını düşünerek hemen onu aradım. Engin bu kampanyadan hiç haberli olmadığını söyledi. Ebru'dan vazgeçmemem onu gerçekten şaşırttırmış. Israrlarına dayanamadığı için bu işi soruşturacağını söyledi. Ondan haber beklemeliyimmişim.

Hemen ertesi gün, öglene doğru beni gazeteden arayan Engin öğrendiği bilgileri aktardı. Daha doğrusu ortada verilecek bir bilgi falan yoktu, tanıtım kampanyasını yürüten ajansın sahibini tanııyordu. Ebru'yla yaptıkları çalışma bitmişti, yeni bir sözleşmeleri yoktu, onlar Ebru'nun yurt dışına çıktığını düşünüyorlardı. Bunları bir solukta anlatan Engin, yeni bir öğüt vermekten geri kalmadı ve Ebru'yu unutmamın benim için iyi olacağını söyledi.

“Bunu söylemek senin için çok kolay,” dedim.

“Anlamak istemiyorsun. Sanırım kendi kendini kandırıldığın farkında değilsin,” dedi. “Söyler misin bana lütfen, Ebru'nun gösterdiği cesareti başka hangi kadın gösterebilir?”

Onu yanıtlamadım, çünkü Ebru'nun benden sakladığı kimi gizlerini Engin'le konuşmasına gelenmiştim. Bana yalan

söylediğini düşündüm, her şeyi bu denli kısa bir sürede öğrenmesi şaşırtıcıydı, Ebru'yla konuşmuş olmaliydi.

İki gün sonra Engin'in atölyesine uğramıştım, o içerde çalırken Ebru'nun tanıtım afişinde kullanılan bir dekorun odanın duvarında dayalı olduğunu gördüm. Her şey yeteri kadar açıktı. Engin'e hiçbir şey sormadım. Bana Ebru'nun nerede olduğunu söylememeye nedeni ne olabilirdi? Bunu ondan Ebru mu istemişti, yoksa bu onun kendi kararı mıydı? Ne yazık ki işin doğrusunu hiç bir zaman öğrenemedim.

Ara sıra Ebru'yla birlikte yaşadığımız günler aklıma geliyor, içimde bir şeyler sisliyordu. Yitip giden şeyleri bir daha ele geçiremeyecektik ve geçmiş kendisini imgelememizde yeni baştan kuracaktı. Bundan sonra yaşamının neye benzeyeceğini yeniden gözden geçirmem gerekiyordu, çünkü Ebru'nun gidişiyle birlikte sanki evde bir şeyler çökmüş, dağılmış ve geride yalnızca onarılması neredeyse olanaksız yıkıntılar kalmıştı.

Evde neye el atsam beni suçlayan ıslak gözlerinin imgesiyle karşılaşyıyordum; bazen erkenden eve dönüyor, geç saatlere değin geri geleceği beklenisiyle bir şeyler okuyup oyalanmaya çalışıyordum, ama okuduğum hep aynı sayfaydı, çünkü düşünelerim onunla öylesine doluydu ki kendimi bir işe verebilmem olanaksızdı. Ne yaparsam yapayım, hiç beklemediğim bir anda Ebru'nun o ilk tanıştığımız günlerdeki içten, ateşli imgesini anımsıyorum ve ayrılık her zamankinden daha dayanılmaz geliyordu.

Zamanla bu yara kapanır diye bekliyordum. Onu ilk tanıdığım günlerde acıyla ve yalnızlıkla dolu günlerin geçmişte kaldığını düşünmüştüm. İşte şimdi yine başladığım noktaya geri dönmüştüm: Yalnızlık ve ona sormayı düşündüğüm bir yığın yanıtsız soru.

Yıldızlar ve burçlarla ilgili okudukları beni çileden çıkarır- di, bütün bu saçmalıkları okumak için harcadığı zaman neyse, üstelik onun gibi birisinin okuduklarına nasıl inandığını in- san bir türlü anlayamıyor. Şaşırtıcı varlığıyla hep benim aklı- ma gelmeyecek herhangi bir çözümü kolaylıkla ileri sürebilir- di, böylece her an, evlerin arasına sıkışmış küçük meydanlar- da dolaşırken, vitrin vitrin dolaşıp tek bir şey almadan, soğuk

bir gün çay bahçesinde otururken ya da daha iyisi yıkılmadan önce Tarlabası evlerinin gölgesinde güneşli sıcak bir gün geliyor aklıma ve her durumda, perde araları kalabalık, sigara dummanlı tiyatro salonlarında, gece geç vakit eve döndüğümde, duş alırken ya da sevişirken çok dikkatli olmam gerekiyordu. Yıldızların yaşamımı, daha doğrusu ortak yaşamımızı nasıl belirledikleri konusunda ona tartışılmaz bir kanıt vermemek için yorucu bir uğraş veriyor ve sonunda ölesiye yorgun düşüyordum. Genellemelerden nefret ederim ama yine de bir gün ona burçlarla ilgili düşüncelerimi söylemeden edemedim, tuhaf bir biçimde yaptım bunu, sanki bu konuda uzun uzadıya düşünüp en sonunda bir karara varmışım gibi bütün erkeklerin yay, bütün kadınlarinsa balık burcunun etkisinde olduğuna inandığımı söylediğim. Yaşamlarımıza uygulamaya çalıştığı bütün bu safsataların karmaşık olduğundan dem vurmuyor muydu, ona yaşamın bu tür açıklamalara uydurulamayacak denli karmaşık olduğunu anlatmamın bir yararı olduğuna inanmıyorum, böylece ben de kendime yöntem olarak basitleştirmeyi seçtim ve savunduğu sistemi iki yalın sınıflamaya indirgedim.

Ebru, sıradan kitapları benimkilere yeğlemek gibi bir alışkanlığı değiştirdip, gün gelip bu bölümü okusayı, sanırım onu acımasızcasına yargıladığımı düşünerek üzülürdü. Çünkü ona kalırsa kimse onu anlamak istemiyordu ve bu ayrılıkla birlikte yalnızca kendisinin kimi güçlüklerle karşılaştığını düşünüyordu.

Beni şaşırtan hep şu olurdu, sürekli evde bir şeylerin yerini değiştirirdi, bunun için ileri sürdüğü en önemli düşünce kişiliğini korumak zorunda olduğunu bense aradığım zaman yerli yerinde bulamadığım birtakım nesnelerle kişiliğin ne ilgisi olabileceğini hiç mi hiç anlamamışdım. Ebru'ya gelince, beni çileden çikaran bütün bu karışıklığa birazcık olsun aldırdığını sanıyorum.

Artık evde hiçbir şeyin, Ebru'dan hiçbir izin kalmadığını düşündüğüm sırada, çekmecelerden birinde...

Bakıyordum bir yerden istenmeyen bir şey karşıma çıkmış. Oysa aşk ve anılar bir kez uçup gitmekten sonra geriye kara bir boşluk kalır. Bu kara boşluğu, bu hastalık sonrasında iyileşme döneminin neredeyse özlüyordum. Sanki çevremi saran hemen her nesnede Ebru'ya ilişkin bir yan vardı. Giderek bütün bunları Ebru'nun gizlice bıraklığını bile düşündüm. Kısa yolculuklara çıktığım zamanlarda gelip anahtarıyla eve giriyor ve bu istenmeyen nesneleri uygun yerlere bırakıyor. Öyle ki bir gece bu konuda en ufak bir kuşkum kalmadı.

Geç bir vakit eve dönüyordum, dairemin penceresinde ışık Görerek şaşırdım, ilk aklıma gelen ışığı açık unuttuğumdu. Salanarak merdivenleri çıkarken dehşetle sarsıldım ve ürperdim, merdivende karnı deşilmiş oyuncak bir bebek yatıyordu. Büttün yapma bebeklerde olan ve insana kaygı veren gizemsel bir güçle doluydu. Beni asıl şaşırtan insan bedeninin bu çok ufak, canlımış gibi görünen cansız modelinin kolu bacağı kırık iki büklüm yatağı oldu. Merdivene atılmış oyuncak bir bebeğin beni ürkütmesi komikti, yine de sanki yaralı bir insanmış gibi, görünür bir tiksinti duygusuyla biraz uzağından geçtim. Sonra durdum, bütün cesaretimi toplayıp ayağımın ucuya neredeyse incitmekten çekinerek merdiven boşluğununa doğru ittim. Doğrusu nereye düştüğünü görmek istemedim. Sağa sola çarparak aşağıya düşerken bana sanki tiz bir çığlık atmış gibi geldi.

Kapıyı açtım ve orada öyle durup, içerisinde kimsenin olup olmadığını anlamak için bir süre bekledim. Evde kimse yoktu, ışığı açık unutmuş olmaliydim. İşte tam bu sırada gördüm, masanın üzerinde bir çaydanlıkla fincan ve bir gül duruyordu. İlk bakişa gözüme çarpmayan başka bir değişiklik, -bir iz, kısa bir not, herhangi bir şey- olup olmadığını anlamaya çalıştım. Hemen her yere baktım, evin içinde dolandım durdum, ama değil benim için bıraktığı bir not, en küçük bir işaret bile yoktu. Yine de bu kadarı yeterliydi, çaydanlık hâlâ ılıktı. Gidişinden beri boş duran, ince, uzun bir vazoya, tek bir gül koymuştu. Bir de havaya hafifçe Ebru'nun, bir zamanlar doyasıya içime çektiğim o hoş kokusu yayılmıştı. Ebru gelmiş, yalnız başına çay içmiş, elinde kırmızı bir gül, beni beklemiş ve gitmiş olmaliydi. İşte o zaman anladım: onu hem seviyor, hem de ondan korkuyordum.

Bir akşam kütüphanemde temizlik yaparken elime geçen bir fotoğraf yüzünden onu anımsadım ve eski bir yaranın kabuğunu kaldırmış gibi oldum; alışkanlığa dönüşmüş tatlı bir kaşıntı birden acı çekmeye dönüştü.

Birkaç kitabı yere düşürmüştüm, aceleye düşenleri toplarken, topladığım şeyler arasında, koyu kahve deri ciltli bir kitap dikkatimi çekti, yere düştüğünde açılmıştı; sayfaları arasında çok eskiden kalmış, sararmış bir fotoğraf bulunuyordu; köşeleri yırtılmış, rengi değişmiş; gözler iyice derinlere kaçmış, gölgeli, yüzler öylesine değişmiş ki, sanırsınız tüm bu kişiler gizli bir hastalığın pençesinde kıvrıyor. Sıkıldım ve çok geç olmasına karşın içmek için limandaki küçük barlardan birine indim. Gece yarısıydı, ortalıktan el ayak çekilmişti.

Kiyidaki barın bahçesinde benden başka hemen hiç kimse yoktu. Koskocaman bir ay çıkmıştı, hafifçe esen bir rüzgârin kırıştırdığı denizin üstünde parlıyordu. Bir kahveyle hafif bir içki içtikten sonra biraz yürümek istedim. Biraz ötede, denizin kıyısındaki beton zemin üzerinde bir çiftin oturduğunu gördüm. Rihtimin kıyısında oturmuş, ayaklarını denize doğru sallanmışlardı. Adam oldukça genç ve spor giyimliydi. Coşkuyla kadının beline sarılmıştı. Kadın uzun saçlıydı, heyecanla adama bir şeyler anlatıyordu. Birden atıldı, adamın başını kendisine doğru çekerek tutkuyla öptü. Sonra adam ayağa kalktı, kadını elinden çekerek kalkmasına yardım etti. Tam bu sırada yanlarından geçiyordum, kadınla göz göze geldik. Loş ışıkta parlayan gözler, ıslak ve karanlık iki hüznülü göz, aman tanım bu oydu. Kısa bir an ne yapacağımı şaşırdım, ama hiç durmadan yoluma devam ettim. Bir süre yürüdüktен sonra dönüp arkaya baktığında benim bulunduğu yön doğru geldiklerini gördüm. Genç kadın tutkuyla adamin beline sarılmıştı, adamsa neredeyse ayaklarını yerden kesmiş bir durumda onu sürükler gibiydi. Evet, kuşkusuz o olmalydı, oldukça genç görünüyor- du. Neşeli ve coşkulu diye düşündüm, oysa benle birlikteyken hep hüzünlüydü. Bütün bunları sonsuz bir acı ve pişmanlıkla anımsadım. Bu arada bulduğum yere oldukça yaklaşmışlardı, yere eğilerek bir şey aramış gibi yaptım.

Birden yanımda bir ses bir şey mi kaybettigimi sordu. Dö-

nüp baktım, adamdı, merakla yüzüme bakıyordu. Onları bir an önce yanından uzaklaştırmam gerekiyordu. Evet dedim, kaybetmiştim ama buldum. Bu arada elimi yumruk yapıp, bulduğum bir şeyi koyar gibi cebime götürmüştüm. Yüzüm heyecan ve şaşkınlıktan bir tuhaf olmaliydi, çünkü adam ısrarla yüzüme bakıyordu. Birden onunla yeniden göz göze geldik, sokak lambasının ışığında yüzünü daha ayrıntılı olarak görebiliyordum. Yanılmıştım, yalnızca sıradan bir benzerlik söz konusuydu. Adama ilgisi için teşekkür ettim, hiç istemediğim sıkıcı bir karşılaşmadan kurtulduğum için enikonu rahatlamaştım. İyi geceler diledikten sonra, ayrı ayrı yönlerde yollara devam ettik.

Eve döndükten sonra, bu tatsız yanılsama üstüne uzun uzun düşündüm. Sanırım biraz olsun sakinleşmiş, serinkanlı düşünecek bir duruma gelmiştim. Beni etkileyen, ona rasladığım zaman istemediğim halde korkuya kapılmam değildi. Bu kızın Ebru'yu oldukça andırması da değildi bunun nedeni, davranışlarının kimi eski anıları canlandırmasıydı. Beden ve yüz olarak ona benzettiğim bu kadının coşkulu, genç tavırları, neşeyle gülmesi gibi gerçekte benimle birlikteyken takındığı hüzünlü tutumun tam tersi davranışlardı. Bu bir anda beni çileden çıkarmıştı, çünkü benimle birlikteyken hiçbir zaman bu denli sıcak davranışmamıştı. Beni kırmak ve üzmek için nasıl uğraştığını anımsayarak, bir aldatılmışlık duygusu içinde öfkeye kapılmıştım. Oysa bütün bunlar doğaldı, çünkü bu kadın o değildi, çok daha genç bir başkasıydı, ama o sırada bunu bilmiyordum.

O gece yaşadığım deneyim, akla yeni bir varsayıımı getiriyordu. Geçmişte yaşadığımı sandığım aşk acılarını, ürkütücü bir yalnızlıkla dolu bütün o geceler boyunca kendi düşlerimde ve düşüncelerimde bir yanılsama olarak yaşamış olamaz mıydım? Sonuç olarak, bütün bunlar Ebru gittikten sonra olmuş, her şey kanayan bir karabasana dönüşmüştü.

Çok sonraları bir kış akşamı soğuk bir rüzgârin savurduğu kar bulutları altında yürümeye çalışırken, – sinemadan çıkmış olmalılar- Beyoğlu’nda rastlamıştım ona, uzun boylu bir adamın koluna yaslanmıştı. Geniş kenarlı şapkasının altında yüzü

neredeyse görünmez olmuş, bir eliyle uçmaması için şapkayı tutuyordu.

Bu görüntü bana geçmişte yaşanmış yine böyle soğuk bir başka geceyi anımsatmıştı. İnce ince tozulan bir karın altında birbirimize sokulmuş yürürken öylesine yakındık ki kulağıma fisıldadıklarını nasıl unuturum.

"Aşkta dürüst olmak yalnızca derin bir pişmanlık getirir," demişti. "Suçluluk duygusunu pişmanlığa yeğlemeli, evet belki de tek çözüm bu."

Kendimi bir suçlu gibi duyumsadığım böyle bir anda bütün bunları anımsamam tuhaftı. Pişmanlık, dürüstlük, aşk, bunlar yalnızca sözcüklerdi, o anın tek bir gerçekliği vardı; yalnızdım ve yüreğimin derinliklerinden buz gibi bir rüzgâr esiyordu.

Bir vitrine bakarmış gibi yaparak onları gözden yitene kadar izledim, beni görüp görmediğini bilmiyorum, asıl merak ettiğim geçmiş anıllardan ne kadarının belleğinde yaşadığıydı. Ben bütün bu anıları olanca canlılığıyla anımsiyordum, ama bunun ne anlamı vardı ki, yitirdiklerimizin yeniden bulunması, yinelenmesi, onları bir kez daha yaşayabilmemiz artık olanaksızdı.

Sonra, sözünü ettigim o kış gecesinde, hüzünlü ve şaşkınlı, ne yaptığımı nerelelere gittiğimi unutmuşum, bırakın eve dönmeyi bir bara bile gidecek cesaretim yoktu, anımsadığım tek şey hafif yağan bir karın altında yürüdüğüm, sık sık uyarıcı bir tokat gibi ıslak yüzüme çarpan buzdan iğneler.

Bu aptalca yanılısama kendimi biraz daha tanımadı sağladı diye düşündüm neşeyle. Artık, tanıyağım her yeni kadının ve ilişkinin arasında Ebru'nun o istenmeyen hayaletini görmekten kurtulmam gerekiyordu. Bardağımı içki doldurdum. Uyuyabilecek ve korkutucu bir düş görmeyecek kadar rahatlamaştı.

O gece beni ilgilendiren yeni soru şuydu: Düşsel bir kadını tanımanın ve ona dokunmanın olanağı var mıydı? Bilmiyordum ve tek bildiğim şuydu: içimde derin mi derin bir heyecan kayníyordu. Gelecekte beni bekleyen o coşkulu günleri açıkça görebiliyordum.

Neyse, şimdi sıra *Düş Kadın'ı* anlatmaya geldi.

O zaman anlatmaya *Düş Kadın'ı* nasıl tanıdığınımdan başlayayım, bana verdiği o düşsel özlem ve acı duygusundan söz edeyim. Onunla ilk karşılaşmam dans da edilebilen *Şeytanın Cenneti* adlı müzikholde olmuştu.

Daha önce de söz ettiğim gibi o sıralarda yavaş yavaş eski alışkanlıklarımı dönüyordum. Yaşama ritmim hızlanmış ve gece yaşamı bütün çok renkliliğiyle yeniden başlamıştı. Uğur'la ben, barların ve gece kulüplerinin değişmez müdafimiziydi. Önceden sözleşmesek bile uğradığımız yerlerin olağan bir sırası vardı, bu *güzergâh* içinde kesinlikle karşılaşardık.

Onu ilk izlediğim gece, cazın coşkulu temposunun içimde unuttuğum bir şeylerin canlandırdığını duyumsadım. Eğlenceye aşırı düşkün olduğum bir dönemdi, soğuk bir kiş gecesi biraz da rastlantıyla bu müzikholü keşfetmiştim, küçük bir orkestra eşliğinde kalabalık bir topluluk dans ediyordu. Siren, gecenin belli bir saatinde, işte bu müzikholde şarkı söylüyordu.

Şeytanın Cenneti'nin belli bir masasında ve hep belli kişilerle oturan bir kadın vardı, adı sanırım Sevim'di, eski bir sinema oyuncusuuydu. Uğur, bu kadına *Örümcek* adını takmıştı. *Örümcek* hemen her akşam kimi genç erkekler için barın bu köşesinde ağlarını örerdii. Siren'in yakın arkadaşlarından biriydi Sevim, ama nedense benden pek hoşlanmamıştı.

Uğur *Şeytanın Cenneti*'ni pek sevmeydi. Sanırım bunun bir nedeni Siren'in dışındaki öteki şarkıcılardı. Bunlardan birine Uğur, *Balkonçene* adını takmıştı, bu adamdan pek hoşlanmazdı. *Şeytanın Cenneti*'ni sevmemesinin bir başka nedeni de müzikhole elinde içki bardağıyla girip yine elinde başka bir içki bardağıyla çıkışmasına getirdikleri kısıtlamayıdı. Turlarımız sırasında Uğur, bardağında içki varsa, hemen içmemek için bardan elinde bardakla ayrılır, içkisini arabada giderken içerdi. Uğur ka dehte içki bırakmanın bizim gibi iyi içicilere asla yakışmadığını söyleydi.

Şeytanın Cenneti'nin *Örümcek*'in dışında bizim gibi başka değişmez müşterileri de vardı. Hemen her gece gelen bir kadını Uğur *Baklabası* diye adlandırırdı. Asıl adının ne olduğunu hiç-

bir zaman öğrenememişti. *Baklabası*, *Şeytanın Cenneti*'ne geç bir saatte gelirdi ve çevresinde değişik birtakım güzel kadınlar olurdu. Bu kadınlarla *Baklagiller* diye genel bir ad takmıştı. Bunların kimileri uzun bir süre *Şeytanın Cennetine* gelmeyi sürdürür, sonra birden ortadan kaybolurdu. Boşluklarını hemen yeni birtakım *Baklagiller* doldururdu. Ben *Baklabası*'nı severdim; iyi bir dosttu, eğlenmesini gerçekten severdi.

Şeytanın Cennetinde sabaha doğru müzik giderek hızlanır, ışıklar kısılırdı. Daha gün ağarmadan yıldızlarla süslü, kalin perdeler çekilirdi. Bu ilk gün ışığıyla birlikte, müşterilerde oluşması kaçınılmaz tedirginliği etkisizleştirmeye yönelik bir önlemdi. Perdelerin yıldızlarla süslü gökyüzü görünüşüne aldananlar, sokağa çıkmadan önce uzun bir süre içkiden kızaran gözlerinin gün ışığına alışmasını bekler ve sonunda kendilerini işlerine gidenlerin oluşturduğu sabırsız bir kalabalığın içinde bulup şaşırırlardı.

Sonraki geceler tüm zamanımı orada geçirir oldum. Benim de her zaman oturdugum bir masa olmuştu, *Öriümcek*'le yerlerimizde olup olmadığımızı karşılıklı denetler, bakışlarımız rastlaşırsa anlayışlı bir gülümsemeyle hafifçe başlarımızı eğerek selamlaşındık.

İlk zamanlar Siren'in hiç ayrimina varmamıştım, benim için yalnızca bir görüntüydi, bense daha çok müzikle ilgiliydim. Yani oradaydım, şarkılar söylüyordu ama ben dostlarımıla sohbet ediyor, hayaller kuruyor ve içiyordum. Giderek ayrimina vardım ve o müzikhole yalnız onu dinlemek için gider oldum.

Şarkı söyleken onu kimbilir kaç kez izlemiştim, ince dudaklarını, canlı gözlerini, şarkının ritmiyle salınan ince bedenini. Her şey bir yana, yaptığı işin gerçekten bilincindeydi. Şarkı söylemek onun işiydi ve bunu ölçülü bir ciddiyet içinde yerine getiriyordu. Artık hangi şarkının neresinde dudaklarını büzdüğünü, nerede dinleyicilere bir bakış attığını ya da hafif bir biçimde nasıl devindiğini gözüm kapalı söyleyebilirdim. Kısacası her *Düş Kadın* gibi Siren de başlangıçta bir gölgeydi, arzunun şiddetidle biçim aldı, yüzü belirsiz anıların ağırlığında yavaşça belirdi, belleğimde unutulduğunu, geçmişte kaldığını sandığım

başka imgelerin onu bulanıklaştırip sıradan bir gölgeye dönüşürmesine direndi ve karanlıkların arasından sıyrıldı.

Aşk ve ölüm arasındaki yakın bağlantıyı bilmeme karşın Siren'in bu anlatıdaki yeri nedir, bilmiyorum. Bunu gerektiği gibi açıklıkla anlatabileceğim konusunda kuşkularım var, sözgelimi ilk geceler, onunla uzun süre tanışmamıştık, o sıralarda buna gerek de görmemiştim. Siren'in aradığım *Düiş Kadın* olduğu konusunda kaygılarım vardı. Belki de korkmuştum, evet ölümden duydugum korku, yaşamdan, belki aşktan da, korkmama yol açıyordu.

Çok sonraları, yanardağı gördüğüm zaman anlamıştım, yanardağ bekliyordu ve bu bekleyişin sınırları yoktu. Peki ama acaba Siren de bekliyor muydu?

Daha önce onunla uzun süre tanışmadığımı söylemiştim. Belki başlangıçta onun bir *Düiş Kadın* olarak kalmasını istemiştim ama bu uzun sürmedi. Bu *Düiş Kadın* benim için nasıl gerçeklik kazandı, daha doğrusu *Düiş Kadın*'lıktan gerçek bir kadına nasıl dönüştü, işte şimdi bunu anlatmak istiyorum.

Kıyı kahvelerinde yalnız başına oturmuş bir şeyle okurken rastlardım ona; bir de belli geceler şarkı söylediği müzikholde. Kimi kez de, özellikle akşam saatlerinde bir balıkçı meyhanelisinin vapur iskelesine bitişik, tahta terasında bir arkadaşıyla birlikte oturmuş, anlatılanları dalgın dalgın dinlerken gördürdüm. O uzak duruşuna ve soğuk tutumuna karşın, onu gene de ilgi çekici buluyordum.

Bir akşam Siren'e ilk kez çalıştığı *Şeytanın Cenneti*'nin dışında, bir başka müzikholde rastlamış, uzun bir süre dansa kaldırıp kaldırmamak konusunda kararsız, hemen yanı başında dikilmiştim. Çok sonraları onunla tanışıp, o gece yüzündeki gülümsemenin insanı pişmanlıklarla dolduran anlamını çözüdüğümde ilk adımı atmak konusunda yüreksizliğime lanetler yağırdırdım.

Aradan kaç hafta geçti bilmiyorum, bir gün rihtımda yürüken kıyı kahvelerinden birinde, Siren'in tek başına oturduğunu gördüm. Çantasını masanın üzerine koymuş, ince duşaklarım geren bir gülümsemeyle susamış gibi denizi seyrediyordu. Anı bir kararla yanına gidip oturmak için izin istedim.

Yüzüne dikkatle baktım; aslında onu bu kadar yakından gün ışığında ilk görüşümdü. Konuştuğumuz çoğu şeyi anımsamıyorum bile. Onu güldürmeyi başardım; öylesine doğal ve içten gülüyordu ki onun artık bir *Düş Kadın* olmaktan giderek çıkışına sevinmek mi, yoksa üzülmek mi gerektiğine bir türlü karar veremedim.

Sonra güneş batmış ortalık yavaş yavaş kararmaya başlamıştı. Henüz geç bir saat olmamasına karşın ortalık issızdı, hiç kimseye rastlamadan bir süre yürüdük. Sonra boğucu gece sis çağında biraz olsun serinleyebilmek için deniz kıyısı boyunca dolaştık.

Bu birlikte yaptığımız kısa yürüyüsten yararlanıp onu da ha yakından tanıtmaya çalıştım. O yürüüş sırasında birbirimize, başkalarından gizlediğimiz tutkularımızdan ve bekłentilerimizden söz ettik.

“Neye inanırsın sen?” diye sormuştı birdenbire.

Nasıl bir yanıt vereceğimi şaşırıyordum, çünkü o sırada gürtütlülerle geçen birkaç motosiklet dikkatimi dağıtmıştı.

O gece Siren'den ayrıldıktan sonra coşkuyla dolu, ne yaplığını bilmeden deniz ve çiçek kokan yarı karanlık sokaklarda dolaştım. Ertesi gün hemen hiç uyumadan gittim işe, heyecandan ve sevinçten gözümü uykuya tutmamıştı. İlk işim Engin'e telefon edip, artık tümüyle kurtulduğumu haber vermek oldu. Engin bendeki bu değişikliğe bir anlam veremiyordu, bu yüzden de anlattıklarımı büyük bir sabırla dinledi.

“Sana daha önce anlattığım o kızı anımsıyor musun?” diye sordum Engin'e. “Hani dans salonunda şarkı söylemen时 görmüştüm. Şu *Seytanın Cenneti* denilen batakhane.”

“Evet, ne olmuş?” dedi Engin, lanet olası bir kayıtsızlıkla.

“Dün gece, duyuyor musun, üstelik bütün bir gece, onunla deniz kıyısında yürüdük birlikte.”

Engin, saçma bir soruya beni kızdırmanın gereksizliğini anlamış olmalı, saplantılarından kurtulup aşkin büyülü dünyasına attığım bu ürkek adımdan ötürü beni kutladı. Kuşkusuz Ebru'yu büsbütün belleğimden çıkarıp attığım söylenemezdi, ama onun o acı veren imgesinin yerine yepyeni bir imgenin, yalnızca Siren'in değil, belki çok daha rahatlatıcı ve kurtarıcı

olduğunu düşündüğüm *Düiş Kadın*'nın o belirsiz imgesinin geçtiği açıklıktı.

O geceden sonra Siren'le aramızda derin bir dostluk başlamıştı. Tanıştığımızda kötü bir dönemimdedi, sevgilisinden yeme ayrılmıştı. İzmir'den yeni gelmişti; İstanbul'da düşüncelerini anlatabileceği bir dostu ya da yakın bir arkadaşı yoktu.

Onunla sonraları birkaç kez daha buluştuk. Bu buluşmalarda neler konuşurduk, çoğunu hiç animsamıyorum. Kimi zaman onu daha iyi tanıyabilmek için anlatmasını istiyordum. Sorularım üzerine Siren'in gözleri dalıyor ve neredeyse eski günlere yeniden dönüyordu.

Bir gece çalıştığı müzikholden birlikte çıkışmış, ikimiz de ölesiye sarhoş, bildiğimiz bütün diskotekleri dolaşmıştık. O gece ayrıntıları belleğimden çıkışmış, yalnızca bütün gece boyunca Siren'le dans ettiğimi, sabaha karşı deniz kıyısındaki bir parkta oturduğumuzu animsiyorum.

Bütün bu geceler boyunca, yaşam gürültülü ve renkli, hızla geçip gidiyor, yazmak için masamın başına oturmamam Siren'i derinden kaygılандırıyordu.

Uzun yıllar boyunca insanın edebiyat tutkusuna zaman ayıramamasının ne denli acı olduğunu biliyordum. Bundan Siren'e uzun uzun söz etmiş, neredeyse yakınımıştım. Bu nedenle Siren, sıkıcı iş saatlerinden sonra geriye kalan çok az bir zamanı sorumsuzca harcamamı anlayamıyordu. Gerekirse işten ayrılmamı, hiç para kazanamasam bile yazmaktan vazgeçmem gerektiğini söylüyordu.

Parlak yıldızlı bir gecede, yolda yürürken birden durmuş, bir süre yüzüme baktıktan sonra söyle demişti:

"Neye varacak bu işin sonu?"

"Nasıl?"

"Artık gerçekleri konuşmamız gereklidir."

Onu yatırtmak için, sonraları romanımda ilginç kişilikler olarak yer alabilecek kimi bohemleri ve ressamları yakından tanımak istedigimi anlatıyor, işte bu yüzden son romanımı tamamlamayı ertelemek zorunda kaldığımı ileri sürüyordum. Bu düşünce Siren'e hiç de inandırıcı gelmiyor, geceleri *vampir* gibi yaşayarak yazar olunamayacağını söylüyordu.

"Senin yaşadığın gibi yaşayıp, senin gibi davransam, tek satır yazacak zamanı bulamazdım," diyordu Siren. "Sahi sen ne zaman yazıyorsun?" Kaçamak yanıtlar vermem güçtü, çünkü Siren de benim gibi yaşıyordu, çoğu zaman birlikteydik. Bu tür soruları, o uyurken yazdığını söyleyerek geçistiriyordum, ama sanırım inanmıyordu.

Yaşamın heyecanlarıyla ilgili, kendimi savunmak için inanmadan ileri sürdüğüm her düşünceyi, kolaylıkla çürüttüyordu.

"Yazmak için bir arzu duyuyorsan içinde," diyordu Siren, aşık bir yüzle, "gerçek bir yaşamdan biraz daha ötesini yaşamaya hazırlanıyorsun demektir."

Oysa Uğur'a sorarsanız bütün bunlar süslü ve boş laflardı; yazmak için gerekli iki şey, para ve boş zamandı. Aslında bütün uygarlık bu iki değerin üzerinde yükseliyordu. Sabahla-rra dek içtiğimiz bir akşam, ona bu iki değerin aslında aynı şey olduğunu kanıtladım; sonuç olarak paran olduğu zaman boş zamanın da oluyordu. Böylece başladığımız noktaya geri dönmüş oluyorduk. Bana gelince, yaşamımı bencilce harcadığımın bilincindeydim, ama ne yapmam gerektiğini bilemiyordum.

Bütün bu türden yakınmalarım Siren'i çileden çıkarıyordu. Bir keresinde, "Artık yaşamaktan dolayı heyecan duymayacağın mı söylemek istiyorsun?" diye sormuştum boğuk bir sesle.

Anlattıklarımdan bu sonucu çıkarmış olması beni şaşırtmıştı, üstelik doğruya çok yakındı bu. Oysa yanıldım olmasından hoşnuttum, güzel bir geceydi, öyle ki dalgaların sesi, uzaktan gelen müzik ve yavaşça yükselen ay, her şey içimi anlatlamaz bir sevinçle dolduruyordu, ama bunları ona söylemedim. Siren şaşkınlığıma hiç aldırmadan konuşmasını alaycı bir tavır-la sürdürmüştü.

"Yıpratıcı tutkuları, kıskançlığı ve gereksiz gururu yaşamak seni yoruyor demek, kısacası yaşayacak gücün kalmadığını söylüyorsun, öyle mi?"

Aramızdaki bu konuşma Ebru'nun beni terk etmesinden bir sonraki yaz, deniz kıyısındaki küçük bir kahvede geçmişti; o zamanlar Siren dudaklarında acemi bir gülüş, pek konuşmaz ve ilgisini çeken bir gitarcıya olan aşğını düşünürdü. Onun en

beğendiğim özelliklerinden biriydi bu; Siren âşık olduğu insanları benden gizlemezdi. Öte yandan bana güvenemiyordu ve bana ilişkin duygularını, aşk ya da ona benzer bir şey olarak yorumlamayı hiçbir zaman düşünmemiştir. Sonunda onu yalnız başına bırakacağımdan ve unutacağımdan en ufak bir kuşkusu yoktu. Oysa onu nasıl unutabilirdim; dalgalı ve uzun saçlarını, duru tenini, çok uzaklara, omzumun üzerinden arkamdaki başbozuk dünyaya bakan parlak gözlerini. Bana sorarsanız saklısı gizlisi olmayan, içten bir aşktı bizimkisi. Şimdi içim pişmanlıklarla kavruluyor, Siren'e bir daha o deniz kıyısındaki kadar yakın olamadığımı düşünüyorum.

Şu noktayı özellikle belirtmek isterim; Siren, gerçekten büyüleyici bir gücü olduğuna inandığım o olağanüstü kadın, *Düş Kadın* düşüncesiyle o denli örtüşmüştü ki, sonraları tanıdığım ve sevdiğim her kadını Siren diye adlandırip adlandırmamak konusunda uzun uzun düşündüm. Sonunda *Düş Kadın* diye adlandırmamanın daha doğru olacağı sonucuna vardım. *Düş Kadın* düşüncesine varmamda, kendisi bunu bilmese de, Siren'in yaptığı katkıları göz ardı edemem.

Ebru'ya gelince, yolunda gitmeyen bir aşkın insana acı çekirmesine karşın çok şey öğrettiğini yadsıyamam. Acı duymayan yaşamı daha soylu kıldıği inancından kurtulmamı, en azından bu gerçeğin bilincine vararak kendimi daha yakından tanımadı ve bu anlamda beni arıtmıştı.

Gerçekte *Düş Kadın*'ın tek bir kadın mı, yoksa değişik zamanlarda sevdiğim birçok kadının toplamı mı olduğuna hiçbir zaman tümüyle karar veremedim. Belki de her şey tam tersine bir sıra izlemiştir; *Düş Kadın*, kendine bir ad, bir yüz edinmiş, sonsuz olasılıklar denizinde kaybolmak istemeyen bir düş, son bir çabayla ileriye atılarak birdenbire ölümsüz bir kimlik kazanmıştır.

Hayır, benim durumum, uğraşıp, didinip, o zamana dek yapılmış en güzel kadın yontusunu yapıp sonra da ona âşık olan Pygmalion'a asla benzemiyordu. Bu anlamda *Düş Kadın* tasarı-

mını düşlerdeki kadın ya da düşlenen, özlenen kadınla karıştırılamamak gereklidir. Çünkü sonuçta Pygmalion, düşlerindeki kadını yaratmış, aşk tanrıçası da bu büyük aşkı karşısız bırakmak için sevgilisini canlandırmıştı. Oysa günümüzde görüntüler de paramparçaydı, kararsız ve siliki, giderek varoluşundan kaygı duyacağımız titrek bir düşe dönüşmeye eğilimliydi. Çok kez gerçek anlamda görmüyorduk bile, ama bilinç-altımızda bir kadının kalçası, bir başkasının bacakları ya da gözleri, *Düş Kadın*'nın o değişken imgesinin oluşmasına katkıda bulunuyordu.

İşte bu noktada, *Düş Kadın*'nın devingen ve dilsel bir taramı olduğunu düşünebiliriz. Belki de *Düş Kadın* kavramının o anlaşılmaz ve uçucu yapısı yüzünden sözcüklerle güvenmemiz yanlış, onu hiçbir zaman gerektiği gibi yazamayacağımız. Son suza dek uzayıp giden bir sözcük zinciri; çekicilik, ürkük güllümseyiş, doğallık, afacanlık, tenin duru güzellik, yaramazlık, deneyimsizliğin baştan çıkarıcılığı, dinlendirici bir yalansızlık, uyarıcı bir kıskançlık, koku, bir ağızın dayanılmaz biçim, güllümseyiş...

Çoğu kez beni korkutan, daha çok da yoran şu olurdu: *Düş Kadın*'nın mutlak tekliğini, onun tanrıçalaşmasının o göz alıcı görüntüsünü yaşamak için, üst üste çakışan imgelerde sürekli ve zorunlu bir ayıklama yapmak. Oysa bunu başarmak, *Düş Kadın*'ı, uzaklaşıkça silikleşen tek bir gölgeye dönüştürmekten başka bir şey değildi. Umutsuzca bir çabanın sonucunda ne yazardık ki elde ettiğim tek şey, solgun ve titrek bir kuklaya indirgenmiş, sıradan bir *Düş Kadın* oluyordu.

Bir kez şunu söylemem gereklidir; her düşsel kadın kendisinden önceki sayısız düşsel kadının şaşırtıcı birikiminin, daha doğrusu insanda bıraktığı toplam izlenimlerin sonucudur.

Belki de senin yüzün Ebru, çizgilerini giderek unuttuğum yüzün, bilinçaltıma kazınıyor ve *Düş Kadın*'nın o binlerce çizgi-denden oluşan sonsuz çehresini ortaya çıkarıyor.

Şimdilerde, sevilen her yeni kadının başlangıçta bir *Düş Kadın* olup, geçmiş sevgililerin olumlu olumsuz bütün özelliklerinin üst üste gelmesinden oluştuğunu düşünüyorum. Sözgeleimi kimi kez daha önce hiç tanımadığınız bir kadın, kısa bir an, bir duruş, bir gülüş ya da bir devinim olarak bellekte *Düş*

Kadın olarak yerini alır, siz bunun bilincine varmamışsınızdır bile. Böyle kısacık bir anda, belleğime *Düş Kadın* olarak yansıyan binlerce görüntü vardır. Çoğu kez başıma gelmiştir, durumun bilincine vararak, biraz önce *Düş Kadın* olarak gördüğüm kadına yeniden baktığında şaşkınlıkla onun sıradanlaştığını görür, daha az öncesinde onu nasıl bir *Düş Kadın* sandığımı bir türlü anlayamam. Kuşkusuz bu sözünü ettiğim oluşum, gerçek yaşamda değil, insanın imgeleminde. *Düş Kadın* en azından bir tasarım olarak, ruhsal veya bedensel zorunluluklardan arınıp gerçek anlamda özgür olmak, böylece sonsuz seçenekler dünyasına adım atmak anlamına gelir. Sonunda bu adım atılır ve *Düş Kadın*'nın çizgileri imgelemde giderek sıcaklık ve derinlik kazanır. İşte burada, gerçek olanla düşsel olan, karşı konulması neredeyse olanaksız ve insan yüreğinin derinliklerinde beliren bir tutkunun, hiç çekinmeden kusursuz diye tanımlayabileceğim o biricik görüntüsü içinde birleşir.

Bir düş kadına dokunabilir misiniz? Dokunduğunuz an düşsel kadın bir tür gerçeğe dönüşür. Öyle ki, çoğu kez bu değişkenliği kötüye kullanan sayısız parçalardan olmuş bir resimdir. Kısacası bu, elde ettiğinizi düşündüğünüz andan başlayarak kendisini gizleyen, yani kendisinde eksik olan her şeyle dengesini yitiren bir bireketlidir. Bu anlamda düşsellik kavramının zaman kavramı gibi görece olduğu söylenebilir.

Düş Kadın insanın duyularıyla kavrayabileceği bir imgedir. Tanıdığım çoğu kadının, insanın içini titreten, yürek hoplatan ve burkan özelliklerinin tümünü kendisinde taşıır. Bir aşk imgesi: evet, belki ama bütün yanılmalar, ihanetler ve bekleneler içinde bu imgeyi nasıl tanımlamalı? Beklemek üzerinde düşünen taşınmakla her şey bozulur, geri dönülmez bir yola girer. Kadınlar bunu, bu ince zamanlamayı iyi bilir ve imgeyi soldurmamak için, çoğu kez nice tutarsızlıklar pahasına, son ana dek ellerinden geleni yaparlar. İşte böylece bir *Düş Kadın*, bütün parlaklığını kendi gizilgúcünden alan o ullaşılmaz imgesinin üzerine binerek, onu silikleştiren eski imgelerin buzdan camıyla örtülüdür.

Pratikte *Düş Kadın* kavramının birçok kişi tarafından, özellikle kimi kadınlar tarafından, yanlış anlaşılığını görmek doğ-

rusu beni şaşırtmış ve üzmüştü. Sonraları yaşadığım kimi deneyimlere dayanarak bu konuda yeni açıklamalar yapmanın yararlı olacağına inanıyorum. En azından bu, *Düş Kadın* kavramının büyük çoğunluk tarafından doğru anlaşılmasını sağlayamasa bile içimi dökmek beni rahatlatacak. Her şeyden önce şunu söyleyeyim; sözgelimi onca yüceltilen kadın uysallığı, benim *Düş Kadın* tasarımda yer almaz. Bunu söylemekle böyle bir uysallığa bir karşı çıkış可以说ablecek başka birtakım tutumları yüceltmiyorum, yalnızca *Düş Kadın*'nın bütün bu anlayışların ötesinde değişik bir tasarım olduğunu belirtmek istiyorum.

Şunu bilmek içimi serinletirdi; bir *Düş Kadın*'nı sevmeyi başardığınız, başlangıçla bitişin arasındaki o zafer anını sonsuza dek hiç kimse elinizden alamazdı.

10

Yaz başlarında rüzgârlı bir gündü. Bir çay bahçesinde oturmuş, güneşin batmasını ve sıkıcı bir gecenin başlamasını bekliyordum. Birden gökyüzü karardı ve bardaktan boşanırcasına korkunç bir yağmur başladı. Böylece uzunca bir süre orada oturmak zorunda kaldım. Dalgalar hızla rihtıma çarpıyor ve denizin yüzeyi bembeyaz bir köpükle kaplanıyordu. Böyle dalga savruntularından oluşan koskocaman bir bulut çay bahçesini bir boydan bir boyaya geçiyordu. İnsanlar kapalı yerlere kaçmış, oturduğum sundurmada benimle birlikte üç beş kişi kalmıştı. Yağmurun tempekteki branda bezinde çıkardığı uyumlu sesleri dinliyor, yüzüme sıçrayan serpintinin soğukluğunu duyumsuyor ve keşke o gün odamdan dışarı adım atmasaydım diye düşünüyordum. Bir ara yağmur başladığı gibi birden kesildi ve karanlık bulutların Marmara'ya doğru hızla koşturduğunu gördüm. Güneş neredeyse batmak üzereydi, yalnızdım, sıklıklandı ve işte tam o anda gördüm onu. Grilerden oluşmuş bir fonda, çünkü deniz, gökyüzü, karşı kıyı hemen her şey grinin farklı tonlarından oluşuyordu, yalnızca o bembeyaz, neredeyse bir kuğu gibi salınarak geçiyordu. Tipki karşı kıyıdıraki evlerin ışıkları gibi, bu beyaz geminin ışıkları da tek tük yanıyordu.

O yağmur sonrasında, çay bahçesinde otururken gördüğüm gemi, bildiğim bütün gemilerden değişikti. Belki onu birçok kez görmüş ama ancak o gün bilincine varmıştım. Tam o sırada bulutların arasından görünen gün ışığının denizin bir kısmını aydınlatması gibi, bu beyaz gemi de neredeyse belleğimin karanlıklarında unutulmuş eski bir gençlik anımı sanki yeniden yaşarmış gibi gözlerimin önüne getirdi.

Gençliğimde can sıkıntısıyla geceler boyu bütün kenti dolaşirdım. Çoğu gece içim büyük bir öfke ve sıkıntıyla dolardı. O zamanlar kent bana sanki bir kafes gibi geliyordu. Ama bir akşam birdenbire...

Neyse, her şeyi baştan anlatayım. O gün başından geçen kimi karışık olaylar kendimi tanımama ve yenilememeye yardımcı olmuştu. Bu nedenle olmalı, o gece bomboş sokaklarda yürüken içimde bir kendinden hoşnutluk duygusu, bir hafiflik vardı. Çoktanız unuttuğum bir biçimde kendimi dünyayla ve insanlarla olan uyumsuzluğumu derinden kavramış göründüm. İşte doyumsuz bir ruh olduğum sonunda açığa çıktı, diye düşünüyordum coşkuyla.

Gecenin geç bir vaktinde bir sabahçı kahvesinde çay içmiş, Tophane rihtiminin oralarda yürüyordum. Yol oldukça karanlıktı ve benden başka ortalıkta hiç kimse yoktu. Koskocaman kente tek başına kalmışım gibi bir duyu içindeydim. Karaköy iskelesi uzaktan henüz yeni görünmüştü ki –hızlı yürüyor olmalıyım, çünkü iskele birden çıkışvermişti ilmaşıma– rihtimin ışıl ışıl aydınlatılmış olduğunu gördüm. Daha doğrusu rihtim değildi de aydınlatılan, kıyıyla bağlı bir geminin ışıkları her zaman karanlık oluşuna alıştığım rihtimi gündüzে çevirmiştir.

Yaklaşıp bu tuhaf geminin ne olduğunu öğrenmeye çalıştım. O zamanlar, şimdi de öyle ya, uzaklara, çok uzaklara gitme özlemiyle doluyordum. Bir gemiye miço olarak girmek için birtakım girişimlerim bile olmuştu.

Bir süre kıyıda oturup gemiyle rihtimin arasındaki karanlık ve çırptılı suya baktım. Sonra geminin adının yazılı olduğu o görkemli yükseltiye kaydirdim gözlerimi. Geminin adı *Odysseus*'tu, daha önceki bu gemiyi aynı rihtima yanaşmış gördüğümü anımsıyordu. Şimdi düşündüğüm zaman, han-

gi limana kayıtlı olduğunu unutmuş olmamı çok üzücü buluyorum. Tuhaf şey, çevrede bu gemiyle ilgili bilgi alabileceğim kimse yoktu. Son vapur, Karaköy iskelesinden kalkmıştı, ne bir satıcı kalmıştı, ne bir taksi sürücüsü, ne de bir serseri.

Böyle şaşkın şaşkın bakınıp dururken, tuhaf giysili bir adamla, ondan tuhaflıktan yana aşağı kalmayan, Hintlilerin sa-rilerine benzeyen işiltılı bir giysiye sarılmış çok güzel bir kadının, geminin kıyıya sarkıtılmış merdivenlerinden indiğini görülmüştüm.

Onlara yaklaşarak bu geminin bir yolcu gemisi olup olmadığını sormuştum. Bunun üzerine adam yüzüme uzun uzun bakmıştı.

“Pek sayılmaz delikanlı,” demişti tuhaf bir İngilizceyle. “Bu bir tiyatro gemisidir. Senin anlayacağın bir tür okul gemisi olduğunu söyleyebiliriz.”

El çırparak sevinçle bağırdığımı anımsıyorum: “Şu dünyada en çok istediğim şey, durmaksızın yolculuk etmek.”

Benimle alay eder gibi çevresine bakmıştım; bense ona ışıklar içindeki gemiyi göstermiştim.

“Ne kadar güzel bir şey bu. Hem geziyorsunuz, hem de öğreniyorsunuz, öyle mi? Hem evinizde gibisiniz, hem de...”

Adam gülerek sözümü kesmişti. Heyecanıma bir anlam verememiş gibiydi.

“Sakin ol evladım. Bir de sevdigimiz bütün insanları yanımızda götürürebilseydik diyeceksin, öyle mi?”

“Peki, değil mi?” diye sormuştum.

Adamla kadın kahkahalarla gülmüştü. Adam eliyle boşver anlamında bir işaret yapmış, “Bu bir okul gemisi dostum. Nuh'un gemisi değil,” demişti. “Bu gece de, limana gelişimizin onuruna maskeli balo veriyoruz gemide.” Böyle diyerek adamlı kadın gülerek uzaklaşmışlardı.

Şaşırılmış ve arkalarından bakakalmışdım. O gece uzun bir süre rihtımdan ayrılamamışdım. Tuhaf bir durumdaydım doğrusu; ne gemide başka insanların bulunduğu gösterir bir ses duymuştum, ne de o adamlı kadının o gece geriye döndükleri ni görmüştüm. Orada beklediğim süre içinde rihtımdan geçen tek canlı ufak kara bir sokak kedisiydi. Ertesi gün işim başı-

dan aşkindi. Gece ilk işim rihtıma uğramak oldu ama burada beni koyu bir karanlık karşıladı, gemi yoktu. Daha sonraki gün çevrede yaptığım soruşturma, –öyle ki resmi bürolara bile sordum– hiçbir sonuç vermedi. Böyle bir gemi resmi kayıtlarda görülmediği gibi, o gece gemiyi neredeyse benden başka hiç kimse görmemişti. Rihtımda balık tutan çocukların birisi böyle bir gemiyi anımsıyordu ama onun gördüğü gemi beyaz değildi ve ışıkları yanmıyordu. Sonraları bu şaşırtıcı deneymim üzerine konuştuğum bir arkadaşım, bu sorunu akla uygun yöntemlerle çözebilmek için bana yardımcı olmaya çalıştı. Böyle bir gemiyi gördüğümne inanıyordu ama bu tekne, oyuncuları değil delileri taşıyordu. Çok eski söylencelerle ilgili kimi kaynaklara dayanarak yaptığı araştırmalara göre, *Deliler Teknesi*'nin varlığına inanıyordu. Benim gördüğüm gemi, o gemiler model alınarak yapılmış, ruh hastalıklarını iyileştirmek için kullanılan modern bir yüzen hastane olmalıydı. Bu varsayımlı na yalnızca gülümsemekle yetinmiştim.

Şimdi düşündüğüm zaman gemilerin hemen her zaman yaşamımda tartışmasız bir yerleri olduğunu anımsıyorum. Bunun tek nedeni eskiden beri yolculuklara ve serüvenlere duyduğum özlem değil. İlk başlarda sanırım sıradan bir nedeni vardı bunun. Amcam bir kaptandı. Karadeniz kıyısında bir kente yatalı okuduğum zamanları anımsıyorum. Çok küçük bir yaşta evden ayrılip, bilmediğim bir kentte, sıkıcı ve disiplinli bir okul yaşamına uymaya çalıştığını daha önce söylemiştim. Okulda dördüncü yılimdi. Taşrada geçen uzun bir yaz tatilinden dönmüştüm. İşte bu sıralarda, –yani okuldan kaçma planları kurduğum bir sirada– amcamın çalıştığı geminin iki haftada bir, okulun bulunduğu limana geleceğini öğrendim. Giderek gemiye yaptığım ziyaretler sanki benim dış dünyayla olan bağımlı oluşturdum. Gemi sanki İstanbul'dan değil, nice ülkelerden ve iklimlerden geçerek, okyanus aşırı limanlardan geliyor, bana düşlenmesi bile olanaksız serüvenler getiriyordu.

Çok daha sonraları amcamlı yaptığım gemi yolculukları, içimdeki bu tutkuyu perçinledi. O zamanlar en sevdigim durum, Karadeniz'den gelen geminin Boğaz'a girişiydi. İki yanda kara belirip, gemi kıyılara dokunurcasına geçtiğinde mutluluk

çığlıklarını atardım. Kimi kez koylardan birisine doğru yönelirdi gemi. Ben gerçek Boğaz yolunun ilerde daha dar görünen kısım olduğunu varsayar, gemiyi son anda döndürerek olası bir felaketten kurtardığımı hayal ederdim.

Bir gece kaptan köprüsündeydim. Amcamın nöbetinde ona eşlik ediyordum. Bu durumdan sanırım o da hoşnut olmalydı. Gevezeliklerimi gülerek dinliyordu. Bir ara kaptan köşkünün üzerindeki yazın kullanılan bölüme çıktım. Burada gereğinde kullanılmak üzere bir dümen vardı. Neredeyse bu dümen boğumu aşıyordu. Gemiyi yönetiyormuş gibi bir duyguya bu komaman tekerleği döndürmeye başladım. Kaptan ve serdümen, her şey bendim. Kendimi gemiyle bütünleşmiş duyuyordum. Yıldızlar, rüzgâr, yitmiş ufuk çizgisi, karanlık beyaz köpüklü dalgalar, işte dünya buydu. İşte yaşam ve yalnızlık buydu. O gece, dünyayla ilgili o güne degen anlayamadığım bir gerçege biraz daha yaklaştığını duydum. Her şeyin büyüleyici bir sisle örtülü olduğu o ilkgençlik kararsızlıklarıyla dolu günlerimde, gemici olmayı bile düşündüm. Hayır, kaptan olmayı hiçbir zaman düşünmedim, çünkü *gemici* olmak tipki *şair* olmak gibi bir meslek olmaktan çok, kalıcı bir serüvenin ilk adımları gibi geliyordu bana.

Sonraları Conrad'ı okuyacak, gemilerin de, yaşamın daha dar ve sıkıcı modellerinden başka bir şey olmadıklarını öğrenecektim.

Düiş Kadın'la gördüğüm düşün ilintisine gelince, bu oldukça dolaylı bir ilinti. *Düiş Kadın*'nın bir müzikholde çalıştığını ve benim de hemen her gece, üstelik başka başka yerlere uğrayıp birkaç kadeh içtikten sonra onu dinlemeye gittiğimi söylemiştim.

O sıralarda hemen her gece, değişik bir şeylerin olacağının beklenisiyle sabahlara dek dolaştırdım. Her gün erkenden gitmem gereken bir de işim vardı. Kısacası uykusuzluğa nasıl dayandığımı bugün bile anlayamam. Üstelik son zamanlarda

alkol beni fazlaıyla etkilemeye başlamıştı. Uğur'un adlandırmasıyla belki iyice bir dağıtip *ariza* çıkarmıyorum ama sık sık *iptal* oluyordum. Kuşkusuz bu düşü görmemin gizemsel ya da gerçek dışı denebilecek başka birtakım nedenleri yoksa, biraz bu yorgunluğa, sabahları şarapla ağırlaşmış bir uykudan uyanmaya, bu geceleri gündzlere karıştırduğum çığın ve başboş gece yaşamına bağlıyorum.

Eski havadaki ufak bir değişim, bir koku, bir ses, içimde zincirleme çağrımlar uyandırırdı. Sabahları uyandığım zaman bir süre yataktan çıkmaz, önumde uzanan yaşanacak bir günü gözden geçirirdim. Pencerenin dışında canlı, uğultulu ve şaşırtıcı bir dünya olurdu. Kısacası içim anlatılmaz bir sevinçle dolardı.

Öğle sonrası uykularına düşkün olduğum o uzun yaz günleri; eski dergiler, serüven romanları arasında, bir çiçeğin açılışını izleyecek kadar zamanın bitimsiz olduğu, düşlerin bir dingenlige, gizli bir mutluluğa karıştığı, insana inanılmaz uzunlukta gelen o güzeli günler.

Bir zamanlar, çok daha gençken, öğle sonraları sıcak bir kumsalda güneşlenirken ya da bir ağaç gölgesinde uzanıp yatmışken kendimden geçip uyuyakaldığında şaşırtıcı düşler görür, uyandığında yaşamının en şaşırtıcı deneyimi olduğuna karar verdiği bir durumla karşılaşardım; kesintiye uğramış belirgin bir mutluluk duygusunun dışında bu düşlerden anımsadığım hiçbir şey yoktu.

Aslına bakarsanız sık sık başıma gelen bir şeydi bu, ama bunlardan en unutulmaz olanını bir sonbahar öğleden sonrası yaşamıştım. Yağmurlu bir gündü, öğle sonrası o sıralar merak sardığım bir akvaryumun başında geçiriyor, su dolu bu cam kutudan başka bir yer tanımadım –birkaç kuşaktan beri aralarına hiçbir yabancı katılmadan üreyip duruyorlardı– balıkları izliyor, onların dünyasını anlamaya çalışıyordum.

Bu arada, balıkların kendi aralarında oynamalarını uzandığım yerden seyredip, suyun tekdüze şırlıtmasını dinlerken uyuşup kalmışım. Açık pencereden içeriye dolan yağmur sesi ve yoğun bir toprak kokusuyla uyandığında kendimi çok kötü hissetmiştim. Sanki miriltilarla akıp giden çokrenkli diyebile-

ceğim ama sözcüklerle anlatılması olanaksız bir düş kesintiye uğramıştı. Daha da kötüsü ele geçirmenin olanaksız olduğu bir kayıptı bu, yeniden kendimi eski dünyamda bulmuştum; artık sıkıcı ve katlanılmaz gelen bir dünya, ne olduğunu bile anımsayımadığım bu kayıp düştən daha güzel hiçbir şey olamayacağını üzüntüyle anlıyordum. Daha da açıkçası şöyle düşündüm: yaşamak bu kayıp düşün yerini tutmuyor.

Üstelik son zamanlarda, uykusuzlukla birlikte karanlık düşünceler üşüşüyordu kafama. Sabahları uyanınca, sıkıntıya benzer bir şey duyuyordum.

Bir sabah apansızın içimde boğular gibi bir duyguya bağırarak uyandım. Gece eve nasıl geldiğimi anımsamıyorum. Kafamda gece dinlediğim şarkıların melodileri karmakarışık geziniyordu, dilim ağırlaşmıştı, içimde anlamını çözemediğim bir sıkıntı. Birden gördüğüm düşü anımsadım. Düşlerimi sözcüklerle dökmesini sevmem ve bu işin gerektiği gibi yapılacağına da hiçbir zaman inanmamışdım. Bu anlatıda düşü anlatmak zorundayım, çok kısa ve bütün betimlemelerden arındırarak yapmaya çalışacağım bunu.

Uzun bir kumsalın kıyısında duruyor ve yanındakilerle birlikte ufka doğru bakıyor. Kumsal kalabalık ve çevremdeki herkes ufka bakıyor. Sanırım ben giyinik bir durumdayım ve assında ufukta bir şey gördüğüm de yok. Yanındakiler heyecanla konuşuyorlar. İçerinden biri bunun –gördükleri şeyden söz ediyor– yalnızca batmakta olan güneşin kızıllığı olduğunu söylüyor. Sözlerini bitirmesine zaman kalmadan ufukta denizin içinden bir karaltı yükseliyor, bir yanardağ bu ve ateş püskürtüyor. Kaçmak üzere arkamı dönüyorum. Arkamda kocaman bir dağ var. Birden sanki denizin içindeki yanardağın püskürtükleri üzerimden aşip dağa çarpmış gibi dağdan aşağıya doğru kızın bir sıvının aktığını görüyorum. İstediğim tek şey uçmak, havalandmak, yoksa hiçbir kurtuluş yok. Birden önmude, biraz önumde bir karaltının yanardağın akışını durdurmak ister gibi kollarını iki yana açtığını görüyorum. Dönüp bana bakıyor. Bu tür düşlerde kişiler genellikle belirsiz olur. Oysa bu kez –uyandıktan sonra bile yüzünün anlamına ilişkin hemen her şey belleğime kazınmıştı– kim olduğunu açık seçik görmüştüm.

Uyanmak istiyor ama karabasanlarda hep olduğu gibi bunu başaramıyorum. Lütfen kaç oradan, dememe kalmıyor, yakıcı ve yoğun sıvı her yanı kaplıyor. Takımıydızlar arasından hızla geçiyorum, ölü yıldızlar son ışıklarını yolluyor, göz alıcı ateşten toplarla sarılı güneş sistemleri ve galaksi kümeleri, belki hiç var olmayan bir gökyüzü haritasında yol alıyorum. Ölümsüzlük diye haykırıyorum, yalnızca ölümsüzlük...

Ateşler içinde, bir çığlıkla uyandım. Perdelerin arasından gün ağıriyordu, düş ile gerçeği ayırmaya çalışarak, hiç kimildamadan odanın içindeki nesnelerin yavaş yavaş o her zaman bildik biçimlerini almalarını bekledim. Sonra yeniden uyumuşum. Bu düşü hiç görmemiş olmayı ya da uyandığımda unutmuş olmayı yeğlerdim, ama uzun bir süre düşün verdiği tatsız duygudan kurtaramadım kendimi. Düşlerin az da olsa bir *gerçeklik yapısı* taşıması gerektiğini düşünüyordum. Bana öyle geliyor ki böylesine bir düşü, bu cezayı –insanlara yeterli ilgiyi, sıcaklık ve sevgiyi göstermediğim için– uzun zamandan beri hak etmiştim, ama uzun süre anlamazlıktan geldim.

Bu düş, umursamazlığım için bir simge, belirgin bir uyarı olmalı diye düşünüyorum. Kehanete dayanan bir kıyametin düşü bu, bilincimin derinliklerindeki bir kaçış arama eğilimini açığa vuruyor.

Düşü gördüğüm günün öğleden sonrasında başlayarak, anlaşılmaz bir bunalıma girdim. O sırалarda ayrimina varmağım ama çok sonraları yaşamımda kötü giden bir sürecin o gün başlayıp başlamadığını çok sormuşumdur kendime. Gökyüzü bulutluydu. Ortaköy'e doğru hızlı bir yürüyüş tutturdum, küçük bir kahveye gidip çay içtim. Ortaköy Alanı kala-balıkçı, akşam vapuru iskeleye yanaşıyordu. Düşümde etkin bir yanardağ görmemin anlamı ne olabilirdi? O sırалarda Japonya, Nikaragua, Endonezya ve Akdeniz'de değişik yanardağların etkin durumda olduğunu televizyon haberlerinden biliyordum. Daha birkaç gün önce televizyonda bu tür bir yanardağın verdiği zararın ürkütücü görüntülerini izlediğimi anımsadım. Bazı evlerin çatıları biriken küllerden çökmüştü.

Bir süre geçtikten sonra beni korumak ister gibi kollarını açan kadını anımsadım. Niçin bir başkasını değil de onu gör-

müştüm düşümde. Yıllar önce birlikte olduğumuz genç bir kızdı bu, ilk aşkim, sevgili Dora, Dora Patulidu. Aradan yıllar geçmesine karşın onu unutamamıştim. Sanırım işin kötü yanı Dora'yı böylesine bir karabasanda görmem değil, bu garip düşün yaklaşmakta olan bir felaketin habercisi oluşuydu. Belleğimde o eski güzel günler canlandı. Arnavutköy denilince aklıma gelen ilk şey şu oluyor: geceleri iskeleye bağlı duran bir gemide oturur ve kıyıdıraki tavernada çalınan Rum şarklarını dinledik. Bir alkollü içkiyi de ilk kez o gecelerden birinde içtiğimi anımsıyorum. Boğaz vapuruna biner, Akıntıburnu önlerine gelince denize atlardık. Öğleden sonraları, iskelenin yanında balık tutmaya giderdik, yakaladığımız balıklarla dönerken, ahşap evlerin arasındaki daracık sokaklar gölgelerle kaplanırdı. Sucu ve yoğurtçu hep aynı saatlerde geber, uzaktan uzağa her türden gezginci satıcının yorulmak bilmez bağırtıları duyulurdu. Amcamin Arnavutköy'deki küçük bahçeli evi, bahçe kapısının hemen yanındaki manolya ağacı, görmeyen gözünü korsanlar gibi kocaman bir deriyle kapatmış yaşılı yoğurtçunun arada bir çingirağı sallayarak kendine özgü bağırtısı. Sonra yazlık bahçe sinemalarındaki uzun geceler.

Taşrada geçen yatılı okul günlerinden sonra geri kalan öğrenimimi İstanbul'da sürdürmeye karar vermiştim. Hafta sonlarını Arnavutköy'de geçiriyordum. Dora'yı sanırım o ilkbahar, Kireçhane Sokağı'ndaki evlerinin bahçesinde gördüm ilk kez. Koleji yeni bitirmiştım, üniversitenin giriş sınavlarına hazırlıyordum.

Ailemin yanında geçirdiğim bir tatil dönüsü, İstanbul'da hiç beklememişim şaşırtıcı görüntülerle karşılaştım. Amcam arabasıyla beni otobüs terminalinden almaya gelmişti. Arnavutköy'ün girişinde beni şaşırtan ilk şey yollara saçılmış eşyalar oldu. Sanki güçlü bir fırtına esmiş, yatakları, yorganları, radyoları, akla gelebilecek her türlü eşyayı sokaklara yiğmişti. Buna karşın ortalarda dolaşan hemen hiç kimse yoktu. Camları kırık pencereleri ve yanmayan ışıklarıyla kimi evler sanki yıllar önce terk edilmiş gibiydi. Henüz çok gençtim, olup bitenlerin korkunçluğunu tümüyle kavrıldığım söylenemezdi. Oysa İstanbulluların büyük bir bölümü, kuşkusuz ezici bir coğunlu-

ğu oluşturan insanlar, ikiyüzlü yöneticilerin elinde bu yüz kurası milliyetçi tutumu onaylıyorlardı.

Azınlıklara karşı yapılan gösterilerden sonra Dora'yla ailesi bu ülkede yaşanamayacağına karar vermiş ve Yunanistan'a göç etmişti. Onun gidişiyle kendimi terk edilmiş, acınası bir yalnızlık içinde bulmuştum. Sanki gençliğimin o güzelim düş dünyası parçalanmış, dertlerimi anlatabileceğim ve yürekten bağlanabileceğim hiç kimse kalmamış gibiydi.

Uzun bir süredir Dora'dan tek bir haber bile alamamıştım. Yunanistan'da yaşadığını, Girit'te bir üniversitede okuduğunu biliyordum, ama bu yıllar önceydi. Uzun bir süre aradıktan sonra, eski kâğıtların arasında Dora'nın Girit'ten yazdığı mektubu buldum.

"Buradaki, alışmaya çalıştığım bu yeni yaşamı," diye yazıyordu, "sana anlatmam gerektiğini, sevgili Ercan, çoktanız biliyordum, ama neden bilmem yazmaktan sürekli kaçındım. Buraya geldiğimde duyduğum tedirginliği, korkuyu ve acemiliği sana açıklamaya çalışmak ikimiz için de yorucu olacaktı. Sana şaşırtıcı gelecek bütün bu kaygılar, suskulüğumu açıklar ve bağışlamamı sağlar umarım." İşte böyle sürüp gidiyordu mektup, olağanüstü hiçbir yanı yoktu.

Sonraları aynı düşü –ayrıntınlarda kimi küçük değişikliklerle– birkaç kez daha gördüm. Giderek bu düşü görerek uyanmak benim için korkutucu bir saplantıya dönüştü ve uykusuz geceler başladı. En berbat dönemlerimde bile misıl misıl uyubilmekle övünürdüm. Sanırım durumum sandığımдан çok daha ciddiydi; yaşamımda ilk kez uyumak konusunda can sıkıcı bir düzensizlikle karşılaşıyordum.

Bana bu düşle ilgili yapabileceğim tek şeyin bu türden yanardağları aramak olacağım fikrini Delhi'de tanıştığım bir Fransız verdi. Daniel, yıllar sonra İstanbul'a beni ziyaret etmek için gelmişti. Gecenin geç bir vaktinde, –balkonda oturmuş şaraplarımı yudumluyorduk– şöyle dedi:

"Sen bu düşten söz edince, çok zaman önce kuzey Hindistan'da, Keşmir'in dağ köylerinden birinde yaşayan yaşlı gazeteciyi anımsadım. Adı Thomas Underwood'du, emekli olduktan sonra bu köye yerleşmişti, yaşadığı yerde elektrik

yoktu, kaynamış suyun tadından hoşlanmadığı için yalnızca çay içmek zorundaydı. Bu ufacık köyü kuşatan uzun kış yalnızlığını düşünebiliyor musun? Niçin böyle bir seçim yaptığını sormamıştım, çünkü o zamanlar bir insanın seçtiği yaşama biçimini sorgulamayacak denli olup biteni anlamakta ustalaşmıştım.

Bu yaşlı adam yazmakta olduğu bir kitabın sözünü etmişti bana. Tanıştığımızda Delhi'de, daha çok yoksul gezginlerin kaldığı bir kampın lokantasındaydık. Gecenin ilerleyen bir vakitte, kaldığımız kampın yakınındaki bir kafede, —sen de bilirsin orayı, birlikte kimbilir kaç kez gitmişik, şu geç saatlere dek açık olan— söyleşimizi işte o kafede sürdürdüük. Kitabının ne içerdiği değil anlatmak istedigim. Eski inanışlar, karabüyü, gizemsel ayinler, öyle ya da böyle, işte bunlara benzer benim pek inanmadığım bir sürü saçmalıkta bütün bunlar. Ama beni şaşırtan şu olmuştu: yaşlı gazetecinin bu kitabı yazarken yararlanaçağı tek bir kaynak bile yoktu bu köyde, hani yaşlı rahipler ya da bilge kişiler olsa neyse, okuma yazması bile olmayan insanların yaşadığı yitik bir yer. Ona sordum bunu, yaşlı adam uzun bir süredir gazete bile okumadığını söyledi. Seçtiği bu yalnız yaşam biçiminin, kendi içinde olup da o zamana degen ortaya çıkmamış bilgiyi elde etmek konusunda yararlı olduğuna inanıyordu. Dışımızdaki dünyada olup bitenleri anlamanın günlük yaşam içinde koşturup durmak olmadığını ileri sürdü. İnsanın kendi iç dünyası, gerekli olan hemen her şeyi bir biçimde içeriyordu, onu ortaya çıkarmanın yollarını bulmak gerekiirdi. Hemen her şeyden haberi vardı, neredeyse geleceği görüyordu, böyle durugörü denebilecek bir tür yetenek edinmişti. Bunun tek nedeninin, dünyasal tutkuların uzağında yalnız bir yaşam ve düşlere dalmak olduğunu söylüyordu. Bunun oldukça Budist bir inanış olduğunu biliyordum, ama yeni bir şey söyleyormuş gibi dinledim, kırmak istemiyordum onu, anlıyorsun ya!

Ona geceleri düş görüp görmediğini sordum. 'Elbette görürüm,' diye yanıldırı beni, 'ama gece gördüklerim gündüz düşlerimin hemen hemen aynısıdır.' Konuşmamızı ertesi gün sürdürmek üzere sözleştiğim. Ögle yemeğinde göremedim onu, akşamda doğru kampın girişindeki barakada görevli çocuk sa-

bah erkenden ayrıldığını söyledi. Buna çok üzüldüm, ondan öğrenmek istediğim bir yoğun şey vardı."

Kısa süren bir sessizlik oldu.

"Bu anlattıklarının benim gördüğüm düşle ilgisi ne?" diye sordum.

"Ah! Haklısin, şunu söylemek istiyordum. Bilge bir insan, kendisini daha iyi anlayabilmek için düşlerini çözümlemeye çalışır ama ayrıntılara takılmadan bunu başarabilmek çoğu kez çok güçtür. Sana o adamın adresini vereceğim, kendisine yazarak gördüğün bu düşle ilgili yorumunu sorabilirsın. Benim o yaşlı adamdan tek öğrendiğim bir amaca ulaşmak için en yالın ve kısa yolu seçmek gerekti. Kuşkusuz yaşadığımız yoğun günün sonunda görülen düşler de karmaşık oluyor. Düşünde gördüğün kızı bulman hiçbir şeyi çözmeyecektir."

Bunun üzerine ona ne yapmamı önerdiğini sordum.

"Yolculukları seven biri için, senin için, yapacak tek şey var: dolaşıp durmak. En iyi yöntem bence bu ve sonunda düşünde gördüğün o yanardağı bulacağına inanıyorum. Etkin yanardağlar arasında sözünü ettiğin tanıma uyanları, yani denizin ortasında, ya da bir adada olanları var mı bilmiyorum. Bu işle ilgili insanlara yazarak bu konuyu araştırabilirsın. Böyle birisini tanıyorum, mektup yazabilmen için sana yaşlı gazeteciyle birlikte onun adresini de vereceğim."

Hemen ertesi gün mektupları yazdım. Thomas Underwood'a gönderdiğim mektupta kısaca kendimden söz edip, Daniel'le Hindistan'da tanıdığını ve adresini ondan aldığımı yazdım, uzun uzun gördüğüm düşü anlattıktan sonra düş yorumları üzere edindiği geniş deneyimle bana yardımcı olmasını rica ettim.

İkinci mektupta; Daniel'in ona yazmamı salık verdiğini yazdım ve yanardağlar üzerine nasıl bilgi edinebileceğimi sordum. Sonunda en kısa zamanda bana yanıt verirse sevineceğimi ekledim. Sonra bu mektubu da Thomas Underwood'a yazdıyla birlikte postaya verdim.

Uzunca bir süre yanıt gelmesini bekledim. Thomas Underwood'dan daha önce mektup geleceğini umuyordum. Oysa benim yazdığım mektup eline geçmemiş olabilirdi ya da geçmiş olsa bile yanıt vermek istemeyebilirdi.

Volkanbilimciden kısa bir süre sonra yanıt geldi. Kısa ve umut kiriciydi. Yeni Zelanda'dan Endonezya, Hawaii, İtalya, Afrika, Amerika ve İzlanda'ya dek yanardağ araştırmalarını sürdürdügünyü yazıyordu. O sıralarda izlediği Endonezya Java'daki Krakatau yanardağı üzerine bilgi veriyor ve gözlemlerini anlatıyordu. Krakatau yeniden sessizliğe gömülmüş, uykuya dalmıştı. Mektubun sonunda neyi öğrenmek istediğimi anlamadığını itiraf ediyordu. Aslında haksız değildi, gördüğüm düsten ona söz etmediğim için, gerçekten öğrenmek istediklerim karanlıkta kalıyordu.

12

Gördüğüm düşün yaşamımı değiştirmek konusunda bir uyarı olduğunu düşündüm. Beni yoldan çikaranın bu düş olduğunu söylemek istemiyorum. Gazetede çalışmaya başlamadan önce yaşamımı değişik ülkelerde yolculuklarla geçirmiştım, düzenli bir iş bana göre değildi. Diyeceğim sonunda bu işten de bıkmıştım ve Dora'yı aramak için Girit'e gitmem gerekiyordu. Beni Yunanistan'a yollamalarını sağlamam güçtü. Dünyanın orasında burasında savaşlar vardı. Daha önceleri çalıştığım gazetelerde hep bu türden tehlikeli haberlerin peşinden koşmuştum. Sonunda gazeteden ayrılip bu garip araştırmayı yapmam gerektiğine karar verdim ve bunu hemen uygulamaya koydum. Bir süre başka işlerle uğraşacağımı ve yillardır yazmaya çalıştığım romanımı bitireceğimi söyleyerek gazeteden izin aldım. Birikmiş biraz param vardı, ama böylesi uzun, daha doğrusu süresi belirsiz beklenmedik bir tatilin getirebileceği kimi önemli sıkıntılara karşı hazırlıklı olmam gerekiyordu. Açıkça kabul etmek istemiyordum ama, bu yolculuğu yapma arzumun bir başka nedeni de Ebru'yu bir daha görememe düşüncesini katlanılır kılmaktı. Böylece kendimi bu arayışa verecek, bu kez onu gerçekten unutabilmeyi başaracaktım. Kısacası yolculuk benim için durumu çok daha kolaylaştıracaktı.

Ebru'nun yokluğuna alışmıştım. Bana öyle geliyordu ki hiç beklemediğim bir anda, hatalı davranışını kabullenerek karşı-

ma dikilmesi, en az geçmişte çektiğim acı denli dayanılmaz bir yıkım olurdu. Siren'e gelince, ikimizin de bu ilişkiye kesin denebilecek çizgilerle tanımlamaktan kaçındığımız açıklı. Sözgeleşi, ara sıra görüşüyorduk, Siren'in evinde sürekli kalmamaya dikkat ediyordum.

Bir gece yatmak üzereyken sokaktan gelen hafif bir sesleniş duydum, müziği kapatıp pencereye koşarken kapının zili de çaldı, bardaktan boşanırcasına yağan bir yağmurun altında el sallayan birisi vardı. Yüzü karanlıkta kaldığı için göremiyordum, gecenin bu saatinde kim olabilirdi? Siren, birkaç günlüğüne İzmir'e gitmişti. Kısa bir süre önce telefonla konuşmuştım, o gece kesinlikle dönmeyeceğini biliyordum.

Kapıyı açtığında karşısında gözlerini kirpiştirdi, onu kovalayanların elinden güclükle kurtulmuş gibi hızla soluyan bir Ebru buldum. Bana ürperti veren gözleriyle hiç beklememişim bir anda birden onu karşısında görmek beni tam anlamıyla ürkütmüştü. Hıçkırıklar arasında boy numa atıldı, ayrı kaldığımız süre boyunca beni çok özlediğini söyledi. Nasıl davranışım gerektiğine bir türlü karar veremiyor, öylece dikip duruyordum.

"Dün gece niye yoktun evde?" diye sordu. Bunu sanki dün ayrılmış gibi sorusu, üzümüş, solgun duruşu yüreğimi sizlatsaçılmıştı. "Seni öylesine aradım ki!"

Artık sözü edilen dün gece miydi, yoksa beni gerçekten mi özlemiştir, bilmiyorum. Ama bu kısacık cümleyi öylesine bir tutkuyla söylemişti ki kendi ilgisiz duruşumdan utanmış ve dehşete düşmüştüm.

İçeriye girdikten sonra yokluğunda değişen ne olduğunu anlamak istermiş gibi çevreye bir göz attı. Kurulanması için bir havlu verdim.

Ben öyle sersem sersem bakınca, utanmış gibi bakışlarını kaçırdı. Yüzünde incinmiş bir anlatım vardı, yorgundu. Bir süre sustuk ve sessizce bekledik. Salonun köşesinde duran iri yapraklı süs bitkisine baktım, saksının dibinde üç beş sararmış yaprak vardı. Ebru bu bitkiyi çok severdi. Uzayıp giden sıkıntılı bir sessizlik, ama ikimiz de sanki aynı şeyi düşünüyorduk. Birbirimizden nasıl olmuş da kopmuş ve iki yabancı dönüşmüş-

tük. Düşen bir yaprağın sesi bile duyulacak gibiydi. Sonunda Ebru umursamazlık ve neşeyle güldü.

"Ne oluyor, şaşkın bir durumdasın," diye haykırdı. Bu davranışının üzerinde garip bir etkisi oldu.

"Benden ne istiyorsun? Sanki buradan hiç ayrılmamışın gibi yapamazsun," dedim.

Sesim oldukça öfkeli çıkmış olmalı, çünkü Ebru kaygılı iri gözlerini bana çevirmiştir. Orada, kanepenin bir kıyısında, dik-kat kesilmiş oturuyor, bekliyordu. Eskiden olduğu gibi güzeldi; ince beli ve ufak göğüsleriyle on sekiz yaşında bir çocuğu andırıyordu. Oldukça uzun süren yeni bir sessizlik oldu. Sonra, "senden istedigim hiçbir şey yok," dedi hafif ve titreyen bir sesle. İçinde bulunduğu durumdan dolayı acidim ona.

"Geldiğin için sevindim. Seni özlemiştim. Ortadan kaybolmasını iyi beceriyorsun, Ebru."

"Sen de yalan söylemesini, Ercan."

Az da olsa sözlerime alındığı belliydi. Ona söyleyecek başka neyim vardı. Ben de yanına oturup o güzel saçlarını okşadım, yüzüne hiç bakmadım, gözlerinde keder ve hüüzün görmek beni korkutuyordu. Oysa insanın yüreğindeki öfke susmaz.

"Belki yalnızca birgün yolumu şaşırdım ve sana rastladım," diye mırıldandım.

13

O gece, Ebru'nun beklemediğim dönüşünden bir sonraki geceydi bu, Ebru'yla buluşup yemeğe gitmeyi kararlaştırdık. Buluştuğumuzda benim soğuk ve uzak duruşuma karşın Ebru, sanki çok uzun süredir ayrı değilmiş gibi davranıyordu. Öylesine genç ve afacan bir görüntüsü vardı ki onu güzel ve çekici bulduğumu söylediğim. Bana inanmazmış gibi baktı. Üzerindeki ince elbise rüzgârda dalgalandı, bedenine yapışıyordu. Ebru bana yaslanmıştı, bir süre hiç konuşmadan kıyı boyunca yürüdü. Ebru'nun o üzünlü suskunluğu kendimi daha iyi hissetmemeye yardımcı oldu.

Sonra rıhtımın kıyısında bir süre oturup eski güzel günlerimizi konuştuk. Ebru ayrı olduğumuz süre boyunca çektiği sıkıntıları anlattı. Geçici ilişkiler, onun sözcükleriyle söylesek, bir kadının tüm bedeni ve ruhuyla kendisini vermesini engelliyordu. İlk başlarda Ebru çekingen ve tutuktu, ben de gözlerine bakmaya korkuyordum.

Aslna bakılırsa birbirile çelişen duygularla uğraşıyordum. Daha doğrusu, biraz da gelişigüzel konuşup duruyordum; can sıkıntısından, yolculuklardan, bunalımlardan, düşlerden söz ediyordum. Ebru anlattıklarımı sıradan eğretelemeler, şiirsel sözler sanıyor ve yanılıyordu, oysa benim için bütün bunlar öylesine belirgin ve vazgeçilmez imgelerdi ki... Onsuz geçirdiğim bunca zaman çektiğim acıları bağışlayabilir miydim? Ortadan kaybolduğundan beri, aradan iki yıl gibi kısa sayılabilcek bir zaman geçmesine karşın, onunla ilgili kötü anıları unutuvermem tuhaftı, bu beni korkutuyordu. O yıllarda nasıl sarsılmaz bir inat ve sabırla bir bekłentiden ötekine geçtiğimi anımsamak bile istemiyordum. Ebru'nun dönüsü, yaşamının yıkıcı dönemine bir geri dönüşün başlangıcı olmuştu, kuşkusuz o gece bunun ayrırimına varamamış, onu bir kötülük taşıyıcısından çok önemdeki heyecan verici günlerin bir habercisi olarak karşılamamıştım.

Dudaklarında söze dönüşmesinden korkarak, gövden diye düşünüyordum, o hiç unutmadığım gövden, okşayışlarla titreyen ve belki de çoğaltmayı istedığım bu tek imge, sana ait olmayan anıların ağırlığıyla büklüyor; yumuşakbaşlı gülüşün, suskulukların, coşkulu sözcüklerin ve gözlerinin ıslaklıği, kısacası kendini bırakın bu gizli dilini çok iyi tanıyorum.

Birlikte yakınlardaki bir kulübün lokaline gittik. Boğazın kıyısından başlayan hiç bitmek bilmeyecekmiş gibi yamacı asılı uzayıp giden merdivenler tırmanılarak çıktıyordu buraya. Tepeye vardığımızda soluk soluğa kalmıştık ama doğrusu bu manzaraya değerdi. Boğaziçi'nin karanlık suları ayaklarımın altında sessizce akıyordu. Böylece denize hemen yolen kıyısındaki bir caminin şerefesiyle aynı yükseklikten bakıyorduk.

Lokal, teraslar halinde düzenlenmişti, kendimize kuytu bir masa seçtiğim. Hafif bir rüzgâr vardı.

Marmara'dan gelen bir geminin, şaşırıcı dönemeçlerle do-
lu Boğaz'da, Karadeniz'den gelip Afrika'ya giden bir gemiyle
karşılaştığının habercisi kesik düdük sesleri duyuluyordu. Bu
gemilerin seyir yolundaki ufak bir sapma büyük felaketlere yol
açabilirdi.

Oturuyor ve sessizce denize bakıyordu. Eski günlerden,
daha doğrusu eski tartışmalardan söz açmamaya özellikle dik-
kat ediyordum. Sözlerle bir yere varılamayacağını daha önceki
deneyimlerimden biliyordum.

Son zamanlarda neler yaptığımı sordu.

"Hiçbir şey," dedim. Yalan değildi bu. İşten ayrıldığımdan
beri doğrusu pek bir şey yaptığım söylenemeyezi. Ona gördü-
ğüm düşü anlatıp anlatmamakta kararsızdım. Bana inanmaya-
cağını biliyordum.

Ne kadar zaman geçti bilmiyorum, içtiğim birkaç kadehin
de etkisiyle ona Yunanistan'a gideceğimi söyledi. Buna bir
anlam verememişti.

"Kısa bir süre için," diye ekledim.

"Demek yeni bir yolculuk," dedi biraz alaylı.

Böylece ona açılmaya karar verdim ve gördüğüm düşü an-
lattım. Bu düşü ona anlatmaya çalışmak sanırım tümüyle deli-
likti. Anlatmaya başladıkten çok sonra bile uydurduğumu sö-
leyip vazgeçmenin daha iyi olacağını biliyordum.

Ebru anlattıklarımı sonuna kadar büyük bir merakla din-
ledi. Şaşkınlıkla, "Bu düş de nereden çıktı?" diye sordu. Bu dü-
şün beni neden bu denli etkilediğini öğrenmek istedim. Anlatti-
ğım bir düş de olsa kimi boşlukların olduğunu sezmişti.

"Bir düş deyip unutamam. Tüm yaşamımı etkiledi."

"Doğrusu bunu anlayamıyorum."

Söyleyip söylememekte kararsızdım. Bir kez anlatmaya
başlamıştım, susmak çok güç olacaktı. Beni anlamasını dile-
mekten başka çarem yoktu.

"Düşümde gördüğüm kadını tanıyorum Ebru. Onun tehli-
kede olduğunu sanıyorum."

"Anlamıştım," dedi Ebru öfkeyle. "Kim bu kadın?"

"Eski bir arkadaş, ama lütfen anlamaya çalış Ebru. Yalnız-
ca bir düş."

"Biraz önce öyle demiyordun ama," dedi; sesinde belirgin bir titreme vardı.

"Biliyor musun Ebru, bütün şu sensiz günleri bu düş üzereine düşünmekle geçirdim. Düş yorumlarıyla ilgili bir yığın kitap okudum. O sıralarda yanında olsaydım bu düşü sana anlatıp belki kolayca etkisinden kurtulabilirdim. Böyle bir şeyi, yani gördüğüm bir düşe inanacağımı daha önce söyleşelerdi güler geçerdim. Oysa şimdi bu düşün bir simge olduğunu düşünüyorum. O kadın tehlikede. Nasıl bir tehlike bilmiyorum, ama onu bulmamalıymım."

Ebru dediklerime inanmamıştı. Çatalıyla önündeki mezeleri didikleyip duruyordu. Yıldızlarla dolu göğüyle gece biraz ötemizde, sanki aşağıımızdaki denizden çok daha yakında giyiidi.

"Doğrusu nerede olduğunu bilmiyorum. En son birkaç yıl önce haber almıştım ondan. Girit'te olduğunu sanıyorum," dedim. "Gidip onu bulmamalıymım."

"Güzel bir kadın mı?"

"Bak önemli olan o değil. Bu düş bir anlamda benimle ilgili. Ruhsal sağlığım açısından gitmem gereklili. Başka türlü kurulamam."

"Sana kadın güzel mi diye sordum?"

"Aradan çok geçti Ebru. O sıralarda liseyi yeni bitirmiştir. Anlamaya çalış lütfen. Onu çok uzun bir süreden beri görmüyorum."

Anlamıyordu. Başını çevirip karanlık denize baktı ve uzun süren gergin bir sessizlik oldu.

"Onunla yatmışsındır düşünde."

"Saçmaliyorsun Ebru."

"Düşte görülen bir kadın, gerçek bir kadından çok daha rahatsız edici. İkimiz için de."

Gözleri masadaki mumun ışığında soğukça parlıyordu. Ne söylesem söyleyeyim, anlamayacaktı.

"Sana anlattım, çünkü yardımına gereksinimim var."

"Anlattın, çünkü acı çekmemi istiyorsun."

Bunu söylediğten sonra önündeki kadehi öfkeyle itti.

"Yeter, daha fazla anlatma, duymak istemiyorum," dedi se-

sini yükselterek. Uzak masalarda birkaç yüz bize doğru döndü, görünür bir kaygıyla.

Sesimi alçaltarak masanın üzerinden ona doğru eğildim.

“Yalnız bir insanım ben Ebru,” dedim, “ama bunun karşısığını ağır bir şekilde ödüyorum.”

“Yalnız ve bencilsin,” diye kestirip attı. Durum gerçekten berbatti. Konuyu değiştirmem iyi olacaktı. Ona son günlerde yazmak istediklerimden söz ettim. Karşında düşünceli ve suskun, oturuyordu.

“Kafamda bir形象 var. Tuhaf bir şey, nasıl anlatacağımı bilmiyorum.”

Bakışları ilgisiz ve cesaret kırıcıydı, çaresiz sustum. Uzun bir sessizlik oldu. Tuhaf bir sezgiyle birden bunun Ebru'yla yiyeceğim son yemek olduğunu anladım.

“Seninle yapmayı düşündüğümüz bir gemi yolculuğu vardı, anımsıyor musun?”

Bu cümlenin peşinden ne geleceğini merakla bekliyordu. Hep aynı değil miydi, ülkeden ülkeye ya da kaldırımdan kaldırıma başıboş dolaşıp durmalar; arada nasıl bir ayrılmış olduğunu anlayamıyordu. Beni yüreklemek ister gibi baktı yüzüme. Sanırım bu kez ilgisini çekmeyi başarmıştım. Gözlerimi önumdeki içki kadehine dikerek, son günlerde düşündüklerimi anlatmaya çalıştım.

“Bir gemi bu. İçinde oyuncuları taşıyor. Dünyanın limanlarını dolaşan bir gemi. Tek bir oyun sahneleriyorlar. Yok, daha doğrusu bir oyun değil bu, bir yaşam, benim o güne dek yaşadığım bütün şeyler.”

Anlamamıştı, şaşkın yüzüme bakıyordu.

“Bütün sevdiğim insanlar, hatta düşlediğim hemen her şey olacak bu gemide. Bir oyun oynanacak. Bitmeyen bir oyun. İşte böyle bir şeyler yazmak istiyorum.”

“Neyi yazmak istiyorsun? Gemide oynanan oyunu mu?”

Bir süre sustum. Kafamı toplamaya çalıştım. Ona anlattığım kimi şeyler ilk kez düşündüğümün ayrımlına varıyordu. “Her şeyi,” dedim, “gemiyi, oyunu, hemen her şeyi. Daha doğrusu bir ölümü yazmak; bir tür yok oluşu, beklenmeyen bir bitiş, sınırsız bir arayışın sonundaki o acımasız, ölüme özgü yar-

gıyı, insanın bu ölüm karşısındaki zavallılığını ve çirkinliğini yazmak istiyorum. Ne dünyayı dolaşmak, ne de yaşanacak herhangi bir başka serüven, inan bana, beni bunun yarısı kadar bile büyüleyemez."

"Bir şiir," dedi, "hayır, belki de bir öykü mü?"

"Hayır, bir anlatı ya da bir roman," dedim. "Ama bu romanın daha önce yazdıklarımдан değişik olmasını istiyorum. Düşlerimi, tutkularımı, her şeyi anlatacağım. Nasıl insan ölüme yaklaşlığında bütün yaşamı hızla gözlerinin önünden geçerse, işte ona benzer bir imgeyi canlandırmak istiyorum. Sözgelimi şu aşagıdan geçen ışıklı gemiye bak. Şimdi bu gemi..."

Yüzündeki şaşkınlığı anlatımı gördüm. Gerçekti.

"Hangi gemiden söz ediyorsun?"

Bir daha dönüp aşağıya Boğaz'ın karanlık sularına baktım. ışıklı büyük bir gemi çevresindeki karanlık suları aydınlatıyor, müzik sesleriyle sarsılarak Boğaz boyunca akıp gidiyordu. Bulunduğumuz yerden güverteyi dolduran insanları görebiliyordum. Ne tuhaf, tipki biraz önce sözünü ettiğim gibi bir gemiydi bu, bu insanlar sanki bir oyun sahneye koymaya hazırlanıyorlardı. Renkli ve şaşırtıcı kostümler giymişlerdi.

"İşte," dedim, "su aşağıdaki ışıklı, büyük gemi." Bu arada tersaneden yeni çıkışmış gibi görünen, bu büyük beyaz gemi tam önungümüzden geçmekteydi. Bu denli yüksekten bile, kaptan köşkünde şişman birisinin oturduğumuz yere doğru el salladığını görebiliyordum.

Alay etme, der gibi baktı yüzüme. Şaşırılmıştim. "Bak, işte orada," dedim. "Birisini el bile sallıyor."

"Saçma!" dedi Ebru. "Bu türden korkutucu şakaları hiç sevmediğimi bilirsin. Gemi falan yok. Olsa bile bu denli uzaktan el salladıklarını bu karanlıkta nasıl görebilirsin?"

"Çünkü gemi ışıklar içinde," dedim. Enikonu öfkelenmiştim. "Gemi baştan aşağı ışıklar içinde ve şişman bir adam kaptan köprüsünden bize el sallıyor."

"Sen de ona salla," dedi Ebru. "Aptalın tekisin sen."

Öfkelendiğini ve rol yapmadığını o zaman anladım. Kızgınla yüzüme bakıyordu. Sonunda garip bir duyguya kapıldım ve sustum. Kuşkusuz Ebru bu ışıklı büyük gemiyi görmüyor-

du. Üstelik gereksizdi. Çok sonraları bile. Ebru'nun o geceki vurdumduymazlığını, iç sıkıntısıyla gözlerini kapatışını ne zaman anımsasam yeni yeni pişmanlık dalgalarıyla sarsılırlım.

Boğaz'dan durmaksızın gemiler geçerdi. Kimi zaman bir otele ya da lüks bir kulübe ait yatlar, ışıklı yolcu gemileri. Bu gemi onlardan hiçbirine benzemiyordu. Böylece sustum ve gemiyi Boğaz'ın aşağılarında gözden yitinceye kadar izledim. Bayraklarla süslenmişti. Güvertesinde insanlar dans ediyor, şarkılar söylüyordu. Ellerinde içki kadehlerine benzeyen bir şeyler vardı. Yalnızca bir kez, o da görüş alanımından çıkmadan kısa bir süre önce düdük çaldı. İnsanı heyecanlandıran tok bir sesi bu. Sonra sanki her şey sessizliğe gömüldü. Sessizlige ve doğallıkla karanlığa.

O gece bir daha geminin sözünü etmedim.

Külperten ayrılrken hafifçe başının döndüğünü söyledi. Kolumna yaslanmıştı. Merdivenleri ağır ağır indik. Dar bir patikadan aşağıya, Boğaz'ın kıyısına doğru yürümeye başladık. Hafif esen rüzgârla ağaçlar sallanıyor, bir sokak feneri yolu üstüne gizemsel bir dansı andıran devingen ve gölgeli biçimler çiziyordu. Gökyüzünde bulutlar koşturuyor, ayın ışığı altında Boğaziçi genişçe bir ırmak gibi belli belirsiz uzayıp gidiyordu. Denizin kıyısına vardığımızda kısa bir süre dinlenmek için banklardan birine oturduk. Düşler içinde yaşayan bir deliyimiş gibi bakıyordu bana.

"Ne yapacağına karar verebildin mi?" diye sordum. Değişik anınlara gelebilecek bir soruydu, ama o sanırım anlamıştı. Biz ne olacağımızda soruyordum bu soruyu.

"Bilmiyorum," dedi. Kararsızdı, yorgundu. Elini tutup banktan kalkmasına yardım ettim. Ona sarılmak, öpmek istiyordum. Gülümsedi, uysallıkla bana baktı. Sonra eve dönmek istedi, çünkü çok yorulmuştu.

Bir süre yan yana yürüdük ve ayrılanı dek başka bir şey konuşmadık.

O geminin bir düş olup olmadığını çok düşündüm. Hatta o zaman aklıma tuhaf bir düşünce bile gelmişti. Belki Ebru'yla farklı zamanları yaşamıştık. Oysa böyle bir şey olanaksızdı. Kişi bir süre sonra saçmaladığımı düşünmüştüm.

Bir başka olasılık: pencere açtı ve camdaki yansısını gördüğümde gemi çoktan Ebru'nun görüş alanından çıkmıştı. Bu olasılığı denemek üzere lokale gidip aynı yere oturup camı açıp ışıklı bir geminin geçmesini bile bekledim. Tüm bu deneyler olumsuz sonuçlandı.

Şunu kesinlikle söyleyebilirim: bu gemi bir düş değildi. Bunu neye dayanarak söylüyorum, çünkü birgün ona dokunabileceğimi biliyordum. Evet, birgün onun güvertesine çıkacağımı, bütün o gizemsel oyuncularla tanışacağımı seziyordum. Bu çok daha sonra anlaşılabilen bir konuydu. Öte yandan bu gemi, geçmiş yolculuklarla dolu olan benim gibi birisi için açık bir uyarı gibiydi. Önce gördüğüm düş, sonra da bu *Düş Gemi*, beni tekdüze bir yaşama karşı uyarır gibiydiler. Düşlerin gelecekle ilgili işaretler vermesi genellikle rastlanır bir durumdu, gizli kimi kaygılar böyle bir düş görmeme yol açmış olabilirdi. Sonuçta bütün bu işaretler, belki de benim için, yeni bir başıboş dolaşmalar dönemine açık bir çağrıydı. Kısacası uykulayan düşlerden uyenme zamanıydı bu. Bu anlatıklarım inanılması güç, birtakım yanıldım mı, doğrusu kuşkuluyum. Bütün bunların birbirini izleyen ve kaçınılmaz bir biçimde yaşanması gereken gerçek durumlar olduğunu düşünüyorum.

14

Ebru'nun dönüşünden sonra kaç hafta geçmişti bilmiyorum, ilk başlarda, aramızdaki eski anlaşmazlıkların yeniden canlanmasından korkuyordum, ama bu kez bizi daha dingin ve katlanılmaz ortak bir sıkıntının beklediğini anladım. Şurası çok açtı, bu kez yaşamıma yeniden giren Ebru olmuştu. Hiç beklememişim bir anda kapımı çalmasıyla, alışkanlıklarımı yeni baştan değiştirmek zorunda kalmışdım. Bu yeni durumu Siren'e anlatmam hiç de kolay olmadı. Kuşkusuz Ebru'yla ilişkimin ve dostluğumun oldukça eskiye dayandığını biliyordu, ama yine de Ebru'yla yeniden birlikte olmamı onaylamadı.

Bütün bu yürek boğuntuları bedenlerimizi zehirliyordu; şu dünyada yapılması gereken tek şey işte buydu, insan için za-

rarlı olduğu çok açık olan böyle bir birliktelikte gereksiz yere diretmemek.

Ebru'nun ne düşündüğünü anlamam olanaksızdı. Dönüşmüştü ama bunu niçin yaptığı o denli açık değildi. Bana gelince, eskisi gibi özgür davranışamıyorum, kuşkusuz bundan böyle her şeyin biraz değişecekini bilmem gerekiyordu. Buna karşın tam anlayımla eski durumumuza döndüğümüz de söylemeye mezdi. Her şeyden önce aramızdaki gölge henüz ortadan kalkmamıştı. Eski çılgın sevişmelerimizi artık güvensizlikten doğan bir yoğunlukla yaşadığımız yeni bir dönem başlamıştı.

Ebru değişmişti, onu yeni baştan tanıtmama yetecek zamanım ve gücüm var mıydı? Sınırları belirsiz ve ölçüsüz bir tutku, sonuçta şimdi olduğu gibi sabırsızlık ve öfkeye yol açıyordu.

Fırtınalı bir günü, daha doğrusu o günün geceğini anımsıyorum. Ebru kanepede başını kucağıma koymuştu, hafif hafif saçlarını okşuyordum. Loş ışıkta yüzünü güçlükle görebiliyordum.

"Sana geldiğim o ilk geceyi bilmem anımsıyor musun?" diye başlamıştı sözlerine. Nasıl unutabilirdim, keşke her şeye yeniden başlayabilmemiz olanaklı olsaydı. Başlangıçlar hep güzeldir ya da sonradan düşünüldüğünde insana hoş gelir.

İşte o gece ilk kez geçmişinden söz etmişti. Benimle karşılaşmasından çok önce, acıyla dolu yıllar geçirdiğini biliyordum.

"Geçmişten üzerimize düşen gölgelerin kalkmasını istiyorum," dedim.

"Ben de," diye yanıtladı. "Yeniden soluk almak, uzak geçmiş unutmak istiyorum. Bu konuda konuşmak istemiyorum ve senin konuşmalarından hiçbir şey anlamıyorum, oysa en karışık sözlerin bile kendine özgü bir anlamı olması gereklidir."

"Benim sözünü ettiğim ikimizi ilgilendiren geçmiş," dedim. "Senin uzak geçmişinle başa çıkmak benim gücümü aşar."

Gülümsedi ve hiçbir şey demedi. Geçici bir suskunluktu bu, geçici bir tür ateşkes, aramızdaki konuşma uzayıp gidiyordu.

Anlattıkları, başından geçmiş gerçek olaylardan çok korkularının belleğine çizdiği yadırgatıcı öykülere benziyordu. Sesinin tekdüze tınısında geçmişinin acılı büyüsüne dalıp gitmiştim.

Kuşkulu bir insan olarak sözlerin gerçeği yansıtmasına hiç bir zaman inanmamışdım. Ona söylemek istedığım hemen her şeyi söylememiş miydim. Belki Ebru bu türden iç dökme-leri yersiz buluyordu. Buna karşın neden bilmem konuşmaktan kaçınılamaz; aşık olsak da, sevdiğimiz insana ölesiye kırın ol-şak da, engellenemez bir içgüdü bizi konuşmaya, arzuladığımız ya da nefret ettiğimiz hemen her şeyi ortaya dökmeye zorlar. Belki de sürmesini istediğimiz için son sözü söylemeyi ve bitir-meyi karşımızdakine bırakırız. Ebru'yla da böyle oldu, öyle bir an geldi, birbirimizi dinlemiyorduk bile; kimse kalkıp gitmiyor, konuşmamız uzadıkça uzuyordu. Elimden geldiğince dingin kalmaya çalışıyordum. Anlattıklarına inanmış gördüm. Oysa aşırı sevgi gösterilerinde bulunması beni kuşkulandırmıştı.

Gecenin çok geç bir vaktinde yağmur başladı. Pencerenin dışında yanıp sönen şimşek bir an için Ebru'nun yüzünü aydın-lattı; çok kısa süren bir sessizliğin ardından rüzgârin önüne ka-tıp sürüklediği teneke bir kutunun çökardığı inleyişe benzer ses duyuldu sokaktan ve savrulan iri yağmur damları hızla ca-mı dövmeye başladı. Şiddetli bir gök gürültüsü odadaki hemen her şeyi hafifçe sarstı. Ebru kanepede birden doğrulup oturdu, göğün gürlemesi bir kez daha yinelendiğinde avuçlarını karar-sızca kulaklarının üzerine bastırdı, kısa bir süre öyle kaldıktan sonra vazgeçip üzümüş gibi titreyerek bana sarıldı. Gök gürül-tüsünden çok korktuğunu söyledi. Onu kollarımın arasına al-dım ve acıyla sonuna kadar böyle sürdürmeyeceğini düşündüm. Akıldan geçenleri öğrenmek için neler vermezdim. Sonra bir-den anladım, sanırım daha önce olduğu gibi yine kaçıp gitmeyi kuruyordu. Daha şimdiden beni bırakıp gitmiş gibi düünsel-rende başka yerlerde yabancı insanlarla dolaşıyordu.

Kalkıp kalmış perdeleri çektiğinden sonra Ebru'nun yanına döndüm. Yarı açık dudaklarının hafifçe nemlendiğini gördüm. Ebru hazır olduğunu belli eden bir tavır takınımıştı. Sevişmek istediği zamanlarda hep böyle yapardı. Dışarda yağmur olanca şiddetile yağıyordu. Şimşeğin ışığı perdelerin arasından sızdı. Sonra gök bir kez daha gürledi. Ebru kalkıp bana iyice bir so-kuldu, "Ne olacak bizim bu durumumuz?" diye fisildadı.

Onu yatırtmayı başarincaya dek bir süre ağladı. Eskiden

olsa onu hemen yanıtlamakta gecikmezdim. Oysa şimdi bu sorunun yanıtını ben de bilmiyordum.

Sonunda, başı omuzumun üzerinde uyuyakaldı. Arada bir hafifçe titriyor ve uykusunda anlaşılmaz bir şeyler mırıldanıyordu.

Düşündüğüm zaman, o gece kapımı çalışından gizli bir sevinç duyduğumu anlıyordum. Bu beklenmedik davranışının nedenleri üzerine ona bir şeyler sormayı akıl edememiştim. Böylece niçin ortadan kaybolduğu, benden ne istediği hiçbir zaman ayrıntılarıyla konuşulmamıştı. İlkinden çok daha kötü bir çözümüslüğün içinde bocalıyordu, üstelik aradan geçen zamanla birbirimizden daha çok hoşlandığımızı anlamıştık, bu da ayrılmamızı güçlendiriyordu. Bütün o geçen acılı zamanı ve son günlerdeki seyrek görüşmelerimizi düşündüm.

Cök kısa bir an aramızdaki uçurumun ve yalnızlığımın bilincine vardım. Ne yaparsam yapayım, Ebru'ya ulaşamıyorum ve dışarıda uğultularla esen rüzgâr boş sokaklarda, karanlık evlerin arasında değil, ikimizi ayıran uçurumda esiyor, içimi soğuk bir boşlukla dolduruyordu. Ötelerde bir yerde açık kalmış bir pencere, ugursuz bir tekdüzelikle çarpıp duruyordu.

Bir zamanlar ölesiye aradığım, yokluğuna dayanamadığım kadın işte şimdi kollarımın arasında yatıyordu. Kendi kavıtsızlığını anlamak için, şaşkınlık ve merak duygularıyla dolu uzun bir süre uyanık durdum.

Aşağılarda bir yerde, bir kapı açılıp kapandı, bir müzik sesi duyuldu. Sonunda başka uzak seslerle birlikte kırılan bir camın şangırtısını duydum.

15

O akşamüstü bütün ayrıntılarıyla belleğimden çıkmıyor. Kafenin bulunduğu sokağa girdiğimde, kaygıyla saatime baktım, oldukça gecikmiştim. Ebru, kafenin sigara dumanlı kalandığında, çevre masalarda oturanların yüzlerini izleyerek gelişimi bekliyor olmaliydi. Yanılmamıştım, Ebru'nun yüzü asılmıştı, ama gecikmem konusunda hiçbir şey söylememiş, bu da

beni şaşırtmıştı. Daha buluşmanın başında yazgımla ilgili yargının verilmiş olduğunu nereden bilebilirdim.

Kafeden hemen çıkıştı, sessiz bir lokantada oturup, uzun uzun konuşmuştu. Bütün bu anları daha önce de sayısız kez yaşamışım gibi bir duyguya içindeydim. Birtakım tımtıraklı sözlerin verdiği sıkıntıyla, "Bak Ebru," demiştim, "şu tatsız konuyu açıkça konuşabiliriz."

"Bir kez daha birbirimize rastlamamız kötü oldu," diye mırıldanmıştı, sanki bu çok önemliyimcsine. Son karşılaşmamıza bir rastlantı denemeyeceğini ona anımsatmam gerekiyordu.

"Bak, ıslak bir kedi gibi kapımı çalmana rastlantı denilemez, üstelik sürdürmemek bizim elimizdeydi."

Kısa bir an bana dik dik bakmıştı. "Dinle," demişti. "Bilgece öğütlerini başka bir zamana sakla. İstemiyorsan bir daha aramam."

Aramasını istiyor muydum, kısa bir süre sessiz kaldım. Bu da yeni bir oyun muydu, bilmiyorum. Onu bir daha göremeyeceğim gibi bir duyguya kapılmıştım. Her şeye karşın bütün cesaretimi toplayıp, "bir daha aramayacağımı biliyorum," demiştim. Bunu o beceremiyorsa, benim yapmam gerekiyordu. Kararsız yüreklerimizdeki bütün vazgeçişleri ortadan kaldıracak ve géri dönüş arzusuna yer bırakmayacak bir biçimde ortak yaşam sahnesinden çıkış gitmeliydim.

Bir süre dalgın ve sessiz öylece oturmuştu, öyle ki bana kırıldığını düşündüm. Sonra yeniden insanın içine işleyen bir sesle konuştu, ilgisinin yeniden canlandığını ve bu denli heyecanlandığını görmek beni bir anlamda rahatlattı. Sonra dışarı çıkış bir süre yürümüştük. Elini tutup yavaşça sıkılmıştım. Ondan çok kendimi yüreklenirdiyordum.

Sormak istediğim ne çok soru vardı kafamın içinde. "Her şey artık geçmişte kaldı, unutuldu diyebiliyor musun?" demiştim.

Birden dönmüş, birlikte yaşamadığımız bir zamanı nasıl sorgularsun der gibi acıyla gözlerime bakmıştı.

"Hemen şimdi," demiştim, "bu gizin ne olduğunu bana açmanı istiyorum." Oysa bunun için çok geçti, başını keder-

le önüne eğmiş, susmuştu. "Gideceğin yere götürmemi ister misin?" diye sormuştum. Kısa bir kararsızlık anından sonra, "Yok, hayır, hiç gerek yok, teşekkür ederim," demişti.

Sonra bir süre durmuş, ayrılmadan önce belleğine görünütmü sonsuza dek kazımak istermişcesine uzun uzun yüzüme bakmıştı. Kendimi yalnızlığa bunca hazırladığım, böylesine özgür ve cesur olduğum, -en azından bu düşünceye kendimi inandırmaya çalıştığım- bir sırada içimdeki ince sizinin nedenini anlayamıyordu. Ruhunu kanatacak sözcükler arıyorum, böyle bir anda sözcüklerden yardım beklemek saçmayıdı, en iyisi susmak, hiç konuşmamaktı.

Beni hızla öpmüş, "Hoşça kal," demişti. "Seni özleyeceğim." Yanlış anımsamıyorsam söylediğİ cümle buydu ve ayrılırken bunu söylemek yataşıcı olmaktan çok uzaktı.

Arkasından hüznle bakmıştım. Onu hep üzerindeki o renkli, ince elbiseyle anımsıyorum. Rüzgâr esiyor, uzun saçları boynuna dolanıyor ve dalgalanan elbisesi bedenine yapışıyordu.

Bir ara durmuş, dönüp elini sallamıştı. Sanki son kezbanana bir şey söylemek ister gibiydi. Islak, acılı gözleri ve hüzünlü, masum yüzü aklımdan çıkmıyordu. Söylemek istemediği, anlamayacağımı düşündüğü için kendisine sakladığı bir şeyi, ona acı veren bir gizi ele veriyordu bu iri gözler. Benim de söylemek isteyip söyleyemediğim yiğinla şey vardı. Gürültülü kentin umarsız kalabalığı bir sis gibi yoğunlaştı ve Ebru bu gölgelerin arasında yitip gitti. Bu çok uzunca bir süre için gerçekten de onu son görüşüm oldu.

Aradan altı aya yakın bir zaman geçmişti. Bir daha beni arayacağını sanmıyorum. Çok geç yattığım bir gecenin sabahında telefonun sesine uyandım. Uzun bir süredir çalışıyor olmalıydı. Yolumun üzerine çıkan geceden kalma içki şişelerini devirip, oraya buraya bırakılmış bardakları dağıtıp, son olarak da bir sandalyeye çarparak ahizeye yetişebildim. Arayanın o olduğunu anlayabilmem için epeyce bir zaman geçmesi gerekti. Kafamı toplamakta güçlük çekiyordum.

"Seni fazla oyalamak istemem," dedi. "Sabaha karşı yattığın anlaşılıyor."

"Evet," dedim. "Bir şeyler yazdım geceleyin." Söylediği-me pek inanmamıştı, sanırım kendisini telefonda bir kadın sesi duymaya hazırlamıştı.

"Nereden ariyorsun?" Kısa bir sessizlik oldu. Bir taşit kala-balığının uzak homurtusu duyuluyordu; saatin kaç olduğunu merak ettim.

"Önemi yok," dedi. "Çok uzak bir yerden, belki bir başka ülkeden. Yalnızca sesini duymak istemiştim."

Birden sesimdeki yorgun ve soğuk timdan ötürü pişmanlık duydum.

"Bana inanmıyor musun?" diye sordu. Sesi titriyordu, sanki neredeyse ağlayacaktı. Ne söylemem gerektiğini bilemiyordum.

"Hoşça kal," dedi ve benim yanıtımı beklemeden kapadı. Elimde ahize bir süre öylece bekledim. Gün ağarmıştı, saat yediyi geçiyor olmalıydı. Artık uyuyamayacağımı biliyordum. Dışarıda güneşli güzel bir gün başlıyordu.

O gün sesini son kez duydugumu, bir daha ondan hiç bir haber alamayacağımı düşünmüştüm, yanılmışım.

16

Yaşamıyla ilgili önemli kararlar alacağım bir yol ağızında kalakalmıştım; seçeceğim yanlış bir yolu beni götüreceği beklenmedik bir felaketten, daha doğrusu böyle bir yazgının işaretini olabilecek bir rastlantıdan sezgilerimle kaçmaya çalışıyordum.

Thomas Underwood'un mektubu Hindistan'dan, işte tam bu sıralarda geldi. Değişik kültürlerle ilişkin imgelerin şaşırtıcı bir karışımıydı. Kimi eski metinlerden alıntılar yapıyor, uzun uzun bu dünyayı bekleyen sayısız tehditlerden ne sezdiğini anlatıyordu. Böylece yazdıklarını, gördüğüm düşün bir yorumu olmaktan çok dünyanın sonunu anıştıran gizemsel bir metine dönüştürüyordu. Kıyamete ilişkin diyebileceğim düşlemsel imgelerle doluydu mektup; şiddetli patlamalarla dağlar parçalanıp dağılıyor, yeryüzündeki bütün canlılar ölüyor, çarpan göktaşları ve yıldızlar dünyayı bir cehenneme dönüştürüyordu. Kısacası bu

düş, Thomas'a göre, ruhumda beklenmedik bir anda yükselen büyük bir huzursuzluğu simgeliyordu.

Sonra o değişik yorum geliyordu; yazgımın alacağı yolu, sırasıyla, hava, su, ateş ve toprak olmak üzere dört aşamaya ayıryordu. İlk dönemin sonuna gelmiştim; düşümde ölümden kurtulmak için *uçmak istememi* böyle yorumluyordu. *Uçmayı istemek*, uyumlu bir ilişki için duyduğum dayanılmaz arzuyu ve arayışı açığa vuruyordu. Uçamıyorum ve benim için yeni bir dönem, *Su*, yani yeni yolculuklar dönemi başlıyordu. Düş *Gemi'yi* animşadım ve yorumun gerçeklikle bu denli örtüşmesi beni dehşete düşürmeye yetti. Yorum şöyle sürüyordu: gemi yolculuğu, artık yazgımın belirsizleştiğinin bir işaretiydi. Gemiyle yapacağım her yolculuk belki de son yolculuğum olacaktı, ama sonunda yazgımı boyun eğmez ve çevremi saran belirsizliğe diretebilirsem varoluşumu sürdürebilecektim.

"Sonra ateş dönemi gelecek," diye yazıyordu Thomas. "Düşünde gördüğün yanardağ bu dönemin bir simgesidir. Bu dönemlerin birbirinden sınırları kesin çizgilerle ayrıldığını sakin düşünme, ama ateş döneminde içinde yaşayacağın düzensizlikte, insanların şiddetinin arttığını görecek, kendini akıl dışı bir vahşetin ortasında bulacaksın. Ateş döneminin atlatsan, gemi yolculuğu ve su, senin için bir kurtarıcı olacaktır. Su, seni sevdiklerine taşıyacak, üstelik bütün tutkularдан da arıtacaktır. Sonra toprak dönemi gelecek; yerleşikliği ve kadını simgeleyen bir dönemdir bu."

Gitmek için gerekli parayı bulmam uzun bir zaman aldı. Yazın sonlarına gelmişistik, yola çıkmak için bütün hazırlıklarım tamamdı ama henüz bir karara varamamıştım. Belki de bir düş yüzünden, böylesine garip bir nedenle yolculuğa çıkmak anlamsızdı, gereksiz yere zaman yitirecek ve sonuçta başarısızlığımdan dolayı acı çekerdim. Anlamını çözemediğim bir korku beni engelliyordu. Uzak günlerin bana ne hazırladığını merak ediyordum.

Ebru'ya Dora'nın Girit'te olduğunu söylemiştim ama yolculuğa çıkmak söz konusu olduğunda elimde yeterli ipucunun olmayışı beni ürkütüyordu. Dora'dan en son aldığım haberin üzerinden çok uzun bir zaman geçmişti. Yıllar önce bana gön-

derdiği mektuplardaki adresin geçerli olup olmadığını bilmiyordum, bu bilgi artık eskimiş olabilirdi, elimde onu bulabileceğim yeni bir adres, ya da ortak bir tanık yoktu.

O sarsıcı düş, aradan geçen günlere karşın belleğimde olanca canlılığıyla yaşıyordu. Düşler konusunda okuduklarıma bakırsa, düşü gördüğüm gecenin gündüzü, beni bu konuda etkileyen bir şeyler olması gerekiyordu. O gün sözgelimi yanardaşlarla ilgili bir şeyler okumuş muydum, beni üzen ya da korkutan ne olmuştu, aradan bunca zaman geçtikten sonra bütün bunları anımsamam çok güçtü. Sonunda çoğu zaman olduğu gibi bir rastlantının yardımıyla bu konu belli bir çözüme kavuştu.

Bir öğle sonrası, yazmayı düşündüğüm kitap için topladığım bilgilerin, gazete kesiklerinin ve tutulan kimi notların bulunduğu dosyayı açtım. Dosyada bulunan, daha sonra ilgiimi çeken bir haberi kesmek üzere ayırdığım gazete dikkatimi çekti. Elime alıp şöyle bir karıştırdığında, hangi haberi kesmek için gazeteyi saklamış olduğumu kolayca çıkaramadım.

O günü anımsiyordum, sabahleyin erkenden bir şeyler okuyup, yazmak üzere bir kıyı kahvesine gitmiştim. Kahvaltıyı yaparken gazetemi okumak eskiden beri hoşuma giderdi, böylece zamanımı, asıl önem verdiği çalışmaya başlamadan önce, gereği gibi değerlendirdiğimi düşünüyordum. Gazetemi okurken aklıma nelerin takıldığını pek anımsıyorum, geçen bir gemi, belki bir yüz, bunlara bağlı olarak da kopuk bir takım anı ve düşünceler, ama uzunca bir süre okumuş olmalıyım. Kahvaltıyı bitirmiştim ve kahveci yeni bir çay getirmiştir. Tam o sırada kahveye sevdiğim bir arkadaşım geldi ve doğruca benim masaya yöneldi, kısa bir süre sonra da ateşli bir sabah sohbetinin ortasında bulduk kendimizi. Öğlene doğru bir süre çalışmış, kimi notlar çıkarmışım, ama o gün bir kez daha gazeteyi elime almadığımı, eve gelince de olduğu gibi dosyaya kaldırdığımı anımsıyorum.

Bu gazeteyi dosyada saklamamın bir nedeni olmaliydi. İşte o sıcak öğleden sonrası, gazeteyi en azından üç kez elden gevirdikten, hatta bir ara gözlerim kapalı sırtüstü yatağa uzanıp belleğimi zorladıkten sonra, ilginç düşü görmeme neden olan o

şasırtıcı gazete haberini sonunda buldum. Bu gazete haberini hemen harekete geçmem konusunda bir uyarı gibiydi, ama sanırım Dora'nın yazgısına ilişkin olarak duyduğum kaygıyı azaltacağına daha çok artırmıştı.

Atina muhabiri Nikos Futuloğlu'nun bildirdiği haber şöyle bir şeydi:

"Girit Adası'nın Kandiye kentinde, önceki akşam, bir öğrenci, Girit Üniversitesi'nin Araştırma Merkezi'ni kana bulayarak iki profesöri öldürdü, ikisi ağır üç kişiyi de yaraladı. Olay, yerel saatle akşam yedide meydana geldi. Askerden yeni terhis olan ve astrofizik konusundaki bir semineri izleyen otuz yaşındaki Mihalis Pagonis, aniden salonu terk etti ve yarım saat sonra domuz kurşunuyla dolu bir çifte ile geri döndü. Doktora sınavında kendisini başarısız sayan öğretim üyeleri küfür yağıdırın Pagonis, önce rastgele, daha sonra profesörleri hedef alacak şekilde ateş etti. Fizik Fakültesi Başkanı Profesör Pavlos Laiou ile aynı fakülteden Profesör Aristoteles Atanasiadis, çılgın öğrencinin kurşunlarına hedef olurken, kendisini durdurmaya çalışan Profesör Teodoras Tanelopoulos ile Profesör Dimitris Sinodinu ağır, konuk öğretim üyesi George Kavakos ile genç öğretim üyesi Dora Patulidu hafif yaralandı. Çikan panik sırasında kaçmayı başaran Pagonis'in son zamanlarda ruhsal bunalım geçirdiği ileri sürüldü. Öldürülen profesörlerden Pavlos Laiou astrofizik alanında dünyaca tanınmış bir bilim adamıydı."

Buradan çıkan sonuç şuydu: gördüğüm düş bir felaketin habercisi değildi, olan olmuş felaket gerçekleşmişti ve ben bilincine pek varmadan gazetedeki haberi okumuştum. Dora'nın adı bilincimimda geçmiş anıları canlandırmış, duyduğum kaygı o garip düşü görmeme yol açmıştı.

Hazırlıklarımı ertesi gün yola çıkacak gibi tamamlamaya çalıştım. Gazetedeki yakın arkadaşlardan birine bu yeni gelişmeden söz etmiştım, akşamda doğru beni telefonla gazetededen aradı. Arkadaşım, Girit'deki saldırının ilginçliği konusunda gazete yönetmeninin dikkatini çekmiş, Yunanca bildiğimi de anımsatınca yönetmen benimle görüşmeyi kabul etmişti.

Ertesi gün, öğleden sonraki görüşme sırasında, Yunanistan'a gitmek konusunda istekli görünmememeye çalıştım. Daha

yönetmenin odasına girer girmez benden bir şeyler gizlediğini anlamıştım çünkü; ilk uçakla Atina'ya uçmamı istiyordu. Beni göndermek istemesindeki nedenin geçen yıllar boyunca iyice zayıflayan Yunancam olmadığı anlaşılıyordu. Sonunda kendi deyimiyle bu beklenmedik gelişmeyi bana açıklamayı kabul etti. Atina muhabirimiz Nikos Futuoloğlu'nun bildirdiğine göre Girit olayıyla elçiliğimize yapılacak bir saldırı arasında yakın bağlantı olduğu anlaşılmıştı. Bana gelince, gerçek nedenlerimi gizledim, ama doğrudan Atina'ya gitmek istemiyordum. Sonuçta yönetmeni asıl düğümün Girit'te çözülebileceğine inandırdım. En azından araştırmaya Girit'ten başlamakta sayısız yararlar vardı. Yönetmen ileri sürdüğüm görüşleri dikkatle not etti ve bu araştırmayı kendi bildiğim gibi yapmama razi oldu. Bu arada Nikos, ben Atina'ya gidene kadar gerekli girişimleri yapacak, bir şeyler öğrenmeye çalışacaktı.

Ertesi gece bir otobüse atladığım gibi yola düştüm. Uğurlamaya yalnızca Siren gelmişti. Kaygılıydı, ayrılrken uzun uzun öpüştü, Siren, "iyi yolculuklar," diye mırıldandı. Otobüste giiderken, olayların hızlı gelişmesine şaşıyor, -birkaç saat içinde çantamı hazırlayıp, arkadaşlarımla vedalaşıp yola çıkmıştim- elimdeki gazete kesliğini sarsılarak giden otobüsün ölgün işliğinde tekrar tekrar okuyordum. Yol boyunca bu haberde beni şaşırtan şeyin ne olabileceğini düşündüm.

Güzel bir geceydi ve gün ağarıp ortalığı sıcak basıp kavurmadan gemiye bineceğim kıyı kasabasına vardım.

Yunanistan'a geçmek için geldiğim dinlence kasabası, mevsim sonu olduğu için oldukça sessizdi. Bir pansiyona giderek bütün öğleden sonrası uyuyarak geçirdim. Uyandığında nereye deyse akşam olmuştu.

Gecenin geç bir vaktinde, daha önceleri de sayısız kez geldiğim bu kasabanın sokaklarında dolaşıyor, tanık birisine hem rastlamak istiyor, hem de içten içe böyle bir durumdan korkuyordum. Kos'a gidecek tekne sabah kalkacağı için ister is-

temez o geceyi orada geçirmek zorundaydım. Sabahleyin uyuşup kalmaktan korktuğum için pansioncuyu beni saat sekizde uyandırması konusunda sıkıcı uyarmıştım. Bir bara giderek biraz içmeyi, sonra erkenden yatmayı düşünüyordum. Gecenin hiç de planladığım gibi geçmeyeceğini nereden bilebilirdim.

Dinlence kasabası olağan bir yaz sonu yaşıyordu. Uzun süren sıcak bir günden sonra, denizden esen serin rüzgâr insanlarca canlılık veriyordu. Sonunda, korktuğum başıma geldi, eski bir tanıldığa rastladım, beni gördüğü için çok mutlu olmuştu. Çok yorgun olduğumu söyleyerek elinden güclükle kurtuldum.

Eskiden bildiğim, bir zamanlar âşık olduğum bir kadını, –hayır, Siren değildi, neredeyse unuttum diyebileceğim bir başka kadındı– dinlemek için bir bara gittim. Bir başkası vardı şarkı söyleyen, çarpıcı bir yüzü olan, esmer bir genç kadın. Oldukça hüzünlü olmalıydım, çünkü kadehleri peşpeşe yuvarladığımı anımsıyorum. Aslında bar yarı açık sayılırdı ama yine de bir ara hava almak için kapının önüne çıktım. Kaleyi aydınlatan sistemi mi kapatmışlardı, yoksa vakit mi çok geç olmuştu, bilmiyorum. Nereden bakarsanız bakın bitmeyen bir geceydi. Yeniden içeriye dönüp, şarkısı söyleyen kadını izlemeye başladım. O geç saatte karşın bar çok kalabalıktı. Ayakta duracak bir yeri güçlükle bulabildim. Şarkı söylemeye kısa bir süre ara veren şarkıcı kadın bulunduğu yere geldi.

“Şarkı sözlerini siz mi yazdınız?” diye sordum ona.

“Evet,” diye yanıtladı beni.

“Ben de sözlerle ilgilenirim,” dedim. Oysa o halimde bile sözlerden bir şeyler beklemem en azından garipti. Daha neler söyleyecektim kimbilir, ama başka bir salak onu elimden kurtardı. Birden Siren’i anımsadım, kendimi çok yalnız hissediyordum, sarhoştum ve bu kasabada, bu barda ne işim var diye kendi kendime soruyordum.

Dişariya çıktım, o burada yoktu, her yeri dolaşsam bile onu bulamazdım. İçimde ölmek ister gibi bir duyguya vardı. Ellerim cebimde rihtım boyunca yürüyordum. Birileri teknenin birinde içiyorlardı sanırım.

“Hey!” diye bağırdım. “Hey, oradakiler, geçmişe kalkan tekne saat kaçta?”

Karanlıkta birisi küfürle karşılık verdi bu soruma. "Haydi git oradan orospu çocuğu, kapa çeneni de uyuyalım."

Bu arada bana öyle geliyordu ki sanki bir adım daha atsam bütün giz, iyi ama hangi gizdi bu, neyse işte bütün bir giz çözülecekti. Sanki Tanrı'yla baş başaydım ve ne sorarsam sorayım beni yanıtlayacaktı. Yorgundum oysa ve oyunu yitirdiğimi duyuordum yüreğimin bir yerlerinde. Yıllarca üzerinde çalıştığım ne bir yazdı, ne bir şiir, sanki yalnızca kendi yalnızlığımı. Şimdi geriye baktığım zaman, kendi yaşamımdan çok, bu yalnızlığı ve Ebru'yu yaşadığımı anlıyordum. Siren'e haksızlık ettiğimin bilincindeydim ama ne yapayım, kendi çarmıhumı taşır gibi Ebru'yu hep içimde taşışıustum. O küçükçük bir kızdı benim gözümde ve ne tuhaf, sanki hiçbir şeyin ayrılmında değildi. Ebru'ya kızmak elimden gelmiyordu, ama beni yapayınız bırakıvermişti işte. Oysa şimdi onu ne denli sevdığımı anlıyordum. En azından Ebru'yu benim kadar seven başka birinin olamayacağını düşünüyordum. Bana öyle geliyordu ki yazgılarım ortaktı, o yoksa, ara sıra yatağımı paylaşan başkaları olacaktı, tamam, ama hiçbir şey onun sıcaklığını veremez gibi geliyordu bana.

Denizin kıyısında tahta bir banka oturdum. Hafifçe başım dönüyordu ve bir gece rüzgârı ağaçların arasından esiyordu. İşemek için deniz kıyısına indim. Sonra yüzüm tuzlu suyla yıkadım. Su ılıktı. Dayanamadım ve elbiselerimi sıyırip yakamozlarla pırıl pırıl parlayan denize atladım. Kıyıdan bir elli metre kadar açıldım.

Kıyıya çıkış gömleğimle bir güzel kurulandım. Çırılçıplak yüzmenin en önemli yararı buydu, insan çabucak kurulanabiliyordu. Tahta banka oturup bir sigara yaktım.

"Bizler, biz yalnız ve direnen ruhlar," diye mirıldandım. Oysa ne yalnızlıklar, ne vartalar ve ne ayrılıklar atlatmıştım. Ne kasırgalar, ne ateşler ve o zamanlar beni en çok sarsan şey, anlatabilir kimse bulamamaktı. Tipki şimdi olduğu gibi. Gerçekçi yakalamiştım ama onu anlamlandırmak –tipki düşlerde olduğu gibi– elimden gelmiyordu ve işte yine anlatabilir birisi yoktu. En iyisi gidip uyumak diye düşündüm, uyumak yarımla ölüm, en iyisi uyumak ve unutmak.

Birden oturduğum bankta yalnız olmadığımı ayırt ettim. Şarkıcı kız, ama ne zaman ve nasıl sessizce gelip yanına oturmuştu! Bir an kendi kendime konuşuyor olmaktan ve olduğumdan daha sarhoş görünümekten utandım. Bir başka açıdan onu yanı başında oturur görmek beni sevindirdi, çünkü kim olursa olsun birisiyle konuşmak için güçlü bir istek duyuyordum. Genç kız beni daha önceden tanıldığını, Ebru'nun eski bir arkadaşı olduğunu söyledi. Bu rastlantıya çok şaşırılmıştim, oysa Siren'i tanadığını söylese bunu doğal karşılardım.

Ayağa kalkıp yavaşça bankın arkasına geçti. Dönüp baktığında beni izlediğini gördüm. Suskun duruşum onu ürkütmüş olmamalıydı.

"İyisiniz değil mi?" diye sordu. "Nedir böyle derin derin düşündüğünüz şey?"

Yeniden yanına gelip oturdu. Parmağıyla bankın tahtasına hafifçe vuruyordu.

Sonra kalktıktı, uzun süre konuşmadan yürüdü. Kendi kendine konuşup yürüyen bir sarhoş dışında, -bir kez daha animsayış ve utanç- dar yollarda hiç kimseye rastlamamıştık.

Bana Ebru'nun burada olduğunu söyledi. Birkaç gün sonra yatla denize açıacaklardı. Ona hiçbir şey sormadım. O yine de bana Ebru'nun o üzüntülü günlerinden, Elvan'ın anlatıklarını çağrıştıran o üzünlü anılardan uzun uzun söz etti. Aradan bunca zaman geçtikten sonra ancak şimdî Ebru'nun ne denli acı çektiğini anlayabiliyordum. Duygularımın kısa bir çözümlemesini yaptıktan sonra Ebru'yu yeniden görmeyi düşünmenin bile katlanılmaz olduğunu anladım. Bu oldukça tuhaftı, çünkü daha az önce Ebru'yu nasıl özlediğimi anımsıyordu, yoksa özlediğim bir başkası mıydı? Belki Siren, belki başka kadınlar, belki de *Düş Kadın*... Ona bütün bunlardan hiç söz etmediim ama yanında yürüken sanki aklımdan geçenleri anlayabilmiş gibi Ebru'yla ilgili düşüncelerimden ötürü utandım.

Işıkları kararmış kahvenin önündeki bir masaya oturduk, denizin hafif dalga seslerini dinleyip susmaktan başka yapacak bir şey yoktu.

Ondan Ebru'nun telefon numarasını ve adresini aldım, yazma gereksinimi duyarsam adresinin nasıl olsa elimde oldu-

günü bilmek beni rahatlatacaktı, ama aramayacağımı biliyordum, zaten buna zaman da yoktu, sabah erkenden bu kasabadan ayrılmam gerekiyordu. İçin doğrusu, telefon etmekten de, mektup yazmaktan da hiç hoşlanmam.

Ertesi sabah uyandığında çok geç olmuştu. Pansiyoncunun kapıya vurduğunu bile anımsamıyorum. Böylece kasabada kalışımı gereksiz yere bir gün daha uzatmak zorundaydım, çünkü Kos'a mevsim sonu olduğu için, yalnızca sabahları kalkan tek bir tekne vardı.

Öğleden sonra, daha önce vardığım kararda ufak bir değişiklik yaptım ve Ebru'yu telefonla aradım. Telefonca çıkan bir erkek sesi, o sabah erkenden tekneyle denize açıldıklarını söyledi, bir haftadan önce dönmezlerdi. Yapacağım başka bir şey yoktu, bir açık hava kahvesinde oturdum ve eski günlerimizi düşündüm. Kendimi telefonda da olsa Ebru'nun sesini duymak için hazırlamış olduğumu o zaman anladım, gizli gizli bunu arzuluyordum, şimdi içimde bir boşluk, bir kırıklık duyuyordum. Sonra pansiyona döndüm, gemiyi bu kez de kaçırılmamak için erkenden yattım, hemen uyumuşum.

Karışık birtakım düşlerle boğuşurken pansiyoncunun kapıya vuruşyla uyandım. Geminin kalkışına çok az kalmıştı. Genellikle sabahları çok güç uyanırım. Odanın penceresini açık bırakmayı akıl etmiştim, pencereden gün ışığıyla birlikte sabahın serin havası içeriye doluyordu. Ufak yol çantamı alıp yola koyuldum. Kasabanın sokakları bu saatte ıssızdı. Yoldaki bir büfeden gazete, dergi, sandviçler ve bir şişe su aldım.

Liman oldukça sakindi. Kimi tekneler, günlük tur için son hazırlıklarını yapıyordu. Kahvede tek tük oturanlar vardı. Dolaşan başboş bir köpeği saymazsa meydan yavaş yavaş yakıcı olmaya başlayan güneşin altında ıssızdı. Tekne düdük çalıp duruyordu.

gemi ertesi gün kalkacaktı. O gece iyi bir uykú çektim ve sabah erkenden uyandım. Doğrusu çok yazık: bir gün için olsa da, başka zaman gelmiş olsaydım belki seveceğim bu adada sıkışıp kalmıştım. Sonunda yakınlardaki bir köye gitmeye karar verdim. Böylece öğleden önceyi değerlendirmiş oluyordum, gerçekten de beni dinlendiren güzel bir gezi olmuştu bu.

Öğleden sonra geri döndüm, amaçsızca kenti dolaşmaya başladım. Yolum deniz müzesine düşmüştü. Müze, rihtimin de nize doğru çıkıştı yaptığı bir yerde kurulmuştu. Müzeyi gezerken birden izlendiğim duygusuna kapıldım. Labirente benzeyen, iki yanı akvaryumlarla dolu koridorlar boyunca ilerliyor, bir an önce gün ışığına çıkmak istiyordum, tekdüze bir şırıltıyla akan su sesi, sıcak ve ıslak hava uykumu getirmiştir. Geniş pencerelerine gün ışığının vurduğu ve bu pencerelerin de büyük balıkların bulunduğu bir havuza açıldığı ana salona vardığında ne yapmam gerektiğini düşündüm. Orta yaşlı bir adamdı, yüzü hiç yabancı gelmiyordu ama nerede görmüş olduğumu hemen anımsayamadım.

Beni izlemeye ne zaman başlamıştı bilmiyorum. Bir lokanta'da öğle yemeği yerken onun da tek başına yakınımdaki bir masada oturduğunu anımsıyorum. O zaman da yüzünün tannedik gelmesi beni şaşırtmış, eskiden tanıdığım birine benzeyini düşünmüştüm. Şimdi onu burada, deniz müzesinde de görünce hiç kuşkum kalmamıştı. Köye yaptığım geziden dönerken de aynı otobüsteydik.

Büyük bir köpek balığı iskeletini incelermiş gibi yaptı ve benim bulunduğu yöne hiç bakmadı. Havuzun başında uzun bir süre oyalandım, zıplayıp duran bir yunusu izledim. O da benimle birlikte havuzun başındaydı, sonunda sanırım beni kuşkulandırmamak için dışarıya çıkmak zorunda kaldı.

Benim için eski kötü anıların ağırlığı düşünüldüğünde bisişi tarafından izlenmek kaygı verici bir durum. Özellikle çevremin tümüyle yabancılarla sarılı olduğu böyle bir yolculukta.

Müzenin dışına çıktıığında, rihtıma çarpan dalgaların hissétisinden başka tek bir ses yoktu. İçeride zamanı unutmuştum, ama sanırım o denli geç degildi, müzenin kapanmasına daha çok vardı. Yeni başlayan ince bir yağmura aldırmadan

rihtimda yürüyor ve bu adamın beni izlemesinin nedenini anlamaya çalışıyordu. Kayalıkların arasında rüzgâr ve dalga serpintileri, yengeçlerin inatçı bekleyişi. Nasıl oldu bilmiyorum, birden anladım. Hemen geriye dönüp müzenin arkasına dolandım. Oradaydı işte, girişteki bilet gişesinin yanında duruyordu. Bu adamın müzenin güvenlik görevlisi olduğunu anlayamamış ve gereksiz yere kuşkulanmıştı.

Akşama doğru –Girit vapurunun kalkışına daha uzun bir zaman vardi– yemeğimi yeni bitirmiş, limanda yürüyüş yapıyordum. Kıyıdan açılmak üzere olan bir tekne dikkatimi çekti, yalnızca bayrağı nedeniyle değil, tipik güney tersanelerinde yapıldığını belli eden biçimini ve büyülüğüyle de, yat limanında dizili öteki teknelerden değişik oluşu ilk bakışta göze çarpıyordu.

Kıyadaki teknelerin direkleri arasında hafif bir rüzgâr işlik çalışıyor, değişik renk ve boyutlardaki bayraklar sanki alkış tutuyordu. Daha iyi görebilmek için kızıağa çekilmiş teknelerin arasından geçtim, rihtimin geniş bir çıkıştı yaptığı yere doğru yürüdüm.

Kıçüstünde telaşlı bir koşturma vardı, sonra tekne, kıyıyla bağlı öteki teknelerin arasındaki uzun dar geçitten ağır ağır geçti, demirli yüksek bir balıkçı teknesinin yanından sıyrıldı, bulunduğu yerde hafif bir dönüş yaptı ve açık denize doğru dümen kırdı. İşte tam o anda gördüm onu, teknenin önündede ayakta duruyor, dalgın gözlerle limana bakıyordu. "Ebru!" diye bağırmak istedim ama sesim çıkmadı, el salladım. Sanki bu sessiz çığlığı duymuş gibi bulunduğu yön baktı, el salladığımı görmüştü. Bir süre gözlerine inanamayarak şaşkınlıkla baktı, her şey Taksim Alanı'nda onu son kez gördüğümde olduğu gibiydi. Üzerinde ince, renkli bir elbise, rüzgâr esiyor, uzun saçları rüzgârda uçuşuyor. Tekne başını limanın çıkışına doğru çevirmiş, hızlanmıştı. Ebru teknenin kıyısına doğru yürüdü, şimdi yanında daha önce hiç görmediğim bir adam belirmiştir, ona bir şeyler söyledi, sonra bana el salladı ve sonunda hızla gözden yitti.

Tekne limandan çıkıp tümüyle görünmez olana dek oradan ayrılmadım, akşam rüzgârında kırışan denizin renk de-

ğıştırmesini izledim. Mendireğin uzantısında dalgalı bir deniz uzanıyor ve yaklaşan bir gemi yavaş yavaş büyüp bir biçim kazanıyordu.

19

Kandiye Limanı: gün doğmak üzere. Rıhtıma bağlı gemilerin üzerine düşen çığ pembe bir ışık. Rıhtımdaki az sayıda insanın solgun yüzünde uykusuz bir gecenin yorgunluğu ve kaygı dolu sabırsız bir bekleyiş. Limandan esen rüzgârda yoğun balık, katran ve tuz kokusu. Kıyıda halatçının telaşlı bağırışları ve koşuşturular. Limanın arasında henüz uyanmamış bir kentin yataşılıcı sessizliği.

Sabahin erken bir vakti, Kandiye'de limandan çıkışip sahil boyunca yürüken acı acı düşündüm. Gördüğüm bir düş yüzünden -gazete haberi neden bilmem o denli gerçekmiş gibi gelmiyordu bana- yollara düşmekle akılsızlık mı etmiştim. Aslında bu konuda acele bir karara varmak yanlıştı. Sabahin erken saatlerinde, yeterince uyuyamamış, karnı aç ve duşunu almamış her yolcuya dünyanın karanlık görünmesi doğaldır. Böylece, hiç acele etmeden denizin nemiyile buğulanmış sokaklarda sakin ve yorgun bir yürüyüş tutturup, beni karşılayan bu yabancı kentin taze sabah havasını içime çektim.

Limanın hemen bitiminde kent başlıyordu, evler birbirinin üzerine yiğilmişti. Hemen her şey tuhaf bir biçimde yıpranmış ve solgun görünüyordu. Sahil yolunun neredeyse terk edilmiş ve tozlu bir görünümde olmasını sabahın oldukça erken bir saat olmasına bağladım. Evlerin oldukça viran görünümüne gelince, bunun bir nedeni sanırım çögünün soluk renklerle boyanması ve bakımsızlığıydı. Rüzgâr evlerin arasındaki dar sokaklarda tozu dumana katıyor, deniz kuşları güclükle uçabiliyordu.

Yabancı bir kentte insan, yıllardır görümediği birisini nasıl bulabilir? Bunca yıldan sonra, onu bir yerde görmeyi ya da onu evinden telefonla aramayı yeğlerdim. Oysa elimde ne bir adres, ne de bir telefon numarası vardı. Dora yıllar önce bana yolladı-

ğı son mektupta Hanya kentinde bir adres vermişti. O yaz tati-linde attığı bu mektuptan sonra ondan başka bir haber alamamıştim. Kandiye'de izini bulamazsam, Hanya'ya giderek elim-deki bu adresi deneyecektim. Elimdeki gazete haberini en son çare olarak kullanmak istiyordum. Dora'yı çaresiz üniversitede arayacaktım. Neyse, bütün bunlar bir otele yerleşip, iyi bir kah-valtı yapıp, bir süre de uyuduktan sonra düşünülecek şeylerdi.

Limanın yakınlarındaki bir otele yerleşip, bütün bu düşün-düklerimi gerçekleştirdim. Uyandığında güneş batmak üz-reydi. Ertesi gün ilk iş olarak üniversitede gidip Dora'yı arama-yaya karar verdim.

Gece otele geç döndüm ve oldukça içki içmeme karşın, bel-ki de bu yüzden, bir türlü uyuyamadım. Ertesi gün uyandığım-da vakit öğleye geliyordu. Uzunca bir süre üniversitede nasıl bulacağımı araştırmakla geçti. Yabancı bir kent insana beklen-medik engeller çıkarır; gezginler için yapılmış haritaları inceler ya da kendi yaşamlarının akışında birtakım sıkıntılı insanlar-dan yanıt beklersiniz.

Sıcak bir gündü ve üniversitede vardığında güneş tam te-pedeydi. Okulun önündeki bahçeye dağılmış, kimileri çimenle-rin üzerine uzanmış kızlı erkekli öğrencilerin yanından geçip, yüksek tavanlı, duvarları yazılar ve posterlerle dolu binalarda bir süre kararsızlık içinde dolaştım. Dora'yı sorduğum öğrenci-lerden bazıları İngilizce bilmiyor, bilenlerse bu isimde birisini tanımadıklarını söylüyorlardı. En sonunda beni, yardımcı ola-bilecek tek yer olarak, Öğrenci İşleri Bürosu'na yolladılar. Sayı-sız yanlış kapı, bir o kadar koridor ve kat denedikten sonra ara-dığım yeri bulmayı sonunda başardım.

Öğrenci İşleri Bürosu'ndaki görevli, Dora Patulidu'nun öğ-renci değil öğretim üyesi olduğunu söyledi, ki bunu önceden biliyordum. "Bu konuda Profesör Dimitris Sinodinu size yar-dımcı olabilir," dedi, "Onu Fizik Bölümü'nde bulabilirsiniz." Görevli yeniden kâğıtlarının başına eğildiği için yüzümü kap-layan sevinç dalgasını görmemiş olmalı.

Fizik Bölümü'nu kolayca buldum. Profesör Dimitris Sino-dinu, beyaz saçlı, ciddi görünüşlü bir adamdı. Ne istedığımı anlattığım zaman bir süre dikkatle yüzüme baktı. Sonra, "Kor-

karım bu konu bana boşça zaman kaybettiirecek,” diye mırıldandı. Değerli zamanını almak istemediğimi söyledi.

“Aslina bakarsanız, size nasıl yardımcı olabileceğimi de bilmiyorum, evet, Dora'yı kuşkusuz tanıyorum, ama işte hepsi bu.”

Nasıl başlayacağımı bilmiyordum, sonra “Nasıl oldu bu? Yani bu olay...” diye sordum.

Sanki bu can sıkıcı olayı yeniden anımsamaktan hiç hoşlanmamış ve bir an önce anlatıp kurtulmak istermiş gibi yüzünü buruşturdu..

“Bunun nedeni kıskançlık,” dedi Profesör Dimitris Sinodinu, bir şeye canı sıkılmış gibi hafifçe masaya vurdu, “Evet kıskançlık, ama kesinlikle cinsel değil.”

“O zaman?..” dedim, bir açıklama bekleyerek.

“Bilim tarihi de aşkin tarihine benzer, tutku ve kıskançlık yönünden her ikisini de. Bilim tarihinde bu konuda sandığınızdan daha çok örneğe rastlanır, ama ilk akla geleni, Newton'un Leibniz ile olan çatışmasıdır. Bu bizim olayda da...”

Kısa bir süre düşündü, konuşup konuşmamakta kararsızdı. “Tam kıskançlık ve bilim ilişkisini anlatmaya başlamışınız,” diye anımsattım.

“Evet, bilimsel kıskançlık, Fizik Fakültesi Başkanı Prof. Pavlos Laiou, başında George Kavakos'un olduğu bir araştırma projesine karşı çıktıyordu.”

“Bu olaydan George Kavakos'un mu sorumlu olduğunu söylemek istiyorsunuz?” diye sordum.

“Kimseyi suçlamak istemem,” dedi. “Yalnız şu kadarını söyleyeyim: Mihalis, George Kavakos'un öğrencisiydi.

“Gazetedede sizin ağır yaralandığınızı okumuştum.”

“Yanlışınız olmalı,” dedi Profesör. “Çünkü çok hafif bir yara almıştım, üstelik sözünü ettığınız olayın tarihi sandığınızdan çok daha öncedir. Korkarım haberin sizin gazetelerinizde yayımlanmış gecikmiş olmalı.” Sonra sesinde tuhaf bir acıyla, “George Kavakos, bunu yapacağını söylemiş ve bizi uyarmıştı,” dedi. “Belki inanmayacaksınız ama, George bunun olacağını başından beri hep biliyor ve bekliyordu. Aslina bakarsanız ben bile olağanüstü birtakım gelişmeler olduğunu ayrimındaydım.”

"Niçin böyle bir sonuca varmışınız?"

"Doğrusu bilmiyorum, gelecekte neler olacağını sezebilme çok garip bir duygudur! O gün, toplantı salonunda başımıza çok ciddi ve çok korkunç bir şey geleceğini biliyordum." Öfkeyle elini salladı. "Tamam, çok önemli değil, sanırım size her şeyi anlatmam gerekiyor. Söylemek istediğim şu: gerçekten George, geleceğin bilimsel olarak kuşkusuz belli sınırlar içinde bilinebileceğini savunuyordu."

"Nasıl, geleceğin bilinebileceğini mi?"

"Evet, sanırım bir tür olasılıkların hesaplanmasıyla böyle bir sonuca varılabileceğini öngörüyorlardı. Başka bir deyişle gelecekteki olayların gidişi ya da gelişmesi konusunda matematiksel bir çözümleme elde edebilmek; evet, George Kavakos bunu araştırıyordu."

"Sizin anlattıklarınızın doğru olduğuna inanmam için bir neden var mı?" diye sordum. Saçma bir soruydu, burada bulunuş nedenimin gördüğüm bir düş olduğunu söylesem o da bana inanmazdı.

"Bir neden mi? Anlattıklarına inanmanızı istemiyorum ki sizden," dedi Profesör. "Hemen her olgunun üstelik hepsi de geçerli sayısız nedeni olabilir."

20

Üniversiteden ayrılacağım sırada, -kiraladığım taksinin sürücüsüne beklemesini söylemiştim- merdivenlerin alt başında kıvırcık, siyah, kısa saçlı genç bir adamın konuşuklarımıza merakla dinlediğini ayırdettim. Sol kulağında küçük bir küpe vardı ve yüzü şaşılacak denli fresklerdeki yüzlere benziyordu. Bu benzerliğin nedeni açıklandı; fresklerde olduğu gibi yüzünün anlatımı belli bir devinim içindeyken ansızın donakalmıştı ve yüz çizgilerinin aşırı simetrik oluşu da göz önüne alınırsa yüzüne değişik açılardan bakılsa bile profilden bakıldığı izlenimini veriyordu.

Üniversiteye yaptığım ziyaret istediğim sonucu vermemişti. Ne yapmam gerektiğini düşünmeli ve bir karara varmalyım-

dım. Böyle dalgın ve düşünceli yürüken, beklenmedik bir sonbahar yağmuruna yakalandım ve bir kahvehaneye sığındım. Oldukça küçük bir yerdi, Morosini Çeşmesi'nin yakınlarındaki kahvehanelerden biri olmaliydi. Dışarda yağmur sürüyordu, sıcak bir kahve istedim, bir gazetenin kıyısına karaladığım telefon numarası ve adresleri gözden geçiriyordum.

Camin kıyısında bir masada oturan topluluktan bir genç kalkarak bana doğru yaklaştı, üniversitede gördüğüm genç olduğunu anladım. Masama oturmak için izin istedi. Sonra, adının Stelyo olduğunu, Dora'nın arkadaşı olduğunu anlattı. Onu niçin aradığımı sordu. Gördüğüm düsten söz etmek saçmayıdı. Çok eski bir arkadaşı olduğumu söyledi.

"Gazete haberi gerçeğin çok küçük bir parçası," dedi. Neden bilmem kanımı dondurun kisa bir an geçti, kuşkuyla sorдум.

"Dora yaşıyor, değil mi?"

"Elbette yaşıyor," dedi Stelyo.

"Onu nasıl bulabilirim?"

"Bilemiyorum, uzun bir zamandan beri hiçbir haber alamadık."

"Profesör Dimitris bu olayın bilimsel bir kıskançlıktan kaynaklandığını söyledi," dedim.

"Bu çok saçma," dedi. "Mihalis, Dora'ya aşktı, ama karşısız bir aşktı bu. Mihalis'le Dora'nın anlaşması zordu, Mihalis gerçekte çok kıskanç bir insandı. Askerden döndükten sonra kendini bir türlü toparlayamadı. Dora'yı kendisine yardımcı olmadığı için suçluyordu. Doktora sınavında yine başarısız olması cileden çıkışmasına yetti. Bana kalırsa, Dora onu yatıştıracağına yangına köรükle gitti. Sınavdaki başarısızlığının çalışmayı birlikte yürüttüğü George Kavakos'tan kaynaklandığına onu inandırıldı. Mihalis zaten bir bunalım geçiriyordu, sonuçta bu dehset verici sonuç ortaya çıktı."

"Dora'nın bu biçimde davranışlığını sanmıyorum," dedim.

"İşte bunda yanlıyorsunuz," diye neredeyse bağırdı, ama sesinde öfke yoktu.

"Neden?" diye sordum, anlattıkları gitgide daha çok ilgiyi çekiyordu. Aradan geçen yıllar Dora'yı belleğimde öylesine

soluklaştırmıştı ki onu yakından tanıdığını söyleyen Stelyo'nun anlattıklarına karşı çıkmam anlamsızdı. Önceleri pek inanmak istememiştim ama başka çarem yoktu, bir sonuca varmak zorundaydım.

"Size bir şey sormak istiyorum," dedim. "Bu anlattıklarınıza bakılırsa Dora ile George arasında tuhaf bir ilişki var. Sanki bir tür nefret, bir düşmanlık..."

Stelyo alayla güлerek sözümü kesti.

"Belki aralarında bu sayığınız tür duygulardan daha derin başka uyuşmazlıklar da vardır. Şunu açıkça söylemeliyim ki," dedi, yan masada birdenbire patlayan bir kahkaha uğultusuya kısa bir an ırkilerek, "açıkça söylemeliyim, o zamanlar ne olup bittiğini anlamakta yetersiz kalmış olmalıyım."

Dışarda yağmur dinmiş, sıcak Akdeniz güneşini parlamaya başlamıştı. Camdan vuran bu parlak ışıkta, kahvehane olduğundan daha loş görünüyordu.

"Ne yapmayı düşünüyorsunuz?" diye sordu Stelyo.

"Onu aramayı sürdürceğim. Elimde eski bir Hanya adresi var, talihimi bir denemek istiyorum."

Stelyo yeniden arkadaşlarının yanına döndü. Uzun saçlı, kumral bir kızın ona heyecanla sorular yönelttiğini gördüm. Oturduğum uzak köşeden bile yüzünün kaygılı bir anlatımı olduğu görülmüyordu. Belki de yanılıyorum, ama ilk bakışta bende uyandırdığı izlenim buydu.

Stelyo yanımdan ayrıldıktan sonra elimdeki adresleri yeni baştan uzun uzun gözden geçirdim ve sonunda Hanya'ya gitmem gereğine kesinlikle karar verdim.

Sonra dışarıya çıktım, Morosini Çeşmesi'nin bulunduğu yöne doğru yürümeye başladım. Havada yağmur sonrasının o hoş duruluğu vardı; sokaktan hafif bir buğu yükseliyordu, kahvehanelerin bahçesindeki masa ve sandalyeler daha şimdiden kurumuştu. Kendi kendime, "Bu kente, düşümde gördüğüm ve yıllar öncesinden tanıdığım bir kadını bulmak için geldim," diye yüksek sesle birkaç kez yineledim. Bu tümce şimdi bana pek inandırıcı gelmiyordu.

Buraya geldiğim zaman düşüncem şuydu: onun tehlikede olduğunu sanıyordu, onu bulmam beni rahatlatacaktı. Şimdi

bir anlamda yanıldığımı anlıyordum; gördüğüm düş tuhaf bir takıntıya dönüşmüştü ve aradığım o değildi; kendi bilinçaltımdan ve korkularımın izini sürüyordum.

21

Otobüs kentin kalabalık caddelerini geride bıraktı. Kızgın güneşin altında sessizce uzanan bodur ağaçların, kayalıkların ve beyaza boyalı tek tük evin arasından yola koyuldu.

Hanya'ya akşamgeç bir vakitte vardım ve deniz kıyısındaki bir pansiyona yerleştim. Dalga sesleri arasında güzel bir uykuya çektim.

Ertesi gün erkenden uyandım. Güzel bir gün başlıyordu. Hanya'yı keşfetmek için yarı amaçsız dolaşmaya başladım.

O gün öğleden sonra birisinin beni izlediği gibi bir duyguya kapıldım. Rodos'ta yaşadığım deneyimden sonra bu konuda oldukça duyarlıydım. Kapalı balık ve meyve halinden içeri daldım, kalabalığın insanı rahatlatan bir yanı vardı. Burası bana İstanbul'daki Mısır Çarşısı'ni anımsattı. Dört ayrı girişi vardı: Bir yanda kasaplar, balıkçılar, öte yanda manavlar ve baharatçılar.

Bu tür yerlerde hiç alışveriş etmeden dolaşmak hoşuma gider. Yine öyle yaptım, bütün çarşıyı dolaştım. Karpuzlar, kavunlar, ihmamur, adaçayı, yumurta, kimyon, safran, kuşüzümü, retsina ve uzo şişeleri, bergamut, farklı renk ve boyutlardaki balıklar, tavuklar, muz ve her türden baharat, sonra çeşitli tatlılar.

Balıkçılarından birinin yanında küçük bir deniz ürünleri lokantası vardı. Dükkanın önündeki bir tezgâhta içinde yemeklerin bulunduğu tencerelerden hoş kokular geliyordu. Bütün dükkanı ızgaralarda çizirdayan balıkların kokusu sarılmıştı.

İnsan doğrusu yiyeceği şeyi seçmekte zorlanıyordu; kamar, mürekkep balığı, zeytinyağında kızartılmış sıcak bir ahtapot, ızgara balık ya da insanı açıktıran bir ahtapot salatası. Sonunda lezzetli olduğu görünüşlerinden belli olan istiridelerde karar kıldım. Bir de makarnalı kamar istedim. İşte tam o sırada geldi ve karşısındaki boş yere oturmak için izin istedi.

Kandiye'de, Stelyo'nun masasında gördüğüm uzun saçlı, kumral kızdı.

Hiç konuşmadan yemeğimi bitirip, şişedeki son şarabımı da içtikten sonra, anlatacaklarını dinlemeye başlamadan önce sigaramı yaktım. Kendisini tanitti, bir İtalyan gazetesinin sanat eleştirmeni Sabrina Romano olduğunu söyledi. Sanat konusundaki bir atölye çalışmasıyla ilgili olarak bir dönem için Mykonos'a gelmişti. Gazetesine cinayet konusunda yapacağı başka bir araştırma için daha gecerli bir nedeni vardı, Mihalis Pagonis'in arkadaşıydı.

"Bu çok iyi," dedim. "Lütfen Mihalis'ten söz edin bana."

"Neyi anlatmamı istiyorsunuz?" diye sordu.

"Nasıl tanıştığınızı," dedim. "Onu ne kadar zamandır tanıdığınızı."

"Mihalis'i İtalya'da tanıdım," dedi. "İkimiz Roma'da aynı okula gitmiştik. Annesi İtalyan, babası Yunanlıydı. Sonra Girit Üniversitesi'ne geldi okumak için."

Sabrina'yla ortak noktalarımız az değildi; meslekdaş sayıldık ve Girit'e geliş nedenimiz aynıydı. Beni anlayamayacağından korkarak ona gördüğüm düsten söz etmedim.

"Peki, bu tuhaf olay üzerine hiçbir şey bilmemiğinizi mi söylüyorsunuz yani?" dedim. "Sonradan neler olup bittiğini de bilmiyor musunuz? Mihalis'i olaydan sonra görmediniz mi?"

Bardağını başına dikip sonuna dek boşalttı ve düşünceli düşünceli başını salladı. Uzun saçlarıyla saydam teninin oldukça çekici olduğunu akımdan geçirdim.

"Bir iz bulursanız," dedi, "bana da haber verir misiniz?"

"Elbette," dedim, "neden olmasın."

Yaptığım bir şaka hoşuna gitmiş olacak, katıla katıla güldü. Ayrılmadan önce ona kaldığım pansionun adresini verdim, ertesi gün buluşmak üzere sözleştiğim.

Şimdi düşündüğüm zaman rastlantıların ardarda gelişibi şaşırtıyor. Bir kıyı lokantasında akşam yemeği yiyor, buraya yaptığım yolculuğun amacına ulaşamadığını düşünüyordum.

Biraz uzaktan, arkasında sırt çantası taşıyan, sarışın, kisa saçlı bir kızın yanında uzun örgülü saçlı, kızilderiliye benzeyen bir kızla hızlı hızlı yürüdüğünü gördüm. Bu sarışın kızı

nerede tanışdığını anımsamaya çalıştım. Adı bir türlü hatırlama gelmiyordu. Sonra birden gerçeği anladım, onunla hiç tanışmadığım, yüzü, görünüşü ve yürüyüşü, bir zamanlar âşık olduğum öteki kadınlarla benzıyordu, o bir *Düiş Kadın*'dı. Kalkıp ardından koşmak istedim ama bir anlamı yoktu. Bir *Düiş Kadın*'a asla yetişemezsiniz. Belki yeni gelmişler, kendilerine kalacak bir yer arıyorlardı, belki de Hanya'dan ayrılmak üzereydiler ve otobüslerine yetişmeye çalışıyorlardı. O akşam, ona bir kez daha rastlayacağımı hiç düşünmemiştüm.

Ertesi gün, Dora'nın elimdeki adresine bakarak, böyle bir görüşme girişiminde bulunmanın doğru olup olmadığını düşündüm. Belki de bu adreste yabancı insanlarla karşılaşacaktım, her neyse denemeye değerdi. İstenmeyen birtakım olaylarla karşılaşma olasılığı oldukça yüksekti ama başka bir çözüm yolu bulmam güçtü. Bunca yolu boşuna mı gelmiştim.

Taksi, bahçe içindeki büyük bir evin önünde durdu. Sanırım kentin oldukça zengin bir semtindeydim. Kararsız adımlarla bahçeye girdim.

Kapıyı yavaşça çaldım, bekledim. Yan bahçeden hafif bir müzik sesi geliyordu. Yeniden çaldım. Yine açan olmadı. Son bir kez daha çaldıktan sonra, arkamı dönmüş gidiyordum ki, kapı, şişman, saçları oldukça seyrelmiş bir adam tarafından açıldı; bol ve ince bir gömlek giymişti, onun üzerinde de zarif bir yelek vardı. Elinde bir kitap tutuyordu.

"Lütfen içeri gelin," dedi gülümseyerek, sanki geleceğimden haberini varmış gibi.

"Önemli bir konuya ilgili görüşmek istiyordum," diye durumu açıklamaya çalıştım. "Her şeyden önce şunu öğrenmek istiyorum; Dora'yı tanıldığınızı düşünmekle sanırım yanlışlıyorum, değil mi?"

Adam başını salladı.

"Ben Dora'nın çok eski bir arkadaşım, adım Ercan," diye konuşmayı sürdürdüm. "Onu görmek istiyordum."

"Lütfen, gelin," diye yineledi adam. "Adım Vasil Minadora, gelin."

Adamın peşinden içeriye girdim. Dar bir koridordan salona doğru yürüdük. Ayaklarımın altında eski ahşap döşemenin

gıcırdadığını duydum. Salondan küçük bir yan bahçeye ve de-

nize bakan hoş bir balkona çıktıyordu. Balkonun hemen öte-

sinde uzanan denizin sesi geliyordu. Vasil, kahve getirmek için

mutfağa gitti. Balkon masasının üzerinde kahve fincanları ha-

zırıldı. Vasil, bir konuk bekliyor olmalıydı.

Az sonra döndü, karşısındaki hasır koltuğa oturdu.

“Dora’yi görmek istiyordum,” dedim. “Elimdeki tek adres

de buydu, umarım sizi rahatsız etmedim.”

“Size yardımcı olabilirsem sevinirim,” dedi Vasil. “Peki

ama bunca yıldan sonra Dora’yı niçin görmek istiyorsunuz?”

Onun bu sözü üzerine kısa bir an için kendime onun gözleriyle

baktım ve Hanya’ya, bu eve geliş nedenim son derece anlam-

sız gözüktü bana. Ona gördüğüm düsten nasıl söz edebilirdim.

Sanırım sözlerimin açıklıktan oldukça uzak oluşu onu kuşkuya

düşürmüştü. Ne yazık ki Dora’nın yeni adresini Vasil de bilm-i

yordu.

“Onu bulabilmek kolay değil, çok yolculuk eder ve nerede

olduğunu kimse bilmez.”

“Anlıyorum.”

“Aylardır onu görmedim.”

“Bana yazdığı mektupta, Girit Üniversitesi’nde okumaya

başladığını...”

“Bu sözünü ettiğiniz dönem, evliliğimizin sonlarına doğru

olmalı. Çok gencti o sıralar. Doğrusu bir kez onu yakından tanı-

dınız mı kolay kolay vazgeçemezsiz, öylesine cana yakın bir

kızdır. Şimdi o günler çok gerilerde kaldı, aradan çok uzun bir

süre geçti.” Kısa bir sessizlik oldu. “Bana kalırsa yanlış iz üze-

rindesiniz,” dedi Vasil. “Bu yolla onu bulabilmeniz çok güç.”

“Fazla şansım yok.”

“Kimbilir,” dedi Vasil. “Ne yapmayı düşünüyorsunuz?”

“Kandiye’ye dönmemi. Sonrasını ben de bilmiyorum.”

Balkonun hemen yanındaki pencerenin pervazında deniz-

den yansıyan bir ışık dolaşıyordu. Balkon kapısının perdesi in-

sanın uykusunu getiren tekdüze bir devinimle bir kabarıp bir

iniyordu.

“Kandiye’deki o korkunç olay. O konuda hiçbir şey duyma-

dınız mı?”

"Hayır, ayrıldığımız çok uzun bir süre oldu, ama ölümden döndüğünü bir arkadaşımdan duymuştum." Önemli bir şey animsamişti, kısa bir süre düşündü. "İsterseniz size yeni adresini bulmaya çalışırım. Ortak dostlarımız var, yalnız biraz zaman alabilir."

Teşekkür ettim ve ondan bir haber alana dek Hanya'dan ayrılmak istemediğimi söyledi.

Dışarıya çıkip bahçe kapısını yavaşça kapattığım sırada içерden yükselen bir ses duydum. Bir kadın sesini andırıyordu. Benden gizlenen bu kadının kim olduğunu merak ettim, ama yapabileceğim hiçbir şey yoktu.

Ertesi gün, daha doğrusu ertesi akşam Venedik Limanı'nda *Düş Kadın*'la ikinci rastlantı gerçekleşti. Arkadaşıyla birlikte, rihtimin kıyısında durmuşlar ve Jali Camisi'ne bakıyorlardı. Ben hemen oracıkta bir bankta oturmuş, limanın daracık girişinde dalgaların kırılmasını, sonra yeni bir güçle bu ufak limanın rihtimlerini köpükler içinde bırakmasını izliyordum.

Yaz sonu olmasına karşın, Venedik Limanı'nın kıyısındaki lokanta, bar, taverna ve kafeler kalabalıktı; renkli güneş şemsiyelerinin altındaki masalarda gezginler, önlerinde yine değişik renklerdeki içki kadehleriyle oturuyorlardı. Liman yolu boyunca alışveriş edenlerin, dolaşanların oluşturduğu bir kalabalık, atlı arabalar, mağazaların ışıkları, laternalar, hemen her şey bu neşeli akşamüstüünün ayrıntılarını oluşturuyordu.

Bu eski limanın rihtimi neredeyse denize açtı; dalga mendireğin ucundan giriyor, kabaran deniz ufacık limanı taşıacakmış gibi dolduruyordu. Dalgınlıkla caminin çevresinde dolaşırlarken, dalgaların rihtimi süpürdüğü bir yere gelip durmuşlardı. İri bir dalga ayaklarını sırlısklam bırakabilirdi. Hani şu belli aralıklarla gelen iri dalgaların birisi. Onları bu konuda uyardım. Gelip yanına oturdular. İşte böylece tanışmış olduk. Onların ayrılımasından kısa bir süre sonra koca bir dalga biraz önce bulundukları rihtim parçasını köpükler içinde bıraktı.

Ağustos geldi ve rihtimin kıyısındaki yol fenerleri bugulu ışıklarıyla eski limanı aydınlatırlılar. Adını hiç sormadım bile, çünkü o benim için bir *Düş Kadın*'dı. Daha sonraki günler onla-

ra kentin başka yerlerinde de rastlamış, ama bir daha konuşturma olanağı bulamamıştım.

Kaldığım pansion kentin biraz dışındaydı ve hemen biraz ötesinde kumsal uzanıyordu. Gece çok geç geliyor, biraz kitap okuduktan sonra yatıyordu.

Vasi'lden bir haber çıkışmasını beklerken zamanımı hoş bir biçimde geçirmem gerektiğini düşünüyordum. O gün deniz kıyısında uzunca bir süre kaldım ve çok geç saatlere kadar sudan çıkmadım. Havanın bulutlu olmasına karşın plajda tek tük denize girenler vardı. Pansiyona döndüğümde vakit oldukça geçti, sıcak bir gece, uyumak olanaksızdı.

Uyumadan önce bir süre okumak istedim. Yan odadan gelen bir ses dikkatimi dağıttı. Tuhaf, anlamını çözemediğim bir sesti bu. Banyoya girip bir duş aldım. Sonra yeniden yatağıma döndüm, ama artık okuyamıyordum. Yan odadan kapanan bir kapının sesini ve bir kadının gülüşünü işittim. Sonra konuşmalar dış kapıya doğru azalarak sürdü. Bu kadar geç bir saatte nereye gittiklerini ölesiye merak ettim. Oldukça sarhoş olmaliydlar.

Yan odada kalanları çıkardıkları seslerden tanır olmuşum. Kuşkusuz müşteriler sık sık değişiyordu. Ama bu sözünü ettiğim odada kalanların henüz ayrılmaya niyetleri yoktu. Onların odayı bir sezon için tutmuş olabileceklerini bile düşünmedim değil. Kimi müşteriler yemeklerini ortak mutfaka yapıyordu. Pansiyona erken döndüğüm akşamlar yemek salonunda güle oynaya yemek yiyan kalabalık topluluklar görüyordum.

Beklemekten sıkılmıştım. Sabrina da arayacağını söylediğim gün ortalarda görünmemişi, kimbilir belki de Kandiye'ye geri dönmüştü. O gün denize gitmedim, pansiondan çıkıp deniz kıyısı boyunca yürüdüm.

Beyaz badanalı evlerin arasında serin bir rüzgâr esiyordu. Kayalara çarpıp dağılan bembeyaz dalgalar. Adalar Denizi'nde sanki çok uzaklardan gelen bir ıslık sesi. Belleğimde başka denizler ve kayalıklar. Oradan da Siren'i anımsadım.

Hemen o gün Siren'e bir mektup gönderdim. Hanya postanesini bulduğumda neredeyse akşam olmuştu. Hemen yanı başında iki Fransız genç kız, ellişine geçmeyen bir havalenin gecik-

mesindeki nedeni öğrenmeye çalışiyorlardı, sırtlarından indirme-dikleri çantaları ağırlaşmıştı, yüzlerinde bezgin bir anlatım vardı. Uzunca bir süre, önumde Hanya'yı gösteren bir kartpostal, ne ya-zabileceğimi düşündüm. Sonunda Girit'e geldiğimi, henüz hiçbir şey öğrenemediğimi, değişik insanlarla tanıştığını yazdım. Ne-den bilmiyorum, Ebru'ya yazmak içimden gelmemiştir.

Ertesi gün birisinin kapıya vurduğunu duydum. Günün ilk ışıkları dışardaki kumsalı aydınlatıyordu. Gelen Sabrina'ydı, önemli bir iş nedeniyle Kandiye'ye gidip dönmek zorunda kal-mıştı.

"Uyandırdığım için üzgünüm, ama seni burada bulamamaktan korktum," dedi.

"Ne yazık ki yeni bir haber yok," dedim. Sonra ona Vasil Minadora'yla yaptığım görüşmeyi anlatıp, ondan haber gelme-sini beklediğini söyledim.

Öğleden sonra, Venedik Limanı'nda bir lokantaya gittik. Liman yine dalgalandı, hafif bir rüzgâr dalga serpintilerini bir bulut gibi üflüyordu. Lokantanın dışındaki masalardan birine oturduk.

"Neye karar verdin?" diye sordum.

"Geri dönmeye."

"Adanın adı neydi? Mykonos mu?"

"Evet, Mykonos."

"Hoşnut muydun bari? Yani şu sanatçılar köyünden."

"Bu biraz da bekentilere bağlı," dedi ve denize baktı. "Ya-şamdan çok az şey beklemeye alıştım."

"Öyle mi? Bir gazeteci olarak mı, bir ressam olarak mı?"

"Artık resim yapmıyorum."

"Peki ama neden?" diye sordum.

"Sanatımda ilerledikçe," dedi, "şey, ama gülmeyeceksin."

Gülmeyeceğim konusunda söz verdim. "Bunun beni kadınlık arzularından uzaklaştırdığını düşündüm."

Venedik Limanı boyunca çepeçevre sıralanmış lokantalara-rin masalarını ıslatan serpintiler. Liman yavaş yavaş canlanı-yor, lokantalarda oturan kalabalık artıyordu.

Hanya'da Kazancakis'in mezarını görmek istedığını söyle-di. Ben görmüş müydüm, hayır, dedim.

“Peki ama niçin?”

“Bilmiyorum.”

Sonra konuyu değiştirmek için Knossos'a gidip gitmediğimi sordu.

“Hayır, gezgin kalabalıklarını hiç sevmem. Biliyor musun, iki kez Barselona'ya gitmemे karşın Picasso Müzesi'ni de görmedim. Ben canımın istediği gibi yaşam ve bu, yolculuklarda da değişmez. Tıpkı evimde olduğu gibi çok geç uyanırım. Anlayacağın her yolculukta alışkanlıklarımı da birlikte taşıırım.” Beni şaşkınlıkla dinliyordu.

“Bu iyi bir şey mi sence?” diye sordu. Bunu söyledikten sonra yanıtımı beklemeden ayağa kalktı. “Telefon etmeliyim,” diyerek eline çantasını aldı, hızlı adımlarla lokantanın öbür ucunda telefonun bulunduğu yere doğru yürüdü.

Döndüğünde ben de kararımı vermiştim. Konuşmaya bir kez başladıktan sonra Sabrina'ya her şeyi anlatmak için dayanılmaz bir istek duyuyordum. İlk kez doğal bir şeyden söz eder gibi ona gördüğüm düşü anlattım. Yüzüne göz atınca onun rahat konuşabileceğim bir insan olduğuna daha fazla inandım. Sonra uzun uzun *Düş Gemi*'yi anlattım, yıllar sonra bu gemiyi Boğaz'ın sularında gördüğümü söylediğim.

Sabrina beni ilgiyle dinliyordu, kadehini dudaklarına götürdü. Biçimli ve küçük ellerini ilk kez ayırmadım. Bitirdiğimde, “gerçekten ilginç,” diye konuştu, “peki ama Dora'dan ne öğrenebileceğini sanıyorsun?”

“Bilemiyorum, onu yalnızca görmek istiyorum.”

Yüzüme üzüntüyle baktı. “Benim Kandiye'ye dönmem gerekiyor, yarın akşam da Mykonos'a gideceğim.”

“Seni yeniden görmek isterdim.”

“Peki ama ne zaman buluşacağız?” diye sordu.

“Çarşamba günü,” diye yanıldım.

“Kazancakis'in mezarında buluşalım,” dedi.

“Dinle,” dedim. “Mezarı bulmam güç olabilir, Morosini Çeşmesi'ni biliyor musun?”

Venedikliler Dönemi'nden kalma Morosini Çeşmesi, en bilinen buluşma yerlerinden biriydi ve çevresinde bulunan kalaşnik kahveleriyle ünlüydi.

"Tamam, saat kaçta?" Saatime baktım, dört buchuğa geliyordu.

"Öğleden sonra, dört buçuk olur mu?" Olur anlamında başını salladı ve Morosini Çeşmesi'nin oradaki bir kahvede buluşmayı kararlaştırdı.

"O zaman çarşamba günü aynı saatte," dedi Sabrina. Garip, etkileyici menekşe gözlerini kaldırıldı, yüzüme baktı ve hafifçe güldü.

Otobüsünün kalkacağı yere dek ona eşlik etmeyi önerdim, ama uzun vedalaşmalardan hoşlanmadığını söyledi. Sonra gitmek üzere ayağa kalktı.

O gün akşamda doğru, Vasil'den beklediğim haber geldi. "Dora'nın nerede olduğunu yalnızca George Kavakos bilir," diyordu Vasil telefonda. "Santorini adasında yaşıyor, orada telefon rehberinden bulabilirsiniz onu." Teşekkür ettim. "Biliyor musunuz, ben bildiğim bir adresi bile bulmasını beceremem," diyerek sürdürdü konuşmasını ve bana iyi şanslar diledi.

Ertesi gün Hanya'dan ayrılmaya karar vermiştim. İşte o günün sabahı *Düş Kadın*'la ilgili çok tuhaf bir rastlantının daha ayrimına vardım.

Sabah yan odadan gelen bir gürültüyle uyandım. Sanırım ağır bir cismin yere düşmesinden çıkan bir gürültüydü. Bir sandalye, belki bir elbise askısı, bilmiyorum. Yan odada kalanlardan birinin yüksek sesle pansionun sahibini temizlikçi kadına sorduğunu duydum. Son günün ücretini ödemek istiyordu. Dış kapıdan çıktıklarını duydum. Merakımı yenemeyip sesin sahibesini görmek üzere penceremin kepenklerini hafifce araladım. Onları ancak biraz uzaktan, hafif yandan görebildim. Mavi bir sırt çantası ve kısa sarı saçlar. Hiç kuşku yoktu; *Düş Kadın*'dı bu. Yaklaşık bir haftayı bilmeden onlarla komşu olarak geçirmiştim. Değişik zamanlarda içeri girip çıktığımız, zamanımızın çoğunu dışarda geçirdiğimiz, bir de ben ortak mutfağı kullanmadığım için rastlamamıştık birbirimize.

Onlara caminin önünde rastladığım sanırım cumartesi günüydü, öğleden sonra aynı binada hizmet veren turizm ofisinin kapalı olduğunu anımsıyorum. Hızla giyindim ve peşlerinden koştum. Aşağıdaki parkın köşesinde yakalandım. Bütün bir sa-

bahı onlarla geçirdim, Sabrina'yla Kandiye'de buluşacağımı neredeyse unutmuştum. Yine de pişman değildim, gerekeni yapmıştım. Öğlene doğru onları uğurladım, Girit'in güneyine gidiyorlardı. *Düş Kadın'*ı bir Hanya akşamında bulup yeniden yitirmek içime anlamını çözemediğim bir keder vermişti.

Sonra öğle üzeri, ben de Kandiye'ye doğru yola çıktım.

22

Kandiye'ye vardığında Sabrina'yla buluşacağımız saati geçirmiştim. İlk işim, Santorini'ye o gece giden bir gemi için bilet almak oldu. Bileti aldığım, 25 Avgoustou Caddesi'ndeki acentaya yol çantamı bıraktım ve Sabrina'yı nasıl bulabileceğimi düşündüm. Kazancakis'in mezarına gitmiş olabilirdi. Onu son bir kez görmek için Kazancakis'in mezarına gidip talihimi denmeye karar verdim. Haritaya göre yürüyerek ulaşabileceğim bir uzaklıkta görünüyordu. Sanırım bir aksilik oldu, bir yerde yanlış sokağa girdim. Bir ilkokulun yanından geçtim. Kent planına göre yerimi doğrulayacak, planda işaretli herhangi bir bina ya da yer görünmüyordu ortalıkta. Kentin başka bir yerlerine düşmüş olmalyydım. Bir türlü anıt mezarın bulunduğu parkı bulamıyorumdu. Sonunda bir de baktım, neredeyse başladığım noktaya dönmüşüm.

Yakınlardaki gemi acentasına giderek –bu arada çanta-mı da almış olurdum– sormaya karar verdim. Çok uzak değilse bir taksiye atlayıp gidebilirdim. Geminin kalkışına oldukça uzun bir zaman vardi.

Masanın ardındaki kadın, sorum üzerine, "Bugün Kazan-cakis'i ziyaret günü galiba," dedi gülerek.

Hiç şaşmadan, öyle sessizce durdum ve "Ne demek istiyorsunuz?" diye sordum.

"Yarım saat önce bir genç kadın da sordu sizin gibi."

"Nasıl birisi?"

"Sanırım bir yabancı. Yunancası fena değildi. Bu akşamki gemiye bilet aldı, buradan ayrılmış."

Yüzüm gizli bir sevinçle aydınlanmış olmalı, çünkü kadın

şاشkınlıkla bakıyordu. Bu ne hoş bir rastlantıydı böyle. Anıtme-zara gitmekten vazgeçtim. Nasıl olsa ona, gemide rastlayabilirdim. Gerçekten bu denli kolay olabileceğine hâlâ inanamıyorum-dum.

Kısa bir süre sonra, çantanı yanına almış, acentanın ya-kinlarındaki, Morosini Çeşmesi'nin orada bir kafenin önünde, hafif bir şeyler yiip bir kadeh içmek için oturmuştum. Kendi-mi gemiyle yapacağım yolculuğa hazırlıyor, kafede oturanlar-la gelip geçenleri izliyordum. Artık Girit'ten ayrılma zamanı gelmişti.

23

Geminin kalkış saatine doğru yola koyuldum, gideceğim yer pek uzak değildi. Venedik Limanı'na doğru yürüyordum, gemi hemen limana bitişik rihtimden kalkacaktı. Hanya'da ol-duğu gibi Kandiye'de de bir *Venedik Limanı* vardı. Limanın kıyı-sındaki Venedik kalesi *Koules* hafifçe aydınlatılmıştı, denizden ilk bir rüzgâr esiyordu. Issız ve loş caddenin dönemecinde, li-manı gören bir açıklığa park etmiş arabaların birinden hoş bir müzik sesi geliyordu. Gemi uzakta, rihtimin kıyısında ışıklar içindeydi. Adımlarımı sıklattırdım, vaktim dardı. Artık kentin gürültüsü uzakta kalmıştı ama onun yerine yakınlarda çalışan vinçlerin sesi geliyordu.

Hızlı yürümekten dolayı terlemiştim. Karanlık ve arkam-da ölgün ışıklarıyla Kandiye kenti. Bir vapurun düdüğü boğuk boğuk öttü. Telaşlı bir yolcu kalabalığı bulacağımı sanmıştım, oysa geminin bulunduğu rihtim kamyonlarla doluydu.

İlk iş olarak bütün gemiyi baştan aşağı dolaştı, Sabrina ortalarda görünmüyordu. Kendime salonda televizyonu gö-ren, güzel bir yer seçtim, gece geç vakte kadar film izlemek istiyordum. Sonra gemi açılırken limanı seyretmek üzere kalkış saatinde güverteye çıktım. Oysa gemi uzun bir süre daha rihtimden ayrılamadı. Rihtimde birikmiş araba ve kamyon kala-balığı bitmek bilmiyordu. Uzun bir süre onları izledim. Kam-yon sürücülerleri sıra konusunda birbirleriyle tartışıyorlardı. Bazı

kamyonların üstünde sebzeler, meyveler görünüyordu. Görevli yarın bir başka gemi daha olduğunu söyleyerek onları yataştmaya çalışıyordu. Yeniden salona döndüm ve yanında getirdiğim içkiyi açarak içmeye başladım. Televizyonda eski bir serüven filmi oynuyordu.

Yorgunlukla gözlerimi kapadım ve Kandiye'deki son gecemi düşündüm. Bir kenti insanın ilk kez görmesi, tanımı ne tuhaftı. Özellikle sabahsa, hele bir de tatil günüse çok yanlıtıci olurdu bu tanıma. Sonra gece gelirdi. Hiç ummadığınız sokakların aydınlandığını, canlandığını gördürünüz. Sonra insan kente alışındı, ondan ayrılmak, onu bir daha belki de hiç görememek insanın içini hüzenle doldururdu. Tıpkı insanları tanımak gibi diye düşündüm. Aynı önyargılar aynı yanılıqlar bir kenti tanırken de çıktıırdı insanın karşısına.

"Merhaba," dedi yanı başında bir ses. "Rahatsız etmiyorum ya?"

Birkaç koltuk ötemde oturuyordu. Eğilip uzattığı eli siktim. Aslında rahatsız olmuştum. Gece olmasına karşın kadının güneş gözlüğü takmış olması beni şaşırtmıştı. Kimbilir belki de miyoptu. İngilizceyi kuzeyli aksanıyla konuşuyordu. Yanıbaşındaki koltuğa koyduğu sırt çantası bedenini gözlerimden gizliyordu. Çillerle kaplı minik bir burnu vardı.

"Gecikti," dedi. Anlamadığımı görünce ekledi: "Geminin kalkışı diyordum, çok gecikti."

Yakınmak için bir nedenim yoktu, omuz silktim. Hâlâ elimde tuttuğum minik içki şişesini uzattım, kısa bir süre ne yapacağına karar veremedi, sonra utangaç bir tavırla gülümsemi, uzanıp şişeyi aldı. Şişeyi geri alırken arkasındaki camda limanın uzak ışıklarının ağır ağır yer değiştirdiğini gördüm.

"Tamam!" diye bağırdı, geminin yavaşça kıyıdan ayrıldığını ayırmıştı. "Haydi gel güverteye çıkalım."

Biraz isteksizce onu izledim. Gemi limanın çıkışına doğru yollanıyordu. Yan yana küpeşteye dayanıp gittikçe uzaklaşan limana baktık. Karanlık bir geceydi. Denizin serpintisi yüzlerimizi yalıyordu.

"Biliyor musun?" dedi, "üst güvertede bir parti verilecek. Saat on birde. Gelmek ister misin?"

"Bilmiyorum. Biraz yorgunum."

Aslında bu mevsimde yolculuk edenler azaldığı için pek parti verilmezdi. Sanırım biraz önce gördüğüm öğrenci grubu başı çekiyordu. Salonda birbirlerine yakın oturmuş ve ortalığı şamataya boğmuşlardı.

Bir kez daha bütün gemiyi dolaştım, Sabrina yine yoktu. Salonda bir süre oturdum. Televizyonda hoş bir film olmadığı gibi, gürültülü bir yarışma programı vardı. Biraz okumayı denedim, hatta uyumaya bile karar verdim ama olmadı. Sonunda yazgımı boyun ekip yukarı güverteye bir göz atmaya karar verdim. Yolcu salonundan çıktığında kulağıma bir müzik sesi çalındı. Dışarıda hafif bir rüzgâr çıkmıştı. Gemi ucu bucağı beli olmayan bir karanlığın içinde yol alıyordu.

Denizden gelen ışık ve uğultu bana, gemileri önüne katıp sürükleyerek eski gemicileri ölüme iten rüzgârı, ölümün o çekici yüzünü, o eski söylecىyi anımsattı. Adı konmamış bir tutku sanki beni de dalgaların arasında bekliyordu, ürpererek ve korkuya küpeşteye tutundum.

Üst güverte kısmen aydınlatılmıştı. Partinin sonuna gelinmiş olmalıydı çünkü neredeyse çiftler kalmıştı. Kimileri dans ediyordu. Doğrusu yeni tanıştığım kadına rastlamayı hiç canım çekmiyordu. Korktuğum başıma gelmedi, kendisine bir sevgili bulmuş olmalıydı. Dans edenlerin arasından güçlükle geçip geminin bacasının dibinde yer alan açık bara doğru yaklaşmaya çalıştım. Dans edenlerin ortasında koca bir havuz vardı ama mevsim sonu olduğu için içindeki su boşaltılmıştı ve bir kazaya yol açmamak için havuzun ağızına kocaman bir ağ gerilmişti. Yazın o yıldızlı ve sıcak gecelerinde, bu güverte çok şenlikli bir yer olmalı diye düşündüm. Korkarım yapılan bu parti bir yaz sonu partisiydi ve ilkbahara kadar yeni bir parti yapılacağını sanmıyordum. Bu partinin yapılış nedeni önceden kestirdiğim gibi, geminin bu yolculuğuna neşeli ve kalabalık bir öğrenci grubunun gelmesiyle ilgiliydi.

Bara yaklaşıp kendime bir içki söyledi. Birden gözlerime inanamadım. Oradaydı, hemen yanı başımda. Hüzünle dans edenlere bakıyordu. Onu gördüğümde nasıl sevdiğim anlatamam. Üstünde kolsuz beyaz bir elbise vardı. Yüzü makyajsızdı

ve bu haliyle Hanya'da, günbatımında, yanı başında oturduğu zamanki halinden çok daha güzel görünüyordu. Yüzünü gizlice inceledim, bu dingin duruşunun hangi fırtna ve gizleri barındırdığını anlamaya çalıştım. Etkili ve neredeyse değişken diye nitelenebilecek bir yüzü olduğunu ilk kez şimdi ayırmamam tuhaftı. Düşünceliydi ve şimdi denize bakıyordu. Uzaktan gelen bir gemiyi bekleyen, beyaz bir elbise giymiş, zarif ve biraz da şaşkın küçük bir kız çocuğu gibiydi. Uzanıp hafifçe koluna dokundum.

"Seni burada gördüğümে çok sevindim." Yavaşça döndü, şaşkınlıkla baktı. Yüzünde canlı bir anlatım; düşünceli, utangaç ama canlı.

"Öyle mi?" İçkisinden bir yudum aldı. "Ben seni hâlâ Hanya'da sanıyorum. Sonunda beklediğin haber geldi umarım."

"Evet, Santorini'ye gidiyorum," diye mirildandım.

"Ne yazık ki *Dış Gemi*'yle değil, sıradan bir gemiyle gidiyorsun," dedi.

Ona anlattıklarımı anımsaması beni hem şaşırtmış, hem de akımı karıştırmıştı. Söylemekte oldukça geciktigim şeyleri söylemek istedim.

"Hoşuma gittiğini biliyor musun?"

"Galiba biliyorum."

Müzik hafiflemiş, ışıkların çoğu söndürülmüştü. Hesabı ödeyip geminin küpeştesine doğru yürüdük. Deniz karanlık ve ürkütücüydü.

Bana Kazancakis'in anıtmezarına yaptığı ziyaretten söz etti. Bildiğimi söyledim, bu onu şaşırtmıştı.

"Biliyor musun?" dedi. "Mezar taşının üzerinde şu sözler kazılıydı:

"Hiçbir şeye inanmıyorum..."

"Hiçbir şey beklemiyorum..."

"Özgürüm..."

Birbirlerine sarılmış çiftler, güverteye yaydıkları örtülerin üstüne uzanmışlardı. Biraz ötede kızlı erkekli bir grup, gitar çalan uzun saçlı bir adamın çevresine daire oluşturacak şekilde oturmuştu. Öpüşenlerin, yere uzanmış sevişenlerin ve uyanların arasından geçip dans ettik. Öteki dans edenlerin arkasında beyaz köpükler ve kül rengi bulutların aktığı karanlık bir

gök görünüyordu. Ona sıkıca sarıldım. Güneşten bronzlaşmıştı, hafifçe boynunu öptüm, teninde bir tuz tadı vardı. Elini tuttum, merdivenlerden yavaşça indik. Gemi biraz sallanıyordu, şimdi serin bir rüzgâr da çökmüştü. Sert rüzgâra karşı sığınabileceğimiz korunaklı bir yer aradık.

Salonun bulunduğu güverteye indiğimizde beni oturma yerlerinin bulunduğu kuytu bir köşeye doğru çekti. Salonun kapısı geminin sallanışıyla gıcırdıyor, kapidan güvertenin bir kısmına kirli sarı bir ışık düşüyordu. İçerde televizyon hâlâ açtı ama bir iki kitap okuyanın dışında yolcuların büyük bir çoğunluğu uyuyor olmaliydi.

Bulduğumuz yer karanlık ve sicaktı. Parçalanmış bir ay bulutun ardındaydı; ani bir rüzgâr karanlık denizi uçucu köpüklerle aydınlattı. Güneşin sıcaklığını hâlâ taşıyan bir lumboz kapağına dayanmış, öpüşüyorduk. Gemi bir bilinmeye doğru yol alırken arasında hemencevik silinen bir iz bırakıyordu. Yanı başımızdaki bir güverte şezlongunun üzerine uzandık.

Birden şaşkınlıkla bağırdım. "Hey! Şuraya bak!"

Kollarımın arasında hafifçe doğruldu.

"Gördüğümü sen de görüyor musun?"

O denli şaşkınlık ve heyecanlıydım ki ne dediğini duymadım bile, öylece sıcak ve sakin kucağında oturuyordu.

Daha az öncesine kadar karanlık olan denizde koskocaman ışıklı bir gemi belirmişti. Gözlerime inanamıyordum. O yaz gecesi, Boğaz'dan geçerken gördüğüm gemiydi bu. Güvertesi yine güçlü ışıklarla aydınlatılmıştı. Şimdi iki gemi neredeyse, yan yana, aynı yöne doğru gidiyorlardı. Bu kez gemi, güverteyi dolduran insanların yüzlerini seçebileceğim kadar yakından geçiyordu. Ne yazık ki tuhaf giysiler içindeki bu insanların yüzleri maskelerle kaplıydı. Kulağına doğru öper gibi yavaşça uzanıp fisıldadım;

"Onu sen de görüyorsun, değil mi?"

Kollarımdan sıyrılıp ayağa kalktı.

"Gemiyi mi? Elbette."

Sonra gemiye doğru coşkuyla el salladı. "Hey!" diye bağırıldı, "Hey! Buraya bakın."

Bizim bulunduğuımız güverte karanlık olmalı, sesi duyan

birkaç kişi ellerini gözlerine siper edip bizden yana baktılar. Birkaçı sanırım el bile salladı. Gemiden garip ama coşkulu bir müzik sesi yükseliyordu. Gemiden yayılıp, koşturulan bulutların ve uzak yıldızların arasında yitip giden bu şaşırtıcı müzik daha önce duyduklarımı benzemiyordu. Giderek karanlığın artışına ve müziğin azalısına bakılırsa gemi bizden hızla uzaklaşıyordu. Bir süre sonra gemi gözden yitmiş, uzakta neredeyse titrek bir yıldıza dönüşmüştü. Kimbilir hangi limana gidiyor diye düşündüm, hangi uzak ve isimsiz limana. İşte yine karanlık bir denizin ortasındaydık, ışıklı gemi görülp unutulan bir düş gibiydi. Bu kez gemiyi, benimle birlikte Sabrina da görmüştü, bu yüzden de onu bir daha unutabileceğini hiç sanmıyorum.

Koskoca denizin ortasında ikimizden başka kimse yok gibiydi. Ne kadar zaman geçti bilmiyorum.

“Üşümüyor musun?” diye sordu, kollarımın arasında titriyordu. “Doğrusu soğuktan hiç hoşlanmam.”

İçeriye girip salondan kalın bir battaniye alıp hemen döndüm. Battaniyeyi aldı, omuzlarına sardı ve sonra bana sarıldı. Yüzünü göremiyordum. Dizlerimde oturuyordu. İkimiz de baştan çıktığımızın farkında öylece birbirimize yakın, konuşmadan oturuyorduk. Sıkıca sarılıp battaniyenin altından omuzunu ve ensesini öptüm, bana iyice sokuldu. Uzun bir süre üzerinden geçen serin rüzgârin o hafif uğultusunu dinledik.

Vakit gece yarısını oldukça geçmiş olmalı, çan sesleriyle uyandık. Kalın bir ses, Yunanca, Santorini'ye geldığımızı bildiriyordu. Sabrina'dan ayrılma zamanım gelmişti. Onu bulur bulmaz yitirmem ne denli acıydı.

“Çok kısa bir zaman sonra seni görmek için geleceğim,” dedim. Gelişigüzel verilmiş bir söz değildi bu, çünkü onu ziyaret etmeyi yürekten istiyordum.

“Seni özleyeceğim,” dedi, bunu söyleken bana öylesine bir tutkuyla sarıldı ki, söylediğlerime inandığını ve ne demek istediğimi anladığını düşündüm.

Santorini'ye büyülenmiş gibi baktım. Geceydi, ama ay ışığında rihtimin hemen gerisinde gökyüzüne doğru dimdik uzanan kayalıklar görülebiliyordu. Gemici durmaksızın elindeki çanı sallayarak, “Santorini'ye geldik, inecekler hazır olsun!”

diye bağıryordu. Beni bu adada nelerin beklediğini öğrenmek için neler vermezdim. Bilinmedik, gizemsel ve unutulmuş bir adaya gelmiş gibiydim. Oysa her şey zamanla öğrenilecekti, içimde garip bir heyecanla rihtıma ilk adımımı attım.

III

Anımsayış

Nedim Eren, Santorini'ye büyülenmiş gibi baktı. Bir gemici, elindeki çanı sallayarak, "Santorini'ye geldik, inecekler hazır olsun," diye bağıryordu.

Nedim Eren, gerçekte Santorini'ye büyülenmiş gibi bilmamıştı ve elindeki çanı sallayarak, "Santorini'ye geldik, inecekler hazır olsun!" diye bağıran bir gemici de yoktu. Nedim Eren, ilk kez adayı uzaktan gördüğünde Cemil Raşit'in *Soğuk Tanrı*'da yazdıklarını anımsamıştı. Çünkü şimdi değişik bir zamandayız, Nedim'in, ilk bölümünü okuduğunuz bir romanı, yani Cemil Raşit'in *Soğuk Tanrı*'sını elinde tuttuğu bir zamandı bu.

Tuhaf bir duyguydu: hiç tanımadığı ya da başkalarının anlattıklarıyla söyle böyle tanıdığı ve kendisini hiç tanımayan birisinin kapısını çalacaktı. Nedim'e öyle geliyordu ki sonunda kapı yüzüne kapanacaktı; gemi adaya yaklaşıkça içindeki tedirginlik ve kaygı artıyordu.

Cemil Raşit'in belirsiz amaçları bir yana, kimi sabırsız okurlar, *Soğuk Tanrı* romanının birinci bölümünün niye tam da adaya ayak basma alanında bittiğini merak edebilirler. Bu tür okurun zamanın düz bir çizgide aktığı gibi bir önyargısı olduğu gözden kaçmamalı.

Cemil Raşit, modern bir romancı olarak, herhangi bir olayın, değişik bakış açılarından, aynı anda, sürekli değişen görünümlerini sunmayı başarabilmişti. Yazı, ne denli kabul etmek istemesek de, yazıldığı andan başlayarak bir anlamda eskiyecekti; yazılan her yeni cümle bir öncekini tamamlarken aynı zamanda eskimeye başlamıştır bile. Zamanın akışının, klasik bir romanda olduğu gibi, esas olarak tek bir çizgide sürdürdüğü yaygın bir yanılısamaydı. Zaman göreceydi ve aynı anda demenin de fazla bir anlamı yoktu. Bu anlamda bir romanın zamanı, her zaman için okur dan daha gerideydi. Hepimiz farklı zamanları yaşıyorduk ve belleğin bile iki görüntüyü aynı anda barındırması olanaksızdı.

Nedim Eren, *Soğuk Tanrı'yı* ne zaman yeniden okusa, üstelik sayısız kez okumuştu, hep birinci bölümün bitişinde durur ve okudukları üzerine derin düşüncelere dalardı. Nedim Eren, romanları soluk soluğa okumasını severdi, oysa *Soğuk Tanrı* söz konusu olduğunda durum değişiyordu, çünkü bu roman onun için her şeyden önce bir inceleme nesnesiydi. Ne zaman *Soğuk Tanrı'yı* yeniden okusam, metinde daha önce göremediğim yeni ayrıntılar keşfetdiyorum, diye düşündü Nedim Eren.

Denizden serin bir rüzgâr esiyordu. Nedim Eren içeriye giderek kazağını giydi, yol boyunca arada sırada göz attığı *Soğuk Tanrı'yı* özenle çantasına yerleştirdi ve çantasını alarak yeniden güverteye çıktı. Ancak bütün hazırlıklarını tamamladıktan sonra derin bir soluk alabilmişti ve şimdi gönül rahatlığıyla hızla yaklaştıkları adayı izleyebiliirdi. Nedim Eren'in *Soğuk Tanrı*'daki Ercan'ın Sabrina'sı gibi hoşça kal demesi gereken bir kadın olmadığına göre şu anda gemiden inmek için hazır sayılırdı.

Gerçekten de bu eski yanardağ adasının şaşırtıcı bir görünümü vardı. Denizin ortasındaki Kaldera bir yanından artakalmış eski bir anı giyiydi, kocaman karanlık bir kütle berrak suyun üstünde yansıyor, sanki o gizli ve kocaman ağızı cehenneme açılıyordu.

Gemi kıyıya yanaşıp da denizden gökyüzüne doğru kat kat ve dimdik yükselen kayalıklarla çevresinin sarıldığını gören Nedim Eren, içinden tuhaf bir tehlike duygusuyla dolduğunu duydu. Oysa ilk günün yabancılığı geçip, ilk görüşünde denizin ortasında bir kartal yuvası gibi yükselişyle onu ürküten adanın günlük yaşamına karışlığında, denizden esen ılık rüzgâr, mavi kubbeli kiliseler, umulmadık bir anda hep bir uçuruma açılan sokaklar, kısacası çevresini saran hemen her şey ve bütün bunların sonucu olan her bir duyum, Nedim'e yıllardır sanki çok yakından tanıdığı şeyler gibi gelmişti.

Alışkanlıklarına uyarak *Soğuk Tanrı'yı* soluksuz ilk okuyuşunda roman zamanının düz bir akış izlediğini sanmıştı. Ne yazık ki zaman denilen şeyi, diye düşünmüştü Nedim Eren, alışkanlıklarımız doğrultusunda algılıyoruz.

Nedim Eren, bu akıl yürütmesinde haklıydı. Kendi yaşadığı zamanın okuduğu romanın zamanından değişik bir zaman olduğunu kavrııyordu. Bir başka deyişle, bir okur olarak romandaki zamanın dalgalanmalarını duymakta başarılı olduğu söylenebilir, ama bir roman kahramanı olarak kendi zamanının yerini kavramakta yetersiz kalıyordu.

Bir anlamda *Soğuk Tanrı* romanı onun için bir geçmişi, bu adanın

geçmişine ilişkin bir yaşamı simgeliyordu. Nedim Eren, bu geçmişle şimdidi yaşadığı zamanı karşılaştırırken, bir yandan adayı çok eskiden ben tanıdığını düşünüyor, öte yandan da içinde artan bir yabancılılaşma duyuyordu.

Nedim Eren, hafif bir yokuşu tırmanarak, taze biçilmiş çimen kokan bir bahçenin biraz ötesinde kümelenmiş beyaz evlerin arasındaki dar bir sokağa doğru ilerledi. Turist mevsiminin sonuna gelinmişti, ortalıkta görünen pek az insan vardı.

Nedim Eren taraçalardan ve dar sokaklardan geçip masmavi denize kadar uzanan kayalıklara baktı, yakından geçen bir motorun sesi duyuluyordu insanın içini ürperten uçuruma, bulutların arasından süzülen güneşin bir bölümünü aydınlatlığı yanardağın o karanlık kütlesine bakarken, bir zamanlar bu manzarayı Cemil Raşit'in de izlediğini düşündü.

Zamanı bir süreklilik içinde algılamak geçmiş bir dönemin alışkanlıklarını arasında sayılmalı. Yaşadığımız zamanın boyutu, yaşamın o durdurulmaz hızıyla ve her gün izlenen görüntülerin bombardımanıyla parçalanmıştır. Yitik zamanlara ve yerlere dönmemi istemek, gerçekte yitirilen bir geçmişte insanı mutlu edecek bir geleceğin saklandığı yansımasası değil miydi?

Nedim Eren, bu adaya gelmesine yol açan o uzun süreci düşündü. Ona öyle geliyordu ki, izlediği bir filmi, daha önce duyuğu bir cümleyi, okuduğu bir romanı kendi kişisel yaşamıyla karıştırıyordu. Oysa kendi kişisel yaşamının çizgileri çok daha yalındı. Nedim'in Cemil Raşit'in *Soğuk Tanrı* adlı romanından hoşlanmasının asıl nedeni belki de yatılı okul yaşamıyla ilgili bölümlerdi.

Cemil Raşit'i ilk kez, ilk gençliğinde okul kütüphanelerinden ödünç aldığı bir şiir kitabıyla tanımiştir. Daha sonraları bütün yapıtlarını, ki daha o zaman çeşitli türlerde yazdığı kitaplarının sayısı kırkı geçiyordu, büyük bir heyecanla okumuştı.

Cemil Raşit'in dizelerini ilk kez okuduğu o kış gününü anımsıyordu Nedim Eren. Yatılı bir okulda, okulun loş kütüphanesinde, camdan giren güneş ışınlarının salonda tozdan bulutlar oluşturduğu bir akşamüstüydü. Kütüphaneci genç, güzel bir kadındı ve yalnız erkek öğrencilerden oluşan okulun içinde kütüphane, Nedim Eren için soluk alabileceği apayrı bir mekân oluşturuyordu. Nedim'in sık sık kütüphaneye gelişî yalnızca sükûnet özlemiyle ve okuma aşkıyla ilgili değildi kuşkusuz, bütün bu geliş gidişlerde kütüphaneci kadının güzel bacaklarının yadsınmaz bir ye-

ri vardi. Bu durum birçok arkadaşının gözünden kaçmamıştı. O öğleden sonra Nedim Eren, önünde Cemil Raşit'in *Erotik Şiirler* kitabı, şaşkınlıkla bakınıyordu. Kuşkusuz şaşkınlığının nedeni Cemil Raşit'in şiirlerinden çok, o sırada merdivene çıkararak bir kitap arayan kütüphaneci kadının ince uzun bacaklarıydı. İşte o gün ilk gençlik heyecanlarıyla okuduğu Cemil Raşit'in dizeleri, artık gerçekten okumuş muydu, yoksa yarımda yamalak göz mü atmıştı, belleğinde kalıcı bir iz bırakıyordu. Bir anda, sıkıntılı bir ders gününün bitiminde, gençliğinin en önemli deneyimlerinden birini yaşadığı izlenimine kapılmıştı. Giderek Cemil Raşit'in bu kitabının sözü ne zaman edilse, Nedim Eren'in belleğinde kütüphaneci kadının bacaklarıyla *Erotik Şiirler* kitabı örtüşüyordu. Bir başka deyişle, puriten bir eğitimden zehirlediği ruhunda açılan gediğin bilincine varmış, buradan içine ışığın ve yaşama sevincinin aktığını ilk kez bu denli güçlü bir biçimde duymuştu.

Çok sonra bir gün, arkadaşlarıyla hızlı bir tartışma sırasında, "Bennim için erotik şiirler uzun ve güzel bir kadın bacağını andırır!" diye bağırmıştı. Arkadaşları şaşırıp, bununla ne demek istediğini sorunca da bir süre duraklamış, sonra utanarak şöyle demişti:

"Soluk ve tozlu bir ışığın aydınlatıldığı bir çift bacak, kısa bir süre görünüp sonra yiten bir düş gibi, bir daha hiç ele geçmeyecek olan bir görüntü." Arkadaşlarının anlamadığım görünce de elini boş ver anlamında sallayıp eklemiştir:

"Herkesin yaşamında ele geçmez anlar olur. O şiirler benim için öyle bir anın yaşanmış olduğunu belirliyor. İşte hepsi bu."

Araştırma

Cemil Raşit'in yaşamını ve yapıtlarını araştırmaya başladığında, Nedim Eren meslek yaşamında bir dönüm noktasındaydı. Özellikle *Soğuk Tanrı'yı* ilk okuyusu onda gecikmiş ama oldukça güçlü heyecanlara yol açtı.

*Erotik Şairler*le okulun kütüphanesinde bir kez tanışınca, Cemil Raşit artık onun başcu yazarı olmuştu. Ailesiyle geçirdiği o uzun yaz tatillerinde, Cemil Raşit'in kitaplarını, kent kütüphanesinin kapanış saatine yetiştiirip bir yenisini almak için yutarcasına okurdu.

Yıllar sonra eleştirmen olarak ün yaptığı yıllarda, Cemil Raşit'in yaşamı ve yapıtlarını ele almaya karar vermiş ve bunu yapmanın büyük edebiyatçılığı duyduğu bir gönül borcu olduğunu düşünmüştü.

Bir anlamda bu araştırmaya başlamasında, Cemil Raşit'in ölümündeki belirsizliği kabul etmek zorunda kaldığı bir tartışmanın büyük etkisi oldu. Nedim Eren çocuğu zaman bu tür tartışmalardan kaçınırdı. Çünkü çoğu kez, kafasındaki düşünceleri açması açısından uyarıcı olan bu tartışmalar, sonuçları açısından o denli verimli olamıyor, o zaman da tartışma sırasında gereksiz yere zaman yitirdiği gibi bir duyguya sarsılıyordu. Böyle tartışmaların sonrasında kendisini yorgun ve her zamankinden çok daha yalnız bulurdu. Bu kez öyle olmadı, söz konusu tartışma baradığı taşırın damla olmuştu ve Nedim Eren ertesi gün kendisini ulusal Kütüphanede, hırslı bir çalışmanın ortasında buldu.

Öyle bir yapıt ortaya koymalıydı ki, şairin dizeleri ve romanları, yaşam öyküsüyle örtüsün. Tüm belgeleri topladıktan, yaşamını oluşturan deneyimlere, sevdiği kadınlara ve kişiliğine ulaştıktan sonra Cemil Raşit'in yapıtlarını yeni ve çok daha derin bir bakış açısından değerlendirebileceği çok açıkçıtı.

Yaşamı ve yapıtlarıyla ilgili o dönem dergilerinde çıkan dağınık yazıları, Faruk Soyer'in bir doktora çalışmasının ve anılarla dayalı bir kitabı, daha sonradan öğrencilerinin yaptığı bir iki doktora çalışmasının dışında, özel yaşamıyla ilgili hiçbir araştırmaın bulunmaması, Cemil Raşit üzerine bilinenleri bir giz perdesiyle örtüyordu.

Cemil Raşit edebiyata şiirle başlamış, daha sonra yazdığı romanlarla ünlenmişti. Ona yaygın bir ün sağlayan birbirine tema bakımından bağlı sayılabilen yirmi aşkın romanın yazarıydı. Fırtınalı geçmişi ve şaşırtıcı kişiliği, çoğu kez yapıtlarının değerlendirilmesini yanlış yönlerde itiyordu.

Cemil Raşit, özellikle denemelerinde düşünce biçimini hiçbir zaman gizlememiş, ama öykü ya da roman gibi türler söz konusu olduğunda kimliğinin açığa çıkmasından çekinen bir romancı tavrını benimsemiştir.

Kişiliğini çok sayıdaki roman kahramanının arkasına gizlemek gibi bir tutuma girdiğinden olacak, onunla ilgili söylenenler, yazılanlar birbirileyle çelişir ve büyük bir çeşitlilik gösterir. Belgelerin değil, anlatılan birkaç öykünün ve birtakım anı yazılarının ortaya çıkardığı soluk bir söylence, işte hepsi buydu.

Cemil Raşit'in orda burda yayılanmış günlüklerinden de bir şeyle öğrenmek olanaksızdı, çünkü tarih atmadığı gibi bütün kişi ve yer adlarını değiştirmiştir. Bu günlüklerin büyük birçoğunluğu, dergi sayfaları arasında yitip gitmelerini engellemek için, iki kalın ciltte toplanmıştır. Bütün bunların dışında yazdığı, yaşamının belli bir dönemini kapsayan kısa bir anılar kitabında kendi portresini çizerken, öyaşamöyküsünü neredeyse tümüyle değiştirmiştir. Cemil Raşit'in kişisel yaşamının izlerini gizleme nedeni oldukça açık, diye düşünüyordu Nedim Eren, çünkü kendisine kitaplarını okuyarak ulaşmamızı istiyor.

Nedim Eren, altı yıl boyunca yazacağı kitap için gerekli belgeleri toplamıştı. Bunlar kimi mektuplar, Cemil Raşit ile ilgili yazılar, Cemil Raşit'in yazdığı yazılar, yaşayan kimi yakın dostlarının anlattıkları ve değişik zamanlarda çekilmiş birtakım fotoğrafları. Kimi zaman yoruldu, umutsuzluğa kapıldı, neredeyse çalışmalarını yüzüstü bırakacaktı. Nedim'in elde ettiği bütün bu bilgilerin dışında, Cemil Raşit'le ilgili anlatılan, çeşitli düzeylerde yaşanan sayısız değişik olay vardı ve sonunda hep eksik bir şeyle kalmıyordu. Çok kez insanlar konuşmak istemiyordu, konuştuklarında gerçeği anlatıp anlatmadıklarını bilememek sıkıcıydı. Cemil Raşit'in yaşadığı yerlere gitmesi, özel arşivi olan kimi insanlarla

yazışması, uzak kütüphanelerden istediği kitapların gelmesini beklemesi gerekiyordu. Bıkmadan usanmadan eski gazete ve dergileri taradı, o zamanın şairlerini, yazarlarını etkileyen edebiyat akımlarını ve değişik düşünceleri yeniden inceledi. Sonunda yapmak istediği kâğıt üzerinde tamamlanmış olmasa bile, notlar halinde kabataslak ortaya çıkmıştı.

Sonunda kitabı yazmaya başlayabileceği, kendisinde bu gücü bulduğu gün geldi çattı. Önune beyaz bir kâğıt çekip, çalışmak için masaya oturduğu o akşamüstü, aklına en az eskiden beri kafasına üzünen düşünceler kadar tuhaf bir başka düşünce geldi. Yazacağı kitap belki de Cemil Raşit'in yaşam öyküsü adına yıllardır üzerinde çalıştığı kendi romanının yeniden yazılışından başka bir şey olmayacağından.

Nedim Eren, bu çalışmaya başlama kararını verdiğiinde, bir araştırmacı ve eleştirmen olarak, iyi kötü edebiyat çevrelerinde adının duyulmasını sağlamıştı. Akademik çevrelerde de küçük bir grup okuyucunun ilgisini çekmeye başarmıştı. Oysa onun tutkusu çok daha başka bir alandaydı. İşin asılına bakılırsa Nedim Eren, herhangi bir araştırmacıyla karşılaşıldığında çok daha hırslı bir insandı. Nedim Eren'in yayımlanmamış, ama neredeyse bitmiş bir romanı vardı ve yıllar yılı bu romanı yazdığını en yakın dostlarından bile gizliyor.

Masasında belgeler yiğili, önündeki kâğıda hiçbir şey yazamadan oturduğu o kararsız ve yorucu gece. Birbirile ilintisiz gibi görünen bütün bu kopuk kopuk notları nasıl toparlayacağını, bunlardan akla uygun bir sonuca nasıl varacağını düşünüyordu. Kaç kez evin içinde dolaşmış, dinlediği müziği değiştirmiş, kaç kez önündeki kâğıdı buruşturup atmıştı. Şafağın sökmesine çok az kala, elinde içki bardağı, odasının yalnızlığını baktı. Cemil Raşit bir şiirinde yalnızlığı ne güzel anlatmıştı. Sonraları bu konuda birkaç deneme de yazmıştı. Özellikle, *Şiirimizde Yalnızlıktan Kuruluş*, bu konuda düşündüklerini en iyi açıklayan yazılarından biriydi.

"İşte," diye mırıldandı Nedim Eren, içkisinden koca bir yudum daha alarak, "belki de ortada çözülmeli gerekli bir giz yok, tüm bunları yazmış olmasından başka geriye kalan hiçbir şey yok".

Masasında yiğili belgelere, mektuplara, fotoğraflara, kitaplara, fişlerinin bulunduğu kutuya sıkıntıyla göz attı. Sonuça, diye düşündü, her şey tamam, tek yapacağım oturup her şeyi yazmak.

Yazmaya başladıkten bir yıl kadar sonra, yazdıklarını yeni baştan okuyor ve korktuğunun başına geldiğini görüyordu. Cemil Raşit'in yaşamıyla ilgili her şeyi, özellikle de son romanı *Soğuk Tanrı'yı* yazma döne-

mine rastlayan her olayı incedeninceye araştırmıştı. Onu tanıyanların, dostlarından hayatı kalanların anlattıkları, hemen her şey elinin altın-daydı. Cemil Raşit'in yaşamı bütün ayrıntılarıyla belleğinde canlanıyordu. Oysa elindeki malzemenin büyük bir çoğunluğu belge olarak nitelendirilemezdi, o zaman ayrıntılardan söz etmek ne derece doğrudydu. Büttün bu topladıkları, belki de kendi anılarına dayanıyordu, onun yanı Nedim Eren'in yaşamına ilişkin bir anılar bütününden başka bir şey değildi. Söz-gelimi Cemil Raşit'in de kendisi gibi yatılı okuduğunu öğrenir öğrenmez eski okul arkadaşlarından birini bulup, adamın anlattıklarını not etmişti.

Cemil Raşit okul yaşamına uyabilmek için elinden gelen çabayı göstermişti. Yatmadan önce üzerinde çizgili pijamaları, ayağında plastik ya da deri terlikleri, dişlerinin kenarına sıkıştırıldığı dış fırçasıyla banyonun yolunu tutmuştu. Sonra öteki arkadaşları gibi, aynı şeyi sabahları yarı uykulu, omuzunda havlusunu yeni baştan yapması gerekmisti. Kimi zamanlar, yıkanmak için büyük bir kazandan kovayla sıcak su taşmış, sıcak su bulamadığında soğuk sular dökünmüştü. Soğuk mu soğuk kış sabahları, yatakhane'den sabah etüdü için titreyerek dershane'ye yürümüştü. Birbirine benzeyen tekdüze günlerdi bunlar.

Yemekhanede, o günü zor bir sınavı düşünerek gül reçeline bulaşmış beyaz peynirli, telaşlı kahvaltılar etmiş, kimi zaman yağı donmuş bir parça sucuk, margarin yağı ve kızarmış ekmek güne yeni bir coşkuyla başlamasına yetmişti.

Bir gün, uzun bir tatil dönüsü, Cemil Raşit'te, arkadaşının deyimiyle, "anlaşılmaz ve garip bir değişiklik" olmuştu. Artık tek başınaydı, düşünceliydi, ilgi alanları tümüyle değişmişti. Onu okul içinde, sayısını kısıtlı olan yalnız kalabileceği kimi mekânlarda genellikle kaygılı bir durumda ve hep bir şeyler düşünürken görüyordular.

Sık sık görüldüğü bu yerler arasında kütüphanenin de olup olmadığını merak etti Nedim Eren, ama soramadı. Cemil Raşit, okul yaşamının tekdüze akışına dayanamaz olmuştu, sonunda edebiyata, resme ve müziğe yönelmiştir. Aynı yılın sonlarına doğru edebiyat tek önemli ilgi alanını oluşturuyordu.

Nedim'in, Cemil Raşit'in yatılı okul yaşamına ilişkin öğrendikleri bu bilgilerle sınırlı kaldı. Şimdi bu notları yeni baştan gözden geçirdiği zaman, Cemil Raşit'i çok yakından tanıdığını söyleyen bu okul arkadaşından dinledikleri, aradan bunca yıl geçiktiken sonra, ona pek inanılır gelmiyordu. Daha da kötüsü bütün bu güvensizlikle notları yazıya dökmeye

giriştiğinde, adamın anlattıklarını bilincine varmadan değiştiriyor ve ortaya çıkan anlatı daha çok kendi yatılı okul anılarını yansıtıyordu.

"Olacağı buydu," dedi kendi kendine ve acıyla gülümsedi. "Cemil Raşit üzerine edindiğim bilgiler, neredeyse kendi geçmişimle ilgili anımsadıklarımmdan fazla. Artık sıradan bir yaşam öyküsüyle yetinemem."

Sonunda boyun eşeecti bu takıntıya. Onunla ilgili hiç kimsenin bilmeklerini biliyordu. O zaman belki -evet neden olmasın- bir roman ortaya çıkarabilirdi. Cemil Raşit'in yapıtlarına duyduğu hayranlık, estetik anlayışlarla ilgili benzer düşünceleri paylaşmaları, kuşkusuz onun yazdıgı romana da yansıyordu.

Nedim Eren kendi yazdığı romanı düşündü. Çağdaş akımları bilmek, kimi teknikleri uygulamak yeterli olmuyordu. Önemli olan alıntılardan, uygun oranlarda yararlanmalardan oluşmuş, sonlu ama sınırsız yeni bir dünya kurmaktı. Evet diye düşündü, yeni bir dünya kurmak.

Bütün bu düşünceler onu, Cemil Raşit'in yaşam öyküsünü yazmaktan vazgeçip, kendi romanı üzerine çalışmaya itebilirdi. Nedim Eren her şeye karşın gerçekçi bir insandı ve bu takıntıyı zihninden uzaklaştırmayı başardı.

Cemil Raşit'le ilgili araştırmasını derinleştirdikçe kendi yeteneklerinin de gerçek boyutunu anladı. Sanatta başarı göstermesi çok zordu. Kendi yazdığı romanı, Cemil Raşit'in yapıtlarıyla karşılaşlığında aradaki uçurumun ayrimına vardı. Onun yaratıcı gücü Cemil Raşit'inkine göre sınırlı ve sıradandı. Kuşkusuz bir şair değildi o, bu yüzden de düz yazında Cemil Raşit'in yapıtlının çok gerisine düşüyor, onun daha önceki romanlarından etkilendiği çok açık görülmüyordu. Nedim'de de düzyazıyla uğraşan çoğu kişide olduğu gibi şire karşı anlaşılmaz bir saygı vardı.

Yazdığı romanın, kullanılan sözcüklerin büyüsü, konusu ve tekniği açısından yetersiz olduğuna karar verdi. Bu yargısında haklı olabilirdi ama sonunda böyle bir karara varıp vazgeçtiğine göre, kendisi de tutku, cesaret ve itici güç bakımından yetersiz olmaliydi.

Tedirgin Zamanın Irmağı

"Belleğimi zorlarsam Cemil Raşit'in gençlik günlerine ilişkin birkaç önemli ayrıntı anımsayabilirim, ama beni en çok düşündüren, onun iyi kötü kimi anlatılarla olmuş görünütsüne hiç de gerekmeyen birtakım yeni eklemelerde bulunmak korkusu," demişti Aydın Tan, Nedim'le yaptığı bir konuşmada.

Yeni öyküler anlatan her insan, bütün bu eklemelerle geçmişin unutmasına yardım ederek bir anlamda ölümün suç ortağı olur. Aydın Tan haklıydı. Öte yandan insanlar anlatmasını severler ve hep anlatacak birileri bulunur.

Nedim Eren, Aydın Tan'dan Cemil Raşit'in gençliğinde Arnavutköy'de oturduğunu öğrenince, *Soğuk Tanrı*'daki Dora'yı, ya da ona benzer bir başka kızı tanııp tanımadığını merak etmişti. Bu konuda dişe dokunur bir şey öğrenemedi, ama o yıllarla ilgili değişik ve ilginç yeni bilgiler edindi.

Yakın arkadaşlarından birinin anlattiği öykü, ilk gençliği üzerine çok az şey bildiğimiz Cemil Raşit'in değişik ve şaşırtıcı bir yanını ortaya koymuyordu.

Cemil Raşit lise yıllarda Arnavutköy'de, Tarık adında, taşra kentlerinden birinin büyük bir ailesinden gelip, Teknik Üniversite'de okuyan bir öğrenciyile tanışmıştı. Tarık, Cemil Raşit'ten yaşça büyüktü; o sıralarda Cemil Raşit on yedi yaşındaydı, Tarık ise yirmi iki. Tarık, Cemil Raşit'lere komşu oturuyordu. Tarık'ın taşrada aşıladıkları, kendi deyimiyle gereksiz birtakım kurallara bağlılığından kurtulması kolay olmamıştı. Okulu bitirdikten sonra baba evine donecek ve bir daha İstanbul'a hiç gelmeyecekti.

Cemil Raşit'in daha sonraki yıllarda edineceği dostlarının pek yakından tanımadığı Tarık, ilginç yanları da olan, zeki bir tipti; daha o zamanlardan kendisini başarı ve zenginliğe götürecek bir amaç belirlemiştir.

Suya sabuna dokunmayan bu tuzukuru öğrenci bütün sarsıntılı dönemleri sessizce geçirecekti.

Cemil Raşit, o yıllarda sevdiği bir kız için şiirler yazıyor, ama nedense kızla buluşmak için somut adımlar atmayı sürekli erteliyordu. Bu konudaki akıl hocası Tarık'tı. Cemil Raşit hemen her şeyi ona anlatıyordu. Görünüşe bakılırsa kızla tanışmak için büyük bir çaba gösteriyordu. Her gün, gerekli atılımı yapacağı konusunda Tarık'a söz veriyor, ama ertesi gün bu buluşma bir türlü gerçekleşmiyor ve Cemil Raşit'in de başarısızlığına yeni bir gereklilik bulması güç olmuyordu. Bu arada, Cemil Raşit, kızın bütün arkadaşlarıyla tanışırken, kız da boş durmuyor, Cemil Raşit'in arkadaşlarıyla tanışıyordu, ama ikisini bir araya getirecek her çaba başarısızlıkla sonuçlanıyordu.

Denizde, tramvayda, yazılık sinemalarda, hemen her zaman bir gölge gibi kızı izliyordu. Dersleriyle ilgilenemez bir duruma gelmişti. Bu konuda Tarık ona yardımcı olmaya çalışıyordu. Cemil Raşit'in formüllerle başı hoş değildi.

O akşam, başı sıkışınca soluğu Tarık'ın evinde almıştı. Ertesi gün önemli bir sınavı vardı, oysa Cemil Raşit'in kafası sevdiği kızla, yazacağı şiirlerle doluydu. Üstelik önceki gece, yazılık sinemada sevdiği kızın kaybettiği metal bir takımı Cemil Raşit bulmuştu, nasıl vereceğini düşünüp duruyordu. Tarık, ona kalorimetreyle ilgili bir problemin çözümünü anlatmaya çalışıyordu. Cemil Raşit ise takımı nasıl vereceği konusunda konuşmalarını istiyordu; kızla tanışması için iyi bir olanaktı bu, bunu kaçırılmamalıydı. Bir yandan da takımı avucunda sıkıyor, Tarık'ın anlattıklarını anlamamakta direniyordu.

Tarık, temiz bir bezle ağızı örtülü sürahiyi getirmesini istemişti. Cemil Raşit, masanın üzerinde duran sürahiyi getirdi; sürahinin camı, içindeki soğuk sudan ötürü hafifçe buğulanmıştı. Tarık yavaşça sürahinin ağızındaki bezi aldı, Cemil Raşit onun su içeceğini sanıyordu. Tarık, avucunda tuttuğu takımı kendisine vermesini istedi. Cemil Raşit hiçbir şey anlamadan bu dediğini yaptı. Tarık, Cemil Raşit'in avucunda iyice ısınmış olan metal takımı sürahinin içine attıverdi.

"Şimdi söyle bakalım," dedi, "su mu sıcaktı, metal takı mı?"

"Metal takı," diye yanıtladı Cemil Raşit.

"Güzel, demek ki takı soğurken su ısınıyor, aralarındaki ısı alışverişinin doğal bir sonucu bu... Şimdi o soyut diye nitelendirdiği formüldeki anlamsız harflerin yerine su ve takı yaz bakalım. Neyse, artık bu konuyu yaşamın boyunca unutmazsan."

Takayı verebilmesi için arkadaşı bir plan yapmıştı. Ertesi gün kız, kendisinin de içinde bulunduğu bir arkadaş topluluğu ile Boğaz'daki çay bahçelerinden birine gidecekti. Cemil Raşit, rastlantıyla oraya uğramış gibi yapacak, arkadaşı da onu masalarına çağıracaktı. Böylece buluşma gerçekleşmiş olacaktı. Cemil Raşit, o gece heyecandan uyuyamadı.

Ertesi gün, çay bahçesine gittiğinde biraz gecikmişti. Daha önce hiç gelmediği bir yerdi burası; genişçe bir bahçe, bir ucunda dört beş metrelük bir pano, panonun ötesinde konser verildiği zaman orkestranın yer alacağı ahşap bir yükselti.

Cemil Raşit, bahçeye girince, çevresine pek de dikkatle bakmadan yürüdü, panonun yanındaki kuytu bir köşeye oturdu. Ötekilerin henüz gelmediğini düşündü, böylesi belki de daha iyi olacaktı, heyecanını yatıştırmak için bir çay söyledi. Mevsim sonu olduğu için bahçe ıssızdı, denize yakın masalarda üç beş çift, panonun hemen ardında da neşeli bir topluluk, onların hemen yanında da kullanılmayan fazla iskemleler üst üste yiğilmişti. Oturduğu yerden, bu topluluktan yalnızca sivilceli, durmaksızın konuşan bir gencin yüzünü görebiliyordu. Bu genç bir ara çay bardağını düşürdü, Cemil Raşit kırlan bardağın sesini ve gülüşmeleri duydı. Denizden geçen bir gemi uzun bir düdük çaldı.

Cemil Raşit'in canı sıkılmaya başlamıştı, uzun bir süre kahvede beklemesine karşın gelen giden olmadı. Hemen o akşam, arkadasına planda aksayanın ne olduğunu sordu.

"Çünkü sen gelmedin," dedi arkadaşı büyük bir sakinlikle. "Yoksa yanlışlıkla başka bir çay bahçesine mi gittin?"

Cemil Raşit şiddetle karşı çıktı, yanılıması olanaksızdı. "Kocaman bir bahçe işte," dedi. "Zaten çevrede fazla kimse de yoktu, geveze sivilceli bir genç, salak, bir de çay bardağını kırdı."

Arkadaşı uzun bir süre yüzüne şaşkınlıkla baktı ve sonra, "İşte bizim küçük topluluğumuz oydu, o salak dediğin de kızın sınıf arkadaşıydı," dedi.

Cemil Raşit, kızı adadığı yeni şiirler yazmayı ve bunları ona yollamayı sürdürdü. Bu arada Tarık, Üniversite'yi bitirmiş ve askere gitmişti. Cemil Raşit ona güveniyor, ortada yeni bir gelişme olmamasına karşın, ona sık sık yazıyordu. Sonunda ondan acı bir mektup aldı.

Tarık, yazdığı mektupta, "Senden şiirler yazmanı değil çok daha somut şeyler bekliyordu. Sürahideki soğuk su ve sıcak takı. Soyut formüler değil, somut nesneler. Şu mektubu okuduğun sıralarda onunla henüz

buluşmadıysan vazgeç, çünkü insan kendi şansını kendi yaratır," demişti.

Bu buluşma galiba, aradan geçen yillarda karşın, hiçbir zaman gerçekleşmemiştir. Öyle ki, Nedim, öyküyü dinlediği zaman, onun bu buluşmayı özellikle istemediğini düşünmüştü. Tıpkı Baudelaire'in Madam Sebatier için tutku dolu şiirler yazıp, ona imzasız olarak yollaması ve buluşmaktan kaçınması gibi Cemil Raşit de gerçeğin karşısında düşlerinin paramparça olmasından korkuyordu.

Daha sonraki yıllarda geçen bir başka olay, Cemil Raşit'in bu türden tuhaflıklarının sürdüğünü gösteriyor.

Gençlik günlerinde Cemil Raşit, genelevlerden birinde, uzun siyah saçlı bir kadının müdafimi olmuştu. Bu seçimin nedenini onu tanımayanlara anlatması oldukça zor; özellikle çok daha genç ve çekici onca kadın varken bu tuhaf sadakati nasıl tanımlamalı. Bu tutkunun, kadının kendisinin de hiçbir zaman öğrenmeyeceği o minik gizini bütün yakın arkadaşları biliirdi. Bu kadın, Cemil Raşit'in karşısız bir aşkla sevdiği ama yüz bulamadığı bir genç kızı şaşıracak derecede benziyordu.

Cemil Raşit, zamanının büyük bir bölümünü bu berbat yerde harcamaktan gizli bir haz alırıdı. Daha sonraları bu kadın, tipik bir Cemil Raşit öyküsü olan *Kedi Aşkı* adlı öykünün kahramanı olmuştur. İşin ilginç yanı, sevgilisi, aşkına karşılık verdikten çok sonraları bile Cemil Raşit bu kadını unutamamıştır.

Bir Kent Vampiri

Nedim Eren, birçok kişiden o eski günleri dinledi. Cemil Raşit ve arkadaşlarının geçmişte yaşadıkları hemen her şey masasında notlara döndürüştü. Bu notların büyük bir bölümünü de o zamanların çılgin *sefahat* geceleri oluşturdu.

Aydın Tan, Cemil Raşit'in çok eski bir arkadaşıydı; Cemil Raşit'ten birkaç yaş küçüktü ama kendisim onunla aynı edebiyat kuşağı içinde sayıyordu. Kimi akşamlar Cemil Raşit'le akşamları *Halim Selim*'de buluşurlardı. Bu bara gelenler, seçkin entelektüel çevreden kişilerle, tanıtım, sinema alanında çalışanlar ve yılların müdafimi yaşı erkeklerdi.

Kimi zaman bu buluşmalara Can da katılırdı. Can Ural, gecenin geç vaktlerinde yeni bir bara uğramak gibi çekici bir öneriyi asla geri çevirmez ve ismarlanan sert bir içkiye hiçbir zaman hayır demezdi.

Bu barın sahipleri, *Umutsuzluğun Son Yüzyılı*'nda sevimli ve değişik bir biçimde karşımıza çıkacaklardır: Selim ve Halim kardeşler. Selim, Cemil Raşit'in kolejden sınıf arkadaşıydı, iki kardeş de Cemil Raşit'e, bara her gelişinde, özel ve sürekli müşterilerinden esirgedikleri ilgiyi gösterirdi. Bu ilgiden, Cemil Raşit'ten çok Can yararlanır, bu da Cemil Raşit'i çileden çıkarmaya yeterdi. Can içkisini içer, yüzüne geniş ve uyuşuk bir gülümseme yayılır, hemen hep aynı cümlelerle konuşurdu.

Can Ural, Cemil Raşit'in gençlik arkadaşıydı, sonraları ünlü bir gazeteci oldu. Hiç kimseyi ilgilendirmeyen konularda çekilmez derecede bilgiliydi. Alıntılarla konuşmaya bayılır, bu hevesi sonucunda alaylı bakışlarla karşılaşırırdı. Çoğu insan, kişiliğini abartılı bulurdu ve onu bir kültür kumkuması sayardı. Oysa Can Ural, kendisine yol gösteren kişilerin, özellikle az bilinen yabancı yazarlardan hiçbir yerde yayımlanmayan çeviriler yapan kimi amatör çevirmenlerin etkisindeydi. Kimi özetlerden, arkadaş-

larının salık verdiği yalan yanlış çevrilmiş el kitaplarından devşirdiği bir bilgi karmaşası. Can, o sıralarda okuduğu kitaplardan söz etmekten hoşlanır, bu alışkanlığı Cemil Raşit'i çileden çıkarırı. Cemil Raşit, birisine ne okuması gerektiğini söylemekten nefret ederdi.

Halim Selim'in aslında hepsi de iyi içici olan sanatçı takımıyla işlerri tıkırındaydı, ama eski müşterilerinin gözünde çekiciliğini yitirdiğinden olacak bir çöküş dönemine girmiştir. Bu tür yerler kısa süren bir yükseliş dönemi yaşırları. Basık tavanlı ama oldukça büyük bir yerdı, gerçek her barda olması gerektiği gibi salonu tümüyle gören bir barı vardı ve masalar hareketsiz kanepelerle üç yanından sarılmıştı.

Aydın Tan'a göre, Can Ural'ı, dostları arasında bir tek Cemil Raşit can sıkıcı ve katlanılmaz bulurdu. Aydın Tan, Can Ural'ı severdi, onun hoş ve ilginç öyküler anlatan, tatlı bir adam olduğunu düşünürdü. Can ise yalnızca kadınları ve içkiyi severdi, kimi kez ikisi yalnızken Cemil Raşit'e verip veriştirir, Aydın Tan'ı güldürürdü. Aydın Tan, birlikte şarap şişelerini dipleyp, onun kadınlar üzerine konuşmasını dinlemekten hoşlanırdı. Can Ural, hemen herkese, yaşadıkları dönemi gelecek kuşaklara anlatabilecek bir *Darbeler Sonrası Bar ve Meyhaneler Tarihi* yazmak istedığını söylerdi. Bu kitapta kendi kendisini yiyp bitiren bir insan kalabılığının gizli tarihi anlatılacaktı. Henüz Can Ural'ın bu kitabı yazmaya başladığını gösteren en küçük bir gelişme bile yaşanmamıştı, ama o kitabı yazdığını, yakında bitireceğini ileri sürüyordu.

Can Ural, iyice sarhoş olduğu bir akşam, gençlik günlerinde Cemil Raşit'le yaşadıkları bir sefahat gecesinin bölümük pörçük anılarını ağızından kaçırılmıştı. Aydın Tan'dan bu anıtlarının aralarında kalmasını rica etmiş, o zamandan beri Cemil Raşit'le aldıkları bir karara uyarak bu ortak gizlerinden hiç kimseye söz etmediğini söylemişti.

O zamanlar hemen hepsi meteliksiz öğrencilerdi ve bütün sergi açılışlarına, kutlamalara bedava içki içmek için gidilirdi. Bir cumartesi gecesi, arkadaşı Can Ural'la haftalık harçlıklarını çoktan tükenmiş, bir sergi açılışında içebilecekleri kadar içmişlerdi. Kalan paralarını saydilar, *Sultan'*da son birer kadeh daha içmelerine ancak yeterdi. İçkilerini içtiler, açıklıklarında ekmeğin üzerine sürdürükleri hardalla karınlarını tıka basa doldurdular.

Gecenin geç bir vaktinde, *Sultan'*a zengin bir tanıdıkları geldi. Can Ural'ın okuldan tanıdığı, genç bir işadamıydı bu, sanata ve kadınlara olan düşkünlüğüyle tanınıyordu. Çevresinde hep güzel kadınlar bulunurdu. Can Ural'la Cemil Raşit gecenin konukları olarak masaya çağrırlılar.

Cemil Raşit'in yanına, büyük otellerden birinde kuaför olarak çalısan genç bir kız düşmüştü. Durmaksızın Cemil Raşit'in kulağına eğiliyor, baştan çıkarıcı bir sesle, "Ama hiç konuşmuyorsunuz. Nasıl yazdırınızı anlatın bana," diyordu. Cemil Raşit'in ağını bıçak açmıyordu. Can Ural'ın yanında oturan işadamı, Cemil Raşit'in masada olmasından çok mutluydu. Can Ural'a ne içeceğini soruyor, ama Can Ural'dan belirsiz yanıtlar alıyordu. Can Ural, kadınların ilgisinden habersizmiş gibi aşık bir yüzle oturuyordu, gevezelik etmediği ender akşamlardan biriydi.

Bütün bunların tek bir nedeni vardı. Cemil Raşit'le ikisi o denli içmiş, midelerini hardal ve yavan ekmekle öylesine tıka basa doldurmuşlardı ki tek bir lokma bile yiyecek, içecek durumları yoktu. Önlerindeki dolu soda bardakları bile öyle tek bir yudum alınmadan duruyordu. Can Ural, daha yarısı bile bitmemiş, değişik türdeki içki şişelerine hüzünle bakıyor, masadakilerin içmesi için her ısrar edişinde ne yanıt vereceğine şaşıryordu. Lakerda ve pirzola tabakları bitirilmeden geriye giderken Cemil Raşit'le Can Ural sıkıntıyla birbirlerini süzüyordu.

Oradan çıktılarında bir gece kulübüne gidildi. Cemil Raşit'le Can Ural, yine çağrılıydı ve işadamının en önem verdiği konuklarıydılar. Bakıtlar ki gittikleri yerde de bir yudum bile içemiyorlar, ünlerine bir zarar gelmemesi için, özür dileyip kaçar gibi oradan ayrıldılar.

Cemil Raşit'in karşı çıkışına karşın Can Ural, o sıralarda bir kahvehanede yapılan sanat toplantılarının vazgeçilmez kişisi olmuştu. Gençlik günlerindeki bu toplantılar hâlâ anlatılır.

Aydın Tan, o sıralarda geçen bir olaya, bir dergiye yazdığı Cemil Raşit'le ilgili bir anı yazısında değinmiştir.

Söylentiye göre Can Ural, o sıralarda birlikte olduğu bir kadın yüzünden bu toplantıları siksaklar olmuştu. Cemil Raşit, onun gelmemesinden gerçekte hoşnuttu, ama hiç beklenmedik bir olay eline önemli bir koz geçirmesine yolaçmıştı.

Can Ural, uzun boylu, fiziksel olduğu kadar ruhça da güçlü kuvvetli kadınlardan hoşlanırdı, birlikte olduğu bu kadın da, kendisinin iki katına yakındı. Bu yeni seçimi, bu konudaki eğilimini bilen arkadaşları başta olmak üzere hemen herkesi şaşırtmıştı; çünkü bu kadın neredeyse bir at iriliğindeydi. Sık sık evlenir, sonra bir iki yıllık sürelerle ortadan kaybolur, yeniden göründüğünde boşanmış olurdu. Bu durum bir kadını çapkınlar olarak düşünmek konusunda dar görüşlü olan kimilerinde görünür bir öfkeye yolaçıyor, Mavi Sakal'ın bir kadın da olabileceği konusunda

daha kuşkucu kimilerini de onun kocalarını ortadan kaldırdığı biçiminde bir yorumu yöneltiyordu. Her neyse, Can Ural bu ilişkiden hoşnuttu ama kadının Can Ural'ı arayıp da bulamadığı bir günün toplantı gününe denk gelmesi her şeyi berbat etti. Kadın, yanında üç arkadaşıyla birlikte toplantılarının yapıldığı kahvehaneye ani bir baskın yaptı. O sıralarda feminizmin ülkemizde henüz yaygın bir düşünce olarak kabul görmediği düşünlürse, üç kadının bir araya gelebilmesi hiç de küçümsememeli.

Cemil Raşit, çevresinde arkadaşları, tartışıkları konuya kendilerini kaptırılmışlardı; bir yandan da çaylar, sigaralar içiliyor, bir gürültü, bir kınamet. Kadın doğruba bizimkilerin oturduğu masaya yöneldi, Can Ural'ın orada olmadığı belliydi belli olmasına, ama geriye dönmesi için çok geçti, o hızla ilerleyip, önce masaya sert bir yumruk attı ve elleriyle abandığın masanın üzerinden Cemil Raşit'in yüzüne doğru eğildi.

"Bu saçma sapan toplantılarınıza Can bir daha asla gelmeyecek, bunu sakın unutmayın, anladınız mı?" diye bağırdı ve yazılması pek gereklilik olmayan birkaç küfürle süslediği bu kısa söylevini bitirdi.

Yalnız Cemil Raşit'lerin masasında değil, tüm kahvehanede büyük bir sessizlik oldu. Bu masada bulunan edebiyatsever gençlerin, daha sonra toplum içinde gelecekleri konum, o sırada karşılaşlıklarını durumun can sıkıcı ve tehlikeli nitelğini ortadan kaldırıyordu. Böylece, başta Cemil Raşit, hepsi susuyordu. Doktor Fikret Şenkaya, o sıralarda psikiyatrist olmaya hevesli genç bir tıp öğrencisiydi, Profesör Faruk Soyer ise henüz bir fakülteye yeni yazılmıştı. Aydın Tan, Fransız Edebiyatı'nı o yıl bitirmiş, Paris'ten yeni dönmüştü. Bir de felsefede okyanan bir başka genç vardı, bu genç de sonraları erotik bir derginin yazı işleri müdürlüğünü yapacaktı. Bunların dışında da toplantılara dinleyici olarak katılan büyük bir kalabalık.

Cemil Raşit'in hiç sesini çıkarmadan oturması nedensiz değildi. İlk gördüğünde Can Ural'a söyleyeceklerini düşünüyor olmalıydı.

Can Ural'a haftalar sonra rastladı, önce sessizce yüzüne baktı. Sonra çevrelerindeki kalabalığa aldırmadan sesinde alaycılıkla ciddiyet karışımı bir tonla: "Bilemiyorum doğrusu," dedi, "böyle bir kadınla ilişki, sevin gibи ciddi, entelektüel bir adama yakışır mı?"

Yeni bir batakhaneının açıldığı kısa sürede duyulurdu; birkaç gece ziyaretinden sonra bu *mekân'*ın da hızla eskidiği ve tanık yüzlerle dolup taşlığı görüldü.

Doğrusu Cemil Raşit'in gençliğine rastlayan o dönemde, kimi kulüplere tek başına gitmek cesaret işiydi. Beyoğlu'ndaki batakhanelerden bi-

ri o yıllarda çok ünlüydü. Söz konusu yer için taktikleri *batakhane* adlan-dırması önce kabullenildi, sonra yayıldı ve daha sonra da bu türden yerleri adlandıran, giderek neredeyse niteleyen genel bir deyime dönüştü.

Bir gece burada, Can Ural ve birkaç arkadaşı içerlerken, kimbilir ne türden karanlık bir ihbarı değerlendiren polis bir baskın düzenlemiştir. Görevli, girtlağını yırtarcasına herkesin bir aramaya hazırlanması için bağırıyor, sesi sarhoşların uğultusu içinde yitip gidiyordu. Bu arada anlaşılamaz bir nedenle ışıklar da sönünce, gerçekten tehlikeli birkaç dakika geçirmişlerdi. Aynı polis bağırrarak herkesin masasını terk edip tek sıra halinde dışarı çıkması, kuşku uyandıracak en küçük bir davranışta bulunmaması için uyarıp duruyordu. Kısa bir süre sonra herkes yavaş yavaş *batakhane*'yi terk etmeye başlamıştı ama Can Ural ortalarda yoktu. Ötekinler karanlık bir sokakta toplanmıştı ve ne olacağı belirsiz kaygılı birkaç dakika sonunda beklenmedik bir şekilde ışıklar yeniden yandığında Can Ural'ın terk ettikleri masada tek başına oturduğunu gördüler; en değerli şeyi olan ağızına kadar dolu bira bardağını sarılmış, dışarıya çıkmadan önce hızla bardağında kalan son içkiyi bitirmeye çalışıyordu.

Bir araya geldiklerinde geceyi eşcinsellerin devam ettiği bir barda sürdürmek istediler. Sonunda Can, o denli sarhoş olmuştu ki gömleğinin ve ceketinin önüne boydan boyanın güzel kusmuştu. Bardan çıkış kapıının önünde toplandıklarında, Can Ural'a şefkatle davranan, tanımadıkları garip bir adamın da küçük topluluklarına katıldığını anladılar. Can Ural'a gelince, hiç sesini çıkarmadan adamın yanında dikiliп duruyordu, duruşundan bir şey anlamak olanaksızdı, sanki biraz önce önüne kusan o deşilmiш gibi uzun paltosunun öünü iliklemiş, sık bir görünüm almıştı. Yola koyulduklarında, Can'la aşırı ilgilenen bu yabancı adam hemen hepsini kaygılandırmaya başlamıştı, yanlarından ayrılmıyor, Can'a sürekli evine ne zaman doneceğini sorup duruyordu. Can'ı adamın kollarına terk etmemek için ne yapmaları gerektiğine bir türlü karar verememişlerdi. Sonunda bir kahvehanede sabah çaylarını içerlerken biraz olsun kendisine gelen Can, onları bu garip yabancıyla tanıştırmış, komşusu ve mahallelerinin kasabı olduğunu söyleyerek onları rahatlatmıştı.

Bir keresinde, paralarının suyunu çektiği bir gece, *Çilingir Sofrası* adındaki berbat yerde bile içtiler. Bu bar, Kalyoncu Kulluğu sokağının bitimindeydi, İngiliz Elçiliği'nin yüksek duvarlarına bakıyordu. Barın sahibi hiçbir değişiklik yapmamakta diretiyordu. Ayakta ucuz *beyaz* şarap içmişlerdi. Başka bir şansları zaten yoktu, bu barda yalnızca ayakta içilebilirdi, belki bir

tek kırmızı şarabı seçme şansları olabilirdi. Kuruyemişi bile dışarıdan almak zorundaydılar. Loş gölgeler ve karanlık yüzlerle dolu *Çilingir Sofrası*'nın tam giriş kapısına rastlayan duvarında, kirli bir pano üzerine büyük harflerle "YERE TÜKÜRMEK YASAKTIR" cümlesi yazılmıştı. Büyük bir olasılıkla bu uyarıyla, daha doğrusu yasağa uymayanlar tekme tokat dışarı atılıyordu.

Bu uzun geceler, kimi kez Rumelihisarı'nda, kiyıda içilen birkaç şişe birayla başlar, sabahın dördünden önce kapanmayan, dans edilen herhangi bir yerde sürerdi.

Gecenin yeni başladığı saatlerdi bunlar; çoğu zaman mütevazı bir yemek bile yemeden içki turlarına onları çağırın günbatımı saatleri. Yoksul, aylak, işsizdiler ve yaşamın tadını çıkardıklarına inanıyorlardı. Cemil Raşit, şu ünlü şiirini, *Bir Kent Vampiri* adlı şiirini, işte o sıralar yazdı, sözlerini bilirsiniz:

*artık her şey bitti tanıdım kendimi
gözlerime bakanlar anlıyorlar
geceleri yaşadığımı günüşünün bana
yaptığını yüzüme çizilen o garip yabanillik
sonra yüzümü solduran ışık
korkarım ne olduğum belli
onlardan biri olmadığını açık*

*son ışık da çekilince mahzenimden
boş dükkânında telefon zillerini duyup
anlarım ticaret ertelendi uyanırım uykumdan
soğuk ve çekiciyim artık benim krallığım başlar
konuştuğum dil anlaşılmaz kara koyu kanla beslenir
büyük karışıklıklar kurarım ve sorarım
ruhumu besleyecek avutacak ne var*

*ıssız yerleri severim örümcek ağlarını
verimli bir geceyi tam bir kan kıvamında
doyumsuzca ince boyunlardan içerim
gizlemeye ne gerek var ılık severim kanı
ayın metalik soğuk ışığı susatır beni
onlardan biri olmadığını açık sabaha karşı
niye gizlemeli yalnız ruhları kemirdiğimi*

Bu şiirde kentin kanını nasıl tutkuyla emdiğini anlatır. Cemil Raşit'in şiirinin sonuna doğru bütün bir bölüm yabancılasmışın şiddette ilişkin izleyine ayrıılır: şair yapayalnız yaşamak zorunda kalan bir vampire döneminde insanlara kanlarını emebilmek için gereksinim duymaktadır.

Anılarla Gelen'de Faruk Soyer'in bu şiirden özellikle söz etmemesi oldukça anlamlı. Kimileri, şiirin daha önce hiçbir yerde yayımlanmamış olmasını bir özür olarak ileri sürmüştür. Onlara göre, Faruk Soyer'in bu şiiri Cemil Raşit'in yazdılarından kuşku duymasındaki neden büyümüş. Oysa bu davranışının çok yalın bir başka nedeni daha var. Faruk Soyer, Cemil Raşit'in çığın gecelerle dolu bu dönemini onaylamadığı ve görmezlikten geldiği için söz konusu şiri de önemsemiyor. Geçenlerde bir söyleşi sırasında Cemil Raşit'in gençlik yılları konuşulurken sorulan bir soruya şöyle yanıtlamış: "Bu türden rezilliklerin bir şireye ya da romana konu olması hiç de övünülecek bir şey değil. Cemil Raşit böyle bir şiri yazmayacak kadar onurlu bir insandı."

Anlaşılan Faruk Soyer, *Anılarla Gelen*'de yazdıklarıyla yetinmediği gibi, yanlış tutumunda da diretıyor. Cemil Raşit'in gençlik yıllarını oldukça dolayız sayılabilcek bir biçimde anlattığı *Son Karar* adlı romanında, yaşadığı bütün rezilliklere geniş bir yer vermesi, bu konuda Faruk Soyer'in yanılığını ortaya koyuyor. Son romanı *Soğuk Tanrı*'da bile Faruk Soyer'in neşesini kaçıracak türden anlatımlarla sık sık karşılaşılır.

O zamanlar akşamüstü gidilecek en güzel *bar Nezih'i*. Bebek'te, denizin hemen kıyısındaydı, çalışan personelin hemen hepsini tanırları.

Şişli'de, iki geniş caddenin kesiştiği bir köşede *Vampirler Evi* vardı. Kimi kez bir meyhane içiktikten ya da birkaç bar dolaştıktan sonra gidiirdi buraya, yeri olağan güzergâhlarına uzak düşerdi.

Vampirler Evinin adı sık sık değişirdi ve bu değişiklik kapıcıdan garsonlara kadar yansındığı zamanlarda, yeni dostluklar kurmaları gerekiirdi. Aydin Tan'a göre bu bilgiye bir de şunu eklemek gereklidir: Cemil Raşit'in *Soğuk Tanrı*'da *Şeytanın Cenneti* diye söz ettiği müzikhol büyük bir olaşılıkla burasıdır.

Kimi geceler, uzayan bu içki turları Cemil Raşit'in evinde bitirilirdi; çabucak hazırlanan bir çorba, Cemil Raşit usûlü safranlı pilav, kimi kez de sosisli makarna.

Sinema ve edebiyat üzerine tartışmalar, biri gelip biri giden sert alkolle dolu şişeler, ölümüne dans, cinsellik ve şu batakhane'den öbürüne sabahlara dek süren bir koşturmaca.

Bütün bu karışıklık yetmezmiş gibi günün birinde, olağanüstü alımlı genç bir kadın aralarına katıldı. Anlatılanlara bakılırsa izmir'den gelmişti, Nilgün adını kullanıyordu ve büyük bir olasılıkla gerçek adı değildi. Ko- laylıkla kestirilebileceği gibi, Nilgün neredeyse hepsinin yaşamına fırtına gibi girmiştir, çögünün aklını başından aldı, birkaç şiirin, uzun bir öykünün ve sayısız yakınmaya dolu söyleşinin konusu olduktan sonra beklenmedik bir biçimde ortadan kayboluverdi.

Aydın Tan sonraları bu konuya bir yazısında şöyle degeinmiştir 'Cemil Raşit *Soğuk Tanrı*'da Nilgün'ü andirdığını söyleyebileceğimiz değişik bir roman kişisi çizmiştir. Bana kalırsa bu kişiye taktiği *Örümcek* adı, Nilgün'ü gözümün önüne getirdiğimde bana fazlasıyla abartılı geliyor "

Aslına bakılırsa, içlerinde Nilgün'ü gerçekten önemseyen bir tek Can Ural'dı; ona ölçüsüz bir tutkuyla bağlandı. Yaşamının gölgelerle dolu olduğu anlaşılan bu kadında ne bulduğu, sonuna degein bir giz olarak kaldı. Onun gözünde kadınlar, başlarında dehşetli ışıklar saçan bir haleyle, istiridye kabuğundan yeni çıkış Afrodit resminin çağrıştırdığına benzer ulaşımaz varlıklardı. Nilgün'e gelince, onun bu düşüncesini pekiştirmek için elinden geleni yaptı, onu *kendini sakınan* türden bir kadın olduğuna inandırdı.

Can, güvendiği tek yöntemi hemen uygulamaya sokmuştu, kadınlarla okumaları için ödünç kitap verir ve üstelik okunmadığı halde kendisine geri verilmesindeki gecikmeyi doğal karşılayıp, bu durumu aralarındaki iletişimini güçlendirilmesinde bir araç olarak kullanırdı. Gürültülü barlarda bile sanki bu tür yerlerde bulunuşuna tek neden buymuş gibi, özellikle güzel kadınlarla, felsefe üzerine soyut bir konuşmayı sürdürmeye çalışırdı.

Nilgün'ün içkiye oldukça meraklı olduğu açıktı. Can'ın sonu gelmez konuşmaları onu hiç ilgilendirmiyordu, öte yandan onunla sevişmeye sonuna dek yanaşmadı, kimbilir belki tensel günahlara duyarlı olduğu söylenebilirdi.

Can'a gelince, hiç olmazsa Nilgün büyük bir sabırla kendisini dinler gibi göründüğü sürece, alkole düşkünlüğüne göz yummaktan başka ne yapabilirdi. Onun kabullenemediği, Nilgün'ün kendisinden çok daha fazla içmesine karşın, alkolden çok az etkilenmesiydi. Nilgün'e nerede rastlasa, hemen yanına ilişir, onsuz yaşamاسının ne denli güç olduğunu uzun uzun anlatırdı.

Bir gün, Can Ural'ın bu duyarsızlığına iyice sinirlenen Dr. Fikret Şenkaya, onu Amerikan Hastanesi Dahiliye Bölümü'nde hemşirelik ya-

pan genç ve güzel bir kadınla tanıştırmak istedigini söylemiş, ama Can bu öneriyi şiddetle geri çevirmiştir. Bir Fransız düşünüründen ödünç aldığı deyimle, *arzu yatırımı*'nı yalnızca Nilgün üzerine yapmak istiyordu. Ötekilerin gözünde sonuç vermeyecek, en azından, uzun bir beklemeyi gerektirecek bir *yatırım*, ama bütün bu eleştiriler Can'ın hiç umurunda değildi.

O gecelerden birinde, nasıl olduysa Nilgün, Ersin Arman'la birlikte ortadan kayboldu. Sonradan öğrenildiğine göre, birlikte Ersin'in evine gitmişler, sabaha dek evde de içmeyi sürdürmüşler ve birbirlerinin kollarında sızıp kalmışlardı. Sonra gün ağarmıştı, mutfakta birbirlerine nereye deyse çarparak ellerine geçirdikleri birer bardaşa midelerini rahatlatacak ilaçları atarken göz göze gelmiş ve ortak bir yazgıyı paylaştıklarının bilincinde karşılıklı gülümsemişlerdi. Ersin Arman'ın Nilgün'le kurduğu tek önemli ilişki işte bu oldu.

Çok sonraları yakın bir arkadaşına Aydın Tan, önemli bir giz vermişti. Arkadaşı, sandığı gibi güvenilir çıkmamış ve Aydın Tan'ın gizi hızla yayılmıştı. Böylece, Nilgün'den Aydın Tan'ın da hoşlandığı anlaşılmıştı.

"Belki inanmayacaksın," demişti. Aydın Tan, arkadaşıyla olan konuşmasında, "Cemil Raşit'in romanındaki bir aşk sahnesini okuduğumda çok kızdığını ve kıskandığımı anımsıyorum. Yok, bu, yazının edebi değerlinden ötürü değildi, kadın karakter benim sevdiğim, o sıralar sanırım Ersin Arman'la birlikte olan bir kadını anımsatıyordu."

Edebiyatla yıllardır uğraşan Aydın Tan'ın bu çocukça kıskançlığına bir anlam vermek zordu. Aydın Tan kısa bir süre sustuktan sonra o cümleyi bularak okumuştu. Sonra gülerek, "Utanmaz kadın, diye düşünmüştüm," demişti, "bana göstermediği ilgiyi ve tutkuyu demek bu herife gösteriyor" Aydın Tan uzunca bir süre Nilgün'le yatmanın hayallerini kurmuş olmalı ve bütün bu hayallerin, başkalarının gerçeğinden daha güzel olmadığını kim ileri sürebilir.

İki tür bar olduğu söylenebilirdi: bir söyleşiyi sürdüribileceğiniz sessiz yerler ve sürdürmeyeceğiniz gürültülü yerler. *Halim Selim* ve *Nezih* ilk türün içinde sayılırdı, *Vampirler Evi* ise ikinci türün. Barların büyük bir çoğunluğunda müziğin gürültüsünden karınızdakinin söylediğini duymamanız olanaksızdı.

Kesin bir kural olarak, en olağanüstü durumlarda bile, gece yarısından önce eve dönülmezdi. Erken başlayan bir gece, Ersin Arman'la Can Ural, sık sık yaptıkları gibi ilk olarak *Nezih'e*, oradan da *Papağan'a*, uğ-

ramışlardı. *Papağan*'da kendilerini bekleyen Aydın Tan'a rastladılar, ama Cemil Raşit ortalarda yoktu. Sabaha karşı *Vampirler Evi*'ne gittiler. Bir kaç saat sonra Cemil Raşit sallanarak kapıda göründü, hangi gizli yerden ya da bilinmeyen yeni bir batakhaneden geldiği konusunda kimsenin bir düşüncesi yoktu. Geldiğinde soluk soluçaydı. Hemen kendisine sert bir içki aldı. Bir süre sonra topluluk başka bir yere gitmek üzere ayaklandı. Böyle durumlarda Cemil Raşit, barı elindeki kadehle terk ederdi. Kadeh-te içki bırakmak, *Soğuk Tanrı*'da Uğur'un dediği gibi iyi içici'lere asla yakışmadı.

Bir gece *Papağan* adlı barda buna benzer bir olay yaşandı. Gecenin bir vakti, Ersin Arman, tuvaletten dönerken, koltuklardan birinin yanında açılmamış bir içki şişesi buldu. Can Ural mutluluktan konuşamayacak bir duruma gelmişti. Doğrusu o geç saatlerde, bütün barların tek tek kapandığı saatlerde sert bir içkiyi hiçbiri geri çeviremezdi. İçebilecekleri kadar içtiler, sonra dolu bardaklarıyla kapıya yöneldiler.

O zamanlar, bu barın kapıcısı da dansa ve kitap okumaya meraklı bir öğrenciydi. Bara istenmeyen kişileri almamak için göze çarpan bir yerde asılı bulunan ve üye olmayanın giremeyeceğini belirten emaye bir tabelayı işaret ederdi. Bu durumda göstereceği bir tabela olmadığı gibi, Cemil Raşit'in alışkanlıklarını da biliyordu. Hiç sesini çıkarmadı.

Karlı bir geceydi. Üç arkadaş, yağan karın altında, bir yandan içerken bir yandan da söyleşerek uzun bir süre yürüdüler. Arada bir, yolun kıyasına park etmiş otomobilлерin üzerine içki bardaklarını bırakıyor, kendilerini tartışmanın heyecanına kaptırıyorlardı. Sonra bardakları biriken karın altında neredeyse yarı yarıya gömülmüşken, yeteri kadar soğumuş içkilerinden birer yudum alıyor ve yürümeyi sürdürülerdi.

Ersin Arman dans konusunda oldukça ustaydı; Cemil Raşit'in kuşağından çoğu insanın dans pistlerini terk ettiği bir dönemdi. Nilgün onunla her dans ettiğinde akı başından giderdi. Cemil Raşit, bara dirseklerini dayamış onu seyrederken, yeni yazacağı romandaki bir sahneyi düşüdü.

O sıralarda gittikleri üç tür dans salonu vardı: birinci türü bar diye adlandırmak belki daha doğrudu, genellikle küçük bir mekân olurdu, müsteriler bulabildikleri en ufak yerde sallanmaya başlardı. İkinci tür daha büyüğe, derme çatma bir pisti olan, yine canlı müzik yapılan karanlık yerlerdi ve üçüncü türe gelince bunlar son zamanlarda açılmış gerçekten çok büyük diskoteklerdi.

İlk iki tür daha çok salaş diye nitelenebilecek yerlerdi ve bunlar arasında en sık gittikleri *Papağan*, *Gece Sefası*, *Vampirler Evi* ve daracık bir yere sıkışmış *Dar Kapı* idi.

Aydın Tan, neredeyse büyük bir özlem duygusuyla o gecelerin sahobilini, yazdığı bir anı yazısında şöyle anlatır: "Böyle uzun sürmüş gecelerin sabahında, uykusuzluktan şiş gözlerime Karşın Ortaköy'de kahvaltının üzerine, biz çaylarımız içerken, son bir bira içmek için direten Osman'ı görür gibiyim hâlâ."

Sahte Doktor Osman Akçan'la ilgili buna benzer bir şeyi Cemil Raşit de söylemişti: "Osman kadar içkiyi seven ve tapınircasına içen bir başka kişi tanımadım," demiş, sonra eklemiştir: "Biliyor musunuz, ne zaman konyak içmişse başına bir felaket gelmiştir."

Yalan değildi bu, çünkü Can Ural'ın tersine Osman Akçan içtipçe canlanırdı. Bir keresinde koca bir şişe ucuz konyağı içtikten sonra kendini giysileriyle denize atmıştı.

Bir başka kez, her zamanki güzergâhta, her yeni gidilen yerde Osman Akçan, o akşamki toplulukta en fazla içen arkadaşının neredeyse iki katını içiyordu. Sabaha doğru son bir yerde konakladılar. Herkes kahve ya da yiyecek bir şeyler söyleyerek Osman Akçan, geceye yeni başlıyormuş gibi bir canlılıkla, "Sert bir içki, lütfen," diye mırıldanmıştı.

Sanat konusunda söyleşmek için Sıraselviler'deki küçük ve sessiz bir lokale giderlerdi. Sözü edilen bu lokal, saatı kesin olmayan buluşmalar için uygun bir konumdaydı; evlerinden yürüyerek gidebilecekleri bir uzaklıkta olduğu gibi, akşamın ilk içkisini içip, ötekilerin gelişini beklerken karıştırabilecekleri haftalık dergilerden oluşan sakin bir kösesi de vardı.

Bir de Beyoğlu'nun dar sokaklarından birinde *Sefalethane*vardı ki, bu bar, *Vampirler Evi* için sayılınlara ek olarak, yani adının ve personelinin dışında, sık sık müşterilerini de değiştirdi. Her gidişlerinde bardaki yüzlerin değiştiğini görüp şaşırırlardı. Bu barı Cemil Raşit'in adlandırmasıyla *kıtipiyos* diye niteler, ama hemen her akşam da uğramadan edemezlerdi. Bir kez sabaha karşı bir şeyler içmek için uğramışlardı buraya, kendilerini yabancı bir kente gelmiş gibi duymuşlardı.

O zamanlar, bir arkadaşları kitap yayınladığında, ya da bir sergi açlığında daha önce sözü edilen yerlerden birinde, daha çok *Halim Selim*'de ya da *Sultan*'da toplanılır ve sabaha dek süren bir kutlama yapılırdı. Genellikle bu törene Aydın Tan önyak olurdu: telefonlar eder, gelmesi gereken hemen herkese bir yolunu bulur, ulaşırırdı.

Böyle gecelerden birinde, sayıları otuza yakındı, Cemil Raşit bir şiri okumuştu. Faruk Soyer, kitabında bu şiirin yalnızlıkla ilgili bir dizesinin Cemil Raşit'in kişiliğini çok iyi yansittığını ileri sürer.

O dönemde Cemil Raşit ve arkadaşları, çok yakından tanımadıkları ya da tanıp ismini unuttukları kişileri nitelemek için yeni yeni sözcükler üretmişlerdi.

Cemil Raşit, belli dönemlerde dolaştıkları kimi barların sıralamasını nitelemek için *güzergâh* sözcüğünü yeğlerdi. Sözelimi Osman'ın çizdiği güzergâh ötekilerinkinden farklılık gösterirdi ama belli zamanlarda belli yerlerde kesinlikle karşılaşılırdı.

Osman'ın ürettiği *Baklabası* sözcüğü, özellikle o sefih gecelerin yaşıandiği korkunç kişi, çevresinde sayısız kızla dolaşan bir kadını anlatmak için kullanıldı. *Baklabası*'nın yanındaki öteki kızlar ise, Cemil Raşit bu kızları fazla sinemaki bulduğu için olsa gerek, *Baklagiller*, diye adlandırılmışlardır.

Soğuk Tanrı'nın çeşitli sayfalarında karşılaşlığımız, *Baklabası*, *Örümcek*, *Balkonçene* gibi birçok kişiye anlaşılmaz gelen o uydurma sözcüklerin oluşması işte o firtinalı sefahat gecelerine uzanır.

Giderek bu çılgınca bir tutkuya dönüştü; aralarındaki iletişimi güçlendiren yeni yeni kelimeler uydurmak çok hoşlarına gidiyordu. Aşırı dozda alkol alıp, konuşamayacak duruma gelen arkadaşlarını *iptal* sözcüğüyle niteliyorlardı. Bir cuma gecesi Cemil Raşit masada uykulamaya başlamıştı. Masada *iptal* sözcüğünün her geçişinde başına kaldırıyor, bir şeyler homurdandıktan sonra yeniden masaya yiğiliyordu. Alkolden dolayı olay çıkarılanlar *ariza* diye nitelendirilirdi.

Soğuk Tanrı'nın kimi sayfalarında okurun karşısına çıkan kahramanların çoğu, oldukça belirsiz bir biçimde olsa, işte bu firtinalı gençlik günlerinde tanıdığı insanlardan izler taşıır.

Aslına bakılırsa geçen yıllar Cemil Raşit'in gençlik yıllarındaki firtinalı yaşam biçimini fazla değiştirmemi. Sonunda değişen belki yalnızca Cemil Raşit'in *edebiyat biçemi* oldu. Bütün bu şaşırıcı ve canlı yaşam öyküsüne karşın, *Soğuk Tanrı*'da biçiminin değiştiği rahatlıkla görülebilir.

Başlangıçta Cemil Raşit, kendine özgü bir edebiyat biçemi geliştirmiş, çetrefil olmayan bir dünyayı, vurgudan ve göz alıcı parlaklıktan uzak bir söylem.

Yaşam biçimini parçalandıkça yazdıkları da değişti, böylece tek bir biçimden kaçınır oldu. Bu durumla ilgili eleştirileri bir soruya yanıtlar-

di: "Yoksa siz edebiyat dilinin hep aynı kalmasını mı savunuyorsunuz?" Sonra kendisindeki bu değişimi açıklayabilmek için birtakım ölçütler sıraları. Koyduğu bütün bu ölçütler kuşkusuz tartışmaya açtı. Cemil Raşit yine de eski huyunu değiştirmemişti. Tartışmaktan kaçınır ve susardı. Karşısındaki küçümsemenin bir yolu bu davranışını.

Kullandığı dilin belki giderek *kışılıksızlaşlığı* söylenebilir. Cemil Raşit bu yazılanları okumuş olsa, dikkatle kullanılan bu deyimi sevecekti, bundan hiç kuşku yok. Oysa dilinin yavanlaştığını ileri süren bir yargı, onu çılgına çevirmeye yeterdi. Bu son yıllarda yaşadığı serüvenleri onunla paylaşanların anlattığı bölüm pörçük anılar bu yargıyı doğruluyor.

Gerçekte değişen çok az şey vardı belki barlardaki yüzler biraz genleşmişti ve o zamanlar onları, çılgın eğlencelerini kuşatan çember şimdi çok daha genişlemişti. Hemen her şey, gençliklerinde yaşadıklarının yavan bir yinelenmesiydi ya da tekdüzeliğin oluşturduğu kaçınılmaz bir üzünlük doluydu.

"İşte bu yüzden *Soğuk Tanrı'yı* ne zaman yeniden okusam," diye yazar Aydın Tan, "gençliğimin o çılgın içki turları boyunca Cemil Raşit'in yorulmak bilmez gülüşü, kimi kez yazacağı bir şeyle ilgili geçici düşüncelere dalışı gözümün önünde canlanır."

Bütün bu kargaşa içinde Cemil Raşit son romanını bitirmeye çalıştı. Sonra sürgün yılları geldi. Sonunda *Soğuk Tanrı* yayınlandı, o sıralarda dostlarıyla haberleşme olanakları kesilmişti; romanının yayınlanmasıyla ilgili olarak İstanbul'a geleceğini çoğu kimse bilmiyordu.

Geçmişten Yüzler

Sonraları Aydın Tan, Cemil Raşit'le başkentte yeniden karşılaştı, ikisi de can sıkıcı birtakım işler için oradaydı. Aydın Tan, onların kuşağı için kaçınılmaz çalkantılarla dolu bütün bu yılların onu ne denli değiştirdiğini bilemiyordu. Onu gördüğünde sevinmişti, her şeyden önce sıkıcı gecelerde birlikte eğlenebilecekleri, içkiye oldukça düşkün eski bir dost olarak düşünüyordu onu. Ne de olsa altı yedi yıl önce yaşadıkları o sefahat gecelerinin anıları henüz çok canlıydı. Aradan geçen bu yıllar boyunca Cemil Raşit bir edebiyatçı olarak tanınmıştı, o sıralarda azımsanmayacağı bir ünü vardı.

Bu sözü edilen karşılaşmadan birkaç ay sonra Cemil Raşit yurt dışına gitti, böylece uzun bir süre görüşmediler. İki yıl sonra Aydın Tan başkentten ayrılp yeniden İstanbul'a yerleşti. Cemil Raşit'in İstanbul'a ne zaman döndüğünü anımsamıyordu ama bir yaz sonu olmalıydı. Böylece yeniden düzenli olarak görüşmeye başladılar; perşembe günleri öğleden sonraları, Meşrutiyet zamanından kalmış eski bir kahvehane buluşurlardı. Birçok nedenden ötürü hoşnut kaldığı bu sarsılmaz dostluğun başlıca dayanaklarından biri, Cemil Raşit'in yanında insanın çoğu kez kendi başına kalabilmesiydi. Cemil Raşit'le neredeyse hiç konuşmadan yalnızca yoldan geçenleri seyrederek uzun bir süre yan yana oturabilirdiniz. Cemil Raşit çoğu kez konuşmak istemez ve karşısındakini dinlemekten hoşlanırdı.

Bir yıl sonra, haftada bir kez yapılan bu buluşmalar, Cemil Raşit'in evinde yapılan edebiyat toplantılarına dönüştü. Bu edebiyat kulübünün kurucuları üç eski arkadaştı: Cemil Raşit, en son çalıştığı gazetededen de yeni kovulmuş Can Ural ve Aydın Tan. Ne yazık ki kulübün ömrü dört beş yıl sürdü.

İstanbul'da yaşadığı yirmi beş yıl boyunca, sürgün yılları da içinde olmak üzere Cemil Raşit, Oba Sokağı 17 numaralı evin çatı katında oturdu. Sürgün yıllarda ya da uzun yolculuklarda kuzenlerinden birisi ba-badan kalma evin bakımını üstlenirdi. Sayısız yazar ve gazeteci, Cemil Raşit'in evini anlatmıştır: çalışma odasının duvarlarını kaplayan kitap rafları, giriş katındaki salon; çeşitli ressamlardan resimler, rahatına düş-künler için koltuklar ve bunlara benzer bir sürü ayrıntı daha.

Havyar Sokağı'yla Oba Sokağı'nın kesiştiği köşedeki Cemil Raşit'in evi, o yıllarda bilim ve sanat toplantılarının yapıldığı, bir katı lokanta, en alt katı bar olan bir kültür merkezi niteliğindeki binaya da oldukça yakındı.

Çatı katı, döner bir merdivenle bağlanan iki ayrı kattan oluşuyordu. Üst katta çalışma ve yatak odaları vardı, alt katta ufak bir salon. Çalışma odası oldukça sadeydi: duvarlar kitaplarla kaplı, balkona açılan kapının hemen yanında ufak bir masayla üzerinde daktilo, duvarın boş kalan ye-rinde Hieronymus Bosch'un *Deliler Teknesi* adlı tablosunun ustaca ya-pılmış bir kopyası. Söz konusu tablo üzerine bir yorum *Soğuk Tanrı*'da karşımıza çıkacaktır, ama tablo bu kez yatak odasında asılmıştır.

Sahte Doktor Osman Akçan, Hindistan'a yaptığı yolculuklardan birinden, kocaman bir baskı resim getirmiştir; resim Cemil Raşit'in koltuğu-nun arkasındaki duvara asıldı.

Binanın arkasındaki bahçeye bakan yatak odası, özellikle öğleden sonraları gölgelerle kaplanır; perdelerin rüzgârda hafif salınışları insa-nın uykusunu getirirdi.

Cemil Raşit hep aynı koltukta oturur ve edebiyat toplantılarına baş-kanlık ederdi. O yıllarda toplantının yapıldığı salon büyük bir şöminey-le ısıtıldı; toplantıya gelen konuklar yedi sekiz kişiyi geçmezdi. Herkes bulduğu bir şeyin üzerine otururdu; bu kimi kez boş bir kutu, kimi kez kırık dökük iskemeler, kimi kez de kitap kümeleri olurdu. Toplantının de-ğışmez izleyicilerini, Selçuk Akın, Dr. Fikret Şenkaya, Enis Peker, *Sahte Doktor Osman Akçan*, Can Ural ve Aydın Tan oluştururdu. Sonraları bu gruba Ersin Arman ve Rasim Olcay katılmıştı.

Toplantıya katılanlar arasında en gençleri Selçuk Akın'dı. Selçuk'u bu toplantılarla ilk kez kimin getirdiğini herkes unutmuştu ama o hemen her hafta düzenli bir biçimde gelir olmuştu. Aydın Tan onunla ilk kez bu toplantılarından birinde tanışmıştı. Doğuştan yetenekli ve bu yüzden de beyinin içinde firtınalarla yaşamaya alışmış bu şaşırtıcı canlılığıktaki genç adamın ilgisini, konuşulan şeylerden çok anlatılmayıp herkesten

gizlenen şeyler çekerdi. Hemen herkes hakkında, başkalarının bilmek-leri birtakım ayrıntıları içeren özel dosyalar hazırladığı söylenirdi. Öte yandan Selçuk Akın, kendini aşırı önemsedigidinden olacak, kimi söyletilerden çok çabuk etkilenirdi. Ersin Arman'ın Cemil Raşit'in evindeki toplantınlara katılmadığı, sonuç olarak da Selçuk tarafından tanınmadığı bir zamanda Selçuk'la Can Ural'ın arasında ilginç bir konuşma geçmişti.

Ersin Arman'ın özellikle öncü bir deneme yazarı olarak en azından belli çevrelerde tanındığı bir dönemdi. Bir akşam toplantılarında, o sıralarda yayılmıştı Cemil Raşit'i hem öven hem de eleştiren bir yazısı üzerine konuşuluyordu. Selçuk Akın, genç bir edebiyat heveslisi ve Cemil Raşit savunucusu olarak Ersin Arman'ın kararlı bir düşmanydı. Tartışmaların gürültülü bir biçim aldığı sırada, Selçuk Akın, yüzünde bilgiç bir anlatımla *Sahte Doktor Osman'a* doğru eğilerek, "yanlış bir kişiye gösterilen saygı," demişti. "İyisi mi onaylanan her şeye karşı sürekli bir saygısızlık göstermek. Bizim zamanımız yakında gelecek; göreceksin, Ersin Arman gibileri, o yaşlı kokuşmuş kuşak siliniyor artık."

Bunun üzerine Osman Akçan şaşırılmış ve Selçuk'un Ersin Arman'ı yaşlı bir yazar sandığını anlamıştı. Bunun tek nedeni Ersin Arman'ın tanınmış bir yazar olmasıydı. Ersin Arman'ın Cemil Raşit'ten daha genç olduğunu, aşağı yukarı tam kendilerinin yanında olduğunu söylemişti ama Selçuk'un kafasındaki modeli sarsması olanaksızdı.

Bu durumdan Enis Peker'in de haberi vardı. Enis Peker, o sıralarda yavaş yavaş tanınan bir tiyatro oyuncusuydu. Yakışıklı bir adamdı, etkileyici bir sesi vardı. Öğrencilik dönemi de göz önüne alınırsa, oldukça güvenilir kişilerin tanıklığıyla kollarından geçmemiş bir oyuncu ya da balerin yoktu. Dış görünüşü Cemil Raşit'e şaşılacak derecede benzerdi. Kimi zamanlar Cemil Raşit rolüyle Can Ural'ı bile kandırır, neşeli gülüşmelere yol açardı.

Sefahat gecelerine pek katılmazdı, ama bunun nedeni eğlenceyi sevmemesi değildi. Yoksa seyrek de olsa ötekilerle birlikte *Sultan'a* ya da *Halim Selim'e* gittiği olmuştu; gürültülü yerleri hiç sevmezdi. Kendine özgü ayrı bir çevresi vardı, sık sık da kumarhane ve pavyonlarda görüldü.

Enis Peker, dar görüşlüükten ve büyüğlenmekten tıksınirdi. Çok toplantıda öfkесini kendisini beğenmiş insanlara yönetirdi.

Selçuk Akın'ın bulunmadığı bir gün toplantıya katılanların büyük bir çoğunluğu şöyle bir karara vardı: Selçuk'a akıllıca bir oyun oynanacaktı.

Enis Peker'le birkaç arkadaşı, birlikte geçirdikleri bir akşamüstü, planın son ayrıntılarını da gözden geçirdikten sonra harekete geçtiler. Oyun oldukça basitti: Enis Peker, telefon açıp Ersin Arman'ın sesini taklit etti ve dergilerde yayınladığı şiirlerini ilgiyle izlediğini söyledi. Selçuk Akın, Ersin Arman'ı tanımadığı için kendisine oynanan oyunun ayrılmışında değildi ve havalara uçtu. Stalin'in İlya Ehrenburg'u araması gibi bir şeydi bu, yanına anılarında anlattığı gibi, Ehrenburg böyle bir olaya ne denli şaşırırsa Selçuk da o denli şaşırılmıştı.

Aydın Tan, öğrencilik yıllarda, küçük bir Montparnasse kahvesinde ilk kez onunla tanışlığında, Ersin Arman ne yapacağına çoktan karar vermişti. Kendisini bir düşleri görevlisi olmaya hazırlıyordu, daha o zaman dan ne olacağının belliydi. Onun Batı'da herhangi bir ülkenin yurttaş olduğunu duymak kimseyi şaşırtmadı. Ersin'in ayırcı özellikleri, aşırı entelektüel kibri ve o yılların genel eğiliminin tam tersine, iktidarı elinde tutan seçkinlere dikkati çekerek kadar fazla önem vermesiydi. Böylece geleceğini garantiye almayı düşünüyordu. Ersin Arman, hiç kuşkusuz, eski değerlere başkaldıran bir seçkin rolünü de başarıyla oynuyordu.

Ersin Arman, sefahat geceleri döneminde Aydın Tan'ın aracılığıyla Cemil Raşit'le tanıştı. Kısa bir süre sonra Cemil Raşit, evinde yapılan edebiyat toplantılarına Ersin Arman'ı da çağırdı. Böylece Selçuk Akın, o zamanlar kendisini arayanın Ersin Arman olmadığını çok acı bir biçimde öğrenmiş oldu.

Sonraki yıllarda Cemil Raşit'in önem verdiği arkadaşlarından biri oldu Ersin Arman. İlk zamanlar aralarında uçurumlar açan yaş farkı, geçen yıllarda birlikte azalmıştı. Edebiyat toplantılarına arasına katılmamasına karşın sefahat gecelerine katılmayı hemen hiç aksatmadı. Üstelik edebiyat toplantılarına eğlenceden daha çok önem verdikleri için ötekileri suçladı bile. Özellikle son zamanlarda sefahat gecelerine daha az katılmaya başlayan Aydın Tan'la ilgili bir yazısı ciddi bir edebiyat dergisinde yayınlamıştı. Bu yazında Aydın Tan'a takılıyor, Paris'te okumasına karşın geleneksel yaşama düşkünlük bir yazar olduğunu ileri sürüyor ve "Onun en sevdigi şey çizgili pijamalarını giyerek gazetesini okumaktır," diye yazıyordu

Ersin Arman, yaz sonuna doğru bir gece onları Boğaz'da pahali bir restoranda yemeğe davet etti. Dört kişiydiler; Ersin, Cemil Raşit, Aydın Tan ve Faruk Soyer. O gece birlikte yedikleri nefis yemekten sonra Ersin'in evinde sabahlandı. Konuşma gece boyunca sürmüştü.

Aydın Tan'a göre, Cemil Raşit'in Ersin Arman üzerinde şaşılacak derecede güçlü bir etkisi olmuştu, Ersin Arman, bireyciliği ve inatçılığı konusunda bütün söylenenlere karşı önem verdiği insanların düşünçülerinden kolaylıkla etkilenebilirdi. Değişik görüşlere önyargısız yaklaşması, belli bir görüşe saplanıp kalmaması ve kuşkuculuğunu açıkça belirtmesi Ersin'in olumlu yanlarıydı.

Edebiyatla yakından ilgilenmeye başladığı lise yıllarda, bir öyküsünün ilk kez yayınlandığı o kiş, dönemin gözde dergilerinden birindeki Cemil Raşit imzalı şiirler ilgisini çekmişti. Sarsıcı, değişik bir şeyler bulmuştu bu şiirlerde Cemil Raşit'in son dönem romanlarıyla tanışması çok daha sonralara rastlar Cemil Raşit'in yolculuk, politika ve cinsellik gibi birbirinden çok değişik konularla ilgili birtakım romanların yazarı olduğunu öğrenmek onu şaşırtmıştı. Bir yaz tatilinde, konuk kaldığı bir arkadaşının evindeki zengin kitaplıkta Cemil Raşit'in kimi yeni kitaplarını bulmuş ve birkaç hafta içinde hemen hepsini okumuştu.

Liseyi bitirdiği yılın yazında, Cemil Raşit'in sonradan *Tutkulu*, *Hoyrat* ve *Beceriksiz* de toplayacağı öyküler, dönemin yazın dergilerinden birinde yayınlanmaya başladı. Önce *Tutkulu* yayınlandı, derken bunu derginin Temmuz sayısında *Hoyrat* ve üçüncü olarak da son öykü olan *Beceriksiz* izledi.

Ersin Arman'ın yapıtları daha sonra gelen kuşaklar için yol gösterici olacaktır. Ersin Arman, hemen bütün klasikleri okumuştu. Kendi ülkesinin yazarlarına karşı belirgin bir kuşku duyar, hiçbir ilgi göstermezdi, ama batılı yazarların romanlarında güven duymasını sağlayan sağlam bir yapı olduğunu ileri sürerdi. Türk edebiyatı içinde kendisine ikincil bir önem verilmesini hiçbir zaman kabullenemedi. Oysa böyle bir kabullenme hırsını törpüleyecek ve onu rahatlatacaktı. Bu konuda Cemil Raşit'le sürekli tartışırlardı. Ersin tartışmadan pek hoşlanmıyordu ama kendisini oldukça önemli biri olarak gördüğü belliydi. Bütün bu davranışlarındaki ağırlık ve takındığı kibirli tavırlar Cemil Raşit'in canını sıkıyordu. Sıradan bir dış görünümü, çoğu zaman sade bir giyime karşın hemen her zaman kadınların ilgisini çekmeyi başaracaktı.

Baskı döneminde toplantılar gizli yapılır oldu. O dönemde birçok önemli kitabın yasaklanmış olduğu düşünülürse bu toplantıların önemi daha iyi anlaşılır. Kimi zaman önemli konularda tartışmalar açılırdı. Hemen herkes konuya ilgili gerekli araştırmayı bir hafta sonraki toplantıya dek tamamlamakla yükümlüydü.

Tartışmalara hemen hiç katılmamasına karşın Osman Akçan, evin kayıtlı müdafimlerindendi. Hemen her zaman toplantıların tam ortasında gelirdi. Bütün buluşmalara gecikişi söylenirdi "Geç gelirim ama kesinlikle gelirim," cümlesini sık sık kullanır, bu özelliğiyle övünürdü. Söylentiye göre askerliğini yaparken, bir denetleme sırasında yine geç kalmış ve kendisini aynı sözlerle savunmaya kalktığı için bir süre askeri hapisanede yatmıştı.

Cemil Raşit ve sefahat gecelerinin öteki üyeleri birkaç aydır herzamanki güzergâhta Osman Akçan'a rastlamıyorlardı. Bu yetmezmiş gibi koca bir ay boyunca Osman Akçan toplantılarla da gelmez olunca bu konuyu araştırmak görevi Selçuk Akın'a verildi. Selçuk Akın kısa bir araştırmadan sonra, ilk toplantıda *Sahte Doktor*'la ilgili gerçek ve eğlenceli bir öykü anlatmak için izin istedi. Toplantıya başkanlık eden Cemil Raşit başta olmak üzere herkes dinlemeye hazırlandı. Özellikle Can Ural'ın, çok hoş bir şeyler duyacağından hiç kuşkusuz yoktu; oturduğu koltukta bir pelte gibi yayılmış, yüzünde geniş bir gülümseme, Selçuk Akın'ın konuşmaya başlamasını bekliyordu.

"Bu öykünün ne kadarı gerçek, ne kadarı yakıştırma, bilmiyorum," diye söze girdi Selçuk Akın "Son yaptığım araştırmada ortak arkadaşımızdan biri anlattı; Osman Akçan, yani *Sahte Doktor*'umuz, kimi barlarda, tanıdığı tanımadığı insanların, özellikle genç kızların, horoskoplarını çıkarıp, gelecekleriyle ilgili düşüncelerini söyleyormuş; konuya meraklı insanlar toplantı olmuş çevresine, kuşkusuz o gizemli ve bilinmez geleceğin onlardan neler sakladığı öğrenmek için olacak. Osman Akçan'a uzun bir süredir her zamanki güzergâhta rastlamamamızın nedeni bu, kendisine bu gözlerden uzak yerleri seçmesi. Bar sahibi genel dönemin bozulduğundan yakınıyormuş, neden derseniz, Osman'ın masasının çevresinde genç kızlar kuyruklar oluşturuyormuş. Sonunda bu karışıklığı barın ciddiyetiyle bağıdaştıramadığından ve geleceği bilme konusunda yıldızların erdemine inanmadığından bu sorunu çözmek için özel bir yöntem bulmuş: bizim *Sahte Doktor* geldiğinde dipte yarı loş, küçük bir masa verilir, servis geç yapılır, böylece kalabalık ziyaretçilerin birikmeleri önlenmeye çalışılmış. Alınan bütün bu önlemlerin yıldızbilimcimizi, gökyüzünün gelecek üzerine söylediklерini, kadınları baştan çıkarmada bir yöntem olarak kullanmaktan caydırımda en ufak bir yararı görülmemiş. Onu hayranlıkla dinlemeye hazır üç beş kadın masasından hiç bir zaman eksik olmamış. Bir akşam, yıldızbilimcimiz, masasındaki iki güzel

kadından birisini karşısına almış, horoskoplarını çıkarmış, uzak bir gelecekte başlarına nelerin geleceğini, onları nasıl mutlulukların mutsuzlukların beklediğini, hatta âşık olacakları adamları, en ince ayrıntısına kadar anlatıp duruyormuş, bu arada barın çapkınlardan birisi boş durur mu, masanın kiyisine ilişmiş, genç kızlardan o akşam için bir randevu koparmaya çalışıyordu. Sonunda kulağa fisıldanan birkaç sözcükle başarmış da. Bunu horoskop, yıldız ya da gelecek gibi birtakım kavramlarla uğraşmadan becerdiğini söylemeye kuşkusuz hiç gerek yok."

Tam bu noktada, bir süredir ciddi bir yüze dinleyen Can Ural, neredeyse bir yay boşalmışcasına gülmekten kendini alamadı. Selçuk Akın, bir süre onun yatışmasını bekledikten sonra öyküyü anlatmayı sürdürdü:

"Kadınlar gitmek üzere kalktılarında, gelişmelerden habersiz, bu duruma hiç bir anlam veremeyen Osman Akçan, vaktin erken olduğundan ve gecenin daha yeni başladığından dem vurarak bu gidişe karşı çıkacak olmuş. *Sahte Doktor*'umuzun o sabırılı ve peygamberi havası gitmiş, catalıyla hafifçe bardağına vuruyor, tekdüze sinir bozucu bir ses duyuluyormuş masada. Kadınlar yorgun oldukları konusunda birkaç masum yalan gevelemeye çalışırken, masanın yakınlarındaki bar sahibi bu sorunlu müşterisini utandırmak için ayağına gelen bu olanağı hemencevik değerlendirmiştir. Ötekilerin şaşkıن ve alaylı bakışları altında, 'Ama bayım, bunda anlamayacak ne var?' demiş, 'siz çok uzak gelecek üzerine hemen her şeyi biliyorsunuz da, bu gece neler oluyor bunun pek ayrılmında değilsiniz.' Olaya tanık olduğunu söyleyen arkadaşımın anlattığına göre, bu söz üzerine, gitmek üzere olan kadınlardan masaya servis yapan garsona dek, masanın çevresindeki hemen herkes hep bir ağızdan gülmeye başlamış."

Can Ural daha önceden bu konuda bir şeyler duymuş olmalıydı, alaylı alaylı başını sallıyordu. Cemil Raşit'e gelince bir yandan, "Bu öykü kesinlikle gerçekdir, hiç kuşku yok," diye mırıldanırken, bir yandan da nesple gülüyordu. Toplantıya katılanlar oy birliğiyle bu başarısızlığın Osman Akçan'ın dosyasına işlenmesine karar verdiler ve bu konuda Selçuk Akın'a tam yetki verildi.

Osman Akçan, İstiklal Caddesi yakınında otururdu; genellikle toplantıların bitiminde Can Ural'a Taksim Alanı'na kadar eşlik eder, yol üstünde bir yerde birkaç kadeh attıktan sonra ayrırlardı. Osman ile Can arasında ötekilere oldukça ilginç gelen tuhaf bir bağ vardı. Özellikle Selçuk Akın bu gizi çözebilmek için elinden gelen çabayı göstermişti. Büyük bir canlılıkla

kadınların çevresinde dört dönen, serüvenci ama sessiz bir adamla, akla gelen hemen her konuyu kadınlarla konuşmasını seven bir içki düşkünü, bunların arasındaki ortak yan ne olabilirdi.

Selçuk Akın bir kez bunu doğrudan Can Ural'a sormuştı. Önemli bir toplantı yeni bitmişti, toplantıya katılanlar Can Ural'ın nasıl bir gerekçe ileri süreceğini merakla bekliyorlardı. *Sahte Doktor Osman* yalnızca güllüyor, biraz uzakta bekliyordu. Can Ural'la birlikte her zaman gittikleri bara gideceklerdi. Can Ural bir şeyler söylemek için ağını açtı ama birden bir öksürük nöbetine yakalandı. Kapıdan çıkışken hâlâ öksürüyordu.

Can Ural, nedense çok heyecanlandığında sigara içenlere özgü bir öksürük nöbetine tutulurdu. Bu konuya özellikle ilgilenen Selçuk Akın, heyecanlanmanın ne anlamına geldiğini başta Fikret Şenkaya olmak üzere hemen herkese sormuştı. Selçuk Akın, soruşturmanın sonucunda, bu konuya ilgili dosyasına düşeceği notu düşünürken, demek ki sevişirken boşalmaya yakın öksürüğünün en yüksek noktasında olması gereklir yarısına varmıştı. Seviştiği kimi kadınları, dosyadaki ayrıntıları tanıklarla doğrulamak amacıyla, sıkı bir sorgulamadan geçirmesine karşın, önemli tek bir kanıt bile ele geçirememiştir.

Can Ural, güvendiği tek insan olan Osman Akçan'a son zamanlarda onu öksürten bir kadına rastlamadığını söyleyerek üstü örtük bir itiraf ta bulunmuştu. Selçuk Akın bu bilgiyi bir biçimde ele geçirmiş ve Can Ural'ın dosyasına işlemiştir.

Fikret Şenkaya, boşalmaya yakın insanın öksürmeyeceğini ileri sürüyordu. Bunu kanıtlamak için, hasta bir durumda sahneye çıkan tiyatro oyuncularının sözgelimi nezlelerinin geçişini örnek olarak gösteriyordu. "Tanıdığım kadarıyla Can soğukkanlı ve zeki bir insandır," diyordu. "Sevişmenin ritmini hiç bozmanadan öksürüğünü devinime uyduruyor olmalı."

Çok sonraları, bir yaz akşamı Selçuk, onu büyük bir müzikholde, çok güzel bir kadınla görmüştü. "İşte," demişti Osman Akçan'ın kulağına eğilerek, masa kalabalığı ve müziğin gürültüsünden Osman onu güçlile duyabiliyordu, "işte, dostumuzu öksürtecek müthiş bir kadın."

Edebiyat toplantılarında en aykırı görüşleri belirten kişilerden biri Faruk Soyer'di. Kimi kez toplantıya geldiğinde, kendisinden önce gelenlere kısa bir selâm verdikten sonra bir köşeye oturup sessizce konuşmaları dinlerdi.

Politik bir tartışma sürerken birdenbire cinselliğe, hiç beklenmedik biçimde kişilik sorunlarına, kuantum kuramına ya da plastik sanatlarda-

ki son gelişmelere geçiliverirdi. Böylece optik yaklaşımlar konuşulurken, gerçek bir dert olan kuramsal fiziği felsefi bir konunun izlemesinin nedenini hiç kimse anlayamazdı.

Bir toplantıda romanda karakter konusunda sert bir tartışma başlamıştı. Aydın Tan, Tolstoy gibi önemli yazarların sayısız karakter yaratlığını, bunun bir yazarın büyülüüğünde önemli bir ölçü olduğunu savunmuştu.

“Oysa benim romanlarımda,” demişti Ersin Arman, üzüntülü bir sesle, “yalnızca üç temel karakter var. Bunlardan birincisi olduğumu düşündüğüm, ikincisi olduğumu sandığım, üçüncüsü de olmayı istediyim üç ana karakter yaratıbildim.”

Cemil Raşit bu düşünmeye katılmadığını belirtmiş, “artık hepimiz yalnızca kendimizi yazıyoruz,” demişti.

Cemil Raşit'in konuşmasından sonra çoğu kez ortağı bir sessizlik sarardı. Söylediklerini kimse kendisiyle tartışmaya cesaret edemezdi. Kendi yargısı başkalarının kine ters düştüğünde tartışmayı sürdürmemi anlamasız bulurdu. Bu kez öyle olmadı Selçuk Akin bu sözünü biraz açmasını istedi. Cemil Raşit anlaşla gülümsedi. “Kendimiz derken bireyi demek istememiştim, biz yazarları demek istemiştim. Edebiyatın ana karakteri artık işte yalnızca bu; yazar dediğimiz o *Soğuk Tanrı*.”

Bu toplantılar katılımları öğrendiği en önemli şey şu oldu: Cemil Raşit'in çağdaşları üzerinde yarattığı etkiye karşın, anlatı geleneğimizin bilinen hiç bir akımı içinde yer almaması nedensiz değildi. Oysa Cervantes'ten bu yana romanın gelişmesini göz önüne alındığımızda, Cemil Raşit'in modernizmin son evresinin bütün özelliklerini taşıyan bir yazar olduğunu görüyoruz. Her şeyden önce yenilik ve buluş peşinde koşan bir yazar değildi. İkinci olarak edebiyatın devrini tamamladığını, giderek roman türünün ortadan yok olacağını düşünüyordu.

“Günümüzde roman yazmak mı?” demişti bir keresinde “Roman yazmak, başka kitapların beslediği umutsuz ve saçma bir düşten başka nedir ki?”

Biçimciliği ve zor bezenirliği, insanı, özellikle ustanın övgüsünü almak isteyen gençleri çileden çıkarır. Genellikle ileri südügü yargılar ve gösterdiği kanıtlar, cesaret kırıcı olurdu. Bezenisi ve yargıları neredeyse yazarlığa başladığında, yirmi iki yaşına gelmeden önce biçimlenmiştir.

Cemil Raşit büyük edebiyatçıların ve anarşistlerin kendisinin yetişmediği bir geçmişte yaşamış olmalarına hayıflanırdı. Geleceğe dönük bir

yazar için tuhaf bir özlemdi bu, ama o çelişkilerinin ayrılmındaydı. Akademisyenlerden ve siyaset adamlarından pek hoşlanmazdı. Bunun en önemli nedeni de, bu meslekteki insanlar arasından gerçek bir bohemin çıkamayacağını düşünmesiydi.

Her zaman için çevresinde ona bağlı bir hayranlar topluluğunu hazır buldu. Bu yılın sonunda Cemil Raşit'in çevresinde toplananlar arasında, kişilerde fazla bir değişiklik olmamasına karşın, görüşlerde büyük bir değişim yaşandı.

Oldukça çalkantılı bir geçiş döneminin romanını yazdı. Böylece Cemil Raşit, görüşlerdeki bu değişime koşut olarak edebiyat anlayışında da büyük bir dönüşüm yaşıyordu. Neredeyse daha önce yazdıklarından tümdeyn yadsınmasına varacak ölçüde kökten bir değişimdi bu.

Cemil Raşit, bir edebiyatının yalnız kimi yazinsal modalar karşısında değil, toplumsal sarsıntılar karşısında da kişilik bütünlüğünü korumasının önemine inanıyordu. Toplumsal sarsıntılar sırasında intihar eden yazarlardan örnekler verirdi.

Cemil Raşit, aşırı duyarlı bir kişi olarak görülmeyi hiçbir zaman kabullenemedi. Bunun yaşama uyum sağlayamamış olmanın bir simgesi olduğunu düşünüyordu. Belki de bu türden nitelêmeleri, yeteri kadar güçlü olmadığı için silinip giden bir böcek türüne özgü bir özellik ya da bir kelebek türüne ilişkin bir zayıflık gibi görüyordu.

Bütün bu uzun toplantıların sonunda geriye kalan, Cemil Raşit'in giderek belleklerden silinen kederli yüzü ve birkaç gereksiz tartışmadır.

"İlk başlarda bu toplantıya dönemin çoğu ünlü şair ve yazarı katılırdı," diye yazar Aydın Tan "Sonraları giderek katılanlar azaldı Faruk Soyer, Enis Peker, Fikret Şenkaya ve onların dışında şu an adını unuttuğum birkaç kişi daha. O sıralarda Selçuk Akın öğretmen olarak taşra kentlerinden birine gitmişti. *Sahte Doktor* kısa süre için Paris'e dönmüştü. Giderek tam bir yaprak dökümü başladı. Ersin Arman dışişleri görevlisi olarak Cenevre'ye atandı."

Böylece Ersin Arman'ın Cemil Raşit'le yolları ayrılmış oldu; bütün o dönem boyunca, en azından haftada iki kez yapılan edebiyat toplantılarında, sık sık görüştükten sonra, yıllarca birbirlerini görmediler.

Ersin Arman'ın Londra'da bulunduğu bir sırada Cemil Raşit, İstanbul'dan yeni bir romanını gönderdi; buna el yazısıyla yazdığı uzun bir mektubu eklemiştir. Sonraları Aydın Tan, Londra'ya gittiğinde Ersin Arman'ı da ziyaret etmiş, Ersin de ona, Cemil Raşit'e vermesi için birkaç

kitap göndermişti: *Bir Anarşistin Anıları*'nın İngilizce çevirisi ve bir de yıl-
lar önce bir yolculukta tanıtışı, daha sonra İstanbul'a onu ziyarete de
gelen, Cemil Raşit'e hayran bir İngiliz yazarın son romanı.

Yıllarca sonra Londra'da buluştular; böylece Ersin Arman'ın elçilik
görevi nedeniyle kesintiye uğrayan ilişki, Çin mahallesindeki bir uzakdo-
ğu lokantasında yeniden başlamış oldu.

Cemil Raşit'le Aydın Tan, sonradan pek fazla görüşmediler; üstelik
bu yorucu yaşam artık Aydın Tan'ı pek çekmiyordu.

Cemil Raşit'in kaybolduğundan sonra Aydın Tan'la Ersin Arman'ın es-
ki dostlukları yeniden canlanmıştı ama Aydın Tan, Nedim'e anlattıkların-
dan Ersin Arman'a hiçbir zaman söz etmemiştir.

Cemil Raşit'in kaybolduğu geceden yıllar önce, onu son kez gö-
rüşünü Aydın Tan, bir gazete için yazdığı anma yazısında şöyle anlatır:
"Onunla ilgili anımsadığım son şey, Cağaloğlu'ndaki bir gazetedede çalışan
ortak bir arkadaşımızı ziyaret ettiğinde, masadaki birtakım kitapları ka-
rıştırdıktan sonra, çayını yarılm bırakıp sessizce kalkışıdır. Yok, belki bu
çok daha önceden olmuştu, daha sonraları onunla tuhaf ve açıklı bir ge-
ce yaşadığımızı anımsıyorum. Geceyle ilgili ayrıntılar unutulup gitmiş,
yalnızca ayrılacağımıza yakın Cemil Raşit, şu an anımsayamadığım bir
nedenden ötürü, çok öfkelenmiştir. Onu yataştırmayı bir türlü başarama-
mışım ve öfkeli bu son görüntüsünü aradan geçen yıllarda karşın unut-
madım: Taksim Alanı'nın kıyısında durmuş, Lamartine Caddesi'ne doğru
gözden yitmeden önce, bir yandan eliyle havada uçuşan kar tanecikle-
rini yakalamak istemiş gibi tuhaf hareketler yapıyor, bir yandan da bu
olağanüstü sessizlikte; 'Benim gibi bir yazar, bu duruma gelsin, benim
gibi...' diye homurdanıyordu."

Korku

İstanbul Üniversitesi edebiyat tarihçilerinden ve önemli bir Cemil Raşit yaşamöyküsünün yazarı Faruk Soyer, Cemil Raşit'le ilgili yeni görüşler öne sürmüştü. Profesör, üzerinde çok söz edilen *Anılarla Gelen* adlı kitabında da, bir dönemin ve kuşağın yazarları arasında en uzun böülümlü Cemil Raşit'e ayırmıştı. Bunun en önemli nedenlerinden biri Cemil Raşit'i çok eskiden beri tanımışıdır. Aynı neden, kitabı da, konusunda yazılmış başka kitapların yanında daha önemli bir yere koymaktadır.

Öğrencilerinin anlattığına göre, Profesör Faruk Soyer'in -kültürlü bir adam olduğu açıktı- eğitim yöntemi oldukça yalındı; tahtaya kısa bir şiir yazar, sonra *şîir* yorumundan duyduğu *tiksinti*'yi açıklardı. Uzun süren bu açıklamada, doğayı katletmeden üretimi artırmanın nasıl olanaklı olduğunu, mimarinin sürekli gelişimine, insan ruhunun kurama gelmeyeceğine, ülkede sosyalizm geleneğinin zayıflığına ve aşırı hayal kurmanın ruhu karartlığına değinir, son okuduğu romanı özetleyerek konuşmasını bitirdi. Profesör Faruk Soyer, çoğunlukla konuşurken düşünürdü, bu yüzden belli konularda durup açıklama yapmaktan hiç hoşlanmadı. Konuşurken onu izlemenin olanaksız olduğunu çoğu kişi kabullenmişti; yalnızca anlattıklarının genel içeriğini kavrayabilmek bile bir talih sayılırdı. Onu yakından tanıyan çoğu insanın ortak kanısı, garip birtakım kuramlarla tıka basa dolu bir belleği olduğu ve böyle bir anlama çabasının küçümsememesi gerektiğiydi.

Çok eskiden, Cemil Raşit'in de katıldığı sanat toplantılarından birinde, genç bir sosyalist, gelecektен söz ettiğinde, acı ve hüzünlü bir ses tonıyla, "Gelecek diye bir şey yoktur," demişti; sonra dingin, sanki anlatacakları kendisini zerrece ilgilendirmeyip yoran birtakım gereksizliklermiş gibi eklemiştir: "Gelecektен söz etmek bana saçma geliyor. Söyler

misiniz, hangi gelecek bu, kaç yüzyıl sonrası. Toplum bilimlerinde bütün kuramlar yetmiş sekzen yıl temel alınarak yapılmalı, ortalama bir insan ömrü. Gerisi saçma sapan bir varsayımdır."

Üniversite yaşamının ilk yıllarda, henüz genç bir öğretim üyesiyken, o zamanki hükümetin arka çıktığı bazı olaylar olmuştu. Polisin göz yumduğu kimi gençler, Cağaloğlu'ndaki birtakım dergilere baskınlar düzenlemişlerdi. Cağaloğlu'ndan aşağıya kâğıt bobinleri yuvarlanıyordu ve bu yaşananlar, Cemil Raşit'in *Soğuk Tanrı*'da anlattığı azınlıklara karşı yapılanları andırıyordu. Bu olay üzerine Faruk Soyer, üniversitedeki bir derste devlet malına gereksiz yere zarar verildiği konusunda uzun bir konuşma yapmıştır. Onun gibi bir insanın resmi ideolojiyle uyuşamaması doğaldı. Bu konuşmanın sonucunda komünistleri savunduğu suçlamasıyla karşılaşmıştı. Bütün bu nedenlerle, Faruk Soyer uzun bir süre profesörlüğe hak kazanamamıştı.

Nedim Eren, bir ders bitiminde onu odasında yakaladı. Cemil Raşit'in yaşamıyla ve son romanıyla ilgili araştırmalar yaptılarından, bu sürece karşılaştığı güçlüklerden söz etti. Profesör dikkatle dinliyordu.

"Cemil Raşit, yaşam öykülerinden hoşlanmazdı," dedi Profesör. "Biraz da bu yüzden yaşamıyla ilgili ayrıntıları içeren belgeleri ortadan kaldırılmış olmalı."

"Ama niçin?" dedi Nedim Eren. "Bildiğim kadarıyla Cemil Raşit doğruların bilinmesinden yanaydı."

"Ne düşündüğünüzü gerçekten anlayamadım," diye sürdürdü konuşmasını Profesör. "Sanırım araştırmanızın özellikle bu sözünü ettiğiniz konudaki dayanaklarını daha bir anlaşılır kılmanız gerekiyor. Cemil Raşit sandığınızın aksine, kendisiyle ilgili anlatılan herhangi bir öyküde, bu öykü tümüyle uydurma bile olsa, kimi kişilerin kendisini gölgeleyip ikinci plana düşürmesine hiçbir zaman katlanamazdı." Sonra büyük bir ağırbaşılıklıkla ekledi: "Bu konuda bir çalışma yapmayı düşünüyorsanız, benim yıllar önce üniversite yayınları arasında basılan, *Cemil Raşit, Bir Romancının Anlayışı ve Entropi* adlı doktora tezimin bibliyografyasında, sizin için gerekli bütün referansları bulabilirsiniz."

Yaşamın küçük ayrıntıları, diye düşündü Nedim Eren, anlaşılan Cemil Raşit bilerek ve isteyerek geçmişinin izlerini, yok edemediği çok az şey bir yana, silmiş ve geriye ancak varsayımlar üzerine kurulabilecek bir dünya bırakmıştı. Belki de onu yapıtlarıyla, özellikle de şiirleriyle anımsamak en doğrusuydu. İçimizi kahredici bir pişmanlıkla dolduran

yaşamın küçük ama sonsuz ayrıntılarının sözkonusu olduğu dizelerden olmuşş şiirler...

Paris'te yaşadığı günlerde, Faruk Soyer'in ünlü kitabı *Anılarla Gelen*'de anlatıldığına göre tuhaf bir adam, Cemil Raşit'in masasına geldi. Bir yaz akşamıydı, Montparnasse'taki kahvelerden birinde oturuyor, o gün ziyaret ettiği Baudelaire'in mezarının başındaki yontuda yer alan *yılan* figürünü düşünüyordu. İlk anda adamın kısık bir sesle söylediéklerini anlamadı. Garip görünüşlü adam, "şu sıralarda," dedi, kaygılı bir havada, "ne yazdığını bilmiyorum." Sonra bir kehanette bulunur gibi sürdürdü konuşmasını: "Ama acele edin. Belki de beklenmedik bir felaket sizi engelleyecek ve bitirmeye asla olanak bulamayacaksınız."

Bu anlatılan öykü doğru değildir. Çünkü *Anılarla Gelen*'de olayın geçtiği tarih verilmemiştir ve Cemil Raşit'in o tarihlerde Fransa'da olmadığı biliniyor. O yılın eylül ayında Cemil Raşit önemli bir sempozyum nedeniyle Kopenhag'a gitmişti. Bu bilginin doğruluğu o zamanki kaytlardan kolaylıkla anlaşılabılır. Bu konuda, güvenilir bir başka tanık da, Londra'ya dil öğrenmek için gelmiş genç bir mühendisti. Söz konusu mühendis, Cemil Raşit'in Kopenhag dönüşü Londra'ya geldiğini ve kasım ayının sonlarına dek aynı pansiyonda kaldıklarını doğruluyor. Buna göre, Cemil Raşit, büyük bir olasılıkla o yılın sonlarına dek Londra'dan ayrılmamış olmalı. O sıralarda bir arkadasına yazdığı bir mektuptan anlaşıldığına göre Cemil Raşit, o yılın sonlarında İngiltere'den ayrıldı ve bunu izleyen yılın şubat ayı başlarına kadar da ortalarda görünmedi.

Bir başka açıdan bakarsak, o tarihlerde Cemil Raşit'in bu öyküde anlatılanla benzer kaygılı karabasanlar gördüğü, düşleri gerçek yaşamla karıştırdığı yanlış değildir. Belki bu olayı Faruk Soyer'e o anlattı, ya da olay başka bir yerde geçti, Paris'te de olmuş olabilir ama başka bir zamanda ve yerde de, bir başka olasılık, *Anılarla Gelen*'i yazarken belleyenin Faruk Soyer'e oyun oynamış olması, hangisinin gerçek olduğunu kim bilebilir. Her şeye karşın Cemil Raşit'in o yıllarda ruhsal durumunu açıklaması açısından bu olay anılmaya değer.

Burada asıl dikkat edilmesi gereken nokta şudur: Faruk Soyer'in *Anılarla Gelen* adlı kitabında anlatılanlar genellikle sürgün olduğu yılların ilk zamanlarında geçen birtakım olaylardır. Gerçekte Cemil Raşit, yaşamının değişik dönemlerinde Paris'te bulunmuştur ve daha gençliğinde, ilk kez gittiğinde bile sanılanın aksine kendini güvenlikte duymuyor ve hep izlendiğini düşünüyordu. O günlerde ülkenin karanlık durumu

ve Cemil Raşit'in güclükle pasaport alabildiği, bu yüzden de korku içinde olduğu düşünülürse onun bu durumunda şaşılacak bir yan yoktur.

Paris'e ilk ayak bastığı o günlere ilişkin, Cemil Raşit'in içinde bulunduğu kaygılı atmosferi açıklayan ve o sıralarda yanında bulunan bir arkadaşı tarafından anlatılan bir başka öykünün doğruluğu çok daha az tartışmalıdır. Paris'te ucuz bir otelin yemek salonunda otururken bir adam yanına yaklaşmış, anadilinde konuşarak ona adıyla seslenmiş ve oturmak için izin istemiştir. Cemil Raşit, çaresiz onu buyur etmiş ama masada buz gibi bir hava esmesini engelleyememiştir. Cemil Raşit, kendisini tanımasından hoşnutsuz ve kuşkulu, adamın ülkesinin bir gizli polisi olabileceğini düşünmüştü. Sonunda durum anlaşılacak ve herkes derin bir soluk alacaktı: Cemil Raşit'i hemen hiç tanımiyordu bu adam, Cemil Raşit'in bir aktör olduğunu sanıyordu. Adının Osman Akçan olduğunu söylemiştir, bir yandan ruhbilim okurken, öte yandan harçlığını çıkarmak için otelde çalışıyordu. Cemil Raşit'in adını ve onunla ilgili öteki bilgileri otel kayıtlarına bakarak öğrenmiştir. Zaten Cemil Raşit otele geldiğinde o izinliydi, kayıtları tutan Fransız arkadaşı da Cemil Raşit'in adını çok değişik ve yanlış yazmıştır. Böylece olay tatlıya bağlanmış oldu. Bu garip tanışmalarından sonra, Osman Akçan, Cemil Raşit'in en yakın arkadaşlarından biri olacaktır.

Kimi araştırmacılar, Osman'ın ve bu tanışma sahnesinin, *Soğuk Tanrı*'nın kişişi Ercan'ın ağızından anlatılan Paris'teki şenlikli öğrenci hosteli konusunda Cemil Raşit'e esin verdiği ileri süreler. Hatta Faruk Soyer, bu hostelin Osman'ın Paris'te kaldığı hostel olduğu ve sayısız kez Cemil Raşit'i de buraya çağırıldığı konusunda diretir.

Bu konuda Aydın Tan tümüyle aykırı bir görüşü savunur. Romanındaki Uğur kişiliğinin ortaya çıkışında Cemil Raşit'i esinleyen tanışma sahnesi Paris'te bir otelde değil, Madrid'te bir *gay* barında olmuştur. Bu konuya, *Soğuk Tanrı* romanı üzerine yazdığı bir yazında şöyle değinir:

"Cemil Raşit, yeni dostluklar kurmasını severdi. Buna karşın tanıştığı insanları çok çabuk unuturdu. Çok sonraları bunlardan kimilerine yeniden rastlar, okul arkadaşlarını askerlik arkadaşlarına karıştırır, söyleşi boyunca durumu düzeltmeye çabalardı. Bu türden karışıklıklar yurt dışında da birçok kez başına geldi. Bir öğle sonrası Cemil Raşit'le ben, çok sonraları Cemil Raşit'in romanında, 'gerçek bir başbelasıydı,' diye nitelleyeceğim birisiyle tanıştık. Bu adam, gerçekten de romanda betimlendiği gibi, 'kısa boylu ve keldi, alayçı bir gülüşü vardı.' Birkaç paragraf son-

ra belirttiği gibi adam, 'arsız ve şımarık bir çocuk' olmakla birlikte, biraz olsun sevimli yanları olmalı ki, yanımıza gelerek bize içki ısmarlayıp ısmarlayamayacağını sorduğunda Cemil Raşit bu önerisiye karşı çıkmamıştı. Adamı anlatırken, 'durmaksızın konuşuyor, karşısındakini hemen hiç dinlemiyordu' der, oysa kötü bir İngilizce konuştuğu belki doğrudydu ama bana sorarsanız konuşkan bir adam denemezdi. Cemil Raşit'e Uğur karakterini esinleyen işte onun bütün bu özellikleri oldu. Bana sorarsanız, işte bu Uğur, belki de Cemil Raşit'in yarattığı roman kahramanlarının en ünlülerinden olup aynı zamanda değişik yazılarında *Soğuk Tanrı*yla *Umutsuzluğun Son Yüzyıl*'ndan söz ederken açıklamaya çalıştığım 'yolculuk ve serüven teması'nın da en yetkin örneğidir."

O sıralarda Osman Akçan, İstanbul'a yeni dönmüştü. Paris günlerinin tersine, oldukça durulmuştu, yaşamı tanıdığına inanıyordu, çoğu konuda görüşlerini değiştirmemekte diretiirdi. Sıcak bir yaz günü, bir pazar akşamı, onun ülkeye dönüşünü kutlamak için Cemil Raşit, birkaç başka arkadaşıyla Boğaz'daki bir lokantada yemek yemişlerdi. Osman Akçan, Paris'te ruhbilim okuduğunu söylüyor ama buna hiç kimse inanmıyordu. Bu konuda çoğu kez Cemil Raşit'in tanıklığına başvururdu ama Cemil Raşit onu tek bir gün bile üniversitede giderken görmemişti. Bu yüzden aralarındaki adı *Sahte Doktor*'du, onu herkes kısaca *Doktor* diye adlandıryordu. *Sahte* deyimi, genellikle birisini aşağılamaktan çok, bir tür tanımlayıcı olarak kullanılırdı. Osman Akçan, gerçek bir psikiyatrist gibi, özellikle sorunlu güzel kadınlar için, *sahte* ruh çözümlemesi seansları düzenlerdi. Cemil Raşit onunla tanışlığında, eğitimini tamamlayıp, ülkeye dönmemi ve kendi deyimiyle *uçuk'lara* yardımcı olmayı düşünüyordu. Nasıl yardım edeceğî merak konusuydu, çünkü kendi sorunlarını bile çözemiyordu. Uyumlu bir insan olmak için elinden geleni yapmış ama bu konuda başarılı olamamıştı. Sonra ne oldusya, meslek yaşamına atılmak onu ilgilendirmez oldu, hemen her şeyden vazgeçti, yollara düştü.

Koyu lacivert, şeritleri sökülmüş kalın kaptan paltosunu bütün kiş boyunca hiç üstünden çıkarmazdı. Giyimine en küçük bir özen göstermezdi, gerçek anlamda serveti kücümsemenin iç huzuru ve güvenliğiyle doluydu. Başarı ya da mutluluk gibi kimi kavramların tanımlarının belirsiz olduğunu savunurdu. Buna karşılık Cemil Raşit, belirsiz olanın onun kendi amaçları olduğunu söyleyerek Osman'a takıldı. Bilindiği kadariyla edebiyata en küçük bir ilgi duymuyordu, ortalama bilgelikte çoğu kişide görüldüğü gibi sürekli bir devinim içinde yaşırdı. Yine de İstanbul'da bu-

lündüğü süre içinde Cemil Raşit'in evinde yapılan toplantıları hemen hiç aksatmadı.

Osman Akçan, yeni sözcükler uydurmaya bayıldı. *Sefahat* geceleri boyunca kullanılan kimi sözcükleri o uydurmuştur. Hiç kitap okumayan onun gibi birisinin sözcüklere olan düşkünlüğü şaşırtıcıydı.

Bir toplantıda şiirin *kıldan, tüyden* olduğunu söylemişti ki edebiyat toplantılarının, çoğu saygın sözcüklere alışkin olan izleyicileri dehşete düşmüştü. Daha sonra *şíir* sözcüğünün kökenine ilişkin Faruk Soyer'in yaptığı bir araştırma, Osman'ın yanılmadığını kanıtlamıştı. Kökeni Arapça olan *şíir* sözcüğü temelde kıl, tüy anımlarına geliyordu. Bundan, bir konuyu kılık kırk yararcasına incelemek, ince eleyp sık dokumak, ince düşünmek anımlarına gelen şiir kavramı üretilmişti. Şairde kılıkdan ayıran, ince düşünen anlamına geliyordu.

Bu genç, uzun boylu, Dostoyevski karakterlerini andıran, renkli bir kişilikle hüzünlü bir hırçınlığa sahip adam, büyük bir çekingenlikle, neredeyse duyulmaz bir sesle konuşurdu. İşin ilginç yanı, öykü anlatmaya yatkın bir adamdı. Kendisine göre yorumladığı kurgusal kimi öykülerle herkesi eğlendirirdi. En çekici yanı, bunalmayan ve hep neşeli kalmasını bilen kişiliğiydi. Çoklu kişi bu dünyadaki hiçbir şeyin artık onu şaşırtamaya cağını düşünürdü ve bu sonuca varmaları için çok haklı nedenleri vardı.

Dolaşmadığı ülke kalmadığını, iki Afrika ülkesi arasındaki bir savaş sırasında sınırı yürüyerek geçtiğini, Nepal'de, Hong Kong'da uzun süre yaşadığını, akla gelmeyecek birbirinden garip işlerde çalıştığını söyler, ama kimseyi inandıramazdı. Gördüğü ülkeler arasında Arjantin'in yeri hepsinden başkadı. Arjantin der başka bir şey demezdi; bunun nedenini tangonun, tutkulu aşkların, sokakların, meyhanelerin ve bıçaklı kavgaların ülkesi diyerek anlatmaya çalışırıdı. "Típki bizim ülkemizde, kırsal alanlarda ya da batakhanelerde olduğu gibi," derdi. "Kimi davranışlardan çıkan yanlış bir sonuç, sözgelimi sözcükleri ya da erotik olacak bir dokundurmayı dejmiş ya da yanlış algılamak, bıçakların çekildiği kanlı bir kavgaya yol açabilir." Söyledikleri, çok sert karşı çıkışlarla karşılaşırıdı. Osman'a kırılmış bir gururu onarmak için cinayet işleyip işleyemeyeceğini sorarlardı.

"Cinayetler çok daha aşağılık nedenlerle işleniyor," demişti Osman Akçan. "Sizin bunu anlamamanız çok zor." Sonra dinleyicilerine büyük bir olaşılıkla sözlerini kendisinin uydurduğu bir Arjantin tangosunu mirıldanırdı:

"Sınırsız bir gurur elimde kalan tek şey,

Çünkü ruhum karaya oturmuş kocaman bir gemi"

Bir tek Cemil Raşit, anlattıklarında gerçeğin payının ne olduğunu biliyordu, ne de olsa Paris günlerine ilişkin sayısız ortak anıları vardı. Birlikte yaşadıkları bir olayı anlatırken, zaman, mekân ve rol alan kişiler anlamında öylesine karıştırır ve değiştirirdi ki, çoğu kez Cemil Raşit bile her şeyi tümüyle uydurduğunu düşünürdü.

Kahire, Kasablanca ya da Hong Kong'lu fahişelerin rol aldığı, kimi karanlık ve ürkütücü mekânlarda geçen, cinsellikle ilgili anlattıklarını neredeyse hiç kimse ciddiye almazdı. Erotik romanlar okumadığı, o sıralarda hemen hiçbir şey okumadığı bilindiği için, çoğu kez anlattıklarını gerçekten de yaşamış olduğunu düşünmek zorunda kalırlardı.

Özellikle Can Ural, ondan hiç duyulmamış ilginç anılar dinlemeye bayılıydı. Onun toplantılarından hep Osman Akçan'la birlikte ayrılmasının nedeni, Selçuk Akın'ın *kışisel dosya*'sına bir türlü işleyemediği o küçük giz belki de bu öykü dinleme tutkusuydu. Bu öykülerin ne kadar gerçek, ne kadar uydurmamayı, tanrı bilir.

O günlerden birinde, Can Ural, Osman'dan dinlediği ve öncekilerden hiç de daha az garip olmayan bir öykü anlattı. Ersin Arman duyduklarından neredeyse dehşete düşmüştü, Can Ural'a, "Sen onun anlattıklarına gerçekten inanıyor musun?" diye sordu.

Enis Peker, ünlü kahkahasıyla güldü. "Şu utanmazın yaptıklarına bakın," dedi. Fikret Şenkaya sessizce dinliyordu, gerçek bir doktor olarak *Sağlıklı Doktor Osman*'la karıştırılması olasılığı canını sıkiyordu.

"Her şey anlattığı gibiye," dedi Enis Peker. "Canım hepsini de uyduramaz ya.."

"Boşverin, belki de uyduruyordur," dedi Ersin Arman.

"Hayır, uyduramaz," dedi Rasim Olcay, büyük bir kesinlikle. "Böyle bir şeyi uydurabilmesi için gerekli düş gücü onda yok, hayır uyduramaz."

Büyük bir olasılıkla yanılıyordu, çünkü Osman Akçan sınırsız ve ölçü duygusundan yoksun bir düş gücünün ürünü sayabilecek öyle saçma sapan öyküler anlatırdı ki masanın çevresinde onu büyük bir ilgiyle dinleyen hemen herkes kahkahalarla gülmeden yapamazdı. Bütün bu günler boyunca, Osman'ın yaptığı o kendine özgü şakaların, anlattığı öykülerin *Soğuk Tanrı*'nın herhangi bir satırında karşımıza çıkması Cemil Raşit okurlarını şaşırtmamalı.

Osman Akçan kendi deyimiyle *enteleküel*/olmayan araştırmalar yapardı. Bunu açıklaması istendiğinde, "Hiçbir şey okumadan," diye yanıt vermişti. Bir akşam birlikte içerlerken Selçuk Akın'a kadınlardaki *Kül Kesi*-

disi Karmaşası üzerine olan kuramı açıklamıştı. Cinsellik üzerine yaptığı araştırmalar bununla kalmıyordu. Savunduğu bir başka görüşe göre eski çağlarda her şey çok daha yalındı. Günümüzde ekonomi gibi cinsellik de karmaşıklaşmış, hayır daha doğrusu çapraşıklasmıştı. "Yaşam sizin sandığınızdan çok daha yalın," diyordu Osman Akçan. "Siz ne yapıyorsunuz, hep bir giz aradığınız için onu çaprazık bir duruma getiriyor, sonra da çözümsüzlükler karşısında hayıflanıyorsunuz."

Hemen herkes için yaptığı gibi, onunla da ilgili bir dosya tutan Selçuk Akin, ilginç bir olayın tanığı olmuştu. *Sahte Doktor* Osman'ın kendisini ülkenin en iyi ruhbilim uzmanı olarak nitelendirmesi gibi, Selçuk da kişisel dosya tutulması konusunda uluslararası çapta bir usta olduğunu ileri sürerdi.

Sahte bir ruhbilim seansı için *Doktor*, genç ve güzel bir kızla odaya kapandığında, Selçuk dosyasındaki bilgilerin daha sağlıklı tutulması uğruna, anahtar deliğinden onları gözlemekte hiç bir sakınca görmemişti.

Doktor kadını odaya götürüp, muayene etmek için soyunmasını istemiş. Kadın bir kanapenin üzerine uzanıldığını duymuş ama niçin soyunması gerektiğini pek anlayamamış. Sonunda kadını soyunmaya ikna etmekle kalmamış, sevişmeye başlamışlar. Bir ara dostumuz kadına arkadan yaklaşacak olmuş. "Ama doktor," demiş kadın, "böyle yapmak doğru olur mu?"

"Olur, olur, hem de harika olur," diye yineleyip duruyormuş *Sahte Doktor*, bir yandan aletini yerleştirmeye çalışırken.

İnanılması güç öykülerinden biri, o yıllarda kolera salgını sırasında, karantinaya alınan Napoli'den yaya olarak kaçışıyla ilgiliydi. Parası suyunu çekince yola çıkmış, ama yolların kesildiğini görünce de dağ yollarına vurmuş, yolunun üstündeki bir çiftlikte bir süre çalışmıştı. Gençliğinin Londra'sında, hoş bir kadınla tanıştığını söylerdi. Sonra da Amsterdam'dan bir otobüsle -*magic bus*'ın efsanevi dönemi- Hindistan'a nasıl gittiğini anlatıyordu. Gözlerinin hüzünle buğulanması, bunu gerçekten yaşıdığını eleverirdi. Çok seyrek hüzünlenmesine karşın, neşesi gibi huznunu de bulaşıcıydı ve anlattıklarını dinleyen bu küçük toplulukta hemen hiç kimse bu huznun etkisi altına girmekten kaçınamazdı.

Aydın Tan'a göre Osman, dıştan bakanların sandığı gibi kayısız ve serüvenci bir adam değildi. Tanık olduğu kimi olayların sonucunda Osman'ın kendisi de şuna inanmıştı: uzun yıllar sonra, aşktan yoksun geçmişini düşündüğünde, belleğine nedense takılıp kalmış kimi anı parçacıkları ona neredeyse fiziksel bir acı verecekti.

Sayısız öykülerinden bir başkası da, gemiyle gittiği Amerika'ya üzerinde bir kimlik bile olmadan nasıl girdiğiydı. Bunu nasıl becerdiğini hiç bir zaman söylememiştir. Bir gün her zaman olduğu gibi Selçuk Akın'ın alaylı sorularına karşılık verirken, bunu yapmasına Paris'te tanıstiği hoş bir kızın neden olduğunu açıkladı. O günlerde, Amerika'ya gitmek, parasız ve pasaportsuz olan birisi için neredeyse olanaksızdı. Kendisini gerçek bir *serüvenci* olarak nitelenen *Doktor*, New York'tan gelen bir dizi mektuptan sonra, sonunda gitmeye karar vermişti. Gemi New York limanına girdiğinde geceydi, *Doktor* karşısındaki bu ışıklı, kendisi için bilinmezlilerle dolu kente şöyle bir bakmış, yavaşça soyunmuş, az bir parayı su geçirmez bir koruyucu içinde kemerine bağlamış ve uygun bir yere geldiğini düşündüğünde de karanlık ve ürkütücü denize atlamıştı.

Anlattıklarını duyunca herkes biraz da şaşkınlıkla birbirine baktı. Öyküsünü bitirdikten sonra bu aşk serüveninin nasıl sonuçlandığı ile ilgili soru yağmuruna tutuldu. Dinleyiciler peş peşe sorular sorarken, o bir yan dan kafasını sallıyor, bir yandan da güclükle, titreyen elleriyle piposunu dolduruyordu. Sonunda delici bakışlarını teker teker yüzlerinde dolaştırdı: "Kötü, çok kötü oldu." Bunu öyle bir biçimde söylemişti ki, -anlattıklarını kendisine özgü mimiklerle süslerdi- kimse bir soru daha sormaya cesaret edemedi.

Öyküyü dinleyen hemen herkes, aradan yıllar geçtikten sonra, nedense bu kızla ilgili, *Soğuk Tanrı'daki* hosteli ve oradaki New Yorklu Mary'yi düşünmekten kendini alamadı.

Cemil Raşit'in Londra günlerine ilişkin elde fazla belge yok. Bir arkadaşına yazdığı iki üç mektup, işte hepsi bu. "Bu kasvetli iklim," diye yazıyordu Cemil Raşit, Londra'dan, "canıma okuyor, bulutsuz İstanbul'u nasıl özlediğimi bir bilseniz."

Cemil Raşit bu döneminde, diktatörlüğe karşı mücadele ediyor, bu amaçla da gazetelere yazılar yazıyordu. Ülke dışında yayınlanan yazılarından birinde, oldukça alaylı bir dile, "Ülkesindeki insanların göçebe ruhundan, sürekli başka ülkelere gitme arzusundan ve bütün bunlara karışın hemen hepsinin geride bıraktıklarına duydukları özlemeden," söz eder.

Aslında bu kendisi için de doğruydu. Ülkesini, kendisini engelleyen ve zehirleyen bir ilişkiler ağından kurtulduğu için sevinç duyarak terketmiştir. Oysa insan doğduğu andan beri konuştuğu dilden, önyargılarından ve anılarından o denli kolayca sıyrılamaz.

O yılın Aralık ayında, "Biliyor musunuz," diye yazdı ülkedeki yakın

bir arkadaşına, "hiçbir zaman kendimi şu anda olduğu kadar yalnız ve yabancı duymamıştım."

Cemil Raşit'in ülkesine güçlü bir özlem duymaya başlaması, göçebe ve sürgün yaşamından bıkmasıyla yakından ilgiliidir. Sonuça korktuğu başına gelmişti. Özellikle kendisini yalnız ve umutsuz duyduğu anlarda, şu içinde bulunduğu uygarlığın, insanı ezen bir tekdüzeliği ve tekbiçimliliği olduğunu düşünmeye başlamıştı. Çevresinde gördüğü türden bir dargörüşlüklük onu bunaltıyor, kendi ülkesinin o sınır tanımaz, geniş ve beklenmedik olaylarla dolu çeşitliliğini, bir anlamda çok renkliliğini özlüyordu. Bilindiği kadarıyla çoğu okur tarafından Cemil Raşit'in en iyi romanlarından biri sayılan, nedense insana hüzünlü bir biçimde zamanın acısız geçişini anımsatan *Umutsuzluğun Son Yüzyılı* işte bu dönenimde yazılmıştır. *Umutsuzluğun Son Yüzyılı* yazarın edebî yaşamının dönüm noktalarından biri sayılır; yazarlık mesleğine açık bir bakış, sah-tekârlık ve içtenlik üzerine cesur bir düşünüş, değişik biçimlerin büyük bir esneklikle özgür kullanılışı.

Ülke edebiyatı içinde Cemil Raşit'in dizelerinin özel bir yeri vardı; herkesin doğruluğundan kuşku duymadığı her türden yerleşik inanca saldıran bu tutkulu ses, kendilerine yeni bir yol arayan gençlerin hayranlığını kazanıyordu. Yazdıklarını okumuş olanlar, adaletsizlige duyduğu etkili öfkenin insanı nasıl bir dünyadan içine çektiğini bilirler. Yine o yıllarda bir başka yorumcu, Cemil Raşit'in hemen bütün yapıtlarındaki bu başkaldırıcı yanıt açığa vuruyordu.

Ünlü eleştirmenlerden Ömer Selim, onun için, okuduğu ilk şiirlerinin etkisiyle olacak, "...eski şiirin geleneğini bu denli iyi özümsemiş, buna karşın toplumun gereksinimlerini de gözardı etmeyen bir şairi, dilimiz bir kez daha yetiştirmeyecektir," diye yazıyordu. Kuşkusuz Cemil Raşit, özellikle düşyüzarıyla başka kalemlerden gelecek bu türden övgülerini çoktan hak etmişti, ama Ömer Selim, çok sonraları onun ne türden düşünceleri savunduğunu öğrendiği zaman bu yazdıklarından ötürü pişmanlıklarla kıvranmış olmalı.

Cemil Raşit'in yazdıklarının bunca insanı etkilemesi yalnızca kendine özgü bir düşüncesi olmasından değil, daha çok bu düşünce ve felsefe-nin gösterdiği yolda yaşamasından kaynaklanıyordu.

Cemil Raşit'in ortadan kaybolusuna kadar geçen altmış yıl ve yaklaşık kırk yıllık edebiyat yaşamı boyunca temel önermelerde ve edebiyata bakış açısından ilgili ana ilkelerde göze çarpan bir değişiklik olmadı. İlk ro-

manı *Uçuk Dünya*'yla burada sözü edilen son kitabı *Soğuk Tanrı* arasında verdiği değişik türdeki kırkı aşıkın yapıtta okurun dikkatini çekebilecek tematik, deyiş farklılıklarını olmakla birlikte, ana ilkeler ve anlayış açısından en ufak bir değişiklik yoktur. Denebilir ki her seferinde yapıtının belli bir yanını genişletmeyi hedeflemiştir. Bu genişletmenin tek nedeni örtük bir ilk önermeye, ki bu önermenin tek bir sözcükle anlatılması çok zor, gittikçe olgunlaşan bir görünüm vermektedir. İlk kitabından başlayarak, dünya ve insanlar üzerine açık bir düşünceyi, kısacası bir Cemil Raşit anlayışını kendisine amaç edindi.

Cemil Raşit hiçbir zaman bir inanç adamı olmamıştı. Buna karşın dizeleri, bizim inançlara önem verilen ülkemizde bile, pek çok kişide coşku uyandırıyordu. Oysa yazdıklarında sürekli duyulan bir sıkıntı vardır; çoğu kez *coşku*'ya en ufak bir ödünlere bile vermez. Karmaşık bir bilgelikle örmüş bu dizeler, kendini yaratmaya adamış artık yaşlı bir şairin, yaşam karşısında duyduğu acı ve düşkırıklığını oldukça kişisel denebilecek bir biçimde dışavurumuydu.

Birimle içerik arasındaki sınırları belirsiz ayırmadan çok, aralarındaki bağlantıyı öne çıkararak bir düşünce geliştirmiştir. Cemil Raşit bu konuda çeşitli yazılar yazarak kendisini savunmuştur. Bir yazısında yaşamının uzun yıllarını hapiste geçiren bir şairden örnek veriyor, onun hapiste yazdığı kimi dizelerle kendi inançlarına ihanet ettiğini söylüyor. Oysa o korkak, inançsız ve kirli bir yaşam sürdürmüştür, ama hep yazmak istediği dizeleri yazmıştır.

"Evet, inançsız ve kirli yaşadım," diyordu bir yazısında. "Yalnızca aradım, bulduğuma hiçbir zaman inanmadım, hep aradım, bundan sonra da arayacağım."

Kırk yıllık edebiyat yaşamı boyunca Batı'da değişik sayıda edebiyat akımı birbirini izledi. Bunların çoğunundan etkilenmediği bir yana -varoluşçuluğu ve Marksılılığı ayrı tutmak gereklidir- belirgin bir ilgi bile göstermedi. Marx ve Freud'un görüşlerinin yaygınlığına karşın kendine özgü bir düşünçünün peşinde koştu. Kısacası bütün bu çevresindeki karmaşa ve kaynaşma içinde bile kendi köşesine çekilipli özel bir kuram oluşturacak denli kendine güvenen bir insandı.

Klasikleri saymamalı, hemen hepsini okumuştu. Modernlere gelince, çok seçerek okurdu. Örneğin Kafka'yı, Joyce'u ve Conrad'ın bütün yapıtlarını okumuştu. Bütün değişimleri hiç umursamadan kendi bildiği yolda yürümemi sürdürdü. Borges, Cortazar ve Frisch'i büyük bir olasılıkla okumamıştı.

Faruk Soyer, özellikle Frisch'i -en azından Kont Öderland adlı oyuncunu- okuduğunu savunur ama başka araştırmacılar onun bu görüşüne katılmazlar.

Cemil Raşit'le ilgili olarak *korku* duygusundan birkaç kez söz edilmesinin nedeni, hemen herkes için o yıllarda korkunun gerçek bir saplantıya dönüşmesidir. İşin bu yanına, özellikle gençlik yapıtlarında rastlanan iç içe göndermelerin sıklığına karşın hemen hiç kimsenin deşinmemesi insana inanılmaz geliyor, ama ne yazık ki gerçek.

Daha sonraları baskı ve işkenceden o denli çok söz edildi ki, çok daha uzun süre silinmeyen ve kalıcı etkileriyle ruhumuzu kemiren *korku yolları* unutuldu.

İnsanı korkutan, *kurafları* koyulmamış gizli bir savaş olmasışıydı. Cemil Raşit'in üniversite yılları, Ülkenin karanlık bir dönemine rastlar ve bu anlamda pek parlak geçtiği söylenemez.

O yıllarda, kendisine belirgin bir hedef saptamış parlak bir beyin, kuşkuyla karşılaşır, bir tür düzen işbirlikçisi olarak görüldürdü. Belki de bu yüzden, Paris'ten döndükten sonra Osman Akçan, çoğu zamanını öğrenci kantinlerinde geçirmesine karşın, öğrenimini sürdürmeyi düşünmüyordu.

Cemil Raşit'in de iyi bir öğrenci olduğu söylenemezdi. Fakültede öğrenci olduğu yıllarda, bütün bir yıl boyunca derste anlatılanları dinlemez, bu yetmiyormuş gibi gizlice bir şeyler yazar, bütün önemli dersleri yıl sonu sınavlarına bırakırı. Böylece okulu bir türlü bitiremedi. Bunun nedenini *Sahte Doktor*, kendi anlayışına göre şöyle açıklamıştı: Fakültede çoğu profesör, yaşlı ve aksiydi, kiş aylarında doğal olarak romatizmaları artar, giderek daha da çekilmez olurlardı. "Oysa bahar ayları geldiğinde," diyecek *Sahte Doktor*, "yalnızca ağrıları kesilmekle kalmıyor, bir düşünsene, cinsel etkinlikleri bile biraz olsun artıyor olmalı. Sonuç olarak böyle iyinyetli ve keyifli bir ruhla sınav kâğıtlarını çok daha hoşgörülu değerlendirmalılar."

Oysa gerçek böyle değildi, yalnızca okullarda değil, hemen her yerde insanın ruhunu ezen bir karanlık vardı. O yıllarda öldürmek korkusu gerçek bir saplantıya dönüşmüştü. Bu kuşağın öğrencilik yıllarında yaşadığı *öldürmek* korkusu, özellikle yeteri kadar aydınlatılmayan, kasvetli binaların koridorlarındaki korku, taşradan gelmiş kimi öğrencilerin oturduğu, kent merkezine uzak banliyölerin, bütün evlerinin pencereleri dar bir avluya bakan bu çamurlu karanlık sokaklarında yürüken duyulan

korku şimdi kolaylıkla anlaşılır. Cemil Raşit, o dönemde yazdıklarından bu kaygıyı örtük olarak dile getirir.

Belki şaşırtıcı gelecek, korkuya karşı verilen savaş, hiç değilse bizim ülkemizde, gözalıcı ve basında geniş yer alan başka kimi savaşlardan, daha gizli ve belirsiz olmasına karşın, çok daha zorlu ve uzun sürmüştür.

Yalnızca o uzun öğrencilik yaşamı değil, neredeyse yaşamının tümü, toplumun adaletsiz ve karışık bir dönemine rastlar. Öte yandan, kendine özgü bir dünya yaratma, başka bir deyişle yazı yazma konusundaki deneyimlerinin bütünü o karanlık yıllarda oluştu. Askeri yönetimi eleştiren bir yazısı nedeniyle tutuklandı. Onu yargılamak için hiç kimsenin acelesi yoktu. Hapse girdikten altı ay sonra, Cemil Raşit ve öteki sanıklar, Askeri Mahkeme tarafından yargılandılar. Sonuçta iki yıl hapse mahkûm oldu.

Bir akşam Asmalımescit'teki bir meyhaneye giden Aydın Tan, işte orada Cemil Raşit'le碰到了, öfke içindeydi; sık sık küfrediyordu. Başından geçen tatsız olaylar onu daha da kuşkucu ve küskün biri yapmıştır. Bu uğursuz, maskeli oyunda, kendisi için düşünülmüş rolün ne olduğunu düşündükçe öfkeden kuduruyordu.

Cemil Raşit'i o yıllarda tanıyan ve oldukça tarafsız bir gözle değerlendirebilecek kimi dostlarının dediğine bakılırsa, bir tür gecikme duygusuyla dolu, politikayla uğraştığı döneminde istemeden açtığı arayı kapatılmak için, kendisini yazmaya verdi.

Basındaki haberlerin birbiriley çelişkili ve inandırıcılıktan uzak olduğu bu karanlık günleri resmi bildiriler dönemi diye adlandırabiliriz. Cemil Raşit, yöneticilerin hoşgörüsüne sıçınmayı hiçbir zaman düşünmedi. Büylesine bir dönemde, edebiyat gibi toplumsal konulardan soyutlanması olanaksız bir alanda, kendine özgü bir Cemil Raşit anlayışını biçimlendirmesi kolay olmadı. Ülkenin resmi tavrı, düşünen insanlara karşı hemen her zaman acımasız olmuştu. Dıştan bakıldığından hemen her yonetim, özellikle aydınlarla karşı düşmanca ama belli bir oranda da görünür bir davranış belirsizliği içindeydi. Sunun özellikle belirtilmesi gereklidir o dönemde öteki arkadaşları arasında en cesaretli adımları atan yine Cemil Raşit olmuştu.

Günümüzde her şeyin çok daha iyiğini söyleyebilecek insan sayısının gözle görülür bir şekilde artmasına karşılık, aynı insanların gözlerinde o yillardan kalma korkuyu hâlî izleyebiliriz.

O zamanlar bir avuç insan, sessiz ve loş kafelerin kenarda, köşede kalmış masalarında konuşabilmek için ne tehlikeleri göze alırlardı. Özel-

likle Can Ural, duyduğu abartılı korku duygusunun nedenini neredeyse insanüstü güçlere bağlayacaktı. Açıklıkla kabul etmek gerekir ki yıkıcı söyletililere karşı her insanın tutumu farklıydı.

Akşamları bir meyhanede, birbiri ardına içki kadehlerini yuvarlarken bile Can Ural, gün boyu üzerinde taşıdığı tedirginlikten sıyrılamazdı. Birdenbire elleriyle neredeyse yüzünü kapatır, parmaklarının arasından güvensiz ve kuşkulu bir tavırla yan masaları incelerdi. "Sakın korkuya kapılma," derdi

"Ne korkusu?"

"Kımäßigama, belli etme, tam arkanda"

"Arkamda olan ne?"

"Hemen arka masada, koyu renk kravatlı, ama şimdî bakma."

Söz konusu olan tehlikeli kişi, iş çıkışı yalnız kalmayı yeğleyip bir kadeh içmeye gelmiş, aşırı aşık yüzlü ve ciddi görünüşlü sıradan bir memur olurdu. Can için bu kadarı yeterdi; onun kaygılarıyla birlikte herkes konuşmalarına dikkat eder, bütün masanın huzuru kaçırdı.

Bütün bu deneyimlerin ve tedirginliklerin siliğe izlerine *Soğuk Tanrı*'da rastlamamak şaşırtıcı olurdu. Yine de *Soğuk Tanrı* bir biçimde, zamanının sorunlarıyla ilgili belli bir tavrı koymuş olmasına karşın, neredeyse zamandışı ve düşçül bir romanıdır. Artık büyük romanın devri tamamlanmıştı, yaratılan yapıtlar küçük boyutlarda olacaktı. Üstelik yalnızca sayfa sayısı anlamında değil, roman kişilerinin tutkularından, amaçlarına, serüvenlerine, çizilen yaşamlarının sıradan oluşuna kadar hemen her şey küçülmüştü.

Belki Zeno'nunki gibi bir varoluş kaygısının ya da ölümden korkunun, Humbert Humbert'inke gibi bir tutkunun ya da cinsel aşşın, Konstilos'unki gibi bir yenilginin ya da deneyimin, Oliveria'nunki gibi sürgün acılarının ya da yüce gönüllülüğün ve bütün büyük romanlardaki hırsların, serüvenlerin, acıların yazılmasının da bir gereği yoktu. Belki Cemil Raşit bütün bu kitapları okumamıştı ve bütün bunlar aklından hiç geçmedi bile, ama o soğuk korkuyu hep içinde duydu; yeni bir dünya, kendi içinde düzenli bir dünya yaratın yazar, yani *Soğuk Tanrı*, dışındaki dünyayla, düzensizliği artan bir dünyaya uyum sağlayamıyordu. Bu anlamda *Soğuk Tanrı*, aşk, serüven, zaman, dostluk gibi kavramlardan ve giderek dilden duyulan korkuyu anlatan bir romanıdır.

Sürgün

Nedim Eren, kimi kez Cemil Raşit'in o yıllardaki durumunu, bir başka yazarın durumuna benzetiyordu, ama oldukça tuhaf bir benzerlikti bu. Cemil Raşit pasaport alıp yurt dışına çıkamıyor, bu yazarsa pasaportu olmadığı için yurda giremiyordu. Sonraları aynı durum Cemil Raşit'in de başına gelecek, sürgüne gittikten sonra ülkeye geri dönüşüne uzun bir süre izin verilmeyecekti.

Yakın dostları, o yıllarda bu durumun Cemil Raşit'i ne denli üzdüğünü tanık olmuştu. Birkaç kez Emniyet Müdürlüğü'ne pasaport için başvurmuş, her defasında eli boş dönmüştü.

"Kimi yazarların talihsizlikleri," diye yazar Cemil Raşit, *Umutsuzluğun Son Yüzyılı*'nda, "gerek siz yere çektileri acılar ve sıradan insanların mutluluklarını hiçbir zaman yakalayamamaları beni hep üzmüştür. Sanki görünmez bir güç önlerine hep bir engel çıkarır, acı çekerek olgunlaşmaları için yardımcı olur. Bütün bu şasırtıcı durumların ve rastlantıların yan yana gelişini göz önüne alındığında, çoğu yaşam öyküsünün sonradan uydurulup uydurulmadığını ciddi olarak düşündüğüm zamanlar olmuştur."

Uzun yıllardır sürgünde olan bu yaşlı yazarın durumu gerçekten şartlıydı. Kısa bir süre yurda girebilmişti. Nedim Eren onu son olarak bir akşam vakti bir çay bahçesinde yalnız başına denizi seyrederken görülmüştü. Adamcağız yaşlıydı ve oturduğu sandalyede neredeyse ayakları yere değmiyordu. Gözleri önünde akan Boğaz'ın çalkantılı sularına takılmış, masasında yarılm kalan çayı soğumuştu.

Artık ne umurunda olabilir? Yaşadığı bunca şeyden sonra, diye düşünmüştü Nedim Eren. Yaşlı yazarın ülkeye ölmek için döndüğü çok açıktı. Daha önceki gelişlerinde, polisler hava alanındaki bir otelde bir

gece beklettiğten sonra geri yollamışlardı. Bu kez ülkeye girmeyi başarmıştı ama çok kısa bir süre için.

Daha önceleri yayınlanan bir yazı dizisinde bir şairimizin bilinmeyen yönlerini anlatması, bu şairle kimi politikacılar arasındaki ilintileri incelemesi, kimi aydınlar arasında tepki toplamıştı. Gerçekte Nedim'in de, onun felsefi ve politik kaygılarını paylaştığı söylenenemezdi.

Nedim Eren, işte o gün, onu öyle yalnız ve hüzünlü gördüğü zaman ona saldıran insanları gerçekte neyin yönlendirdiğini anlamıştı. Yaşı yazarın öyle ya da böyle anımsadıkları, unuttukları, belleğinde değişime uğramış anıları, kimi kişilerle ilgili önyargıları olması kaçınılmazdı. Öyle kimi yargılar vardır ki insanın kişiliğinin ayrılmaz bir parçasını oluştururlar ve bunların değiştirilmesi çok güçtür. O zaman yaşlı yazarla alıp ve remediği neydi? Onun anıtları ve yazdıklarının kafalarında oluşan bir biçimde uymasını istiyorlardı. Oysa ne boşuna bir çabaydı bu. Kahraman hep kahraman olarak, hainse hain olarak kalmalıydı.

Ne yazık ki ne olduğu belirsiz bir öfke insanları biçimlendirir ve bunun dışına çıkmak çok güçtür. Yaşı yazar eskiden özgürlük için azımsanmayaçak bir çaba göstermiş, acılar çekmişti. Bunların hepsi şimdi unutulup gitmişti. İnsanlar çocuğu kez tatsız anıların unutulmasından yanadırlar ve unuttukları için kendilerinin haklı olduğunu düşünürler. Bütün çekişmelerden sonra geriye kalan posayı *tarih* diye adlandırmak, hainleri ve kahramanları, olumlu ve olumsuz edimleri kendilerine göre sınıflamak isterler.

Nedim Eren, bu olay üzerine şöyle düşünmüştü: Unamuno, Habil'le Kabil'in kavgasının, tanrısal bellekte bir yer edinme kavgası olduğunu söyler. Tanrısal bellek gibi bir de *toplumsal bellek* var mıydı acaba? Büttün yapılanlar bu bellekte bir yer edinme kavgası mıydı?

Gelecek yıllar, Nedim Eren'e toplumsal bellek diye bir şeyin olmadığını öğretecekti. Böylece yaşlı yazar güçlü dönebildiği ülkesinde bile içindeki o büyük yalnızlık duygusundan kurtulamayacaktı. Onun bir çay bahçesindeki yalnız başına denizi seyretme sahnesi Nedim Eren'in belleğinde yer etti. Bunun nedeni oldukça yalındı, çünkü bu sahnenin bir insanın yalnızlığını çok iyi anlattığını düşündü. O zaman çok önemli olduğu düşünülerek öfkeyle yapılan birtakım tartışmalarda unutulup gitti, çünkü toplumsal bellek acımasızdır.

Umutsuzluğun Son Yüzyılı'nda bu konunun tartışıldığı kısa bir bölüm var. Sürgün yaşamının insanın içindeki yalnızlık duygusunu uyandırdığını anlatan bir iç konuşma bu.

Söz konusu konuşma, romandaki yazarın ağızından yapılıyor. Yazarımız, sürgünde yalnızlık ve mutluluk üzerine düşünür; görür ki bu kavramlar üzerine düşünmek insanın içindeki yalnızlık duygusunu artırmakta, giderek daha mutsuz olmaktadır.

Cemil Raşit'in bir başka yerde yazdığı gibi: "Neye inanacağımı bilmiyordum. Yalnız yaşadığım yıllar boyunca, aykırı bir insan oluşuma alışmış, yaşamı bütün yavanlığıyla benimsemeyi öğrenmiştim. Sanırım benim için mutlu olmak hiç önemli değildi. İyilik ve kötüluğun arasında sıkışık kalmıştım, zaman acımasızca geçip gidiyordu."

Bir başka yerde de şöyle diyor: "Mutluluk üzerine düşünmek, gerçekte insana mutsuzluk veren bir saplantıdan başka bir şey değildir."

Göründüğü gibi bu konuda Cemil Raşit'in yazdıklarıyla söylemekle birlikte çoğu kez birbiriyle iletişiyor. Gene de *Umutsuzluğun Son Yüzyılı*'nda sürgün yaşamının ne anlamına gelmesi gerektiğini büyük bir açık yüreklikle anlatır. "Ülkelerinden ve sevdiklerinden ayrı düşükleri için sizildanın bütün bu sulu gözler kalabalığından bıktım," diye yazar. "İşte bu, sanatçılar için çekilmek bir özelliktir. Bu insanlar, alışıkları bir yaşam biçiminden, yaşadıkları kentin o kokusuna alışıkları mevsimlerinden, denizinin mavisinden, sevgililerinden, arkadaşlarıyla geziler yaptıkları sokaklardan, sevdikleri kıyı kahvelerinden, duvarlarını resim ve kitaplarla doldurdukları evlerinden, ailelerinden zorla koparılmıştır. Artık her gün okudukları gazeteleri yoktur, günlük yaşamlarında duydukları dil onlara yabancıdır. Kısacası sürgünün beraberinde bir sarsıntı getirmesi anlaşılır bir şeydir ama bu sürekli bir karamsarlığa yol açmamalıdır. Yurtlarını terketmek zorunda kalmış bütün bu insanlarda aynı şeyi görüyorum; sürgün yaşamını, kişiliklerini güçlendirmek ve yalnız başlarına nasıl ayakta kalabileceklerini öğrenmek için değerlendirecekleri yerde, hüzünlü iç çekişlerle geçiriyorlar tüm zamanlarını."

Cemil Raşit, yurt dışında bu türden eleştirel yazılar yazmaya başladığında ülkenin ayrıralı sekiz yıl olmuştu. Dönemin hükümetiyle arasındaki birtakım yanlış anlaşılmalar yüzünden, yazdığı kimi yazıların altın-daki imzasını yadsımadığı sürece Türkiye'ye döneniyordu. Bu yazılarından birinde şöyle diyordu: "Bizdeki bütün değişiklikler darbelerden sonra oldu ve sosyal bilimcilerin bütün çabalarına karşın yapılan açıklamalar kimseye yeterli görünmedi. Kimileri açısından değişikliklerden etkilenmemek, elimizde kalan değerleri korumanın tek geçerli yolu olarak düşünülürken, ötekiler yenilik damgasıyla önlerine sürülen her değişikliğin

kendilerini belirlemesine göz yumdular ve kolay uyum sağlamanın bir erdem olduğunu savundular. Ortak noktaları belki de şu: nice sürgünlere ve açılarla yol açan böyle tepeden inme değişiklikleri artık istemiyorlar."

Ünlü romanı, aynı zamanda sonucusu da olan *Soğuk Tanrı'nın* yayınlanması nedeniyle ülkeye dönmesine geçici bir süre izin verildiği, bu sıralarda ortadan kaybolduğu biliniyor. Bu sürgün yıllarının büyük bir kısmı Yunanistan'da geçti. Ülkesi, sevdiği insanlar ve mekânlar, anılarla yüklü uzak bir geçmişin sisleri ardında silinip gitmişti. Bu anlamda *yazmak* onun için tek eylem biçimiydi. Kuşkusuz bu arada başka ülkelere uzun süren yolculuklar yaptı ama sonunda Yunanistan'a döndü. Ülkesine döneceği anın özlemiyle sabırla bekledi.

Umutsuzluğun Son Yüzyılı

Nedim Eren'in özellikle Cemil Raşit'in kaybolduğu gece olup bitenleri araştırması gerekiyordu. Bunun için İstanbul gazetelerinin arşivlerinde o günlerin gazetelerini taradı, edindiği yeni bilgileri eskileriyle birleştirerek bir sonuca varmaya çalıştı.

O günlerde yayınlanan Cemil Raşit'in *Soğuk Tanrı'sı*, yazarının ve yayımcılarının düşündüklerinin çok üstünde bir başarı kazanmıştı. Bu sırada Cemil Raşit yurt dışındaydı ve kısa bir süre İstanbul'a geleceği söylemişti, onuruna Boğaz'da bir lokantada büyük bir yemek verilecekti. O gece yakın dostlarından yalnızca Aydın Tan bulunmuştu yemekte. Gece çok güzel başlamıştı; ama gecenin bir vakti her şey tersine dönmüştü. Bütün bu geceyi saran hoş duygular, sevinçler, kutlamalar, bütün bunlar trajik ve umulmadık bir biçimde kesilivermişti. Cemil Raşit arkadaşlarıyla son romanının yayınışını kutlamak için gittiği deniz kıyısındaki bu lokantanın rıhtımında kaybolmuş, daha doğrusu konuklardan biri onun rıhtımın issız bir kösesinden giysileriyle denize atladığını görmüştü. Olay, polis raporunda, bu görgü tanığının anıtlıklarına göre yer almıştı. Sonuç olarak Cemil Raşit denizde kaybolmuş, cesedi bulunamamıştı. Aslına bakılırsa sonraları bir ceset bulunmuş ama bunun Cemil Raşit olup olmadığı kanıtlanamamıştı.

Olay, yalnızca gazetelerin kent ya da cinayet haberlerini verdikleri sayfalarda küllenecek gibi görünmüyordu. Çünkü romanının kimi bölümleri Cemil Raşit'in ölümü ya da ortadan kaybolusunu anırtıryordu. Taşra dergilerinden, belli başlı gazetelerin sanat sayfalarına, yemek sonrası söyleşilerinden, bar dedikodularına kadar yazılan ve konuşulan en gözde konu oluşturmıştı bu. Romanın satışları önceleri de iyiydi, ama Cemil Raşit'in başına gelen felaket işin tuzu biberi olmuştu. *Soğuk Tanrı* adlı

romanın yükselişi hızını artırarak sürecekti. Romanın ilk baskısı birkaç ay içinde tükenmiş ve bunu öteki baskılar izledi.

Kuşkusuz söylentilerle beslenen bu sessiz çoğunluk, gerçekte bir başka romanın, *Umutsuzluğun Son Yüzyılı*'nın bu kayboluşla daha yakın benzerlikleri olduğunu bilmiyordu. Bu süreç içinde bir eleştirmenin ya da yaymcının bu benzerliğin ayrimına varmaması tuhaftı.

Araştırmaları sırasında Nedim Eren, Cemil Raşit'in *Umutsuzluğun Son Yüzyılı* adlı romanını, ortadan kaybolmasının, gazete haberleriyle ve söylentilerle beslenen bu yeni öyküsü eşliğinde bir kez daha okudu. Bu kez olaylarla romandaki anlatının gelişmesi arasında garip bir koşutluğun olduğunu gördü, bu daha önceleri hiç dikkatini çekmemiştir. Cemil Raşit'in ortadan kayboluşuya, bu romanda anlatılanların birkaç açıdan birbirile örtüşüğünü gördü. Ayrıca kitapta deniz kazaları ve gemiler üzerine kısa bir bölüm de vardı. Nedim Eren, bu bölümün kitabı *Soğuk Tanrı*'ya bağlayan bir önemi olduğunu düşündü. Belki de Cemil Raşit burada geliştirdiği kimi düşünceleri daha sonra kaleme aldığı *Soğuk Tanrı*'da da yinelemiştir.

İlginç olan şuydu: Cemil Raşit bu romanında ortadan kaybolan bir yazardan da söz ediyordu. Bu romandan, Cemil Raşit ortadan kaybolduktan sonra bile pek söz edilmemesinin nedeni acaba ne olabilirdi? Nedim'den başkası sözkonusu benzerliğin ayrimına varamamış olabilir miydi? *Umutsuzluğun Son Yüzyılı*, ancak yıllar sonra *Soğuk Tanrı*'nın gösterdiği büyük başarı üzerine yeniden basılma şansına kavuşmuştu. Belki de bu yüzden, *Soğuk Tanrı*'nın gölgesinde bu roman pek de dikkat çekmemiş, böylece birtakım benzerlikler gizli kalmıştı. *Umutsuzluğun Son Yüzyılı*'nın ilk basımı Aydın Tan'ın küçük yayinevi Simge tarafından yapılmıştı.

Sonuçta Cemil Raşit'in ortadan kaybolusu da bu roman kadar trajiktı ve bir giz perdesiyle kaplıydı. *Umutsuzluğun Son Yüzyılı*'nın büyük bir bölümü neredeyse kendi ölümünü öngördüğünü gösterir betimleme-lerle doluydu.

Nedim Eren, Cemil Raşit'in kayboluşuya, *Soğuk Tanrı*'nın iyi satması arasında bir bağlantı olup olamayacağını düşündü. Böyle bir kuşku, *Umutsuzluğun Son Yüzyılı* romanına özellikle eğilmesini gerektiriyordu. Yıllar önce yazılmış olmasına karşın *Umutsuzluğun Son Yüzyılı*, Cemil Raşit'in kayboluşuya ilgili insanın aklına çok değişik sorular getiriyordu.

Aydın Tan, bu kitap için, "Denizin yüzeyinde, bir yelkenlide uçar gibi okuyorsunuz, oysa sonunda ışığın ulaşamadığı bir derinliğe ağır ağır

gömülüyorsunuz," demişti; gerçekten de yüzeysel bir öyküsü varmış gibi görünmesine karşın romanın kimi bölümleri özellikle edebiyat mesleğinin acemi sahtekârlarını acımasızca yerin dibine batırır.

Kitap boyunca çağdaş bir romanda görülen o gereksiz ciddiyet çabaları ve ağırbaşlı tutumlar alaya alınır; bunun romancının mesleki kaygılara harcadığı zamandan çoğu kendi yaşamının görüntüselle yaşıltıcı dünyası için harcamasından kaynaklandığı gösterilir. Daha romanı okumaya başlamadan, kapkara bir sayfanın sağ üst köşesine, büyük beyaz harflerle basılmış şu iki tümce, Cemil Raşit okurlarını geleneksel önyargılara karşı uyarır;

"Bu romandaki kişilerin, gerçek diye adlandırdığımız yaşamdaki değişken kişiliklerle hiçbir ilgisi yoktur. Onlar tümüyle gerçek ve değişmezdirler, patlayıp dağılan evren modeline uygun olarak, onlar da yazarının zihninden parçalanıp dağılan sonlu büyülüklükte ama sınırsız bir roman evreninde yaşarlar."

Roman, sıcak bir yaz günü, denizin kıyısında yapılan bir partiyle başlar. Sürgünde olan tanınmış bir yazar, son kitabının yayımıları nedenile deniz kıyısındaki yazlık evinde büyük bir parti düzenlemektedir.

Romanın başında yazlık ev özenle çizilir ve konuklar birer birer tanıtılr. Konukları, çoğu ikinci derecede bu roman kişilerini tanırken onları birbirleriyle olan söyleşilerinden dolaylı olarak yazarımızı da, yani romanın bu ana kişisini de tanımiş oluruz. Konuklar arasında yazarın eski yayımcısı, onu kıskanan bir başka yazar, kimi dostları ve eski sevgilileri vardır.

Konukları yazarın genç sevgilisi Yaseminkarşılardır, ona yazlık evin yaşlı hizmetkârı yardımcı olmaktadır. Konukların büyük bir çoğunluğu salonda yerlerini alıp, ilk içkilerini bitirdiklerinde yazarımız hâlâ ortalarında yoktur.

Yazar o öğleden sonra bir arkadaşını üzere kente inmiştir ve çoktan dönmüş olması gerekmektedir. Bu arada konukların kendi araalarındaki konuşmalarından yazarla ilgili yeni şeyler öğreniriz.

Emekli elçinin anlattıklarına bakılırsa, yazar, ilgi toplamak için kendisini *sürgün* olarak tanıtmaktadır. Yoksa hükümet onu hemen hiç umursamadığı gibi, ülkesine girip çıkışması da yasaklanmış değildir.

Bu arada gecikmiş konuklardan biri, üç kilometre kadar ötede bir uçurumun kıyısında yazarın spor arabasını gördüğünü söyler. Genç sevgili telefonla arayarak eskiden tanıdığı bir dedektifin yardımını ister.

Hemen bütün konuklar kuşku altındadır; yazarın eski yayımcısı, içten pazarlıklı eleştirmen, eski bir sevgilisinin kocası. Zaten konuklar şu ya da bu biçimde birbirleriyle ilintili kişilerdir.

Konukların sorgulanması tamamlandıktan sonra herkes kendi yoluna gider. Konukların dağılması gibi anlatı da bu noktadan sonra birden değişik bir yol izler. Eleştirmeni, yazarı tanıyan başka kişileri, emekli elçiyi kendi yaşamları içinde görürüz. Neredeyse yeni bir gerçeklik düzleme kurulmuştur, beklenmeyen yeni bir olay örgüsü gelişmeye başlar. Yazar kendisini sürgün olarak tanıtmak için kimi örgütlerle ilintisi olduğunu söylemiştir ve bu örgütlere para yardımında bulunmaktadır. Son zamanlarda arası açıldığı için bu örgütlerden tehdit telefonları almaktadır.

Yazarın genç sevgilisinin adı değişir, onu artık gerçek adıyla tanırız. Saçlarının rengi siyahdan sarıya döner, gözlerinin rengi bile değişmiştir. Bunun romancının yaptığı bir yanlışlık olup olmadığını düşünüldüğümüz sırada, başlangıçta kadının bize bilerek değişik tanıtıldığını anlarız. Bu arada Yasemin de ortadan kaybolmuştur. Onun kaçırıldığından düşündüğümüz bir anda örgüt üyesi olduğu anlaşılır. Zaten yazarla özel bir amaçla tanıştığını öğrendiğimiz kadının yeni adı da gerçek adı değildir. Göz ya da saç rengi kullandığı lens ve peruklara bağlı olarak değişmekle kalmamakta, değişik çevrelerden insanlar ona başka adlarla seslenmektedir.

Örgüt içindeki adı Açelya'dır, ama emekli elçiye bakılırsa bir zamanlar kızın babasını tanımıştır ve aynı kızdan söz ediliyorsa adının Manolya olması gereklidir. "Üstelik onun bir casus olduğu ortaya çıkarılsa inanın hiç şaşırmam," der emekli elçi, kendisiyle konuşan bir arkadaşa.

Yazarın verdiği parti için gelen ve onu tanıyan eski sevgiliye göre ise adı Orkide'dir. Eski bir arkadaşı da Lâle olduğunu ileri sürer ama o büyük bir olasılıkla bu kadın kahramanımızı kız kardeşiyle karıştırır. Sonunda peki ama diye sorar sabrı tükenen dikkatli okuyucu, hepsinin çiçek adı olması bir rastlantı mıdır, yoksa bir şaka mı?

Cemil Raşit'in daha sonra *Soğuk Tanrı*'da yeniden deagineceği ve daha geniş bir biçimde işleyeceği *Düş Kadın* tasarımlının bir ön habercisi gibi okunabilir romanın bu bölümü.

Zamanla, romanın sonlarına doğru neredeyse yazarın öldürülüğüne kesinlikle inandığımız bir anda intihar ettiği ileriye sürürlür. Bütün bulgular bu görüşü doğrulamaktadır; yazarın arabayı kullanırken kullandığı gözlük çalılarını arasında bulunmuştur, bıraktığı mektup çekmecesinden

çıkar. Sonunda bu sözüm ona gerçeğin hemen herkes tarafından kabul edildiği bir anda yazar ortaya çıkar, bu oyunu kendisinin düzenlediğini ve her şeyi yeni çıkacak kitabının tanıtımı için yaptığı söyler.

Görüldüğü gibi Nedim Eren kuşkularında yanılmamıştır. Kitabın ana kurgusu, Cemil Raşit'in ortadan kayboluşuyla ilintili görülebilecek birtakım olayların gelişimine fazlaıyla uymaktadır. *Umutsuzluğun Son Yüzyılı* dikkatli okurlar tarafından okunduğunda Nedim Eren'in gözünden kaçmış olabilecek kimi ayrıntıların değerlendirilmesiyle başka yeni bağlantılar elde edilebilecektir.

Yaşamın En İyi Yılları

Nedim'in, başka araştırmacıların oldukça kapsamlı bir biçimde incelemiş olduğu söylenebilecek bütün bu kişilere ya da oylara yeniden dönmesi nedensiz değildi. Her şeyden önce şu söylenebilirdi: Bu kişilerin çoğu, Cemil Raşit'i ilk elden tanııyordu ve olayların içinde yaşamıştı. Nedim Eren, daha önce bu konuda araştırma yapanlardan çok değişik bir yol izliyordu. Yine de bu, Nedim'in birtakım anıların yazılımasından oluşmuş bir kitap düşündüğü anlamına gelmemeli, uyguladığı yöntemin onu nasıl bir sonuca götüreceğini şimdiden kestirebilmesi çok güçtü.

Öyle bir zaman geldi, Nedim Eren tasarıısından vazgeçmek üzereydi, fakat notlarını karıştırınca Cemil Raşit konusunda çok önemli şeyler söyleyebilecek birisinin olduğunu anımsadı. Vakit erken olduğu için telefon edebilirdi, bu yeni buluşma çözümü kolaylaşacaktır gibi geldi ona. Şeyda Gözen büyük bir olasılıkla evinde olmaliydi. Nedim Eren, hemen telefon etti ve ertesi gün buluşmak üzere sözleştiler. Şeyda Gözen onu evinde akşam çayına bekliyordu.

Şeyda Gözen'in Cemil Raşit'le olduğu günlere ilişkin anılarının hiç de hoş olmadığını söyleyerek çok daha önceden Nedim'i uyarmışlardı.

Nedim Eren uzunca bir süre salonda, ağır mobilyaların ve porselenden ya da camdan yapılmış birtakım kırılgan süs eşyalarıyla dolu bir büfeyi arasında Şeyda Gözen'in gelmesini bekledi. Sonunda kapı açıldı ve Şeyda Gözen kucağında küçük beyaz bir köpekle içeriye girdi. Küçük köpek yere atlayıp Nedim'e doğru bir koşu tutturdu, çevresinde bir süre zıplayıp, birkaç kez havladı. "Buraya gel Duman," diye seslendi Şeyda Gözen, "buraya yanına gel."

Şeyda Gözen, karşısındaki kişide zeki ve kültürlü biri olduğu izle-

nimini uyardırıyordu. Nedim'in tam karşısına rastlayan yeşil kanepeye oturdu, yanına ziplayan köpeği yeniden kucağına aldı.

Nedim'e bir iki soru sordu, konuşmayı sürdürmekte zorluk çektiği açıkça görülebiliyordu. Üstelik gözlerini karşısındakinden kaçınmak gibi tuhaf bir huyu da vardı; sürekli gereksiz yönlere bakıyordu, bu durum Nedim'i oldukça rahatsız etti.

"Bana her şeyi, anımsadığınız hemen her şeyi, olabildiğince açık bir biçimde anlatırsanız sevinirim," dedi Nedim Eren. "Özellikle de Cemil Raşit'le birlikte olduğunuz o geçmiş yılları anlatmanızı isterdim."

Duman uykusunda hafifçe hırdı. Şeyda Gözen arkasına yaslandı, eliyle kucağındaki köpeği okşayarak yatıştırdı.

"O zamanlar," dedi Şeyda Gözen, "Cemil Raşit sevinçle gelir beni bulur, yeni bitirdiği bir şiri okumak isterdi. Bu uzun çalışma ve tartışma saatlerinin sonunda birlikte uzun yürüyüşlere çıkardık."

Bu belki doğru olabilir diye düşündü Nedim Eren ve bu konuda başkalarının anlattıklarını anımsadı. Cemil Raşit yürümeyi çok severdi ve bu uzun yürüyüşlerini bütün yakın dostları bilirdi. Çoğu zaman Boğaz yolunda hızlı hızlı yürürken görüldürdü. Kimi zaman yürüyüşünü kıyı kahvelerinden birinde noktalar, tahta bir masaya oturur, önündeki boş kâğıtları hızlı hızlı doldurmaya başlırdı.

Anıllarla Gelen adlı kitabında yazdığını göre Prof. Faruk Soyer, bir eylül ayının sonlarında, serin ve güneşli bir sabah vaktinde ona yürüken Boğaz yolunda rastladığını anımsıyor, hem yürüyor hem de kendi kendine hafif bir sesle şiir okuyormuş. Onu bir sokak lambasının Olsen ışığında, aklına gelen bir dizeyi herhangi küçük bir kâğıda karalarken de sık sık görenler olmuştu.

"Kimi kereler," diye konuşmayı sürdürdü Şeyda Gözen, "onu kendi kendine yüksek sesle şiir okurken bulurdum. Beni görünce utanır, bir konuşmanın denemesini yapıyor gibi bir poz takındı."

Nedim Eren buna benzer bir şeyi Şeyda Gözen'in çok önceleri bir gazetede yayınlanan anılarında da okumuştu, ama sesini çıkarmadı.

"Biliyor musunuz, Cemil Raşit şiirlerini ezbere okuyabilirdi. Kalabalık içki masalarında okumayı en çok sevdiği şiiri, *Uykuda* adlı, uzun mu uzun, anlaşılmaz bir şitti. *Uykuda'yı* ezbere okurken onu dinleyenler kendilerinden geçerdi."

Nedim bu şiri çok eskiden, okul yıllarında okumuştu. Cemil Raşit bu şiirde, Lorca'nın yaşamın bir düş olmadığıyla ilgili dizelerine gönder-

me yapıyordu. Calderon'un *Bir Düş Olarak Yaşam* adlı kitabını da bu şiiri yazdığı sıralarda okumuş olmaliydi. Cemil Raşit, bu şiirinde, gerçek anlamda hayal kurma geleneğinin olmadığı toplumlarda, gerçek tasarımlarının da kolay kurulamadığını anlatıyordu.

"Şiir okuyabilmesi için birazcık sarhoş olması gerekirdi, öte yandan iki kimi dizeleri unutmasına yol açıyordu. Bu ikilemi çözmek ve belleğinin onu yarı yolda bırakıldığı zamanlarda kullanmak üzere, şiirin birtakım buruşuk kâğıtlara yazdığı bir kopyasını yanında taşırdı."

Bu sözler Nedim Eren'i bir başka zamana, Cemil Raşit'in gençliğinden, küçük kâğıtlara yazdığı şiirleri sevdiği kızın yolladığı bir zamana götürdü. Zamanın tedirgin irmağı, diye düşündü Nedim Eren, hiç yorulmak bilmeden akışını sürdürüyor. Şeyda Gözen onun niçin durgunlaştığını anlamamıştı, konuşmasını sürdürdü:

"Belki inanmayacaksınız, onu bir keresinde ayna karşısında bir oyuncu gibi rol keserken yakalamıştım; büyük bir olasılıkla akşam katılacağı bir davette nasıl davranışacağı konusunda çalışmalar yapıyordu. Doğrusu bu durumu görmem onu oldukça utandırmıştı."

Çizilen ne denli acımasız bir Cemil Raşit resmi olursa olsun Nedim hiç karşı çıkmadan belki sonuna dek dinleyebilirdi, ama Şeyda Gözen'in anlattıklarında, daha doğrusu belki sözlerde değil de sesinin tonlamasında insanı huzursuz eden bir şey vardı. Bir süre daha dinledikten sonra Nedim Eren'in bu konuda en küçük bir kuşkusunu kalmamıştı; Şeyda Gözen'in anlattıkları kendi gerçekleştirmemiş istekleri idi.

Yeni bir öyküye başlamak üzereydi, Nedim Eren ayağa kalktı.

"Ne yapıyorsunuz, yoksa öykümü dinlemek istemiyor musunuz?"

"Belki başka bir zaman," dedi Nedim Eren, durgun bir sesle. "Başka bir gün."

Salonun kapısına doğru neredeyse kaçarcasına yürüyen Nedim'in peşinden gelerek, "Lütfen söyler misiniz, birdenbire ne oldu size böyle?" diye sordu.

"Siz anılarınızı anlatmadığınızdan, dedi Nedim Eren. "Ruhunuzdaki karanlığı boşaltıyorsunuz."

"Bu sonuca mı vardınız?" dedi Şeyda Gözen. "Oysa bu doğru değil, size yaşamımın en iyi yıllarını anlatıyorum." Yavaşça uzanıp kolundan tuttu Nedim Eren'i ve "Gelin lütfen, söyle," dedi, sonra onu orada öylece bırakıp içeriye giderek elinde kalınca bir dosyaya döndü.

"Nedir bu?" diye sordu Nedim Eren.

"Soğuk Tanrı'nın elyazmaları."

Nedim Eren elinde dosya, çaresiz salona geri döndü.

"Bu elyazmalarını bana niçin verdığınızı sorabilir miyim?"

"Bunu yayınlanan romanla karşılaştırın, çok değişik olduğunu göreceksiniz," dedi Şeyda Gözen. "Cemil Raşit'le ilgili bir kitap yazacağınızı biliyorum. Bu konuda Cemil Raşit okurlarından büyük bir istek geldiğini de duymuştum. Onun anısına zarar verecek bir şeyin yayılmasını herkesten çok beni üzer."

"Anlatır misiniz, bu elyazmaları sizde ne arıyor."

"Bu çok eski bir öykü," dedi Şeyda Gözen. "Bir akşamüstü, Cemil Raşit, çalışma odasında bir yandan *Soğuk Tanrı* üzerinde çalışır, bir yandan da arada bir salona benim yanına gelip gevezelik ederken Ersin Arman geldi, oldukça heyecanlıydı. Yönetimle olan ilişkileri gereği hemen her gelişmeden haberliydi. Cemil Raşit, onun gizli bilgilerle donanmış bir bellek olduğunu söylerdi hep. Ersin, doğruluğundan kuşku duymadığı bir haber almıştı. Kulağına, Cemil Raşit'in bir gazetede yayınlanan son yazılarıyla ilgili olarak yetkililerce sıkı bir sorgudan geçirilmek istediği çalınmıştı. 'Böyle olacağı belliydi,' dedi Cemil Raşit. 'Her şeyin bu denli yolunda gitmesinden kuşkulanmam gerekiirdi.' Bununla ne demek istediğini ve neden korktuğunu anlamıştım: yeniden tutuklanmak istemiyordu. Öte yandan ben, bencilliğimden olacak, bütün bu dış baskıların varlığına ve bizi çevreden yalıtmamasına, ne yalan söyleyeyim, için için seviniyordum. Böylece birbirimize daha çok yaklaşacak ve çevremizdeki gereksiz dünyadan uzaklaşacaktık. Oysa yanlışmışım, çünkü o akşam Ersin'le uzun uzun konuşular ve Cemil Raşit'in yurtdışına gitmesi gerektiğine karar verdiler."

"Yani kaçmayı düşünüyordu?" dedi Nedim Eren.

"Hayır, pasaportu geçerliydi, gizlice gidecekti. Cemil Raşit, ayrılmadan önceki bir iki haftayı çalışma odasına kapanıp *Soğuk Tanrı'yı* tamamlamakla geçirdi. Sonra gitmeden önce elyazmalarını bana bıraktı."

"Peki yayınlanan kitap?" dedi Nedim Eren.

"Cemil Raşit'in onuruna verilen bir yemeğe katılmak için geldiğini çok sonra öğrendim," dedi Şeyda Gözen. "Beni aramaması tuhaftı, buna bir anlam verememiştim."

"Doğru, bu çok garip," dedi Nedim Eren. "Peki ama siz onu arayabilirdiniz."

"Söylediğim gibi çok geç haberim olmuştu. Sonra, ne bileyim, belki de yalnız gelmediğini düşündüm. Onunla gelmiş olabilirdi."

"Kiminle?" diye sordu Nedim Eren.

"Ayri olduğumuz bir zamanda onunla tanışmıştı," diye mırıldandı Şeyda Gözen, sanki sorunun yanıtı buymuş gibi, sonra kendisini toparladı: "Yunanistan'da yaşayan bir sevgilisi vardı, adı Thalia idi."

"Ama yalnız gelmişti, değil mi?"

"Evet, yalnız gelmişti. Aslında bir haber alabilmek için yanıp tutuşuyordum, ama onu kime sorabilirdim, üstelik hiç kimseye güvenemiyordum. Sonra, biliyorsunuz, o yemek gecesi ortadan kayboldu."

Bir süre önüne bakarak düşündü.

"Bir de şuvardı: bilirsiniz, kimi zaman," dedi gülümseyerek, "insan nedense çok sevdiği kişiden bile anlaşılmaz bir inatla uzak durur."

"Anlıyorum," dedi Nedim Eren.

"Romanı sonraları okudum, kimi ortak noktalar olmasına karşın bendeki elyazmasından çok değişikti. Kimi bölümler kitabın bu ilk basımında yer almıyordu, ama ben bunun sansür nedeniyle olduğunu düşündüm. Daha sonraki basımlarda yayınlanmış olabilirdi. Sonraları *Soğuk Tanrı* üzerine yazılmış sayısız eleştiri okudum. Cemil Raşit'in bu eleştiriler konusunda o kendine özgü alaylı sesiyle söyleyeceklerini artık bir daha duyamayacak olmam çok acıydı. Bu da *Soğuk Tanrı'yı* bir çocuk, sanki büyüğüne göremeden babası ölmüş bir çocuk konumuna düşürüyordu. Sonra bir de şuvardı: acaba, diye düşündüm, Cemil Raşit romanı yurtdışında yeniden yazmış olamaz mıydı."

"Belki sizin bilmediğiniz bir başka kopya vardı," dedi Nedim Eren. "Cemil Raşit giderken onu yanında götürmüştür olabilir."

"Evet, bu da olabilir," dedi Şeyda Gözen. "Okuduğun zaman göreceksin, bu romanda yazdıklarıyla Cemil Raşit, kendi güçsüzlüklerinin suçunu benim üzerine atıyor, romanda Ebru adı altında beni ve ilişkimizi anlattığı çok açık."

Sesindeki bu tuhaf üzgün, zeki ve yetenekli, ama ne yazık ki kendisini anlamaktan yoksun birine duyulan öfkeyi yansıtıyordu.

İşte böylece *Soğuk Tanrı'nın* hiç yayınlanmamış elyazmaları, daha doğrusu romanın bu yeni biçimini Nedim Eren'in eline geçmiş oldu. Bu durum onu oldukça heyecanlandırmıştı, eve döner dönmez, elyazmalarını okumaya başladı. İçinde garip bir önsezinin, kaygıya benzer bir şeylerin kırırtıları vardı. Birçok kişi, özellikle Cemil Raşit'in yakın dostları onun basılı kitaplarından ve dergilerde yayınlanmış kimi yazılarından başka hiçbir şeyi saklamadığım bildiklerine göre Nedim Eren elindeki bu metnin varlığını nasıl açıklayacağını bilemiyordu.

Daha önceleri romanın ilk yayınlanmış biçimini okuduğunda neler duyduğunu anımsamaya çalıştı. Nedim Eren'in *Soğuk Tanrı*'yla çok değişik bir ilintisi vardı. Herhangi bir okurun, yazılmış olan şeyi kendi dışında bir dünya sayması ve okuduktan sonra unutup gitmesi gibi bir şey değildi bu. Tam tersine *Soğuk Tanrı*, onun için, bitmiş, kimsenin bir şey ekleyemeyeceği ve çıkaramayacağı, son biçimini alıp tamamlanmış bir nesne anlamına geliyordu. Çağdaş roman sanatının bir parçası olan bu yapıt, onun için araştırmalarla, soruşturmalarla ve yorgunluklarla dolu olarak geçip giden bir zaman demekti. Şimdi romanın yeni bir biçiminin ortaya çıkması her şeye baştan başlamasını gerektiriyor, Nedim Eren kendini kandırılmış gibi hissediyordu.

Bu metni okuduktan sonra Nedim Eren kaygıyla düşünüyordu: Cemil Raşit'in insanların belleğindeki görüntüsünü değiştirmeyi başarabilecek miydi? Sonra bunu yapmak gerçekten gerekiyor muydu? Yazacağı kitabı kaygılandırmıyordu onu; onun korktuğu, yayinallyacağı Cemil Raşit'in romanının bu yeni biçimiydi. Birçok eleştirmenin öfkeyle bu romanı Cemil Raşit'in yazmadığını ileri süreceğini biliyordu.

Peki, ben nasıl kuşku duymuyorum bu romanın onun olduğundan, diye düşünüyordu Nedim Eren, önünde duran dosyaya, kâğıt kalabaklısına ve boş kahve fincanına bakarken. Cemil Raşit'in romanının yayılması, onun yazacağı kitabı gölgdede bırakacaktı. Bir yazarın romanı dururken özyaşamöyküsüyle kim ilgilenirdi. Her şeye karşın, elinde tuttuğu bu metin, onun için yepyeni gizlerin ve yaşantıların kapısını açabilecek bir anahtar özelliği taşıyordu.

Düş

Nedim Eren, Aydın Tan'ı, Kumbaracı Yokuşu'ndaki *Fıçı Bar'*da, perşembe akşamları yapılan ve çoğunlukla genç şairlerin katıldığı bir toplantıya götürdü.

Bir akşamüstü Galatasaray'da buluştular. Bu bar, Aydın Tan, Cemil Raşit ve öteki arkadaşlarının bir zamanlar oldukça sık gittikleri *Dar Kapı*'ya çok yakındı. Aydın Tan orayı da görmek istedi, yollarını biraz uzattılar. Ne yazık ki *Dar Kapı* şimdi bir marangozhane olmuştu.

Perşembe akşamları *Fıçı Bar* genellikle çok kalabalık olurdu. Nedim'le Aydın Tan, mikrofonun yakınında bir masaya oturdular. *Fıçı Bar'*da yapılan bu toplantılar, o sırалarda isteyen herkesin istediği bir şiri okumasına dönüşmüştü; bu yüzden bar, şairlerden çok şiirsever öğrencilerle tıka basa doluydu. Henüz birkaç şiir dinlemişlerdi ki, Aydın Tan sigara dumanından ve kalabalıktan bunalınca çıkmak zorunda kaldılar. Güzel bir eylül akşamıydı. Bardan çıktıktan sonra, Cumhuriyet Caddesi boyunca Nedim Eren, Aydın Tan'a evine kadar eşlik etti.

Yol boyunca, Aydın Tan, ona, Cemil Raşit'in bunalım geçirdiği bir dönemden söz etti. Bu dönem çoğu araştırmacı tarafından görmezden gelinmişti. Üstelik bu döneminde Cemil Raşit oldukça verimliydi. *Gemiler, Balıklar ve Geciken Deniz Üstünedir Bu Ürkek Şiir* başlıklı yazısında, durumuyla ilgili oldukça önemli ipuçları veriyordu. Sonra arkadaşları Dr. Fikret Şenkaya'dan söz etti. O zamana dek Nedim'in Fikret Şenkaya'yla tanışmamış olduğuna inanamıyordu. Çünkü Cemil Raşit'in üzerinde Dr. Fikret Şenkaya'nın büyük bir etkisi olmuştu. Bir yazar olarak Cemil Raşit'in ruhbili me olgusu, Dr. Fikret Şenkaya'nın hastası ve yakın bir dostu olarak bir meraka dönüşmüş, giderek güçlenmişti.

Nedim, anlattıklarından ötürü Aydın Tan'a teşekkür etti ve ilk fırsat- ta gidip doktoru ziyaret edeceğini söyledi.

Eve döndükten sonra Nedim Eren, eski bir derginin sayfaları arasında Aydın Tan'ın sözünü ettiği yazıyı buldu. Yazıyı okuyup bitirdiğinde, bir süre ne düşüneceğini bilemedi. Cemil Raşit'in içinde bulunduğu tuhaf ruh durumu, gördüğü şaşırtıcı hayaller, bütün ağırlığıyla üzerine çöken o garip bunalım, bu yazışan açıkça çıkarılabilirdi. Yazının sonlarında bir yerde şöyle diyordu:

"Bu tuhaf durum nasıl sonuçlanacak, bilmiyorum. Şaşırtıcı hayaller görmeye başladım. Çıkıyorum sokaklara ve bir de ne göreyim, hep balık ölüleri. Oysa denizden ne denli uzaktayız."

Nedim Eren, hemen ertesi gün, Aydın Tan'ın verdiği telefon numarasından Doktor'u aradı. Telefonca çıkan ince bir kadın sesi doktorun çıkışlığını ve bir saat sonra döneceğini söyledi.

Nedim Eren bu süreyi İstiklal Caddesi'nde vitrinlere bakarak geçir- dikten sonra, telefonla bir kez daha aramadan doğruca gitmeye karar verdi.

Doktor Fikret Şenkaya'nın ofisi Lamartin Caddesi'nde, eski bir binanın en üst katındaydı. Onu biraz kuşkuyla karşıladı ve pek zamanı olmadığını, ne sormak istiyorsa acele etmesini söyledi. Nedim Eren, ona Cemil Raşit'le ilgili bir araştırma yaptığı ve onunla görüşmesini Aydın Tan'ın salık verdiğiğini söyledi. Öğrenmek istediği birkaç şey vardı.

"Ne gibi şeyler?" diye sordu Doktor.

"Cemil Raşit'in bunalımının nedenleri ya da o zamanlar ne tür bir yakınlıkla size geldiği gibi araştırmama yardımcı olacak şeyler," dedi Nedim.

Doktor, bu türden sorulara yanıt vermenin ilkelerine aykırı olduğunu söyledi.

"Siz aynı zamanda Cemil Raşit'in eski bir arkadaşınız, birtakım ortak anılarınızı anlatarak bile bana büyük bir yardımda bulunmuş olursunuz," dedi Nedim Eren. Cemil Raşit'in son romanı *Soğuk Tanrı*'da, düşlerden ve düş yorumlarından uzun uzun söz ettiğini söyledi. Doktor romanı tümüyle okumamıştı ama Nedim'in anlattığı ilgisini çekmişti.

"Demek düş yorumları diyor, öyle mi?" diye mırıldandı Doktor. Onu hafta sonunda Büyükkada'daki evine çağırdı; o gün görmesi gereken hastalar bir hayli çıktı, hafta sonu bu konuyu daha rahat konuşabilirlerdi.

Nedim Eren bu öneriyi sevinerek kabul etti. Caddenin kalabalığında çıktıığında bu ziyaretin umduğundan da verimli olacağı gibi bir duyguya-

la doluydu. Hafta sonuna daha üç gün vardı ve Nedim Eren'e bu üç gün geçmek bilmez geldi.

Nedim Eren, Doktor'un Büyükkada'daki yazılığının gösterişli ve ağır bahçe kapısını açarken düşünüyordu: Bu ziyaretin sonunda kafasında düşümlenen birtakım gizler çözülecek miydi? Doktor onu niçin çağırmasıydı? Belki Doktor da kendisinden bir şeyler öğrenmeyi umuyordu. O zamana kadar tuhaf bir biçimde gözlemlediği gibi, attığı her adım bilinmeyecekleri çoğaltmaktan, her şeyi daha da karmaşıklaştırıkmaktan başka bir sonuç vermemiştir.

Fikret Şenkaya onu hoş ve geniş bir çalışma odasında karşıladı. Duvarlar boydan boya kitaplar ve dosyalarla kaplıydı. Masasının hemen önündeki bir koltuğu göstererek, "Lütfen oturun," dedi.

Nedim ona kısaca romanı özetledi. Kuşkusuz eski basımına göre yaptı bunu, eline geçen yeni biçiminden henüz hiç kimseye söz etmemiştir. Romanda düşlerle ilgili bölümleri anlattı, *Düş Kadın* kavramından söz etti.

Doktor kalkıp masanın yanındaki bir dolaptan aldığı büyük bir dosyayla döndü ve arasından çıkardığı kâğıtları masaya bırakarak Nedim Eren'e baktı.

"Özellikle bu düşü Cemil Raşit kendi el yazısıyla yazmıştır, ne yazık ki incelemeniz için bile size veremem. Bana inanmak zorundasınız."

Sonra önündeki kâğıtlara elinin tersiyle vurarak konuşmasını sürdürdü.

"Gerçekten okumamı istiyor musunuz? Çünkü bu meslek ilkelerime aykırı ve ancak siz çok istediğiniz için yapacağım bunu."

"Evet, istiyorum," dedi Nedim Eren, sesinde belirgin bir vurguya "Lütfen okuyun."

Doktor ona Cemil Raşit'in gördüğü ve sonra yazdığı bu düşü tekdüze bir sesle okumaya başladı.

"Karanlık bir ormanda tek başıma yürütüyor ve bir süre sonra açıklık bir alana geliyorum. Burada çevreye yayılmış bir kalabalıkla karşılaşıyorum. Kimisi ikişer üçer kişilik topluluklar halinde dolaşıyor, kimisi bir yanın açık çadırların içinde oturuyor, belki de uyuyor ya da yemek pişiriyor. Beni karşılayan gençten bir adam, uyuyabileceğim bir yer gösteriyor. Çevredekiler zor duyabildiğim bir sesle aralarında konuşuyorlar, karşılımdaki adamin gözleri gizemli bir ışıkla parıldıyor. Çok yorgunum, gösterdiği yere hemen uzanıyorum. İç çekmeler ve mırıldanmalar arasında geliyor

uyku ve karışık bir düş görüyorum. Bu düşü onlara anlatmamam gerekiyor, diye düşünüyorum. O sırada kulağıma, uyudu, artık tören başlayabilir, sözleri çalınıyor ve durumumu hiç bozmadan ne olup bittiğini anlayabilmek için kısık gözlerle çevreyi süzüyorum. Kalabalık meydanın tam ortasında yanın bir ateşin çevresinde dans ediyor. Birden uzak bir köşede, bir kadının uzanmış yattığını görüyorum. Dans edenler kısa bir an topluca yere çöküyor, şimdi ateş daha da güçlü, gökyüzüne doğru yükseliyor. Kadının yüzü aydınlanıyor, kâğıt gibi bembeğaz bir yüz bu, neredeyse ölü diyebileceğim bir yüz. Onu tanıyorum, bir zamanlar çok sevdigim, onun yüzünden çok acı çektiğim bir kadın bu. Yüzümü ateş basıyor ve işte yine düşlerime girerek benden öç alıyor diye düşünüyorum. Bu arada ateşin çevresinde dans edenlerin arasından sıyrılan birisi sürünererek yaklaşıyor ve onunla sevişmeye başlıyor. Kadının karşılık verip vermediğini göremiyorum. Gözlerimi yeniden kapiyor ve uyuş gibi yapıyorum. Fısıltılar yine bana kadar geliyor, müzik giderek daha da hızlanıyor. Tören ne kadar sürüyor bilmiyorum, hep aynı durumda yatkınlık her yanım karıncalanıyor. Sonunda dayanamayıp sanki yeni uyanmışım gibi yerimden ağır ağır doğruluyorum ve ne olup bittiğinin hiç ayrımda değilmişim gibi uzakta kimildamadan yatan karaltıya doğru ilerliyorum. Ortalıkta hiç kimsecikler yok ve ateşin sönmek üzere olduğunu görüyorum. Elime bir ucu yanın odunlardan birisini alıyor, üzerindeki örtüyü hafifçe aralayıp yüzünü aydınlatıyorum. Yanılmamışım, solgun bir yüz bu, yarı aralık dudaklarının kıyasından kan sızmıyor. Baygın ya da ölü olduğunu anlayamıyorum, işte o zaman üzerindeki örtüyü çekiyorum ve bedeninin örselenmiş olduğunu görüyorum. Oradan kaçar gibi uzaklaşıyorum. Orman karanlık ve nereye gideceğimi bilmiyorum. Çamurlu dar bir patikada yüzü oldukça tanıdık gelen birisine rastlıyorum, bana ne olduğunu, niçin kaçtığını soruyor. Başına gelenleri anlatıyorum ama kadını tanıdımından söz etmiyorum. Bana, gizli bir dini oluşturan bu topluluğun işine karışmanın gereksiz olduğunu, bunun benim için hiç de iyi olmayacağı, bütün bu gördüklerimi kimseye anlatmamamı söylüyor. Onu onaylıyorum ama ikiyüzlü bir onaylama bu, gerçekte ne yapılabileceğini düşünüyorum. Adamdan ayrıldıktan sonra ağaçların arasında yürümeyi sürdürüyorum, adamsa geldiğim yönde gözden yitiyor. Birden yüzünün bana bildik gelmesindeki nedeni anlıyorum, o da bu garip dinsel topluluğun bir üyesi, çünkü gözlerinde daha önce ötekilerde gördüğüm aynı gizemli parıltı vardı. Daha hızlı koşmak için çabalıyorum, ama çok zor bu, çünkü ormanın zemini alabildiği-

ne çamurlu, durmadan ayaklarım kayıyor. Çok kısa bir süre sonra peşime düşeceklerini biliyorum. Uzakta, biraz uzakta küçük bir açıklığın belirdiğiğini görüyorum ve yeni bir çabayla oraya doğru koşmak istiyorum. Geldiğim yönden, gittikçe yaklaşan bir kalabalığın uğultusunu duyuyorum.

Doktor okumasını bitirdikten sonra Nedim Eren'e baktı. "Doğrusu bu düşün akla uygun bir çözümlemesini yapmak bana hiç de kolay görünmüyor," dedi başını sallayarak.

"Evet, tuhaf ve karanlık bir düş, anlattığı sanki bir deliler şöleni," dedi Nedim Eren. "Bana romanın sonlarında, bir gemide yapılan o tuhaf dans sahnesini anımsattı. Bir de romanın kahramanı, düşünde bir yanardağ ve kollarını açmış bir kadın görür. Sonra da bu kadını bulabilmek için Yunanistan'a gider." Sonra çekinerek sordu: "Sizin okuduğunuz bu düşteki kadın kimdi?"

"Bakın," dedi Doktor, öndeği kalın dosyaya vurarak, "bu gerçekten hiç önemli değil, yalnız size şu kadarını söyleyebilirim: Düş ve söylencelerde gerçekten önemli olan şeylerin genellikle ikincil bir rol oynadıklarını ve önemsizmiş gibi göründüklerini sakın aklınızdan çıkarmayın. Bu kadın kesinlikle sizin sözünü ettiğiniz kişi değildi. Zaten sizin romanda anlatıldığını söylediğiniz gibi bir kadından ve bu kadının görüldüğü bir düştən bana hiç söz etmedi." Nedim'in ısrarlarına direnemeyip bu düşü neredeyse durup dururken okuduğu için az da olsa bir pişmanlık duyduğu belliydi.

"Peki," dedi Nedim Eren, "bu kadın Yunanistan'da yaşayan sevgilisi Thalia olamaz mı?"

"Onun olmadığını kesinlikle biliyorum," dedi Doktor "Neden derseñiz, bu kadınla tanışmıştım ben. Cemil Raşit'in eskiden tanıdığı ve âşık olduğu bir kadındı bu."

"Yani Şeyda Gözen," dedi Nedim, bu kez doğru ismi bulduğundan hiç kuşkusu yoktu.

"Hayır, o değildi, çok daha eskiden tanıdığı başka birisiydi. Bakın, bu kadının gerçekten konumuzla en küçük bir ilgisi yok."

Nedim, çaresiz bu kez yenilgiyi kabullendi. Bunu izleyen suskunlukta Doktor sıkıntılı sıkıntılı öndeği dosyayı karıştırdı.

"Nasıl yorumlamışınız bu düşü?" diye sordu Nedim Eren. "Gizli bir eşcinselliğten kaynaklanan çözümsüz ve duygusal sorunlar mı?"

Fikret Şenkaya, Nedim'e ayıplamış gibi baktı. "Bu konuda konuşmak ilkelerime aykırıdır," dedi. "Daha önce karar vermemiz gereken

şudur: bu düş, bir arzunun doyumu mu, yoksa bir bilginin aktarılması mıdır? Bu düş akıldışı bir arzunun doyurulmasıdır. Bizim için gerçekten önemli olan şey bir anlamda bu düşü anlayabilmiş olmamızdır. Bu düşte, Cemil Raşit'e ilişkin karakter özellikleri ile gerçek yaştılar ve şimdiki zaman ile geçmiş, kendi içinde anlamlı tek bir görüntü oluşturmuştur."

Doktor fazla konuştuğunu düşünmüş olacak ki, bu konuyu kapatalım anlamına gelebilecek ani bir davranışla önündeki dosyayı hafifçe itti. Bir süre hiç konuşmadan durdular.

"Size bir şey sormak istiyorum," diye başladı Doktor. "Cemil Raşit için bir eylem adamı diyebilir miyiz?"

"Nasıl yani?.."

Nedim Eren'i hiç beklememiği bu soru şaşırtmıştı.

"Şöyledi, sözgelimi kızılderililerde konuşma güclüğünde hiç rastlanmasının nedenini biliyor musunuz?"

Nedim Eren, sıkıntıyla ellerini oğuşturduktan sonra bilmemiğini kabul etti.

"Çünkü onlar konuşmaktan çok eyleme önem verirler. Dillerinde konuşma güclüğüyle ilgili bir anlama gelebilecek herhangi bir sözcük yoktur. Diyeceğim, Cemil Raşit..."

Nedim Eren, Doktor'un sözünü kesti.

"Ama bakın Cemil Raşit çok iyi konuşan bir insandı. Üstelik de bir yazardı. Yani fazla konuşmasına bir gerek yoktu."

Doktor, bir el hareketiyle onu susturdu.

"Söylemek istedığım bu değil. Biliyorsunuz, bizim Cemil Raşit'le olan dostluğumuz çok eskilere dayanıyor. Oysa onun bu bunalımı, bana bir doktor olarak gereksinim duyması, yurt dışında uzunca bir zaman yaşadıktan sonra dönüşündeki kısa bir süreyi kapsıyor. Bu yüzden özellikle onun yurt dışında bulunduğu günlerin bunalımlarını, ülkesini terk etme nedenlerine bağlı olarak düşünmemiz gerekiyor. Konuştuğu dilden uzak kalmasının, ki insanın yurdundan uzak olmasının kaçınılmaz bir la netidir bu, işte bu sıkıntının ruhunda yarattığı firtınaları bir düşünün. Sorumu yineleyeceğim: Bir eylem adamı diyebilir miyiz?"

Nedim Eren, kısa bir an düşündü. Cemil Raşit üzerine yazılanları, tuttuğu notları, anlatılanları... Ellerini çaresizlikle masaya koyarak, "Bilemiyorum," dedi, "eylem adamı ya da düşünce adamı diye ayırmak gerekiyor mu? Bunların ikisi de sonuçta aynı adamda birleşmez mi?

"İşte!" dedi Doktor. "Bir yargıda bulunmaya korkuyorsunuz. Evet, bir eylem adamıydı bence. Ama her eylemin bitiminde geriye kalan boşluğun bilincindeydi. Bu yüzden de bu boşluğu düşünsel bir çabayla doldurmaya çalıştı. Kendisi de geçmişine baktığı zaman, çocukluğunda uğradığı hakaretleri ya da küçük düşmeleri, ki bütün bunları bana uzun uzun anlatmıştı, insanların onu gerçek kimliğiyle tanıymamasına bağlıydı."

"Gerçek kimlik mi?"

"Düşündüğümüz her şeyi söylemememiz konusunda içimizde bir engel duyarız," dedi Doktor. "Ama sonra ne olur bilir misiniz, içimizden geçenleri söylemeye zaman bulamadığımızı düşünürüz. Zaman hep vardır, o zamanı ve olanakları insan kendisi yaratır, sonrası nedir ki, birtakım hayıflanmalar, gecikmiş olmanın getirdiği kuruntular."

Nedim Eren bir şey demedi, yalnızca kahvesinden bir yudum aldı. Cemil Raşit'in ilk aşkı, sevdiği kızla karşılaşmayı durmadan erteleyişini ve küçük kâğıtlara yazdığı şiirleri animsadı. Doktor, ağır, etkili bir sesle konuşuyor, elindeki kitap açacağıyla önungündeki dosyaya arada bir, konuşmanın vurgusuna göre hafifçe vuruyordu.

"Yani kafasında hep yapılmadık bir şey, söylenenmedik sevgi sözleri, gidilmek bir yer kalıyordu. İşte sizin söz ettiğiniz, romanında geçen *Düş Kadın* kavramı. Başkaları, yapmacıklı ve ketum görünümünü aşip, ruhunda olup bitenleri kestiremiyordu. Böylece Cemil Raşit giderek kendisine daha ironik bir yaşam biçimini kurdu. Sözünü ettiğim, yazmak veya konuşmak değil, bir yaşam biçimimi. Zaten yazı dediğimiz şey bir eylem değildir. Onun sorunu kendisiyleydi, ne yapabilirim diye düşünüyordu. İçine çektiği her soluğun değerini vermeye çalışıyor, açıkçası hiçbir şey ona yetmiyor ve tam bir yaşam açlığı çekiyordu. Doğrusu yazdığı romanlar da pek ilgilendirmiyordu onu."

Nedim Eren biraz da şaşkınlıkla, Aydın Tan'ın *ironi*'yle ilgili yazısını anımsadı.

"Peki, ne yaşamıştı bu sözünü ettiğiniz geçmişte?"

"Bunu anlatabilmek çok zor," dedi Doktor, eliyle duvardaki raflar da sıralanan dosyaları, yanındaki bir masada duran bilgisayarı gösterdi. "Biliyor musunuz, geçmişini düşünürken bir ölçüde abarttığı acıların fiziksel olduğuna kesinlikle inanmıyorum. Daha çok yalnız ve yatılı bir okulda okuyan her çocuğun başına gelen türden ruhsal acıları bunlar. İşte bunun sonucunda yazmaya başladı."

Doktor'un yorumu üzerine Nedim Eren elinde olmadan güldümsedi.

"Söylediklerim size yanlış ve aşırı yorumlar olarak gelebilir. Üstelik uzmanlık alanımın dışına çıktığimin bilincindeyim. Oysa söylemek istedigim şey çok yalın. Cemil Raşit'in bütün yakınmaları, çevresindeki insanların davranışlarından çok kendi karmaşık kişiliğinin ve bilincinin kaçınılmaz bir sonucuydu. Sevilmediğine inanıyordu, bu da onu giderek daha hırçın ve çekilmez bir insan yapmıştır."

Nedim Eren, Doktor'un yorumunu onayladığını belli etmek istercesine hafifçe başını eğdi. Doktor düşüncelerinin olumlu karşılaşmasından hoşnut kalmıştı. Sanatçılarla delilik arasındaki ortak noktalar ve ayrımlar üzerine mesleki bir kitap hazırlıyordu. Bu kitapta tanıdığı sanatçılara, özellikle de Cemil Raşit'e değinmek istiyordu. Nedimle konuşurken gizlediği kimi görüşler, belki Cemil Raşit'in düşünün ayrıntılı bir yorumu bile işte bu kitapta yer alacaktı. Doktor gereksiz söyletilerden kaçınmak için böyle bir kitap yazdığınıandan Nedim'e söz etmemiştir.

"Size nasıl bir nedenle gelmişti?" diye sordu Nedim Eren. Daha önce Doktor bu soruya sert bir tepki göstermişti. Şimdi Nedim Eren bu soruyu sorarken Doktor'la aralarında doğan yakınlaşmaya güveniyordu.

Doktor içini çekti. "Nasıl bir nedenle mi? Yardıma gereksinim duyduğu için olmalı. Kuşkusuz bir insanın yardıma gereksinim duyması ve bunu belirtmesi tümüyle doğal ve insanı bir davranıştır." Siz aynı kanıda değil misiniz der gibi Nedim Eren'e baktı. "Bakın, Cemil Raşit'in kişiliğinin bir özelliğini size açıklamak isterim." Nedim Eren meraklı bekliyordu. "Yaşam deneyiminin ona bıraktığı tortu, o garip bıkkınılık duygusu."

Nedim Eren bu tanımın *Soğuk Tanrı* romanındaki kişilikle de örtüşüğünü düşündü. Doktor söylediğlerinde haklı olabilirdi.

"Cemil Raşit sabırsız bir insandı, yaşamaya duyduğu büyük tutkudan dolayı neredeyse eli ayağı birbirine dolaşıyordu. Sevgilileriyle ilişkilerinde ilk dokunuşa ve öpüse sıra gelmeden sıkılıyordu ve neredeyse bir ilk bakış yetiyordu ona. Düşünebiliyor musunuz, her gün yaşanan yüzlerce yeni ilk bakışlar, sonsuz oburlukta bir tür imge tüketimi."

Nedim Eren, *Erotik Şiirler'i* ve kütüphaneci kadının bacaklarını düşündü. O zamanlar hem hiç acelesi yoktu, bir kadının bacaklarını uzun uzun seyredebilecek istediği kadar zamanı vardı, hem de ero-

tik görüntüler evreninde henüz bir acemiymi. Sonra yeniden romanı anımsadı, *Düş Kadın*, gerçekte yalnızca bakılan ve görülen bir nesneden başka bir şey değildi. Kuşkusuna kalmamıştı, Doktor bu kez gerçeğe iyice yaklaşmıştı.

Nedim Eren kendi bulgularını anlatmaya başladı. Doktor dinlermiş gibi hafifçe başını sallıyordu. Nedim Eren, özellikle Doktor'un ilgisini çekeceğine inandığı yazarlardan örnekler seçiyordu. Nedim Eren coşkuyla anlatıyor, oysa Doktor onu pek dinlemiyordu, çünkü tam bu sırada Nedim gelmeden az önce, *Soğuk Tanrı*'dan yeni okuduğu bir bölümü düşünüyordu. Biraz önce Nedim'i yanıtırken aklına ilginç bir düşünce gelmişti. Nedim'i uğurladıktan sonra, çalışma masasının başına geçmek, söz konusu bölümü bir kez daha incelemek, tuttuğu notları gözden geçirmek ve böylece çok önem verdiği kitabını, yayınlanmadan önce daha yetkin bir duruma getirmek istiyordu.

Bir Yanılsamanın Ardında

İstanbul gazetelerinin arşivlerinde, Cemil Raşit'in kayboluşuya ya da ölümüyle ilgili ayrıntılı yorumlar kolaylıkla bulunup yeniden okunabilir; bu yazınlarda eksik olan, her çözümleyici kafanın kolayca kavrayacağı gibi, bu ölümün akıl almaz bir biçimde zamansız ve anlamsız olduğunu.

Yemekte bulunan gazetecilerden biri, Cemil Raşit'in o gece düşünceli göründüğünü yazarak aslında kendi canına kıymayı düşünüyordu demek istiyordu; Cemil Raşit birkaç kez karanlık denize dönmüş ve uzun uzun bakmıştı. Başka bir gözlemci, yazarı çok yakından tanıdığını ileri süren birisiydi bu, Cemil Raşit'in yemeğin başında yaptığı kısa konuşmanın açık bir veda oluşuna dikkat çekiyordu. Aynı gözlemeçinin anlatlığına göre, davetin bitimine doğru Cemil Raşit'e niçin bu denli hüzünlü görünüşünü sorduğunda, Cemil Raşit yanıt vermemiş, gözlerini denizden geçen ışıklı bir tekneye dikerek hareketsiz kalmıştı.

Bütün bunları okuduktan sonra Nedim Eren, Cemil Raşit'in kayboluşuya *Umutsuzluğun Son Yüzyılı*'nda anlatılanlar arasında sandığından daha çok benzerlik olduğunu düşündü. Bundan, kimi arkadaşlarına, bu arada Aydın Tan'a da söz ederek düşüncelerini öğrenmek istedi. Arkadaşları bunun önemli bir buluş olduğunu söyleyerek onu kutlarken, Aydın Tan bütün bunların o denli önemli benzerlikler olmadığını söyledi.

Aydın Tan'da Cemil Raşit'in çeşitli zamanlarda çekilmiş fotoğrafları vardı; bir kısmı zamanın gazete ve dergilerinde yayımlanmış, bir kısmı da özel albümlerden edinilmişti. Hazır konu açılmışken bunları Nedim'e gösterdi, fotoğraf konusunda yazılmış öykülerden ve çekilmiş filmlerden söz etti. Cemil Raşit'in yer aldığı bu fotoğraflara bakmak Nedim Eren'e tuhaf bir heyecan veriyordu.

Aydın Tan'ın evine yaptığı ziyaretten yaklaşık üç ay sonra arkadaş-

ları, bir söyleşi sırasında dikkatini, birkaç hafta önce gözünden kaçmış olacak *Leydi Kırbaç'ın intihar oyunu* başlıklı kısa bir gazete haberine çektiler:

"İngiltere'nin skandal kadını, fahişeler kraliçesi Lindi St. Clair, intihar ettiğine ilişkin birçok iz bırakıp kaybolduktan altı gün sonra, Florda'da ortaya çıktı ve bu oyunu yeni çıkacak kitabı için reklamı için yaptığı belirtti. İflas eden ve yaklaşık yüz on bin sterlin vergi borcu olan Clair, isim isim politikacıların aşk dosyalarını açacağına açıkladıktan sonra kuşkulu bir biçimde ortadan kaybolmuştu. Kiraladığı otomobil, İngiltere'nin güneyinde, bir uçurumun yanında bulunmuştu."

Aydın Tan haklıydı, diye düşündü Nedim, aranılan bir benzerlikse işte şu gazete haberi de *Umutsuzluğun Son Yüzyılı* romanını birçok bâkımdan andırıyordu.

Nedim Eren, arşivdeki eski gazetelere yeniden bir göz atmasının yararlı olacağını düşündü, bu kez özellikle fotoğraflara dikkat edecekti. Bu konuda özel bir çaba göstermesine hiç gerek yoktu, çünkü o günlerde yayınlanmış hangi gazeteyi açsa Cemil Raşit'in resimleriyle karşılaşıyordu, çoğunlukla yüzünde alaycı, gizemsel bir anlatımla. Araştırmayı sürdürürken, gazetelerden birinde yemeğin verildiği geceye ilişkin bir fotoğrafı ayrıntı Nedim Eren'in dikkatini çekti. Bir kutlamanın, görünüşe bakılırsa, alışındık bir resmi: yüzler gülüyorum, masada tabak çanak kalabalığı, havaya kalkmış kadehler, Cemil Raşit hafif yan dönmüş, kendisine uzatılan bir kitabı imzalıyor, biraz sonra kadehini havaya kaldırıracak.

Fotoğrafta Aydın Tan en asık yüzünü takınmış, ağını büzmüş, çevresindekilere yargılayıcı bakışlar atıyor, yanında bir başka tanınmış şair, biraz ötede Cemil Raşit'in yayımcısı oturuyor.

Aydın Tan'ın o gece asık yüzlü olmasındaki nedeni çok daha sonra öğrenecek Nedim Eren; masada Cemil Raşit'in uzağına düştüğü için üzüntülü, oldukça gergin, bunca yıldır görmediği dostunu gereksiz bir kalabalıkla paylaşmak zorunda, ayrıca başıbozuk bir gürültünün, çocukça bir şamatanın sürdüğü böyle bir masada önem vermediği insanlarla oturmak kişiliğini yaralıyor ve bu durumu kendisi için ciddi bir biçimde kücültücü buluyor.

Bu fotoğraftaki bir ayrıntı hepsinden önemli: Cemil Raşit'in bir okurun getirdiği kitabı imzalarken sol elini kullanması. Bu konuyu aynı gün telefonla Aydın Tan'a sordu. Aydın Tan, Cemil Raşit'in büyük bir çoğuluk gibi sağ eliyle yazdığı konusunda hiç kuşkusunu olmadığını söyledi.

Nedim'in Cemil Raşit'le ve söz konusu yemekle ilgili sorular sorması başlangıçta Aydın Tan'a garip gelmişti. Nedim, kendisi yemekte bulunmamasına karşın, öyle ayrıntılardan söz etmişti ki, orada bulunanların bunları görmemiş olması şaşırtıcıydı. Oysa Nedim Eren bu sonuca başkalarının anlattıkları üzerinde düşünerek varmıştı. "Siz o yemekte bulundunuza göre," demişti Aydın Tan'a, "diyelim ki yerine bir yabancı geçmiş olsa, onun Cemil Raşit olmadığını anlayabilir miydiniz?"

Nedim Eren, Aydın Tan'a o özel gecede Cemil Raşit'te bir tuhaftı görüp görmediğini sorduğunda hattın öteki ucunda uzun bir sessizlik oldu. Buna karşın bir süre sonra Aydın Tan'ın hiçbir açıklama istemeden ne sorduğunu çok iyi anlamış gibi kendisini yanıtlaması Nedim Eren için oldukça şaşırtıcıydı.

"O berbat gece bir karışıklıkta gitirdi, ama olağanüstü hiçbir şeyin farkına varmadım. Yalnızca şu: Cemil Raşit şarabı hiç sevmeydi, o gece özellikle şarap içti, evet o geceden bir tek bunu anımsıyorum," dedi Aydın Tan. "Cemil Raşit masada oldukça uzağıma düşmüştü, bu yetmezmiş gibi çevresi hayran ve gazeteci kalabalığıyla sarılmıştı. Onu uzun yıllar geçtikten sonra ilk kez görüyordum. Dış görünüşündeki kimi deejilikleri saymazsa, yüzündeki zamanından önce belirmiş kimi kırışıklar sürgün yaşamının kötü izleri olabilir, diye düşünmüştüm. Biraz daha yaşlanmış ve oldukça zayıflamıştı, ama onda beni asıl şaşırtan şu oldu: benim tanıdığım Cemil Raşit'i düşündüğümde, her yeni yapıtını bitirişinde, onu ne zaman görmüşsem, sanki ruhu bedeninden boşalmış gibi asık bir yüz, neredeyse günlerce hemen hiç konuşmayan aksi bir adam anımsıyorum, oysa o gece çok içmemesine karşın neşeli ve konuşkandı."

"Bunda olağanüstü ne olabilir ki?" dedi Nedim Eren "Belki ülkeye döndüğü için, belki de dostlarını gördüğü için mutluydu o gece, ne der siniz?"

Aydın Tan'ı anımsadıkları coşturmuş olmalıydı, heyecanla sürdürdü konuşmasını:

"Hayır, sevdığı insanların çoğu yoktu. Ne yazık ki o sıralarda Ersin Arman, yurtdışındaydı, Cemil Raşit onuruna verilen söz konusu yemekte bulunamadı. Fikret Şenkaya da bilimsel bir sempozyum nedeniyle yurtdışına gitmişti. Eski dostlarından bir tek ben vardım. Üstelik konu yalnızca nasıl göründüğü değil, davranışları. Düşündükçe daha iyi anımsıyorum, birisi romanla ilgili bir şeyler sordu, Cemil Raşit coşkuyla anlatmaya başladı. İşte bu benim tanıdığım Cemil Raşit'e hiç de uygun olmayan bir davranıştı.

"Nasıl davranışındı sizin tanıdığınız Cemil Raşit?" diye sordu Nedim Eren.

"Daha önce anlattığım gibi, ilgisiz, evet ilgisiz olurdu. Bitirdiği bir yapıttan söz etmesini sevmeydi. Size bununla ilgili bir anımı anlatmak istерim."

Nedim Eren, giderek ilginçleşen bu telefon konuşmasının yüz yüze yapılmasını yeğlerdi, ama sürdürmekten başka çaresi yoktu. Aydın Tan anlatmasını sürdürdü:

"Cemil Raşit'in evinde yapılan edebiyat toplantılarından söz edildiğini duymuşsundur. Yanlış anımsamıyorsam yeni bir kitabının yayınılanışı nedeniyle, genç bir gazeteci, Cemil Raşit'le söyleşi yapmak için eve geldi. Kararsız görünüslü bir adamdı, edebiyatla pek ilgisi olmadığı davranışlarından ve konuşmalarından kolaylıkla anlaşılıyordu. Sorulara geçildi. Cemil Raşit birbiriyle neredeyse çelişen yanıtlar veriyordu. Sanırım kafasının içinde, daha önce tartışılan konuya ugraşıyordu. Sorular birbirini izledikçe, yanıtlar da gitgide daha ürkütücü oluyordu. Cemil Raşit, kadınların onu heyecanlandırmamasından, sabahları gürültü yapan gezgin satıcılarından, gördüğü karabasanlardan, geçimini yazarak sahlayamamaktan yakınıyordu. Gazeteci ne yapacağını şaşırıyordu; okurlarına sunacağı anlaşıllır düşüncelere gereksinimi vardı. Cemil Raşit'in vurdumduymazlığı onu dehşete düşürmüştü. Cemil Raşit'in ağızından yazabileceğİ olumlu bir düşünce yakalayabilmek için talihini somut bir soruya denemek istedİ. İyimser yanıtını örtük biçimde içeren bir soruydu bu: 'Sonuçta başarınızdan hoşnutsunuz değil mi?' 'Hayır, bu bir başarı değil,' diye yanıldı Cemil Raşit, sonra durumuna ilişkin yeni açıklamalara girdi: 'Hiçbir şeye ilgi duymamanın ne denli yorucu olduğunu bilemezsiniz,' dedi yüzünü buruşturarak. 'Bir işi sonuna dek götüremiyorum, iki gündür tek bir cümle bile yazamadım, bu mu başarı?' Gazeteci çaresizlik içinde Cemil Raşit'e baktı, 'Yani bu romanı yazmış olmaktan hoşnut değil misiniz?' dedi. Cemil Raşit durdu, adamı sanki yeni görüyormuş da tanımak istemiş gibi uzun uzun süzdü, 'Siz neden söz ediyorsunuz?' dedi, 'Hangi romanmış bu?' Gazetecinin yüzünü görmenizi isterdim, ne yanıt vereceğini şaşırımıştı."

Nedim Eren hattın öteki ucunda Aydın Tan'ın neşeye güldüğünü duydu. Sonra teşekkür ederek telefonu kapattı.

Sözcüklerin Cehennemi

Soğuk Tanrı'nın elyazmaları eline geçtikten sonra Nedim Eren, bu konuda nasıl bir tutum takınacağına bir türlü karar verememişti. Elyazmalarının gerçekten Cemil Raşit'in olduğunu kanıtlamanın çok büyük bir anlamı yoktu, çünkü Cemil Raşit yurtdışında romanı yeniden yazmış olabilirdi. Kararsızlığının ağır yükünü ve bütün bu türden kuşkularını birileşire paylaşmak istiyordu.

O sıralarda Ersin Arman'ın yeni bir kitabı çıkmıştı. Nedim Eren, dergilerde bu konuda yayınlanan eleştiri yazılarını okumuştu. Bunlardan birinde Ersin Arman değişik yazarlardan çalıntı yapmakla suçlanıyordu.

Bu konuda ne düşündüğünü öğrenmek bahanesiyle, bir akşamüstü Aydın Tan'ın Cumhuriyet Caddesi 315 numaradaki evinin kapısını çaldı. Aydın Tan onu sevinçle karşıladı ve çalışma odasına aldı.

Aydın Tan'la konuşmaya başladıklarında her şey öyle hızlı bir biçimde gelişti ki, Nedim Eren edebiyatta çalıntı yapmakla suçlanan Ersin Arman konusunu açmaya olanak bulamadı. Öte yandan konuşulanlar, örtük bir biçimde de olsa, bu konuda Aydın Tan'ın ne düşündüğünü açıklıyordu.

Konu şirinden açılmıştı ve Aydın Tan birdenbire eski anıllara daldı:

"Bir gün sabaha doğru Cemil Raşit'le *Şeytanın Cennet*'inden çıkmıştık. Henüz kent tümüyle uyanmamıştı, biz de sabahın temiz havasını içimişte çekerek yavaş yavaş yürüyor, bir yandan da gevezelik ediyorduk. Cemil Raşit bana şiirle ilgili düşüncelerini anlatıyordu. 'Çoğu kuram, şiirin geçmişse ve anıllara dayandığını ileri sürer, oysa ben gelecekle ilgili bir sezgi olduğunu söylemek istiyorum,' dedi. 'Nasıl bir sezgi?' diye sordum. Kötü bir niyetim yoktu, yalnızca anlamak istiyordum. 'Geleceği düşünmek insana ne rede durduğunu çok iyi açıklar, anlıyor musun?' dedi. 'Hayır,' dedim, 'anladığım söylenenmez.' Cemil Raşit bana döndü ve kollarımdan tutup yüzüme

baktı. 'Şiirlerinin başarılı olmamasındaki nedeni biliyor musun?' diye sordu. 'Çünkü herkesin yaptığı işi hiç mi hiç umursamadığının farkında değilsin. Senin ne yazdığını, ne düşündüğün kimin umurunda. Bunu gerçekten anladığın an, dehşete düşüp yazmaktan vazgeçmezsen, sözcüklerin bir çığlık gibi kâğıdın üzerine dizildiğini göreceksin. Ama bunu gerçekten anladığında...' Bir süre hiç konuşmadan yürümeyi sürdürdü. Şiirle ilgili bu sözleri beni biraz şaşırtmıştı, neden derseniz şíirden söz etmesini hemen hiç sevmeydi, buna karşın en sevdığı konular, tarih felsefesi, beden ruh ikilemi, bir de yaşamın anlamiydi. Dil felsefesini de unutmamak gerek, her neyse, işte buna benzer konular, ama şíirden söz etmesi, işte bu olacak şey değildi."

"Şíirden söz etmesini niçin sevmeydi?" diye sordu Nedim. "Ayrıntılı tanımlar arttığı zaman gerçekte o şeyi tanımlayamadığımızın farkına varırız. Şiir de böyle, tíkla tanrı tanımları gibi, sayısız tanımı var, ama ne olduğunu hiç kimse bilmiyor. Bu Cemil Raşit'in hiç hoşuna gitmiyordu. Dili büyük bir soğukkanlılıkla kullanmak gerektigine inanıyordu. Oysa şíire gelince durum değişikti, şíerde insanın yazdıklarına yabancılasması ve belli bir uzaklıktan bakması olanaklı olmadığı için herkes iyi şíir yazdığını sanıyordu. Cemil Raşit insanlar arası ilişkilerde dilin olumsuz bir etkisi olduğunu düşünüyordu; ona göre hemen her şey sonuçta bir yalana dönüşüyordu."

"Ama bu çok korkunç bir şey," dedi Nedim Eren. "Kendisini bu denli yalnız duyması, bu denli uzaktan bakması..."

"Bu denli de soğuk olması değil mi?" diye tamamladı Aydın Tan. "Evet doğru, o bir *Soğuk Tanrı*'ydı ve her zaman yalnızdı. Cemil Raşit'in üzerinde belirleyici etki yapmış, kendi kuşağından, belki iki üç kişi ancak sayılabilir. Eski ustalara gelince, onlara karşı garip bir entelektüel başkaldırısı vardı."

Aydın Tan kısa bir süre söyleyeceklerini kafasında toparladı, sonra kaldığı yerden konuşmasını sürdürdü.

"Bir yerlerde Cortazar, romanın sayıyla kazanmasına karşılık öykünün nakavtla kazandığını söylemişti. Doğrusu şíirin nasıl kazandığı konusunda düşüncelerini açıklamamış olması çok yazık. Çünkü bu konuda karar verecek bir hakemi bulması çok zor olacaktı. Şunu sakın unutmayın, şíir tümüyle kişisel bir dildir, böylece postmodern bir şíirin geleceği tartışıılır, kişisel deyişten uzak, sonuçta harflerin karışıklığına indirgenmiş bir şíir. Hayır, şíiri bekleyen bir gelecek yok."

Salondan acı acı çalan telefonun sesi geldi. Aydın Tan özür dileyecek kalktı.

Nedim Eren, Aydın Tan'ın söylediklerini düşündü, hiç de haksız sa-ylımadı. Metnin yapısına deðgin yeni bilgiler, yeni kavramlar artık oku-run güvenini sarsıyordu, betimlemelerin hiç bir inandırıcılıðı kalmamıştı. Bir düþyazıda bile kahramanın özellikleri ve düþünceleri konusunda an-laþıcının saflığına artık hiç bir zaman güvenilemezdi. Şiire gelince, artık sahiciðlik ölçütünü tümüyle yitirmiþti.

Aydın Tan geriye döndüğünde Nedim Eren masanın üzerindeki kitap-lardan birisine göz atıyordu. "Çok iyi bir roman," dedi Aydın Tan, "okuma-nızı salık veririm." Sonra birden sorduğu bir soruya Nedim'i şaþrttı.

"Enis Peker'in de şiir yazdığını biliyor muydunuz?"

"Ünlü oyuncu mu?"

"Evet, şunu sakın unutmayın, bu ülkede hemen herkes yaşamının bir dönemde *şîir* yazmıştır. Bizim Enis Peker'e gelince, dış görünüşüne ve sözlerine şiirlerinden çok daha fazla önem verdiği için o yıllarda yazdığı şiirlerin büyük bir çoðunluðunu, günümüzün şiirle ilgili az sayıda insanı bile yapay ve sıkıcı buluyor. Bu sıralarda ne yapıyor dersiniz, o saçma sa-pan şiirleri yazmayı büyük bir inatla sürdürüyor ve geçmişin büyük şair-leri gibi yazabilmek için bir bilgisayar programı üzerinde çalışıyor."

Nedim Eren, onun, kutlama gecelerinden birinde, Cemil Raþit'in şî-irini okuyusunu anımsadı. İyi bir oyuncu olduğu açıktı, ama insanın Enis Peker'i şiir yazarken düşünebilmesi çok zordu.

"Sonuç olarak, iki türlü şair var," dedi Aydın Tan gülerek. "Şiiri terk edenler ve şiirin terk ettikleri."

"Pek anlayamadım," dedi Nedim Eren, bunun yalnızca bir şaka ol-duðunu düşünerek.

"Çok yalın oysa," dedi Aydın Tan. "Siz şîiri zamanında terk etmez-seniz sonunda o sizi terk eder. Şiir belki de anaerkil tanrıların unutturul-masının bir diyetidir erkekler için. Bu yüzden giderek iktidarsızlaşıyor."

Aydın Tan yerinden kalktı, çalışma odasının kapısından çıkarken durdu ve Nedim'e baktı, "Size ne içmek istediðinizi sormayı unuttum," dedi. Nedim teşekkür etti ve Aydın Tan birazdan içki bardaklarıyla döndü.

Nedim Eren konuyu Rasim Olcay'a getirdi. Onunla Cemil Raþit ara-sında çok eskiden sanat üzerine birtakım tartışmalar geçtiðini duymuþtu.

"Rasim Olcay mı?" dedi Aydın Tan. "Onu yıllardır tanırım, Cemil Ra-þit üzerine yorum yapması bile beni çileden çıkarmaya yeter."

Nedim Eren, Rasim Olcay'ı pek yakından tanımadığını düşündü. Onunla ilgili anlatılan öykülerin büyük bir çoðunluğu uydurma olmaliydi.

Yapıtlarına gelince, Nedim'in bu tür sanattan iyi anladığı pek söylemeye mezdi, bu yüzden Rasim Olcay'ın bir şarlatan mı, yoksa gerçek bir sanatçı mı olduğuna bir türlü karar verememişti. İçkisinden ufak yudumlar alıyor ve Aydın Tan'ı dinliyordu.

"Rasim'i otuz yıl kadar önce, atölyesinde, dostlar arası verilen o ufak şarap partilerinden birinde tanıdım. Partide dönemin bütün kalburüstü sanatçıları vardı, Rasim o sıralarda ününün doruğundaydı. Tek düzeye, silik bir yaşamdan, sonuç olarak da taşradan nefret ederdi. Bu aşırı nefret onu, bir tür kinizmin, dıştan Çakanlara anlaşılmaz gelen bir tür tekbenciliğin içine itmişti. Sonra ne oldu, sowyete tablolarına aşırı bir ilgi gösteriyordu. Rasim her gece değişik bir kadınla görüldüyordu eğlence yerlerinde. Birgün Cemil Raşit'le tanıştı ve *sefahat* gecelerinde bize katıldı. Cemil Raşit onu evinde yapılan edebiyat toplantılarına çağırıldı, Rasim Olcay toplantılarla gelmeyi hiç savsaklamadı. Bütün bunlar onun yaşamında bir dönüm noktası oldu. Cemil Raşit, çok uzun bir süredir kendisine sorması gereken bir soruyu anımsamıştı ona. Bu konuda açıkça bir şeyler söylediğini sanmıyorum ama Rasim Olcay sonunda öndeği basamağın bilincine vardı. Bu adımı atması gerekiyordu. Sorarım size, böyle bir ülkede resim yapmayı sürdürmenin, üstelik yıllar öncesinin eski görüşlerine bağlı kalarak, anlamı nedir?"

"Bilemiyorum," dedi Nedim Eren. "Daha doğrusu hiç düşünmemiştim."

"Neyse," dedi Aydın Tan, "işte o zamana dek Rasim de düşünmemiştii. İyi kazanıyor ve yaptığı işi yeterli buluyordu. Sonra resim anlayışını birdenbire değiştirdi, hem de ne değişiklik: resmi bir anda tuvalin dışına taşıdı, daha doğrusu resim olmaktan çıktı. İşte o zaman Cemil Raşit'i daha iyi anladı, içinde gerçekleştirdiği, sanatına yansyan bu büyük değişim onun hiç umurunda değildi, dudaklarının kıyısında alaycı bir kıvrımla Rasim'i dinliyor ve her zamanki gibi içkisini içiyordu."

"Cemil Raşit'in tutumu bu denli önemli miydi?" diye sordu Nedim Eren.

"Evet, önemliydi," diye yanıtladı Aydın Tan. "Rasim sonunda işi bir kişilik sorunu yaptı, kaygılarını gizlemek için de bütün bu davranış belirsizliğine bir sanat tartışması görünümü verdi."

"Cemil Raşit'in tepkisi ne oldu?"

Aydın Tan güldümsedi.

"Bir gece, meyhanelerden birinde içiyorduk. Cemil Raşit, eskiden kendi bildiği gibi resim yaptığı zamanlarda daha mutlu olup olmadığını

sordu. Evet, daha mutluydum, diyerek yanıtladı onu Rasim. O zaman bu değişikliğe ne gerek vardı, dedi Cemil Raşit, bardağına bakıyordu. Sıkılmışım, dedi Rasim, Cemil Raşit güldü, peki dostum, dedi, seninle şimdi aynı dili konuşmaya başladık, o zaman cehenneme hoş geldin."

Nedim Eren, Cemil Raşit'in ne demek istediğini pek anlayamadığını söyledi.

"O zamanlar biz de anlayamamıştık," dedi Aydın Tan, "Çok sonraları anladık. Peki ama, söyleyin bana Rasim Olcay'ın herhangi bir yaplığını gördünüz mü, ya da bir sergisini izlediniz mi?"

"Evet, izledim," diye yanıtladı Nedim Eren, birkaç yıl öncesini anımsayarak.

Şebnem bu türden hiç bir sanat etkinliğini kaçırma istemezdi ve yeni tanışıkları o yıl, bütün bu sergi, toplantı ve kutlamalara Nedim'i de süreklemişti. Teşvikiye'nin arka sokaklarında bir sergi salonu vardı. Burası oldukça küçük bir yerdi ama çoğu öncü sanatçının yapıtları burada sergilenmişti. Rasim Olcay'ın yapıtlarını da ilk kez işte bu salonda izlemiştir. Şebnem bu yapıtların şaşırtıcı bir özgünlük ve güchte olduğunu söylemiştir.

"Güzel," dedi Aydın Tan, konuşmasını sürdürerek, "Cemil Raşit, bizimle olan söyleşilerinde bir dergiye sürekli gönderme yapardı. Dergi, İngiltere'de yayınlanan ve Kavramsal sanatçının İngiliz ekolüne ilişkin, Wittgenstein'in dil anlayışını temel alan bir dergiydi. O sıralarda bu dergide takma bir adla yayınladığı kimi yapıtların çevirilerini Ersin Arman bize yollamıştı. Bunları size göstermek isterim. İlginizi çekeceğine hiç kuşkum yok."

Aydın Tan, çalışma masasının yanındaki kitaplığın raflarından birinde duran kalınca bir dosyayı aldı, içinden çıkardığı bir kâğıdı okuması için Nedim'e uzattı.

Başlığı büyük harflerle yazılmış bu yazı şöyle bir şeydi:

GERÇEKÇİ RESMİ SEVENLER
YA DA
GERÇEK RESİMSEVERLER
İNİN
ÖVGÜYE DEĞER BİR YÖNTEM

*Dikdörtgen herhangi içi boş bir çerçeve oluşturulacak.
Bu çerçeve, ahşap, alüminyum veya plastik olabilir, önemli olan aşırı ağır bir malzeme kullanılmamasıdır.*

Çerçevede göze baticı süslemelerden kaçınılması, yalın bir renk seçilmesi önerilir.

Izleyicinin alışkanlıklarının klasik çağ tarafından belirlendiği göz önüne alınarak, çerçeveyi oluşturan dikdörtgenin uzunluk ve eninin birbirlerine olan oranlarının altın kesime uygun olması iyidir. Çerçeve istenilen büyülükte olabilir.

Çerçevenin çok büyük olması durumunda, taşınabilmesi birtakım güçlükler yaratabilir.

Çerçeveyi taşıyacak kişi veya kişiler 'taşıcı' diye adlandırılmalıdır.

Taşıcılar devinime geçtiğinde seçilen bir müzik çalmaya başlamalıdır.

Çerçeveyle uzam içinde istediğiniz görüntüyü yakalamanız izlemeniz olanaklıdır.

Nedim Eren yazıyı okuduktan sonra, yeniden Aydın Tan'a uzattı.

"İş burada kalmadı ve Cemil Raşit *happening'lere* dönüştürdü bunu," dedi Aydın Tan, "tahtalardan, demir parçacıklarından oluşturduğu bir sürü çerçeve. Renkli şeritlere dolanmış çerçeveler. Bunları taşıyarak çevrede dolanan rengarenk giyinmiş bir sürü insan. Karşınızdakinin söylediğini duymazsanız engelleyecek gürültülü bir müzik. Sonra üşenmemiş tek tek hepsinin resimlerim çekmişti. Ne büyük bir çılgınlığıktı."

Aydın Tan, görsel sanatlardan anlamazdı, bu alandaki yeni gelişmeleri izlediği de pek söylenemezdı. Nedim'e dönerek, "siz ne düşünüyorsunuz bu konuda?" diye sordu.

"Sanırım," dedi Nedim Eren, "Cemil Raşit, bir şaka yapmak ya da Rasim Olcay'a bir oyun oynamak istemiş, onun resmini eleştiren bir metin yoluyla yapmış bunu."

"Eleştirel bir metin mi bu?"

Nedim sözcüklerin tuzağına düşmek üzere olduğunu duydu, yeni bir çabaya açıklamaya çalıştı.

"Hayır, onu demek istemedim. Belki Duchamp'ın *readymade'leriyle* yaptığı gibi çok amaçlı bir uyarı. Bir yapıt bu, edebiyat değil, daha doğrusu siz nasıl kabul ederseniz öyle..."

Aydın Tan, Nedim'in sözlerinden hiç bir şey anlamamıştı.

"Görsel sanatlar olsun, edebiyat olsun bilimsel gelişmelerden etkileniyorlar," dedi Nedim Eren. "Geçmişte yazarlar 'genel görelilik kuram'ından etkilenmişti. Günümüzde de kozmoloji ve fizikle ilgili yeni bilgiler edebiyatçıları etkiliyor."

"Cemil Raşit'in de bu tür akımlardan etkilendiğini mi söylemek istiyorsunuz?"

"Evet, bu gelişme kaçınılmazdır."

"Benim bu konuda tutucu olduğumu sanmanızı istemem," dedi Aydın Tan, çıkışından bir yudum aldıktan sonra, "sanırım bütün bu dejisikliği anlayamıyorum," diye konuşmasını sürdürdü. "Sizin düşüncenize göre geleceğin en önemli düşünürleri ya da yazarları diyelim, kuramsal fizikçiler mi olacak?"

"Hayır, benim söylemek istediğim günün birinde eksiksiz bir birleşik kuram bulunursa bunun edebiyatçıları derinden etkileyeyeceği. Bu anlamda bir yapıt üretmeyi bir evren modeli kurmaya benzetebiliriz, sonuçta bilimsel gelişmeler daha önceleri de olduğu gibi sanatı etkileyecektir."

Aydın Tan, yapılan bu son yorum karşısında söyleyecek fazla bir şey bulamadı ve ona bir başka metin uzattı, şöyle bir şeydi;

buradayım, istiyorum, bekliyorum
buradayım, bekliyorum, istiyorum
istiyorum, bekliyorum, buradayım
istiyorum, buradayım, bekliyorum
bekliyorum, buradayım, istiyorum
bekliyorum, istiyorum, buradayım
burada miyım, istiyorum, bekliyorum
buradayım, istiyor muyum, bekliyorum
buradayım, istiyor, bekliyor muyum
burada miyım, istiyor muyum, bekliyorum
buradayım, istiyor muyum, bekliyor muyum
burada miyım, istiyor, bekliyor muyum
burada miyım, istiyor muyum, bekliyorum
burada miyım, bekliyorum, istiyor
istiyor, bekliyorum, burada miyım
bekliyorum, burada miyım, istiyor
bekliyorum, istiyor, burada miyım
buradayım, bekliyorum, istiyor muyum
istiyor muyum, bekliyorum, buradayım
istiyor muyum, buradayım, bekliyorum
bekliyorum, buradayım, istiyor muyum
bekliyorum, istiyor muyum, buradayım
buradayım, bekliyor muyum, istiyor
istiyor, bekliyorum, muyum, buradayım
istiyor, buradayım, bekliyorum
bekliyorum, burada miyım, istiyor muyum
bekliyorum, istiyor muyum, burada miyım
buradayım, bekliyor muyum, istiyor muyum
istiyor muyum, bekliyorum, burada miyım
istiyor muyum, buradayım, bekliyorum
istiyor muyum, bekliyorum, buradayım

Cemil Raşit'in buna benzer şeyler yazmış olması Nedim'i şaşırtmıştı, çünkü çoğu araştırmacı onu yenilik peşinde koşan bir yazar olarak tanımadı. Bu düşüncelerini Aydın Tan'a açmadı Sözü yeniden Rasim Olcay'a getirerek, "Bütün bunlara Rasim Olcay'ın tepkisi ne oldu?" diye sordu "Bana onun pek kitabı okumadığını söylediler, dediklerine göre Cemil Raşit'ten bile hiçbir şey okumamış."

Aydın Tan gülümseyerek başını salladı "Bunu duymak seni şaşırtmış olmalı," dedi, "oysa şaşacak ne var bunda!"

Nedim Eren, Rasim Olcay'ı pek sevmediğini anlamıştı. Kısa bir süre güldükten sonra birden yorulmuş gibi ciddileşti. Söze nasıl gireceğini düşünüyor olmaliydi. "Bakın," dedi, "boşluk, evren gibi şeyler dediniz de, Cemil Raşit'in hiç bir yerde yayınlamadığı bir şiirinden birtakım dizeler anımsadım," kısa bir süre daha düşündü. "İçki belleğimi mahvetmiş," dedi, "şu umutsuzluk üzerine, hani sevgilisini yaramaz bir çocuğa benzettiği, sahi o şiir nasıldı?" Ayağa kalktı ve bir süre ayakta sallandı "Ya da aşk ve yaşam üzerine söylemiş bir şeydi, baştan sona deniz, ya da yaşamı şeye benzettiği, bir bahçeye, ama nasıl da..."

Bir süre kitaplığının raflarında duran dosyaları karıştırdı, Nedim Eren onu izliyor ve bekliyordu. Sonunda, "İşte burada," diye sevinçle bağırdı ve elindeki küçük bir parça kâğıttan titrek bir sesle okudu:

*boşlukta kaybolmuş bir evrende unutulduk
bırakınız denizi yerine uysun
yeşil bahçe değildir yaşam dur çocuk
koşulmaz denizin üzerinde yorulursun*

Nedim Eren, Cemil Raşit'in o hiç bir zaman buluşamadığı sevgilisini anımsadı. Yeni edindiği bilgilerin ışığında Cemil Raşit'in şiirinin büyük bir bölümü Nedim için nasıl da saydamlaşmıştı. Genç Cemil Raşit'in evreni anlama çabası bu dört küçük dizeye nasıl da sarsıcı bir güç ve dokunaklılık katıyordu.

Cemil Raşit, lise yıllarda bu şiri el yazısıyla yazmış ve sevgilisine göndermişti, dedi. "Bakmak ister misiniz?" Küçük sararmış kâğıdı Nedim Eren'e uzattı.

Nedim Eren, kâğıda göz attı. Titrek bir yazıyla şiir yazılmıştı. Kâğıdın aşağılarında bir yerde, başka bir kalemlle 'Saçmalık' yazılmıştı, söz-cük neredeyse silinmeye yüz tutmuştu.

Nedim Eren soran bakışlarla Aydın Tan'a baktı. Aydın Tan bütün bu açıklamalardan yorulmuş gibi Nedim'e anlayışsızlığından dolayı nere-deyse acıyarak baktı, "O gördüğün de kızın yazısı, çünkü şiiri okumadan geriye yollamıştı," dedi.

Düşgemi

Nedim Eren, "şu gemi imgesi üzerine ne düşünüyorsunuz?" diye sordu. Bunu biraz konuyu değiştirmek için, biraz da Faruk Soyer'in yazdığı bir yazıyı anımsadığı için yapmıştı.

Bu denemesinde Faruk Soyer, romandaki düşsel geminin bir *Deliler Gemi*'nden esinlendiğini ileri sürüyordu. Delilikle suya ilişkin kimi öğelerin arasındaki karanlık bağlantıyı irdeliyor, buradan yani su ile deliliğin çok eski zamanlara uzanan bu eski bağından, akıl dışının büyleyici bir imgesi olarak, bu düşsel gemi düşüncesinin doğduğunu yazıyordu.

Nedim'le yaptığı bir konuşmada da şöyle demişti: "Ben *Düş Gemisi*'nin birçok açıdan önemli olduğu kanısındayım. Hem roman boyunca yineleniyor, hem de Cemil Raşit'in öteki yapıtlarından tanıdığımız *yolculuk* izleyiyle örtüşüyor." Faruk Soyer, Cemil Raşit'teki bu yolculuk tutkusunun özellikle *Soğuk Tanrı*'daki gemi imgesinin kullanılışında açık olarak görülebileceğine inanıyordu.

Aydın Tan'ın bu konu üzerinde önceden de düşündüğü açıklıktı. "Geçmiş yüzyıllarda yolcuları yalnızca kaçıklar olan böyle bir *Deliler Gemi*'sının varlığı gerektir," diye konuştu Aydın Tan. Bunun üzerine Nedim Eren, yaşılı yazara çekinerek sordu:

"Diğer bir deyişle, bütün bu romanda anlattıklarının, Cemil Raşit'in kişisel yazgısını dile getiren, sonu kaçınılmaz bir deliliğe varan simgesel bir yolculuk olduğunu düşünebilir miyiz?"

"Bu anlamda ben, Cemil Raşit'in bu romanda geliştirdiği ana düşünmenin, *Düş Kadın'a* verdiği ayrıcalıklı konumun peşinde yapılan imgesel bir yolculuk olduğunu düşünüyorum" dedi Aydın Tan. "Yoksa bütün romanın kiyametle ilgili bir öngörü olduğu açık. Bir tür yok oluşa övgü. Gi-derek dünya soğuyor, yanardağlar sönüyor. Evrenin yok oluşunda, kendi

kişisel umarsızlığına bir avunu bulma eğilimi. Saflığın yitirilmesine duyulan korku, felaketlerden neredeyse sapkınca bir hazırlıkmaya dönüştüyor. *Deliler Gemisi*'ne gelince, bu sizin söyledikleriniz onun amaçlarını, hatta bilincim aşıyor. Benim bildiğim kadarıyla şiirlerinden yalnızca biri, bu bizim konuştuğumuz konuya ilgilidir. Cemil Raşit'in terkediliş ve gemi imgelerine yer verdiği bir şairdi *Kâğıt Gemi* başlıklı şiir. Daha önce bilmem okumuş muydunuz?"

Nedim okumadığını söyleyince, Aydın Tan, eski bir kitaptan bu şiri okumaya başladı;

*zamanın kuşu öttü ağaç Üstümüzdeydi
yaprak inildedi ağaçtaydı yapraklar
işte her şey böyle başladı
düş gördüm haksızdım sen o soğuk aynada
kalkıp gitmiştin arkana hiç dönmedin
o günü hep senin için sakladım*

*kim demiş hiçbir şey unutulmaz
oysa anımsadığım işte bir tek bu
kırılıp dökülmelerle uğurlanan
üç beş söz belki bir sezgi
mermer havuzun dalgalı sularında
yüzüp duran kâğıttan bir gemi*

Aydın Tan kitabı yerine bıraktıktan sonra Nedim'e döndü. "Bakın," dedi, "bu gemi buluşuya ilgili ben size çok daha yalın ve akla uygun şeyler anlatabilirim."

Böylece, Aydın Tan ona Cemil Raşit ile birlikte gençliklerinde yaptıkları bir gezinin sözünü etti.

"Hiç kimse bilmez bunu," dedi Aydın Tan "Neden derseniz, ikimiz de pek sözünü etmedik bu gezinin. Cemil Raşit'in romanında anlattığı şu gemi. Sanırım o gemi düşüncesi ilk kez işte o sözünü ettiğim gezide oluşmuştur."

Nedim Eren heyecanla Aydın Tan'dan anlatmasını rica etti. Aydın Tan gençlik günlerinin heyecanıyla dolmuş, büyük bir hevesle anlatmaya başlamıştı.

"O zamanlar ben Paris'te Fransız Edebiyatı okuyordum, Cemil Ra-

şit'le de mektuplaşıyordu. Cemil Raşit Kuzey Afrika'dan bir geziden döñüyordu, yorgun ve parasızdı. Politik nedenlerle Türkiye'ye giremediği günlerdi. Daha sonraki sürgün yıllarından farklı olarak Cemil Raşit gençliğinde bu tür şeyleri hiç umursamazdı.

Madrid'de buluştuğ ve birlikte Barselona'ya gittik. Yolda birkaç İrlandalı'yla tanışmıştık. Barselona'ya indiğimizde gecenin geç bir vaktiydi. Sırtlarımıza çantalarımız Ramblais'da gezinip duruyorduk. En sonunda bir kafede oturduk, eşcinsellerin gittiği bir yerdi burası. Sonunda bir otele gitmeye karar verdik ama gittiğimiz iki otelde de İrlandalılar sudan nedenlerle kavga çıkardılar ve sonuçta kendimizi yine sokakta bulduk. Bir süre aramızda tartıştıktan sonra, parka benzer bir yer bulup gecelemeye karar verdik, üstelik neredeyse sabah olacaktı, biz de oldukça sarhoştuk. Bizim irlandalılar sanırım bir süre daha içip gevezelik ettiler, bense yatar yatmad uyumuşum Güneş doğduktan sonra da uzun bir süre uyumuş olmalıyım, çünkü uykuya tulumunun içinde ter içinde kalmışım. Bu arada sarhoşluktan ötürü elbiselerimle uykuya tulumuna girdiğimi dehşetle ayırmadım. Bir başka açıdan bunun faydasını görecetdim. Çünkü zavallı Cemil Raşit..."

Aydın Tan, kendinden hoşnutluk duygusuyla güldü.

"Ne olmuştu Cemil Raşit'e?" diye sordu Nedim Eren.

"Bir şey olduğu yoktu. Uykuya tulumundan kafamı çıkarıp baktım. Cemil Raşit uykuya tulumuna sarılmış hala uyuyordu. İrlandalılar uyanmışlar, sanırım kahvaltlarını bile yapmışlar, çimenlikte kâğıt oynuyorlardı. Arkalarında çimenliğin bitiminde yoğun bir araç trafiği ve beton binalarının içini uzanıyordu. Uykuya tulumundan çıkmadan söyle bir doğruldum ve deniz yönüne baktığında birden irkildim. Denizin hemen kıyısında, neredeyse yattığımız yerin tepesinde, rıhtıma bağlanmış koskocaman bir gemi duruyordu. Cemil Raşit'le benim yattığımız yerin hemen biraz ötesinden geminin merdiveni başlıyordu. Bu geminin Kristof Kolomb'un gemisinin bir benzeri olduğunu ve gezginlerin ziyaretine açıldığını sonrasında öğrendik; uykuya tulumlarımızın yanı başında gemiyi gezmek için uzun bir kuyruk oluşmuştu. Tam tepemizde kimi gezginler kalabalıktan ötürü tıkanan merdivende yolun açılmasını beklerken eğilip ilgiyle bizden yana bakıyorlardı. Sizin anlayacağınız, Karaköy rıhtımı ya da Eminönü denli kalabalık bir yerdidi, oysa gece in cin top oynuyordu. Ben hiç umursamadan uykuya tulumundan çıktıım ama ne yalan söyleyeyim, işte o an Cemil Raşit'in durumuna acidim ve uyanması için seslendim."

"Neden?" diye şaşkınlıkla sordu Nedim Eren. Aydin Tan'ın anlattıklarını merakla dinlemiştir ve ortada olağanüstü bir durum göremiyordu.

"Çok basit dostum. Bu onun uyuma alışkanlığıydı, Cemil Raşit uykutulumuna çırlıçiplak girerdi, o yıllarda yaptığı yolculuklarda vazgeçemediği tek alışkanlık belki de buydu"

Aydin Tan artık kendini tutamayıp Cemil Raşit'in durumuna, yanı yıllar önce Barselona'da bir sabah vakti yaşanan ve yıllardır imgelemiñin bir köşesinde sakladığı bu anıya, kahkahalarla gülüyordu.

Nedim Eren'e gelince o şimdiden *gemi* imgesi üzerine düşünmeye başlamıştı. Aydin Tan, Cemil Raşit'i yakından tanıdığı için yazdıklarının kaynaklarına ilişkin söylediklerine inanmak zorunda olduğunu biliyor, ama daha şimdiden birtakım soruların bu inancı kemirmeye başladığını da görüyordu. Aydin Tan'ın anlattığı olay acaba gerçekten yaşanmış mıydı? Yaşanmışsa bile, ayrıntıları Aydin Tan'ın anlattığı gibi miydi? *Soguk Tanrı*'daki gemi düşüncesini Cemil Raşit'e esinleyen gerçekten de bu anlatılan olay mıydı?

Nedim Eren, Aydin Tan'ın kahkahalarla sarsılan şişman bedenine baktı ve bu sorulara hiçbir zaman bir yanıt bulamayacağını anladı.

Delilik Kapısı ve Gerçek Kapısı

Nedim Eren bütün kişi yazacıları kitap üzerinde çalışmakla geçirdi. Anlaşılmaz bir kaygıyla doluydu, kimi zaman çalışmalarının neredeyse bir çıkmaza girdiğini düşünmeye başlamıştı. Gerçekte böyle bir duyguya kapılması saçmayıldı, çünkü son aylarda öğrendikleri, kitabı için olağanüstü güzellikte bir konu oluşturuyordu.

Havalara yeni yeni isınmaya başlamıştı ki eski bir sevgilisi onu yazılarına çağırıyordu. Nedim Eren, Şebnem'i kırmak istemezdı, üstelik bu içten çağrıya sevinmişti. Sonuçta dosyalarını, kitaplarını topladı ve Şebnem'in yazlığına gitti.

Şebnem onu bahçenin girişinde karşıladı, istediği zaman çalışmaya başlayabileceğini, onun için çalışma odasını yeni baştan düzenlediğini söyledi.

Yaz başıyordu, henüz deniz mevsimi açılmamıştı. Durgun denizi izlemek, şimdiden yazın habercisi bahçede oturup Şebnemle konuşmak hoşuna gidiyordu. Oysa giriş katındaki çalışma odasına kapandığında, içinde beliren yalnızlık duygusunun nedenini anlayamıyordu. Masasının üzerine kaplayan kitap yiğinına kapanmış çalışırken dışardan Funny'le oynayan Şebnem'in sesi gelirdi. Nedim Eren çalışmalarına kısa bir ara verir, onlarla oynamak için dışarıya çıktı. Funny, Nedim'i çok severdi, gerçekten de adına uygun bir köpekti, vereceği tüm buyrukları önceden sezip ödüllendirilmek için can atardı.

Akşam yemeğinden sonra, geç saatlere dek çalışma odasına kapanırdı. Yatmak için yukarıya çıkarken bile yanına Cemil Raşit'in daha önce okuduğu eski romanlarından birisini alırdı. Gelecek bir iki ay süresince Cemil Raşit'in kitaplarından birisi yatağından başucunda durmalıydı.

Nedim Eren, akşam üstleri, Funny ile birlikte deniz kıyısındaki pati-

ka boyunca uzun suren yürüyüşler yapıyordu. Kimi kez bu yürüyüşlere Şebnem de geliyordu. Her geçen gün güneş daha geç batıyor, gökyüzünü boyadığı kızıl renk uzun süre silinmiyordu. Bir akşam üstü, yalnız başına çıktığı bir yürüyüşten, birkaç saat sonra yazılığa döndüğünde, Şebnem ona gelen mektupları uzattı. Mektupların kimden geldiklerine şöyle bir baktı ve Dr. Fikret Şenkaya'nın mektubu ilk elde dikkatini çekti. Doktordan gelen mektubu hemen okudu. Doktor kente döndüğünde kendisi ni aramasını istiyor, onunla konuşmak istediği kimi önemli konuların olduğunu yazıyordu.

Doktorun beklenmeyen mektubu Nedim Eren'in iç huzurunu ortadan kaldırmıştı. Unuttuğu bir dünyayı yeniden anımsamıştı; yazlıktaki bu tekdüze yaşamın onu gerçekten mutlu edip etmediğini düşündü, bu konuda ciddi kaygılar duymaya başlamıştı.

Nedim Eren, doktoru görmeden, çalışmak için gerek duyduğu dingenliği bulamayacağını anladı ve en kısa zamanda kente inerek Fikret Şenkaya'yı görmeye karar verdi.

Önceden geleceğini bildirmeden ofise uğradığında, sekreterinin haber vermesi üzerine Doktor onu odasının kapısında karşıladı. İçerdeki hastasını savdicktan sonra, yakınlardaki sakın bir barda konuşmalarını önerdi.

Doktorun üzerinde uzun sürmüş bir yaz gününün, daha doğrusu hastalarla dolu bir günün yorgunluğu vardı. Nedim Eren ise önündeki bardağa bakıyor, Fikret Şenkaya'nın konuşmaya başlamasını büyük bir merakla bekliyordu.

"Sizi düş kırıklığına uğratmaktan korkuyorum," dedi Doktor "Sizinde yaptığım konuşmadan sonra Cemil Raşit'in sözünü ettiğiniz romanını okudum vevardığım kimi sonuçları sizinle paylaşmak istedim. Doğal olarak bu romanın beni, Cemil Raşit'in eski bir dostu olarak değil de daha çok mesleki açıdan ilgilendirdiğini bilmenizi isterim."

"Sizi dinliyorum," dedi Nedim Eren gülümseyerek.

"Romanın anlatıcısının Cemil Raşit olduğunu varsayırsak," diye başladık doktor, ama Nedim Eren özür dileyerek sözünü kesti.

"Cemil Raşit'le *Soğuk Tanrı*'nın anlatıcısı Ercan Seyman arasında bir yakınlık aramak bana saçma geliyor," dedi, ama Doktor hemen hiç te-laşlanmadan konuşmasını sürdürdü.

"Kuşkusuz böyle olmadığını biliyoruz ama bu benim açımdan olayı yalınlaştırmak olacak."

Nedim Eren onayladığı belirtmek için hafifçe başını eğdi.

"İnsan yolunu seçerken bir anlamda kişiliğini de seçmiş olur," dedi. Doktor "Şunu unutmayın, birçok yazar gibi Cemil Raşit içinde sürüp gitmen yaratmak için yalnız kalmakla, dışındaki insanlarla ilişki kurma itkisi arasında süren savaşın ayrimindaydı."

"İçe ve dışa donukluk denilen şey mi bu sözünü ettiğiniz?" diye sordu Nedim Eren.

"Bu karşıtlığın," dedi Doktor, "size düşündürdüğü gibi yalın bir ilişki değildir bu. Böyle söylemek durumun karmaşıklığını göz ardi etmek olur. Bir yanda düşlerle dolu bir yaşama yönelik ilgi vardır, diğer bir deyişle kendi iç dünyasını anlamaya tutkuyla yöneldiğini söyleyebiliriz. Öte yandaysa insanlar vardır, tartışılabilir değerlerin somut dış dünyası".

"Anlıyorum," dedi, Nedim Eren kısaca. Düş kırıklığına uğramamıştı ama Fikret Şenkaya'nın sözü nereye getireceğini merak ediyordu. Doktor'un derinlemesine, Fromm, Reich, belki de Lacan okumuş olmasına karşın, yorumlarında çekingen ve tutuk olduğunu düşündü.

"Sonuçta çoğu kişide bu iki yanın arasında süren bir kavga olduğunu söyleyebiliriz. Cemil Raşit'in bir yazar olması işi daha da karmaşıklaştırıyor. Bir başka açıdan onun için bu durum, kurama ya da eyleme yatkın olmak diyebileceğimiz bir ikileme dönüşmüştü."

İnsanın bu konuda seçme olanağı var mıdır, diye düşündü Nedim Eren ama bunu doktora sormadı. Doktor onun kafasından geçenleri anlamışcasına konuşmasını sürdürdü.

"Bir noktaya kadar insan bu durumu belirleyebilir. Kuşkusuz Cemil Raşit'in yaradılışında, iç dünyası baskın gelseymi, kitaplardan oluşturduğu bir dünya ona yetecekti. Tam tersi bir durum oluşsaydı, ki böyle bir karara varması onu yazmaktan da alıkoyabilirdi, belki de onu bir önder konumunda görecektik."

"Peki romandaki *yanardağ* düşünü yorumlarsak?" diye sordu Nedim Eren.

"O zaman durum değişir," dedi doktor. "Söz konusu düş Cemil Raşit'e değil, romanın anlatıcısı Ercan'a ilişkindir. Bu konuda genel birtakım şeyler söyleyebilirim. Bir düş ya da söylendcede bulunan ve daha önceki gelişim evresinin bir parçası olan herhangi bir öğe, günümüzün bilinç dizgesine uymazsa, korkutucu bir şey olarak algılanır. Kendimizden bile gizlediğimiz bir olaya dechinildiği için bilincimiz bu durumdan ötürü dehşete kapılacaktır. Bilinmez ve gizemli olanın yüzyıllar boyunca bilincimizde yarattığı kaygı ya da korku işte buna benzer bir biçimde oluşur."

"Buradan bu düşün yorumunun olanaksız olduğunu mu çıkarmalıyım?"

"Hayır, olanaksız demiyorum. Bu konuda bir şey söylemem çok zor demek istiyorum. Düşlerle ilgili görüşleri iki ana başlıkta toplayabiliriz. Bu görüşlerden birisi düşlerin içimizdeki hayvani arzuların ürünü olduklarını savunur, bunu *Delilik Kapısı* diye adlandırabiliriz. Öteki görüş ise düşlerin aklımızın görkemli yeteneklerinden doğduğunu savunur ve bu görüşü de *Gerçek Kapısı* diye adlandırabiliriz. Sizin sorunuza gelince, bir romanda anlatılan düşleri yorumlamak benim meslek alanımın dışında bir konu."

"Ben bu düşlerin Cemil Raşit'le olan ilintisi bağlamında sormuştum," dedi Nedim Eren.

"Bilemem, gerçekten de bu sizin yorumunuza kalmış bir şey. Az önce sözünü ettiğim konuya ilgili benim görüşümü sorarsanız, düşlerimiz, hem akıldışı, hem de akıcı yönlerimizin bir yansımı veya dışa vurumu olabilir. Düş yorumlama sanatıyla, bakan sanatıyla dedim, bu noktaya özellikle dikkatinizi çekmek isterim, hangi düşlerin iyi yönlerimizi ve hangilerinin de hayvani yönlerimizi gösterdikleri ortaya çıkarılabilir. Bunu roman kişiserine ya da Cemil Raşit'e nasıl uygulayabilirsınız orasını bilemem, bu beni aşıyor."

Nedim Eren kentteki diğer işlerini bitirdikten sonra zaman yitirmeden yazılığa döndü ve ancak çalışma masasının başına oturduğunda Doktor'un anlattıkları üzerinde düşünmek için yeterli zamanı oldu.

Küçük Bir Buluş

Çoğu geceler, geç saatlere dek çalışıyordu. Birgün çalışmalarının başarılı bir sonuca ulaşacağını, her şeyin yerine oturup, tartışılmaz bir bütün oluşturacağını umuyordu. Şebnem üst kattaki yatak odasından, onun aşağıda çalışma odasında gidip gelişlerini, arada bir pencerenin ya da çalışma masasının önünde kısa süreli duruşlarını dinledi.

Nedim Eren, o küçük buluşu neye borçlu olduğunu sonradan çok düşünenecek ama o kısacık esin anını bir kez daha anımsayamayacaktır. Masasının başına oturup, belki içkisinden ilk yudumu almıştı belki de öndeeki kitap yığını sıklığıyla karıştırmaya başlamıştı, doğrusu bunu kesin olarak bilmek çok zor. Birden uzaklardan gelen bir sesle irkildi, tuhaf bir ses, bir ağlamaya, bir yakarışa benzer ne olduğu belirsiz bir ses. Rüzgârin, bir gecekuşunun, belki o odasına kapandıktan sonra başlamış olan yağmurun sesi de olabilirdi. Kalemi atıp çalışma odasından çıktıığında niye Şebnem'in başına bir şey geldiğini düşündüğünü bilmiyordu, omuzlarında bir ağırlık, üzerinde korkunç bir tedirginlik vardı, ince bir sızı, bir hastalık başlangıcı gibi. Şebnem yataktta uzanmış kitap okuyordu, dönüp ona baktı, yüzündeki kaygıya bir anlam veremeyerek. Yanına uzandığında biraz olsun yatışmıştı, Şebnem saçlarını okşuyordu, kulağında onun ılık nefesini duyuyordu.

"Ne oldu?" diye fisıldıyordu kulağına Şebnem.

Birden doğruldu Nedim Eren, bir sigara yaktı, "Ah! Ne kadar aptalım, diye mırıldandı. Şu ana kadar nasıl oldu da anlayamadım. O ses..."

Birden anlamıştı; çok uzaklardan, Ege'nin dalgalı ve karanlık kayalıklarından gelen rüzgârin uğultusuna, bir siren bağırtısına benzıyordu bu tanimsız ses. Şebnem şaşkınlı onu izliyordu.

Düş Kadın'a Siren adını vermesi nedensiz değil. Sirenler söylence-

sine bir göndermeden başka bir şey değil. *Düş Kadın*, Don Quijote'un peşine düştüğü Dulsinea, bütün aşkların bütün sevgililerin bir toplamı. Romanın sonunda *Düş Gemi*'yi anlattığı bölümde yanında hep Siren'in olmasının anlamını da bu.

Şebnem bu çalışmanın onu ne denli yorduğunu anlamıştı, sakinleştirmek için onu hafifçe öptü. Nedim Eren onun kendisine uzattığı dolgun dudaklarını öperken bir kez daha, "Ben gerçek bir aptalım," diye mırıldandı.

Daha sonra neredeyse tam uyumak üzereyken, canını sıkan başka bir düşünce aklına geldi. Bu Cemil Raşit'in bir şaşkırtması, bir oyunu olamaz mıydı? Sonra bu düşüncenin deşişik çeşitlemeleriyle boğuşup durdu.

Kimi kez düşünceler siliniyor, bir düşe dönüşüyor. Bu düste gemilerden kendisini geminin orta direğine bağlamalarını istiyordu. Sirenlerin şarkılarını duyuyor, iplerini çözmeleri için gemicilere yalvarıyor, gemi dalgalı bir denizde, bütün bu kargaşa içinde yoluna devam ediyordu. Giderken sesler kesildi, sıcak bir güneş güverteyi ısıtıyordu, dalgalar yatışmıştı, gemide yalnız başınaydı ve bağlıydı. Gemiciler sözünü dinlememiş, kulaklarındaki tıkaçları çıkarmış ve sirenlerin şarkılarına karşı koyamayaarak kendilerini denize atmışlardı.

Ter içinde uyandı ve Şebnem'in uykusunda ona sarıldığını ayırmasdı. Düşünceler ve düşler birbirine karışıyordu, bu söylence baştan çıkmayan, sarhoş olmanın, bilince karşın, istemeden bilinç dışı bir şeyler yapmanın bir anlatımıydı sanki. Gecenin sesleri bitmiyordu; uzaklarda öten bir kuş, gürültüyle çalışan bir buz dolabı, havlayan bir köpek. Oysa uyku, denizin dibine dalmak gibiydi, gövdeyi derinliklere doğru çekiyor ve kulağına ulaşan bütün sesleri siliyordu.

Sabah olduğunda *Düş Kadın*'dan söz eden bölümleri bir kez daha okudu, söz konusu kadının düssel olduğu, *Siren* adının da simgesel bir degen olduğu geceye göre çok daha açık geldi ona. Bu bir anlamda işini kolaylaştırmıştı, artık gerçek yaşamda *Düş Kadın*'ın neye karşılık geldiği ni araştırmasına gerek kalmıyordu en azından. Hafifçe gülümseyerek, bu adın anlamını hiç kimsenin bilmiyor olması ne tuhaf, diye düşündü.

Yorum Sanatı

Koca bir yaz yoğun çalışmalarla geçti. Sonbaharda, kente döndüğü zaman, Beyoğlu'ndaki lokantalardan birinde Aydın Tan'ın kalabalık bir arkadaş topluluğuyla içtiğini gördü. Birçoğunu Nedim Eren de yakından tanııyordu, Rasim Olcay, Selçuk Akın, ve Can Ural, onları gördüğünse sevinmişti. Onların dışında tanımadığı bir iki öğrenciyle Can Ural'ın yanında oturan orta yaşılı bir kadın vardı. Can Ural, yanındaki kadına heyecanla bir şeyler anlatıyordu.

Selçuk Akın, Nedim'i sevinçle karşıladı, hemen masada onun için de bir yer açıldı. Nedim Eren, bütün bir yaz boyunca, Şebnem'in yazılığına kapanıp insanlardan kaçmakla doğru yapıp yapmadığını sordu kendi kendisine.

Masada onu tanımadığı öteki kişilerle tanıştırdılar. Daha önceden kestirdiği gibi gençler öğrenciydi, orta yaşılı kadına gelince, adının Nilgün olduğunu söyledi. Nedim, Cemil Raşit'in bir dönem tanıdığı bir kadınla karşılaşmış olmaktan ötürü çok şaşırılmıştı. Geçmişteki o *sefahat* gecelerine kısa bir süre de olsa tanıklık eden bir kadın. Oysa kendisine anlatılan öyküden ötürü Nedim Eren, onun zamanın karanlıklarında yi tip gittiğini düşünüyordu. Sonradan bunu sorduğu Selçuk Akın, "Haklısın," demişti, "yıllarca görünmedi, sonra kaybolduğu gibi birdenbire yeniden ortaya çıktı, iki yıldır da Can Ural'la birlikte yaşıyor."

Nedim Eren, masada Can Ural'ı gördüğünne de oldukça şaşırmıştı çünkü Boğaz'ın hâlâ sessiz kalabilmiş kuytu yerlerinden birinde oturur, içkili kalabalık şölenlerden pek hoşlanmazdı. Daha doğrusu her gerçek alkolik gibi evinde içmeyi yeğlerdi. Resmi giyimden nefret ederdi ve saçları hemen her zaman darmadağın olurdu. Hırçınlaşmayan ufacık tefecik yumuşak gövdesiyle barışçıl denebilecek bir görünümü vardı. Ara sıra

kimi gazetelere hâlâ birtakım yazılar yazıyordu ama az bir parayla nasıl geçindiği hep merak konusuydu. Aydın Tan, onun bu durumunu açıklamak için Bakunin'in yaşamından örnek verirdi. Oysa bu tümüyle gerek-sizdi, onun gibi birinin, ondan bundan para sizdirması zor olmasa gerek.

Bir ara, nasıl oldu bilmiyor, bir Rum mezesiyle ilgili olmalı, şiddetli bir tartışma çıktı masada. Buradan konu, nereden nereye, Cemil Raşit'in ölümüne geldi. Masadakilerden Rasim Olcay, Cemil Raşit'in intihar ettiğini söyleyerek çoğu insanın da ortak yargısı olan bir düşünceyi dile getirince Aydın Tan öfkeyle karşı çıktı bu düşünceye. Rasim Olcay'a, Cemil Raşit'in anısını karalayan bu savlarını doğrulayacak inandırıcı kanıtları olup olmadığını sordu. Sonra, "Biliyor musunuz?" diye sürdürdü konuşmasını Aydın Tan. "Çoğu insanın durumu anlamak istememesi onda ken-dilerinin görmek istediği o sahte kişilikle ilgili."

Rasim Olcay alaycı bir gülmeyişle yetindi.

Aydın Tan masada oturanları tek tek süzdü büyük bir ağırbaşılılıkla, "Ne yapmak istiyorsunuz?" diye sordu. "Başarıya ulaşmak için sahte bir yaşam öyküsünü basamak olarak kullanmak mı?"

Sonunda gözleri yeniden Rasim Olcay'ın üzerinde durdu; "Evet. Benim Cemil Raşit'le ilgili düşüncelerimde başka birisi, daha değişik, onun gerçek kişiliğine daha yakın bir şeyler görebiliirdi," dedi sesinde belirgin bir kınayıcı tonla. "Oysa önyargılı olduğunuz için siz ne yapıyorsunuz, boşuna bir çabayla gerçeği görmemekte direniyorsunuz."

Bu arada kapı açıldı ve Faruk Soyer içeriye girdi. Nedim Eren uzunca bir süredir konuşulanlarla ilgilendiği için onun kapının girişini çok geç ayrımsamıştı. Faruk Soyer tam da tartışmanın en kızıştığı bir zamanda gelmişti. Büyük bir olasılıkla birazdan o da kendini tartışmanın ortasında bulacaktı, çünkü bütün bu konuşulanlara yazdığı kitapta yer vermişti. Profesör Faruk Soyer, Cemil Raşit ve kuşağı üzerine yazdıgı *Anılarla Gelen'de*, Cemil Raşit'e neredeyse otuz sayfa ayırarak, öncü bir edebiyata verdiği önemi açık bir biçimde dile getirmiştir.

Faruk Soyer, oturduktan ve içkisini söyledikten sonra uzunca bir süre konuşulanları dinledi. Sonra Selçuk Akın'ın söyledişi bir şey üzerine, "Cemil Raşit bizim kuşaktan tanıdıklarım arasında, başkaldırısını gizlemeyen ve bu başkaldırıyla özel bir saygı biçimi vermeyen, bu yüzden de sürekli eleştirilen tek kişiydi," dedi.

"Senin kitabında çizdiğin Cemil Raşit portresinin hiçbir şekilde asına benzemediği çok açık," dedi Selçuk Akın. "Ona yakıştıramadığın he-

men her şeyi kitabından ayıklamışsin. *Anılarla Gelen'i* okuyanların gözünde Cemil Raşit, örnek alınacak bir yaşamı olan ve üstelik bunu başkalarına da açıkça öneren bir konuma düşürülüyor."

"Sen ne sanıyordun?" dedi Profesör, "bir şeytan olduğunu, ortaklığını karıştırdığını mı?"

"Nasıl yaşadığını bilen başkaları da var," dedi Selçuk Akın. "Buradaki kişiler o geceleri onunla birlikte yaşıdadır. Sen yalnızca edebiyat toplantılarına katılıp, *sefahat* gecelerinde bulunmadığın için yazdıkların yetersiz. Üstelik Cemil Raşit'in kendi yazdıklarını da seni yalanlıyor."

Profesör Faruk Soyer verdiği sayısız konferansta bu konuya degenitliğini söyledi. Nedim Eren, bu konferanslardan birini çok iyi anımsıyor. Altı ay önce diskotek olan *Afrika Sineması'nda*, iki yıl önce, *Büyük Değerler* dizisi kapsamında verdiği bir konferanstı bu. Profesör, Cemil Raşit'in alaycılığının ve her şeye karşı çıkışmasının içindeki yenilik arzusundan kaynaklandığını ileri sürmüştü.

Nedim Eren, Cemil Raşit'in bir açık oturumda yaptığı bir konuşmayı anımsadı, bu konuşma dergilerden birinde yeniden yayınlandığı zaman okumuştu. Burada Cemil Raşit özellikle dünyada romanın gelişiminden, bu bağlamda da Cervantes ve Don Quijote'dan söz etmişti. Faruk Soyer, *Soğuk Tanrı'yla* Don Quijote arasında böyle bir bağlantı kurmuştu. Nedim Eren bu konuda ne düşündüğünü sordu.

"Cervantes'de buna benzer bir bölüm vardır," dedi Faruk Soyer. "Orada da Don Quijote Ölüm Kervanı ile karşılaşır. Arabacı yerinde oturup katırları yöneten adam, korkunç bir şeytan kılığındadır. Onun yanında insan yüzlü bir Azrail, kocaman, boyalı kanatları ile bir melek, bir imparator, silahlı bir şövalye ve çeşitli kılıklarda bir sürü insan görür. Don Quijote, yeni ve tehlikeli bir serüvenle karşılaşlığını sanır, ama Şeytan onu tatlı bir sesle yanıtlar. Kendilerinin bir kumpanyanın oyuncuları olduğunu söyler, köyde Ölüm Kervanı adlı oyunu oynamışlar, komşu köye gitmektedirler. Kılık değiştirme zahmetinden kurtulmak için, oyundaki giysilerini çıkarmamışlardır."

Başta Nedim Eren olmak üzere, masadakiler büyük bir merakla dinliyorlardı. Can Ural arada Nilgün'ün kulağına doğru eğilip bir şeyler fısıldıyor sonra kendi kendine hafifçe gülüyordu. Faruk Soyer konuşmasını sürdürdü:

"Aynı kitapta, biraz daha ilerde, *Büyüülü Kayık* serüveni vardır. Kıyı boyunca ilerlerken, kıyıdıraki bir ağaca bağlanmış, küreksiz, boş bir kayık-

la karşılaşırlar. Don Quijote, bu kayığın başı dertte bir şövalyenin yardımına koşması için büyütülerin yolladığı büyülü bir kayak olduğunu düşünür. Cemil Raşit, işte bu iki bölümde esinlenmiş olabilir. *Soğuk Tanrı'nın anlatıcısının Ebru'yla birlikte Boğaziçi'nin kıyısında bir yerde oturdukları, Ercan'ın ilk kez karanlık sulardan geçen ışıklı gemi imgesiyle sarsıldığı bölümü animsayalım.* Orada da buna benzer bir şeyler yazmaktan söz ediyordu."

Faruk Soyer'in haklı olabileceğini düşündü Nedim Eren; Cemil Raşit'in romanının sonlarındaki Düş Gemi bölümünü belki gerçekten de söz konusu esinlenmeyi anımsatmak için yazmıştı.

"Bu yorumu daha da genişletirsek," dedi Faruk Soyer, "Düş Gemi, yalnızca Cemil Raşit tarafından görülebildiği için, Cervantes'deki yel değirmenlerini andırır."

Nedim'e bu, aşırı abartılmış bir yorum olarak geldi ama bir şey demedi. Selçuk Akın, Nedim Eren'e dönerek yavaşça, "Biliyor musun, bu konu üzerinde böylesine düşünmene, araştırıp durmana şaşıyorum doğrusu. Sence durum yeteri kadar açık değil mi?" dedi. "Nasıl yanı?" diye sordu Nedim Eren.

"Bir tür Odysseus, bu roman yanı, bizim Cemil Raşit bunu yapmak istemiş. Yelkenli bir gemi yerine modern bir gemi ve modern bir dünya da insanın başına gelebilecek bin türlü musibet."

"Bir tek bu yorum kalmıştı zaten," dedi gülümseyerek Nedim Eren. Selçuk Akın'ın alay mı ettiğini, yoksa ciddi mi olduğunu anlayamamıştı. Oysa Selçuk Akın büyük bir olasılıkla Faruk Soyer'in yorumlarıyla alay etmek için böyle bir şeyi ileri sürmüştü.

Sonraları çalışma odasındaki masasının başına oturduğunda neden olmasın diye düşünecekti. Cemil Raşit'in romanının başlarında sözü edilen geminin adı da *Odysseus* değil miydi? Böyle olması yalnızca sıradan bir rastlantı mıydı?

"Kuşkusuz ben Cemil Raşit'in Cervantes'den esinlendiğini söylerken bunu kendi anlayışımı uygun bir eleştiri kuramı çerçevesinde yapıyorum. Böyle bir esinlenmeyi tümüyle olumsuz gördüğüm söylemenemez."

Masadaki sessizlikten Profesör, oradakilerin çoğunluğunun aralarında anlaştığı düşünceler bütününe uymayan aykırı bir yargıyı dile getirdiğini anladı.

"Eleştiri kuramlarını gereksiz yere abartmamak gereklidir," dedi Nedim Eren, "artık her yapıt kendi eleştirisini içinde taşıyor."

"Türk edebiyatının hemen herkesin üzerinde anlaşıabileceği bir tarihi hiçbir zaman yazılmamıştır," dedi Faruk Soyer.

Profesör gelene dek, Can Ural pek konuşmamıştı. Can Ural kadınların sözlerden hoşlandıklarını düşünür ve yalnızca onlara anlatmasını severdi. Kavgadan hoşlanmayan bir kişiliği vardı, tartışmalara çoğu kez katılmaz, yalnızca dinlemeyi yeğlerdi. Sesi aşırı alkolden kırılmıştı, bezgin ve olduğundan çok yaşı bir tınısı vardı.

"İşte adına *Edebiyat Tarihi* denilen sözde bilimin bir tanrısı" diye bağırdı.

Profesör'ün görmüş geçirmiş bir adam olduğu ve Can Ural'ı yıllardır yakından tanıdığı belliydi, bu sataşmaya hemen yanıt verdi. "Bütün bu bilgelik gösterileri," dedi Can'a, "doğrusu gülünç ve ürkütücü. Sanatçılarından bize bulaşan bir tür tembellik, gevezelik etmesini seven boş bir gurur."

Aydın Tan kısa bir süre için masadan ayrıldığında, Rasim Olcay, Nedim Eren'e dönüp şöyle dedi: "Cemil Raşit'i böylesine yürekten savunusuna sakın aldanmayın, gerçekte araları açıktı." Aceleyle söylemiş bu sözler bir tür karaçalma gibi geldi, Nedim Eren bir yanıt vermedi.

Aydın Tan döndüğünde elini kadehine uzatırken sanki masadan uzak kaldığı süre öfkesini daha da çoğaltmış gibi konuşmasını daha sert bir ses tonuyla sürdürdü.

"Gerçekten anlamıyorum," dedi. "Bütün bu boş sözler, kanıtlanması olanaksız birtakım safsatalar. Hayır, bütün bu gevezelikler hoşuma gitmiyor ve neyin amaçlandığını gerçekten anlamıyorum."

Daha sonra Nedim Eren ona Cemil Raşit'in intihar etmiş olabileceği düşüncesine niçin bu derece kesin bir şekilde karşı çıktığını sordduğunda, bir süre yanıt vermeden bekledi. "Bir gün," dedi, "bir gün bu konuyu sizinle başbaşa konuşuruz."

Can Ural, duyduklarından hiç hoşlanmamıştı, öksürmeye başladı. Nedim Eren, onun bu can sıkıcı öksürüğü üzerine anlatılanları anımsadı.

Rasim Olcay, Nedim'e döndü, "Aydın'la yaptığımız tartışmayı sakın yanlış değerlendirmeyin. Ben *intihar* kavramını *mecaz* anlamında kullanmıştım. Yoksa tartışılan Cemil Raşit'in ortadan yok olması değil," dedi.

Nedim Eren hem utanmış hem de masadaki tartışmayı o ana dek çok yanlış bir açıdan değerlendirdiğini düşünerek üzülmüştü.

"Bir yerlerde yaşıyor olmalı," dedi Rasim Olcay hincila, sanki yaşıyor olması masadaki herkes için bir yüzkarasıymışçasına, "bana sorar-

sanız ölmeli Cemil Raşit ama bildiğim kadarıyla edebiyat tarihçilerimiz için bir ölüden farksız."

Rasim Olcay'ın sesindeki nefret dolu tını Nedim Eren'i şaşırtmış ve ürkütmüştü. Selçuk Akın yavaşça eğilerek kulağına, "Yaşlı ve hırçın bir ihtiyar," diye fısıldadı. "Biliyor musun, ağızına geleni söyler ama bütün o eğlenceli gecelerde Cemil Raşit'in kışının dibinden ayrılmazdı. Doğrusu bu türden insanları gülünç buluyorum."

Aydın Tan, konunun yeniden açılmasından hoşnutsuz, bu konuya kapatalım anlamına gelen bir el devinimiyle Rasim'e dönerek yüzünü bürüsturdu, "Sen edebiyattan ne anlarsın," diye mırıldandı.

Rasim Olcay, Aydın Tan'ın bu saldırısını yanıtsız bıraktı, yüzünde durumu kabullenmiş bir anlatım, önündeki rakı kadehine uzandı. Böylece Aydın Tan'la Rasim arasındaki tartışma sona ermiş oldu ama Profesör'ün *Düş Kadın* konusuna dejinmesi, yorum sanatından dem vurması, üstelik bütün bunları aşırı bir ciddiyet içinde yapması Aydın Tan'ı sınırlendirdi.

"Yorum sanatı öyle mi?" diyerek gülmeye başladı Aydın Tan. "Profesörümüz yine de oldukça insaflı. Öyle yorumcular tanırım, hızlarını alamayıp bırakın tek bir romanı, çoğu kez yazarın yalnızca tek bir cümlesi üzerine kuramlar üretirler. Böylece yaratıcı eleştirmenlerin elinde evcilleştirilerek anlaşılabilir bir düzen içinde sunulmuş olur."

"Ben sürekli değişen bir kuramı savunuyorum," dedi Faruk Soyer. "Böylece esnek bir yorumla..."

"Ben de bunu söylüyordum," dedi Aydın Tan, "esnek bir yorum söyle mi? Kısa bir süre sonra yapıt, sizin ürettiğiniz o esnek kuramla, kurala uygun bir duruma getirilir. Yaratı evreninde süren karmaşayı bilimin düzenine kavuşturmak için kuram bir Prokrustes yatağı gibi iş görüyor. Bırakın bunları, ben size çok daha yalın, üstelik yaşınanmış bir öykü anlatacağım."

"Bu da bir yorum olmayacak mı?" diye sordu Faruk Soyer alaylı bir sesle, ama Aydın Tan onu yanıtlamadı bile. Yıllar önce Cemil Raşit'in kendisine anlattığı bir öykünün ayrıntılarını animsamaya çalışıyordu.

Düş Kadın

"Hepinizin en büyük yanılığısı Cemil Raşit'i tanıdığınızı düşünmeniz," dedi Aydın Tan. "Kuram insanı işte bu tür bir öznelliğe kapılmaktan korur."

"Sözgelimi *Düş Kadın* kavramını ele alalım," dedi Nedim Eren, "bu-nun yinelenen bir izlek olduğu çok açık. Bu da bize yaşamıyla ilgili bir yanı olması gerekiğini düşündürüyor."

Profesör başını salladı. "Yinelenen demek yanlış," dedi. "*Düş Kadın*'dan sözgelimi Ebru'yu ya da Siren'i ayrı tutmak gereklidir. *Düş Kadın'a*, romanın anlatıcısının, başından geçen o tatsız birliktelikten sonra buldu-ğu bir tür çözüm olarak bakmak daha doğru olur."

Aydın Tan, kadehinden bir yudum aldı, boğazını temizledi. Önemli bir konuşmaya başlayacağı zaman hep böyle yapardı. Anlatacağı öyküyü kafasında tamamlamış olmalmayı.

"Ne gelmişti bir gece başına Cemil'in, biliyor musunuz? Bir kadına geç vakit eve gitmişler. Sanırım evde, *Düş Kadın* kavramından söz etmiş, kadın da yazdığı o bölümü okuması için ısrar etmiş, sonunda okuması bittiğinde, kadının davranışlarının tümüyle değiştiği Cemil Raşit'in dikkatini çekmiş. Sanki karşısındaambaşa biri oturuyormuş, hiç konuşmadığı gibi sarılmak istediği zaman da salonun en uzak köşesine kaçmış." Aydın Tan bir süre gülmekten konuşamadı. "Neden derseniz, etten kemikten olmayı değil, dokunulmaz ve düşsel olmayı seçmiş, *Düş Kadın* olma hevesine kapılmış."

Sonra Aydın Tan, masanın öbür ucundaki Can Ural'a seslendi. "O kadını sen de anımsarsın Can, Cemil Raşit'in *Baklagıl* dediklerindendi."

Can Ural keyifle başını sallayarak onu onayladı. Yüzü aşırı dozda alkolle çarpılmıştı. Bir kadının bilmeden edebiyata yaptığı gizli bir katkı üzerine yapılan bu yeni yorum onu neşelendirmiştir.

Aydın Tan konuşmasını kaldığı yerden sürdürdü.

"Bu olayın Cemil Raşit'i derinlemesine etkilediği gözümden kaçmamıştı. İşte bunun üzerine, yanlış anlamaları ve bu durumun yinelenmesini engellemek için *Düş Kadın'ı* anlattığı bölümün sonuna uyarıcı bir şeyler yazdı. *Düş Kadın* kavramının yeni ve gerçekçi bir yorumuydu bu. Kısacası *Düş Kadın'a* kurguya değil, dokunarak ulaşılabilceğini ileri süryordu. Cemil Raşit *Düş Kadın* buluşuna o denli değer veriyordu ki, söz konusu bölüm olmadan romanın eksik kalacağını düşünüyordu. Kısacası *Soğuk Tanrı'nın* ilk bölümünde *Düş Kadın'ın* uzun uzun anlatılması benim için hiç de şaşırtıcı değildi."

"Siren adıyla düşsel kadın kavramı arasında bir ılıntı olabilir mi? Sirenler söylencesine örtük bir gönderme..." diyerek söze girdi Nedim Eren biraz da çekinerek.

"Bence," dedi Profesör, "düşünde gördüğü kadının bilinemezliği *Düş Kadın* düşüncесine yol açmıştır." Sonra Nedim'den yana dönerek, "Şunu açıkça söylemeliyim ki, böyle simgesel bir sonuca nasıl vardığınızi anlayamıyorum çünkü Cemil Raşit romanlarında hiçbir simgeye ya da gizli bir anlama yer vermez," dedi.

"Olabilir ama," dedi Aydın Tan, "Düş Kadın'ı ideal bir kadın kavramıyla karıştırmamak gereklidir. Özellikle uzaktan sevilen bir kadın anlamına hiç gelmez. Demin anlattığım olayla bağlantılı olarak bu konuya özellikle vurgulamak isterim. Herhangi bir kadının, kendiliğinden *Düş Kadın* olmayı seçmesinin sakıncalı olacağı çok açık. Bu tek yönlü karar en azından, durumun doğasına, devinimine, değişkenliğine ve nesnelligine aykırı olur. *Düş Kadın* bu açıdan ne bir görüntü, ne bir durum, ne de bir simgedir ve onun gerçek bir kadın olmadığı bile söylenebilir."

"Demek ki *Düş Kadın*, insanın içini ürperten bir tasarım," dedi Nilgün iç geçirir gibi hafif bir sesle. Kumlu ve kalın bir sesi vardı. Seçtiği sözcükler Nedim'i şaşırtmıştı, kimbilir diye düşündü, belki de bu kısa cümle Cemil Raşit'le olan ortak anılarından sözüslüp geliyordu. Aydın Tan onu duymamış gibi konuşmasını sürdürdü.

"Her şeyden önce bir andır, o ana ilişkin ele geçirilmesi olanaksız görüntündür. Nasıl geçmişte yaşanmış olayların heyecan verici bir yanı vardır da, bir tatil anısı, bir deniz, bir kadın adı size bunu anımsatır ya, bu da öyle bir şeydir işte, hatta bir animsama bile değildir öyle uçucu bir duyumdur. Bu duyumu sözgelimi geçmişte okuduklarınızdan, romanlardan, şirlerden geriye kalan tortuya benzetebilirim. Sonra bir yazarın

bütün yapıtlarını okuduğunuzda, o yazarın adı geçtiğinde kafanızda canlanan nedir? *Düş Kadın* işte böyle bir kavramdır ve bir fizikçi zaman denince nasıl birtakım formüller düşünürse, ben de *Düş Kadın* dendığında işiği, görüntüsü, belli bir anıyı aynı zamanda düşünürüm."

"*Düş Kadın* bir olumsuzlama da olabilir," dedi Nedim Eren.

"Bu da bir başka yorum işte," dedi Aydın Tan, *Düş Kadın* aslında yapay bir kadının anlatımı, neden olmasın?"

Nedim'in aradığı ve öğrenmek istediği Cemil Raşit'in geçmişine ilişkin bir kadın değildi, *Düş Kadın* düşüncesine varışındaki zincirin kayıp parçasını bulmak istiyordu. *Soğuk Tanrı'yı* okuyup bitirdikten sonra içine düştüğü duyguları ona neredeyse tüm romanın *Düş Kadın*'ın aranması üzerine kurulduğu izlenimini veriyordu.

"Hepimiz biraz *Düş Kadın*'ın peşindeyiz," dedi Can Ural. "Bir arkadaşım böyle bir deneyim yaşamıştı. Bir akşamüstü. Boğaz Köprüsü'nün üzerinde arabasıyla yolun açılmasını beklerken önünde duran arabadaki bir genç kızâşık olmuştu. Kızın yalnızca arabanın yan aynasına yansıyan görüntüsünü görebiliyordu. Günbatımıydı ve arkadaşım kızın aynada gördüğü yüzünü bir türlü unutamıyordu. Arabanın numarasını almıştı, uzun bir süre o genç kadını aradı."

Masadaki hemen herkes *Sahte Doktor Osman*'dan söz ettiğini anlamıştı. "Sonra ne olmuştu," diye sordu Nedim Eren.

"Sanırım sonunda genç kızı buldu, ama bambaşka birisiymiş karşısındaki, o akşam üstü, arabanın aynasından gördüğü kızâşık en küçük bir iz bile yokmuş yüzünde."

Yanında oturana doğru hafifçe eğilerek kendini iyi hissetmediğini söyledi Rasim Olcay. Masadakiler arasında birdenbire tuhaf ve aykırı bir etki yaptı bu, Aydın Tan gülmemek için dudaklarını ısırdı.

"Yediğin bir şey dokunmuş olmalı," dedi Can Ural ve gidip kusmasını önerdi. "Bu seni rahatlatır dostum," diyerek Aydın Tan da yerinden kalktı ve hafifçe omuzuna vurdu. Böylece bir anlamda masadaki tartışma tatlıya bağlanmış oldu.

Görüntünün Dünya'sı

Geç bir vakit Nedim Eren'le birlikte Tünel'de sabaha kadar açık bir başka bara doğru yürürlerken Rasim Olcay, masadaki tartışmanın verdiği yorgunluktan olsa gerek, oldukça üzgündü. Uzun bir süre öyle sessiz, yavaş adımlarla yan yana yürüyüp, aydınlık vitrinlerin önünde oyalandılar.

Sonra birden, "Anlatacaklarım senin gerçek sandıklarını değiştirmeye yetmeyebilir," dedi Rasim Olcay. "Cemil Raşit'i öğrencilik yıllarından beri tanırım. O zamanlar ona gönül borcu duyuyordum; bugün de duyuyorum. Bir kez beni büyük bir tehlikeden kurtarmıştı. O yıllarda Akademi'nin hemen yanı başında çay ocağı olarak kullanılan kulübede ucuz şarap içerdik. Paramız olduğunda mangalda balık ya da sucuk yapardıkımız da olurdu.

Bir sonbahar günü, Akademi yeni açılmıştı. Cemil Raşit beni ziyaret etmek için gelmişti, yandaki parkta oturuyorduk. Aslında içmeye başlamak için akşamın olmasını bekliyorduk. O gün bütün İstanbul'da olayların olduğunu söylemişlerdi. Yürüyüş kolu Akademi'nin önünden geçecekti. Bir önlem olarak yola bakan Akademi kantini bile boşaltılmıştı. Durgun bir günün son saatleri idi. Birkaç arkadaşın karşı çıkışını umursamadan yolu kıyısına masayı çekip oturmayı sürdürdük. Karaköy yönünden yaklaşan bir kalabalığın boğuk haykırışları gelmeye başladı. Yaklaşan gürültünün nedeni açıktı: bir cenaze alayıydı bu, terli yüzler, bayraklar, karışık saflar, haykırışlar, dualar, ulusçu marşlar.

Arkadaşlardan biri gitmek üzere ayrıldı, bir başkası yolu biraz uzağındaki bir masaya gitti. Okul boşaltılmıştı, park ıssızlaşmıştı ve orada oturmayı sürdürmenin bir anlamı yoktu, ama bunu düşünmek için çok geçti. Kalabalık gezerken ayağa kalkmayı kimsenin canı çekmiyordu."

Rasim Olcay soluk soluğa kalmıştı. Nedim Eren yürüyüşünü biraz daha yavaşlattı. Ressamın bu öyküyü anlatmaktan heyecanlandığı belliydi.

"Sonra olan oldu. Deniz yönüne doğru koşmaya başladık, rıhtımın oradan Akademi'nin bahçesine geçebileceğimiz bir yer vardı. Yürüyüş kolundan ayrılanlar da koşarak çevremizi sarmak, önemümüz kesmek istiyorlardı. Cemil Raşit neredeyse bahçe duvarına ulaşmıştı, bu arada iki kişi benim önemimi kesti. Cemil Raşit'in geri dönmesi beni kötü bir ölümden kurtardı. Kalabalık bize yetişmeden bahçeye atlamayı başardık."

Nedim, Dr. Fikret Şenkaya'nın yaptığı yorumları anımsadı. Büyük bir olasılıkla Cemil Raşit'in gençliğinde faşistlerle kavga ettiğine inanmak istemezdi.

Rasim Olcay kendini Cemil Raşit'i anlatmaya kaptırmıştı.

"Cemil Raşit'i anlamak zordu; kimi kez suskun, durmaksızın konuştuğu zaman duygularından başka her şeye değinir, sözlerin gerceği yansıtmadığını inandığı için alaycı, kaba denilebilecek davranışlarının gerisinde kendi kendisini iyiyip bitiren türde bir duyarlığın yattığı kolay görülemez. Onun için tutarlı olmak ve ödün vermeme, hiçbir şeye inanmamak anlamına geliyordu. Ne de olsa inanmak belli bir katılışı gerektirir. Bu belki bir çelişki ama Cemil Raşit, katı ve soğuk bir insan olarak tanınmaktan nefret ediyordu. Anlayacağın kullandığı sözcüklerle davranışları birbirıyla hiçbir zaman örtüşmez."

Yorulmuş olmalıydı çünkü konuşmasına kısa bir süre ara verdi.

"Cemil Raşit o sıralarda biraz fazla içiyor, bunu ruhunu kamçılamak için yaptığı söylüyordu. Oysa içki insanı bir süre için kımıldatır sonra yine eski kozanıza dönersiniz yattmış bir durumda. Oysa ben biliyorum çok içmesindeki nedeni. Kimi zaman çok kısa sürelerle yaşadığı heyecanlı anları ya da alkolün etkisiyle imgeleminde canlanan kimi soluk görüntüleri daha sonra bir şire dönüştürmeyi yürekten arzulardı. Biliyorsunuz şaşkırtıcı bir adamdı ve son yıllarda en azından belli çevrelerde tanınması, başından beri arzuladığı özgürlüğü elinden almıştı. Cemil Raşit kolay ilişki kurmaktan sakınır oysa sonraları kaybettigini düşündüğü şeylerden ötürü pişmanlıkla kıvrانırdı. İlgisizliğiyle kadınları çileden çıkarırırdı; isteyerek yapmazdı bunu, kendi kendisine yeten, yazdıklarıyla aşırı ilgili, neredeyse yalnızlıktan hoşlanan biriydi. Dıştan bakanlar bu davranışlarını kendini beğenmişliğine verirdi. Oysa Cemil Raşit için yaşam heyecanını yitirmiştir, başkaları için bilinmez olan onun için çok ön-

celeri denenmiş ve artık insana sıkıntı veren şeylerdi. Kafasındaki olağanüstü öyküleri başkalarıyla paylaşmaya kolay kolay yanaşmazdı."

"Kadınları çileden çıkarır dediniz, öyle mi?" diye sordu Nedim Eren.

Rasim Olcay sanki onun sorusuna yanıt vermiyormuş gibi aynı ses tonuyla sürdürdü konuşmasını.

"Kadınların onu anlamamasının nedeni çok açık. Cemil Raşit sürekli kendisini anlatıyor ve açık olmayı dürüst olmakla karıştırıyordu. Oysa yerleşik kimi anlayışlar göz önüne alındığında hiç de dürüst davranıştı. Dilinin acımasızlığı, inançsız olması ve alaycılığı kadınları zedeliyordu; bilirsin onlar daha çok baştan çıkarılmaktan hoşlanırlar. Bir yazarla konuşurken, sözcüklerin tutulmayacak denli kaygan olduğunu, üstelik yine sözcükleri kullanarak anlatmaya çalışan bir yazarla konuşurken, içten içe gülerek, anlamazlıktan gelirler. Cemil Raşit bunu bilirdi ve kolay kolay bu tuzağa düşmezdi. Kadınlar yavan konuşmalardan bıktıkları için bir yazardan değişik sözler beklerler. Şöylede diyebiliriz; kadınlar yalanlara bayılırlar, kuşkusuz yalnız inanmak istedikleri, duymak istedikleri yalanlara."

Buna karşın anlatılanlara bakılırsa kadınlar Cemil Raşit'in peşini bırakmamışlardı. İşte burası pek açık değil, diye düşündü Nedim Eren, ama bunu ressama söylemedi.

Rasim Olcay kısa bir süre sessiz kaldıktan sonra Cemil Raşit'le ilgili başka bir anayı anlatmaya başladı.

"Bir keresinde Can ona Köprüaltı'nda bir meyhanede içerken rastlamış, birlikte bir süre oturmuşlar. Daha sonra oradan kalkıp Beyoğlu'ndaki bir başka meyhaneye uğramışlar. Sonunda Can onu benim atölyeye getirdi. Geldiklerinde Cemil Raşit oldukça içmişti, ayakta zor duruyordu ama içmeyi sürdürdü. Cemil Raşit kolay sarhoş olmaz, olursa bu durumda bile çok parlak konuşmalar yapardı.

Cemil Raşit'in atölyeme ilk gelişti değildi bu ve çoğunlukla da her gelişinde resim sanatı üzerine anlaşılmaz ve oldukça uzun bir söylev çekmeye bayılırdı; bu arada giderek artan bir hızla içmeyi sürdürür, derken orada, her gelişinde oturduğu koltuğunun üzerinde sızar kalırdı.

Sanırım daha önce tartışıkları bir konu olmalı çünkü Can'ın söylediği her söz Cemil Raşit'i sınırlendiriyordu. 'Bu ülkeden uzaklaşmak istememi anlayışla karşılamalısınız,' diyordu öfkeyle, konuşurken dili dolayıyordu. 'Söyler misiniz, ben Cemil Raşit, bir yazar, bu ülkede, edebiyata en küçük bir önemin verilmediği bu ülkede ne diye zaman yitiriyorum?

Bu ülkede insanlar, sizi kendilerine benzetmeye çalışıyorlar, ikiyözlülük, yalanlar. Artık buradan uzaklaşmak, çok uzaklara gitmek istiyorum ama nereye işte bu konuda bir karara varamadım.'

Can, toplum ve değerleri konusunda bir iki şey söylemek istedti ama bu Cemil Raşit'i daha fazla öfkelendirmekten başka bir işe yaramadı. Artık dili iyice bir dolaşmaya başlamıştı, oldukça sarhoşladığını görüyordum, ne de olsa saatlerdir içiyordu, alkol etkisini göstermeye başlamıştı. Toplumun ne düşündüğüne önem vermek mi?' diye bağırdı Cemil Raşit. 'Hangi toplumdan söz ediyorsun, dünün daha yoksul ve cahil toplumandan mı yoksa bugünün tüketim çılgınlığına kapılmış toplumundan mı? Kendi döneminde geçerli olacak ölçütleri bile doğru dürüst belirleyeme-miş bir toplumun gelecekle ilgili değerlendirmeler yapmaya kalkışması ve bizleri bunların geçerli olduğuna inandırılabilmesi hiç bir zaman düşü-nülemez.' Bu arada ben, yazdıklarıyla olumlu diyebileceğimiz işler ba-şardığını söyledim. Buna da inanmıyorum, yazmayı sürdürmesinin anla-mı ne olabilirdi ki. Cemil Raşit beni yanıtlamadan önce bir süre düşündü, boşalan kadehini ağızına degen içkiyle doldurdu. 'Olumlu birtakım amaç-lar, öyle mi?' diyerek güldü. 'Önemsediğiniz bütün bir değerler dizgesi, lanet olsun hepsine.'

Sıradan insanların önemdediği ve yürekten istediği hemen her şeyi bir tür kücümsemeyle karşıladı. Böyle bir toplumda yaşamak ona haz vermiyordu, bu yüzden de olumlu katkıda bulunmak sözü neredeyse onu tiksindiriyordu.

Atölyeden ayrıldıklarında gün doğmak üzereydi. Sonrasını Can'dan dinledim. Cemil Raşit Ortaköy'e gidip burada kahvaltı yapmalarını öner-miş. Meydandaki kahvelerden birinde oturup çay içmişler. Can onu evine götürüp, yatağına yatırılmış. Cemil Raşit ondan başucuna oturup anla-tacaklarını dinlemesini istemiş. Anlattıkları birbirini tutmayan anlamsız birtakım cümlelermiş. Bir ara Cemil Raşit'in sesi neredeyse bir miriltiya dönüşmüştü. Tam yatağın başucundaki lambayı söndürüp sessizce odadan çıkışakmiş ki Cemil Raşit yeniden konuşmaya başlamış. Bunun üzerine oturduğu yerden kalkamamış ve çaresiz beklemiş. Böylece uzunca bir süre daha geçmiş. Artık uyuduğunu düşünerek tam ayrılmak üzereyken Cemil Raşit yatakta hafifçe doğrulup, 'İşte bunu seviyorum ben. Beden uyuşuyor ve akıl sonuna kadar diretiyor,' diye bağırmış. Eline geçirdiği uzunca bir bardaşa iri bir buz parçası attıktan sonra ağızına degen içkiyle doldurmuş. Sonra da sallanarak kalkıp çalışma masasının başına geçmiş,

elindeki dergiden, belki inanmayacaksın ama Aydın Tan'ın bir yazısını büyük bir dikkatle okuyor, notlar çıkarıyormuş."

Sonunda barın kapısına vardıklarında, "Biliyor musun?" diyerek durdu ressam, "Onun tek bir kitabını bile okumuş değilim ama sordukları zaman okuduğumu söylüyorum. Bu konuda yalan söylemekten utanmıyorum, sonuçta ne olursa olsun, onu yaşarken yakından tanımiş benim gibi birisi onun gibi gerçekten değerli biri konusunda söyleyecek işe yarar üç beş söz bulabilmeli, ne dersiniz, yanılıyor muyum?"

Nedim Eren şaşırmıştı, Rasim Olcay konuşmasını sürdürdü.

"Benim söylediğlerim yapıtlarından çok Cemil Raşit'in kişiliğine yönelik."

Bir süre sustu. Yavaş yavaş merdivenleri çıktılar. Ressam birden Nedim'in kolunu tutup onu durdurdu.

"Onun değerini anlıyorum, çünkü Cemil Raşit ile öteki yazarlar arasındaki ayırım çok açık," dedi gözlerini öfkeyle açarak. "Onu anlıyorum ve bununla gurur duyuyorum. Biliyor musunuz, gerçek değeri hiç olmasa çevresindeki az sayıda insan tarafından anlaşılmıştı. Ötekiler sahte-kârlıkla bir şöhret budalasına dönüşürken bu adam hepimizin içindeki iğrençlikleri bütün süslemelerinden arındırarak açıkça ortaya dökmekten çekinmiyordu."

Oturup içkilerini söylediğlerinde Nedim Eren ona Cemil Raşit'in o son geceyle ilgili ne düşündüğünü sordu. "Sizin de çağrılı olduğunuzu öğrendim," dedi.

"Söz konusu gece benim de orada olduğum konusunda doğruya söylememişler," dedi Rasim Olcay. "Çağrılı olduğum doğru ama önemli bir işim çıktıgı için gidememiştim."

Nedim Eren, Rasim Olcay'a daha çok şey sorabilirdi ama vazgeçti. "Cemil Raşit diye birisi yok," dedi Rasim Olcay birden bire.

"Nasıl, öldür demek istiyorsunuz?"

"Hayır, öyle birisi hiç yaşamadı."

"Anlayamadım."

"Cemil Raşit takma bir isim, daha doğrusu..."

Nedim Eren biraz rahatlamaştı. "Ne var bunda?" dedi. "Ama kitaplar ve öteki yazdıklar Gerçek ve var, öyle değil mi?"

"Evet ama Cemil Raşit bizim bildiğimiz kişi değil."

"Öyle mi, kim peki?"

"Bilmiyorum, kuşkuluyum."

Nedim Eren, Rasim Olcay'ın söylediğlerine bir anlam veremedi, belki de Rasim Olcay ciddiye alınmasını gerektirmeyecek denli sarhoşlamıştı.

Uzun bir süre boş kadehlere baktıktan sonra, "Dinleyin," dedi Rasim Olcay, son bir gayretle doğrularak, "Size anlatacağım. Her şeyi anlatacağım."

Rasim Olcay o gece başka bir şey anlatamadı, başı arada bir önüne düşüyordu, neredeyse sızmak üzereydi. Nedim Eren hesabı istedi, Rasim Olcay'a evine gidip dinlenmesini önerdi ama onun kendisini anladığından kuşkuluuydu.

O gece, geç vakit ayrıldıklarında, Nedim Eren enikonusu yorgundu. Rasim Olcay, bir başka gün için, onu atölyesine davet etmişti.

Nedim Eren, o geceden sonra, ne zaman çalışma masasının başına otursa ve Aydın Tan'ın dediklerini anımsasa, düşüncelerinde bir şeylerin değişmeye başladığını hissetti. Aydın Tan'ın konuşmasını dinlerken şunu ayırmıştı; Cemil Raşit'i ne yüceltmesi ne de yerin dibine batırması gerekiyordu. Aydın Tan'a kızmaya hiç kimsenin hakkı yoktu, sonuçta hepsinin paylaştığı geride kalanları, yani yaşayanları kuşatan o alçaklık duygusuydu. Cemil Raşit'in yaşamının gerçeğinin ne olduğunu, yazdıklarından, mektuplarından ve başkalarının anılarından anlamak çok güçtü. Cemil Raşit yalnız ve güvenli bir yol tutturmak yerine, her işin zor yanını secederdi. Kısa bir an düşündü;其实 Cemil Raşit'le ilgili gerçekleri araştırarak bir kitap yazma düşüncesinin içeriği amaç, bu ölümün ya da ortadan kaybolmanın yarattığı gizemli havadan yararlanmaktı. Kendi amaçlarını bu denli açıkıyla kabul etmesi, Cemil Raşit'i tanıyan çevresindeki bu insanları doğru değerlendirmesini sağlayacaktı. Cemil Raşit'i doğru değerlendirmeye gelince, bu ancak açgözlükten ve sahtekârlıktan kurtulmakla olanaklıydı. Daha önceleri korktuğu şeyin başına gelmemesi, kendi duygularıyla Cemil Raşit'in yaşamöyküsünü karıştırmaması için ölümcül bir gayret göstermesi gerekiyordu.

Bir araştırmacı, diye düşündü Nedim Eren, doymak bilmez bir şekilde yükselmeyi amaçlarsa, yalana ve alçaklığa bulaşmadan kalabilir miydi?

Nedim Eren, o yemek gecesinden iki hafta kadar sonra Rasim Olcay'ı atölyesinde ziyaret etmeye karar verdi.

Atölyenin karışıklığı Nedim'i şaşırtmıştı; eski ahşap bir masanın üzerine gelişigüzel atılmış mektuplar, duvardaki rafların üzerinde tozlu birtakım kitaplar, yıllardır hiç dokunulmamış gibi görünen resim kartonları, karmakarışık bir biçimde duvara dayanmış bir deste tablo.

Nedim Eren, Rasim Olcay'ın yaptığı resmine bakarken Cemil Raşit'in aklından geçirdiklerini anlayabilmiş gibi bir duyguya kapıldı. Cemil Raşit'in dudaklarında alayçı bir gülüş vardı. Önündeki daktilyo şöyle yana doğru itmiş, kalemi sıkıca kavramıştı, sanki çok önem verdiği bireysine mektup yazmaya hazırlanıyor gibiydi. Alnı düşünceli kırmış, uzaklarda bir yere bakıyordu. Arka planda Cemil Raşit'in başından daha koyu bir kahverengi portreye nerdeyse klasik bir hava veriyordu.

"Bu portreyi yapmanı Cemil Raşit mi istedi?" diye sordu Nedim Eren, kısa bir duraksama geçirdikten sonra konuşmasını sürdürdü, bu konuyu açmasının doğru olup olmadığından kuşkuluuydu, "Söylenenlere göre aranızdaki o tuhaf tartışma ve..."

Rasim Olcay bu konunun açılmasından hiç etkilenmemiştir. Cemil Raşit'in portresini yaptığı o fırtınalı dönemini çok iyi anımsıyordu.

"O çok sonralarıdır," dedi, "bu Cemil Raşit'in gençlik resimlerinden birisi. Nilgün, Cemil Raşit'e sırlısklam âşkıtı, ama bunu ona hiçbir zaman söyleyemedi."

Nedim Eren, Rasim Olcay'ın elinde tuttuğu portreye baktı.

"İşte o gençliğimizin fırtınalı günlerinden birinde bana Cemil Raşit'in bir portresini yapmayı düşünüp düşünmediğimi sordu. Cemil Raşit arkadaşdım ama o zamana dek onun bir portresini yapmayı hiç düşünmemiştim. Nilgün'ün bu önerisi üzerine Cemil Raşit kabul ederse bu portreyi yapabileceğimi söyledi."

Nedim Eren sessizce portreye bakıyordu. "Ne düşünüyorsunuz?" diye sordu Rasim Olcay.

"Yakaladığınız bu yüz rastlantısal, daha doğrusu çok kısa bir anın anlatımı olmalı," dedi Nedim Eren.

"Sanırım, yani ne demek istediginizi anladığımı sanıyorum."

Nedim Eren son bir kez daha portreye baktı. Cemil Raşit'in hangi yüzüydü bu? Portrenin en başarılı yanının Cemil Raşit'in dudaklarındaki alayçı kıvrım olduğunu düşündü.

Karanlık Bir Romanda

Son zamanlarda Nedim Eren iyi uyuyamıyordu. Şebnem bunu gente boyu yataktan dönüp durmasından anlıyor, ama Nedim'e bunu bir türlü soramıyordu. Nedim Eren, Funny ile oynayıp dururken Şebnem onları seyrediyor ve onu bu denli üzен şeyin ne olduğunu sorup duruyordu kendisine. Köpek ziplıyor, bahçe duvarına dek hızla koşup, sonra geri döñüyordu; Nedim Eren, köpeği şaşırtmak için arada bir yerden aldığı bir şeyi atar gibi yapıyordu. Aydın Tan'la Faruk Soyer arasındaki tartışmanın olduğu yemeğin üzerinden üç hafta geçmişti ki, Nedim Eren'in telefonu çaldı. Nedim Eren, Aydın Tan'ın bu denli kısa bir süre içinde kendisi ni arayacağını hiç beklememişti için telefonda duyduğu sesin Aydın Tan'ın sesi olduğuna bir süre inanamadı. Aydın Tan deniz kıyısında bir lokanta da buluşup, Cemil Raşit üzerine konuşmayı öneriyordu. Nedim Eren büyük bir hoşnutlukla kabul etti.

Buluştuklarında Aydın Tan kadehlerini Cemil Raşit'in şerefine kaldırmalarını istedi.

"Biliyor musunuz?" dedi. "Cemil Raşit en sevdiğim dostlarım dan biriydi." Gözleri dolmuştu, neredeyse ağlayacaktı. "Onun ilk romanını bennim yayınladığımı bugün çoğu kimse unutmuştur."

"Öyle mi?" dedi şaşkınlıkla Nedim Eren. "Ne yalan söyleyeyim, ben de bilmiyordum bunu."

"Evet, gençliğimde amatör bir yayınevimi vardı. Yalnızca *Umutsuzluğun Son Yüzyılı*'nı değil, başka birkaç kitabı daha, sözgelimi *Erotik Şiriller'i* de ben yayınlamıştım. Birlikte kitabın son düzeltmelerini yaptığım geceyi bugün gibi anımsıyorum. Bir barda içtikten sonra, geç vakit eve gittik. Cemil Raşit baskının gecikmesine karşın gece yaşamından vazgeçmiyordu. Cemil Raşit'in çalışma masasının başında, koca bir şişe

raklıyı bitirip, kiraz yiyecek, gün ağarana dek romanın düzeltmelerini tamamladık. Şimdi düşünüyorum da, aradan onca yıl geçmesine karşın o gecenin anılarının belleğimde böyle canlı kalmasına şaşıyorum."

Aydın Tan kederle içini çekip susmuştı.

"O yıllarda," dedi Nedim Eren, "*Umutsuzluğun Son Yüzyılı*'nın tutulmamasının nedeni sizce neydi?"

"Bence binlerce nedeni vardı. Özellikle Ahmet R. değil burada sözünü etmek istedim; sonuçta şimdilerde çok daha kolaylıkla anlaşılabilir nedenlerle bu değerli yorumcu, Cemil Raşit'in çağdaşları saydığı daha birçok başka yazarla ilgilenmek zorunda kaldığı için, o sıralarda üçüncü kitabını belki yeni yayımlamış ve daha çok genç olan, üstelik savunduğu hemen her düşünçeyi oldukça aşırı bulduğu Cemil Raşit'le doğal olarak ilgilenemezdi. Ahmet R.'ye bakılırsa Cemil Raşit'in yıllar sonra yazacağı son romanındaki, yani *Soğuk Tanrı*'daki dünya, daha o zamanlardan çevresindeki hemen her şeye soğuk bir gölge düşürmeye başlamıştı."

"Cemil Raşit ne düşünüyordu bu konuda?"

"Umurunda bile değildi. Bunu size Cemil Raşit'in sözleriyle anlatmak isterim. Bir akşam birlikte yürüken, biliyor musun Aydın, demişti bana, kitaplarımın tutulmamasının en önemli nedenini söyleyeceğim såna. İnsanların içindeki karanlık bir duyumu, bir takıntıyı dile getirdiği için istenmiyorlar. Oysa insanlar her şeyin daha iyiye gittiğine inanmak istiyorlar. Oysa ben daha kötüye gittiğini anımsatıyorum onlara. Bu da hemen herkesi rahatsız ediyor."

Bir süre ikisi de konuşmadan öylece durup, karanlık denize baktılar. Lokanta giderek kalabalıklaşmaya başlamıştı.

"O geceyi izleyen sekiz yıl, anımsadığım üç önemli sahneyle özetlenebilir: Cemil Raşit, Rasim Olcay ve Can Ural'la uzun bir akşam yemeği; Madrid'de buluştuğum Cemil Raşit'le Barselona'ya bir yolculuk; Cemil Raşit'i bir tutukluluk sırasında Faruk Soyer'le birlikte ziyaret. Yağmurlu bir gün hapisanede onu ziyaret etmişik, bize yazmakta olduğu yeni romanından söz etmişti. Cemil Raşit bu tutukluluğun sonunda, hükümete karşı tutumunu değiştirdi, sanırım Faruk Soyer aracılığıyla Sosyalist Parti'yle ilişkiye girdi."

Uzun süren bir sessizlik oldu ama sonunda konuşan yine Aydın Tan oldu.

"O yemekte Cemil Raşit'in intiharına inanmadığımı söylemiştim. Aslında bu olayın bir cinayet olduğuna inandığım anlamına da gelmiyordu."

Nedim Eren'in aklına garip ama garip olduğu denli de gerçek olabilecek bir olasılık geldi. Cemil Raşit gerçekte gizli bir yerlerde yaşıyor olabilir miydi? Kitabının belki de hiç beklememiği ve istemediği başarısı, onu bu tuhaf düşüşün kurgusunu hazırlamaya mı itmişti. Apansızın aklına gelen bu düşünce onu dehşetle ürpertti.

Aydın Tan'a yüzü korkunç görünmüş olmalı, onu yatıştırmak ister gibi gülümseyerek sürdürdü sözlerini.

"Aklinızdan geçeni anlıyorum dostum. Cemil Raşit yaşıyor olabilir mi, ne yazık ki bu konuda kesin bir düşüncem yok. Benim söylemek istedigim romanın sonundaki *Düş Gemi* bölümüyle ilgili, hani şu denize atlayıp gemiye çıktıgı bölüm. İki olasılık var kabaca, birinci olasılıkta diyelim ki Cemil Raşit canına kıymaya önceden karar verdi, bu karanlık deniz bölgünü bilerek yazdı. İkinci olasılıkta, bu bir rastlantıydı ve Cemil Raşit bir cinayete kurban gitti. Bana her iki olasılık da uzak geliyor."

Burada Nedim Eren sözünü kesti. "İkinci olasılıkta acaba Cemil Raşit'in kendi ölümünü öngördüğünü, yani diğer bir deyişle katilinin onun kitabından haberi bile olmayan bir zavallı olduğunu düşünemez miyiz? Romanda, bilicilikle ilgili uzun konuşmalar, bu konuda ileri sürülen birtakım düşünceler olduğuna göre bu hiç de uzak bir olasılık gibi görünmüyör."

"Hayır, tam da romanda bu türden düşünceler ileri sürüldüğü için böyle bir şey olamaz gibi geliyor bana," diye karşı çıktı Aydın Tan. "Böyle bir şeye inanmak akıl dışı olur. En azından Cemil Raşit'in anısına bir ihanet anlamı taşıır. Cemil Raşit bilicilik ve yıldızlarla ilgili bölümleri alaylı bir dille yazmıştır."

"Sanırım haklısınız," dedi Nedim Eren. "Yine de bana öyle geliyor ki birtakım genellemeler yaparak bir sonuca varmamız çok zor. Biliyorsunuz sürekli canı sıkılan, değişik ve gizemsel olandan hoşlanan Cemil Raşit'in kendisinin de pek akla uygun bir yaşam sürdürdüğü söylenenemez."

"Orası öyle de," dedi Aydın Tan, "şunu unutmayın, benim sözünü ettiğim bir genellemeden çok, Cemil Raşit'in yazdığı romanın belli bir bölümüne, yani şu *Düş Gemi*'ye gidebilmek için giysileriyle denize atlacağı bölümde yönelik bir sav. Nasıl demeli, bu bölüm sanki başka bir kalemden çıkmış gibi. Bu sonuca varmanın nedeni yalnızca bir sezgi değil, bu bölümün Cemil Raşit'in anlatım özellikleri ve edebiyat anlayışıyla en ufak bir ilgisinin olmayışı."

"Ama Cemil Raşit'in kaleminden çıktığını biliyoruz," dedi Nedim Eren.

Onun bu konuda kesin konuşması Aydın Tan'ı şaşırtmıştı. "Doğrusu," dedi, "ben o kadar kesin bir gerçek olarak görmüyorum bunu. Geçmişte de buna benzer örnekler görülmüştür. Neyse bu olasılık bir yana, bir de şu var..."

Nedim Eren merakla bekliyordu Aydın Tan'ın söyleyeceklerini.

"Cemil Raşit'in edebiyat anlayışını çok iyi bildiğimi sanıyorum," diye sürdürdü konuşmasını Aydın Tan.

Bu sırada Yunanca bir şarkى çalışmaya başladı. Cemil Raşit bu şarkiya bayıldırdı, dedi Aydın Tan, söyleyeceği şeyi unutmuş gibi bir süre düşündü. Birdenbire lokantanın pisti dans edenlerle dolmuştu.

"Daha önce de belirttiğim gibi, ilk romanını yayinallyarken yaptığıımız uzun söyleşilerde roman sanatı, anlatı kişileri, anlatım teknikleri ve bunun gibi bir yoğun ayrıntı üzerine ne düşündüğünü öğrenmek olanağını bulduk. Sözgelimi Cemil Raşit anlatılarını genellikle birinci tekilde yazar. Bu yüzden kimileri anlatıcıyı yazarın kendisi sanma yanlışmasına düberler. Bu romanın kahramanını Cemil Raşit'in kişiliğiyle özdeşleştirmekten kesinlikle kaçınmak gereklidir."

Aydın Tan bir süre sustu.

"Devam edin lütfen," dedi Nedim Eren.

"Şu sözünü ettiğimiz bölüme gelince, doğal olarak birinci tekilde yazılmış. Çünkü romanın başından beri anlatıcı değişmiyor, bu bölümde birdenbire değişmesi anlamsız olurdu."

"Neye göre anlamsız?" diye sordu Nedim Eren.

"Sanırım Cemil Raşit'in yazdığı metnin kendi içinde tutarlı olduğu konusunda benimle aynı düşünceyi paylaşıyorsunuz?" dedi Aydın Tan iç-kisinden koca bir yudum alarak. Nedim Eren'in yanıtını beklemeden konuşmasını sürdürdü.

"Romanın anlatıcısı, yolculuklar yapıyor, seviyor, acı çekiyor ve biz bütün öyküyü bu anlatıcının ağızından dinliyoruz. Sonunda ne oluyor, anlatıcı arabasından çıkip giysileriyle denize atlıyor. Burada Cemil Raşit anlatıcı üçüncü tekil yazmaya başlasaydı, romanın demin sözünü ettiğim kendi iç tutarlılığını tehlikeye atmış olurdu."

"Bu bölümde anlatıcı ölmüyor ki," dedi Nedim Eren bu düşüncesi-nin de Aydın Tan tarafından kolayca çürütüşe depuisinden belirgin bir korku duyarak.

"İşte benim de söylemek istediğim bu," dedi Aydın Tan. "Ölmemesi gerekiyordu, çünkü Cemil Raşit'in uyguladığı teknik bunu gerektiriyordu,

başka türlü olamazdı, çünkü bu bölümde bütün roman gibi birinci tekilin ağızından yazılmıştı."

Nedim Eren önündeki mezelerle ilgilenir gibi yaptı ama büyük bir ilgiyle dinlediği belliyydi.

"Umarım canınızı sıkıyorum?" dedi Aydın Tan.

"Hayır, asla sıkmiyorsunuz. Nasıl bir sonuca varacağınızı doğrusu merak ediyorum."

Nedim'in yanıtı sanki onu rahatlatmış gibi hafifçe içini çekti.

"Klasik bir roman biçiminde, yani üçüncü tekille yazılmış bir romanda, bir anlatı kahramanının ölürken belleğinden neler geçtiğini anlatabiliriz ama başta da söylediğim gibi bu Cemil Raşit'in hiç seçmediği bir yoldu. Cemil Raşit daha önce yazdığı birinci tekil anlatıcısı olan bir romanda, denizde boğulan birinin duygularını birinci tekil anlatıcıya anlatırır. Bakın nasıl yapar bunu. Denizde boğulan kahramanın son anları nasıl anlatılabilir diyerek işe başlar ve anlattıktan sonra da kahramanının son anlarını anlatmaya çalıştığını ama bunu gereki gibi yapıp yapamadığıını bilemediğini söyler çünkü önceden yaşanmış olan hemen her şey bu kısa an bellekten hızla geçenlerin bir parçasını oluşturabilir."

"Bu iyi bir çözüm mü?" diye sordu Nedim Eren.

"Kuşkusuz iyi bir çözüm," dedi Aydın Tan, "denizde boğulan kahramanın zihninden nelerin geçtiğini bilemeyeceğimiz, diğer bir deyişle bunları hiçbir zaman doğrulayamayacağımız için, Cemil Raşit'in anlatıcısı sonsuz sayıdaki deneyimin bir kısmını anlatmayı deneyerek, metnin anlamını korumuş oluyor. Aslında anlattıkları boğulan adamın değil anlatıcının deneyimleri. Yoksa kesin bir deyişle belleğinden şunlar şunlar geçti diye anlatsayıdı, bir düşünün, ne denli anlamsız olurdu. Şimdi Cemil Raşit'in son romanının bu bölümü anlatıcının ölüm anında belleğinden geçenlerse, bu anlatıcının o bölümde öldüğü anlamına gelir ki bunun doğru olmadığını biliyoruz. *Düş Gemisi* bölümünden sonra roman sürüyor."

"Haklısınız sanırım," dedi Nedim Eren, "gençliğinde yazdığı bir romanda düşmediği bir anlamsızlığa bu romanda kesinlikle düşmüş olamaz."

"Tamam," dedi Aydın Tan, "beni anlamaya başlıyorsunuz. Zaten anlatıcı romanın başlarında sevgilisine ne diyordu, şöyle bir şeyler, anımsayacaksınız: 'Gemiyi, oyunu, hemen her şeyi. Daha doğrusu bir ölümü yazmak; bir tür yokoluşu, beklenmeyen bir bitiş, sonsuz bir arayışın sonundaki o acımasız, ölüme özgü yargayı, insanın bu ölüm karşısındaki za-vallılığını ve çirkinliğini yazmak istiyorum.'

"Sonuçta böyle bir imgenin ne olabileceğini araştırmak için mi yazmış oluyor bütün bu romanı?" diye sordu inanmayarak Nedim Eren.

"Daha da fazlası. Böyle bir imge için yazmış olabilir," dedi Aydın Tan. "Bütün roman belki de o anlatıcının bütün yaşamını özetleyen ışıklı gemi imgesi için yazılmış olabilir."

"Sonuçta romanın bağlamından bunu çıkarsıyoruz öyle mi?"

"Evet," dedi Aydın Tan, "*Düş Gemi* bölümünün anlattığı şey çok açık; anlatıcı son anda ölümden kurtuluyor ve ışıklı bir gemi tarafından kurtarılıyor. Bu onun zaten başından beri aradığı ve düşlediği gemi ve üstelik de..."

Nedim Eren heyecanla Aydın Tan'ın sözünü kesti.

"Peki ama bu Cemil Raşit'in ölümediği anlamına gelir mi?"

"Bunu söylemedim," dedi Aydın Tan. "Benim söylediğim yalnızca bir varsayımdır. Roman olasılıklar düzleminde bir araştırmaysa, Cemil Raşit'in başına romanında anlattığı bir felaketin üstelik betimlediği gibi gelmesi çok uzak bir olasılıktır. Bence Cemil Raşit bu romanda, özellikle Girit saldırısıyla, anlamsız bir ölümün insanın başına her an gelebileceği ni anlattı ve aynı şeyi kendi yaşamında da gösterdi."

"Nasıl?" diye sordu Nedim Eren biraz da öfkeyle.

"Çekip gitti," dedi Aydın Tan kısaca.

"Gitti mi? Nereye?"

"Ne bileyim, kayboldu," dedi Aydın Tan biraz da bikkinlilikla. "Bu konuda elimizdeki veriler yetersiz. Bir gemiye mi binip gitti, bilemiyoruz."

Sonra kendi kendine gülmeye başladı.

"Gördüğünüz gibi doğrulayamadığınız gerçeklerle ilgili varsayımlar ileri sürmekten öteye gidemiyoruz. Zaten değil mi ki Cemil Raşit ortalarada yok, yaşamasının ya da ölmüş olmasının bir anlamı var mı sizce?"

Nedim Eren bir süre kuşku ve çekingenlikle kıvranaarak ne yanıt verebileceğini düşündü. Sonra konuşmaktan vazgeçip lakerdadan aldığı bir parçayı çiğnemekle yetindi.

Aydın Tan birdenbire, "Üzerinde çalıştığın söz konusu kitabı yazmanın isteyen kimdi?" diye sordu. Nedim Eren böyle bir soru beklemediği için kısa bir şaşkınlık geçirdi ve yanıtlanmadan önce bir süre düşündü. "Ondan nefret eden birisi," dedi.

"Nefret çok abartılı bir sözcük, peki ama kim?"

"Şeyda Gözen," dedi Nedim Eren. "Bana neler anlattı, bir bilseniz, sonra bir yören mektup ve elyazması verdi. Üstelik bütün bunlar daha önceki çalışmalarımı geçersiz kılabilecek önemli belgelerdi." Nedim Eren

söylediyip söylemememkonusunda kısa bir kararsızlık geçirdi. "Bana inanmayacaksınız, bir de *Soğuk Tanrı*'nın elyazmalarını verdi. Üstelik kitabından oldukça değişik."

Aydın Tan şaşkınlıkla ona baktı. "Peki ama romanın daha eskiden yazılmış bir biçim olabilir," dedi.

"Bunu ben de düşündüm," dedi Nedim Eren. "Belki romanın bizim bilmediğimiz daha başka biçimleri de var. Bana sorarsanız, Cemil Raşit bizi kuşkuya düşürmek için bunu özellikle yaptı."

"Şeyda Gözen'in nefretinin nedeni nedir?" diye sordu Aydın Tan.

"Cemil Raşit'in romanında kendisini anlattığını düşünüyor."

"Şeyda Gözen olamaz Ebru kişiliği," dedi Aydın Tan. "Çünkü Ebru kültürlü çizilmiş bir kişilik değil. Üstelik Cemil Raşit'in yazdıkları, kısacası *Soğuk Tanrı* olmasa Ebru'nun tartışmaya değer hiçbir gerçekliği olmayaçaktır."

"Herneyse," dedi Nedim Eren. "Hayır, ben böyle bir şey yapamam, onun istediği gibi bir kitap yazamam. Kuşkusuz bu Cemil Raşit'le ilgili kitabı yazmaktan vazgeçtiğim anlamına gelmiyor."

"Güzel, o zaman bize gerekli olanın Cemil Raşit'in yapıtı olduğunu," dedi Aydın Tan, "asla yaşamı olmadığını sakın unutmayın."

Aydın Tan denize dönüp baktı. Boğaz turuna çıkmış ışıklı bir gemi, yüzen bir lokanta, ağır ağır geçiyordu. Aydın Tan gemiyi göstererek, "Bir gece de şöyle bir gemide yemek yiyeлим," dedi.

Nedim Eren, neden olmasın, çok iyi olur, diye yanıtlayacaktı onu, ama Aydın Tan konuşmasını sürdürdü.

"Biz Cemil Raşit'in anlatıcısını çözmeye çalışıyoruz. Oysa yaşam da bir kurgu değil mi?"

Nedim Eren bu kez kaygıyla baktı ona.

Aydın Tan başını sallayarak sanki kulağına fısıldar gibi: "Bilmem farında misin?" dedi. "Sanki bilinmezliklerle dolu kapkara bir denizde gidiyoruz ve bir göz sürekli überimizde, bizi izliyor."

Nedim Eren kuşkuyla etrafına bakındı. Sanki biraz öteden geçen gemi değildi giden, onların oturdukları kıyı lokantası karanlık bir denizin üzerinde yol alıyordu. Hafifçe ürperdiğini hissetti.

Birlikte lokantadan çıkıştı biraz ötede bekleyen bir dizi taksiye doğru yürüken, "Dostum Nedim Eren," dedi Aydın Tan, sesi neredeyse titreyerek. "Siz de, ben de, belki Cemil Raşit de, evet bizler de sanki birer roman kahramanız ve karanlık bir romanda yaşıyoruz."

Uzun Sürmüştü Gece

Nedim Eren'in aklına çılğınca denebilecek bir düşünce geldi. Üzerinde biraz daha düşününce hiç de olmayacak bir şeymiş gibi görünmedi gözüne. Yemekteki en yakın arkadaşının bile, bir yabancıyı Cemil Raşit sanması belki de doğal sayılırdı, ne de olsa onu yıllardır görmemişti. Nedim Eren, bu düğümü çözebilmesi için işe nereden başlaması gerektiğini bilmiyordu. Ne de olsa olayın üzerinden çok uzun bir zaman geçmişti. Sonunda Cemil Raşit'in özellikle son dönem yapıtlarıyla, *Soğuk Tanrı'yı* basan yayinevine uğramasının yararlı olacağını düşündü.

Ertesi sabah Nedim Eren, Cemil Raşit'in yayıcısıyla görüşebilmek için erkenden yayinevine gitti. Yayinevi yöneticisinin odasına girdiğinde kararını vermişti; her şeyi bildiği izlenimini verecekti. Cemil Raşit'le ilgili olarak sürdürdüğü bir araştırma için son romanı *Soğuk Tanrı'nın özgün metinlerini görmek* istediğini söyledi. Yayinevi yöneticisi, Nedim Eren'i daha önceden tanıyordu, onu kibarca karşıladı, camin kıyısındaki bir koltuğa oturttu.

"Üzgünüm," dedi, "bu konuda size yardımcı olamayacağız. O andamda özgün metin, yani elyazması ya da daktiloyla yazılmış herhangi bir şey yok elimizde. Roman bize bir bilgisayar disketinde geldi."

"Anlıyorum," diye mırıldandı Nedim Eren. Daha ilk attığı adımda geri çekilmeyi kabullenemiyordu.

"Size bir şey sormak istiyorum," dedi sesinde kararlı bir tınıyla, yayinevi Yöneticisi merakla bekliyordu.

"Cemil Raşit'in ortadan kaybolması konusunda siz ne düşünüyorsunuz? Bu ortadan kayboluşun özellikle o yıllarda romanın satışını artırdığı çok açık."

Yayinevi yöneticisi bu konunun yeniden açılmasından huzursuz ol-

muştu. "Bu konuda gereken her türlü soruşturma o zaman yapılmıştı," diye homurdandı.

"Belki," dedi Nedim Eren büyük bir rahatlıkla. "O araştırmaları yapınlar, onuruna verilen yemekte, o gece masada oturanın Cemil Raşit olmadığını anlayamamış olabilirler."

Yayinevi yöneticisinin saradığı gözünden kaçmadı. Nedim Eren büyük bir acımasızlıkla aklı yürütmeye devam etti.

"Söyler misiniz Cemil Raşit nerede?"

"Ah, kimbilir nerede.." dedi yayinevi yönetici, ellerini nereye koymayı bilemiyordu. "Ortadan yok oldu, o yemek gecesinde..."

"Ondan söz etmiyorum, o sizin parayla tuttuğunuz birisiydi. Öğrenmek istedigim gerçek Cemil Raşit'in nerede olduğu. Bu konuyu polise anlatmamı istemezsiniz sanırım. Her şeyin yeniden başlaması hiç iyi olmaz."

"Peki, istedığınızı anlatacağım," dedi yayinevi yönetici çaresizlik içinde, Nedim Eren'in ısrarı karşısında yenilmişti.

"Bunu nasıl yaptığınızı bileysem de, sizin de ayırmsadığınız gibi, Boğaz'daki yemek gecesi orada bulunan asıl Cemil Raşit değildi. Uzun bir süreden beri onu gören olmamıştı. Biz de ona benzeyen birisini bularak, adını vermek istemiyorum ama profesyonel bir oyuncu olduğunu söyleyebilirim, bu usta işi oyunu sahneledik. Sandığınız gibi onu parayla filan tutmadık. Cemil Raşit'in gençlik arkadaşıydı ve onun yerine geçmemi gönüllü olarak kabul etti."

"Nasıl? O sıralarda Cemil Raşit'i siz de mi görmemiştiniz?"

"Hayır, aslina bakarsanız hiçbir zaman tanışmadık. Disketi onun adına bir başkası getirmiştir.

"Elimizde yeni bir kopyası var *Soğuk Tanrı'nın*" dedi Nedim Eren, "sizin yayınladığınızdan çok değişik bir metin bu."

"Bu kesinlikle bizim suçumuz değil," dedi yayinevi yönetici. "Biz daha önceden onu bu konuda uyarmıştık. Romanın bulunduğu disketi, kurşun bir kutuya yerleştirmelerini söylemiştık. Sanırım hava alanındaki kontrol işlerinde kullanılan makine diskete zarar verdi. O zaman Cemil Raşit'le yeniden ilinti kurmaya çalıştık ama bunu başaramadık. Sonunda zarar gören kısımları arkadaşlarımız bir anlamda yeniden yazmak zorunda kaldılar."

"Cemil Raşit, sonraları romanının böylesine değişik ve yanlış bir biçimde yayınamasına tepki göstermedi mi?"

"Dediğim gibi, onu aramış ama bulamamıştık, bize yeniden yazma-

di." Bir süre düşündükten sonra, "aslına bakarsanız bu değişikliği ancak bir rastlantı sonucu anlayabilirdi," dedi yayinevi yöneticisi. "Neden der seniz, kitaplarını bir kez daha okumadığını duymuşum."

"Ondan daha sonra hiç haber almadınız mı?"

"Anlatmaya nereden başlayacağımı bilmiyorum. Daha önceleri de birkaç kez bize yazmıştı. Karışık bazı düşünceleri vardı, bize anlaşılmış gelmişti. Romanı yayınlanacağı sıralarda aldığımız son mektubunda inanmayacaksınız ama Cemil Raşit güzel bir oyun sahnelememiz gerektiğini yazıyordu."

"Sözünü ettiğiniz yazışmalara bakabilir miyim?"

Yayinevi yöneticisi Nedim Eren'in anlattıklarını kuşkuyla karşısına üzülmüş gibi yaparak, "Bütün yazışmaları sakladığımızı sanıyorum," dedi.

Bunun üzerine Nedim Eren, bir gün kendilerini savunabilmek için Cemil Raşit'in son mektubunu sakladıklarına hiç kuşkusunu olmadığını söyledi. İşte tam şu sırada o gün gelmişti ve bu mektubu Nedim Eren'e vermeleleri gerekiyordu. Nedim Eren'in bu işin üzerine gitmekte kararlı olduğunu anlayan yayinevi yöneticisi telefona uzanarak arkadaşlarından Cemil Raşit'in söz konusu mektubunu getirmelerini istedi.

Kısa bir süre sonra Nedim Eren mektubu okuyor, ondan gizli bir anlam çıkarmaya çalışıyordu. Oysa mektup oldukça kısa ve yalındı. Neredeyse bir mektuptan çok kısa bir notu andırıyordu.

"Sayın yayinevi yöneticisi, biliyorum ki bu romanı yayınlayıp yayımlamamak sizin elinizde. Geçmiş bir yana benimle ilgili bildiklerinizin çok kısıtlı olduğu gerçekini kabul etmeniz gereklidir. Kendinize ve bir gün bu konuda sizi sıkıştırın herhangi bir başkasına da durumu şöyle özetleyebilirsiniz; uzun bir yolculuğa çıktım ve kimseye ne zaman döneceğimi söylemedim."

Nedim Eren yayinevinden ayrılırken yönetici, "Lütfen bu konu aramızda kalmalı," diyor. "Herkesin inandığı ve doğruluğundan kuşkulananmadığı bir gerçeği yalanlamak kimseye bir yarar sağlamaz."

Hemen ertesi gün, Nedim Eren, Cemil Raşit'in yerine geçen oyuncuya konuşabilmek için rol aldığı oyunu izlemeye gitti. Yayinevi yöneticisinin, oyuncunun adını verip vermemesi önemsizdi, çünkü Nedim Eren kim olduğunu kolaylıkla kestirebiliyordu.

Enis Peker, yıllar önce Cemil Raşit'in evinde yapılan edebiyat toplantılarına da katılan, kendisi de bir iki oyun yazmış tanınmış bir oyuncu

cuydu. Yıllar önce onu bir Çehov oyununda izlemiş, Enis Peker olağanüstü oyunuyla onu gerçekten büyülemiştir.

O gece tiyatro salonu oldukça kalabalıktı. Max Frisch'in *Kont Öderland* adlı oyunu sahneleniyordu. Enis Peker *Savcı* rolündeydi. Yaşamın kendi üzerindeki özgürlüğü kısıtlayıcı baskısını duyan bir kişiydi *Savcı*. Suçu düzende buluyordu ve onların yasaları yaşamcılık değil, ölümcüldü.

Oyunu izledikçe Nedim Eren, *Soğuk Tanrı'nın* kimi motifleriyle oyununkiler arasında birtakım benzerlikler olduğunu gördü. Sözgelimi masmavi uçsuz bucaksız bir deniz, özgürlük anlamına geliyordu. Üstelik bir de simge olarak kullanıldığı sandığı bir gemi maketi vardı ve bütün bunlar Nedim Eren'e *Düş Gemisi*'yi anımsatmıştı.

Savcı, kentten ayrılmak istiyor, bu nedenle de bir yat satın almak ve yalnızca resimlerinden tanıdığı Santorini'ye gitmek istiyordu. Denizin koca dalgalarından yükselen bu gerçek tanrıların yurdunda yaşamak istedğini anlatıyordu: çünkü orada kan ve kömür gibi sarp kayalar vardı; kapkara ve kırkırmızı. Deniz içinde sönmüş bir krater bekliyordu. Tebeşirden yapılmış gibi bembeяз, çok parlak bir kent, yükseklerde, dalgaların inleyerek vurup çatladı kayaların üstündeydi. Denizin mavili karanlığını ortasında, yalnız ve özgürdü; neşeli, gururlu ve yürekliydi. Dumansız ve alacakaranıksız, öbür dünya umudu olmayan bir göge, rüzgâra ve işığa doğru yükselmektedi.

Oyun ilerledikçe Nedim daha çok şaşırmaya başladı, çünkü *Soğuk Tanrı'da* olduğu gibi oyunda da sıcakla soğuk arasında bir karşılık yaratılmıştı. Sonra gündelik yaşamındaki tekdüzelik durmaksızın vurgulanıyordu, oyunda bu nedenle işlendiği söylemeyecek bir cinayet vardı. Nedim Eren, bir cinayet nedeni olarak yaşamındaki tekdüzelik ve yinelenmeyi ile ri sürmenin de anlamsız olduğunu, düşündü. Nereden bakılırsa bakılsın *Soğuk Tanrı'daki Girit saldırısı* da anlamsızdı.

Enis Peker, çok iyi bir oyun çıkarıyor, *Savcı'nın* etkileyici konuşmalarında sesinin olanaklarını sonuna dek kullanıyordu.

Oyundaki yeni bir gelişme Nedim Eren'in ilgisini çekti; çünkü *Savcı*, liman belgelerini sorduklarında, onları, "Baltam var," diye yanıtlıyordu.

Kısa bir süre sonra çok daha fazla şaşıracaktı, koltuğunda oturuşunu değiştirdi ve kulak kesildi. Şimdi salonda yalnızca Enis Peker'in sesi duyuluyor, bu ses sanki izleyiciyi soruluyordu: Günümüzde baltasız ne reye gidilebilirdi? Bu sınırlar ve yasalar cengelinde, bu belgeler dünyasında, bu düzen tımarhanesinde...

Sonra Enis Peker, karşısında duran oyunculara biraz daha yaklaştı, elini gözdağı verir gibi onlara doğru uzattı. "Düzeninizi tanırım," diye bağırdı. Sonra doğduğu yeri, Öderland'ı, insana göre olmayan, insanların asla gelişemediği yeri anlatmaya başladı: Emeğin meyvaları, bunlar Öderland'da var olan tek şeydi. Hiçbir şey armağan değildi, her şey bedeldi. Üstelik her şey görevdi. İnsan yaşadığı için tedirgindi, herkes bir anlam peşindeydi. Sıslı havada yeşeremeyen sevincin yerine koyacağrı bir şeylerin peşindeydi. Çünkü Öderland'da yazlar kısaydı ve güneşin yeterli olmadığı bir yerde yeterli olmayan zevke teslim olursanız her şeyinizi yitirirdiniz. Alacakaranlık tekrar bastırdığında her şey kararındı, çünkü her şey belirsizdi, gerçek dışıydı. İnsanı boğan ve kusturan bir tedirginlik büyürdü.

Nedim Eren, oyunun bitiminde kalabalığın dağılmasını bekleyerek bir süre koltuğunda sessizce oturdu ve oyunda ateşle suyun yanyana geldiği adayı, Santorini'yi düşündü. *Soğuk Tanrı*'daki Santorini'yi imgeleminde canlandırmaya çalıştı. Sonra yerinden yavaşça kalktı ve kulise giderek Enis Peker'i görmek istediğini söyledi. Ne yazık ki Enis Peker kuisten ayrılmıştı. Onu tiyatronun lokalinde bulabileceğini söylediler.

Nedim Eren, prova yapan oyuncuların, bir salonun giriş kapısında beklenen balerin kızların yanından geçti. Uzakta bir yerden arada bir keman sesi geliyordu.

Enis Peker'e kendisini tanıttı. Başarılı oyunundan ötürü onu kutladı. Enis Peker'in oyunculuğuyla gururlandığı, dudaklarındaki şeytanca kıvrımdan ve gözlerindeki hafif ama oldukça etkili denebilecek parlamalarдан belliydi.

Cemil Raşit'le ilgili olarak yaptığı çalışmalardan söz etti ve son zamanlarda elde ettiği yeni bilgileri sıraladı. Enis Peker, önceleri anlamazlıktan geldiyse de Nedim Eren'in hemen her şeyi bildiğini görünce, geri kalan birkaç ayrıntıyı da anlatmak zorunda kaldı.

"Cemil Raşit, o gece oynayacağım rolü enince ayrıntısına degen önceden yazmıştım," dedi Enis Peker. "Her söyle ve davranışa karşılık gelmek üzere değişik yanıtlar hazırlamıştı. Onun yazdığı metnin dışına çok az çıktıım."

"Peki kendisi de İstanbul da mıydı?"

"Elbette ben denize atladiktan sonra Boğaz'ın aşağılarında bir yerden sandalla gelip beni alacaktı."

"Peki geldi mi?"

"Hayır," dedi Enis Peker, "sanırım bir aksilik olmuştu. Belki akıntı benni biraz uzağa sürüklemeşti. Cemil Raşit sözleştiğimiz yerde beni bulamamış olabilirdi. Uzun sürmüştü bu soğuk gece, elbiselerim ağırlaşmıştı ve beni denizin dibine çekiyordu. Sonunda yüzerek güclükle kıyıya çıktım."

"O günden sonra Cemil Raşit'ten bir haber alabildiniz mi?"

"Hayır, sanırım yurt dışına gitmişti."

"Doğrusu anlayamıyorum," dedi Nedim Eren, "o gece yemekte hazır bulunanları nasıl kandırınız?"

Bunun üzerine Enis Peker, oyunlarda hak ettiği övgüyü alan o ünlü kahkahasını patlattı. "O gece yemektekilerin çoğu Cemil Raşit'i tanımadı bile. Bir Aydınvardı, o da çok uzakta oturuyordu, ilk karşılaşlığımızda yalnızca el sıkıştık, üstelik Cemil Raşit'i yillardan beri görmemişti." Sonra birden, "Lütfen, beni dikkatle izleyin," dedi. Şimdi yüzünde de-ğişik bir anlatım vardı, bir şiir okumaya başladı.

*"terkedilmiş olanı bulduñ bu sana uygundu
zamansız savrulmadın biraz da korktun
yitişin onaylandı gecenin koyuluğu ardında
ögle sicağı miskin zaman
unutulmuş olanı bulduñ bunu anlayabilirim
attın ayrıntıları kafandan sanki senin için
yeni yaratılmış gibi evren bak bunu anlayamam
hazırlandın ateşe suya toprağa
öfkeyi seçme hüznü de seçme
hiç hazır oldun mu rüzgâra savrulmaya"*

Okumayı bitirdikten sonra yumruklarını sıkıp havaya kaldırıldı ve sanki düşsel bir kalabalığı selamlar gibi yaptı. Şiiri çok yüksek sesle okumamıştı ama Enis Peker'i tanıyan çevre masalardan şakacı alkış sesleri duyuldu. Şimdi Cemil Raşit girmiş, usta oyuncu yeniden Enis Peker olmuştu.

"Sevgili genç dostum," dedi, "Cemil Raşit'i tanışaydınız, çok daha fazla etkilenirdiniz, bundan hiç kuşkunuz olmasın."

Geçmiş Yeniden

Soğuk Tanrı üzerine yapılan eleştirilerde üzerine en çok söz söyleyen bölümlerden biri, romanda Leonard C.'ye, daha belirgin olarak da şairin Yunanistan'da yaşadığı döneme ilişkin yapılan alaylı anıstırımanın yer aldığı bölümdür. Faruk Soyer bir yazısında bu konuya değinmiş, Cemil Raşit'in Leonard C.'nin müziğini ve yazdıklarını sevdığıni, burada yaptığına bir alaycılıktan çok bir saygı olduğunun düşünülmesini önermiştir.

Nedim Eren daha önceki konuşmalarından Cemil Raşit'in çok eskiden uzun bir Atina yolculuğuuna yakın arkadaşı Aydın Tan'la çıktığını biliyordu. Nedim Eren sonunda Aydın Tan'la bu konuyu konuşmasının yararlı olacağına karar verdi. Aydın Tan'ın kendisine hâlâ anlatmadığı çok şey olduğuna inanıyordu. Özel dosyalar tutan Selçuk Akın, Aydın Tan'la ilgili dosyanın en incesi olduğunu itiraf etmişti.

Aydın Tan, Cemil Raşit'in düzyazlarını seviyor, roman yazmaya başladıkten sonra şirinden koptuğunu düşünüyordu. Gençliğinde yazdığı bir yazında, bu konuya şöyle degeinmişti; "Cemil Raşit yıllarca şiirle uğraştıktan sonra, düzyazıya geçince içim iyi bir şairi kaybetmenin acısıyla doldu. Geçen yıllar bana yanlışmadığımı gösterdi, çünkü Cemil Raşit o zamandan beri şire pek önem vermemeye başladı."

Cemil Raşit'e gelince Aydın Tan'ın düşüncelerine pek önem verdiği söylenenemezdi. Can Ural, bir zamanlar Cemil Raşit'in ve başka yazarların bulunduğu bir yemekte geçen bir konuşmayı aktarmıştı. O yemekte, Aydın Tan'ın *Üç Büket* dergisindeki *İronide Kantarın Topuzunu Kaçırmak* adlı yazısından söz ettiklerinde yalnızca gülmekle yetinmişti. Nedim Eren çok daha sonraları söz konusu yazıyı bulup okumuştu.

Erdemli diyebileceğimiz insanlar, diye yazmıştı Aydın Tan bu yazı-

sında, ironiden yoksun oluyorlar... Oysa nedir ironi dediğimiz şey. Çoku kez duyarsız bir ruhtur, ya da insanlığa duyulan ölümcül bir nefret...

Yazı, duyarsız ruha Voltaire'i, insanlığa duyulan nefrete de Shakespeare ve Byron'ı örnek göstererek sürüyor, ironinin katlanmak zorunda kalınan aşağılanmalara bir karşılık, uğranılan hakaretlere bir yanıt olduğunu söyleniyordu. Sonuç olarak yazı, Cemil Raşit'in şiirlerinde ortaya çıkan ironinin kökenlerine üstü kapalı bir şekilde deşinmiş oluyordu.

Nedim, Aydın Tan'a telefon etti ve buluşmak için bir gün saptadılar. Nedim Eren, Aydın Tan'la gelişen dostluklarına güveniyor, öğrenmek istediği hemen her şeyi anlatacağını umuyordu.

Aydın Tan, onu her zamanki sıcak davranışlarıyla karşıladı ve çalışma odasına aldı.

"Şu Atina yolculuğunu soruyorsunuz demek," dedi, düşünceli düşünceli başını sallayarak, alnı kırmıştı ve olduğundan daha yaşlı görünyordu. Cemil Raşit eski bir arkadaşıydı, ortak anıları o denli çoktu ki söz konusu yolculuk belleğinde çok özel bir yer kaplamıyordu. "Yine de, bu yolculuktan yararlanıp," dedi, "onu anlamaya çalıştım."

Anlattıklarında bir boşluk olduğunu Nedim Eren hemen sezmişti.

"Evet," diyordu Aydın Tan, "Hydra adasına birlikte gittik. O sıralarda Cemil Raşit düşünceli denizi seyrediyordu. Güzel bir gemi yolculuğu du. Sonra birlikte geri döndük. Hydra'ya yeniden gitti mi diye soruyorsunuz. Bilmiyorum, çünkü bir gün beni atlatmayı başarmıştı, neler yaptı kimbilir, işte o gün gitmiş olabilir."

"Lütfen anlatır misiniz?" dedi Nedim Eren.

Aydın Tan, Cemil Raşit'in bütün davranışlarını dikkatle izliyordu. O günlerle ilgili bir şeyler yazacağini biliyordu ve bu neredeyse aralarında bir iddiaya konu olmuştu. Aydın Tan gerçekten yaşananları yapıntı ve kurduğandan ayırmamak için Cemil Raşit'i neredeyse göz hapsinde tutuyordu.

Gel gelemiyorum Aydın Tan *sefahat* gecelerinin dışında oldukça erken yatardı ve bu yüzden de Cemil Raşit'in o gecelerde neler yaptığına bilemezdi.

"Bir gece," dedi Aydın Tan, "birlikte gitmemiz için Cemil Raşit bana uğradı. O gece çok yorgundum ve erkenden yatmayı düşünüyordum. Cemil Raşit bir daha yaşama olanağı bulamayacağım bir serüveni tembelliğim yüzünden kaçırıldığımı söyleyerek güldü. Onu yarı uykulu dinlemiştim, bir tekne yolculuğundan söz ettiğini anımsıyorum. Benden bir şeyler gizlediğine hiç kuşkum yoktu. Kendisiyle gelmem için beni kandırmaya çalışıyordu ama uykumu açacak en önemli noktayı söylememiştir. Durumdan

kuşkulanıp balkondan baktığında iki kızla birlikte aşağıda bir taksiye atlادını gördüm. Baktığımı görmüş, alayla el sallıyordu. Cemil Raşit o gece pansiyona dönmedi. Onu ancak ertesi gün akşam'a doğru görebildim."

Nedim Eren o gece de çizgili pijamalarınızı giymiş miydiniz, diye sormanın kabalık olacağını biliyordu. Ersin Arman'ın çok eski bir yazısını anımsamış, gülmeme için kendisini zor tutmuştu.

"Bu sizi atlattığını söylediğiniz gece, Hydra'ya gidişinizden önce miydi, sonra mı?" diye sordu Nedim Eren kibarca.

Aydın Tan bir süre anlamadan ona baktı. Birden gözleri parladi, eliyle alnına vurdu.

"Aman tanrıml!" dedi. "Nasıl oldu da anlamadım."

Kısa bir süre sessiz kaldı Nedim Eren. Sabırla bekliyordu ve Aydın Tan'ın da kendisiyle aynı şeyi düşündüğünü biliyordu.

"Sanırım Cemil Raşit, Hydra adasına ilk kez, işte o sözünü ettiğim gece gitmişti," dedi sonunda Aydın Tan üzünlle. Bu gerçeği, aradan bunca zaman geçtikten sonra anlamış olmak onu derinden yaralamıştı. "Anımsıyorum, ertesi gün gece nelerin olup bittiğini sorabilmek için kızları aradım, ne yazık ki o gün pansiyondan ayrılmışlardı."

"Cemil Raşit'e sormadınız mı?"

"Hayır, soramazdım," dedi Aydın Tan, "soramayacağımı biliyordu. Zaten sorsaydım bile gerçeği anlatmayacaktı, buna hiç kuşku yok. O gece özel bir tekneyle gitmiş olmalı Hydra'ya. Kimindi bu tekne bilmiyorum çünkü Cemil Raşit'in tekne kiralayacak parasının olduğunu sanmıyorum."

Aydın Tan düşündükçe daha önce farkına varmadığı yeni ayrıntılar anımsıyordu.

"Birlikte gittigimiz gün, denize girdigimiz kayalık yer ve içki içtiğimiz kahve konusunda söylediklerini anımsıyorum da, Cemil Raşit adayı bilir gibi davranıştı. Bu söylediklerimi şimdi yeniden düşününce anlıyorum oysa Hydra'ya gidişimizde gözümden kaçmıştım."

"Peki ya Leonard C." dedi Nedim Eren, "onun hiç sözünü etti mi?"

"Hayır," dedi Aydın Tan, "adada bir evi olduğunu biliyorduk ama o sıralarda orada yaşadığıni sanmıyorum. İkimizin de sevdiği bir şarkıcıydı ve buna karşın Leonard C.'nin o yolculukta hiç sözünün edilmemesi garipli. Bakın bunu da şimdi ayırmıyorum. Sahi bunu niye sormuştunuz?"

Nedim Eren bu soruyu yanıtız bırakı ve yalnızca merak etmiştim, diyerek geçti. Aydın Tan ısrarla yüzüne bakıyor ve bekliyordu. Bu-

nun üzerine romandaki Leonard C.'yle ilgili bölümü Aydın Tan'a anımsattı.

"Anlıyorum," diye mırıldandı Aydın Tan.

"Animsayacaksınız, roman kişilerinden Yeorgios'un sevgilisi Leonard C.'yle tanışır. Bu kısa değinmenin ne kadarının yapıntı olduğunu merak etmiştim," dedi Nedim Eren.

"Biliyor musunuz yalnız Atina günleri boyunca değil çok daha önceleri de yaşam biçimleriyle ilgili değişik anlayışları aramızda tartışırırdı. Aşk ve kıskançlık gibi konuları o denli sık konuşurduk ki şaşarsınız," dedi Aydın Tan. "Kendisiyle ve çevresiyle alay etmekten hoşlanan bir yazarın bu türden konulardan yararlanmaması, herkesten daha çok o günleri yaşayan bana tuhaf gelirdi. Romanlarında alay ettikleri arasında ben de varım, bunu kabul etmek zorundayım. Bana kalırsa Cemil Raşit, sevgilisinin Yeorgios'u ancak Leonard C. gibi ünlü bir kişiye aşık olarak kıskandırabileceğini göstermek istemiştir. Evet, sanırım böyle bir nedenle yazılmış o bölüm. Animsayacaksınız, romanda Leonard C.'nin adı hiç geçmez. *Adanın Genç Şairi* olarak geçer bu isim. Bu bile L. Durrell'in *İskenderiye Dörtlüsü*'ndeki *Kentin Yaşlı Şairi*'ne alaylı bir anıştırmadır."

"Demek ki söz konusu parçanın tümüyle yapıntı olduğunu düşünüyorsunuz," dedi Nedim Eren.

"Kesinlikle yapıntı, bundan hiç kuşkunuz olmasın. Siz bu konuya açısından şimdî animsadım, Cemil Raşit günlüğünde Leonard C.'yle tanıştığını yazar," dedi Aydın Tan, "ama Atina günleriyle, o dönemle ilgili günlüğünde yazdığı hemen her şey yalandır."

Aydın Tan kitaplığı giderek Cemil Raşit'in günlüğünün ilgili cildini buldu, açtıktan sonra bir süre yazının bulunduğu sayfayı aradı. "Bakın işte burada, size anlattığım o geceyle ilgili ne yazdığını lütfen siz okuyun."

Böyle diyerek kalın ciltli kitabı, açtığı sayfayı kaybetmemeye dikkat ederek Nedim Eren'e uzattı. O gece, Cemil Raşit'in anlattıklarına bakılırsa olağanüstü hiç bir şey olmamıştı. Nedim Eren yüksek sesle okudu:

"Erkenden otele döndük. Aydın yorgun olduğunu söylüyordu. Ben terasta pansionun sahibi Mihail Lambiris ile oturup biraz gevezelik ettim. Mihail eski bir gramofonu terasa getirerek taş plakları dinletti, bu enfes rembetiko müziğiyle kaç kadeh içtiğimi bilmiyorum. Mihail eski gemicilik günlerini anlatmaya başlamıştı. Konuşmamız, daha doğrusu onun anlattığı öyküler bittiği sırada neredeyse sabah olmak üzereydi, izin isteyip kalktım. Doğrusu uyku gözümde tütyördü."

Görüyorsun işte der gibi başını sallıyordu Aydın Tan.

"Oysa o gece odasında olmadığını," dedi küskün bir sesle, "size az önce anlatmıştım. Belki inanmayacaksınız, iki gün sonra Plaka yakınlarındaki bir kahvede oturmuştu, bütün bu okuduğunuz saçmalıkları benim yanımdaya yazıyor, bana da alayçı bir gülümseyişle bakıyordu."

Aydın Tan'ın *Anıların* gerçeği yansıtmayan bir kitap olduğunu ileri sürmesi şaşırtıcıdır. Çünkü Cemil Raşit ve yapıtlarıyla ilgili kimi yargılarınu bu kitaptaki tarihlerde dayandırmıştır. Aydın Tan'a bakılırsa *Soğuk Tanrı'nın* yazılması dört yıla yakın sürmüştür.

Cemil Raşit'in *Anılar'ı*, *Soğuk Tanrı'dan* çok önce yayınılamasının nedenlerini anlamak çok güç. Alışkanlık, yazarların anılarını yazmasını, gizli günlüklerini yayınılamasını nedense hep son yapılan bir iş olarak sunar. Cemil Raşit, kurgudan bıkmıştı, yeni kişilikler yaratmak, yeni düşünceler ve buluşlar peşinde koşmaktan yorulmuştu. Bunu anılarının önsözünde şöyle yazar:

"Başka insanlara benzeme konusundaki bütün çabalarım sanki görünmez bir güç tarafından her defasında engelleniyordu. Başarısızlık duygusunun da etkisiyle çevremdekilere düşmanca ve aşağılayıcı davranıştı. Yatılı okuduğum okulun üçüncü yılında bunun bilincine ilk kez vardım. Sonunda bu gizemli baskıyı kabullenip, önumde açılan yollardan birini seçip yalnız başına yürümem gerektiğini anladığında, ancak işte o kaçınılmaz kararı aldıktan sonra, hiç kimsenin ayak basmadığı bu issiz, tehlikeli toprakları tanımaktan ölesiye hoşnut olduğumu, bunun beni getirdiğini, güçlendirdiğini anladım, böylece daha önceleri bir mutsuzluk nedeni saydiğim yalnızlığım ve uyumsuzluğumdan belirgin bir hazırlamaya başladım."

Bir Tren Yolculuğu

Nedim Eren, her şeyden önce Cemil Raşit'in sevgilisinin kim olduğunu öğrenmek istiyor, ama araştırmalarına nereden başlayacağını bilmiyordu. Şeyda Gözen'le yaptığı konuşmada söz konusu kadının adının Thalia olduğunu öğrenmişti.

Aydın Tan'la birlikte Yunanistan'a gittikleri yıl, Cemil Raşit Atina'da bir pansiyonda kalmış, büyük bir olasılıkla bu gizemli kadını orada tanışmıştı. Nedim Eren'in bütün öğrendiği bu bilgiyle kısıtlıydı. Sonunda Nedim Eren, bu ipucunu değerlendirmeye karar verdi.

Cemil Raşit'in eski bir sevgilisinin kardeşi ona, kısa bir süre kendi evlerinde kaldığı bir sırada Yunanistan'dan aldığı bir mektuptan söz etmişti. Cemil Raşit yanıt verdiği adresleri düzenli olarak bir deftere kaydederdi. Nedim Eren'in bu adresi edinmesi hiç zor olmadı. Bu Atina'da Omonio meydanı yakınındaki bir pansiyonun adresiydi. *Demeter* adlı bu pansiyonun Aydın Tan'la birlikte gittiklerinde kaldıkları pansion olduğu çok açıktı. Böylece bu konuda ileri sürüdüğü kimi varsayımlar doğrulanmış oldu.

Bu sıralarda aldığı bir sempozum çağrısı Nedim'e kaçırılmayacak kadar çekici geldi. Balkan Ülkeleri'nin edebiyatlarıyla ilgili bu sempozum o yıl Atina'da toplanacaktı. Bu sempozum çağrısının, tam da her şeyin çıkmaza girdiği bir zamana rastlamasıyla, Nedim'in yaşamında belirleyici bir önemi olacaktı. Belirsiz anlar vardır, hiç ummadığınız bir gelişme asıl amacınızı belirleyen itici bir güç oluşturur. Bu kez de öyle oldu, Nedim Eren araştırma için Yunanistan'a gitmeyi aklının ucundan bile geçirmezdi oysa şimdi sempozumun bitiminden sonra araştırmasıyla ilgilenebilmesi için iki uzun hafta kálıyordu.

Nedim'in sempozum için Yunanistan'a gideceğini öğrenmesi Şeb-

nem'in canını sıkmıştı, ama bu konuda hiçbir şey söylemedi, erkenden odasına çekildi. Nedim Eren kapıyı ardından kitlediğini duydı, ama çalışma odasında yanında götürüreceği belgeler ve araştırmalarıyla ilgili yapması gereken o denli çok iş vardı ki bunun üzerinde düşünmek için pek zaman bulamadı.

Atina'ya trenle gitmeye karar verdi. O gece bir türlü uyuyamadı Nedim Eren. Bir yerlerde, yoksa düş mü görüyordu, uzun uzun bir tren düğü ölüyordu; belki de onun bineceği trendi bu, kimbilir.

Ertesi gün, trenin penceresine yaslanmış, notlarını bir kez daha gözden geçiriyor, kendi kendisine önündeki günlerde yeni ve şaşırtıcı sayılabilcek ne öğrenebileceğini soruyordu. Yola çıkacağrı zamanlarda Nedim'in içi tedirginlikle dolardı.

Sabah erkenden uyanmış, kahvaltı bile etmeden önce çabucak yol çantasını hazırlamıştı. Yanına alacağı kitapları seçmek için kısa bir süre kitaplıkta oyalanmıştı. Yolculuklarda hemen her zaman sevdiği birkaç kitabı yanında bulundururdu. Bir geminin rüzgârlı güvertesinde, bir açık hava kahvesinde ya da bir otelin güneşli balkonunda okuduğu kitabına dalarak çevresindeki dünyadan geçici bir kopmayı severdi.

Şebnem, sanki dün akşam hiç bir şey olmamış, gibi davranışını ve onu trenine kadar geçirmek istedigini söylemişti. Nedim Eren, çaresiz bu öne riyi kabul etmiş, sonunda Şebnem ve diğer dostları onu uğurlamak için istasyona kadar gelmişlerdi. Tam trene binmek üzereydi ki Şebnem'in ona bir şeyler söylemek istedigini şaşkınlıkla ayırmıştı. Trene bindiğinde Nedim'in kafası karmakarışıktı. Tren sarsılarak yola koynulduğunda tuhaf bir huzur duygusunun içinde yavaş yavaş yoğunlaştığını duydı.

Şebnem, Nedim Eren'in gidişiyle evin nasıl boşalacağını düşünmüş ve üzünenmişti. Funny koşarak onu kapıda karşılamış ve ellerini yalamaya başlamıştı. Şebnem, Nedim'in bir romanın peşine düşmesini bir türlü anlayamıyordu. Neyin peşindedeydi Nedim Eren, Atina'ya sempoz yum nedeniyle gitmesi Şebnem'e pek inandırıcı gelmiyordu. Nedim Eren şu anda, sıkıntılı bir yüze oturmuş, sigarasını içerek, vagondaki öteki yolcuların yüzlerini tek tek inceliyor, zeytin bahçeleri arasından gidiyordu, Selanik geride kalmış olmıyordu. Kimbilir, belki de kompartimanda yalnızdı. Nedim'in bu araştırmaya kendisinden daha çok önem verdiği düşündü acıyla, vagonun penceresinde gördüğü sevinçli yüzü gözünün önünden gitmiyordu. Atina'ya yalnız gitmesine ve ona gelmesi için hiçbir öneride bulunmamasına içten içe kırılmıştı.

Atina treni bu mevsimde oldukça kalabalıktı ve yolcuların çoğunluğunu tatilden dönen yabancılar oluşturuyordu. Selanik'ten sonra kompartıman birden kalabalıklaşdı. Bir sonraki istasyonda, trene binen bir yolcu geçip yanındaki boş yere oturdu; sürekli okuduğu kitaba göz atıp durmasından anadilini konuştuğunu anladı. Nedim Eren, tren yolculuklarında çene calmaktan hoşlanan insanlardan değildi, üstelik o anda kafası öylesine dağınıktı ki gevezelik etmeyi canı hiç çekmiyordu. Zaten okuduğundan da bir şey anladığı söylenemezdi. Kitabı çantasına koydu ve gözlerini kapadı.

Kısa bir süre uykulamış olmalıydı, trenin tanımadığı bir istasyonda durduğunu ayırmıştı. Ayakları uyuşmuştu, kapıyı yana iterek açtı ve koridora çıktı. Tren kısa bir süre istasyonda bekledikten sonra yeniden yola koyuldu. Nedim Eren sigarasını içti, sonra vagonun sonuna doğru sendeleyerek ilerledi. Tren sarsılarak karanlığın içinden hızla geçip gidiyordu. Nedim Eren, uyumak amacıyla yeniden kompartımana döndü.

Nedim Eren, sempozyumun eylüle rastlamasından hoşnuttu, böylece tatil için gelenler ülkelerine dönmüş olacaklardı. Doğrusu Nedim Eren aşırı sıcakta hoşlanmadığı gibi bütün bu uğultulu yaz kalabalıklarından da nefret ediyordu. Yolculuk büyüleyiciydi; pencerenin dışında karanlık bir gökyüzü, hızla akıp geçen uykuda kasabalar, kentler.

Ertesi gün hava açıktı, Nedim Eren koridora çıktı. Trenin her duruşunda, koridorda yolcuların oluşturduğu telaşlı bir devinim yaşanıyor, sonra tren sarsılarak yoluna devam ediyordu. Nedim Eren, camdan dışarıya sarkıyor, güz mevsiminin o serin havasını içine çekiyordu.

Nedim Eren Atina istasyonuna vardığında neredeyse saat onbir olmuştu, sıcak bir geceydi. Geç bir saat olduğu için istasyondaki küçük bir lokantada yemek yemeye ve hemen sempozyumun yapılacak otele gitmeye karar verdi. Aynı oteldeki odası önceden ayrılmıştı, ertesi gün başlayacak sempozyum için notlarını gözden geçirmesi gerekiyordu.

Angeliki'yle Bir Gezi

Sempozyumun bitiminde Nedim Eren, Cemil Raşit'le ilgili araştırmasını yapabilmek için biraz zaman bulabileceğini düşünüyordu.

Nedim'in birkaç yıl önce, Budapeşte'de katıldığı bir sempozyumda tanııştığı bir arkadaşı, Kalman Kisfaludy, onu Herodus Atticus Tiyatrosu'nda yapılan bir ödül törenine çağırdı. Orada, o yılın önemli ödüllerinden birisini alan Yunan arkeolog Stefanos Kuvelas'la tanıştırdı onu. Stefanos, Kalman'ın çok eski ve yakın bir arkadaşıydı.

Törenin ertesi günü, Stefanos'un sanayici bir arkadaşı, yakın dostları için bir yat yolculuğu düzenlemiştir. Nedim de çağrılılar arasındaydı, bu geziye onun da katılması Stefanos tarafından önerilmiştir. Nedim Eren kararsızdı, çünkü Kalman ile yeni tanııştığı Stefanos'un dışında önceden tanımadiği insanlar katılacaktı bu yolculuğa. Otele döndüklerinde, Kalman'ın ısrarlarına dayanamadı, böylece daha önce yaptığı programı ertelemek zorunda kaldı.

Güzel bir gün, Pire'den yola çıktılar. Sanayici, tekneye, karısının adı olan *Angeliki* adını vermiştir. Yatın on dört kamarası vardı. Yat personeli beş kişiden, -kaptan, birisi aynı zamanda açıcı olan üç tayfa ve makinist- oluşuyordu. Kotranın yaşlı kaptanı, sünger teknelerinde yaşılmıştı. Ağızından düşürmediği sigaranın dumanından ve kızgın Ege güneşinden sararmış, pas rengini almış uzun, kalın bıyıkları vardı. Eylülün ortalarıydı, buna karşın güneş oldukça yakıcıydı. Sanayici, hemen her yıl bu aylarda yakın dostlarını yatında bir araya getirirdi. Bu yüzden, Nedim'in ve Kalman'ın dışında öteki konuklar birbirini az çok tanıyordu. Gezinin dört gün sürecekini öğrenmek Nedim'in canını sıktı. Sanayici, iyi bir tekne sahibinin yapması gerektiği gibi hepsiyle tek tek ilgilendi.

Stefanos, ona *Angeliki*yatında birlikte yolculuk edecekleri bu ufak topluluğun öteki üyelerini tanıttı. Nedim Eren ilk tanışıklarında yalnızca başıyla onaylamakla yetindi, yolculuk boyunca kimilerini daha yakından tanıabileceğini düşünüyordu. Stefanos, sanayicinin yakın arkadaşı olduğu için neredeyse yat personeli gibi davranıyor, konukları rahatlatmak için elinden geleni yapıyordu. Davranışları içtendi.

Ana, devlete ait bir film arşivinde sekreterlik yapıyordu. *Angeliki*'nin çok eski bir arkadaşıydı. Oldukça hoş bir kadındı hatta daha çok seksiydi denebilir. Ana, geziye kocasıyla birlikte gelmişti. Sotiris Anadunastopoulos, Atina'nın tanınmış avukatlarından, sanayiciyle iş ilintilerinin ötesinde eskiye dayalı bir dostlukları vardı. Thomas Nomidou, ünlü bir kemancıcıydı. Bir önceki yıl, Stefanos'un aldığı ödülü o almıştı. Vula Anastasoglou da Thomas'ın çalıştığı küçük müzik topluluğunu üyesiydi. Birkaç ay önce, İstanbul'da verilen bir konsere katılmışlardı.

Tarihçi ve tanınmış bir Bizantolog olan Profesör Vasilios Raptis gerçeke Bizans döneminin -özellikle erken Bizans, ilk Hristiyanlar- bilinmeyen yönlerini yazmakla yapmıştı asıl ününü.

Aleksandra Stathaki, mimardı. Atina'nın güzel bir semtinde bürosu vardı. Aleksandra zayıf uzun boylu bir kadındı, Stefanos onun Sotiris'in metresi olduğunu söylemişti.

Küçük bir adada kısa bir mola verdiler. İlk günü Nedim Eren, güneşlenerek ve kitap okuyarak geçirdi. Akşama doğru Hydra'ya yanaştılar. Birisi, anımsadığı kadarıyla Vula, karaya çıkip dondurma yeme ve limanı gezme düşüncesini ortaya attı. Yolcuların büyük bir çoğunluğu karaya çıkışma düşüncesini coşkuyla karşıladı.

Stefanos, "Boş verin dondurmaya," dedi. "Limanda gezecek bir şey de yok, gördüğünüz gibi çok küçük, iyisi mi gidip birer içki içelim."

Kaptan, rıhtıma bağlı teknelerin arasında güclükle bir palamar yeri bulabildi. Nedim Eren yemekten önce bir kadeh içmenin iyi olacağını düşünerek karaya çıkanlara katıldı. Ada bu mevsimde sakin sayılırdı. Özellikle hafta sonları, Atina yakınlarındaki bu adaya gelenler artardı. Limanın hemen kıyısındaki kafelerden birinde oturdular. Ötekiler dondurmalarını yerken, Stefanos ve Nedim cin toniklerini yudumladı.

Nora, masada Nedim'in yanına düştü, o da dondurma yemek tense bir kadeh şarap içmemi yeğlemiştir. Nedim Eren ilgisini belli etmeye çalışan bir ses tonuyla, Nora'ya ne iş yaptığını sordu: "Ressamım," diye yanıtladı Nora, "birkaç yıldır yalnızca resim yapıyorum."

Kadın bunu öylesine çabuk ve kuru söylemişti ki, Nedim Eren bir süre başka bir şey soramadı.

Tekneye döndüklerinde akşam yemeği hazırıldı. Masada, Türk ve Yunan mutfağının benzerlikleri konusunda uzun bir söyleşi başladı. Daha sonra Nedim Eren sözü Santorini'ye getirdi, bu adayı çok merak etti ve görmek istiyordu. Yemeğine dalmış gibi görünen Thomas, kısa bir an bir şey söylemek istermiş gibi Nedim'e baktıktan sonra yeniden önüne döndü.

"Bunu çok iyi düşünmüştünüz," dedi Stefanos. "Arkadaşlarından biri adadaki kazılarda görev almıştı. O zamanlar onu ziyaret etmek için gitmiştim Santorini'ye. Çok ilginç bir adadır."

Nedim Eren, *Soğuk Tanrı*'da Cemil Raşit'in yazdıklarını anımsadı, Stefanos'tan belki bu konuda bir şeyler öğrenebilirdi.

"Kazılar sürüyor olmalı, değil mi?"

"Sanırım sürüyor. Demin sözünü ettiğim arkeolog arkadaşımın iki yıl kadar önce bu konuda yazdığı bir kitabı okumuştum. Adadaki kazıların tarihçesini anlatıyordu. Kitap, Girit'teki Minos Uygarlığı'nın yok oluşuna Santorini'deki yanardağ patlamasının neden olduğu kuramını kanıtlamaya çalışıyordu. Bu dehşet verici patlamayla, Ege'nin üzerindeki gökyüzü çok siyah bulutlarla, duman ve külle kaplanmıştı. Düşünebiliyor musunuz, 250 metre yüksekliğe ulaşan dalgalar saatte 350 km. hızla bütün Akdeniz'e yayılmıştı. Yarım saatte Santorini'den Girit'e ulaşmış, Minos Uygarlığı'ını sona erdirmiştir. Gerçekte bu kuramı Profesör Spyros Marinatos ile-riye sürmüştü. Arkadaşım, bu kitabıyla, yeni yapılan kazılara ve birtakım arkeolojik bulgulara dayanarak bu kuramın doğru olduğunu göstermek istiyordu."

"Peki bunu başarabildi mi?" diye sordu Aleksandra.

"Bu kuramın doğru olduğunu kazılar göstermektedir. İlginç olan bu kazılarda, ne insan ve hayvan kemiği, ne de değerli bir eşya bulunamadı. Çünkü yanardağ patlamadan önce bir çok deprem olduğu için ada sahibi adayı terketme olanağını bulmuşlardı. Sonra ortalık yatisınca geri dönüp evlerini onarmış olmaları. Deprem ile yanardağın patlaması arasındaki süre yaklaşık bir yıldır."

Bu konu Nora'nın da ilgisini çekmişti. Stefanos'a, "Adadaki o dönem sanatı, Minos dönemindeki Girit sanatına benzer, değil mi?" diye sordu.

"Haklısan çok yakın benzerlikler var," dedi Stefanos.

Nedim Eren yavaşça arkasına yaslanıp sigarasını içti.

"Biliyor musunuz? Odisseus Elitis'in yanılmıyorsam *Santorini*'ye *Ağit* adında bir şiiri vardı," dedi Stefanos. "Bizim Thomas o şiiri bestelemiştir. Rica etsem Thomas, o kısa bölümü okur musun bize."

Thomas, fazla nazlanmadan okumaya başladı. Nedim Eren, Thomas'ın bu denli etkili bir sesi olabileceğini hiç düşünmemiştir.

*"Yaratıldın gök gürültüsünün derinliklerinden
Tövbe etmiş bulutların arasında titreyerek
Acılı kaya, şiddetle sinandın ve kurtuldun
boyunduruktan
Çağırın güneşi onaylaması için
Yüz yüze gelirken tehlikeli şöhretle
Ve okyanusta yola koyuldu, sırtında bir haç"*

Kalman, Nedim'e *Santorini*'yi niçin merak ettiğini sordu. Nedim yaptığı bir araştırmaya ilgili olduğunu söyledi. Kalman biraz anlayışlı biraz da alaylı bir bakışla baktı ona. Nedim Eren, araştırmalarını böylesine bir hafiflikle karşılamasına öfkelenmişti. "Bu konuyu lütfen kapatalım artık," dedi, sesi sandığından sert çıkmıştı.

Kalman, düşünceliydi, yaptığı kabalığa pişman olmuş gibi görüyordu. Sonra kendini bağıslatmak istermiş gibi masadaki yiyeceklerden uzattı ona. Nedim Eren onu yanlış anladığını düşündü, üstelik bu teknedeki tek dostu oydu. Ay ışiyana dek masadan kalkmadılar.

Nora ortalarda görünmüyordu, kamarasında olmalıydı. Akşam yemeğinden sonra Nedim Eren erkenden yattı.

Ertesi gün, göz alabildiğine uzanan masmavi bir denizin ortasındaydılar. Nora konuşmamakta diretiyordu, bütün öğleden sonrası kitap okuyarak geçirmiştir.

Kotra, sonunda dingin bir koyda demir attı. Güneş yeni batmıştı, uzak adaların ışıkları belli belirsiz parlıyordu. Kaptan geceyi bu koyda geçireceklerini söyledi. Aşçı akşam için güzel yemekler hazırlamıştı. Nedim'in canı sıkılıyordu ve bu gezi çağrısını kabul etmekle iyi edip etmediğine bir türlü karar veremiyordu. Sanayici, yolculuğu Mykonos'a dek uzatmayı önermiş, bu öneri herkes tarafından kabul görmüştü. Nedim Eren, Nora'yı güzel ve çekici buluyor, ona karşı duyduğu isteği gizlemeye gerek görmüyordu. Sözcükleri seçerek konuşmak zorunda kalmak canını sıkıyordu. Bir kadının birtakım öncel kararlarla kısıtlamadan ve

sonunda pişmanlık duymadan kendini vermesi için bir yığın dil dökmek gerekiyordu.

"Bir romana yetecek kadar dilsel malzeme, bileşenlerinin bilinmediği bir fantezi dünyası," diye düşündü Nedim Eren acıyla.

Kaptan gün ağarırken demir alacaklarını söyledi ama yolcuların büyük bir bölümü buna karşı çıktı. Gündüz gözüyle koyu görmeleri, biraz yüzümleri iyi olacaktı.

"Burada canınızın istediği gibi özgürce güneşlenebilirsiniz," diyordu Stefanos, "isterseniz çırlıçıplak yüzebilirsiniz." Sonuçta bütün bir günün koyda geçirilmesine karar verildi.

Nora küpeşteye dayanmış, tekneden yansyan ışığın denizde oynasmasını izliyordu. Nedim Eren ani bir kararla onun bulunduğu yere doğru yöneldi. Tam o sırada Nora'nın yanında bir başka karaltının belirdiğini görerek duraksadı. Sotiris'di bu, heyecanla Nora'ya bir şeyler anlatmaya başlamıştı. Bu sırada Aleksandra'nın yanlarına gelmesi Nedim'i biraz olsun rahatlattı, Nora'yı elinden kaçırdığını düşünmüştü. Kaçınılmaz bir biçimde bu genç kadını kıskaçlığını anlamıştı. Denizin tekdüze hızırtısı, hafif bir rüzgâr, puslu bir ay ışıığı, yalnızlık, yıldızlar ve yıldızlar... Nedim Eren sıkıntıyla esnedi. Demirledikleri koyda, başka teknelerdeki başka yolcuların konuşmaları duyuluyordu.

Thomas ve Vula, Ana'yla müzik üzerine konuşuyorlardı. Yemekten sonra Aleksandra, Nedim'in yanına oturarak konuşmaya başladı. Nedim'in ona aldırdığı yoktu, ama çaresiz dinleyecekti.

Bir zamanlar Türklerle ilgili bir İngiliz yazarın kitabı okumuştu. Bu kitapta toplumsal yaşamla ilgili gözlemlerini anlatan yazar, Türklerin yaptığı yeni evlerin uçacak gibi hafif göründüğünü söylüyor, bu durumu Türklerin göçebelikten gelmelerine bağlıyordu.

Aleksandra bu görüşe katılıp katılmadığını sordu. Nedim Eren, bunun nedeninin kullanılan malzeme ve evlerin boyandığı renk olduğunu söyledi. Aleksandra bu görüşe katılmıyordu. Nedim'in söylediği durumu değiştirmiyordu, sonuçta bu bir seçim sorunuuydu ve bunu belirleyen de Türklerin göçebe bir ruhu olmuşuydu.

Stefanos yanlarından geçerken, "Nasıl, her şey yolunda mı?" diye sordu.

Sotiris, fenerlerin ışığında yanında getirdiği bir dosyayı okuyordu. Nora'ya gelince, şimdi yalnızdı, eski güzel günleri düşünüyor, teknenin direklerinde ışık çalan rüzgârin sesini dinliyordu.

Stefanos'un önerisi üzerine, Thomas kemanını eline aldı. Ötekiler onu dinlemek üzere çevresini sardılar.

Nedim uyumak üzere kamarasına indi. Bir süre kitap okuduktan sonra ışığı söndürdü. Kamaranın kapısı çalındığında, Nedim Eren uyumaya çalışıyordu. Gelen Aleksandra'ydı, uuyuyamamıştı, Nedim'de insanı rahatlatıp uyumasını sağlayacak bir ilaç olup olmadığını sormaya gelmişti. Nedim Eren olmadığını söyledi. Aleksandra'nın arkasından kamaranın kapısını sürgüleyen Nedim Eren, uzun zamandır sevişmediğini anımsadı.

Nedim Eren saat dokuz buçuğa doğru uyandığında, sıcak iyice artmıştı. Kendisi gibi geç kalkan Vasilios ve Thomas'la güzel ve uzun bir kahvaltı yaptı. Nora, direğin hemen yanında, güvertede uzanmış, güneşleniyordu.

Stefanos uzun bir süre havalı bir deniz tüfeğiyle balık avlamaya çalıشتı, belki bir şey vururum diye deniz dibinden yukarıya itilmiş gibi duran bir kaya parçasının çevresinde dolaştı ama tek bir balık bile vuramadı. Bir ara çelik bir zıpkın atan deniz tüfeği tutukluk yapmış olmalı, yata geri tırmandı, küpeştenin kıyısına oturup onarmaya uğraştı, bu ötekileri oldukça tedirgin etmişti. O sırada Nedim Eren, denizde olduğu için daha huzurluydu, çünkü o da yüzerken yanlış bir atışa kurban gitmekten korkuyordu.

Ana da, Nora gibi denize girme konusunda isteksizdi, güneşin altında sessizce uzanmıştı. Stefanos'la dertleşiyorlardı. Stefanos ona Aleksandra'yı kıskanıp kıskanmadığını sordu. Yanıt olarak Ana, çok uzun bir süredir kocasıyla ayrı odalarda yattıklarını söyledi.

Öğleden sonra hava durgunu, adanın gölglesi berrak denizin üzerinde düşüyordu. Avukat Sotiris, gezi dönüşü kendisini bekleyen işleri, masasında giderek yiyeceklerini düşünerek dosyalan düşünüyordu.

Nedim Eren, neredeyse bütün bir gün boyu güneşe kaldığı ve uzun uzun yüzdüğü için hoş bir yorgunluk duyuyordu. Tekneye çarpan yumuşak dalgalar insanın uykusunu getiriyordu. Nedim Eren akşam yemeğini geç yiyeceklerini düşünerek ayaküstü bir şeyler attırdı.

Nora, sonunda denize girdi ve kıyıya kadar yüzdü. Nedim Eren, tekneden baktığında, onun issız kumsalda yürüdüğü, arada bir eğilip deniz kabukları topladığını gördü. Tekneye döndüğünde, neredeyse bitkin düşmüştü.

Nedim Eren, onu böyle saçları ıslak, elinde havlusuya küpeştenin kıyısında görünce belleğine gereksiz anılar üzüştü, daha çok Şebnem'le ilgili kimi uzak anılar.

İçinde anlaşılamadığı bir duygusal kıپırtısıyla, Şebnem'in aileyle birlikte geçirdiği yaz tatilini anımsamıştı. Şebnem'den hiçbir haber alamadığı o korkunç kişi, babası yaşlı İrfan'ın öldüğünü öğrendiği zaman da hangi kurallara göre islediğini bir türlü anlayamadığı belleğine aynı anılarını üzüştemesi ne tuhaftı.

Yaşlı İrfan, sessizce akşam içkilerini doldururdu. Güneş batmak üzereydi, kumsaldan çocukların bağırmaları gelirdi. Yaşlı İrfan, Nedim'in içkisini verdikten sonra, eski koltuğuna oturup bir süre batan güneşin izleyecekti. Şebnem, mutfakta annesiyle akşam yemeği için bir şeyler hazırlama telaşındaydı, birazdan elinde içkisi gelecek ve konuşmalarına katılacekti. Yaşlı İrfan'ın, en küçük kızı üzerinde baskı yapmaya hiç niyeti yoktu ama Şebnem'in düşüncelerine pek değer verdiği söylemeye nemezdi, anıtlıklarını hiçbir şey anlamadan dinler, can sıkıntısıyla başını sallardı. Yaşlı İrfan, yakında gerçekleşecek olan evlilikten söz etmemeyi hiç sevmeydi. Oysa Nedim'le ikisi çok iyi anlaşırıdı, emekli fizik öğretmeni İrfan, saygıyla dinlenmesinden hoşnut, Nedim'e uzun uzun bilim dergilerinde okuduğu yeni buluşları anlatırdı. Şebnem mayosunu giymiş, kumsaldaki iskelede güneşlenirdi; "Bu gevezelikler bitmez. Niye denize girmiyorsun?" anlamında yanına gelmesini isteyen işaretler yapardı. Oysa Nedim Eren, yaşlı İrfan'ın yanında oturur, onun fizikten konuşmasını, tutkuyla siyasal inançlarından söz edişini dinlemeyi severdi. Şebnem'in başını ve omuzlarını kullanarak yaptığı bu işaretleri, neyse ki anıltığına kendini kaptırmış yaşlı İrfan görmezdi.

Bütün geçen yıllara karşın, bu anının belleğe böylesine canlı kazınmasının ne gibi bir nedeni olabilir, Nedim Eren bunu anlayamıyordu. Büttün bunları birilerine anlatmak, bu can sıkıcı anıdan kurtulmak istiyordu.

Akşama doğru serin bir esinti çıktı, Nedim Eren kazağını almak üzere kamarasına inmişti. Güneş çok yavaş batıyor, berrak bir eylül günü altında, içeri huzurla doluyordu.

Nedim Eren, yeniden güverteye çıktıığı zaman, hemen herkesin akşam yemeği için toplandığını gördü. Thomas, Vula'yla dönüste verecekleri bir resital üzerine alçak sesle konuşuyordu.

Aleksandra'ya ne düşündüğünü sordu Nedim Eren.

"Bırakıp geldiğim projeyi," diye yanıtladı onu mimar, Atina'ya dönüsünde görüşmesi gereken bir müşterisini nasıl ikna edeceğini düşünüyordu.

Kalman, Nedim'e Cemil Raşit'i tanıdığını söyledi. Nedim Eren şaşırıldı

ve o zamana degen bunu Kalman'a niye kendisinin sormadigini dusundu. hic akina gelmemisti.

"Nasıl oldu bu?"

"Tanidim dediysem, çok küçük bir anı..."

"Olsun, rica etsem anlatır misin?"

"O zaman çok gençtim. Paris'te, tanidiğim bir yayıncı, Cemil Raşit'in de bulunduğu bir yemeğe çağırılmıştı beni. hic konuşmadık, işte hepsi bu."

Kısa süren bir sessizlik oldu. Nedim Eren düş kırıklığına uğramıştı. Yemek Cemil Raşit onuruna verildiği için Kalman, bugüne dek o geceyi unutmamıştı yoksa onun büyük bir yazar olduğundan haberini bile yoktu.

O sırada küçük bir dinleyiciler topluluğu olmuştu. Nedim Eren onlara kısaca Cemil Raşit'ten ve *Soğuk Tanrı*'dan söz etti. "Neyi anlatıyor bu roman?" diye sordu birisi. Nedim Eren bu türden sorulara çok kızdı, sahi neyi anlatırdı bir roman. Nedim Eren bu soruyu, 'Hemen her şeyi anlatıyor,' diye yanıtlaması gerektiğini düşündü, sonra bundan vazgeçti ve çaresizlikle, "Aşk, dünyanın durumu, anarşistler, yanardağlar, düşler, deniz, gemiler..." diye mırıldandı. Söylediği her sözcüğün zincirleme bir yenisini çağrıştırmasına karşın Nedim Eren, yaptığı bu tanımın oldukça kısa ve yetersiz olduğunu düşündü.

"Çok ilginç," dedi Angeliki, "Yunanistan'la ilgili, en azından Yunanistan'da geçen çok roman yazılmıştır. Büyük bir çoğunu da okudum. Anlattıklarınız bana Helen MacInnes'in *Delphi'de Karar* adlı romanını anımsattı. Okumuş muydunuz?"

Nedim Eren, Cemil Raşit'in romanını üç beş sözcükle tanımlamaya uğraştığı için kendi kendisine kızdı. Bu duruma düşmeyi ve bu sonucu kendisi istemişti. "Hayır, okumadım," diye mırıldandı sıkıntıyla.

"Okumalısınız," dedi Angeliki, "Ben çok sevmiştüm."

Aleksandra'da Alistair Maclean'in 'Santorini' adlı romanını okumuştu. Bu roman en azından adı nedeniyle Nedim Eren'in ilgisini çekti ve riçası üzerine Aleksandra görünür bir istekle romanı özetlemeye girdi.

Kalman, sempozyumda da savunduğu görüşü anlatmaya başladı. Nedim Eren, sıkıntılı dinliyordu. Bu tür topluluklara katılmaktan genellikle hoşlanmayan asık suratlı öğretim üyesi birden canlandı, konuya açan Kalman'a gözlerini dikip anlattıklarını ilgiyle dinlemeye başladı. Nedim Eren, görünürde kayıtsız ve dingin bedeninin içten gelen bir kırpırtıyla devindiğini ayırmadı. Profesör uzun sakalını parmaklarının arasına almış, dikkatle Kalman'ın yüzüne bakıyordu.

"Çok özür dilerim," dedi Profesör, "belki hiç yeri değil, ama oyun yazarı Karoly Kisfaludy ile herhangi bir yakınlığınız var mı?"

Kalman, bu soruya sık sık karşılaşmış olmalıydı, ilgisizlikle bu ünlü yazarın soyundan geldiğini onayladı.

Profesör Vasilios Raptis, Nedim'e doğru eğilerek, Karoly Kisfaludy'nin konusu Sultan İkinci Mehmed'in zamanında geçen *Irene* adlı bir tragedyası olduğunu, bunu bilip bilmediğini sordu. Bunu yanıtını merak etmekten çok konuşmayı bölmesinden dolayı bir açıklamada bulunmak ister gibi yapmıştı.

Nedim'in böyle bir tragedyanın varlığından haberi olmadığı gibi, Kalman'ın eski Macar Edebiyatı'nın önemli yazarlarından birinin soyundan geldiğinden de haberi yoktu. Bu durum onu biraz utandırmıştı.

Profesör, Kalman'a ve Nedim'e sorduğu sorulardan sonra rahatlaşmış, konuşulan konuya olan ilgisi dağılmıştı. Nedim Eren onu canlandıran şeyin mesleki ilgileri olduğunu anlamıştı. Aslında gürültü onu fazlaıyla yoruyor, tanımadığı insanlarla gevezelik etmekten hoşlanmıyordu.

Kalman, konuşmasının kesilmesinden hiç hoşlanmamıştı, konuyu kaldığı yerden sürdürdü.

"Kuşkusuz, bu tür sorunların çözümü güç," diyordu Kalman, son okuduğu kitaptan söz ederek. "Ama çözümü zamana bağlı tüm sorunlar gibi, gün gelip akılçıl bir sonuca bağlanacaktır."

Konusulanlardan bir şey anlamadıklarından olsa gerek, ötekiler konuşmaya katılmadan dinliyorlardı. Bu konudaki bilgisini sergileme olanağı arayan Thomas, Kalman'a yanıt vermek amacıyla Vula'nın yanından ayrıldı. Thomas, tartışmanın tam ortasında söze girmiştir, neyin konuşulduğunu bile tam anladığı söylenenemezdi.

Ana, kocasıyla konuşuyordu, sonra kalkıp onların yanına geldi. Nedim Eren, yatta geçen günler boyunca herhangi bir konuyu tartışmak için gayret gösteren ve hiçbir olanağı kaçırmayan Thomas'ın o anda yüzdünde bezgin bir anlatım sustuğuna dikkat etti.

"Ne konuşuyorsunuz bakalım?" diye sordu Ana, Kalman ile Nedim'e, Stefanos da onların yanındaydı ama hiç konuşmadan dinliyordu.

"Sempozyumu," diye yanıldızı Kalman gülümseyerek ve kadehinde kalan şarabı bir dikişte içti.

"Atina'da cuma akşamı Thomas'ın vereceği resitale gidecek misiniz?" diye sordu Ana, duyulur duyulmaz bir sesle. Stefanos kesinlikle giteceğini söyledi. Kalman, bile bu soruyu duymazlıktan geldi.

Akşam yemeğine başladıklarında oldukça geç bir saatti. Nora, çocukluğunu ve ilkgençliğini anlatıyordu. Atina'da doğmuştu ama büyükbabası Fodele'den, El Greco'nun doğduğu bu ufak köyden gelmişti. Bunu resime duyduğu ilgiyle bir ilintisi var mıydı acaba? Olabilir, diyordu Nedim Eren ve kuşaktan kuşağa geçen kalıtsal özellikler üzerine bir konuşmayı resim üzerine bir başka söyleşi izliyordu.

Sakin güz akşamları, özellikle bir teknede, denizin ortasında şarap içerek yapılan duygusal söyleşiler iki insanı birbirine yaklaştırır.

Nedim'le Nora güvertede yanyana uzandılar, yakındaki bir başka kotranın ışıkları yüzlerine vuruyordu. Sonra aynı kotradan yükselen bir erkek sesinin hoş bir şarkı söylediğini duyduklar.

Nedim Eren, Yunanistan'a gelme nedeninin yalnızca sempozyum olmadığını söyledi. Kendisi için asıl önemli olanın yaptığı bir araştırma olduğundan, karşılaştığı güçlüklerden söz etti. Nora da geçen yıl açtığı son sergisinde karşılaştığı komik bir olayı anlattı.

Bütün bu anlatılanlar, söylenen sözcükler, her ne kadar konuşan insanların mesleklerinin bir parçasını oluşturduğu için boş ve kupkuru biçimler olarak görülse bile, böylesine güzel bir yolculukta, bazı açılar dan ortak sayılabilcek kimi anıları canlandırır.

Bu kez de öyle olmuştu; konuşulan konunun derinlerinden cinsel arzu, típkı ekinlerin dibinden sessizce akan su gibi kendine bir yol bulmuştur.

Dolunay denizin üzerinde tekneye doğru uzanan gümüşten geniş bir yolu aydınlatıyordu. Kıştından kahvelerini içerlerken, adanın ışıkları görünmez olmuştu.

Bu arada Kalman, çevresinde toplananlara hâlâ Macarca bir şiir okuyordu. Şiir, karanlığın gizlediği deniz perileriyle eski korsanları anlatıyordu. Nedim Eren, Kalman'dan bu şiri birkaç kez dinlemiştir.

Nora'yla Nedim Eren kendi dünyalarına dalmışlardı, dışlarındaki karanlık onları ilgilendirmiyordu, yaşam da bol ışıklı ve yıldızlı düşler içinde, típkı şu altlarındaki tekne gibi hızla akıp gidiyordu. Genç kadının karşılık gitmek istemeyen yemyeşti. Nora gözlerini kapadı, şimdi teknenin pruvasına çarpan suyun yatıştırıcı sesini çok daha iyi duyabiliyordu. Nedim'in arzudan akı karmakarışık oluyor, ne yapacağını bilmiyordu. Nora'ya kendi kamarasına gelmesini bir türlü öneremedi. Nedim Eren, Sotiris'in rahat davranışlarını anımsadı. Daha demin Aleksandra'yla güverteden kamaralar bölümünü inerken görmüştü onu. Bir süre sonra, sigarasını

almak için kamarasına indiği zaman Aleksandra'nın kamarasından gelen seslerini duymuştu.

Bütün gün boyunca durmaksızın yol aldılar. Nedim Eren teknenin kıcı tarafına oturmuş, denizdeki ak köpükten izi seyrediyordu. Güneşli, olağanüstü güzel bir gündü. Deniz masmavi bir çarşaf gibi önlerinde göz alabildiğine uzanıyordu. Bir kez, hemen teknenin yanında bir yunus sıçradı, bir süre onlarla yarıştıktan sonra bu oyundan bıkmış olmalı, ortadan kayboldu. Akşama doğru Kaptan, Mykonos'a çok yaklaştıklarını söyledi. Bir saat kadar sonra ada uzaktan göründü. Şimdi tekne, denizin hemen kıyısındaki turistik otelleri, kahveleri, dondurma yiyecekleri dolaşanları görebilecekleri kadar kıyuya yaklaşmıştı.

Yat adanın limanında demir attığında, yolcuların kimisi bir şeyler içmek için inmeye karar verdiler. Thomas, Vula ve Ana teknede akşam yemeğini yedikten sonra çıkmayı düşünüyordu. Nedim'le Nora da bu düşünceye katıldı. Durgun ve oldukça sıcak bir gece, diye düşündü Nedim Eren. Saatin ilerlemiş olmasına karşın barların çevresindeki müzik sesi azalmamıştı, dans eden kalabalık yanıp sönen ışıkların altında bir görünen, bir kayboluyordu.

"Dans etmeye gidelim mi?" diye sordu Nora.

Nedim'le Nora adanın dar sokaklarında yürümeye başladılar. Geniş bir sokaktan geçerlerken, karşısında bir yeri gösteren Nora, buranın sanatçılar için hazırlanmış bir site olduğunu söyledi. Nedim Eren dalgınlığından birden sıyrıldı.

"Nasıl? Sanatçılar için mi?"

"Evet, yıllar önce ben de bir dönem kalmıştım burada. Oldukça verimli olmuştu o yaz benim için."

Nedim Eren, *Soğuk Tanrı/daki Sabrina Romano*'yu anımsadı, kısa bir an onu Nora'nın yerinde düşündü.

Diskoteğe vardıklarında öteki arkadaşlarının çılgınca dans ettiğini gördüler. Bu küçük diskoteğin diskjockeyi gerçekten de olağanüstüydi. Thomas, Vula'yla dans ediyordu. Ötekiler bir masada oturuyordu. Nedim'le Nora'nın gelişine çok sevinen Ana, "Haydi, hemen içkilerinizi söyleyin," dedi neşeyle ellerini çırparak.

"Buradasınız, geldiniz demek," dedi Aleksandra'nın sesi, kalabalığın içinde bedeni neredeyse kaybolmuştu. İki kişinin arasından güclükle sıyrıldı. "Ben de neredeyse tekneden çıkmayıp uyuduğunuzu düşünecektim." Elinden tutup çekerek Nedim'i dansa kaldırdı. Sonunda, dans bi-

tince, Nedim Eren pek de saklamadığı bir rahatlamayla masaya dönmek için izin istedi.

Tekneye dönerken yollarını özellikle uzattılar. Ötekiler çok daha önce tekneye dönmüş olmaliydi. Dar sokakların sessizliğinde yankılanan kendi ayak seslerini duyarak yavaş yavaş yürüdüler.

Nora mutfaktan, bir elinde bir şşe şarap, öteki elinde koca bir tabak istirideyle döndü. Gece yarısını geçti, Nedim Eren can sıkıntısıyla esneyen Nora'ya baktı, sonra onu elinden tutup kamarasına götürdü. Onun yavaş devinimlerle soyunuşunu seyrederken içi heyecanla kabağıyordu. İnce giysilerinin gizlediği bedeni ortaya çıktı. Nora, lombozun önündeki perdeleri çekmesini istedi. Nedim Eren perdeleri çekerken adanın ışıklarını gördü ve küpeşteyi okşayan suyun o çok hafif fisiltisini duydu; bütün bunlar ona teknenin limanda demiril olduğunu bir kez daha anımsattı. Yavaşça yatağa uzandılar. Lomboz camına, denizden fosforlu ışıltılar yansıyordu.

Rıhtımdan konuşup gülüşen birkaç sarhoşun sesi geliyordu. Karanlıkta kadının dudakları bedeninin üzerinde dolaşıyordu. Birden ince, uzun parmaklarını hissetti, ateşten bir dili sonra, bedeni büyük bir hızla kasıldı. Kimbilir, Nedim Eren belki de çoğu kez belirgin bir yüzü olmayan, her kadından bir parça taşıyan kendi *Düş Kadın*'yla seviştigiini sanıyordu.

Ertesi gün erkenden uyandılar. Kaptan öğleden sonra yola çıkacaklarını söyledi.

Rıhtımın kıyısındaki çocukların denizde bir ahtapot görmüşlerdi. Stefanos ucuna ağırlıkların bağılandıği bir misinayı fırlattı. Sonunda misina ya dolanan ahtapotu tekneye çekmeyi başardı. Çocuklar sevinç çığlıklarını attılar.

Nora'yla Nedim küpeştenin kıyısında durup son bir kez adaya baktılar. Sonra Mykonos'un beyaz evlerini, yel değirmenlerini ve limanını arda bırakarak, *Angeliki* demir aldı.

Gizli Bir Geçmişin Peşinde

Nedim Eren, tekneden ayrıldıktan sonra Pire'den metroya binerek adresini daha önceden aldığı pansiyona gitmeye karar verdi. Omonio Meydanı yakınlarındaki pansion metro istasyonuna çok yakındı ama Nedim Eren adresi bulamayacağını düşünerek bir taksiye atladi. Onu pansiona götürüren takside hoş bir müzik çalıyordu. Yemekte içtiği birkaç kadeh uzo etkisini göstermeye başlamış olmalıydı, Nedim Eren'in keyfi yerine geldi, ama yolculuk sandığından da kısa sürdü.

Pansion eski bir binanın altıncı katına yerleşmişti. Pansionda onu karşılayan işletmeci, ortak dostlarından söz edince sevinmiş ve neşeyle onu soru yağmuruna tutmuştu. Nedim Eren en azından Cemil Raşit'in yazdıklarında pansionunun adını gizlemediğini düşündü; anlarında yazdığı gibi Mihail Lambiris'ti yaşlı pansionunun adı.

Yaşlı pansioncu Nedim'i hiç ummadığı bir yanıyla şaşırttı. Edebiyatla ilgileniyordu ve Cemil Raşit'in dostu olduğu için, *Tutkulu, Hoyrat ve Beceriksiz*'de yer alan öykülerden birinin çevirisi Atina'daki dergilerden birinde yayınladığı zaman okumuştu. Daha da ilginci, bir ara kalın bir şiir seçkisi getirdi. Bu kitapta değişik Türk şairlerinden çeviriler toplanmıştı; öteki kimi çağdaş şairler arasında Cemil Raşit de vardı.

Nedim Eren'inarmağan olarak getirdiği bir şise rakayı birlikte yarıladıklarında dili iyice çözülmüş, sorulmasına gerek kalmadan, o yıllarda pansionda kalan güzel bir kadından söz etmeye başlamıştı. Büyük bir olasılıkla Cemil Raşit'le mektuplaşan bu kadındı.

"Cemil Raşit, evet Thalia o adamı sevmiştir," dedi Mihail Lambiris. "Üzücü!" dedi Nedim Eren ve hafifçe başını eğdi. "O zamandan beri Cemil Raşit'i görmediniz mi?"

"Hayır, çünkü Thalia'yla ayrılışlarından hemen sonra, üstelik bir dü-

şünün bu yıllar önceydi, onları tamamen gözden yitirdim. Sanırım yaşamını değiştirmekte kesinlikle kararlı olan Thalia yabancı ülkelere gitmeye karar vermişti."

"Demek Thalia'dan da hiç bir haber almadınız?"

Mihail başını sallayarak rakısanın kocaman bir yudum aldı.

"Kimi onu Paris'te görmüş, kimi İtalya'da, ama bütün bunların doğru olduğunu sanmıyorum."

"Onu nasıl bulabileceğim konusunda yardımcı olabilir misiniz? Kimi ortak tanıdıklar olmalı."

Yaşlı pansioncu bir süre düşündükten sonra, "Sanırım bunu yapabilirim," dedi.

Nedim'in yüzüne geniş bir sevinç gülümsemesi yayıldı.

"Neden derseniz, Thalia'nın kızını bulmanıza yardımcı olabilirim, evet bunu yapabilirim."

Nedim Eren o gece pansionda kaldı. Odasında yaptığı ilk iş, yol çantasını açmak oldu. Nedim Eren kaldığı her otel ya da pansion odasını bir şişe sert içki, birkaç kitap, Şebnem'in bir fotoğrafı, havlu, dış fırçası gibi kişisel eşyasıyla donatmasını severdi. Bunların dışında yanına değiştirecek bir iki parça çamaşırla, bir yazı makinesi ve bir de radyo almıştı. Tuhaftır bir durumdaydı. Cemil Raşit'in Atina'da yaşadığı süre boyunca değişik pansionlarda kaldığını biliyor ama bu izi sürdürmesi ona uygulanması olanaksız ve neredeyse sonucuz kalmaya baştan yazgılı bir düşünce gibi geliyordu. Aslında ne işim var bu yabancı kentte diyordu, bu sıcak gecede, elindeki içki kadehini durmaksızın tazeliyor, biraz olsun serinleyebilmek için odasının balkonunda oturuyor, kendi kendisine bu kentte gerçeği bulmasına yarayacak bir ipucunun gizli olup olmadığını soruyordu.

Nedim Eren ertesi gün uyandığında içmekten ağızı köseleye dönüştü; üstelik bu güzel güne -açık pencereden içeriye güneş vuruyordu- kaçınılmaz bir baş ağrısıyla başlamak en azından can sıkıcıydı.

İlk işi Stefanos'a telefon ederek kaldığı pansionun telefon numarasını vermek oldu. Sonra hemen pansiondan çıktı, dışarıda bir kahvaltı yaptıktan sonra, pansion işletmecisinin verdiği adrese gitmeyi düşünüyordu. Aleksia, Anayasa Meydanı yakınlarında hediyelik eşya satan bir dükkânda çalışıyordu.

Nedim Eren, gecenin ağırlığını üzerinden atabilmek için yolunu özellikle uzattı. Kalabalığın arasına karışıp bir süre yürüdü. Sıcak bir gün

başlamak üzereydi. Akropol'ün eteklerinde eski plak, gravür ve kitap satılan antikacıların önünde oyalandı. Yolu üzerindeki bir kafede, -masasının tam üzerinde serinlik veren gölgesiyle bir büyük ağaç- uzun bir kahvaltı yaptı. Yeniden yürümeye başladığında vakit neredeyse öğleye geliyordu, sıcak iyice artmıştı.

Köşedeki kitapçının vitrinine bakmak için durdu; gölgeli dükkanın içinde devinen müşteriler belli belirsiz seçiliyordu. Vitrindeki romanların arasında özellikle biri dikkatini çekti; Cemil Raşit'in *Umutsuzluğun Son Yüzyılı*'nın yeni bir çevirisiydi bu. *Soğuk Tanrı*'nın da olup olmadığını anlamak için dükkâna girecekken son anda vazgeçip yürümeyi sürdürdü. Çevre hediye eşyalarla ilgilenen gezginlerle doluydu.

Nedim Eren, eğilmiş dükkânının önündeki hediye eşyaları -yani işlemeli Yunan vazolarını, şamdanları, küçük heykelcikleri, ayakkabı çekenceği olarak kullanabilecek bir Pan'ı, kendi kendini okşayan arsız gülüşlü bir başka Pan'ı, sonra tabloları, fotoğrafları; kuyuya çekilmiş kayıklar, ahşapı maviye boyanmış bembeяз evler ve onları kuşatan çarşaf gibi bir deniz- düzeltten genç bir adama doğru eğilerek hafif bir sesle;

"Aleksia'nın dükkânı acaba hangisi?" diye sordu.

Adam başını kaldırıp kısa bir an duraksadıktan sonra yüzü içten bir gülümsemeyle aydınlandı.

"Kayserili Aleksia mı?"

Bunca zaman sonra bile Aleksia'nın annesinin geldiği kentin adının anımsanması Nedim Eren'i şaşırtmıştı.

"Bakın, şurada," diye eliyle ufak bir parkın karşısındaki bir yeri işaret etti adam.

"Şu önünde mavi tente olan dükkân."

Nedim Eren ona teşekkür ettikten sonra dükkâna doğru yürüdü. Bu dükkânın önündeki tezgâh da hediye eşyaya doluydu. Nedim Eren içeriye girmeden önce tezgâhin önünde bir süre oyalandı ama parlak gün ışığında karşısındaki camda kendi yansısından başka bir şey göremedi.

İçeriye girip bir süre gözlerinin karanlığa alışmasını bekledi. Dükkânın içi dışarıdan göründüğünden daha ufaktı ve değerli antika eşyaya doluydu. Raflardaki vazoların tozunu almakla uğraşan genç kadın onun içeriye girdiğini duymuş olmalı, müşteri olduğunu düşünerek geniş bir gülümsemeyle ona doğru döndü. Aleksia, yirmi, yirmi beş yaşlarında hoş bir kadındı. Yüzünde anlaşılmaz ürkük bir anlatım vardı. Nedim Eren kısa bir kararsızlık geçirdi, ama artık çok geçti.

"Sizi rahatsız etmek istemezdim," dedi Nedim Eren. "Ünlü bir Türk yazarının yaşam öyküsüyle ilgili bir kitap yazıyorum. Yanılmıyorsam yıllar önce Yunanistan'da yaşamış ve anneniz kendisini tanırmış. Sizinle işte bu konuda görüşmek istemiştim."

Önceleri onu kuşkuyla karşılayıp konuşmak istemediyse de, Nedim Eren'in iş çıkıştı onu yeniden görmeye geleceğini söylemesi üzerine, ya kınlarda bir yerde oturup kısa bir söyleşi yapmayı kabul etmişti.

Nedim Eren gittikten sonra Aleksia uzun uzun düşünmüştü, Nedim'in bu beklenmedik görüşme girişiminin gizli bir amacı olup olmadığını sormuştu kendi kendine. Bunu öğrenebilmek için buluşmaya gitmesi gerekiyordu.

Akşama doğru bir kafede buluştuklarında, önce utangaç ve ne diyeceği bilmez bir durumda baktı ona ve sonunda kendisinden ne öğrenmek istediğini sordu. Nedim Eren ona yaptığı araştırmadan söz etti. Cemil Raşit'in yazdığı romanı anlattı, evet Aleksia onu tanıyordu, romanlarından birinin çevirisini okumuştu. Cemil Raşit'in ülkesinde tanınmış bir yazar olduğunu söyledi ve buna benzer bir yığın başka açıklama daha yaptı. Sonunda genç kızı konuşması için ikna etmeyi başardı.

Aleksia, annesinden Cemil Raşit'le ilgili dinlediklerini anlattı. Anneinin anıtlıklarına bakılırsa, Cemil Raşit'in her türden inancı hor görüşü, tuhaf zevkleri ve anlaşılmaz kaprisleri onu çekilmez bir adam yapıyormuş.

Cemil Raşit, ölümlünden sonra kendisine ilişkin bütün mektupların ve belgelerin ortadan kaldırılmasını istemişti. Anneinin bunu yapmasının tek nedeni, Cemil Raşit'in yaşadığına ve birgün çıkış geleceğine duyduğu sarsılmaz inançtı. Anneinin ölümünden sonra da Aleksia, bu ortadan kaldırma işini yerine getirmeye bir türlü cesaret edememişti.

"Sakladığım her şeyi vermek isterdim size," demişti Aleksia. "Belki inanmayacaksınız ama bunu yapamam. Birkaç ay önce bir adam geldi. O da sizin gibi annemle ilgili sorular sordu bana."

"Annenizle ilgili mi?"

"Evet. Anneme Cemil Raşit'in yolladığı mektupları istiyordu. Ne yapmam gerekiğine karar verememiştim, çünkü adamın kim olduğunu bilmiyordum. Ayrılırken kendisinin Cemil Raşit olduğunu söyledi."

"Olamaz."

Aleksia hiçbir şey anlamadan şaşkınlıkla ona bakıyordu. "Olamaz, bu olanaksız," diye bir kez daha sözlerinin üzerine basarak yineledi Ne-

dim Eren ve elleri titreyerek Cemil Raşit'in yanında taşıdığı bir resmini ona uzattı. Resim yıllar önce çekilmişti. Aleksia'nın resme bakması yarımdakikadan az sürdü. Oysa Nedim Eren'e çok daha uzun bir süre geçmiş gibİ geldi. Aleksia ağır ağır başını salladı.

"Benziyor. Yine de kesin bir şey söylemem zor."

"Peki sonra ne oldu? İstediğlerini aldı mı?"

Aleksia, onun için hepsini paketleyip hazırladığını ama adamın bir daha ortalarda görünmediğini söyleyince Nedim Eren sevincini gizlemeye gerek görmeden heyecanla bağırdı.

"Onları bana vermelisiniz."

Aleksia ona şaşkınlıkla baktı. Nedim Eren'in Cemil Raşit'in öldüğüne onu ikna etmesi güç olmadı ama bunun için ertesi günü beklemesi gerekmisti.

Ertesi gün yeniden buluşuklarında Nedim Eren dosyasının önemli bir bölümünü, Cemil Raşit'in ölümü üzerine Atina gazetelerinde çıkan haber küpürlerinin fotokopileriyle birlikte Cemil Raşit'in son resimlerinden birini getirmeyi akıl etmişti.

O akşam Nedim Eren pansionun balkonunda ölgün bir ışıkta oturmuş, o gün ele geçirdiği ganimetleri gözden geçiriyor, Aleksia ile yaptığı o uzun ve yorucu konuşmayı düşünüyordu. Ganimetler gerçekte sanıldığı kadar yüklü değildi; Cemil Raşit'in Yunan adalarından birinde çekilmiş bir resmi, yanında başka bir adamlı bir kadın, sonra mektuplar ve mektuplar...

Nedim Eren, ne bunaltıcı bir akşamüstüydü, diye düşündü. Önünden uğultulu bir taşit kalabalonının aktığı bir bulvar kahvesinde buluşmuşlar ve Nedim Eren'in Cemil Raşit'in öldüğünü kuşkuya yer kalma-yacak bir biçimde kanıtlamasından sonra kızın evine gitmişlerdi. Eve vardıklarında Nedim Eren onun daha önce söz ettiği gibi gerçekten de Cemil Raşit ile ilgili belgeleri paketlediğini ve iple bağlı bu paketin eski bir konsolun üzerinde olduğunu gördü. Aynı eski konsolun üzerinde bir sürü eskice Yunanca roman vardı; bunların çoğu kadınlar için pembe düşlerden söz eden kitaplardı, bir de ünlü bir Fransız yazarın okuna okuna yıpranmış *Bir Akdeniz Düşü* adlı kitabı... Pek fazla göze batmayan bir köşede, siyah metalden bir çerçeveyin içinde Thalia'nın solgun bir fotoğrafı duruyordu.

Aleksia, ona bir süre aile albümünü gösterdi. Thalia'nın gençliğinden çok güzel olduğu, o yıllarda çekilmiş resimlerinden belli oluyordu, fa-

kat soluk fotoğraflardan başka bir bilgi edinmek olanaksızdı. Nedim Eren, Thalia'ya çekici bir kadın denebileceğini düşünüyor; ona Cemil Raşit'in gözleriyle bakarsa şu sararmış fotoğraftaki gizi belki çözebileceğini sanıyordu.

Thalia'yla ilgili bildikleri çok sınırlıydı; Cemil Raşit'le bir ilişkisi olmuş ve her şey geçmişin karanlıklarında kalmıştı. Nedim Eren üzüntüle, aslina bakılırsa Thalia fotoğrafların çizdiği soluk bir imgeden başka bir şey değil, diye düşündü.

"Cemil Raşit'ten önce Thalia'nın bir sevgilisi var mıydı?" diye sordu Nedim Eren. Daha bu soruyu sorarken kendisini ilgilendirmemesi gereken bir geçmişin söz konusu olduğunu ve Aleksia'ya babasının ölümünü yeniden anımsattığını anlamıştı ama artık çok geçti.

Aleksia, neredeyse utanarak, "Anımsıyorum, o yıllarda küçük bir çocuktum," diye yanıtladı. Bir süre düşündükten sonra, "Bunları konuşmamız gerçekten gerekiyor mu?" diye sordu.

"Cemil Raşit'le ilgili bir kitap yazmayı düşünüyorum," dedi Nedim Eren. "Lütfen anlatın, onun yaşamına ilişkin en küçük ayrıntı bile bu kitap için yararlı olabilir."

"Biliyor musunuz, o yıllarda gerçekten çok küçüktüm. Sonraları anımin anlattıklarından Cemil Raşit'in geçinilmesi güç bir insan olduğu sonucunu çıkarmıştım. İnsan ilişkileri, yaşam ve ölüm üzerine çok fazla şey bildiğini söylemiştii. Babama gelince, karısı onu bırakıp gittikten sonra babamın ne yaptığını bileyemiyorum. Sanırım annemi bağıtlamaya hiçbir zaman yanaşmadı. Bu evlilik zaten ailesinin geleneklerine ters düşüyordu. Böylece ailesinin dedikleri gerçekleşmiş oldu ve bu da babamı iyice yıktı. Çünkü gençliğinde babam oldukça uzun bir süre onun peşinden koşmuş. Ben babamı hiç tanımadım, onu yalnızca aile albümündeki soluk bir resimde gördüm."

Nedim Eren büyük bir ilgiyle dinliyordu.

"Neden onunla ilgili bir kitap yazmak istiyorsunuz?" diye sordu Aleksia.

"Bilemiyorum," diye yanıtladı Nedim Eren. "Ben bir araştırmacıyorum; ayrıca Cemil Raşit'in yaşam öyküsünü yazmak giderek daha çok ilgimi çekiyor."

Nedim Eren albümde yeni bir resme rastlamayınca, Cemil Raşit'e ilişkin kırıda köşede kalmış bir resim olup olamayacağını sordu.

"Hayır, sanmıyorum," diye yanıtladı kız.

O adamın gelişinden sonra bütün resimleri albümden çıkarıp hazırladığı paketin içine katmıştı.

"Fakat siz o resmi gösterince," demişti, "adamin Cemil Raşit olduğundan kuşkuluyum şimdi. Belki de yalnızca bir benzerlik sözkonusuydu, kimbilir." Sonra sözlerini şöyle sürdürmüştü; "Biliyor musunuz, Cemil Raşit kendisiyle ilgili her şeyi yok etmemizi istemişti. Annemin anlattığına bakılırsa hemen her varsayıımı olağanüstü bir titizlikle enine boyuna irdelemesini severdi."

Nedim'in yüzünün kaygılı bulutlarla gölgelendiğini görmüş ve gülmeyerek eklemişti.

"Korkmanıza gerek yok, size bütün bu özel mektupları vereceğim. Onları ortadan kaldırmak konusunda söz veren annemdi ve benden bu konuda bir istekte bulunmadı. Ben de onları yok etme cesaretini kendimde bulamadım." Annesi dört yıl kadar önce ölmüştü.

"Bana nasıl bir yardımda bulunduğunuzu bilemezsiniz," dedi Nedim Eren, "size nasıl teşekkür edeceğini bilmiyorum."

"Kitabınızdan yollarsanız sevinirim," dedi Aleksia. Nedim Eren, yazacağı kitap Yunancaya çevrilir çevrilmez kendisine de bir tane göndereceğini söz verdi ve evden ayrıldı.

Toplu İntiharlar Zamanı

Cuma akşamı, Stefanos Kuvelas telefon ederek, Thomas'ın onu veceği resitale davet ettiğini söyledi. Nedim Eren, Cemil Raşit'in mektuplarını okumayı planladığı için ilk önce ne diyeceğini bilemedi. Üstelik Stefanos'u da kırmak istemiyordu. Sonunda Nora'nın da geleceğini öğrenmesi durumu değiştirdi.

Resitalden sonra hep birlikte küçük bir bara gittiler. Thomas suskundu, her resitalden sonra böyle olduğunu söyledi. Stefanos'la Ana durmaksızın müzik üzerine konuştular. Sotiris işleri nedeniyle konserve gelememişti; nedense Nedim Eren onun Aleksandra'yla buluştuğu için gelemediğini düşündü. O gece bir şeyin daha ayrımlına vardı; Vula, Thomas'a âşıktı ama Thomas aralarında yalnızca iş ilintisi varmış gibi davranıyordu.

Nedim Eren ertesi gün Santorini'ye gideceğini söyledi, acaba Nora da kendisiyle birlikte gelmek ister miydi? Nora gelemeyeceğini söyledi, Nedim Eren de nedenini sormadı, sormasının doğru olmadığını biliyordu. Her şeye karşın Nedim Eren, geceden hoşnuttu ve Nora'yı yeniden gördüğü için mutluydu.

Gecenin ilerleyen saatlerinde Nedim Eren, pansiyondaki masasında, Cemil Raşit'in Thalia'ya yazdığı mektupları okuduğunda o zamanlar ne olup bittiği açıga kavuşmuş gibi geldi. Böylece olayın bir başka yönü çıkmıştı ortaya; Cemil Raşit'in kuşağında hep görüle geldiği üzere bir tür yaşadığından değişik görünme çabası.

Cemil Raşit bu dönemde, çok daha sonraları *Tutkulu, Hoyrat ve Be-
ceriksiz* başlığı altında toplanarak yeniden yayınlanan üç uzun öyküsünü yazmıştı. Mektuplardan çıkardığı sonuca göre, yine o yıllarda yayınladığı bir dizi şiirin tümünü gerçekte Thalia'ya adamıştı. Nedim Eren'in en be-

ȝendiği aşk şiirlerinden olan *Dayanılmaz Olacaksın* da bunların arasında yer alıyordu.

Cemil Raşit mektuplarda tutukluluk günlerini anlatıyordu. Mektupların Cemil Raşit'in kaleminden çıktıgı aıktı, bu konuda Nedim Eren'in en ufak bir kuşkusunu bile yoktu çünkü Cemil Raşit'in biçimini kolaylkla ayırtedebiliyordu. Cemil Raşit'in yaşamını kuşatan sıkıntı, yakınmaları, tutku dolu bir aşk arayışını anlıyordu. Kargacık burgacık bir elyazısıyla yazılmış, vahsi sözcüklerle biçimlenmiş parıltılı imgeler, tutku ve pişmanlıkla yorulmuş bir iç dökme çlgınlığı. Kendisini sonsuza dek yaatacagiı düşündüğü imgelerle bezenmiş Cemil Raşit'in o korkutucu dünyasının bir girdap gibi insanı derinliklerine çektiğini görüyordu.

Nedim Eren bu mektupları, yayınlanmamış özgün bir belge eline ilk kez geçtiğinden olacak soluk soluğa okudu; ancak birkaç kez okuduktan ve kendisi gibi önemli bir araştırmacıdan beklenen özenle inceledikten sonra biraz yatışmış, Cemil Raşit'in yazdıklarrı üzerine düşünmeye başladı.

Cemil Raşit, Aydın Tan'la gittiği Yunanistan gezisinde tanışmıştı Thalia'yla ve bu ilişkiyi hemen herkesten gizlemiti. Cemil Raşit, Thalia'yla son bir kez konuşup niçin geriye dönmesi gerektiğini açıkladı mı yoksa yola çıkarken ona yalnızca kuru bir mektup mu bıraktı, işin bu yanı gizli kalmıştı. Aydın Tan bile o sıralarda ne olup bittiğinin ayrımlına varamamıştı.

O sıralarda kendi halinde bir öğrenciydi Thalia. Ailesi dağılmıştı. Daa sonra Thalia, Cemil Raşit'le buluşmak üzere İstanbul'a gelmişti. Nedim Eren daha sonraları Cemil Raşit'le Thalia'nın içinde bir süre oturdukları uak ahşap evi bulmutu.

İstanbul'dan yazılmış olan birinci mektup Cemil Raşit'in sorunlarından, ülkede durmaksızın saldırıyla uğramasından söz ediyor, anlaşılmalığından dem vurup, aleyhinde yazılmış bir yazıya gönderme yapıyordu.

"Birisi çıkış demiyor ki işte sonunda bitti, artık yolun sonuna gelin. Üstelik bir de gitmekten söz ediyorsun. Sözlerin tükendii bir yerdesin. Ne yapsan, nereye gitsen kurtulamayacaksın bu sonsuz yıkımdan, bu cehennemden. Sevgili Thalia, işte böyle demiyor birisi çıkış da. Zaten göçbelik bizim ruhumuza sinmiş olmalı, çünkü bu ülkede herkes bir yerlere gitmek istiyor. Ne yazık ki sen bile susuyorsun.

Biliyorsun, ben yine de sana, en beklemediin an bile, sıcak sözcüklerden bir deniz sunabilirim. Durumumuz üstüne düşünürsek söyle bir

sonuca varabiliyoruz; birbirimizden uzakta olmamız bu aşkı sözcüklere indiriyor. Bu sevgiyi hiç konuşmadan bana anlatabilir misin? Bunun için en azından dokunabileceğim kadar yakınımda olman gereklidir."

Gene İstanbul'dan bir başka mektup, değişik bir tonda yazılmıştı, daha çok lirik ve dingindi; Cemil Raşit neredeyse yorgun ve boyun eğmiş bir ses tonuyla konuşuyordu.

"Artık bu ülkeden ayrılmaya karar verdim. Ne bir kez daha hapse girmek istiyorum, ne de aptalca aşklar peşinde koşmak. Yeter artık."

Sonra şöyle sürdürdüyordu.

"Şu sıralar romanda önemli bir izlek oluşturan gizemsel bir gemi, bir tür *Deliler Gemisi* üzerine düşünüyorum. Belki biraz da bu yüzden bana deliller zincirlerinden apansızın boşanabilir ya da ne bileyim geceinin bir parçası cehennemde kalabilir gibi geliyor. Toplu intiharlar zamanının giderek yaklaşıyor olması beni ürkütüyor. Anlayacağın o eski dingenin Cemil Raşit geçmişte kaldı.

Belki inanmayacaksın, geçende bu gemiyi gördüm. O sırada birlikte olduğum kadın, sana daha önce onun sözünü etmiştim, bana bu gemiyi görmediğini söyledi. Hayır, bir düş değildi, gemi oradaydı, o görmediğini söylüyordu ama gemi karanlığın içinde akıp gitdiyordu."

Nedim Eren, *Soğuk Tanrı*'da Boğaz'daki lokalin aşağıdakilerden geçen *Düş Gemi* sahnesini anımsadı. Tam da bu noktada Cemil Raşit'i anladığını düşündü. Cemil Raşit eski ve içini yakan bir tutkunun alevlerini umutsuzca söndürmeye ve Thalia'ya yazarak düşlerini saran karabasanlardan kurtulmaya çalışıyordu. Bir başka açıdan okudukları Nedim Eren'i şaşkına çevirmiştir. Bir edebiyatçının günlüklerinde bile yazmadığı kimi gizlerini öğrenmek ona taşıyabileceğinden daha ağır bir yük gibi gelmiştir.

"Kitabımda yapacağım açıklama, kaynakları incelememiş olanlara düş ürünü gelebilir," diye düşündü acıyla. Oysa okudukları hiçbir kuşku ya yer bırakmıyordu.

Mektubun bundan sonrası bir yakınmaya, bir tür iç dökmeye dönüştüyordu.

"Sana yazdıklarımı kimseye yazamam, söyleyemem. İnsanın inanmadığını yazması başka, inançsız olması başka. Sana daha önce söz ettiğim romanı bitirmeye çalışıyorum. Şu an öлsem bu roman bitmemiş kalaçak ve bu da kimsenin umurunda değil, biliyorum. Sonuçta sanırım artık yazmaktan da bıktım. Dalgalı bir denize karşı, sarsılmaz bir kayanın üzerinde olmanın güvenini duyanlardan degilim. En azından yaşamın dalgalı

bir deniz olduğunu biliyorum. Sanırım insan sessizce ölmesini bilmelidir. Bir ağaç gibi, kesilen ağaç sessizce devrilir. Bana öyle geliyor ki tıpkı eğitilmiş bir köpek gibi beni bulamayacakları bir yerde ölmeliyim."

Üçüncü mektubun havası diğer ikisinden oldukça farklıydı. Biçemi giderek aksileşiyor, kendini çözümleme konusunda başdöndürücü bir çaba gösteriyordu. Mektubun sonlarına doğru şöyle diyordu;

"Beni yatıştırmaya çalışıyor, henüz her şeyin bitmediğini söylüyorsun... Oysa ben insana umut vereceğine inanılan bu aptalca sözlerden bıktım. Burada yaz neredeyse bitiyor, güz yağmurları neredeyse başlayabilir.

Düşünüyorum da sana her şeyi anlatabilecek kadar zamanım hiç olmadı. Olsaydı, ben de günler ve geceler boyu anlatabilseydim bana inanır miydin, bilmiyorum.

Geçende çok garip bir düş gördüm. Sana anlatabilseydim, bu düşü çözümleyebilir miydin? Bir an yine düş görebiliyorsam yolun sonuna gelmemişimdir diye düşündüm. Sonra birden anladım, bitirmeye çalıştım son romandan, kendi kurduğum ürpertici bir düşten başka bir şey değildi bu. Bu düzte sonsuz karanlık bir denizde yüzdüğümüzü ve ulaşacak bir toprak olmadığını görüyordum. Ondan yazarak kurtulamaya caktım, bitirebilsem bile bu roman, beni sonsuza kadar izleyecek bir kababasındı. Çok iyi biliyorum ki bütün bu karmaşık düşünceleri açıklamak henüz girişmeye hazır olmadığım yeni bir kitap yazmamı gerektiriyor.

Her şeyi bırak ve buraya gel. Yazdıklarına dokunamam ki. Oysa ben, dokunmaya ve sana gereksinim duyuyorum."

Nedim Eren bu son mektubu bir kez daha okuyor, sözcüklerin anımları üzerinde yeniden düşünüyor, bir yandan da Thalia'nın resimlerindeki o üzünlü, hoş ve nahif görünüşünün anısını canlandırmaya çalışıyordu. Sonra mektubu birkaç kez daha okudu, hayır yanılmıyordu, kuşkularının temelsiz olduğu söylenemezdi; bu son mektupta Cemil Raşit'in anlayışına ve biçimine uymayan bir şeyler vardı.

Bu mektuptaki kimi cümleler oldukça şaşırtıcıydı. Belki de asıl sorulması ve merak edilmesi gereken şey, bu mektupları yazarken Cemil Raşit'in ne derece içten olduğunu.

Duyularını kêğîda geçirdiği sırada ona karşı duyduğu özlemi içinde duman birinin içten olmaması olanaksız. Yalnızca mektup yazarken değil, romanı üzerinde çalışırken de buz gibi donuk bir yazar tutumu içinde olduğunu sanmıyordu.

Bu okuduklarımlarım, bir romanda geçen uydurma mektuplar olsaydı, diye düşündü Nedim Eren, Cemil Raşit'in Thalia'ya beslediğini ve dile getirdiğini düşünebileceğimiz bütün bu duyguların gerçek olduğunu ileri sürmek umutsuz bir çaba olurdu. Sonuçta, *Soğuk Tanrı*'daki yapıtı bir roman kişiliğinde Cemil Raşit'i yakalamak çok zordu. O zaman geriye iki olasılık kalyordu. Ya romanda uydurma roman kişilerine söylettiği kimi düşünceleri ve arzu belirten sözleri sonradan öylesine sevmiştir ki Thalia'ya yazdığı mektubu bunlarla donatmaktan çekinmemiştir. Ya da mektubu solusuz yazdıktan sonra, bir kez daha okuduğunda, roman kişilerine öylesine uygun bulmuştu ki, üstelik sevgilisiyle ilgili kendisini uğraştıran konuları romanından ayırabilmesi de kolay değildi, mektubu postaya vermeden önce gerekli yerlerde roman kişilerine söyleteceği iznimle rin ve etkili sözlerin bir kopyasını çıkarmıştı..

Nedim Eren, bu şaşırtıcı mektuplar üzerine düşünürken, Cemil Raşit'le Şeyda Gözen arasındaki ilişkinin gerçek anlamını çözüverdi. Gerçekte bu mektupları eline geçirmesinin yeterli olmadığını biliyordu. Daha doğru bir sonuca varabilmek için sevdığı kadınlara yazdığı bütün mektuplar elimizde olmaliydi diye düşündü Nedim Eren, bir araştırmacı olarak yanlış bir yöntem uygulamak istemiyordu. Cemil Raşit'le ilgili ileri sürülebilecek bir düşüncenin geçerliliğine karar verebilmek için Cemil Raşit'in aynı dönemde yazdığı yapıtları bir bütün olarak ele almak ve mektuplarla birlikte incelemek gerekiyordu. Üstelik mektuplar belki de bu sırada içinde yazılmamıştı. Fakat yine de, mektuplar arasındaki bütünsel ilişkiyi göz önünde tutmadan, Cemil Raşit'in durumunu anlamak olanaksızdı.

Bu mektuplardan sonra Cemil Raşit'le Thalia'nın bir daha görüşüp görüşmediklerini bilmiyoruz. Cemil Raşit son romanını yazmaya işte bu döneminde başlamıştı. Thalia'ya olan sevgisi onu coşturuyor, hiç dinlenmeden, durmadan yazıyordu.

Böylece bir anlamda romandaki yenilgi bir başka boyut kazanıyor, diye düşündü Nedim Eren. Yenilgi dediği yalnızca *Düş Kadın*'nın bulunamaması değil, romanın başlarında en azından Yunanistan'a göç etmesiyle Thalia'ya benzetebileceğimiz Dora adındaki kahramanının, romanın sonrasında Thalia'dan en küçük bir iz bile taşımamasıydı. Romanın anlatıcısının arayışı tam anlamıyla acı bir düşkırıklığıyla sonuçlanıyordu.

Yanardağ

Nedim Eren çevresine şaşkınlıkla bakıyor, işte Santorini diyordu, *Soğuk Tanrı'nın* geçtiği ana mekanlardan biri. Oysa Santorini'de kaldığı beş gün süresince romanın büyüsünden bir an bile kurtulmadığını anladı; adayla ilgili kendi izlenimlerinden çok sanki romanda yaşı gİbiydi. Cemil Raşit'in anlattığı neredeyse bir başka adaydı; öylesine sıradan geliyordu çevresinde gördükleri. Her şeye karşın bu adada insanı korkutan bir şey vardı, daracık sokaklarında, aşağılardaki karanlık denize birdenbire açılan kat kat taraçalarında, orada aşağıda bekleyip duran yanardağa, dile gelmez, korkutucu, acayıp bir gerçeklik.

Soğuk Tanrı'da adayla ilgili yazılanların, gerçeklere ne kadar uyduğuunu araştırması gerekiyordu. Sonu olmayan arayışlar, diye düşündü Nedim Eren, Cemil Raşit'le ikimizi birleştiren ortak nokta işte bu, yalnızca aramış olmanın kendisi için arıyoruz.

Nedim Eren taraçalardan ve dar sokaklardan geçip masmavi denize kadar uzanan kayalıklara baktı, yakından geçen bir motorun sesi duyuluyordu. Çok aşağıarda, kayalıklarda köpüren denizin sesini iştebiliyordu. İnsanın içini ürperten uçuruma, bulutların arasından süzülen güneşin bir bölümünü aydınlatlığı yanardağın o karanlık kütlesine bakarken bir zamanlar bu manzarayı Cemil Raşit'in de izlediğini düşündü.

Adanın şaşırtıcı sokaklarında, nereye gideceğine karar verememiş bir durumda yürüken, yaz sonunda bile hâlâ sıcaklığı eksilmemiş bu Ege güneşinde, bu üst üste yiğili beyaz evlerin arasındaki dar sokaklarda yürüken, Nedim Eren kendisini *Soğuk Tanrı'nın* roman kişilerinden birisi gibi duyumsadı.

Böyle yürüken sessizlik ve sıcak ona Cemil Raşit'in bir kitabından, hayır, *Soğuk Tanrı'dan* değil, bir başka kitabından bir cümle anımsattı.

Yolun kıyısındaki bir duvarın üzerine oturarak, batan güneşin altında sürekli renk değiştiren denizi seyretti. Yanardağa Cemil Raşit'in gözleriyle

bakmayı denedi, olanağı var mıydı bunun? Yanardağa, bulunduğu yerden görülemeyen o belirsiz derinliğine bakarken, buradan bu uzak noktadan bir kadın cinsel organı gibi görünüyor, diye düşündü. Çok şey sunar gibi, oysa taş ve külden başka neydi sönmüş bir yanardağın sunduğu. Sonuçta biraz gölgeli, gizemli ve karanlıktı. Bu sönmüş ve bekleyen bir yanardağı ama fişkirdiği zaman garip bir şekilde phallus'a benzemez miydi? Sonra kendi kendine güldü bu sıradan benzettmelerine, Cemil Raşit'ten daha çok Henry Miller'e özgü mecazlardı bütün bunlar.

Akşamın o duru dinginliğiymi bu; gün boyu çevresini saran, onu rahatsız eden uğultu, yerini denizden esen rüzgârin serin ve tatlı fısıltısına bırakmaya başlamıştı bile.

Bir kahvede oturarak geçirdiği bu dingin zaman çok kısa sürdü. Sokaklar denizden dönmüş ve akşam yemeği için koşuturan insanlarla dolmuştu. Kalabalık ışıklı barlara ya amaçsızcasına ya da tanıdık bir yüz görmek için girip çıkan bir yiğin insan.

Nedim Eren yalnız içmesini hiç sevmeydi. Gece yarısına doğru içinde büyük bir yalnızlık duydu, gidecek hiçbir yeri ve kendisini bekleyen hiç kimseyin olmadığı duygusuna kapıldı. Bardan çıktıgı zaman, adalar denizinden, gecenin yıldızlı bir gökyüzüyle birleştirdiği bu denizden esen diriltici rüzgâr ona yalnızlığını daha çok duyurdu. Sanki yabancı bir ülkede değil de bilinmez bir gezegende yitip gitmişti. Issız limanlara inen gece sisine benzeyen üzüntü ve pişmanlıklarla dolu anılar çökmüştü üzerine.

Elinden gelse hemen o akşam adadan ayrılrıdı. Oysa ögleden sonra bir seyahat acentesine gitmiş ve sabah ilk uçahta yer ayırtmıştı, önce Atina'ya oradan da İstanbul'a uçacaktı.

Nedim Eren, yarı açık telefon kabinlerinden birine yöneldi. Şebnem'in numarasını çevirdi. Kısa bir an çalan zilin sesini dinledi. Yarım dakika kadar neredeyse soluk almaktan korkarak bekledi.

Komşu telefon kabinine tam o sırada yaşlı bir kadın gelmişti, bilmemiği bir dille bağırarak konuşuyordu. Nedim Eren telefonu kapadı ve saatine baktı. Şebnem uyumuş olabilir miydi, sonra yeniden aradı. Bu kez telefon aniden açıldı. Şebnem'in sesi tanıdık ve sıcaktı.

"Seninle birlikte gelmek isterdim," demişti Şebnem telefonda, "oysa bana ne düşündüğümü hiç sormadın bile."

Nedim pansiyona döndü ve deliksiz bir uykuya çekti. Düşünde adanın üzerinde uçtuğunu, sonra bütün adaların üzerinde uçtuğunu, ucuz bucaksız bir denizi geçtiğini ve yavaşça evinin çatısına konduğunu gördü.

IV

Soğuk Tanrı
İkinci Bölüm

Rıhtıma yanaşmış ışıklar içindeki gemiye baktım ve Boğaz'dan geçen *Düş Gemi*'yi gördüğüm geceden beri ne kadar zaman geçtiğini merak ettim. Ülkeden ayrılışımдан sonra yaşıdıklarım gözümüzün önünden geçti: Dora'nın izini sürerek Kandiye'de üniversiteye gidişim, Hanya'da Sabrina'yla tanışmam ve sonra *Düş Kadın*'ın peşine düşmem. Bunların hepsi şimdi bana çok uzaklarda kalmış gibi geliyordu. İzini yitirdiğim Sabrina'yı Kandiye'den bindiğim gemide yeniden bulmuştum. Şimdi yalnızdım ve içimde bir ses, beni bu adada şaşırtıcı olayların beklediğini söylüyordu. Hemen biraz ötede, gökyüzüne doğru yükselp, karanlıkta yitip giden kayalıklar gözdağı verir gibiydi. Rıhtımda geminin ayrılışını bekledim. Sabrina, sırtında salondan ona getirdiğim battaniye, küpeşteye dayanmış, beni izliyordu. Onu şimdiden özlediğimi düşündüm. Sonra gemi karanlık denizde yitip gitti.

Ben de, büyük bir pansionun servis arabasına bindim. Araba, karanlık kayalıkları döne done tırmanmaya başladı. İnsanın bilmediği bir yere gece gelmesi ne tuhaftır. Arabanın penceresinden dışarda görülen karanlık dünyayı anlamaya çalışıyordum. Sonunda pansiona geldik, üstü açık bir merdivenden üst kattaki odama çıkarıldım. Yorgundum ve bir duş alıp yatmaktan başka bir şey düşünmüyordum. Kapıyı kilitledikten sonra, odayı gözden geçirdim. Sıradan bir pansion odasıydı; iki tane beyaz örtülü yatak, üzerinde lamba olan küçük ahşap bir masa, iki tane iskemle, banyoya açılan kapının karşısında kapağı aynalı bir dolap.

Balkon kapısını açtım. Birden dehşete kapıldım. Karşımada sağır bir karanlık vardı. Biraz dikkat edince bu duvarın

kapalı olan panjurdan ileri geldiğini anladım, kapiyla birlikte pencerenin de panjurlarını açtım. Serin bir rüzgâr içeriye doldu. Odanın ışığı balkona, karşı binaların karanlık pencerelerine düştü. Pencerelerin birinden bir iç çekmesi, bir somya gıcırtısı duyuldu. Uzaktan köpek havlamaları, tek tük insan sesleri geliyordu. Yerleşimin neresinde olduğumu doğrusu bilmiyordum. O denli geç sayılmamasına karşın bulduğum yerde ürkütücü bir sessizlik vardı. Bu ışıklı odanın biraz uzağında yoğun bir karışıklığın, yorulmak bilmeyen, içten içe devinen baştan çırkırcı bir gecenin ayrimındaydım.

Sabah olduğunda dışında canı bir yaşam başladı. Traş olurken ve yikanırken uzaktan gelen sesler duydum; dışarıya fırlamak, adayı keşfetmek arzusuyla doluydu içim. Bir ara bir kadın sesi duymuş ve pencere kepenkleri arasından yan teras-taki kadını görmeye çalışmış ama başaramamıştim. Güneşin kızılılığı gözümü almıştı.

Pansiyoncuya George Kavakos'u tanııp tanımadığını sordum. "Hayır, sanırım bu adı hiç duymadım," dedi. "George, hayır, hayır." Sonra merakla yüzüme baktı. "Ne iş yapıyor demiştiniz?" diye sordu.

"Bir fizik profesörü," dedim. "Burada büyük bir yazlık konutu olduğunu söylemişlerdi."

Pansiyoncu umutsuzca başını salladı, sonra sırtlarında çantaları olan iki kızın tam o sırada açtığı camlı kapıya döndü.

Adayı dolaşmaya başlamadan önce yapmam gereken işler vardı. İlk iş olarak yerel postanedeki bir rehberden George Kavakos'un telefon numarasını ve adresini öğrenmem gerekiyordu. Rehberde en az yirmi tane Kavakos vardı ama hiçbirinin adı George değildi, bu da işleri zorlaştıryordu. Adına kayıtlı bir telefonu olmadığını düşündüm, bu hiç aklıma gelmemiştir. Uygun bir zamanda bütün bu numaraları tek tek arayabilirdim.

O gün, öğleden sonra, bütün yolculuğum boyunca karşılaştığım en şaşırtıcı şey oldu. Bütün sabah boyunca adanın alçak kısımlarında dolaşmıştım, bir anlamda can sıkıcı bir yerde olduğum duygusunu baskındı ve adanın yüksekçe bir yerine çıktığında bu duyguya şaşkınlığa bıraktı yerini. Sıradan bir yükseltti sandığım kısım göz alabildiğine uzanan sarp bir uçurumdan

oluşuyordu, bir krater adasında olduğum çok açıktı. O zaman adayla ilgili bilgileri gerçekte hiç umursamadan dinlediğimi anladım. Denizin ortasındaki kütle dikkatimi çekti. Bir yanardağ krateriydi bu ve sığaşa karşın içimde bir ürperti duydum, gördüğüm düşü animsamıştim.

Uçurumun kıyısı boyunca uzunca bir süre yürüdüm, bir manastırın bulunduğu ve bütün adanın rahatlıkla görülebileceğine inandığım tepeye tırmanmaya karar verdiğimde öğlen olmuştu.

Yolun kıyısında genç bir kadın oturmuş, yanardağın resmini yapıyordu. Bana gülümseyerek söyle dedi, "Yeni bir patlama yüzünü bozmadan resmini bitirmek istiyorum."

Deniz ayaklarımın altındaydı.

"Gerçekten o gün bu denli yakın mı?" diye sordum.

"Hem de çok yakın. Dünyanın her geçen gün yaklaşmakta olan sonu üzerine hiç düşündünüz mü?" Sonra eliyle aşağıyı, uçurumu ve denizi göstererek ekledi. "Bence buradan başlayacak. Bunu anlatmam güç ama hepimizi ilgilendiren belirtiler var. Bu gördüğünüz yalnızca doğal bir güzellik değil, bir zamanlar yaşanan bir felaketin kalıcı izleridir."

Bu konuda pek bir şey okumadığımı söyledi dim. Kadın bana ayıplamış gibi baktı.

"Yanardağın etkinliği o zamanlar adadaki yaşamı sona erdirdi. Patlamayla birlikte adanın ortasında oluşan boş kubbe kendi ağırlığını taşıyamayarak çöktü ve deniz üzerinde kalan yalnızca bu çöküşün oluşturduğu boşluğun kenarlarıdır."

Genç kadın kendini anlatmanın çekici büyüsüne kaptırmıştı. Sonra birden durdu. "Bütün bunları neden anlatıyorum biliyor musunuz?"

"Hayır, niçin?"

"Benim manzara resmi yaptığımı sanmamanız için!"

Bunun üzerine ona teşekkür edip yoluma devam ettim. Uçurumun kenarında kıvrıla kıvrıla uzanan bir patikadan yürüyerek köyden uzaklaştım.

Patikanın bitiminde şişman bir adam yamaçtan topladığı iri beyaz taşları, belki bahçesini düzenlemekte kullanmak için, birer birer arabasının bagajına yüklüyordu.

Bunca zaman yürüdüktен sonra, tepenin yamacına oturup, geçtiğim yolu görmek üzere dönüp baktığında, içimi tuhaf bir hüzün kapladı. Bu yüksek tepeden, adayı tümüyle gören bir ağacın altındaki bu gölgeli yerden baktığında ilk kez bir adada olduğumu duyumsadım ve temiz havayı doyasiya içime çektim, baş dönmesine benzer bir duyguya. Yolda yürürken neler geçmişti belleğimden. Oysa şimdi, şu uzayıp giden yolun güneşin son ışıkları altında solup gitmesi gibi, daha az önce yaşamamın parçası olmuş görüntüler de dağılp gidiyordu. Birazdan geldiğim yoldan geri dönerken, bir boşlukla, daha kötüsü bir karanlıkla karşılaşacaktım.

Zaman hızla geçiyordu. Eski kilisenin bahçe duvarına, uçuruma açılan bu taş korkuluğun üzerine oturup ayakları sallandırdım ve denizi seyrettim. Bu küçük kilisenin avlusunu, kalderayı kaplayan suları ve uzaklılardaki açık denizi gözler önüne seriyordu.

Ortalık öylesine sessizdi ki kilisede kimsenin olmadığını düşündüm ama yanılmamışım. Duvarın uçurumla en baş döndürücü açıda birleştiği noktada bir adam denize bakıyor ve kılmalıdır oturuyordu. Kilisenin papazı bahçesindeki çiçekleri suluyordu. Yanında şişman birisi –demir yamaçta rastladığım taş toplayan adamdı bu– papaza heyecanla bir şeyler anlatıyordu, papaz sakin bir tavırla başını sallıyordu. Adam arabasını kilisenin önünde bir ağacın altına çekmişti. Güneş neredeyse batmak üzereydi.

Ufuk çizgisini aşan bir gemi suyun yüzeyini yararak ağır ağır yaklaşıyordu. Ayaklarımın altında uzanan denize, denizin üzerindeki yanardağa baktım. Yanardağ bekliyordu. Denizden esen serin rüzgârı derin derin içime çektim ve içimde tuhaf bir coşkunun kabardığını duyumsadım.

Yaklaşıkça büyüyen gemi, şimdi yavaşça iki adanın arasındaki açıklıktan geçiyordu. Yoksa diye düşündüm, bilinçsizce arzuladığım için mi beyaz gemi hiç beklememişim bir anda yeniden ortaya çıkıvermişti. Kilisenin bahçesindeki güllerden denizin tuzlu kokusunu bastıran bayın ve hoş bir koku yayılıyordu. Şimdi papaz ve taş toplayan adam yan yana oturmuş alçak sesle bir şeyler konuşuyor ve batan güneşin seyrediyorlardı.

Duvarda oturan adam sessizce yok olmuştu. Küçük siyah bir kedi –papazın kedisi olmalı– akşamın karanlığında renklerini yitiren taşların üzerinde miskin miskin yalıyordu.

Bu durağan görüntünün içinde gemi, sanki büyülü bir devinimle bir tek kendisinin aktığının bilincinde, batan güneşim pembeliğinde yıkıyordu.

Bir süre sonra papazın oturduğu yerden kalktığını, onu izleyen şışman adamın da arabasının başına gittiğini gördüm. Adam arabaya bindi ve motoru çalıştırdı.

Uçurumun kıyısında şu yıkılacak gibi duran duvarın üzererine oturmuş gemiyi seyrederken anımsadığım kimi bölük pörçük görüntüler, duyduğum kaygı ve yalnızlık, biraz sonra aşağıya, kocaman bir portakala benzeyen Ege güneşinde evlerinin beyazı pembeye dönüşen ve çılgın bir geceye hazırlanan köye indiğimde silinip gidecek miydi? Peki yarın, daha sonraki günler, aylar sonra, beni ne türden yorucu dalgalanmalar ya da korkulu düşler bekliyordu acaba?

Gemi sonunda demir attı. Güneşin batışına son noktayı koymak ister gibi kalderanın boşluğununda yankılanan boğuk bir gürültü duyuldu.

O akşam yemeğimi pansiyonda tek başıma yedim. Sonra dolaşmak ve bir şeyler içmek için dışarıya çıktım. Pansiyonun yakınındaki karanlık sokakların bağlılığı avlunun bitiminde, gizemli ve buğulu bir ışıkla hafifçe aydınlatılmış lokantaların ve barların bulunduğu dar bir sokak başlıyordu.

Düşüncelere dalmıştim, dar ve karanlık sokaklarda yürüyüşümü sürdürdüm. Yolumun üzerindeki denizi gören barlardan birine girdim. Aşağılarda gemi bütün ışıklarını yakmıştı. Karanlık denizin ortasında insanın uyanır uyanmaz unutmaktan korktuğu bir düş gibiydi. Yanılmamışım, ilk içkimi bitirdiğimde, gemi de çoktan denize açılmıştı. Şimdi o ışıklı düşün yerinde karanlık bir boşluk vardı. Ben yine de uzunca bir zaman, uzaklaşan gemiden azalarak gelen müzik seslerini duyduğumu düşündüm.

Bu ufak Yunan adasında, olaylar, hiç beklemediğim bir hızla birbirini izlemeye başladı. O gece uzunca bir süre uyuyamadım, odanın banyosundaki musluk sürekli damlatıyordu, ilk gece yorgunlukla ayrimina varmamış olmaliydım. Sabaha karşı içe işleyen şaşırtıcı bir müzik beni uyandırdı.

O öğleden sonra kireç badanalı küçük odama döndüğümde bir gariplik sezdim. Ben genellikle ortada pek eşya bırakmam. Bu kez komodinin lambası yanıyordu ve yatağımın üzererine kadın eşyaları saçılmıştı. Daha doğrusu bunun ayrimine vardığında odanın ortasına dek ilerlemiştim. Yanlış bir odaya girdiğimi düşündüm ama odadaki ikinci yatağın gizlediği köşede çantam duruyordu. O sırada arkamdan gelen bir gürültüyle, girişin sağındaki duşta birisi yıkıyor olmaliydi, elimde olmadan irkildim. İlk aklıma gelen düşünce kendimi dışarıya atmak, bu sıkıcı durumdan kurtulmaktı ama sanırım geç kalmıştım. Odamın gizemli misafiri duştan çıkmak üzereydi. Banyo kapısını açmış, saçlarını çözüp panjurların arasından sızan gün ışığının bedenine ışıkta çizgiler çektiği odanın orta yerinde bir süre durmuştı. Beni görünce tiz bir çığlık attı. Onu, daha ilk bakişa, ikimizin de içinde bulunduğu durumun gülünçlüğüne karşın, olağanüstü güzel buldu.

Ne yapmam gerektiğini düşündüm, biraz yatıştıktan sonra, "Söyler misiniz, ne işiniz var burada?" diye sordum kuşkuyla, "odama nasıl girebildiniz?"

Sıkıntılı birkaç dakikadan sonra, odanın bana ait olduğunu anlaştı, bu duruma ikimiz de güldük. Onun odası hemen benimkinin yanındaydı. Balkona çıkarak bir süre oturdum ve giyinmesini bekledim. Sonra birlikte aşağıya indik, resepsiyondan yanlış anahtar verdikleri anlaştı. Böyle büyük pansionlarda, pansion sahibinin öğle uykusuna yattığı saatlerde bu türden yanlışlıklar olağandi.

Odama döndüm; Eva'nın -bu dalgın ve gizemli kadının adı buydu- kullandığı koku yayılmıştı havaya.

Gece bastırdığında kaldığımız pansionda neşeli yüzler belirmeye başlamıştı. Mutlu, güneşe bronzlaşmış gezgin yüz-

leri. Pansiyon sahibi İngilizce'yi hoş bir aksanla konuşuyordu. Eva'nın yemeğe inip inmediğini anlamak için salondakilere çabucak göz attım. Boş masa yoktu. Bir çiftin oturduğu masa-ya oturmak zorunda kaldım. O gece Eva ortalarda görünmedi, baktığım yer kalmadı, ama onu bulamadım.

Ertesi gece, balkon kapısı açık, odamda oturmuş kitap okuyordum. Ara sıra pansiyonun önündeki sokaktan yüksek sesle konuşup, gülüşen birkaç sarhoş geçiyordu. Yarım saat kadar uyuklamış olmalıyım, elimden düşen kitabı sesine ırkılıerek uyandım. Saat gece yarısını epey geçmiş olmalıydı çünkü balarlardan gelen müzik sesi neredeyse kesilmişti. Yan odada çığlığını duydum. Kısa bir süre sonra balkonda belirdi. Balkonlarımı ayıran alçak setten onun tarafına atladım ve ne olduğunu sordum. Çok korkmuştu, başıyla odayı gösteriyordu, bir hayvan olmalıydı, bir fare, belki bir böcek, çekirge ya da bir örümcek. Böyle düşünerek ve gözüme ilk çarpan elbise askısıyla silahlanarak, yarı aralık kapıdan içeri süzüldüm. Biraz yataşmış olmalı ki peşimden geldi. İlkimiz yavaş ve dikkatlice odanın ortasına doğru ilerledik. Her şey birdenbire oldu, bir tehlike duygusu ve bir şey hızla yanından geçti, balkon kapısından fırladı. Ufacık bir kediymi ve bu beklenmedik gürültü üzerine kısa bir an sarsılan, titreyen bedeninin, kollarımın arasında sıcaklığını ve insanı uyaran dokunuşunu hissettim.

Onu yataştırmam gerekiyordu; yüzümü kaplayan, ağzıma burnuma dolan sarı saçlarının saldırısından kurtulup, çiplak ince boynunu öpmem gerekiyordu.

26

Ertesi gün bir motosiklet kiralayıp adayı dolaşmaya çıktım. Adanın görmemiş bölümelerini keşfetmek için doğrusu çok güzel bir gündü. Motosikletin egzos borusu patlak olmaliydi, sakin ada yollarında can sıkıcı patlamalar duyuluyordu. Önce Pyrgos'a gittim, çok güzel bir köyüdü, sonra da Profitis Ilias'a.

Dönüş yolunda kısa bir dinlenme molası verdim. Bir ara

bir tepeye tırmanmış önumde uzanan manzaraya dalmıştim, aşağıdan gelen hafif bir gürültü duydum. Kaygıyla tepeden aşağıya koştuğum zaman Eva'nın hemen yoluñ kıyısında olduğunu gördüm. Bir eli kısa şortunun cebinde, çiplak bacakları ve kolları güneş yaniği, ayaklarında deri sandaletleri... Kimbilir hangi kentten alınmış –üzerindeki yazılı okuyamıyorum– tişörtünün altındaki memeleri dimdikti; sağlıklı görünüşünün bilincinde bana bakıyor, gülümsüyordu. Onun dayanılmaz dercede hoş bir yaratık olduğunu düşündüm.

Bir süre sessizce yürüdük. Önümüzde kızgın güneşin altında tek tük ağaçın gölgesinin bir leke gibi göründüğü ince uzun bir patika uzanyordu. Hemen solumuzda uzak çok uzak bir ufka doğru öylece uzayıp giden, kırıltısız bir deniz.

Küçük bir köy lokantasında birlikte yemek yedik. Ona gördüğüm düsten, düste gördüğüm kadın ve yanardağdan söz ettim. Konuşmadan dinliyordu, etkilenmiş olmaliydi.

Eva, o akşam yemeğinde yine ortalarda görünmedi. Pansiyoncuya sormam doğru olur muydu, bu konuda kararsızdım. Bir an önce yemeğimi bitirip yakındaki barlarda onu aramak için dayanılmaz bir arzu duyuyordum. Servisi yapan garson kız olağanüstü bir yavaşlıkla davranıştı, bu da sabırsızlığını artırıyordu. Yemeği dışında bir yerde yemediğim için pişmanlıkla kıvrıyordum.

Ona kızmaya başlıyordum, oysa belki de şimdi Atlantis Oteli'nin ay ışıklı terasında yan masalardan gelen neşeli gülüşmeleri, şarkı seslerini dinleyerek, karanlık denizin ortasında güclükle seçilebilen yanardağa bakarak beni bekliyordu. O gece, bakılması gereken her yere, çevredeki tüm barlara ve kahvelere baktım, hiç bir yerde yoktu.

Ne kadar tuhaf bir kadındı. Doğrusu onun bu gizemli hali beni düşündürüyor, kapalı ve neredeyse güvenilmez sözcüklerle konuşması kuşkumu artırıyordu.

Bir keresinde kalabalık bir toplulukla yemek yediğini görmüştüm. Eva salona girdiğimi görmezlikten gelmişti. Camın kıyısındaki bir masada tek başına yemeğimi yemiştim. Eva'yla konuşan uzun boylu, kır saçlı bir adamın beni merakla süzdüğünü görmek beni oldukça kaygılandırmıştı.

Eva'nın bu insanlarla ne gibi bir bağlantısı vardı, bilmiyorum, doğrusu garip bir topluluktu. Daha sonra sorduğum zaman bana arkadaşları olduğunu söylemişti. Eva'nın beni onlarla tanıştırmak istememesi daha da garipti.

Eva daha ilk bakışta sevişmek isteyip istemediğinizi anlayabildiğiniz kadınlardandı, doğal bir çekicilik ve kendine güven. Onda beni çeken ne olabilirdi? Her şey çok çabuk olmuştu, onu tanımadım ve sanırım güzelliğinden çok kişiliğindeki giz dolu bir karanlık beni büyülüyordu.

Ertesi sabah dayanamayıp, Eva'nın odasına ugradım. Kapıyı yavaşça çaldım; yanıt yoktu. Tokmağı hafifçe çevirince kapı açıldı, oda boştu. Yataktaki yatıldığı belliydi, ama Eva ile eşyaları yoktu.

Hemen resepsiyona indim. Yaşılı pansion sahibi, oradaydı.

"Birlikte yemek yediğim kız... Yoksa bu sabah ayrıldı mı?"

"Evet," dedi adam, "evet, bu sabah gitti."

"Ne kadar zaman oldu?

Pansioncu beni çileden çıkarmak ister gibi çok yavaş saatine baktı. "Bir saat kadar oluyor." Sonra beyaz küçük bir zarfı bana uzattı. "Bunu sizin için bıraktı." Üstünde kargacıkburgacık bir yazıyla ismim karalanmıştı: Ercan Seyman.

Zarfın içinden çıkan kâğıda tek bir cümle yazılmıştı: "Beni bağısla, gitmem gerekiyordu."

"Nereye gittiğini, geri gelip gelmeyeceğini söylemedi mi?"

"Hayır." Pansioncunun bakışlarından, duyduğu kuşku açıkça belli oluyordu.

Eva'nın gelişinden beri birkaç gün geçmişti. George Kavakos'un izini henüz bulamamıştım. Zamanımı motosikletle gezerek ve denizde yüzerek geçiriyordum.

Yine böyle bir akşam üstü yalnız başıma kumsaldaydım. Denizde ve kumsalda çok az kişi kalmıştı. Denizden bakılınca ada gizemli ve türkütücü görünüyordu. Kumsalın bitiminde karanlık sulara dimdik inen korkutucu bir kayalık vardı. Yüzüğüm yerde yeşilden siyaha dönüşen renkler suyun oldukça derinleştiğini gösteriyordu.

Denizde yeteri kadar kaldığımı düşündüm, hafif bir serinlik çıkmıştı, biraz da üzümeye başlamıştım. Bir an önce giyinip

gitmek için doğrudan kıyıda giysilerimi dibine bıraktığım mavi şemsiyenin bulunduğu yere doğru yüzdüm.

Korkuya denize, denizden bedenime yansyan akşamın soluk ışığına, yanardağın karaltısına baktım, çevremdeki hemen her şey düşte gördüğüm gibiydi. Bulunduğum yer bir tepenin eteklerindeydi. Deniz kırıltısızdı. Bu kumsala ilk kez gelmiştim, oysa içimde garip bir ses, buraya daha önceleri de geldiğimi söylüyordu. Kumsalda üç beş kişi vardı, miriltili konuşmalar duyuyordum, -düşte olduğu gibi kaygılı mı, hayır değil- güneş batmak üzereydi. Yanardağ sessizdi ve bekliyordu. Dağa doğru döndüm ve orada olduğunu gördüm. Kızgın lavlar akmıyordu ama yüzümün ateş gibi yandığını duydum. Bir kadındı bu, beyazlar içinde, kollarını iki yana açmış, -bütün ayrıntılar düşte gördüğüm gibiydi- dağın doruğuna doğru bakıyordu. Kollarını yavaşça indirdi, bir süre böyle kaldıktan sonra bana doğru döndü. Batan güneş saçına külrengi bir pırılıtı vermişti.

Uzun bir zamandır belleğimde salınıp duran o korkunç, o yinelene yinelene çarpitılmış düş imgesiyle karşılaşıldığında bu şaşkınlıkla izlediğim sahne öylesine açık seçik ve yalındı ki, bana inanılmaz geliyordu. Bu uzayıp giden kumsal ve çevremdeki insanlar, kısacası o an yaşadığım her şey sanki gördüğüm düşün bir parçasıydı. Kadına doğru birkaç adım attım, sandaletlerimin içine sıcak kumların dolduğunu duyumsadım. O da bana doğru yürüyordu ama aramızdaki uzaklık pek azalmıyordu.

Kadın biraz daha yaklaştı, onu işte o zaman tanıdım. Eva'ydı bu kadın: kollarını iki yana açmış, yüzünde gizemli bir gülümsemeyle bana doğru yürüyordu.

Eva'nın dönüşüne sevinmiştim, bu düş sahnesini yeniden canlandıracak beni korkutmaya çalışmasına da kızmamıştım.

Bir süreden beri aynı odayı paylaşıyorduk. Ona bu adada bulunuşunun nedenini sormuş, bu çok yalın soruma anlamsız ve karmaşık bir yanıt almıştım. Bir gece ne olmuştu bilmiyorum, geç vakit bilemediğim bir nedenle uyanmıştım ve Eva'nın uykusunda sessizce ağladığını duymuştum. Miriltılarla yanında yavaşça yan dönmüştü.

O öğle sonrası, –denizden yeni dönmüştü– gece kötü bir düş görüp görmediğini sabahтан beri sormak istiyor, neden bilmem cesaretim kırılıp hep son anda vazgeçiyordum. Eva'nın gözleri, paylaştığımız o güzelim sabah görüntülerinden geriye kalan yansımalarla ve ıslıltılı renklerle doluydu. Ufacık bir odanın içinden deydi ama sanki benden sonsuz bir uzaklıktı duruyordu.

“Dün gece...” diye başladım kararsız bir sesle.

“Evet,” dedi bana bakmadan, bir yandan tişörtünü çıkarırken, “seni dinliyorum.”

Soyunduğunu, oturduğum koltuktan apaçık görünen duşa girdiğini gördüm. Pencereden içeri vuran öğleden sonrası güneş, odayı olduğundan daha los gösteriyordu. Eva'nın ayaklarına dek uzanan gün ışığı, bir oyuncuya aydınlatan sahne ışıkları gibi ince uzun bacaklarını öne çikarıyordu. Bir den sormak istediğim şey bana anlamsız göründü ve gözlerimi yumdum.

Eva'nın akan suyun gürültüsü arasında, “Seni duyamıyorum,” diye bağırdığını işittim. Gözlerimi açtığında Eva'yı sudan oluşmuş bir perdenin ardında –duşun perdesini tümüyle kapatmamıştı– belli belirsiz gördüm.

“Dün gece kötü bir düş mü görmüştün?” diye sordum.

Buhardan şaşkına dönmüş, yüzüne düşen saçlarını omuzuna atan Eva sorumu işitmemişti: “Duş yapmak bir harika,” diye seslendi.

Duştan çıkışmış, dolabin kapağındaki tuvalet aynasının karşısında çırılçıplak durmuş ve bir süre kendi bedenine bakmıştı. Dolabin bulunduğu küçük girintinin önünde giyinmeye başladı. Yanına geldiğinde kucağıma oturup uzun uzun öptükten sonra “Ne demiştin?” diye sordu.

“Hiç,” dedim, “hiçbir şey.” Kolumnun üzerinde oynayan bir güneş ışığı parçasında toz tanecikleri gizemli biçimler oluşturuyordu. Eva sevgiyle başını salladı; duştayken tek bir sözcük, belki tek bir ses bile duymadığını anlamıştım.

Adada çok az sayıda kumsal vardı, adadaki çoğu kıyı uçurumlardan ve yalçın kayalıklardan oluşuyordu. Eva'yla Perissa'ya yüzmeye gittik. Bu kumsal adanın diğer yüzünde yer aldığı için yanardağ görülmüyor, bu da beni rahatlatıyordu. Profitis İlias dağının eteklerinde uzanan bu kumsal siyah ve harika bir kumla kaplıydı. Bu dağın bir parçasını oluşturan Mesa Vouno, bu dev kaya denize doğru bir çıkıştı yapıyor, yüzmek için korunaklı bir yer oluşturuyordu. Mesa Vouno'nun oluşturduğu bu çıkışının öte yanında Kamari yer alıyordu. Burası da hoş bir kumsaldı ama biz daha tenha olacağımızı umduğumuzdan, Perissa'ya gelmeyi yeğlemiştik.

Gün doğarken, ıssız kumsalda yüzümüzü, camgöbeği bir denizin kayaların arasında çıkardığı ince fisiltiyi, sıcak kumların üstünde yanyana uzanışlarımızı, bir de ensesinde parlayıp duran su damlacıklarını anımsıyorum. Bana çoğu sabah erkenden kalktığını, güneş doğarken yola çıktığını, henüz kumsalda hiç kimse yokken denize girerek yüzdüğünü söyledi.

Onunla bütün günümüzi durmaksızın konuşarak tüketmiştim. Olağanüstü ve garip konuşmalar yapıyordu. Hoşuma gitmesine karşın anlamlırmamak için aşırı ve yorucu bir çaba harcamam gerekiyordu.

Çeşitli olaylardan söz ederek konuyu yanardağa getirmek istedim. Yüzüne yayılan geniş bir gülümseme ile, "Niye şuanın tadını çıkarmaktan kaçınıyorsun?" diye sordu.

Yeni ve hoş bir kadınla her tanıstiğimda böyle olurdu. Demin konuşurken anlattıklarımın belki de onu hiç ilgilendirmeyeceğini düşündüm. Sıkılacağımdan korktuğumu ve onunla ne konuşacağımı bilemediğimi söyledim.

"Garip bir düşünce bu," dedi.

Kızın güneşin altında uzanmıştım. Yanımda düzenli bir şekilde soluk alıp verdiğini duyuyordum.

"Nedir garip olan?" diye sordum. Uzun uzun anlattı. Ben seadece dinliyordum. Bu ateşli konuşma doğrusu beni şaşırtıyordu. Ama öyle bir an geldi, birden suskunlaşmışım, kayaların arasında kırılan dalgaların hisirtisini dinliyorduk.

Sonra ne kadar böyle sessiz uzanıp kaldık bilmiyorum, güneş iyice alçalmıştı, kalkıp Eva ile beraber suya girdik. Tek söz etmeden uzun süre yan yana yüzdük.

Kıyıya döndüğümüzde öğleden sonrasının kalabalığı kumsalı terk etmişti, kumun koyu rengi batan güneşin altında da-ha da karanlık görünüyordu. Eva gün boyu güneşte kalmaktan pek hoşlanmadığını söyledi, ilk kez bu denli uzun kaliyormuş ve ne zaman ilk günler güneşte uzun süre kalsa derisi tümüyle soyulurmuş. Sonra eşyalarımızı biraktığımız yere doğru yöneldi ve bana dönerek acele edersek adanın öteki yüzünde güneşin batışına yetişebileceğimizi söyledi. Nedenini anlayamadığım bir üzüm vardı gözlerinde.

Batan güneşin soluk ışınları akşam serinliğinde yanın bedenlerimizi ılık bir dokunuşla ürpertiyordu. Elinden tuttum ve dudaklarına uzanıp hafifçe öptüm. Hiçbir şey söylemedi ve eğilip eşyalarını topladı. Ben giyinene dek işini bitirmiş, yola koyulmuştu bile. Ardından koşarak yetiştim. Ayağında deri sandaletler vardı, hafif adımlarla yürüyordu.

Havanın kararmasıyla yavaşça rengini değiştiren denizin yüzü, hangi yönden estiği belirsiz bir rüzgârla giderek kırışıyor, uzaklarda birisi titrek bir sesle şarkı söylüyor.

Lokantaya girip, denizi gören bir masaya oturdugumuzda güneş daha yeni batmıştı, yanardağın ve Thirasia'nın arasında gökyüzünün kızılılığı sürüyordu. Yaşam biçimleri, kaygılar, yanardağ ve inanışlar. Yemek yerken bunları konuşuyorduk. Onu dinlerken öylesine dalmıştım ki, alışkanlıklarımın aksine, ne masamızda servis yapan hoş esmer kızla, ne de çevremizdeki masalarda oturan ilginç gezginlerle ilgilendi.

Lokantanın terasından yansyan ışık aşağıımızdaki başka evlerin çatlarını, yolları ve kayalıkları aydınlatıyor, denize varamadan ölgünleşiyor ve ardında mutlak bir bilinmezlik bırakarak tükenip gidiyordu. Bu sessiz görüntü karşısında Eva, neredeyse büyülenmişti. Yavaşça uzanıp yanağını okşadım, gülümsemi. Hemen arkasında yanardağın gölgesi ay ışığında parlayan denizin üzerinde seçiliyordu, gece öylesine ışıklı ve açıktı.

“Anlattığım bunca şeyden sonra içtenliğime inanmak sana

zor gelebilir," diye sürdürdü konuşmasını. "Ama bir ruhun derinliklerine inemeyen bir içtenlik neye yarar?"

28

Bir gece pansiyona dönüyorduk. Neredeyse ağlayacaktı. "Şu duvarın üzerine oturalım" demiştim. "Neler olup bittiğini bana ayrıntılarıyla anlat lütfen."

Açık denizden esen serin rüzgâr yüzümüze çarparak kısa bir süre için de olsa canlandırıcı bir etki yaptı, ayın solgun ışığı yanardağı olduğundan daha gizemli kılıyor, uzaklarda karşı köylerin ışıkları hayal meyal seçiliyordu.

Başını omuzuma koydu. Sonra sarsılarak ağlamaya başladı. Onu nasıl avutacağımı bilmiyordum, neredeyse onu üzdüğüm için suçu olduğuma inanacaktım. Tüm açık yüreklliliğime karşın bu denli üzülmesinin nedenlerini anlayamamıştım. Oysa bilemediğim bir nedenden ötürü belki de Eva kendisini suçluyor, açık yüreklliliğim onu daha çok üzmekten başka bir sonuç vermiyordu. Biraz sonra duruldu ve bir sigara istedi.

"Sabaha kadar durmadan ağlayabilirim."

"Ama niye? Ne oldu ki?"

"Beni olduğum gibi kabul edebilseydin."

İşin tuhaf yanı neden söz ettiğimizi bile anlayamamıştım. Eva'nın bu tuhaf davranışları ve sözleri beni kaygılandırmıştı. Onu yeterince tanımadığımı düşünüyordum. Oysa gözleri yaşlı bir kadına doğrulardan söz etmek kolay değildi.

"Yanlıyıorsun, sözcüklerle dökmekin çoğu kez güç olduğunu biliyorum ama lütfen anlatmaya çalış," dedim.

Bunu söyleken ona sevgi dolu sözler edip, bir yandan da okşamam gerekiyordu. Geçmişle ilgili kimi karanlık duygularımı ayaklandırdığından olacak, onu yatıştırmak için gösterdiğim çabalara karşın, Eva'nın üzüntüsünü anlayamıyordum ve bu durumdan gizli bir hav alıyordu. Sokak lambasının yarı karanlığında gördüğüm gözyaşlarıyla ıslanmış yüzü beni büyülüyordu.

"Benim ıslak gözlü sevgilim, yanlıyıorsun."

Böyle diyerek ona sarıldım ve sevgiyle saçlarını okşadım. "Seni çok iyi anlıyorum," dedim, oysa onu yataştırmak için öylesine söylendiği belli sıradan bir tümceydi.

"Hayır, doğru değil bu," diyerek karşı çıktı. Kuşkusuz ona yalan söylediğimi düşünmüştü, ne de olsa ona başından beri birbirini tutmaz yığınla şey anlatmıştım.

"Sanırım haklısin," dedim. "Evet, senin neye üzüldüğünü anlayamıyorum, sen de anlatmıyorsun."

Gökyüzü yıldızlarla ışıl ışındı. İçimin yalnızlıkla titrediğini duydum. Nedense insan yıldızlı gökyüzünün altında dayanılmaz bir kimsesizlik duygusuna kapılıyordu.

"Niçin yıldızlı bir gökyüzü insanda yalnızlık duygusu uyandırır?" diye sordum.

Eva yüzüme baktı. Konunun değişmesinden hoşnut; "Çünkü bize dünyanın gizini hiç bir zaman anlayamayacağımızı anımsatıyor," dedi.

"Sözünü ettiğin giz nedir? İnsan ilişkileri mi, yoksa dünyانın, evrenin ya da insanoğlunun varoluşunun anlamı mı?"

"Hepsi, hiçbir zaman bilemeyeceğimiz bir şey, giz işte."

Ayağa kalkmasına yardım ettim. Önceleri dar bir sokak boyunca yürüken neden bana yaslandığını ya da taş merdivenleri çırakten neden tökezlediğini anlayamamıştım. Yemek yediğimiz yerde ikimiz de yeteri kadar içmişük. Bunu anımsayıncı alkolün onu sandığımдан daha fazla etkilediğini anladım. Pansiyona döñüp sevişmek belki de daha doğru bir karar olurdu. Sonra bir bara giderek içmeyi sürdürmemizin onu rahatlatacağını, kaygılarını dağıtanacağını düşündüm. Elinden çekip en sevdigim barların bulunduğu Marinatou Sokağı'na doğru neredeyse sürükledim.

Girdiğimiz ilk barın denizi ve yanardağı gören hoş bir balkonu vardı. Bir süre balkonda oturduk ve birer kadeh içki içtik. Barın küçük balkonu bir ara iyice kalabalıklaşmıştı. Hafif bir rüzgâr çıkmıştı ve aşağılardan karanlığın içinden göremedigimiz dalgaların uğultusu geliyordu. Aşağıda soğuk, ıslaklık, kargaşa ve yalnızlık vardı oysa biz yukarıda, eğlenen insanların arasında, alkoller kuşatılmış, gecenin dinginliğine sarılmış, huzurlu bir sıcaklık içindeydi. Durumumdan hoşnuttum çünkü enikonu yataşmış görünüyordu.

Geç bir vakte doğru dans edebileceğimiz bir yere gitmek istedim. Sokağa çıktıktı ve dans müziği çalan ilk bardan içeri daldık. Sanırım *Volcano* gibi bir şeydi bu barın adı. Uzun bir merdivenle ilk önce bir taraçaya çıktııyordum. Taraçanın ucunda küçük bir bar vardı. Bar bölümünün tenhalığına karşın, dans pisti kalabaklıtı. Gündüz yapılan gezi turlarına, deniz sporlarına ve sağlıklı yaşama, -içki içilmeyecek ve erken yatılacak- düşkün müşteriler *Volkano*'nun terasını çoktan terketmişlerdi. Hemen çlgınca dans edenlerin arasına katıldık. Ne kadar zaman geçti, bilmiyorum, uzun bir zaman geçmiş olmalı, *Volcano*'dan ayrıldık.

Sonra ikimiz dar, kalabalık sokaklara fırladık ve el ele Santorini barlarını dolaştık. Konuşmalar içtiğimiz her kadehinden sonra savruklaşıp yaşamalarımızın yitik imgeleriyle ağırlaşıyor, Eva yüzünde buruk bir gülümsemeyle giderek suskulAŞIYORDU.

Uğradığımız kaçinci barda oldu bu konuşma hiç anımsamıyorum, genç bir kadın yanımıza gelerek adımı sordu. Ercan olduğunu söyledim, anlamadığını görünce birkaç kez yineledim ama bu durumu değiştirmedim ve sonunda bir tanığına benzettiğini söyleyerek özür diledi. Hoş bir kadındı, beni kime benzettiğini gerçekten merak ettim. Arkadaşının şanslı biri olduğunu, onu kıskandığımı söyledim ama ne yazık ki sözünü ettiği ülkeye hiç gitmemiştim.

"Biliyor musunuz?" dedim. "Ben dünyanın en uzak köşesinde her insanın bir benzeri bulunduğuna inanırım." Gülerek dostça kolumna dokundu.

Eva yorgundu, bir masada oturuyor, bizi izliyordu. Yeni tanıttığım kadınla dans ederken, Eva da bundan hoşnut gibiydi. Kadın bana benzettiği adamla ilgili, çوغunu anlayamadığım bölüm pörçük birtakım anılar anlatıyor, bana gelince, Eva'yı masada gerektiğinden uzun bir süre yalnız bıraklığımlı düşünyordum.

"Seninle dans etmek ve konuşmak gerçekten eğlenceli," dedi kadın, oysa uzunca bir süredir konuşan yalnızca kendisiydi. "Ama arkadaşın bu durumdan pek hoşlanmadı sanırım." Bunu söylemenin başıyla Eva'nın tek başına oturduğu masayı gösteriyordu ama masa boştu.

Eva'yı nasıl olmuş da unutmuştum. Taraçanın kıyısına doğru koştum ve onun hızla merdivenleri indiğini gördüm. Adanın daracık sokaklarında arkasından koşmaya başladım. Bir yandan da beni beklemesi için bağıryordum. Bir ara gözden yitirir gibi oldum. Biraz fazla içmiştim bu da koşmamı güçlendiriyordu. Geçtiğimiz sokaklar daralmaya, dikleşmeye, kıvrılmaya ve garip bir karanlığın içinde giderek erimeye başladı. Onu bir sokağın köşesinde gördüğümü anımsıyorum. Birden neredeyse amansız bir uçurum gibi dimdik aşağı inen bir sokaktı bu. Köşeyi döndüğüm zaman bir çıkmaz sokağa girdiğimi anladım. Sokağın sol yanı boylu boyunca uzun bir duvardan oluşuyordu ve bir arka bahçeye açıldığını sandığım demir bir kapıdan başka bir şey yoktu. Kapı kapalıydı ama fazla yüksek olmayan bahçe duvarından atlamanam güç olmadı. Birden öňüme çikan, yüksekliği neredeyse boyuma yakın bir kaktüsün dikenlerinden sakınmak için durmaya çalıştım. Başımı bir ağaç dalına mı çarptım, yoksa sandığımдан daha mı çok sarhoştum, bilmiyorum, duvarın dibine yiğildim.

29

Birtakım gürültülerle uyandığımda, dayak yemiş gibiydim, başım çatlayacak gibi ağriyordu. Duyduğum seslerin koro eşliğinde söylenen bir şarkı olduğunu anlamam zaman aldı, bir süre kımıldamadan gözlerim tavana dikili yattım.

Uyandığım bu ufak odayı animsayabilmek için belleğimi zorladım. Buraya nasıl geldiğimi anımsamıyorum. Panjurların arasından batmakta olan güneşin ışıkları içeriye süzülüyordu. Bütün bir gün uyumuş olmalıydım. Kapılardan birisi doğrudan terasa açılıyordu. Pencereler gibi bu kapının panjurları da örtülmüştü.

Oda oldukça sıradan döşenmişti, pencerenin karşısındaki duvara dayalı siyah mermerli bir konsolu saymazsam. Bir köşede eski dergilerden oluşan koca bir yığın vardı. Yatağın hemen yanı başındaki rafta uyumadan önce okumak üzere koyulduğu anlaşılan birkaç kitap göze çarpıyordu; meşhul ev

sahibim üzerine bilgi edinebilmek amacıyla bunları gözden geçirdim. Kitaplar arasında yanardağlarla ilgili olanlar sayıca çoktu, bu bana ilginç geldi. Sözelimi, *Şeytanın Mağarasında*, *Yanardağlar ve Gizleri*, *Yanardaşların Tarihi* ve bir de *Dünya-nın Ateşleri*. Bunların arasında bulunan tek bir romanın adı da öteki kitaplarla ironik bir uyum içindeydi; Malcolm Lowry'nin *Yanardağın Altında'sı*.

Odaya açılan banyoya girip başımı soğuk suyun altına soktum. Sonra odaya döndüm, elbiselerim hemen yatağın yanı başında düzgün bir biçimde asılmıştı. Elbiselerimi giydim, başımın dönmesi geçmemiştir, hasır bir koltuğa oturup kısa bir süre dinlendim.

Odadan çıktıığında, kendimi uzayıp giden bir koridorda buldum. Sonunda aydınlik ve geniş bir salona geldim. Benim kaldığım oda, konutun yan tarafına düşüyordu. Sıralanan kapı-lara bakılırsa, salona bağlanan bu koridora açılan sandığımdan çok oda olmaliydi.

Salonun bir duvarı kitap kaplıydı, mermer bir ana merdi-ven salonun köşesinden başlıyor ve üst kata çıkıyordu. Oturma yerleri mermerden yapılmış sedirler biçimindeydi, sonradan üzerlerine rahat yastıklar atılmıştı. Bir köşede canlı bitkilerle donatılmış kocaman bir akvaryum vardı. Gizli ışıklarla aydınlatılmış bu salon, boydan boya sürmeli cam bir kapıyla terasa açiliyordu.

Terastan Rumca bir şarkı sesi geliyordu. Kulak kabarttım. Theodorakis'in şarkılarından birine benziyordu. Konserde kaydedilmiş olmalıydı, çünkü sanki dışında binlerce kişi varmış gibi alkışlar, coşkulu bağırışlar duyuyordum.

Terasta orta yaşı biraz geçmiş, şişman, iriyarı ve sakallı bir adam oturmuş içkisini yudumluyordu. Hemen yanı başında, masanın üzerine yaydığı bir dergiyi okuyan, siyah uzun saçlı esmer genç bir kadın vardı. Adam benden yana hafifçe döndü.

"Ben de uyanmanızı bekliyordum," dedi gülümseyerek ve oturmam için yanındaki hasır koltuğu gösterdi.

"Petros Pandis mi?" diye sordum, çok iyi bir ses düzeni olmalıydı, çünkü müziğin nereden yayıldığı belli değildi.

Kadın ilk kez okumakta olduğu dergiden başını kaldırıp

bana baktı. Yüzünde, sanki söyleşimiz okumasını engellemiş gibi bir anlam vardı, sonra gözlerini kaçırıldı ve okumasını sürdürdü.

Adam, "Evet, Atina'daki bir konserden," diye başıyla onayladıktan sonra ekledi. "Bu tür müziği sevdığınız anlaşılıyor."

Şimdi düşündüğüm zaman şışman ve iriyarı bir adamın kolumna girerek beni taşıdığını anımsıyordu.

"Dün akşam sizi yordum sanırım," dedim biraz utanarak.

"Hiç önemli değil," dedi gülümseyerek.

Karşılıklı oturuyorduk. Bakışlarını, aşağılarda batan güneşle birlikte rengi giderek koyulaşan yanardağa çevirmiştir.

"Adamiza ilk gelişiniz mi?" diye sordu. Sessizliğin uzun sürmesi onu rahatsız etmişti.

"İlk kez," diye yanıtladım.

"Gerçek mi bu?" diye sordu. Yüzünde bir şaşkınlık anlatımı vardı. "İzninizle kendimi tanıtayım: adım Yeorgios," dedi, "uzun bir süredir, özellikle yazları, bu adada yaşıyorum."

Bunu söyleken elimi dostça siktı, sonra masada oturan genç kadını tanıttı. "Eleni Paleokostas," dedi, "kendisi arkeologdur, adada Akrotiri kazalarında görevlidir."

Eleni gülümseyerek hafif bir baş işaretiley selam verdi ve yeniden dergisine döndü.

"Demek ilk kez geliyorsunuz," dedi Yeorgios. "Biliyor musunuz, ilk kez gelen birisinde, adamızın nasıl bir etki yarattığı konusunu hep merak ederim. Bana gelince, gençliğimde, onu ilk kez görüşümde kırmızı siyah toprağının çok hoşuma gittiğini anımsıyorum. Oturup saatlerce, çelik gibi parlayan, siyah taşlarına bakardım. Biliyor musunuz, öteki Yunan adalarını gezmiş birisi Santorini'yi ilk kez gördüğünde biraz korkar. Öteki adaları görmüş müydünüz?"

"Önceki yıllarda görmüştüm."

"Santorini sandığınız gibi yalnızca bir ada değildir. Kyklad'daki hiçbir adaya benzemez, tuhaf bir adadır. Tüm Kykladlar bir bütün olarak ele alındığında onlar aynı temanın değişik müzik çeşitlemeleridir. Size harmoni ve dinginlik verrir. Ancak Santorini ne dingin ne de naziktir, yabani ve korkutucudur."

Yeorgios yerinden yavaşça kalktı. Bulunduğumuz taraçanın mermer döşemesine batan güneşin kızılığı vurmuştu.

“İşte görüporsunuz, çizgileri ve renkleri keskindir. Onun çizgilerini siyah, kırmızı ve kahverengi renkler oluşturur.”

Yeorgios salona doğru gitti. Kısa bir süre sonra geri geldi. Bu süre içinde kadın durumunu değiştirmemiş, okumakta olduğu dergiden başını kaldırmamıştı.

Yeorgios elinde bir şişe şarapla, benim için getirdiği bir bardak tutuyordu. Şişeyle bardağı masaya bırakıktan sonra korkuluğa bir süre yaslandı ve denize doğru baktı. Kendi kendisiyle konuşur gibiydi.

“Bu ada, çevresindeki adalar gibi gelişmemiştir. Santorini'nin tarihi, insanları, uygurlığı denize gömülmüştür ve birkaç kez yeniden doğmuştur. Bu nedenle öteki adalar gibi değildir. O kendi yolunda yaşar, çok değişiktir ve tektir.”

Ona yerleşmek için niçin burayı seçtiğini soracaktım ki yine de konuşmaya başladı.

“Niye burada yaşadığımı merak ediyorsunuz sanırım.”

Yüzünde derin ve yorgun çizgiler, uzakta görünen yanardağa, neredeyse ufukta kaybolmak üzere olan güneşe bakarak oturuyordu.

“Çok güzel bir yer burası,” dedim.

“Orası öyle de,” dedi. “Benim için buraya asıl güzelliğini veren yanardağ, üstelik başka yanardağlar gibi tepenizde dikilmiyor, ayaklarınızın altında uzanıyor. Burada yaşama isteği veren duygunun nedenini olağan bir şekilde tanımlamak olanaiksizdir. Onu tanımlayabilmek için uzun bir araştırmaya girişmek gereklidir. Bu araştırmayı yaparken de adayı sever ve ona inanırsınız.”

“Tehlikeli olduğunu düşünmüyorsunuz umarım,” dedim. Sanki canlı bir yaratıktan söz ediyorduk.

“Hayır, düşünüyorum. Evet, tehlikelidir, öyle aşağılarda olması yanılmazın sizi. Bastığımız toprak dünya kabuğunun bir parçası değildir. Düyanın derinliklerinden fışkıran sıvının sertleşmesinden yaratılmıştır. Sanki kanayan bir yaranın deri üzerinde pihtilaşması gibi. Yeni bir patlama, bence böyle bir olasılık her zaman için vardır.”

Yanardağın resmini yapan genç kadının, adayı dolaşmaya çıktığım o ilk gün, söylediklerini anımsadım ve ürperdim. Yeorgios konuşmasını sürdürdü.

“Burası küçük bir ada ve bu gece hepimiz için bir son geç olabilir. Çok uzak geçmişte, Santorini’yi yok eden o korkunç patlamanın boyutunu ve yarattığı dehşeti anlayabilmeniz için, en küçük yersarsıntısında insanların kapıladığı panik ve korkuya düşünün. İşte ben bu tehlike duygusunu seviyorum. Anlıyor musunuz? Yaşama gerçek değerini veren de, işte içimizde gizlidен gizliye varlığını sürdürden bu duygudur.”

Onu anladığımı sanmıyorum. Yine de hafifçe başımı sallayarak onu onayladım.

“Size buraya gelme düşüncesini kim verdi?” diye sordu Yeorgios.

“Hanya’da tanıştığım birisi, ama ne yazık ki aradığım kişiyi bulamadım,” diye yanıtladım.

“Sizin adınıza üzgünüm,” dedi. “Ne yazık ki yolcu bir yere geldiğinde her zaman doğru kişiyi bulamaz.”

“Sanırıım haklısınız,” dedim.

Yeorgios’un yüzü hafifçe gölgelendi, ama bu konuda başka bir şey sormadı.

“Biraz kendinizden söz edin,” dedi, “ne iş yaptığınızı, nerede yaşadığınızı anlatın bana.”

Ona gördüğüm düşü anlattım. Burada, bu adada yanardağa karşılaşmanın beni nasıl şaşırttılarından söz ettim. Sonuna geldiğimde şaşkınlıkla bağırdı. Şimdi şarap kadehine eğilmişti ve dikkatle dinliyordu. Anlattıklarım Eleni’nin de ilgisini çekmiş olmalıydı, dergiyi bırakmış dikkatle yüzüme bakıyordu. Bitirdiğimde bir sessizlik oldu.

“Ne garip bir düş,” diye mirıldandı Yeorgios dudaklarında tuhaf bir gülümsemeyle Eleni’ye bakarak. Eleni başını sallayarak onu onayladı.

“Ne zamandı bu?” diye sordu Yeorgios sakin bir sesle.

“Nasıl?”

Bunu neyle ilgili sorduğunu anlayamamıştım.

“Düşü gördüğünüz zaman? Hangi aydı? Ayın kaçtı?”

“Hangi ay? Bu gerçekten önemli mi?”

Ona düşü ilk kez gördüğüm zamanı anımsamanın güç olduğunu söylediğim soyleniyordum. Son zamanlarda aynı düşün sürekli yinelenliğini söylediğimde bu kez de düşü gördüğüm günlerin ayın hep aynı tarihine rastlayıp rastlamadığını sordu. Bu tarihler arasında matematiksel bir bağlantı vardı, hiç olmazsa bu dikka-timi çekmiş olmamıştı. Ona sürekli olumsuz yanıtlar vermek zorunda kalmak canımı sıkmaya başlamıştı.

“Tarihler arasında böyle bir bağlantı olabileceğine inanmıyorum,” dedim.

“Yazık,” diyerek sürdürdü konuşmasını. “Ünlü bir Yunanlı şarkıcının –müzik yaşamının doruğundayken– intiharı belli hep düşündürmüştür. Aykırı ve yorulmak bilmez bir insan olarak tanınıyordu, intiharı bu görüntüsünü güçlendireceğine temellerinden sarstı. Güvendikleri bir dostlarının ihanetine uğramış gibi duyuyordu bütün insanlar. Daha önce yaptıklarının, başarılarının sözünü bile etmek istemiyorlardı. Durumu tam anlayamamıştım, ama bir tuhaftı sezmiştim bu durumda. Anlıyorsunuz değil mi?”

Hiçbir şey anlamıyordum. Bunun benim gördüğüm düşle, üstelik o düşü ne zaman gördüğümle ne gibi bir ilgisi olabilirdi. Benden bir soru beklediği aştı.

“Pek anlayamadım doğrusu,” dedim. “Bu tür intiharların çok açık bir nedeni olmaz, bilirsiniz. Uyumsuz bir insan mıydı bu şarkıcı?”

Beni yanıtlamadan uzunca bir süre düşündü.

“Doğru sezmişsiniz,” dedi. “Evet, bir uyumsuzdu, evliliğe karşı, düzene karşı, her şeye karşı şarkilar yazdı.”

Gördünüz mü işte anlamında başımı salladım. Yeorgios güneş battıktan sonra güclükle seçilen yanardağın koyu karaltısına bakarak sürdürdü konuşmasını.

“Daha çok celişkiler onu ölüme itti. Biliyor musunuz son zamanlarda evlenmeye hazırlanıyordu. Hayranlarını ve sevenlerini şaşırtan bir karar olmuştı bu. Bir düşünün onun gibi bir insan...”

Anlattıkları ilgimi çekmesine karşın ne yalan söylemeli bu abartılı gizemsel davranışını canımı sıkmaya başlamıştı. Yeorgios omuzlarını kaldırıp bana doğru eğildi ve fisiltayı andırır bir sesle konuştu.

"Çelişkiler dostum, yalnızca çelişkiler..."

Dayanamayıp sordum. "Bunun benim düşü ne zaman gör-
düğümle ilgisi nedir?"

"Bunu anlatabilmem çok zor. Sizin gördüğünüz düş bir
ölümün düşü. Size şunu sormak isterim. Yıldızların yaşamımı-
zi belirleyebileceğine inanır misiniz?"

Alay mı ediyor yoksa gerçekten söylediklerine inanıyor
mu, kestirmek çok zordu.

"Bakin," dedi Yeorgios, "önümüzdeki bir saat içinde başı-
niza ne gelebileceği konusunda bir varsayımda bulunabilir mi-
siniz?"

"Bilemem," dedim kararsız bir sesle.

"Gerçekten bilemez misiniz?" dedi Yeorgios, alayla gü-
lümseyerek. Sonra başını sallayarak sorusunun yanıtını kendi
verdi.

"Haklısınız, hiçbir şeyi önceden bilemezsiniz. Geleceğimi-
zi, hepimizin geleceğini belirleyen sonunu bilmeden heyecanla
bir işe kalkışmak ve biliyor musunuz bu tek bir kişinin geleceği
söz konusu olduğunda da aynı, bir işin sonunun nasıl bitece-
ğini bilememek bizi çekiyor. Aşk bile böyle değil mi, aşkın uç
noktasında ne olacağını bilemiyoruz, sonunda acı çekeceğimizi
bilseydik nasıl başlayabilirdik."

Kısa bir an yüzünün üzüntüyle karardığı gözümden kaç-
madı. Eleni'ye gelince, konuşmamıza hiç katılmadan yalnızca
dinliyordu. Dilsiz olup olmadığını merak ettim. Bir süre sus-
tum ve yeniden konuşmaya başlaması için bekledim.

"Diyelim ki," dedi Yeorgios, "Kişisel bir gelecek konusun-
da değil ama gezegenimizin geleceği konusunda bilgi sahibi
olabilseydik, kötü mü olurdu?"

"Elbette," diye yanıtladım. "İnsanlar daha sonraları dün-
yayı ne türden bir geleceğin beklediğini önceden bilebilseydi,
sözgelimi daha yaşanabilir bir dünya kurmak konusunda tek
bir adım bile atılmazdı. Sonunun kötü biteceği bilinince top-
lumsal ya da kişisel hiçbir başkaldırı gerçekleştirilemezdi."

Yeorgios güldü: "İyi ama bu durumda umut etmeyi veya
dünyayı değiştirmekle ilgili çaba göstermeyi gelecekle ilgili bir
bilgi yetersizliğine bağlamış olmuyor musunuz?"

"Anlayamadım."

"Diğer bir deyişle bilgilerimiz arttıkça hiçbir şeyin aslında fazla değişmediğinin, umut edecek pek bir şey olmadığını da ayrımlına varıyoruz. Böylece umutsuzluğun ortaya çıkardığı bir tür cesaretle karşılaşıyoruz. Günümüze damgasını vuran da bu işte."

Sessizce, söylediklerine inanıp inanmamak konusunda kararsız bekliyordum. Eleni'ye döndü Yeorgios ve bu konuda ne düşündüğünü sordu.

"Meslegim gereği geçmişle ilgiliyim," dedi Eleni, "gelecek hiç ilgilendirmiyor beni." Görünüşünün tersine yumuşak, vurgusuz ve sevecen bir ses tonu vardı.

"Hiçbir şey önceden bilinemez," diye bir kez daha vurguladı Yeorgios, "hiç kimse bilemez. Kuşkusuz insanların belli alışkanlıklarları vardır. Gelecekte yaşanacak olayların çoğu, bu alışkanlıklarda ve kişilik yapımızda gizlidir. Bir geçmişsi silip atmak kolay değildir. Yaşadığınız her şey bundan sonra yaşayacaklarınızı belirleyecektir. Kimi zaman içimizdeki bir haberci olacakları kulağıma fısıldar. Bazen her şey yolunda gitmez ama bu neyi gösterir? Diyelim sizi sarhoş edeceğim ve şu patikadan yürümeye çalışırken düşüp ayağınıza kıracaksınız, ya da birdenbire yaşamınızla ilgili bir gerçeği keşfedeceksiniz, belki de aradığınız kadın, düşlerinizdeki kadından söz ediyorum, şu kapıdan çıkacak ve size doğru yürüyecek."

Bunu söyleken Yeorgios villanın bulunduğu yöne doğru dönüp baktı. Salondan yansyan ışık ötede kayalık bir tepeyi, bir başka köşede iri kaktüslerin oluşturduğu bir öbeği aydınlatıyordu. Sonra yeniden bana döndü ve gözlerime baktı.

"Böyle ya da şöyle olması neyi kanıtlar?"

Benden bir yanıt beklermiş gibi davranışyordu.

"Girit'te tanıştığım birisi geleceğin bilinebileceğine inanan bir profesörün sözünü etmişti," dedim.

"Bunu söyleyen de kimdi?" diye sordu.

"Profesör Dimitris Sinodinu, Girit Üniversitesi'nde..."

Yeorgios eliyle umursamadığını gösteren bir hareket yaptı.

"Demişti ki, saygı duyduğu bir arkadaşı, sanırım adı da..."

"Dimitris mi? Şu bizim Dimitris Sinodinu ha, siz onun

dediğine bakmayın,” dedi Yeorgios. Sonra kahkahayla güldü. “Nasıl olur, siz benim boş inançlarım olduğunu mu sanıyorsunuz? Sözünü ettiği arkadaşı, benim. Size yanlış tanıtmışlar.”

Okuduğum gazete haberinde geçen ismi anımsadım ve şaşkınlıktan ne diyeceğini şaşırıyorum. Yunanistan'da George adının yerine onun bir başka biçiminin, Yeorgios'un kullanıldığını nasıl olmuş da unutmuştum.

“O zaman Dora'yı aradığımı da biliyorsunuz,” dedim.

“Hayır bilmiyorum, şimdi siz söyleyorsunuz aradığınızı.”

“Peki, nerede o, nasıl bulabilirim Dora'yı?”

“Bilmiyorum,” dedi Yeorgios bir kez daha. “Gördüğün gibi kehanetlerden değil,” dedi sonra alaylı bir gülümsemeyle, “kesin diye nitelendirilebilecek şeylerden söz ediyoruz.”

Böylece Yeorgios'la karşılaşmam, bu yolculukla ilgili hemen her şeye olduğu gibi hiç umulmadık bir biçimde gerçekleşmiş oldu.

Yeorgios Kavakos'a veda ettikten sonra yıldızlı ve serin gece nin karanlığına çıktım.

30

Pansiyona döndüğüm zaman Eva'yı bulamadım. Odada ki eşyalarını toplamıştı. Ertesi sabah ilk iş olarak pansiyoncuya Eva'yı sordum, o da pansiyondan ayrıldığını doğruladı. Hayır, bu kez bana herhangi bir not bırakmamıştı. Kalabalık bir topluluk mu, evet sözünü ettigim topluluk da ayrılmıştı. Pansiyoncu onları tanıyor muydu? Evet, dedi adam, dediklerine göre adaya bir film çekmek için gelmişlerdi, bütün bildiği buydu.

Öğleden sonra gezmek üzere Oia'ya gitmiştim. Dönüşte konutu çevreleyen kayalıkları geçerken, içimde şaşkırtıcı bir merakın kabardığını duyumsadım ve Yeorgios'u görmek üzere konuta uğradım. Çağrılmadan içeri girmek ne derece doğru olurdu, bilmiyordum. Bahçe kapısına vardığında kısa bir süre bekleyip çevreyi dinledim. Tek bir ses bile yoktu. Mermer merdiveni ağır ağır inerken geceleyin bahçeye duvarla-

rın üzerinden aşarak girdiğimi anımsadım, tuhaf bir utanç duygusuyla. Evi tümüyle görebilmek için kaktüslerin arasında biraz ilerledim. Çevrede hiç kimse yoktu, ben de bir süre evin yanındaki verandada oturdum. Kemerlerin arkasındaki deniz mavi ve durgundu. Güneşin ışığı parlak ve yorucuydu, terasın beyazı üzerinde kırmızı sardunya çiçekleri göz alıyordu. Sanırım Yeorgios henüz eve dönmemişti çünkü terasa açılan hemen bütün odaların panjurları sıkı sıkı kapalıydı. Böylece uzunca bir zaman geçti, mermer döşemede yansiyan güneş insanın uykusunu getiriyordu, sonra sessizlik ve bekleyiş. Sonunda oturmaktan sıkıldım ve akşam yeniden uğramak üzere ayrıldım.

Öğleden sonra belki Eva'ya rastlayabilirim düşüncesiyle çevreyi dolaştım. Eva'yla birlikte gittiğimiz *Volcano* adlı barın önünden geçtim. Sonra birkaç dar sokak boyunca yürüdüm, denizi gören geniş bir avlunun yanından geçerek hediyelik eşya satan dükkânları bir bir geride bırakıp, küçük taşlarla döşenmiş sayısız merdivenden aşağıya deniz kıyısına indim.

Gece yeniden konuta uğradım. Demir parmaklıklı bahçe kapısından içeri girdiğimde terastan yansiyan hafif ışığı gördüm. Yeorgios yaklaşlığını duymuş olmalıydı, hafifçe doğrulup benden yana döndü. Kemerli sütunlarıyla yarı karanlık teras bir Yunan tapınağını, ölgün bir ışığın aydınlatıldığı Yeorgios'un oturduğu masaya bir sahneyi andırıyordu.

Ay ışığında kaktüsler, kollarını çeşitli şekillerde açmış –ağlayan, çırpınan, saçını başına yolan, yazıklanan, eğilen– ve öylece donup kalmış, istenmeyen konukları ürkütmek için yerleştilmiş korkuluklara benziyordu.

Yeorgios terasın kıyısında, köşedeki bir masada oturuyordu. Yemeğini bitirmiştir olmaliydi, kahvesini içiyordu.

“Daha önce konuşuklarımız üzerine uzun uzun düşünürüm,” dedim.

“Anlıyorum.”

“İçimde beni tedirgin eden bir merak duygusu var. Sizin gibi olmak isterdim.”

“Bu o denli güç değil. Evrenin içerdiği gizi belki hiçbir zaman kavrayamayacağımızı kabullenmek seni rahatlatır.”

Bu ileri sürdürdüğü düşünce bana önceki gecelerden birinde Eva'nın, yıldızlı bir gökyüzünün insanda yalnızlık duygusu uyandırmasıyla ilgili söylediğlerini anımsatmıştı.'

"Kadın da böyle söylemişti," dedim.

"Hangi kadın?"

Ona Eva'dan söz ettim. Yeorgios sarsılmıştı.

"Bence takma bir isim kullanmış," dedi.

"Olabilir," dedim.

"Demek bu genç kadının da buna benzer bir şeyler söylediğinden söz ediyorsun," dedi, "gerçekten de tuhaf bir rastlantı." Kısa bir süre düşündükten sonra, "Genç kadına bana anlattığınız bu düsten hiç söz ettiniz mi?" diye sordu.

"Evet, niye sordunuz?"

Yeorgios beni yanıtlamadı. Bambaşka şeyler düşünen bir insanın anlatımı vardı yüzünde.

"Görünüşünü anlatabilir misiniz?" diye sordu Yeorgios. "Güzel miydi?"

"Evet, çok güzeldi," diye yanıtladım Eva'nın ince güzel gövdesini anımsayarak. "İnce, uzun boyluydu, ipek gibi saçları vardı."

"Burada mı tanıştinız?" diye sordu Yeorgios kibarca.

"Evet, aynı pansiyonda kaliyorduk."

"Üç gün önce mi?"

"Üç gün önce."

"İlginç," diyerek arkasına yaslandı Yeorgios, sesini biraz da-ha alçaltarak ekledi. "Sonra ortadan kayboldu dediniz, öyle mi? Ama dostum bilirsiniz, kadınlar böyledir."

Burada kederle başını salladı. Ne düşündüğünü anlamam olanaksızdı.

"Kadınları tanıdığınızı düşünüyorsunuz galiba, yanılıyor muyum?" diye sordu, önündeki boş kahve fincanını biraz öteye itti.

"Gerçekten bilemiyorum," dedim.

Mumun ışığında, tümüyle anlamsız diyebileceğim yüzünde gölgeler oynıyordu. Masadaki bir şişeden boş bir kadehi ağızna kadar şarapla doldurdu.

"Bir zamanlar benzer bir şey benim de başına gelmişti. Ama önce şunu sormama izin verin. Bu kadın sizce bir gerçek miydi?"

"Gerçek mi? Gerçek nedir ki?"

Yeorgios içkisinden koca bir yudum aldıktan sonra kaygıyla bana baktı. Durumuma üzülür gibi başını salladıktan sonra birden bardağını havaya kaldırdı. Gerçeğin ne olduğunu o da bilmiyordu, ama boş bir bardakla dolu bir bardak aynı şey değildi.

"Sürekli dolu kalan bir bardak olabilir mi?" diye sordum.

Yeorgios gülümsedi. Şarapla doldurduğu bir kadehi bana uzattı. "Boş bir bardak neye yarar dostum. Size şunu sorarım. Değil mi ki yanınızda değil bu kadın, onun bir gerçek olduğuna nasıl emin olabilirsiniz?"

"Bilmiyorum. Sanırım birlikte bir şeyler yaşadık."

"Ah sevgili dostum! Kadınların ne gizemli yaratıklar olduğunu bir bilseniz. Kimileri hep yanınızdadır, dokunursunuz onlara, etten kemiktendirler, insanı tutuşturacak bir ısları vardır. Oysa bazıları düşsel olur, elini uzatır ama onlara hiçbir zaman dokunamazsınız."

Bu sözler üzerine *Düş Kadın'ı* anımsadım. İçimde bir şeyler kanamaya başlamıştı.

"Peki ama düşsel bir kadın gerçek bir kadına nasıl dönüşür?"

"Doğrusu zor bir soru. Ateşten bir kadını olanın düşsel bir kadını olması çok anlaşılır bir şeydir. Bu konuda size sayısız örnek verebilirim ama sanırım en bilineni Baudelaire. Melez dilber Jeanne Duval onu tutuşturuyordu, o da oturup Madam Sebatier için tutku dolu şiirler yazıyordu. Birlikte oldukları geceinin sabahında bıraktığı o kısa cümlede ne dediğini anımsayıyım. Evet, söyle diyordu; 'Daha dün benim için bir tanrıçaydınız. Bugün sadece bir kadınsınız.' Beden rahatladığı zaman düş kurulur dostum ama biliyor musunuz belki düş diye bir şey yoktur da bedenin bitmek bilmez tutkusunu vardır. Doğrusu beni ilgilendiren bedenin gördüğü düş ve aslına bakarsanız..."

Sözlerini sürdüremedi. Bir kadının, salonun kapısından terasa çıkmasıyla susmak zorunda kaldı. Kadın, kısa bir an duräksadı, salondan yansyan ışık yüzünü karanlıkta bırakıyordu. Sonra kararsızlığını yememiş olacak ki bulunduğu yere doğru yöneldi, bana bildik gelen yavaş ama uyumlu bir yürüyüşü

vardı. Yeorgios'un önceki gece, düşlerimdeki kadının salonun kapısından çıkıp bana doğru yürüyeceğini söylediğini anımsadım ve hafifçe ürperdim. İkimizde kadına doğru döndük. Yanimiza yaklaştığı zaman güclükle tanıyalıdım. Saç modelinden, giysilerine dek her şeyi değişimti. Eva'dan başkası değildi bu kadın. İçimde ona karşı duyduğum her şey, özlem, kaygı, sevgi hepsi bir anda kızgınlığa dönüşüvermişti.

Yeorgios çok doğal bir şeyden söz eder gibi bana dönerek, "Eva ile tanıştığını söylemiştiniz," dedi. Eva, terasın köşesindeki masaya doğru o kendine has, güzelim yürüyüşüyle biraz daha yaklaştı.

"Gel buraya Eva, anlatacağım bu eski serüveni sen de dinle."

Yeorgios ayağa kalktı, ben de istemeden ona uyдум.

Eva oturduktan sonra Yeorgios, masaya uzandı, kısa bir süre kadehini elinde tuttuktan sonra şarabını bir dikişte içti. Eva, bana uzak bir bakış attı, yüzü gölgede kalıyordu. Yeorgios ona da şarap koydu.

"Biz de aşk, düşler, kadınlar ve gelecek üzerine tartışıyorduk." Yeorgios önceki konuşmalarımızdan ona söz etmiş olmayıdı, Eva bana döndü.

"Geleceğin bilinebileceğine inanıyor musunuz?"

"Hayır."

Yeorgios yüzünde oldukça alaylı bir anlatımla sırayla önce Eva'ya sonra da bana baktı. Uzanıp masaya bıraktığı kadehini aldı. Gözlerinin derinliklerinde, neredeyse yarı uykulu ve anlamsız denebilecek bakışlarıyla hemen hiç uyuşmayan garip parlamalar vardı. Sanki söylemek istediği bir şeyler varmış da bilinmez bir güç onu engelliye olmuş gibi dudakları titriyordu. Sonra değişmez bir ses tonuyla anlattıklarını sürdürdü.

"Bir zamanlar demiştim değil mi? Gerçekte altı yıl önce bir gün mevsiminde demem daha doğru olur. Onunla, Girit'te geçirdiğim yaz mevsiminden sonra Atina'ya döndüğüm zaman tanışmıştım.

Yağmurlu bir gün değildi, hiç unutmuyorum, Atina'daki dairemde bilimsel bir makale yazıyordum. Zilin çaldığını duydum. Kapıyı gündelikçi kadın açmış olmalı. Daha genç bir

bayanın beni görmek istedğini söylemesiyle, kadının kapının yanında dikilmesi bir oldu. Benimle aylar önce yayınlanan bir makalem üzerine konuşmak istiyordu. Şaşırtıcı bir görünüşü vardı. Otuz yaşlarında, sık giyimli, orta boylu bir kadın. Başında mor renkli bir bere. Daha önceleri, astrofizikle ya da bilimle ilgili olarak benimle tanışmak ve tartışmak isteyen hiç kimse olmamıştı. Doğal olarak ondan etkilendim."

Elimi uzattığım kadehimden çekip Yeorgios'a baktım. Bellegimden hızla tanıdığım bütün kadınların ya da tek bir *Düş Kadın* görüntüsünün geçmesi, tutkulu bir merak duygusunun içimde kırıdaması ne denli şaşırtıcıydı. Yeorgios bir yandan anlatıyor, bir yandan da dalgın yanardağa, daha doğrusu karanlık denize bakıyordu. Kadınla ilgili bir şeyler soracağımı anlayan Eva kaygılı bir telaşla susmamı işaret etti.

"İlk bakışta hüzünü bir görünüşü vardı. Sevgilisi tarafından terk edilen kadınlarla bir süre görülen türden yıpratıcı ve derin bir üzünen. Sonraları gördüğünden daha kayısız ve neşeli bir insan olduğunu anladım. Bu ilk izlenim benimle ya da o günün puslu ve yağmurlu havasıyla ilintili olmalıydı."

Oturduğum yerde huzursuzca kırırdandım. Yeorgios bana aşık ürpertisini aktarıyor ve anlattıkları kendi uzak geçmişimde yitirdiğim bir kadını anımsatıyordu. Bunu ona soramak giderek yüreğimi sıkıştırıyordu. Eva kaşlarını çatıp düşündüğümü yapmamam konusunda uyarıcmasına gözlerime baktı. Yeorgios bütün bunların ayrimında değilmişcesine kendini başından geçen bu eski olaya kaptırmıştı, o kuru ve kalın sesiyle öyküsünü anlatmayı sürdürdü:

"Daha sonraları onu sık sık gördüm. Açıkçası ondan hoşlanmaya başladım. Orada, o akşam güneşini alan geniş salonda otururduk. Kendisi ve geçmişimle ilgili konuşmaktan hoşlanmıyordu. Birkaç kez sorularıma yanıt alamadığım için sonunda gereksiz meraklarından vazgeçmek zorunda kaldım. Kimi zaman uzunca bir süre ortadan kaybolur, sonra hiç beklemedigim bir gün, karşima çıkiverirdi. Uzun bir yolculuktan döndüğünde onu daha önce oturduğu evde bulamadım. Onun böyle haber vermeden ortadan kaybolması beni şaşırtmıştı. Nereye gittiğini hiç kimse bilmiyordu. O ortadan kaybolduktan çok

sonra, ben de uzun bir yolculuğa çıktım. Amerika'da bir üniversitede ders verdim. Döndükten sonra Girit'te bir üniversitede görev aldım. O yılın yazını Atina'da geçirdim. Çok sonraları bir gece..."

Yeorgios yorulmuş gibi sözlerine ara verdi. Şarabından bir yudum aldıktan sonra sözlerini sürdürdü.

"Sonraları tuhaf bir rastlantı, Atina'da, Anayasa Meydanı yakınlarındaki bir parkta yine karşıma çıkmıştı. Yeniden rastlamış olmaktan gelen bir sevinç ve şaşkınlıkla haykırarak, onu tutkuyla kucaklamıştım. Hiç unutmuyorum, o gece akşam yemeğini birlikte yemiştik. O suskun oturuyordu, gözlerinde tatlı bir yumuşaklıklı vardı. Bense onu sorularımla siktigimi ve yanıt vermeyeceğini bilmeme karşın, konuşup duruyordum. O gece bütün öğrendiğim ailesinin Türkiye'den geldiğiydi. Bu büyük ailennin bütün üyeleri dağılmıştı. Yalnızca büyüğünnesi Emilia'nın öyküsünü anlatabilmem için bile bütün gecenizi bana ayırmınız gerekir. Akrabası yoktu ya da bana söylemek istemişti.

Çok az dostu vardı. Bunlar da kendi içlerine çekilmiş, suskun ve tutuk insanlardı. Kapalı ve küçük dünyalar anlayacağınız, rahatsız etmekten korkacağınız evli çiftler falan.

Gizlerini ele vermemesine bakarak onun soğuk ya da ne bileyim, sorunlu bir insan olduğunu düşünmenizi istemem. Anlatmaya çalıştığım çok daha başka bir şey, bana kalırsa isteyerek seçtiği bir tutumdu bu. Yoksa kendisini vermekten kaçınmadı, diğer bir deyişle bedeninin yanı sıra ruhunu da sunardı erkeğe.

Birlikte katıldığımız o tekdüze, sıkıcı davetlerden söz etmek istemiyorum. Baş başa kaldığımızda öteki insanların yanındayken takındığı maskeyi çıkarıp atar, elbiseleriyle yatağa uzanırdı. Ayaklarından ayakkabılarını çıkarmak bana düşerdi.

O günlerde yaşanmış bir başka olay, şimdî bile yüreğimi sıkıştırıyor. Atina'da bulduğumuz sırada onunla bir hafta sonu Parnassos'a gittik. Delfi'deki pansiyonların birinde güclükle yer bulabildiğim.

Ertesi gün Parnassos Dağı'nın tepesine yollandık. Telefikle kayak merkezine çıktığımızda ben kaymak istemediğimi,

oradaki geniş kafede oturup kahve ve konyak içerek onu bekleyeceğimi söyledi. Döndüğünde yalnız değildi, beni yakışıklı bir adamla tanıstırıldı, eski bir arkadaşı olduğunu söylüyordu.

Parnassos dönüsü, Delfi'de bir tavernada yediğimiz akşam yemeğinden sonra bir bara gitmiştim. Aynı adamın orada olduğunu gördüm. Onun bizimle aynı barda olduğunu görmemiş gibi davrandığını ayırmadım; adama gelince sanki bizi hiç tanımadamış gibi oturuyordu. Müzik sesleri ve gürültülü konuşmalar arasında ilk içkilerimizi henüz yeni bitirmiştik ki söz konusu bay sigarasını önündeki küllükte söndürdüktten sonra kalktı. Bu tıka basa dolu barda, bunu bir rastlantı mı saymalydım, bilmiyorum.

Ay ışığı ve karın sanki gündüz gibi aydınlatıldığı sokaklardan geçip pansiyona dönerken tuhaf bir sıkıntı yüreğimi sıkıştırıyordu. Belki garip gelecek ama adamın kim olduğunu bilmiyordum, umurumda da değildi. Beni rahatsız eden onun coşkulu havasıydı, her şey yolundamış gibi davranışyordu. Ona içimde büyütlenen ve ruhumu kemiren kimi gizli korkularımı anlattım, onu yitirmek istemediğimden söz ettim. Bütün bu sözleri söylemek benim için hiç de kolay olmadı. Oysa onun söyledikleri açık ve yalındı. 'Bir şair o,' dedi, 'onu seviyorum.' Bu sözlerin beni içine attığı umutsuzluk öylesine derindi ki birden sanki soluksuz kaldım, ne yapacağımı şaşırdım.

İşte o zaman adamın kim olduğunu anladım. Gerçekten bir şairdi ama asıl ününü şarkıcı olarak yapmıştı, ondan *Adanın Genç Şairi* diye söz edeceğim, umarım beni bağışlarsınız. *Şair'in*, bir zamanlar bana çevirisini gösterdiği bir şiirini de anımsadım. Orada birisi, duvarları kâğıt inceliğinde bir otelde, yan odada sevgilisinin sevişirken çökardığı sesleri dinliyordu. Şimdi işte ben o durumdaydım, şiirdeki adamı çok iyi anlıyordum. Şarklarını dinlemek, aradan bunca zaman geçti, yine de bana kaçınılmaz bir acı verir.

Delfi'den döndüğümüzün ertesi günüydü. Hydra'ya giderken tedirginliğim giderek artıyor, bu da beni rahatsız ediyordu. Bunun nedeninin kıskançlık olduğunu düşünmek beni derinden yaralıyordu. Hydra'ya varınca, *Adanın Genç Şairi*'nin evini öğrenmem hiç de güç olmadı. Sonra, buraya niye geldiğimi sor-

dum kendi kendime. Yapabileceğim hiçbir şey yoktu. Üstelik ona *Şair*'inevinde rastlamam duyduğum acıyı iki katına çıkarak caktı. Çaresiz geri döndüm."

"Şey, oraya, yani Hydra'ya yeniden gittiniz mi?"

"Hayır, bilirsiniz, kimi kez geri dönmek ve ısrar etmek yakışık alamaz." Yeorgios'un yaptığı eğretilemeden, sevdiği kadından da ayrıldığı anlaşılıyordu. Yanılmamışım, "bana gelince," diye anlatısını sürdürdü Yeorgios, "bu düş kırıklığından sonra beni gerçekten avutacağına inandığım adama ve bilimsel çalışmalarima geri döndüm. O sırarda astrofizik alanında oldukça ünlüydüm, sık sık değişik bilim adamları ile mektuplaşıyor, birtakım konular üzerinde tartışmalar yapıyordum. Uzay Fiziği üzerine sayısız makale yazmıştım.

Onu unutmaya çalışıyordum. Daha sonraları, yani *Adanın Genç Şairi*'nden sonra belki birkaç gönül serüveni daha olmuştu ama bana sorarsınız onların hiçbirini o denli önemli değildi. Sonraları buraya, Santorini'ye geldi, benimle birlikte yaşamaya başladı, ama hiçbir şey eskisi gibi değildi.

İlk kez bir akşamüstü, sözlerin aramızda boş biçimlere dönüşüğünü duyumsadım. Ay ışığında, geç saatlere dek oturup yemeğimizi yiyecek içmek ikimizin de ortak alışkanlığıydı. Bir yaz akşamı değildi, güzün sonlarıydı, hava oldukça soğuktu, ama yemeği taraçada yememiz için ısrar etti.

Bütün bedenini daha da çekici yapan ipekli bir kumaştan, yakası çok açık parlak renkli yazılık bir giysi vardı üstünde, hafifçe rüzgâr esiyordu uzun saçları arasında. Geçmişin o yan unutulmuş sevinçlerini animsatın bir akşamdı bu. Durmaksızın konuşuyordum, o ise yalnızca dinliyordu. Ona değişik öyküler anlatmak ölesiye heyecanlandırıyordu beni, çünkü onu seviyordum. İncecik giysisi içinde üzüyüp üzümediğini sordum. 'Hayır, hiç üzümüyorum,' dedi. Beni garip bir sınavdan geçirmek istedığını düşündüm. 'Kayıtsızlığınla bana boyun eğdirebileceğini düşünüyorsan çok yanılıyorsun,' dedim, oysa ne söylesem söyleyeyim boşunaydı. Sözcükler sanki masanın ortasında asılı kalıyor, birbirimize ulaşamadan dağılıyordu."

Bir ara gizlice Eva'ya baktım. Merakla dinliyordu.

"Arada bir gemiye atladığı gibi uzun yolculuklara çıktı. Bu gezilerinde olan biteni saklamaktan gerçek bir haz duyar gibiydi. Bütün bu davranışlarının beni derinden yaraladığını görüyor ama umursamıyordu. Bense sonunda bana dönmesinden mutluluk duyuyor, ama kendimi derin bir acı duymaktan da kurtaramıyorum. Aramızda duvarlar ören bu sessiz mutluluğu, karşılıklı güven duygusuyla karıştırdığımı çok sonraları anladım.

Doğrusu bu konuda beni uyarmadığını söyleyemem. Sicak bir yaz gecesi, burada, işte bu terasta, serin eliyle dudaklarına dokundu ve şöyle dedi: 'Bu konuşmamızın hiç bir anlamı yok.'

Bunu öylesine bir bikkinlikla söylemişti ki hemen ertesi gün adadan ayrılacağını anlamıştım. Bu konuşmadan sonra birkaç gün daha benimle kaldı, ayrılışını niye erteledi, bilmiyorum. Oysa o gece, neredeyse çılgına dönmüştüm, sanki gitmesine engel olabilmemiş gibi hızla sarıldım. Beni yataştırmak ister gibi; 'Birlikte yaşayacağımız nice yazlar olacak, bana inanmalısın,' diye fısıldıyordu kulağıma. O gece buna benzer pek çok şey söyledi, ama çoğunu geçen zamanla unuttum.

Onu caydırabileceğimi düşünecek kadar sersemdim, ona gelince kendi dünyasından beni en azından belirsiz bir zaman süresi için çıkarıp attı bile. Bunu anlamam içimi öylesine bir acıyla doldurdu ki tutkulu öpüşlerine karşılık veremedim. 'Yüzünü böyle asma, lütfen,' dedi bana. 'Senin gibi anlayışlı bir adama hiç yakışmıyor.'

Tanrım, o gece söylediğİ her sözcük yüreğimi kanatıyordu. İşte şu basamakları inip kaktüslerin arasından kayalıklara doğrular yürüdü. Nereye gittiğimizi bilmeden gecenin o üzünlü sessizliği içinde yürürken bir yandan da alçak sesle konuşuyorduk. Sonunda serin deniz kıyısına ulaştık.

Kumsal terasa göre çok daha ılıktı, gün boyu güneşin kızdırdığı kumlar hâlâ sıcaktı, yan yana uzandık yıldızlara bakarak.

Ondan bana gerçeği söylemesini istedim. 'Lütfen yeniden başladığımız noktaya dönmemelim,' dedi bana, 'neyi öğrenmek istiyorsun?' Sonra bana bütün ayrıntılarıyla bir öykü anlattı ama ne tuhaf duymak istediğim bu değildi. Belki anlattıkları

gerçeğin kendisiydi ama beni inandıramıyordu. Belli durumlar için türetilmiş bütün bu sözcükler, böylesine umulmadık bir değişikliğin niteliklerini yansımada yetersiz kalıyordu.

Gün ağarınca dek deniz kıyısında dolaştık ve bir yiğin şey konuştuk. Beni yeniden eskisi gibi sevdığını ve içinde yeniden arzunun kimildadığını görebilmek için neler vermezdim. Konuşmamın bir yakarıya dönüşmesini engelleyemiyordum; onu kaybetmenin acısıyla yüreğimden kopan bir şiir, ama bir yararı olmayacağı açıktı. Son çıktığı yolculuktan bir daha geri dönmedi."

Yeorgios'un sesi titriyordu. Eva'ya baktım, duruşunu bile değiştirmemişti. Bir bana, bir de arkamda görünen yanardağa bakıyordu, ardından içkisinden bir yudum aldı. Yeorgios'un anlattıklarından biraz tedirgin olsam da içinde bulunduğu bu gizemli atmosferin tadını çıkarmam gerektiğine inanıyorum.

"Onu unutamıyorum. Başkalarından çok farklıydı. Sürdürüdüğü yaşam ona doyum sağlamaktan çok uzaktı. Santorini'den ayrıldıktan bir hafta sonra aramış, Atina'da buluşmamızı istemişti. Sanırım çok uzaklara gitmeyi düşünüyordu. Atina'dan ayrılmadan önce onu son kez görebileceğim, buluşmaya söz verdığım o akşam ne yazık ki ertelenemez bir iş belli uzaklara sürüklemeşti. Bu kendimi suçlu duyumsamama yol açıyordu. Böylece ondan ayrıldığım son gün belleğimde acıyla büyüyordu. Gelecekle ilgili göz ardı edemeyeceğim bir ihtar, ne bileyim felaketlerin yaklaşığının bir tür ön habercisi olarak anımsıyorum o ayrılık gününü. Yan yana, sessizce yürüyorduk dar bir sokak boyunca. İki yanımızda bahçe duvarları yükseliyordu. Kolumna hafifçe dokundu ve tek söz bile etmedi, bakışları derindi, olağanüstü canlıydı. Döndü ve gitti. Bir daha görüşmeyeceğimizi sanki bilir gibi idi. Her şeyi unuttum, sokağı saran uğultuyu, bahçelerden yayılan çiçek kokularını. Belleğimde yalnızca açılı gözleri kaldı. Geçen bir otobüsün kaldığı toz bulutu her şeyi silip götürdü. İşte hepsi bu."

Hafifçe içini çekti ve sustu. Bana sesi titriyor gibi gelmişti. Baktım yüzünü yine denize çevirmiş, yanardağın olması gere-

ken yere doğru bakıyordu. Ay bulutun ardına girdiğinden olacak, baktığı yerde koyu bir karaltıdan başka bir şey yoktu. Ben, Ebru'yu, onun o ıslak gözlerini, Taksim Alanı'nın kalabalığında yitip gidişini düşünüyordum. Kısa bir sessizlik oldu.

"Sonraları," dedim, "ondan bir haber alabildiniz mi?"

Eva oturduğu yerde huzursuzca kırıldandı.

"Diyelim ki öldü," dedi Yeorgios. Başını önüne eğmişti. Yüzündeki anlamı görmem çok zordu. Sonra başını kaldırdı, bana baktı. Ağızında alaycı ve acı çekenlere özgü bir gülümseyiş vardı. Son söylediğinden pişmanlık duyar gibiydi.

"Özür dilerim, öfkeyle söylemiş çok sıradan bir eğretileme oldu bu. Benim için ölmüştü. Bunu söyle de anlatabilirim; onunla ilgili bilmediğimi düşündüğüm, belki hiçbir zaman da öğrenemeyeceğim sayısız giz vardi, ama artık merak etmiyorum. Dünyamız gibi, evren gibi ilişkiler de soğuyor. Onu unutmaya ve bir daha aramamaya karar vermiştim. Oysa, o bana yazmayı sürdürdü. Ben kısa ve kuru yanıtlar verdim. İlk yıl düzenli bir biçimde yazıştık. Ne yalan söyleyeyim, bu mektuplar giderek beni sıklıkla başlamıştı, çünkü artık onun sorunları ya da neye sevindiği gibi şeyler beni hiç mi hiç ilgilendirmiyordu. Böylece mektuplarım karşılıklı olarak seyredildi. Bunun yanlış bir tutum olduğunu şimdi anlıyorum. Son zamanlarda ilişkimiz yılda iki kez yazılan mektuplar düzeyine inmişti. Bu mektuplarda bana anlattığı, yepeni bir yaşama biçiminin olğularından, parlak ve insanı saran düşüncelerden, beni etkileyeceğine inanılan olaylarla süslenmiş düşlerden söz eden başka bir dünyaydı."

Öylece duruyor ve bu tuhaf cümlenin ardından neyin geleceğini bekliyordum. Yeorgios piposunu yakmak için kısa bir süre sustu. Gözlerindeki acı ve ağzının kıskançlıkla büküldüğü gözümden kaçmadı. Bu arada kibriti tutan elinin belli belirsiz titrediğini ayırmadım.

"Anlayacağınız," diye sürdürdü konuşmasını Yeorgios, "beni kıskançlıktan çılgına çevirmek için elinden geleni yapıyordu."

Yeorgios bir süre beni dikkatle süzdü. Akımdan geçenleri anlamaya çalışır gibi ısrarla yüzüme bakıyordu. Öfkeyle söy-

lenmiş bu sözlerine karşı çıkacak oldum ama o beni hiç umur-samadan konuşmasını sürdürdü.

“Şu çok açık, belki kuşkucu ve bencilim ama kışkanç olduğum söylenemez,” dedi. Söylediklerine inanıp inanmadığımı sandığımдан çok önem verdiği o zaman anladım.

“Onu seviyordum: Benim dünyayı yeni bir gözle görmemi sağlamıştı; bu yüzden de onun başkasına âşık olmasından ölesiye korkuyordum. Sonunda da korktuğum başına gelmişti.”

“Peki başkalarının ona aşık olması?” diye sordum. “Böyle bir olasılık her zaman içinvardı ve bunu engelleyemezdiniz.”

Yeorgios güldü, sanki kendisini zorlayarak yaptığı bu edim içindeki bir yarayı kanatmış gibi acılı bir gülüştü bu.

“Sevgili genç dostum, herkes, evet hemen her erkek, ona zaten âşktı. En başından beri onu geniş bir hayran kalabalığıyla paylaşmak zorunda kalmıştım. Bu anlattıklarım sizi yanılmamasın ve şaşırtmasın, gerçekte biri dışında hayranlarının kimler olduğu hiçbir zaman çok fazla ilgimi çekmedi. O da daha önce anlattığım gibi, *Adanın Genç Şairi*’ydı.”

“Peki;” diye sordum Yeorgios'a, “Sizi terk etmesindeki neden ne olabilir?”

“Onu tanışaydınız,” dedi Yeorgios, “tutkulu bir yaradılışı vardı, her şey bir yana tek arzusu sevdığını düşündüğü kişi ile bütünleşmekte. Kirılganlığının ve inatçı direnişinin ardında yatan teslimiyeti ancak şimdi onu yitirdikten sonra daha iyi anlıyorum.”

Anlatırken dikkatimi çeken, ona sormaya cesaret edemediğim bir soruya –bu birlikteliğin niteliğine ilişkin– yanıt verir gibi davranışmasıydı.

“Bunu sormalı mıyım, bilmiyorum,” diye başladım sözlerime, “onun bir fotoğrafı yok mu sizde?”

Yeorgios yüzüme baktı, “Hayır,” dedi, “hiçbirini saklamadım, fotoğraflar insanın unutmasını güçleştirir.”

“Onun ne olduğunu gerçekten merak etmiyor musunuz?”

“Sanmıyorum. Belki bir gün siz de buna benzer bir deneyim geçireceksiniz. İşte o zaman neyi anlatmaya çalıştığını çok daha iyi anlayacaksınız.”

Birden Ebru'yla yaşadıklarım, şimdi geçmişte kalmış o acı

veren deneyimler geldi aklıma. Bu öyküde gizli bir anlam olduğunu düşündüm. Sözünü ettiği deneyimi yaşadığıma inandığımı söylemek istedim ama bir karşılaştırmaya yaptığımlı sanmasından korktum. Oysa tipki zamanın geri dönmesini veya akıp giden görüntüleri durdurmayı istemek gibi bir şeydir geçmiş bir deneyimi anımsamak. Her deneyim o ana özgürdür, küçük yaşantı parçacıklarından geriye kalan ya da anımsananlar asla bir kez daha yinelenmeyecektir.

"Bir daha aramamasının nedenini biliyor muydunuz?" diye sordum. "Başka bir erkek mi vardı?"

"Bir daha aramadığını nereden çıkardınız?" diye sordu Yeorgios. "Dinleyin, size her şeyi anlatacağım, biraz sabır olursanız."

Oldukça üzünlü ve biraz da garip bir ilişkinin öyküsüydü bu. Eva, yüzünü bana doğru çevirdi, çok kısa bir an bakışlarımız karşılaştı. Yeorgios'un öyküsü benim gibi, onun için de yeni olmaliydi. Belki de Yeorgios'u gerektiği gibi tanımadığını düşünüyor, tipki benim gibi o da bu öykünün gizli anlamını çözmeye uğraşıyordu. Yeorgios, önce Eva'ya sonra da bana baktı. Bana öyle geldi ki ikisi de bir şeyler söylememi bekliyordu.

Bana gelince, öyle bir durumdaydım ki birdenbire uzaklardan *Adanın Genç Şairi*'nin o kendine özgü sesiyle ünlü şarkılardan birini duyacağımı ya da salonun terasa açılan kapısından Yeorgios'un yitik ve gizemli sevgilisinin çıkacağına neredeyse inanmıştım, merakla bekliyordum. Oysa uzaktan gelen müzik sesleri ve çekirgelerin ötüşü dışında gece tümüyle sessizdi.

Bu dokunaklı ama karanlık belirtiler taşıyan öyküden sonra üzerimize böyle bir üzüntün çökmesi oldukça anlaşılabılır bir şeydi; sanki gecenin ılık, canlı ve hafif havasını, yıldızlarla dolu dingin gökyüzünü, kaygı verici, insanı ürkütücü, hoş gitmeyen garip bir şey kaplamıştı. Nasıl söyleyeceğimi bilmiyorum ama sanki çevremizdeki nesneler soğumuştu.

Yeorgios, o gece bu konuya bir daha dönmedi, ben de sormadım.

O geceyi izleyen diğer geceler yalnız başına pansiyona dönerken yanardağı aykırı duygularla seyre dalmıştım. Bu yanardağ son zamanlarda, yaşamıma anlam katan tek şey olmuştu. Buradan yani uzaktan ve yüksekte bakıldığı zaman ay ışığında kararlı, suskun ve ölüydü, ama yakından denizden bakıp da dokunulduğunda ölü, sert ve çiplaktı.

Bana uzayda, unutulmuş bir doğadaymışım duygusunu verirdi. Ondan gelen esintiyi koklamış ve uşuk bir kükürt kokusu almıştım. Kükürt ve denizin tuz kokusu karışmıştı birbirine.

O gecelerden birinde, dayanamayıp Yeorgios'tan o eski öyküyü anlatmayı südürmesini rica ettim.

“Öykünün bittiğini sanıyorum,” dedi Yeorgios.

“Sizi yeniden nasıl aradığını anlatabilirsiniz,” dedim.

“Hâlâ yaşıyor mu acaba?” diye mırıldandı Yeorgios. “Onu düşümde bir bankayı soyarken görmüştüm. Çok garip bir düştü.”

Birden durdu ve Eva'ya döndü. “Bu düştən sənə hic söz açmış misidim?”

Eva bir süre yanıt vermedi. Bakışlarında anlaşılmaz bir ürkeklik vardı, sanki Yeorgios'un ağızından kaçıracağı beklenmedik bir gizin açığa vurulmasından korkar gibiydi. Çok sonra, “hayır, sanmıyorum bana anlattığını,” diye mırıldandı.

Kendimi bir yabancı ve davetsiz bir konuk gibi duyuyordum. Yeorgios'la Eva konuşurken bir an bunu düşünmüştüm. Böylece biz fazla istekli davranışmadığımız halde belleğinde büyüyüp acılı bir yer kaplayan bu düşü atesli bir biçimde anlatmaya başlamıştı.

“Sənə bundan söz açtığını sanıyorum. Beni uzun süre etkileyen bir düştü bu. Arkadaşlarıyla bankaya giriyorlar, yüzleri maskeli. Birden maskesinin düştüğünü görüyorum. O da beni görüyor ve kendisini tanıdığını anlıyor. Bağırmak istiyorum ama sesim çıkmıyor. Gözlerimle bundan hic kimseye söz etme-

yeceğimi anlatmaya çalışıyorum. Bana güvenmediği çok açık, silahını doğrultuyor ve birkaç kez ateş ediyor."

Bulunduğumuz terasa asıl güzelliğini veren salondan yanşıyan ışıkların çevremizdeki karanlık kayaların üzerinde ay ışığıyla kaynaşarak yaptığı gölge oyunlarıydı. Yeorgios bu gölgelerin içinde yitip gitmiş gibiydi. Konuyu yeniden o gizemsel kadına çekmeye çalıştım.

"Sonra şunu merak ediyorum, onsuz nasıl yaşayabildiniz, yeniden Santorini'ye döndüğünüzde siz ne yaptınız?"

Aslında merak ettiğim kadının kimliğiydi ama doğrudan bunu soracak cesaretim yoktu.

"Hiç kolay olmadı, ama daha önce anlattığım gibi mektupları seyrelmişti, sonunda ondan bütünüyle "koptuğumu düşünmeye başlamıştım, böylece üç yıla yakın bir zaman, hayır, tam tamına üç yıl geçmişti. Ondan uzun süre haber alamamıştım. Bir sabah telefonum çaldı."

Tuhaf bir tatsızlık duygusuyla, Ebru'nun bir sabah beni arayışını anımsadım. Oysa artık Ebru'yu ve geçmişi anımsamanın bir yararı yoktu.

"Tam üç yıl diyorum, çünkü inanması güç bir şey olmuştu. Size demin anlattığım karabasanı, o korkunç düşü, aynı gün, aynı saatlerde ikinci kez görmüştüm.

"Gerçek mi bu?"

Eva ile neredeyse aynı anda bağırmıştık ama onun sesindeki şaşkınlık benimkinden daha inandırıcıydı.

"Yani demek istedığınız..."

"Bir şey demek istemiyorum. Sanırım olaylar arasında hiç bir bağlantı yoktu. Nasıl bir bağlantı olabilirdi ki? Tam ayrıldığımız gün beni anımsamış ve aramıştı, bu olabilir, belki bilinçli yapmıştır bunu. Bunun dışında bu rastlantının tek bir anlamı vardı; bilinçaltımın acımasız bir oyunu."

"Belki bu düşü sık sık görüyordunuz, ama yalnızca o gün anımsadınız," dedim.

"Olabılır," dedi Yeorgios, "ben de buna benzer bir şey demek istemiştim. Neyse, telefonla arayan oydu, benden kız kardeşine yardımcı olmamı rica ediyordu. Bundan önce bir iki şeyi açıklamam gereklidir. O ortadan kaybolduktan sonra yolculu-

ğa çıktığımı, bu yılları Amerika'da ders vererek geçirdiğimi ve döndükten sonra Girit'te bir üniversitede görev aldığımı daha önce söylemiştim. Telefon etmesindeki neden işte buydu; kız kardeşinin Girit'teki üniversiteye geleceğini söyleyerek ona yardımcı olmamı istiyordu."

Bu öykünün anlatılması bitmişti ki Eva'nın ortalıktan kaybolduğunu farkettim.

Yeorgios bana dönerek, "Anlattıklarına inanıyor musunuz?" diye sordu.

"Felsefi bir anlamda soruyorsanız ben hiçbir şeye inanmam. Yine de bana yalan söylemeniz için bir nedeniniz var mı?"

Yeorgios beni yanıtlamadı. Ayağa kalkıp korkuluğa doğru yürüdüm. Ay bulutlardan siyrılmıştı. Adını bilmediğim bir gece kuşu, belki bir yarasa, öyle alçaktan uçtu ki kısa bir an ayın yüzdünde karaltısını gördüm. Yeorgios arkamda oturuyor ve ısrarla susuyordu. Dönüp bu kez Eva'nın boş iskemlesine oturdum.

Yeorgios'a dönerek gülümserdim. "Bilmek isterseniz size şunu söyleyebilirim. Anlattıklarınız çok garip."

"Belki," dedi, "evet, size garip gelebilir, ama bu öyküde kimden söz ettiğimi sanırım anladınız." Akıma gelen ilk isim Dora'nınki oldu. Yeorgios güldü.

"Hayır, ama çok yaklaştınız. Ablasıydı, Margarita, onu anımsamıyor musunuz?"

Belleğimi yokladım, hayır, anımsamıyorum. Dora bir ablası olduğundan söz etmemişi, belki de Dora'lar İstanbul'dan ayrılmadan çok daha önce Yunanistan'a dönmüştü.

Anlattığı öykünün, Ebru'yla yaşadıklarına benzerliğini saymazsa, benim için fazla bir anlamı yoktu, ama Yeorgios'un bu denli karmaşık bir ruh dünyası ve Dora'nın ablasıyla sancılı bir ilişkisinin olması beni oldukça şaşırtmıştı.

Bir süre sonra Eva, ben villadan ayrılmadan önce elinde özel şarap şişesi ve bardakların bulunduğu bir tepsiyle ortalıkta göründüğü zaman yeniden gizemli bir kadın oluvermişti.

Yeorgios sevinçle el cirpti. "İşte dostum. Sizin için harika bir şarap. Santorini'ye has bu şarabı biz Gece Şarap'ı diye adlandırdırız. Nasıl yapıldığını biliyor musunuz?"

Bilmediğimi söyledi. Eva tepsiyi masaya bırakmış, Yerorgios'un yanında terasın korkuluk duvarının üzerine oturmuştu.

"Bu şarap ayakla ezilmemiş üzümlerden yapılır. Katırcılar tarafından her gece getirilen son üzüm yüklerinin ayakla çiğnenmesi ertesi sabaha kaldırıldığı için..."

Bunları anlatırken şişeyi tepsiden almış bardaklarımı dolduruyordu.

"Bütün gece kendi ağırlığıyla sıkışmış yiğili bekleyen üzümler kendiliğinden yarılır ve bunun sonucunda özsuyunu salıverir."

Bardakların birini Eva'ya, diğerini bana uzattı. Kendi bardağını eline alıp kısa bir süre baktı, burnuna götürüp hafifçe kokladı. Sonra bardağından ufak bir yudum aldı. Hoşnutlukla başını sallayıp sözlerini tamamladı.

"Özel bir katta toplanan özsuyundan işte bu içtiğimiz güzelim şarap yapılır."

Gözlerini yüzüme dikmiş beni izliyordu. Gerçekten öyle güzel anlatmıştı ki şarabı beğeneyeğimden kuşkusu yoktu. Yerorgios yeniden şişeye uzandı ve bardağını doldurduğu şarabı kana kana içti.

Evin çevresindeki seyrek ağaçlar esen rüzgârda hisrtılı bir ses çıkarmıyordu. Uzaktaki eğlence yerlerinden yükselen sesleri saymazsa, özellikle adanın bizim bulunduğu bölüm sakindi. Terasın bittiği noktada başlayan kayalar solgun ışıkta belli belirsiz görünüyordu. Arka yoldan bir motosikletin geçtiğini, bir köpeğin uzun uzun havladığını iştittim.

Gecenin bir vakti Eva'yla yalnız kalmayı başarmıştım. Uslu bir çocuk gibi sakin ve rahat karşısında oturuyor, gülümseyerek bana bakıyordu.

"Ne olup bittiğini bana da anlatır mısın?" diye başladım sözlerime.

"Lütfen bu konuyu açma," diyerek beni susturdu Eva ve kadehini dudaklarına doğru kaldırırken, villadan yana kuşku lu bir bakış attı. Bir süre ikimiz de konuşmadık.

"Beni rahatsız eden..." dedi, sesinde kararsız birinin havası vardı, "Beni rahatsız eden bu tür düşlerle gerçekleri karıştırma-

sı. Onu çok şaşırttı." Bu kısa konuşmanın sonunda ne çıkacağını merak ediyordum.

"Sanırım ilerlemiş yaşına karşın gençlik çlgınlıklarına doymamış bir erkek.." diye mırıldandım.

Eva villadan yana bakarak telaşla konuştu.

"Burada kalmanı isteyecek senden, sakın kabul etme."

"Neden ama?" diye sorabildim.

"Çünkü sorularına bir yanıt gelmeyeceği gibi çözülmesi olanaksız birtakım yeni sorunlarla karşılaşacaksın."

"Peki, hiç olmazsa şunu söyle, Yeorgios Girit'teki olayı anlattı mı?"

"Tuhaf bir rastlantı olduğunu söyledi. Daha doğrusu Yeorgios Girit'teki saldırının bir anlamı ve nedeni olmadığını söylüyor."

"Nasıl?"

"Bir neden sonuç ilişkisine bağlı olmayan cinayetler olamaz mı?"

"Peki, Dora'dan söz etti mi?"

"Hayır."

Öğrenmek istedığım bir yiğin şey vardı ama artık çok geçti. Yeorgios terasa açılan kapıda göründü.

"Beni mi anlatıyor?" diye sordu.

Elinde salonun köşesindeki bardan aldığı sandığım kocaman bir puro kutusu tutuyordu. Kapağım açarak bana uzattı. Kendisi de bir tane yakmış ve duman bulutunu uzakta görünen yanardağın o koyu karaltısına doğru üflemiştir.

"Bir dahaki gelişinizde bana anımsatırsanız size okumanız için bir kitap vermek istiyorum, sanırım ilginizi çekecektir. Bu evin yalnızca şarap mahzeni değil, kütüphanesi de oldukça zengindir."

Sözünü ettiği kitaplarla dolu bu kütüphanenin evin ne yanına düştüğünü merak ettim. Şimdilik kendi uyuduğum yatak odasını ve terasın kıyısındaki büyük salonu biliyordum.

"İsterseniz burada da kalabilirsiniz," diye konuştu Yeorgios. "Yeteri kadar konuk odamız var."

"Belki Mr. Seyman yalnız kalmaktan hoşlanıyor," diye-rek araya girdi Eva.

"Ben burada daha rahat edeceğinizi sanıyorum," dedi Yeorgios.

Adanın uzak bir ucunda, Oia'da sokak fenerleri olması gereken birtakım ışıklar sanki göz kirpiyordu. Tıpkı çocukluğunun yaz gecelerindeki ateş böcekleri gibi diye düşündüm. Oysa o gecelerden animsadığım huzur yoktu içimde. Karanlıkta gökyüzü ve deniz birleşmişti. Uzaktaki ışıklardan biri yanıp sönerken bir yandan da ilerliyor -yükseklerden geçen bir uçak olmalı- hiç olmazsa gökyüzünün varlığını kanıtlamış oluyordu.

Yeorgios terasın kıyısına yürüdü ve purosunun yanan ucunu karanlık uçuruma doğru savurdu.

Pansiyona döndüğümde gün ağarmak üzereydi. Yatmadan önce uzanıp gece olup bitenleri ve Yeorgios'un konuta yerleşmemle ilgili önerisini bir kez daha düşündüm.

32

Yeorgios'u ve Eva'yı iki gündür görmemiştim. Üçüncü gün bir öğle sonrası Eva pansiyona telefon ederek beni akşam yemeğine beklediklerini söyledi. Bana tanımadığım başka konukların da hazır bulunacağı kanısını veren bir akşam yemeği çağrısıydı bu.

Güzel bir akşamdı, Yeorgios masayı terasın kıyısında önceden hazırlamıştı. Yerlerimize oturduğumuzda hizmetçi kız Lila üzeri yiyecekler ve içki ile dolu bir tekerlekli masayı sürmüş yanımıza getirmiştir.

"Buraya getir Lila," dedi Yeorgios. "Çok güzel, tamam oldu."

Yemekteki konuklardan biri Eleni'ydı. Öteki ise bol bir pantolon giymiş, orta yaşı, asık yüzlü, oldukça yakışıklı sarışın bir adamdı, uzun açık renk bir sakalı vardı. Yeorgios onun bir volkanolog olduğunu söyleyerek beni bu sert görünüslü adama tanıttı.

"Dostumuz Steve Brown mesleğinde çok başarılıdır," dedi.

Bu konutun bir odasında ilk kez gözlerimi açtığımda gördüğüm yanardaşlarla ilgili bilimsel kitapları anımsadım. Steve'in olmaliydi bu kitaplar.

"Korkmuyor musunuz?" diye sordum.

"Hayır," diye yanıldadı, "doğrusu insan yolda yürüken çok daha fazla tehlikeyle yüzyüze geliyor. Sonra biz volkanologlar gerçek epiküryenleriz. Sizin anlayacağınız, yaşam o anda, işte orada, görüşüyle yaşarız ve beklememişim bir darbeyle yaşamımızın o anda, orada sona erebileceğini hiç aklimızdan çıkarmayız."

Yeorgios, üç yıl kadar önce Steve'in bir yanardağ patlamasını izlemek için gittikleri Japonya'da karısını yitirdiğini söyledi. Çok üzülmüştüm.

Steve cebinden karısının kendisinin çektiği bir fotoğrafını çıkararak bana gösterdi.

"Julia'nın son fotoğrafı işte bu, Reunion Adası'ndaki yanardağın önünde çekmiştim."

Fotoğrafta Julia bir kayadan tırmanıyor, arkasında ateş bir fon oluşturuyordu. Üzerinde yanmaz elbiseler ve sıcak taşlardan korunması için omuzlarına degen uzanan güçlü bir kask vardı. Steve, karısıyla Tokyo'da, Metropoliten Üniversitesi'nde, Japonya'daki yanardağlar üzerine araştırma yaparken tanıştığını anlattı. O zamandan beri yüz binlerce yanardağ fotoğrafı, binlerce yanardağ taşı toplamışlardı. Evlerindeki kütüphanede, dünyada yanardağlar üzerine yazılmış, her şeyi bulmak olanağıydı. Çeşit çeşit yanardağ taşları, naylonlara sarılmış, üzerlerinde kaynakları yazılmış -Madagaskar, Azor adaları, Antarktis- duruyordu.

Arkadaşlarından çağrı geldiğinde Hawaii adalarında, bütün dünyadan volkanologların buluşma yeri olan Yanardağ Gözlemeyi'ndeydiler, o sıralarda etkin olan bir yanardağı izliyorlardı.

Pasifik Okyanusu'nda iki yüz yıldır etkinlikte olan Unzen yanardağı tilki uykusundan uyaniyordu. Yanardağ ilk duman bulutlarını dışarıya küsmüştü.

Hemen yanardağın patlamasını izlemek üzere Japonya'ya uçtular. Alışılmamış duman yoğunluğu çalışmalarını engelliyor. Patlamaları binlerce metre yükseğe çıkan, gri yanardağların tipik bir örneği idi Unzen.

Steve, anıtlıklarına kendini kaptırmıştı. Ondan gri yanar-

dağların ne olduğunu açıklamasını istedim. Alnında ter damalarının belirdiğini gördüm, kahve fincanını tutan eli titriyordu.

Ateşten lav püskürten yanardağların lavları aktığı yerleri yakıp yıldı, ancak yavaştı ve insanlar için daha az tehlikeliydi. Oysa ötekiler, duman ve külle örtülü püskürmeler yapan yanardağlar gerçekten tehlikeliydi. Bu tip yanardağ her zaman yer kaymalarıyla, depremlerle, sıcak dalgalarıyla birlikte uyanırındı ve çevreyi dumana, küle, ateşe boğan, kimi zaman neredeyse elli kilometre uzaklığa taş yağıdırın patlamalarla devini me geçerdi.

Bu kez de öyle olmuştu, yanardağdan püsküren sıcak bir basınç dalgası onları yakalamış ve sarmıştı. Beş yüz derece sıcaklıkta bir gaz fırtınasıydı bu, ortalığı kasıp kavurmuştu o gün.

Steve, nasıl kurtuluşunu anlayamıyordu, aylarca hastanede kalmıştı. Julia, Shimabara'daki Anyoji Tapınağı'na gömülmüşü.

Yeorgios, biraz da konuyu değiştirmek için, Steve'in daha çok küçükken Stromboli yanardağının lav püskürtmesine tanık olduğunu söyledi.

"Bense yalnızca bir filmde görmüştüm," dedim.

Steve, dünyanın bütün etkin yanardağlarından her gün haber aldığıni anlattı. Yakında çektiği filmleri göstermek ve konferanslar vermek için birkaç aylığına Fransa'ya gidecekti.

"Salondaki akvaryumu görmüş müydün?" diye sordu Yeorgios.

"Evet," diye yanıtladım.

"Steve'in önerisiyle özel balıklar bulunduruyoruz."

Şaşkın bakışlarımı gören Steve konuya açıklık getirdi.

"Yanardağda yeni bir etkinlik başlarsa çevresindeki akvaryumlarda balıklar delice davranışmaya başlarlar."

Yemeğimizi neredeyse bitirmiştik. Yemek boyunca pek konuşmayan Eleni bana döndü ve Akrotiri'deki antik kenti gezmek isteyip istemeyeceğimi sordu. Bu ince çağrısından ötürü ona teşekkür ettim ve Akrotiri'de buluşmak üzere sözleştik.

O gece geç vakit, yemekten sonra, içkilerimizi içерken, bardaklarımızdaki buzların şıngırtısından başka tek bir ses duyul-

muyordu, ama birdenbire çok şaşırtıcı bir şey oldu. Aşağılarda bir gemi ağır çapasını denize sallandırdı ve gecenin sessizliğinden boşanan uzun bir zincirin gürültüsünü duyduk.

Terasın kıyısından baktığımızda, Yeorgios bile oturduğu hasır koltuktan istemeyerek kalkmıştı, büyük bir geminin, dört bir yana saçtığı ışıklarla şimdi bir havuzu ya da dingin bir gölü andıran denizin ortasında durduğunu gördük.

Daha önceleri birkaç kez gördüğüm bu düş geminin, belki bir ölüm gemisi ya da hayalet gemi demek daha doğrudu, hiç beklemedigim bir anda yeniden karşıma çıkması beni şaşırtmıştı. Yeorgios heyecanıma bir anlam veremezmiş gibi baktı, kuşkusuz bu geminin onun için olağanüstü bir yanı yoktu.

33

Konuttan ayrılmadan önce, "Lütfen benimle gelir misiniz?" dedi Yeorgios. "Okumanız için size bir kitap vermek istiyorum. Sanırım ilginizi çekecektir."

Birlikte Yeorgios'un çalışma odasına geçtik. Çalışma odası konutun ikinci katında, büyük bir odaydı. Geniş pencelerinden yalnızca deniz ve yanardağ değil, terasin büyük bir bölümü, hatta daha aşağılardaki yan teraslar da büyük bir rahatlıkla görülmüyordu. Yeorgios beni geniş ve rahat bir koltuğa oturttu. Sonra masasına doğru yürüdü, şimdi elinde arkasındaki duvarda duran kapalı bir dolabin içinden çıkardığı, deri ciltli bir kitap tutuyordu. Kitabı masanın üzerine bıraktı ve tam karşısındaki koltuğa oturdu.

"Gördüğünüz düş beni çok etkiledi," dedi gülümseyerek, "söyler misiniz bu adayla ilgili ne biliyorsunuz?"

"Hiçbir şey bildiğim yok," dedim. "Sönmüş bir yanardağ olduğunu biliyorum, diğer adalardan değişik bir görünüşü var, işte hepsi bu." Aşağıda görünen karaltıyı işaret ederek ekledim. "Şu yanardağın gördüğüm düşle bir bağlantısı olduğunu seziniyorum, ama nasıl bir bağ, işte onu bileyorum. Bu düş beni korkutuyor, sanki üzerinde tek bir ağaçın bile olmadığı bir çöl-

de gibiyim. Adanın bu kuru, cansız ve karanlık varlığı bu duygumu güçlendiriyor."

"Çölde hiç yaşadınız mı?" diye sordu, onu kısa bir hayırla yanıtladım, oysa bir zamanlar Fas'ta bulunmuştum.

"Çölü yalnızca görmüş bile olsaydınız," diye sürdürdü Yeorgios, "bütün bu sonradan olma çevrebilimcilere güler geçerdiniz. Bütün eski dinler çölden çıktı, çünkü insanların derin düşüncelere dalması için gerekli her şey vardı orada. Gezegenimizin geleceği bu işte dostum, koskocaman bir çöl, ne denli rahatlatıcı ve yalın bir sonuç değil mi?"

"Bambaşka bir yönde gelişebilir her şey," dedim. "Biliyorsunuz, ozon tabakasının delinmesi, sera etkisi, yağmurlar, buzulların erimesi falan..."

"Haklısınız, ama sonuç değişmez," dedi Yeorgios. "Bu saylıkların dünyanın bir çole dönüşmesinden çok daha korkunç gelecek varsayımları, daha doğrusu tasarımları."

"İlk kez benden daha kötümser birisine rastladım," diye konuştum. "Gelecekle ilgili tek varsayımanız bu mu, yani giderek her şeyin daha kötüye gittiği, bunalımın arttığı..."

"Biz astrofizikçiler düzensizliğin arttığını söyleziz, çünkü termodinamiğin ikinci yasası entropi yaşamın anlamı üzerine bütün görüşleri karıştırıyor ve geçersiz kılıyor."

Söyledikleri bana deli saçması gibi geliyordu, ama bir biçimde onu yine de anlıyordum, kaçınılmaz bir biçimde insanı etkileyen bir felaket duygunuydu bu. Hepimiz için, insanlar için artık inanacak hiçbir şey kalmamıştı.

"Anlıyorum ama marksistlerin iyimser gelecek varsayımlarına bir tepki olabilir bütün bu ileri sürdüğünüz düşünceler."

"Hayır, gelecekte hiçbir zaman bizi daha güzel bir dünyanın beklemediği düşüncesi başkalarının gelecek düşlerini zehirleyebilir, ama benim üretimde arındırıcı bir etki yapıyorum. Aynı arındırıcı etkiyi gerçeklikle yüz yüze gelebilen herkeste görmek isterim."

Doğrusu bütün bu anlattıkları benim için pek inanılır şeyler değildi ama yanlış bir soruya onu kızdırmak istemiyordum. Yeorgios bir süre ayakta sanki ilk kez görüyormuş gibi yanardağı seyretti, sonra kendi kendisiyle konuşur gibi; "Geç-

mişte adamızdaki insan yaşamının dışında bir de zaman zaman etkinlik gösteren yanardağın kendi yaşamı vardı,” dedi. Yavaşça döndü ve camlı bir dolaptaki puro kutusundan kendine özenle bir tane seçti, hiç acele etmeden dönüp, karşısındaki eski yerine oturdu.

“Okumanı istedigim bu kitap,” dedi Yeorgios. “Öyle çok eski bir zamanda yazılmış değil, üç yüz yıl ya da biraz daha eski tarihli bir kitap. Bu günluğun yazarı, o yıllarda kalderadan yaklaşık altı buçuk kilometre uzakta meydana gelen bir patlamayı anlatıyor. Keşke elimizde çok daha eskilere ilişkin yazılı belgeler de olsaydı, büyük bir bölümünü denizin dibine gönderen yanardağ patlamasından sonra adamız bir söylence içinde kaybolup gitmezdi. O zaman adamızın *Atlantis* olduğunu kanıtlamakta bu denli zorlanmazdık.”

“*Atlantis* mi? *Atlantis*’ın varlığı ve yok oluşu bir söylence değil mi?”

“Ne derseniz deyin. Bu söylence zaman içinde döndü dolaştı ve o denli çok değişik isimler aldı ki ilk izleri kayboldu. Öteki söyleceler onunla kesişti veya ondan çıktı. Ege’de kaybolan ve çöküntüsünün yarattığı ses Kuzey Kutbu’ndan duyulan seksen dört kilometrekare alana bugün siz hangi ismi verirdiniz?”

Tümüyle haksız sayılmazdı, ama bir bilim adamı olarak böylesine düşsel denebilecek bir tezi savunması beni şaşırtmıştı.

“Neyse, bunu bir yana bırakalım. Dediğim gibi bu kitap o denli eski tarihli değil. Bu etkinlikler daha önceki yanardağ patlamasına göre oldukça önemsiz olmakla birlikte yine de devinimleri kalderayı dolduruyordu.”

Yeorgios yerinden kalkıp masaya giderek kitabı aldı. Bir süre sayfalarını karıştırdı. Bu arada anlatmayı sürdürdü.

“Oluşan lava huni biçiminde şekillere yol açmıştı. Önce denizde oluşan bu huniler daha sonra bünyeyerek deniz içinde peşpeşe iki ayrı adayı oluşturdular. Palaia ve Nea Karneni adlı bu iki adaya bugün biz kısaca *Yanardağ* deriz.”

Bu arada elinde tuttuğu kitabı bana uzattı, teşekkür ederek aldım.

"Bu patlamanın izleri günümüzde de görüldüğü için bu kitabın özellikle ilginizi çekeceğini sanırım. Bir de sizi gerçekten şaşırtacak garip bir benzerlikle karşılaşacaksınız. Neyse, umarım fazla gecikmeden okursunuz."

Kitabı şöyle bir yokladım, kalın sayılmazdı ve iri puntolarla dizilmişti.

"En kısa zamanda okurum."

"Güzel."

Bir süre sustu, sonra yeniden konuştu, bu kez daha sertti sesi, uyarıya benzer birşeyler taşıyordu.

"Şunu sakın unutmayın; bu bunalımın etkilerinden, geçmişte olsun, bugün olsun, yaşamın bir çıkmaza girişinden hiç kimse kaçınamaz."

34

Pansiyona dönerken hafif bir rüzgâr çıktı. Odama gelince balkona çıktım ve gecenin sessizliğini dinledim.

Odaya dönüp masamın lambasını yaktım ve kitaba kuşkuyla söyle bir göz gezdirdim. Diğerlerine oranla daha kalınca bazı sahifelere, birtakım iç karartıcı gravürlerin basılmış olduğunu gördüm. Bu gravürlerden birinde, yanardağın temsili bir çizimi görüülüyordu. Kalderadan gökyüzüne koyu dumanlar yükseliyordu.

Yeniden balkona çıktım. Yanardağ bir gemi enkazı gibi karanlık ve sessizdi. Sonunda masaya oturdum ve Yeorgios'un verdiği kitabı okumaya başladım. Özellikle beni ilgilendiren sayfaların özetini buraya yazdıklarına ekleyeceğim:

Düşüncelerim nedeniyle yerleştiğim hiçbir kentte birkaç aydan uzun süre kalamamıştım.

Bir mikrokozmos olarak odak noktasında gördüğü insanın, çevresindeki makrokozmos ile uyumunu sağlamakaya çalışan Paracelsus'un tıp öğretisine bağlı kaldım.

Meslektaşlarının kıskançlık oklarına hedef olduğum bir zamanı. Aykırı görüşlerimden ötürü dönemin resmi öğretülerine

ters düşmüştüm. Psikiyatrik tedavi ilkeleri geliştirmiş, tıp kurumları ve profesörlerle sık sık çatışmıştım. Kurumlaşmış tıp uygulamalarına karşı çıkarak dolaştığım yerlerde halk ilaçlarını ve doğal tedavi yöntemlerini ayrıntılı olarak incelemiştim. Hekimlerin, kocakarilar, çingeneler, büyücüler ve gezgin göçebelerden ders alması gerektiğini söyleyerek tipta bilgi kadar deneyimin de önemli olduğunu savunuyordum. Felsefe ve simya ile ilgilenmem bir yana toplumsal oglulara da özel bir ilgi duyuyordum. İsyancı tutumum nedeniyle bir keresinde yaşadığım kentteki bir köylü ayaklanmasından sorumlu tutulmuştum.

Simya ile ilgilendiğimi söylemiştim. Paracelsus dört ana unsuru, –yani ateş, hava, su, toprak– kükürt, tuz ve civayı eklemiştir. Kişisel yazgımın, bu dört ana unsurun en hesap edilemezi, en dizginlenemezi olan ateş tarafından nasıl belirleneceğini o yıllarda söyleseler inanmazdım. Neyse bu çok daha sonraları oldu.

Kimi maddelerin etkisini kendi üzerinde denemeye kalkmam, felaketime yol açan süreci başlattı. Bir akşam üstü, kent kapılarında kendinden geçmiş, üstüm başım paramparça, hayaller görür ve kendi kendine konuşur bir durumda bulmuşlar beni. Toplumun korkularını anlayabiliyordum. Yanlış bir zamanda toplumun dıştalayıcı tepkilerinin hedefi haline gelmeyi akımdan bile geçirmezdim. Çırılıçıplak dolaşan başka delillerle bir tuttular beni ve bir süre yerini yakınlarından gizledikleri bir 'Deliler Kulesi'ne kapattılar.

Deliler çoğunlukla kolay bir gezgin yaşamı sürdürülerdi. Bu insanlar eğer bir tüccar grubuna ya da hacilara teslim edilmezlerse, genellikle şehir dışına sürürlür ve kirlarda başı boş bir biçimde yaşamaya bırakılırlardı.

Sonunda benden kurtulmak için gemicilere verdiler. Kimi zaman tayfalar bu rahatsız edici yolcuları söz vermiş oldukları süreden daha çabuk karaya çıkarırlardı; iki kez uzaklaştırılmış ve iki kez geri dönmiş deliller vardı.

Ne yazık ki benim durumum değişikti; gemide, Kaptan'ın frengisini cıva tedavisiyle iyileştirmem onun gözündeki önemimi artırdı. Bundan yararlanarak Kaptan'ı kandırmaya çalıştım, beni Girit ya da Mısır'da bırakabilirdi. Gözden yiter ve bir daha geriye dönmezdim.

Bu nedenden beni salıverebilirdi ama yanında Paracelsus'un yazdığı birkaç kitap vardı ve Kaptan bu kitapları görmüştü; Uzun yaşam Kitabı ve Büyük Astronomi. İlk kitabın yardımıyla hastalığını iyileştirdiğini düşünüyordu, o zaman ikinci kitap da gemiyi yönetmesine yardım edebilirdi. Kaptan evrensel düzeni temsil eden yıldızların insan üzerinde çok güclü bir etkisi olduğuna inanıyordu, çünkü göz alabildiğine uzanan denizde yalnızca yıldızlara güven duyulabilirdi.

"Çöl ve deniz, sonsuz sayıda yolun olduğu bir özgürlük sunar insana her ikisi de," demişti Kaptan bir akşam bana, karanlık gökyüzünü göstererek, "ama ulaşmak istediğiniz bir yer varsa yalnızca yıldızlara güvenebilirsiniz."

Benim astronomi bildiğimi anlamıştı. Gerçekten belki tiptan bile daha çok anladığım bir konuydu bu.

Kaptan bağırıp ufku gösterdiğinde bunun 'Şeytan Adası' olup olamayacağımı gemiciler aralarında tartışırdı. Günlerce süren yolculuk sıkıcıydı, uzakta karanın yükseldiğini görmek denizcileri sevindirdi. Sanırım sevinmek için biraz erkendi ama bu karaltının çögumuza ölümü getireceğini nereden bileybildik. Bu bir adadan çok gökte asılı kül rengi bir buluta benzıyordu.

Yanılmadığımı bir süre sonra anladım. Ne yazık ki Kaptan'ın haklı olduğumu kabul etmesine yetecek kadar zamanı bir daha olmadı, çünkü her şey çok hızlı gelişti. Bizim ona yaklaştığımızdan çok daha büyük bir hızla bu karanlık bulut bize doğru genişledi ve küçük teknemizi tümiyle içine aldı.

Gökyüzü dumanla kaplıydı; gemi gökten yağan taşlarla neredeyse batmak üzereydi, kendimi geminin yedek sandallarından birinde buldum; durmaksızın kürek çektim; açıktan midem bulañıyor, gözlerim kararıyordu, hangi yöne gittiğimi bilmiyordum; sonunda kayığım ayın soluklığında aydınlanan bir kumsala oturdu.

Karaya çıktım ve öylece uzanıp kaldım. Şafak sökerken, çağlارın hemen yanı başında genç bir kadının bana baktığını gördüm. Bakışlarında iğrenmeye, nefrete benzer birşeyler vardı. Hiçbir şey yapmadan duruyor ve kimildamadan bana baktı.

Denizin ufuk çizgisinde yeniden başlayan bir yer sarsıntısının buharlarını gördüm. Ada derinden derine sarsılıyordu. Sonra

başka insanlar, köylüler, balıkçılardır geldiler ve bana yardım etmek istediler. Bana uzattıkları suyu güclükle içebildim. Çatlamış duğaklarında tuzun tadını duyдум; yaşadığımı gösteren bu belirti içimi anlatılmaz bir sevinçle doldurdu.

Genç kadın, korkunç bir öfkeyle yüzüme bakışını sürdürdü-yordu. Birdenbire yanındakilere dönerek bağırdı; "Bu deliyi getiren denizcilerin tanrı belasını versin. Niye onu denize fırlatıp atmadılar?"

Hiçbir şey söylemedim; bu aşağılayıcı bakışına ve lanetine sessizce katlandım. Böylece yardıma gereksinim duyduğum bir anda neredeyse bu sözleriyle beni öldürmiş oldu. Çünkü Paracelsus'tan düşüncelerin eylem olduğunu okumuş ve öğrenmiştim. Buna karşın onu ve öfkесini anlayabiliyordum, nasıl bir yere ayak bastığımı bilmiyordum, o da benim nasıl bir dünyadan geldiğimi bilmiyordu.

Karaya çıktığım yerin adanın yanaşılabilcek en uygun yeri olduğunu sonradan öğrendim; ilk işim balıkçıların verdikleriyle karnımı bir güzel doyurmak oldu.

Yarı yıkık bir kiliseye sığındım: Ateşler içinde, uzun süre hasta yattığım yerden doğrulamadan yaşadım. İyileşir iyileşmez, tek bir şey vardi kafamda, bu anlatayı bitirmek için çaba göstererektem.

Papaz, eski filozoflara özgü bir boyun eğisi, kısık bir sesle konuştu benimle, oldukça kültürlü bir adamdı. Sonraları, bir tür keşif cübbesi giyen bu adamın bir İtalyan keşişi olduğunu anladım. Bilemediğim bir nedenden ötürü manastırdan atılmıştı. Konuşmasından stoik felsefe etkisinde bir eğitim aldığı anlaşılıyordu. Bu terkedilmiş kilisede değişik dillerde yazılmış elyazmalarının arasında yaşıyordu. Tanrıının benim için çizdiği bu yazgıyı kabullenmemin ruhumu huzura kavuşturacağını söyledi. Onunla dostluk kurdum ve sabahlara degen adanın geleceğini tartıştık.

Ona bakılırsa, ada tümiyle tehdit altındaydı ve bu konuda da Tanrı'ya yakarmaktan başka yapacağımız bir şey yoktu. Tanrıının düzeniyle yönetilen 'kozmos' arada bir ateş tarafından yutulurdu. Bu değişimeyen düzenin, tanrisal ya da başka dış etkilerle bozulması afetlere yol açıyordu. Kıyametin bitiminde ise, ilk düzen kendini yineleyecek, 'kosmos' yeni baştan yaratılacaktı.

Onun bu düşüncesine karşı çıktım, 'kosmos'un düzensiz olduğunu ve doğa olaylarının çoğu kez rastlantılara dayandığını söyledim. Bu sonsuza dek böyle sürüp gidecekti.

Papazla tartışırken çok eskiden yaşlı bir gemiciyle yaptığım bir konuşmayı anımsadım. Doğu'ya yaptığım yolculuklarda tanıdığım bir kaptanın çağrısı üzerine ilk kez Mısır'a gittiğimde henüz çok gençtim. O zamanlar, Mısır'da bir balıkçı köyünde, yaşlı bir gemici Ege adalarına hiç gitmemediğini, çögünün her an batabileceğini söylemişti. Bu konuda artık yapabileceğim bir şey yok, çünkü adayı böyle bir tehlike bekliyorsa benim korkularım neyi değiştirebilir. Ona kalırsa findik kabuğunu andıran teknesi bile çok daha güvenliydi. Denizin kötülüklerinden uzun uzun söz etmişti; denizde yaşayanın bir kadını bile olmazdı ve denizin akıl almadan büyükliği insanın Tanrı'ya olan inancını, ülkesiyle olan bağlarını yok ederdi.

Adada geçirdiğim ikinci gece, meydana gelen müthiş bir deprem evleri bir bebek beşiği gibi salladı. Sanki sert bir rüzgâr esmişti; hemen her şey bugday başakları gibi dalgalandı ve sarsıldı. Papazın anıttıklarına bakılırsa bu depremden sonra yaklaşık dört mil doğuda Andros ve Santorini arasında alevlerin yoğun bir bulut halinde denizden yalazıldığı görüldü. Patlama noktasından yoğun dumanlar çıktı. Daha sonra sıcak dumanlar adaya doğru geldi geldi, sanki alev yalazları doğrudan doğruya cehennemden geliyordu.

Yakın zamanlara kadar din adamlarının, yanardağları, cehennemin varoluğuna ilişkin bir kanıt olarak gösterdiklerini anımsadım. Antik çağlardan bu güne yanardağlar üzerine sayısız söylence anlatılmıştı. O zamanlar yanardağların öfkelerini dindirmek için çiçekler atılır ve bakire kızlar kurban edilirmiş.

Papazın anıttıklarına bakılırsa, bu patlamadan altı gün önce patlamanın olduğu bölgede denizin renginin açık yeşile dönüşüğünü gözlemlemişti. Denizin yeşile dönüşmesi deniz yatağında oluşan yarıktan dışarı çıkmaya çalışan magmanın açık bir belirtisiydi ve sülfürlü gazlar deniz suyuna karışıyordu.

Ateşlerin çıkışını izleyen iki gün içinde deniz artan bir biçimde yandı, toprağın sarsıntısı giderek arttı ve balıkçının anıttıklarına bakılırsa denizin yüzeyi sünger taşlarıyla kaplandı.

Bütün bunlar bir yana pazar günü yaşadığımız korku müthişti. Adaya gelişimin dördüncü günüydi. Bu tarihin yazabilecegi en korkunç gündü. Deniz tehdit eden bir biçimde alt üst oldu, toprak homurdadı ve hava bir ateşe dönüştü. Derinlerden gelen kalın bir sülfür tabakası topraktan dışarı çıktı ve siyah bulutlar halinde üstümüzde asılı kaldı. Birdenbire sülfür bulutları yanmaya başladı, havada şimşekler çaktı ve bulutlar gözlerimizin önündede garip şekillere büriındi; uçan yılanlar, parlayan mızraklar, dönen meşaleler gibi. Yeryüzünün bu korkutucu görüntüleri hepimizin gizli yazgısını açığa vuruyordu. Her an yok olabilecek bir kara parçasının üzerindeydim, pencerenin kıyısında bu büyülüyci biçimleri izlerken onlarla aramadaki aşılamaz uzaklığın bilincine vardım. İlk başlarda bu garip karşılık, burada sözünü ettigim kadar derin ve açık seçik görünmedi gözüme. Bu korkunç güzellik de geçiciydi, tipki bizim ölümlü olduğumuz gibi. Aramızdaki en önemli ayırmı şuydu; insanoğlu evrenin umurunda değildi, ateşin gökyüzüne çizdiği bu biçimler, bütün bu çlgincasına koşturulan şiddet bulutları yalnızca kendisi için vardı.

Bütün gün boyunca bulutlar alçakta asılı kaldı ve ada sürekli sallandı. Sanırıım bu korkunç doğa çatışmasının sesleri çok uzaklardan duyulabilirdi. Kimi zaman antik Yunan tanrılarının aralarında çatışıklarını düşündüm.

Bu adadan ayrılip ayrılamayacağımı bilmiyorum ve hiçbir şey ummuyorum. Geride bıraktığım bir ülkem yoktu, bu gerçeği ancak şimdi anlayabiliyordum.

O gün akşamda doğru papaz bana, coğrafyacı Amaseia'lı Strabon'un bir kitabını getirdi. Üzerinde bulunduğuuz bu küçük adayla ilgili şunları yazmıştı;

"Ege Denizi içinde, Thera ve Therasia adaları arasında, ortalarda bir yerde denizden ateşler fışkırdı ve dört gün boyunca o kadar sürdü ki bütün deniz kaynadı ve ateşler bir adayı ortaya çıkardı. Bu yanan kütlelerden oluşan ada yavaş yavaş adeta kaldıraçlarla yükseltildi."

Strabon, küçük adaları yükselten ateşin, büyük adaları, gidererek kitaları bile yükseltebileceğiini yazmaktadır. Birkaç günde bir ada ortaya çıkabildiğine göre, kısa zamanda bir kitanın da ortaya çıkışmasını olanaksız saymanın mantığa siğmayacağını yazıyor,

Eflatun'un anlattığı Atlantis adasının bir gecede battığı hikâyesine inandiği için, filozof ve doğa bilimci olan hocası Poseidonios'u haklı buluyordu.

Papaz, yazgının uğursuzluğuna diretmemi anlayamadığını söyledi. Belki de haklıydı, beni zorladıkları bu gemi yolculuğunun bir anda ölümcül bir bekleyişe dönüşmesine yazgıdan başka ne ad verilebilirdi.

Bana bu adadan ayrılmmanın bir yolu bulunabilir gibi geliyor, ama bunun için her şeyden önce hastalığımı yenerek güçlenmem gerekiyor. Yoksa giderek umutsuzluğa kapılıyorum, bana yanardağın bu korkunç öfkesi hiç dinmeyecek gibi geliyor. Papaz, ne olup bittiğini görmek için pencereye gidişime ve yataktaki yazı yazmama kızıyor, ben de ona yakalanmamaya çalışıyorum. Her akşam güneşin batışını seyrediyor, yanardağın yeniden uyuyacağı ani bekliyorum.

Bu saçma sapan ada üstüne yazdığını her şey içimi acımasız bir sıkıntıyla kaplıyor. Yazdığını bütün bu sayfalar ne işe yarıacak bilmiyorum, başlangıçtaki amacım açıklanamayan bazı olayları, yaşadığım bu tuhaf serüveni anlatmakta, korkarım sonuçta bir iç dökmeye dönüştü. Kısacası karşılaşduğum kimi güçlükler bu anlatımı istedigim bir biçimde sürdürmemi engelliyor.

Papaz bana olup bitenleri anlattı. Heyblerde veya çekmecelerdeki altın ve gümüş eşyalarla, parlatılmış ve gümüşlenmiş bütün değerli eşyalar kararmıştı. Kiliselerdeki kutsal kapların görünümü değişmişti, oysa bu kapların her birinin üstü sıkıca örtülüyordu. İkonlar kararmış, asıl renklerini ancak şarap ve sirkeyle temizlendiklerinde kazanmıştı. Papaz üzüntüyle başını sallıyor, gümüş eşyaların da yağ ve sıcak külle ovulduğunda eski renklerine kavuştuklarını söylüyordu.

Akşama doğru, ateşim artmıştı ve uykumda bana geleceğimle ilgili açık bir uyarı gibi gelen bir düş gördüm.

Büyük bir kalabalık bağışarak denize bakıyordu. Ortadaki kraterin giderek yükseldiğini gördüm ama henüz hiçbir patlama yoktu. Krater yükseltrek koskocaman bir dağ görünümü aldı. Birden deniz kıyısında olduğumu ayırmadım. Belki de krater yükseltirken, ayaklarımın altında yeryüzü, denize doğru alçalmıştı, çünkü yerimden hemen hiç kimildamamıştım. Kimileri sandalla-

ra binmemiz gerektiğini söylediler, aralarında tanadığım insanlar da vardi ama deniz sanki kaynıyordu. Yeniden yukarıya tırmanıp adanın arka kıyısına ulaşmayı düşünüyordum. Birden kıyı tümüyle issızlaşdı. Düş süriyordu; güneş bulutun ardına girmişti, o zaman kendimi uçsuz bucaksız kül rengi bir sahilde buldum. Denizden ölümcül dalgaların geldiğini görerek yamacı doğru koştum. Biraz öňümde kayalara tırmanan bir başkası vardi, beyazlar içindeydi. Yeni bir kraterin açıldığını, alevler içinde kızgın ve yoğun bir sıvinin tam karşımızdan bize doğru yaklaştığını gördüm ve elimde olmadan bağırdım.

Öňümde yürüyen adam durdu, benden yana döndü, çok yaşlıydı, yıllar önce bir salgın hastalık sırasında ölen babamı andırıyordu yüzü. Kendisinin bir bilge olduğunu, yanardağı bizlerin içindeki sağır bir korkunun uyandırdığını, ölümsüzluğun gizini bildiğini ve ona güvenebileceğimi söyledi. Kollarını akan lavları durdurmak ister gibi iki yana açıtı ama onu birden gözden yitirdim. Sonra bütün bedenimin baştan aşağı yandığını duydum.

Bu düş öylesine gerçekti ki uyandığında ocakta sönmek üzere olan ateşin ışığıyla aydınlanan odamda olduğumu görerek şaşdım. Düş içimi anlatılması güç bir yalnızlık duygusuyla dolmuştu.

Uyanır uyanmaz düşü anlattığım papaz, bunun yazgımla ilgili açık bir belirti sayılabilceğini söyledi. Düşleri yorumlamak için hiçbir genel kural yoktu. Papaza göre düşler, zaman ve kişiye göre değişikleri için tam olarak yorumlanmaları olanaksızdı. Bana gelince, böyle bir düşün, tanrılar ve kutsal ruhlar tarafından bir düzene uygun biçimde, bana esinlendiğini hiç düşünmedim.

Kendimi biraz olsun toparlayabilmıştim. Kısa yürüyüşler yapılıyor, adayı keşfetmeye çalışıyordum. Değişik bir adaydı, tanadığım başka adalara oranla daha sert ve korkutucu, ama bu vahşi görüntüsü içinde hepsinden çok daha güzeldi.

Adalılar yıkılan evleri onarmaya çalışiyorlardı. Onlara yardımçı olmaya çalıştım, yeteri kadar iyileşmiştim. Ne yazık ki yeni patlamalar birbirini izliyor, ayakta sağlam bir ev bırakmıyordu. Birçoklarımızın gözlemediği gibi büyük bir gök gürültüsünü andıran sesten sonra derinlerden gelen yalaz göge büyük taşlar fırlattı. Bu taşlardan kimileri çok uzaklara düştü. Yanar-

dağdan yağan taşların altında yürümeye çalıştık. İçimizden kimirleri yaralandı. Tarlalardan birinde toprağın derinliklerinden gelen ve kırk adamın birlikte kaldırılamayacağı büyüklikte bir taş gördük.

Adaların birçoğu tozdan dolayı birkaç gün görmez oldu. Gözleri ağrıldı. Gece ve gündüz acı çektiler. Yaklaşık elliye yakın insan ve binlerce hayvan cehennemin bu ziyaretinden dolayı zehirli gazlardan boğularak öldüler. Küller Batı Anadolu'ya kadar ulaşmış olmalydı. Palatia'daki henüz hasadı yapılmamış üzümler kül altında kaldı. Kül beyaz bir pudra gibiydi.

Küçük bir tekneyi adanın açıklarında demirlemiş, esen rüzgârla hafifçe salınırken görmüştüm. Balıkçıların teknesi olsa gerék, diye düşünmüştüm, çünkü her sabah balık avlamak üzere çıkışıp akşamda doğru geri dönerlerdi. Daha sonra balıkçı teknelerinin yakaladıkları balıklarla birlikte döndüklerini öğrenince bu yabancı teknenin gizini çözmeye karar verdik.

Nemli akşamda sıkıntılı sıkıntılı uzakta görünen tekneye doğru kürek çekiyorduk. Çarşaf gibi dümdüz ve durgun deniz, kaçışan balık sürüleriyle ya da arada bir esen rüzgârla dalgalandıyordu. İlk kez kim gördü, bilmiyorum, bir parçası su yüzeyinin üzerindeydi, koca bir parça yanmış kültüge benzer tuhaf bir nesne. Tekne boştu, tahtaları yer yer kararmıştı, içindekilerin hepsi yanarak ya da dumandan ölmüş olmaliydi.

Ertesi gün, bu acı olayı bir yenisini izledi. Kayıkları buğdayla dolu olan dokuz tane zavallı denizci Amorgos'tan dönerken kayboldular. Üç gün sonra balıkçılar, kömüre dönüşmüş gövdelerini ve denizde salınıp duran teknelerini buldular.

Adada ne zamana dek kalacağım belli değildi. Son sarsıntılarla eski kilise daha bir harabeye dönmüştü. Pencerelerinden rüzgârin girdiği, duvarları çatlak odada daha fazla kalamazdım. Sonunda yıkıntı bir ev, daha doğrusu küçük bir kulübe buldum kendime. Bu kulübenin kimi eklentilerini değiştirip kendime bir yer yapmayı düşündüm. Kulübe bir tepenin üzerinde ve tepe patikanın oldukça uzağında kalmıyor; buraya ancak, bağbozumunda, üzüm toplayan köylüler gelebilir. Tepenin tam ortasında, eskiden denizde bir korsan gemisi görüldüğünü haber vermek için kullanılan bir çan var. Buradan adanın neredeyse tümü, vahşi, dura-

ğan ve soluk kıvrımları rahatlıkla görülebilir. Kuluşenin öndeeki bir zeytin ağacı avluyu gölgeliyor. Avlunun biraz aşağılarında eski bir kuyu var. Kullandığım sarmış suyunu eski bir kovayla buradan taşıyorum.

Denize ve yanardağa tepeden bakan şu yıkıntı evin avlusundaki eski masada yazarken tek arzum başka çağların belleğini ulaşabilmek. Belki yanlıyorum, belki de boşuna bir çaba olacak bu, sonunda ada bir kez daha sulara gömülecek ama yine de denemeye değer.

Zeytin ağacının dalları arasından dökiilen gün ışığının gölgelediği avlu, denizin üstünü saran toz bulutu ve yanardağdan tüten yoğun duman; arkamda bütün bu doğayla uyum içinde güneşin altında kavrulan yarı yıkık ev: Ayakta kalan kısmı büyükçe tek bir odadan oluşuyor, eski bir dolap, köşede tahtadan yapılmış üstü samanla örtülü bir yatak, tepesi yıkılmış bacasına karşın yemek pişirebildiğim, gecelerimi aydınlatan bir ocak, bir tencere ve iyiliksever papazın armağanı olan bir çaydanlık.

Adaya ayak bastığımdan beri üç haftadan fazla bir zaman geçmişti. Sağlığını yeniden kazanmıştım. O gün kayalıkların kıyısında balık tutmuş, ögleye doğru eve dönmüştüm. Öğleden sonra adada iki küçük yer sarsıntısı oldu. Ancak kimse bunları umursamadı. Bu esnada sanki denizin derinliklerinden koyların tabanı yükselmeye başladı ve deniz yüzeyinden dışarı çıkmak istedi. Gerçek ne olursa olsun o sabah koyda deniz tabanının yükseldiğini gözlemleyen denizciler gördüklerinin bir gece önceden kalan bir gemi enkazı olduğunu sandılar. Böylece sandallarına binerek bu gemiden kalanları almak üzere yola koyuldular ancak karşılaşlıklarını bir gemi değil kayalardır. Balıkçılardır korkarak hızla limana dönerek gördükleri bu garip görünümü diğerlerine anlatırlar.

Üç gün sonra korkusuz birkaç adalı bu yeni küçük adacığa yaklaşarak üzerine çıktılar. Balıkçılar birdenbire kayaların devindığını ve üzerinde durdukları yerin titrediğini duydular. Korkarak hemen adacığı terkettiler. Bu olay hiç de küçük bir deprem değildi. Birkaç gün sonra adacık on iki metre genişliğe ve altı metre yüksekliğe ulaştı.

Her ne olursa olsun ada ne sürekli ne de orantılı olarak bü-

yümedi; çoğu kez bir bölümü suya batarken, aynı zamanda başka bir bölümü su üstünde belirecek ve genişleyecekti. Bir gün adacığın ortasından birdenbire büyük bir kaya çıktı ve on beş metre yüksekliğe ulaştı. Bu kayayı dört gün boyunca dikkatle gözlemledim. Aniden kaya bir kez daha denizin derinliklerine battı ve gözden kayboldu. Bunun dışında başka kayalar da suya batıyor, birkaç gün boyunca gözden kaybolduktan sonra tekrar yüzeye çıkıyor ve kendilerine değişmez bir yer ediniyordu. Bütün bu oluşumlar Mikri Kameni'yi köklerine dek sarstı ve ilk kez doruğunda derin bir yarık oluştu.

Bu süre içinde koydaki deniz renge giriıyordu: parlak yeşilden kırmızıya daha sonra açık sarıya. Denizin derinliklerinden insanı boğan bir koku salınıyordu.

Bağbozumu başlamıştı. Kulübenin bulunduğu tepeden asmaların oluşturduğu bu haliyi rahatlıkla izleyebiliyordum. Köylüler neredeyse daha gün doğmadan uyanıp gün batana dek çalışıyordu. Akşamları, ada sakinlerini, katırlarının başında, yorgun argın evlerine dönerken görüyordum. Çok yerde bağlar kül altında kalmıştı.

Kulübeye gitmek için bağların tam ortasından geçen bir yol boyunca yürümem, sonra ufak bir tepeceğin sırtını izleyen dar bir patikayı aşmam gerekiyordu. Bir akşam, adaya ilk ayak bastığında bana lanetler savuran genç kadına rastladım. Yüzünü görmede güçlük çekiyordum,asmalar öylesine siki. Beni gördüğünde şaşırılmış ve utanmış gibi davrandı. Asmaların arasından bana bakıyordu.

Ona rastladığımı sevinmiştim, bodur bitkilerin arasından, hiç konuşmadan bir süre birlikte yürüdüük. Birbirimizin dilini anlamıyordu, ama onu yürekten bağışladığımı anlamıştı.

Deniz bugün yine korkunçtu: yüksekte bir yerden baktığında gördüğüm beni dehşete düşürdü; kabaran dalgalar sanki adayı yutmak istiyordu.

Çoğu geceler ocağın yanındaki tahta masaya oturur, rüzgârin uğultusunu dinleyerek yazdıklarımı bitirmeye çabalardım. O gece de böyle yaptım, uzun bir süre durmaksızın yazdım ve bütün gece boyunca dalgaların uğultusu kesilmedi. Yatmadan önce, sanırım şafağa az bir zaman kalmıştı, evin önündeki avluda bir

süre dikilip, aşağıda çok uzaklarda yanardağı saran belirsiz beyazlıktaki köpükleri ve bütün olup bitenlere ilgisiz yıldızlarla dolu dingin gökyüzünü izledim.

İki ay kadar sonra bu yeni adacıkta duman çıktıığını gördük. Ancak duman adacığın görülebilen bir yerinden çıkmıyordu. Fakat birbiri ardi sıra yer alan birkaç siyah kayadan çıkan dumanın olduğu yerde deniz sanki dipsizdi. Bu kayalar iki ayrı ada oluşturdu. Bunlardan bir tanesinin adına Aspronisi, –Beyaz ada– ötekisinin adına ise Mavronisi, –Siyah ada– dedik. Bu adalar adalara renklerinden ötürü verilmişti. Ancak kısa bir süre sonra tam ortasında siyah kayalar olmak üzere bu iki ada birleşti. Sürekli olarak koyu beyaz bir duman adacığın ortasından yayıldı.

İki gün kuşkulu bir bekleyişle geçti. Geç vakit eve döndüğüm o karanlık gecede bu dumanların ortasından ateş fişkirdiğini gözlemledim. Skaros'taki adalar paniğe kapıldılar.

Skarosluların evleri yıkılmadı ancak adadaki kale yer aldığı yamaçta asılı kaldı. Ateşin ne zaman hangi yerleşim yerini etkileyeceği belirsizdi; adalar alevlerin kendilerini silip süpureceği anı beklediler. Skaroslular kaleyi terketmemeyi kararlaştırdılar ve eşyalarını yanlarına alarak, bir başka adaya veya Santorini'nin bir başka köşesine gittiler. Böylece ilk kez bu adadan ayrılabilceğimi anladım, ama nereye gidecektim. Sanırım yanardağın patlamalarına da, adaya da alışmıştım.

Vergi toplamak için adada bulunan Türkler korku içinde kaldılar, artık adanın yok olacağını söylediler. Cehennem ateşi hepinizi yok edecekti. Fişkiran ateşin karşısında kendileri duaya başladıkları gibi öteki insanları da tanrıya dua etmeye ve çocukların caddelerde koşarak, ‘tanrı bize acı’ diye bağırmaya zorladılar. Onlara göre, büyükler gibi tanrı karşısında günahkâr olmayan ve safliklerini koruyan çocukların duaları tanrıının gazabını önleyebilirdi.

Ancak yine de yanardağın ateşi belirtmeye degecek düzeyde değildi. Mavronisi'nin bir noktasından ateş çıkıyor ve bu aslında gündüz vakti görülmüyordu.

Aspronisi sakin görünmüyordu. Ne dumanvardı ne ateş. Fakat diğer, yani Mavronisi sürekli büyülüyordu. Her gün büyük

kayaların yüzeye çıktıığı görüldüyordu. Ada bazen genişliyor baze damlıyordu. Kayalar kimi kez adayla bütünlüyor kimi kez de adanın uzağında ortaya çıkıyordu. Bir ay geçmedi ki dört tane küçük Mavronisi oluştu ve birdenbire bunlar tek bir kütle halinde birleşti.

Hiç unutmuyorum, sıcak bir gündü, evin önünde oturuyordum. Birden arıların viziltilerini, kuşların ötüşünü duydum. Bu gerçekten hiç alışmadık bir şeydi, işte o zaman patlamaların bir süre için kesildiğini anladım. Ne yazık ki, yanardağın kendisini unutturduğu bu birkaç gün hiç de huzurlu geçmedi.

Birkaç gündür hava oldukça bulutluydu. Bu denizlerde pek rastlanmayan, kapalı ve sıkıntılı günlerdi bunlar.

Bir gece ufak kulişbeyi temellerinden sarsan, yıkık bölgülerden içeriye akan bir fırtınayla uyandım, avludaki zeytin ağacının dalları kırılarakmış gibi gerilip amansız bir adalar denizi rüzgârında çırpmıyordu. Girit yönünde denizin üzerinde bir şimşek çaktı. Çok uzaklardan insanı ürkütken gök gürültüleri duyuldu.

Öyle günler oldu papazlarla balıkçılar dışında kimseyi görmedim. Balıkçılar gerçekten çok iyi insanlardı, arasına ellerindearmağanlarla beni yoklamaya geliyorlardı. Öğlenleri yemek pişiriyordum; bunun için çali çırrı toplayıp ocağı yakmam gerekiyordu.

Duman gün geçtikçe giderek kalınlaştı ve hava rüzgârsız olduğundan dolayı o kadar yükseğe ulaştı ki Girit, Naksos ve diğer uzak adalardan görülebilir oldu. Geceleri bir ateş süntunu oluşturuyor ve deniz üzerinde bazı noktalarda kırmızımsı, bazı noktalarda sarımsı köpükler yüzüyordu. Duman bulutları bir araya gelerek Santorini'nin tümünü aniden kapladı. Adalar boğulduklarını sandılar, soluyabilmek için ölesiye bir uğraş verdiler. Korkunç kokdan kaçınmak için tütsüler ve sokaklarda ateşler yakıldı. Ancak dumanın etkinliği iki gün sürdü. Güçlü bir rüzgâr çıktı, dumanı dağıttı, aynı zamanda bağların üzerinden geçerek henüz toplanmamış üzümler varsa hepsini yaktı. Gümüş ve bakır eşyalar renk değiştirdi, matlaştı ve insanlar migren ağruları çekip kustular. Beyaz adacık birdenbire üç metre çöktü.

Dumanların ortasından fişkiran ateşi gözlemlediğim gece den sonra yaklaşık on gün geçmişti. Deniz siyah adadan dokuz

ve on sekiz metre uzaklıkta iki yuvarlak noktada çalkalanmaya başladı. Bu noktalarda su ateşin üstündeki bir yağ gibi yanmaya başladı. Kaynama günlerce sürdü ve gece gündüz kıyıya ölü balıklar vurdu.

Korkulu bir bekleyişle geçen bir haftanın sonunda, güzel bir gün, sanki birçok top aynı anda ateşlenmiş gibi uzaktan sesler duyuldu. Biraz sonra batık ateş ocağından iki yalaz havanın yüksekliklerine doğru fışkırdı.

Aradan üç hafta geçmişti, ekim ayının sonlarıydı, adacık ateş fışkırtmaya başladı ve adanın etrafındaki su duman oluşturan köpüklenerek kaynıyordu. Deniz korkunç şekilde kokan kırmızımsı bir köpükle kaplandı. Artık alıştığımız korkunç gürültülerden sonra her gece denizin derinliklerinden ateş yalazlarının çıktıığı görültüyordu. Yalazlar milyonlarca ışıkla gökyüzüne fışkıriyor ve bir yıldız yağmuru gibi adanın üstüne düşüyordu. Yalazlar sona erdikten sonra adaları büyük bir şaşkınlığa uğratan bir başka garip olgu ortaya çıktı. Yalazların havada asılı kalması sırasında ateşin ortasından bir dil ayrıldı ve Skaros kalesinin üstünde bir süre asılı kaldı. Bu şeytani olay karşısında adaların ağızı açık kaldı. Ateş dili daha da yükseğe çıkararak bulutlar arasında yok oldu.

Sonunda iki ada birleşerek sert tek bir kütleye dönüştü. Duman ve ateş kimi kez gök gürültüsünü, kimi kez de hayvanların bağırtısını andıran vahşi ışıklarla adadaki kraterlerden çıktı. Dört gün sonra deniz altındaki etkinlik durdu. Sadece zaman zaman ateşli silahların çıkardığı sese benzer gürültüler duyuldu. Her bir kraterden arada sırada büyük taşlar fırladı. Dumanдан oluşan bulutlar küçük hortumlara dönüştü ve adaya sonu gelmez bir kül yağmuru düştü.

Kasım başlarında bir kez daha patlamalar giçlendi. Kraterlerden çıkan büyük taşlar korkutucu sesler çıkararak havada çarپıdı. Kaya parçacıkları Santorini'ye ve denize düştü. Mikri Kameni bu bitmez tükenmez taş parçacıklarıyla kaplandı ve geceleri parladi.

İşte o gecelerden birinde gördüğüm düş yinelendi, ben de evin önüne çıkararak tanyeri ağarana dek oturdum ve bu düşün ne anlama gelebileceğini düşündüm. Ne yapmam gerektiğini bilm

yordum. Günler günleri izliyor, geceleri de o korkunç düş karanlık yüzünü gösteriyordu.

Talmud Hahamları, kimi düşlerin 'kehanet' özelliği taşıyabileceklerini düşüniyorlardı. Haham Jochanan şöyle diyordu: "Üç türlü düş daha sonra gerçege dönüştürbilir. Bunlar: sabah düşleri, bir arkadaşınızın size ilişkin gördüğü düşler ve uyku sırasında yorumlanan düşler. Kimileri, yinelenen bir düşün gerçekleseğini de söylerler."

Tuhaf olanı bu koşullardan birkaçı benim durumuma uydurdu.

Kasım ayının ortalarında Mikri Kameni birdenbire aydınlıklar içinde kaldı. Aniden ufugün bir ucundan diğer ucuna uzanan üç şimşek çaktı. Yeni ada derinliklerinden sarsıldı ve bir yanından öteki yanına dek sallandi. Kraterlerden bir tanesi çıktı ve büyük taş parçacıkları yaklaşık üç mil kadar uzaklığı fırladı.

Yeni sarsıntılarla kadar dört sakin gün geçti. Patlamalar o kadar sürekli ve yüksekti ki karşı karşıya iki insan bağırarak konuşduğunda karşısındaki ne söylediğini duyamıyordu. İnsanlar panik halinde kılıselere sığındılar. Skaros'un taşlarının yerinden oynadığı ve evlerin kapılarının kendiliğinden büyük bir sesle açıldığı görüldü.

Yer sarsıntıları kesilmek bilmedi. En kısa zamanda adadan ayrılmam gerektiğini düşündüm, denizin tehlikelerini bile kabulenebildim. Yolumu seçmiş değildim, ama bana öyle geliyordu ki, uzağa, en uzağa götürecek olamı seve seve yeğlerdim. Yazlıklarına gelince sanırım saklamaları için papazlara teslim edebilirim.

Sonra birden her şey değişti. Yalnızca patlamalar kesilmekle kalmadı, hiç beklememişim bir başka gelişme daha oldu.

Gecenin geç bir vakti, ay ışığının aydınlattığı kayalıkla tepeyen bakarak otururken, yamacın aşağılarından evin bulunduğu yere doğru yaklaşan ayak seslerini duydum.

Birazdan evden yansyan ışıkta ürkük yüzü belirdi. Konuşacak hiçbir şey yoktu, insan sanki gecenin o ürkütücü sessizliğine dokunabiliyordu. Sonra yavaşça hemen hiç konuşmadan soyunmaya başladı. Yarı karanlıkta ince gövdesinin kıvrımlarım izledim ve bekledim. Birbirimize coşkuyla sarıldık, artık devinim söz-cüklerin yerini almıştı.

Bir düş gibi idi, sonra yeniden uyuyakalmıştım; uzaktan gelen patlamalarla sıçrayarak uyandığında yanında yoktu, mum eriyip akmiş ve sönmüştü.

Sonraki günler yine geldi. Dar patikayı tırmanır, çoğunlukla da elinde, benim için getirdiği bir armağan olurdu; bir testi şarap, irice bir balık, ya da küçük bir çikına sardığı taze yumurtalar. Gerçek adını hiçbir zaman sormadım. Gelecektен haber verme yeteneginin bulunduğuna inandığım için ona Sibylla adını vermiştim.

Bir akşam Sibylla, adadan ayrılmayı düştünüp düşünmediğimi sordu. Ona yalan söyledim. "Buradan ayrılmayı hiç istemiyorum," dedim, "ama dönmem gerek."

"Niçin?" diye sordu, beni bir bekleyen mi vardi, sonra bana sarıldı ve hiçbir zaman o adadan ayrılamayacağımı anladım. O gece ilk kez, bu adada bulunmak ve yani başında uzanan o güzel bedenle birlikte uykuya dalmak bana dünyanın en doğal şeyi gibi geldi.

Birkaç ay boyunca patlamalar tümüyle durmadı. Hiç beklemedigim bir anda yanardağın etkinliği yeniden arttı. Dağ büyülüüğündeki kayalar kraterden fışkırdı, ada sarsıldı ve deniz altından gelen sesler yürekleri korkuya doldurdu, deniz kaynadi, her iki dakikada bir patlama oluyordu. Artık ilk kez gündüz vakti de ateş görülebiliyordu. Bu cehennem aylarca sürdü. Ateşten bir iblis sanki yüreklerimize ölüm korkusunu üfledi. Yeni ada genişledi ve siyrelî yükseldi. Büyüük kraterden lavlar çıktı. Sonunda her şey siükûnete erdi.

İşte o zaman, artık yazmayı sürdürmek için hiçbir nedenin kalmadığını anladım. Artık yolculuk bitmişti. Sibylla, akşam yemeği için ocağın başına çökmüştü. Çitirdayan odunlar insanın içini huzurla dolduruyordu. Sibylla, elinde ateşi canlandırmak için kullandığı körük, doğruldu ve bana sevgiyle baktı. İnsanın gereksinimlerini karşılayan ve onu doyuran birisinin olması ne güzel bir şeydi.

Kapının önüne çıktım. Yavaş, ama çok yavaş çökmekte olan akşam artık ne denli yattı ve serindi. Şarabin tadı ne hoştu. Mor bulutlar batan güneşi parçalıyordu.

Kitabı yutarcasına okuyup, –buraya aldığım yalnızca kısasın bir bölümdü– başucu lambasını söndürdüğümde neredeyse gün ağarmak üzereydi. Değil mi ki korkularımız fazla değişmemiştir, düşlerimizin de aradan geçen yüzyıllara karşın fazla değişimmemesinde şaşılacak bir yan yoktu. Üstelik yalnız korkular değil, bütün eski barbarlıkların izleri de belleklerden kolayca silinmiyor, öyle ya da böyle gizemsel birtakım biçimlere dönüşerek kuşaktan kuşağa geçiyordu.

Bu ilginç kitabı bitirdikten sonra, çok eskilerin ancak tasarlanabileceğini düşündüm, geçmişe ancak dilsel bir yaklaşım yapabilirdik. Sonra binlerce yıl önceki patlamayı tasarlamaya çalıştım.

Balkona çıkış hızla aydınlanan denizi ve büyüyen bir karaltı olarak yanardağı seyrettim. Adanın bu kıyısında, nereden bakarsanız bakın yanardağ hemen her pencereden görülebiliyordu. Bu dingin görüntüye, bu sessiz karaltıya korkuya bakıyorum. Geçmişte yaşamış görüntüler bugünün sessiz geçiğe iç içe geçiyordu. Yeniden odama girip, yatağa uzandığımda uyuyamayacağımı biliyordum, sanırım düş görmek beni korkutuyordu. Uyumadan önce bir süre okuduklarımı ve Yeorgios'un bunları okumam konusunda ısrar etmesinin arasında yatan nedeni düşündüm; aşağılardan bir geminin kısa boğuk düdük sesi geldi, sonra karanlık, sessizlik ve uyku...

35

O akşam villaya uğradığımda Yeorgios'un geniş taraçanın bir köşesinde Eva'yla birlikte yemek yediğini gördüm; Yeorgios bol bir gömlekle krem rengi bir pantolon giymişti, Eva'ya gelince Antik Yunan giysilerine benzeyen beyaz bir elbisesi, ayağında deri sandaletleri vardı. Belindeki uzun bir kuşakla, giysisinin ince kumaşı göğüslerinin ve ince belinin üstünde gerilmişti. Üzerindeki giysi her devinişinde yumuşak bir ses çıkıyordu.

“Lütfen oturun,” dedi Yeorgios.

Daha önce yemek yemiştim ama Yeorgios'un nazik daveti

üzerine şarap içerken onlara eşlik etmeyi büyük bir hoşnutlukla kabul ettim.

Çok aşağılardaki denizin pürüzsüz yüzünü kıristıran ılık bir rüzgâr esiyordu karşısındaki Thirasia adasından. Terasın kıyısında bir süre sessizce oturup bardaklarımzdaki şarabı yudumladık.

Güneş neredeyse batmak üzereydi. Yeorgios bütün bu güzelliğe kanıksamışlığın getirdiği bir bikknlilikla söyle bir baktıktan sonra yeniden bana döndü.

“Ne tuhaf değil mi? İnsan her şeye alışıyor ve sıkılıyor.”

Ayağa kalkıp terasın öbür ucuna dek yürüdü ve bir süre denize baktı. Yanımıza dönüp sigarasını yaktığı sırada yaklaşan ayak seslerini duydum. Yeorgios adamı sevinçle karşıladı, sanki sıkıntısına bir çözüm bulabilecek tek kişi oymuş gibi. Eva'nın pansiyonda görüştüğü uzun boylu, kır saçlı adamı bu. Yeorgios adamı benimle tanıştırırken adının Leonidas Seretis olduğunu söyledi.

Denizin üstünde hafifçe solan güneş, taraçada bulunan hemen her nesnenin gölgесini uzattı, sonra yanardağın alacakaranlığının denizinkiyle birleşip erimesini sağladı, akşam olmuştu.

Çok uzaktan, villanın içinde bir yerden çalan telefonun sesi, belli belirsiz duyuluyordu. Hizmetçi gelerek Yeorgios'a telefondan istendiğini haber verdi. Yeorgios içkisini korkuluğun üstüne koydu ve villa'ya doğru uzaklaştı.

Ay ışığında ağaçlar parıldıyordu, rüzgârin kıristırdığı denizde göz alıcı yakamozlar. Uzun bir mumun titrek alevi masamızın üzerinde parlıyor, yüzlerimize gizemsel bir anlatım veriyordu.

Bir süre sonra Yeorgios yanımıza döndü. Masaya ve ceplerine bir süre bakınarak çakmağını arandı. Boşalan kadehini ağzına kadar kırmızı şarapla doldurdu. Sonra rengini görmek ister gibi kadehini havaya kaldırdı ama terasta bu iş için yeterli ışık yoktu.

Bir ara Yeorgios eğilerek Leonidas'ın kulagina bir şeyler fısıldadı. Leonidas başını salladı, dalgın ve uzaktı.

Hava biraz serinlemişti, Yeorgios içeriye girmeyi önerdi.

Ayağa kalktığımızda Leonidas özür dileyerek gitmesi gerektiğini söyledi.

Yeorgios bir açıklama yapması gerekiyormuş gibi, "Leonidas'ın hep bir işi çıkar," dedi. Leonidas bana döndü, kibarca, "sanırım kusuruma bakmazsınız değil mi?" diye mırıldandı, ama bir an önce gitmek için sabırsızlandığı belli idi. Sonra fısıldar gibi bir sesle, "Hoşçakalın," dedi ve aceleyle karanlığın içinde kayboldu.

Hizmetçi şömineyi yakmıştı, ateş çitirdayarak yanıyor, sessiz salonun duvarlarında insanı tümüyle yataştıran titrek kırmızımsı ışıklar ve hafif soluk gölgeler oluşturuyordu.

"Okumam için verdığınız kitap doğrusu beni şaşırttı," diye konuşmaya başladım. "Oldukça ilginç, doğrusu nasıl yorumlayacağımı bilemiyorum. Bu metni okurken, geçmişte insanların, yavaş tekneleriyle Akdeniz'i olduğundan daha geniş sandıklarını düşündüm. Oysa günümüzde hızlı gemiler ve hatta uçaklar onu gerçek boyutlarına indirdi."

Yeorgios gülümseyerek beni dinliyordu. Metindeki düşün benimkiyle olan benzerliğinden söz etmemem onu düş kırıklığına uğratmıştı ama anlamazlıktan geldim.

"Sorun yalnızca bir boyut sorunu olmasa gerek," dedi Yeorgios. "Bilirsiniz, insan çocukluğunun geçtiği yerlere döndüğü zaman düş kırıklığına uğrar. Çocukluğunun altın çağının ve hayallerinin o geniş dünyasının iki üç daracık soğğa, bir iki ufacık odaya nasıl siğdığını bir türlü anlayamaz. Bizim dizlerimize zor gelen bir dalga, ufacık bir çocuğu ölüne katıp sürükleyebilir, evet burası doğru. Ama bana sorarsanız yalnızca bir boyut sorunu değildir bu, bir düş kurma sorunudur. Deneyim ve yaşamışlık her şeyi eskitiyor, çağdaş bilim düş kuracak bir alan bırakmıyor bize. Bir öngörü çağına giriyoruz, her şey bildik ve sıkıcı. Öte yandan evren üzerine bildiklerimizin ne denli sınırlı olduğunu bir düşünün. İnsan ilişkilerinin çözümüne gelince, sanırım bu matematiksel bir çözüm olamayacağı için bizi evrenle ilgili sorulardan çok daha fazla uğraştıracak. Biliyor musunuz ne düşünyorum. Düşlerin sonu geldi. Bilimkurgu bile can çekisiyor dostum. Canlıların oluşabileceği değerler belli, bu değerlerin

dışında evren gözlemcisi olmayan bir güzellik. Sonuçta düşlerin de belirlendiği sınırlar var."

Yorulmuş gibi sustu. Bir süre ikimiz de konuşmadık. Sonunda *düş* konusundan söz etmek için gerekli cesareti kendimde bulabildim.

"Düşler arasındaki benzerlik korkutucu."

Yeorgios'un konuşmanın başından beri bunu bekliyormuş gibi gözleri parlardı ama kendini çabuk topladı ve neredeyse sakin denebilecek bir sesle: "Bütün bunları nasıl açıklayacağımı bileyim," dedi.

"Belki de korkularımız fazla değişmediği için düşlerimiz aynı," dedim. "Peki düşler yorumlanabilir mi?"

"Günümüz insanının düşler üzerine olan bilgisi, geçmiş yüzyillara göre pek de fazla değil," dedi Yeorgios. "Doğal olarak bu durum, konusu insan olan öteki bilim dalları için de doğrudur." Sonra soruma bir yanıt vermekten çok, biraz önceki konuya bir dönüş yaptı.

"Bir anlamda güçlü bir bellek bütün gereksinim duyduğumuz şey, oysa hayal çok daha sınırlı, çünkü belleğin de can düşmanı olan unutuş biçimlendiriyor hayali, uykuya her yavaş geçiş insanı bir tükenişe taşıyor."

Sonra birden konuyu değiştirmek için, biraz da sıkılmış gibi, "size yaptığım öneri üzerine düşünme olanağınız oldu mu?" diye sordu.

"Nasıl?"

"Burada, bizim konuğumuz olmanızı önermiştim."

"Şimdi anımsadım, tümüyle unutmuşum."

Kuşkusuz bu yalandı, Eva'nın beni bu konuda uyarması hiç aklımdan çıkmıyordu. Yeorgios'a ani bir kararla, ertesi gün villada kalabileceğimi söylediğim ve nazik çağrı�i için bir kez daha teşekkür ettim.

"O zaman size çantanızı alıp ertesi sabah gelmenizi," dedi Yeorgios, "istediğiniz kadar da kalmanızı önereceğim."

Yeorgios'un konutundan ayrıldı, yola koyuldum. En kısa zamanda pansiyona dönüp, bir duş alıp, hemen yatmak istiyordum, uzun süren gün beni oldukça yormuştı. Bahçe kapısından çıktıktan sonra bir süre tepeye doğru tırmanmak, daha

sonra bir patikadan, aşağıya, köye doğru inmem gerekiyordu. Tam tepede, çevresi kayalarla çevrili, birkaç bodur ağacın olduğu bir açıklık vardı. İşte oradan, ay ışığında, bir yanında sarp uçurum, öteki yanındaysa bahçe duvarları, kayalıklar ve ağaçlar olan patikanın bir yılan gibi kıvrılarak köye doğru inişini görebiliyordum.

Açıklıktan sonra çok dikkatli yürümem gerekiyordu. Patikanın yarısına geldiğimde, yolun kıyısındaki taş duvarın üzererine oturup, kısa bir süre dinlenmek istedim. İşte tam o sırada beni irkilen bir ses duydum. Otuz metre kadar uzaktan, bahçe duvarlarının arasındaki dar bir yoldan iki kişinin geldiğini gördüm. Neden bilmiyorum, bir çali obeğinin ardına saklandım. İki patikanın birleştiği yeri geçip, benim geldiğim yöne doğru yürümeye başladilar. Saklandığım yerin on beş metre kadar uzağında, adamlardan daha uzun boylu olanı durdu ve bir süre sigarasını yakmaya çalışti.

“Bu kibritleler ıslak olmalı,” diye öfkeyle söylediğini duydum. Birkaç kez denedikten sonra, sonunda başardı, kibritin ışığında yüzü kısa bir an aydınlandı. Birden sarsıcı, keskin bir korku ve dehşet duygusuna kapıldım. Bu adamlar, kitaplarda ve Yeorgios'un evindeki kimi resimlerde gördüğüm, garip ve değişik giysiler içindeydi.

Kısa boylusunun Yunanca, “acele edelim, biliyorsun geç kalınca kızıyor,” diye seslendigiğini duydum. Sonra onların denize degin vardığını önceden bildiğim bir patikaya yöneldiklerini ve aşağı inmeye hazırlandıklarını gördüm. Bir yandan da yüksek sesle aralarında anlayamadığım bir konuda tartışıyorlardı. Gittikleri yönde uzaklarda güçlü bir ışık kayalıkları aydınlatmış gibi geldi.

Adamlar gideli birkaç dakika olmuştu, sesleri hemen hemen hiç duyulmuyordu. Yoldan sapıp adanın alçak kısmına dönmiş olmalılar, çünkü adanın bulunduğu yeri, limanı ayrı tutarsak, kolay geçit vermez bir uçurumdan oluşuyor.

Ayağa kalkıp, saklandığım yerden çıktım. Uçurumun kıyısında kısa bir süre durdum, çok aşağılarda olması gereken karanlık denize baktım. Koyu bir karanlık vardı ve en küçük bir ses bile duyulmuyordu.

Ertesi gün kahvaltıdan sonra ilk yaptığım iş, adamlara rastladığım yere giderek çevreyi incelemek oldu ama ne yazık ki hiçbir şey bulamadım. Çok aşağılarda küçük bir kumsal vardı. Kumsala indim, tek bir iz bile yoktu, yalnızca düzenli dalgalar halinde çakıllara vuran denizin sesi duyuluyordu. Burada kayalıkları oyan deniz küçük bir koy oluşturmuştu. Koydan dışarı çıktım ve batıdaki kayalık buruna doğru yüzdüm. Adamların kaybolduğu yerde neredeyse bütün bir kıyıyı inceledim, sarp kayalıklar göz alabildiğine uzanıyordu. Kumsala gelince, küçük bir kayığın bile buraya yanaşabilmesi olanaksızdı. Daha sonra kayalıkların dibine gizlenip bir süre çevreyi gözetledim. Dalgalarla aşınmış kayaların oyuntusunda birilerinin gizlenip gizlenmeyeceklerini anlamaya çalıştım. Kayalıklarda patlayıp geri çekilen denizin sesi kısa bir süre hafiflediğinde çitirdayan yengeçlerden başka tek bir canlı görünülmüyordu ortalıkta.

Geceyi son kez pansiyonda geçirmeye karar vermiştim. Böylece Yeorgios'un konutunda kalmayı bir gün ertelemiş oluyordum. O gece, üstelik daha kalabalık bir başka toplulukla karşılaşacağım hiç aklıma gelmezdi. Uykum kaçmıştı ve kısa bir gezintiye çıkmıştım. Yürüken birden arkamda, sokağın dönenemecinde bir ses işittim. Kısa bir süre geçti. Deniz yönünden, sokağın kaldırım taşları üstünde sandaletlerin çıkardığı o hafif sesi duydum ve hemen bir bahçe duvarının ardına saklandım. Sandalet diyorum ama gerçekte ayaklarına ne giydiklerini merak ettim, çünkü duyulmayacak denli az ses çıkarıyorlardı.

Sonra yokuşun başında, yıldızlı göğün önünde, iri yarı bir adam belirdi. Onu ikinci, sonra üçüncü bir adam izliyordu. Ayak seslerini iştebiliyordum.

İçlerinden biri, kolunu kaldırıp, anlayamadığım bir işaret verdi. Adalı olup olmadıklarını anlamaya çalıştım. Kisık bir ses fisıldar gibi gitmeleri gereken yönü söyledi.

“Buradan gelin, çok uzakta değil! Meydanın kıyısında.”

Beş altı kişiydiler, on metre kadar bana yaklaştıkları zaman beni saklayan bir duvarın arkasından gizlice adamla-

rın yüzlerini inceledim. Bu kez hiç kuşkum yoktu, ne oldukları açıkça görülmüyordu, üzerlerinde fresklerde gördüğüm aynı yadrigatıcı giysiler vardı, sanki bir karnaval ya da maskeli balo-daymışçasına rahat davranışları ordu. Sokağı aydınlatan ışığın altında, o garip mızraklarını ve giysilerinin soluk parıltısını secebiliyordum.

Saklandığım köşede ne kadar kaldım bilmiyorum ama gerektiğinden çok daha uzun olmalı çünkü çıkış baktığında bomboş uzanan sokağı gördüm, sanki bütün ada terkedilmiş gibi bir sessizlik vardı. Hemen oracıkta tahta bir sıranın üzerinde oturup bu tuhaf giysili insanlar üzerine düşündüm. Kendime gelinceye kadar aşağılarda uzanan karanlık denizi seyrettim. Sonra bir bara giderek uzun süre oturdum. Onları gerçekten görmüşmüydüm?

Gece yansı pansiyona dönerken kayalıklar karanlığın içinde yitip gitmişti. Çevrede, daha yarı saat önce gördüğüm topluluktan tek bir iz bile yoktu. Onları bu kez de yitirdiğime üzülmüştüm.

Ertesi sabah, Akrotiri'de Eleni'yle buluşacaktım, bana ören yerini gezdirecekti. Böylece erkenden kalktım, tam söz verdiği saatte Eleni beni karşıladı ve kazıyla ilgili bilgi vermeye başladı. Özellikle beni gezdirdiği bölüm konuklara kapalı olmamalıydı, çünkü çevrede ikimizden başka hemen hiç kimse yoktu.

Buradaki kazı yerinde iki üç katlı evler, așevleri, tuvaletler, dükkânlar, su kanalları ve atölyeler vardı. Garip olan şuydu; insan kazı alanında gezerken kendisini antik dönemde burada yaşayan insanların arasında bulunduğu gibi bir izlenime kaptırıyordu. Giderek öyle bir duruma geliyordu ki, herhangi bir eve girdiğinde evin sakinleri olmadığından dolayı sanki oraya izinsiz girmiş duygusuna kapılıyordu. Evlerden kimilerinin içinde çeşitli boylarda küpler, hala duruyordu. Oysa unutmamak gerekiyor ki bu evler üç bin beş yüz yıl önce inşa edilmişti. Geçen bu uzun sürenin bizimle bu evler arasında neden bir yabancılık ve engel oluşturmadığını şaşırdım.

"Biz kazabilimciler," dedi Eleni, "bu antik yerleşmeyi yeniden kurabilmek için tipki siz yazarlar gibi düş gücümüzü kullanırız."

Eleni beni yolu genişleyen bir bölümünde *değirmen* olarak adlandırılan ve küçük odalardan oluşan bir mekâna getirdi. Buğdayı öğüten taş ile unun içine aktığı büyük küp halen *değirmenin* içinde görülebiliyordu. Biraz ilerde de neredeyse yol düzeyinde içindeki aletlerden ve yapı Özelliğinden mutfak olduğu belli olan bir yapı vardı. Eleni bu yapının bir yükseltiyle ayrılan ikinci katının tipik bir Minos mimarisi özelliği taşıdığını söyledi. Duvarlarında nilüferler boyanmıştı ve odanın içinde sayısız kap kacak vardı.

“Size bir giz vereyim,” dedi Eleni. “Gerçekte adanın Atlantis olduğuna ilişkin herhangi bir yazılı belge yok ve bu nedenle de böyle bir sonuç çıkarılması oldukça zor.”

Daha önce Yeorgios'un bu konuda söylediklerini anımsadım. “Bu söylediklerinizden Yeorgios hiç hoşlanmadı.”

“Evet, hoşlanmadı. Bana kalırsa *Atlantis* bronz çağının Gi-rit'i olmalı. Yalnız bir de şu var, kazılar sürüyor ve daha yıllarca da sürecek. Henüz Akrotiri'de mezarlığı bile bulamadık. Mezarlıktan çok şey öğrenilebilir.”

Gezimizi sürdürdük ve içinde çok sayıda küp bulunan bir dükkâna vardık. Eleni, bu kúplerin malzeme depo etmeye yaradığını, kimilerinin içinde karbonlaşmış bir durumda un ve arpa bulunduğuunu söyledi.

Eleni, sola döndüğümüzde kentin batı bölümünü gezmeye başlayacağımızı söyledi. Önce sağımızda içinde bulunan çıplak göğüslü resimlerden dolayı Kadınlar Evi olarak adlandırılan evi görecektik. Hemen yanı başında, köşede Balıkçılar Evi vardı.

Becerikli uzmanların elinde yıkılmış duvarlar ve parçalanıp dağılmış mozaikler yeniden canlanmıştı. Bütün bunları hayran hayran izleyip yeniden sokağa çıktığında Eleni'yi yitirdiğimi gördüm. Çevrede hiç kimse görülmüyordu. Geride kalmış olabileceğini düşünerek çıktığım eve geri döndüm. Yüksek sesle Eleni'ye seslenerek çevreyi yeniden dolaştım, ama Eleni yoktu. Dışarıda bir ses duyarak, evin penceresinden baktığımda gördüğüm şey beni şaşırttı. İlk başta bunun gezginler için sahnelenen bir oyun olduğunu düşündüm. Sonra birden anladım, daha önce rastladığım o garip topluluktu bu.

Üzerlerinde, fresklerde gördüğüm, adanın antik çağında giyilenlere benzeyen giysiler vardı: Eski Bizans ya da daha doğuya ait renkler; kendimi onlardan biri gibi duyduğumu kabul etmem gereklidir, işin tuhafı korkuya benzer hiçbir şey duymadığım gibi içimi bir serüven duygusu sarmıştı.

Birden içe işleyen bir müzik başladı. Çevreme şöyle bir bakıp, müziğin nereden geldiğini anlamaya çalıştım: yıkıntıların ya da tepelerin ardından geliyor olabilirdi. Bu eski ezgi daha önce duyduğum hiçbir müziğe benzemiyordu ve güneşin altında yanan antik kenti sanki uzun süren bir uykudan sarsarak uyandırmak istiyordu.

Bunu ne için yaptıklarını düşündüm, beni korkutmak mı, yoksa etkilemek mi istiyorlardı. Bu insanların da, oynadıkları bu anlaşılmaz oyunun da, benimle ilgili olduğunu sanmıyorum; belki şaşırtıcı ama yaptığım gürültülere karşın beni görmedikleri çok açık. Daha doğrusu bilemediğim birtakım nedenler yüzünden benimle hiç ilgilenmemişlerdi.

Ören yerinin dışında, bir tepenin yakınında toplandılar ve kendi aralarında küçük topluluklar oluşturup beklemeye başladılar. Güneşin keskinleştirdiği çizgileriyle bu şaşırtıcı kalabalık yadsınmaz bir gerçeklikti. Önderleri olması gereken biri, deniz yönünü göstererek, bilmediğim bir dilde konuştu. Davranışlarından ve sesinin tonundan söylediklerinin diğerlerine verilmiş bir komut olduğunu düşündüm. Yanılmamışım, düzenli bir yürüyüş kolu oluşturup, deniz yönüne doğru yürümeye başladılar.

Çılgınca devinen müzik, oyunun sonuna geldiğimizi belirtmek istercesine önce yavaşlamış, sonra da tarih öncesine koşturmakta, bu uzun yolculuktan soluk soluğa, başladığı gibi birdenbire durmuştu. Belirsiz bir kaynaktan akıp biriken su, yine o görünmez kaynak tarafından hızla emilmiş gibiydi. Yer yüzünde tek başıma kalmışım gibi bir duyguya, bir süre yerinden kırıdayamadım. Arıların ve denizin uzaktan gelen sesini saymazsa ören yeri, hatta ada tümüyle sessizdi ve kızgın güneşin altında yanıyordu.

Onlara görünmemeye çalışarak peşlerine takıldım ve uzun bir süre yürüdük. Eleni daha önceden kazı yerinden ayrıldığı-

mızda doğrudan kıyıya yani kumsala varılacağını söylemişti; yaklaşık iki yüz metre aşağıda bulunan kumsalda otel ve lokanta vardı. Oysa bu garip topluluk, daha değişik, belki az bilinen gizli bir kumsala doğru yürüyor olmaliydi, çünkü görünürde tek bir bina yoktu.

Sonunda kıyıya vardılar ve kendilerini beklediği anlaşılan bir tekneye bindiler. Ne tuhaf, bu tekne duvar freskinde gördüğüm aynısıydı, masalsı bir antik çağ yelkenlisiydi bu. Nereye gidiyorlardı, gizli bir yerde onları bekleyen *Düş Gemi*'ye mi? Arka planda, sanki mavi deniz üzerinde kayarmış gibi ilerleyen büyük bir yolcu gemisi olmasa kendimi antik çağda sambahirdim. Küreklerin tekdüze şıptırıyla tekne kıyıdan açıldı. Deniz masmavi, Girit'e doğru uzanıyordu. Tekne hemen hiç dikkat çekmeden iki ada arasındaki geçitten yavaşça çıkışın açık denize doğru yöneldi.

Suya düşen bir taşın sesinin bile duyulacağı duru, güzel bir gündü, kayalıklarda bu saatte henüz hiç kimse yoktu. Tekne açık denizde yitip gitmişti. Şimdi öğleden sonrasının sıcak ve boğucu havasında arkamda tarlalardan gelen circir böceklerinin şamasıyla baş başa kalmıştım. Bu tekdüze sesler yitik ve unutulmuş uygarlıklar anımsatıyor, zamanın acımasızca geçtiği konusunda insanı uyarıyordu.

Sonra motosikleti bıraktığım yere doğru kızgın güneşin altında yürüken, böylesine güzel bir adada yaşadığım bu son derece garip deneyimi düşündüm. Bu sessizlikte biraz önceki o kalabalığın, gerçekten var olduğunu düşünmek zordu.

Tasarımın en korkutucu olanı bile sonuçta bu dünyada bıçılendiğine göre, bir imgelemenin ürünüydü, doğaüstü değildi. Ne de olsa günümüzde bilime güveniyor ve artık doğa üstü şeylerden dehşete düşmüyorduk. Oysa beni ürküten bu deneyimin gerçekliğinden çok, içimde büyüyen, daha karanlık kimi şeylerin beni beklediği duygusuydu, o andaki yalnızlığım içinde bunu çok belirgin bir biçimde sezebiliyordum.

Bütün bunların akla yakın bir açıklaması olmaliydi. Bu konuyu Yeorgios'a sormam gerekiyordu. Belki o bu garip olaya uygun düşecek kimi açıklamalar bulabilirdi.

O akşam pansiyondan ayrıldım, yol çantamı alarak villa-ya gittim. Yeorgios yalnız başına terasta oturuyordu. Ona son günlerde yaşadığım ve açıklamakta güçlük çektiğim kimi garip olayları anlatmak istedığımı söyledim.

"Hiç çekinmeden bana hepsini anlatabilirsiniz," dedi, ben de elimden geldiğince anlatmaya çalıştım.

"Bir bilim adamı olarak bu türden olayları açıklamam oldukça güç," dedi Yeorgios, "yine de size birtakım başka soyutlamalarla anlatmaya çalışacağım. Yalnız şunu unutmayın, her zaman kesin sonuçlar ve çözümler bulunamayabilir."

"Dinliyorum."

"Yıldızlara baktığınız zaman," diye sürdürdü Yeorgios, "şöyle bir düşünce gelir insanın aklına. O yıldızda olup da güçlü bir teleskopla dünyaya baksaydınız bütün yaşamınızı yeni baştan izleyebilirdiniz. Yaşamanız olasılığı bulunan başka yaşamlar üzerine düşündünüz mü? Bu konuda o yıldızda bile yapacak bir şey yoktur, çünkü her şey sizin seçiminize bağlıydı. Geçmişin değişmezliği dostum, o görüntülerin değişmezliği, uzayda öylece yol alıyor, kabul etmesi güç değil mi?"

"Yani geçmişle ilgili bir sahne miydi gördüğüm?"

"Hayır, yanlış anlıyorsunuz, sizin bir seçiminizdi, sizin geçmişinize ilişkin anılar..."

"Tıpkı gördüğüm düş gibi mi?"

"Sizin belleğinizde biriken ve acı vererek çoğalan bütün bu anılar," dedi Yeorgios, "evrensel bir zaman içinde ürkütücü küçüklükte bir yer kaplar. Yapılması gereken en doğru iş, unutmak ve sayısız belleğin birbirile ilintisiz ürünlerini bütünléstirmek hevesinden vazgeçmektir."

Doğrusu anlattıklarından pek birsey anlamamıştim. Yeorgios anlayışla güldü, "Sanırım yorgun olmalısınız," diyerek ayağa kalktı. Sonra hizmetçiyi çağırarak beni üst katta ki konuklar için hazırlanmış yatak odasına götürmesini istedi. Hizmetçi önüne düştü, ben de sessizce onu izledim. İyi aydınlatılmamış koridorlardan, tabanı halılarla döşenmiş yüksek ta-

vanlı geniş bir salondan geçtik. Sonunda benim için bir yatağın hazırlandığı odaya geldik.

Pencereyi sonuna deşin açtım, yıldızlı bir geceydi. Başucu lambasını yakarak bir süre okumaya çabaladım. Terastaki konuşmalar açık pencereden belli belirsiz bana deşin geliyor-du. Ne kadar okudum bilmiyorum, kısa bir süre dalmış olma-lıyım. Tuhaftır gürültüye, sıçrayarak uyandım. Gece sessizdi, karanlıktı, saat oldukça geç olmuştu, lambayı söndürür söndürmez hemen uykuya daldım. Uyandığında sabahın erken bir saatiydi.

Bütün gün boyunca kimse ortalarda gözükmedi, ne Eva, ne de Yeorgios. Kahvaltıda ve öğle yemeğinde Lila, yemeğimi terasa getiriyordu. O gün öğleden sonra, Yeorgios'un sözünü ettiği o büyük kütüphaneyi keşfettim. Yeorgios'un kütüphane-si villanın arka kısmında neredeyse toprağın içine gömülmüş: Sayısız kitapla dolu olduğu bir gerçek; ilk girdiğim bölümde astronomi ve tiyatroyla, ikinci bölümdeyse şiir ve öyküyle ilgili kitaplar, romanlar bulunuyor. Bu kitapların büyük bir çoğunluğunun yitik bir ülke söylencesi olan *Atlantis* üzerine olması dikkatimi çekti. Ufacık pencerelerde kırılarak duvarlara vuran ışığın, raflardaki dizi dizi kitapların sırtlarında yaptığı gölge oyunlarıyla burası kayaya oyulmuş bir yeraltı kitabılarından da-ha çok bir denizaltı mağarasını andırıyordu.

Akşam yemeğini Eva ve Yeorgios'la birlikte yedim. İkisi de dalgındı ve yemekte hemen hiç konuşulmadı.

Yeorgios'un önerisini kabul edip villa yerleşmekle ve Eva'nın uyarısını ciddiye almamakla hata etmiştim sanırım. Eva'nın birkaç gün önce yeni gizlerle karşılaşacağım konusunda söylediklerinin doğru olduğunu anladım.

Villa yerleştiğimin ikinci gecesi, duyduğum bir ses ya da gördüğüm bir düş yüzünden uyandım. Daha doğrusu gördüğüm düşে eşlik eden tek düzeye bir sesin kesilmesiyle gözümü aç-mam bir oldu. Dışarda hafifçe esen rüzgârin ağaçlarda çırkı-ğı sesi saymazsa gece sessizdi.

Uykum dağılmıştı, ben de hava almak için terasa çıktım. İlk kez villanın yakınındaki kule dikkatimi çekti. Kulenin tepe-sinden soluk bir ışık geliyordu. Villa oldukça yüksek bir yerde

bulunduğuna göre kuleden adanın büyük bir bölümü görülmeliydi.

Bir süre aradıktan sonra kulenin terasa açılan bir kapısı olmadığına karar verdim. Bu durumda evin içinden bir girişi olmamalıydı. Kulenin villaya bitişik olmaması bağlantıyı sağlayan bir koridor olasılığını akla getiriyordu. O zaman kulenin merdivenlerine açılan kapıdan önce evin içinde bu koridora açılan kapıyı bulmam gerekiyordu. Bu arada kimseyi uyandırmamak için sessizce hareket ediyordum.

Banyonun karşısındaki dolaptan kuşkulamıştım, kapağıni açtığım zaman aşağıya inen merdivenlerle karşılaştım. Daha önce gördüğüm el fenerini almak için salona döndüm.

Merdivenlerden sessizce indim ve önumde bir koridorun uzayıp gittiğini gördüm. Uzaktan hafif bir ışık geliyordu. Her şey birdenbire oldu; koridorun sonuna yaklaştığında ıslak zeminde ayağım kaydı, fener elimden fırladı ve fazla yüksek olmayan demir bir korkuluğa takıldım. Şimdi aynı soluk ışığı altında büyülü gölgelerle parlayan kayalıklara, metrelerce aşağıda ışılıtlarla uzanıp giden denize dehşetle bakıyordum. Belkemiğimden aşağı derin bir sızı, daha doğrusu bir korku ürpertisi duydum. Sonra yıldızlarla dolu gökyüzüne bakıp derin bir soluk aldım. Koridor burada sona eriyordu ve paslı demirden korkuluk hayatımı kurtarmıştı. Biraz soluklandıktan sonra el fenerini aradım, yere düşüğünde sönmüş olmamalıydı. Yalnızca camı kırılmıştı, düşmesine basınca bulduğum yer yeniden aydınlandı.

Bu tehlikeli serüveni sürdürüp sürdürmemekte kısa bir kararsızlık geçirdikten sonra sağda gördüğüm bir yanık korkulukla uçuruma açılan geçite yürüdüm. Bu geçitin merdivenlerle önce yükselp düzleşmesi, sonra yeniden merdivenlerle inilmesi tuhafıma gitti. Bir yanık açık bu geçit bir süre sonra geldiğim koridora paralel ama daha geniş bir başka koridora açılıyordu. Yolun burada bittiğini sanmıştım ama gözlerim karanlığa alışınca birkaç merdiven inerek ve kıvrılarak süren koridorun daha geniş bir salona bağlandığını gördüm. Bu salona açılan birçok kapı vardı. Hangisini seçmem gerektiğine bir süre karar veremedim. Örümcek ağlarıyla kaplı bu tozlu yeraltı geçitlerinde yolumu kaybetmiştim. Sonunda evin kuleye göre konumu-

nu düşünerek ve koridorların yönünü, uzunluklarını kafamda karşılaştırarak kapılardan birini seçtim. Bir süre yürüdüktен sonra bir kapiyla daha karşılaştım. Kapının altında kulenin merdivenleri başlıyordu.

Merdivenden yavaşça çıktım: denizin uzaklardan gelen hisrtisi, duru bir gökyüzü, yıldızlar, yalnızlık, sessizlik, kısacısı dingin bir evren görüntüsü.

Dinlenmek için sahanlıkta bir süre durdum. Buradan konutun çatısı görülmüyor, kule bu çatının üzerinden, denize iyice yukarıdan bakıyordu. Kulenin tepesindeki yuvarlak ve büyük oda bir gözlemevinin andırıyordu. Ne işe yaradığını anlayamadığım birtakım kayıt araçlarının tıkkıtlarıyla doluydu her yer. Odanın ortasında koskocaman bir teleskop gökyüzüne çevrilmişti.

Yerde gök birleşmişti, sanki yıldızlarla dolu gökyüzünün altında ve bir kulenin tepesinde değildim de bir uzay gemisiyle kozmik imgeler denizinde dönüşsüz bir yolculuğa çıkmıştım. Dünyaya doğru haykırıkmak istedim; senin gecelerin ve bu yıldızlı gökyüzün içimizi korku ve kaygıyla dolduruyor.

Kısa bir an için, evrende insanı şaşırtacak gariplikte bilinmedik ne olabileceğini düşündüm. Bu öylesine bir gizdi ki, biz onu çözmek için uğraştıkça bizden uzaklaşıyor, bizi sonsuz bir boşluğun ortasında tek başımıza bırakıyordu. Bu konuda, Eva ve Yeorgios'un ayrı ayrı zamanlarda benimle konuşurken, birbirine yakın görüşler ileri sürdüğünü anımsadım. O zaman ilk kez aralarındaki düşünsel bağlantının bilincine vardım ve birbirlerini şu veya bu şekilde etkilemiş olabileceklerini düşündüm. İkisi de haklıydı, dünyanın içerdigi gizi belki hiçbir zaman kavrayamayacaktık; bu doğrusa yalnız bizim değil, gelecek yüzyıllarda yaşayacak insanların da ortak bir yazgıyı paylaşacakları söylenebilirdi.

Aşağıya inmeden önce odanın etrafını dönen sahanlıkta kısa bir süre durdum. Bu sahanlık terastan bakınca çok daha dar görünüyordu oysa genişti, maviye boyanmış demirden bir korkuluğu vardı. İşte burada durup uzaklara baktım; bulunduğum o yüksek yerde bizden, biz insan soyundan gizlenen bir geleceğin ne olduğunu anlıyormuşum duygusuna kapıldım.

O sabah kahvaltıdan sonra yürüyüse çıkmıştim. Gece iyi uyuduğum söylenemezdi, şu benim düş kimi belirgin değişikliklerle yinelenmişti, gün ışığında bile etkisinden sıyrılamıyordum. Bu kez düş okuduğum kitaptaki ayrıntılara bağlı olarak zenginleşmişti. Böylece, neredeyse bir başkasının düşü olu-yordu ve ben bu uzak geçmişte, batan bir Deliler Teknesi'nden kurtulup, ateş kusun bir adayasgiñiyordum.

Sıcak bir gün başlıyordu, bir süre yürüdüktен sonra yorulmuşum, bir duvar kıyısına oturup, denizi seyretmeyi düşünüyordum, ama sonradan karar değiştirip Firostefani yönünde yürümeyi sürdürdüm, orası hem kalabalıktan uzaktı, hem de kalderayı çok daha rahat seyretmek olanaklıydı. Geminin, şu *Düş Gemi*'nin oralarda bir yerde demirli olup olmadığını kuşkusuz merak ediyordum.

Tepeden baktığım zaman yanardağın hemen yakınında, oldukça uzakta, çevresindeki adalarla korunaklı bir gölü andıran uysal denizin ortasında beyaz gemiyi gördüm. Sabah güneşinin yumuşak pembeliğinde solgun bir ışıkla yanıyordu.

Okuduğum kitaba dalmış, gemiden gelen bir çan sesiyle ırkilip denize bakmış olmalıyorum. Çünkü uzun bir süredir gemide bir hazırlık olduğu açıktı, bu ne kadar sürdü bilmiyorum, güneş arkamda yükseliyor, adanın denize vuran gölgesi gidererek çekiliyordu. Birden geminin gürültüyle demir aldığı, sonra yavaşça yola koyulduğunu gördüm. Hafif bir yay çizerek iki adanın oluşturduğu boğazdan geçti, Oia'nın bulunduğu burunun açıklarında kuzeye doğru kayboldu. Gözden kaybolmasıyla sanki sevdiğim yakın bir dostumdan yeni ayrılmışım gibi içimi büyük bir üzüntü kapladı.

Dönüste yol üstündeki kahvehanelerden birine ugradım. Biraz dinlenip, sıcak bir kahve içtikten sonra konuta dönmemi düşünüyordum. İçeriye girdiğimde, yakındaki masalardan birinde, birkaç kişiyle birlikte oturan Leonidas'ı gördüm, hemen masalarına giderek oturmak için izin istedim. Leonidas'ın yüzü bir garipti, birden bunun nedenini anladım. Birlikte oturduğu adamların yüzleri bana hiç yabancı gelmiyordu. Önce ka-

ranlık sokaklarda, sonra ören yerinde görmüştüm bu yüzleri, şimdi üzerlerinde o garip giysiler yoktu ama onları kesinlikle tanımıştım.

Masaya otuructan sonra uzun süren bir sessizlik oldu, sonunda Leonidas konuştu.

“Son ana degen, sana hicbir şey söylememeye karar vermisistik,” dedi. “Bu durumda gördüğün düşे tepki göstermen ve kendini olayların akışına kaptırman doğaldı.”

Susuyor ve onun söyleyeceklerini bitirmesini bekliyordum.

“Sonuç olarak işte ben de bu duyguyu, bu korkuyu çekmek istiyordum,” diye sürdürdü Leonidas. “Son günlerde yaşadığın kaygı ve tedirginlikler çekildi dostum, doğrusu senden çok yararlandım.”

“Umarım bir şakadır bu,” dedim.

Yonetmen, “korkarım ki değil,” dedi.

Bana önünde duran gümüş tabakasından bir sigara sundu.

“Niçin?” diye sordum, “niçin ben?”

“Gördüğün düş buna yol açtı,” dedi Leonidas Seretis, ünlü yetenmen. “Bu düsten haberim vardı. Bunun müthiş bir rastlantı olduğunu düşündüm. Atlantis söylencesiyle ilgili bir film çekiyoruz. Adanın bu söylencenle olan bağlantısını bütün dünyaya duyuracak bir film olacak bu. Senaryonun bir bölümü yabancı bir gezginin günlüklerinden yararlanarak yazıldı.”

“Biliyorum, ben de okudum,” dedim. “Peki ama bu kitap gerçekten o zamanlar yanadağın patlamalarına tanıklık etmiş bir gezgin tarafından mı yazılmış?”

“Evet, bundan hiç kuşkun olmasın. Özgün metin Fransızca, yazıldıktan kırk yıl sonra İngilizce ve Almancaya çevrilmiş.”

“Diyelim ki özellikle bu düş sahnesi gerçekten önemliydi, peki ama bu rolü oyunculardan biri de oynayabilirdi. Az önce sorduğum soruyu yanıtlamadın, niçin ben?”

“Görüntü, bu biçimlenmiş hayal,” dedi, “ne yazık ki artık inandırıcılığını yitirdi. Oyuncunun rolünü bilmemesi benim için çok önemli. Bu konuda ben de Tarkovski'nin düşüncelerini benimsiyorum. Senin durumun gerçekten her şey için uygundu. Ruhen bu rol için hazırdın, kaygılıydın, merak ediyordun,

düşünde gördüğün sahnenin gerçek yaşamda yinelenmesinin seni etkileyeceği çok açıktı. Yüzündeki korku ve dehşet anlatısını vermeyi hiçbir oyuncu başaramazdı. Müthiş bir sahne oldu."

"Sanmıyorum," diye homurdandım, hiç ayrımlına varmadan oyuncu olarak kullanılmak hiç hoşuma gitmemiştir. Özellikle Eva tarafından aldatılmış olmayı içime sindirmem çok zordu.

Konuta döndüğümde dalgın ve hüzünlüydüm. Eva'ya kırılmışım ve onu gördüğümde nasıl davranışım gerektiğini bilmiyordum.

Yeorgios, sundurmanın altında gölgelik bir yerde oturuyordu. Bana salonun kıyısındaki bir rafın üzerinde duran el fenerini görüp görmemiğini sordu. O zaman, gözlemevini keşfettiğim gece feneri aldığım eski yerine bırakmadığımı anımsadım. Hemen odama giderek feneri getirdim. Gece uykumun kaçtığını ve bahçede dolaşırken el fenerini kullandığımı söyledim ama sanırım Yeorgios bu yalanıma inanmadı. İnanmış gibi davrandı, fenerin camının niçin kırıldığını sormadı.

"Size gözlemevimizi gezdirmek isterim," dedi. "Umarım ilginizi çekecektir. İsterseniz biraz dinlenin, akşam yemeğinden biraz önce yukarıya çıkalım. Bir gözlemevini, yıldızlar belliğinden sonra gzmek sanırım daha doğru olur."

Eva terasta oturmuş güneşleniyordu. Beni görünce gülümsemi. Yanına oturdum ve birdenbire damdan düşer gibi, "büyük bir yönetmenle çalışmak nasıl bir duygú?" diye sordum.

İrkildi ve güneş gözlüklerini çıkarıp belirgin bir utançla yüzüme baktı. "Leonidas büyük bir yönetmen değil," diye mırıldandı. Sonra bir süre önüne baktı. "Sonunda öğrendin. Sana söylemeye çalıştım. Onu kıramazdım."

Gözleri nemlenmişti. Ayağa kalktım. Ona kaba davranışımı düşündüm, çunku acı çektiğini görebiliyordum. Ellerimi yakaladı, "anlamalısın," dedi.

"Anlıyorum," dedim yanından uzaklaşırken.

Aşam yemeğinden önce Yeorgios'la birlikte kuleye tırmandık.

"Ultramodern teleskoplar ve bilgisayarlarla donatılmıştır

bu gözlemevi,” dedi Yeorgios. Yeorgios neredeyse bir düşte konuşur gibiydi, benim orada olduğumu sanki unutmuştu.

“Söyler misiniz?” dedi gökyüzünü göstererek, “acaba bu yıldızların hangileri sonsuza dek var olacak?”

Bu sorusuyla neredeyse bütün bir evrenin işleyiş biçimini sorgulamak istediğini anladım.

“Amerika’da verdiğim bir konferansta,” diye sürdürdü sözlerini Yeorgios, “bu düşünmemi anlatmıştım. Dinleyiciler arasında genç bir adam bu düşünmeye karşı çıktı.” Bir yandan benimle konuşurken bir yandan da küçük bir teleskopla oynuyordu. “Neyse, kuramsal fiziğe özgü sorunlarla sizi sıkmak istemem.”

Kuşkusuz bütün bu anlattıkları gözlemevinin ne işlev gördüğü konusunda pek açıklayıcı sayılmazdı. Yeorgios son zamanlarda yalnızca bilimle ilgili kitaplar okuduğunu söyledi.

“Edebi yaratıyı böylesine küçümsemenizin nedenini sorabilir miyim?” dedim.

Yeorgios ciddileşmişti. “Hayır, küçümsemiyorum, beni yanlış anladınız,” dedi. “Yalnızca yazarak insan kendini her geçen gün daha bütünsel ve daha açık seçik dile getirmeyi başarabilir mi? İşte bundan kuşku duuyorum, bunun başarılabiliceğine inanmıyorum.

“Edebiyat bize yepyeni bir bakış açısı kazandırabilir,” dedim, “Bugünün ilgi çeken konuları uzay ve...”

“Bilimkurgu,” diye söze girdi Yeorgios. “Yanıldığınız bir konu var. Sandığınızın aksine dilin gücüne inanıyorum. Yoksa gözlemcisi olmayan bir dünyadan söz etmek neye yarar. Dil bizi kuşatıyor, dünyanın birbirinden değişik renk ve canlılığının ayrimına bu yolla varıyoruz.”

“Anlıyorum.”

“Hayır, tümüyle anlamıyorsunuz. Tanrı bile bildiğimiz dille konuşur. Tanrıının dili gerçekte anlatılamaz olandır ama bize anlaşılmamak için bizim bildiğimiz bir dille konuşur. Peki ama niçin müzik, resim gibi iletişim kurulabilecek herhangi bir dil değil de konuştuğumuz dil, bunu hiç düşündünüz mü?”

Daha önce bunun üzerine hiç düşünmediğimi söyledi. Konuşmasını sürdürdü.

"Oysa nedeni çok yalın. Başka türlü öğüt veremezsiniz, kurrallar koyamazsınız ve buyurgan olamazsınız." Sonra gülümseyerek, "Akşam yemeği neredeyse hazır olur. Artık aşağıya inelim," dedi.

Garip bir huzur duygusu içinde ilk yemeği bitirmişti ki Eva geldi, geç kaldığı için özür diledi ve bütün yemek boyunca tek bir söz bile etmedi. Kahvelerimizi içeren Yeorgios bana döndü, sanki sorduğum bir soru üzerine uzun uzun düşünmüştü de yanıtını şimdı bulmuştu.

"Zaman kavramı üzerinde hiç düşündünüz mü? Biz fizikçiler için nedir zaman bilir misiniz? Gezegenimizde günün birinde, cansız maddenin canlıya dönüşmesi için gerekli koşullar nasıl sağlanmıştır?" Sonra yavaşça içini çekerek konuşmasını sürdürdü. "İşte buna benzer sorular beni heyecanlandırıyor. Bu yüzden uzun bir süredir roman okumuyorum ve yalnızca bilimsel kitaplar okumakla yetiniyorum."

Herkes yattıktan sonra, terasın kıyısında oturup uzun uzun yıldızlarla ışıl ışıl gökyüzünü seyrettim. Yeorgios'un anlattıklarından sonra gökyüzü üzerimize kapanmış cam bir fanus gibi geliyordu. Yine de nedenini bilmediğim bir sevinçle doluydu içim, derin bir soluk alırken, mutluyum, dedim kendi kendime, evet, işte mutluluk bu.

39

Uyandığımda günün ağarmasına oldukça az kalmıştı, bir süre yatacta oyalandım. Sonra yeniden dalmışım. İkinci kez uyandığımda vakit oglene geliyordu. Aşağıya indiğimde konutta benden başka kimse olmadığını anladım. Terasta güneş, masanın, sandalyelerin hatlarını keskinleştiriyor, zeminde titrek ve koyu gölgeler çiziyordu. İçimde büyüyen tuhaf bir yalnızlık duygusu vardı. Gökyüzü sıcak rüzgârların önünde koştururan bulutlarla doluydu. Önümdeki hareketli manzarada tek dingin şey yanardağın oluşturduğu kayalıktı.

Buzdolabında bulduklarımla acele bir kahvaltı yaptıktan sonra denize gitmeye karar verdim. Odamdan havlumu alıp

çıkarken, pencereden Eva'nın terasın uzak bir kıyısında güneş-lendiğini gördüm. Onu böyle yapayalnız uzanmış görünce yak-laşıp, yanına oturdum, yorgun göründüğünü söyledi. Güneş-ten yanmış bedeni bana eski sevişmelerimizi anımsattı.

"Evet, biraz yorgunum," diye yanıldırıcı beni. "Son zaman-larda oldukça yorucu günler geçirdim."

Bu sayısız odayla dolu koskocaman konutta neredeyse tek başımıza kaldığımız izlenimine kapılmıştım, ama Eva'ya soğuk bir içecek getiren Lila'nın terasa çıkmasıyla büyümeye bozuldu.

Dar bir patikadan konutu görebileceğim yakındaki kum-sallardan birine indim. Konutun ve çevresinin neye benzediğini anlamak için yüzerek sahilden uzaklaştım. Konut ve çevresi sakin görünüyordu. Deniz, altımda derin ve sessizdi. Sırtüstü yattım, kollarımı iki yana açarak, gözlerimi yumdum, güneş yüzümü yakıyordu. Sonra hafifçe döndüm ve kendimi bıraktım. Sonsuzluk düşlerine dalmak gibi denizin karanlıklarında derinliklere doğru batmak. Kısa bir süre, başım suyun içinde öylece kaldım, sanki çok uzaklarda, kimbilir hangi limana giden bir geminin, belki de *Düş Gemi*'nin, uskurlarının sesini duyuyordum. Sonra yeniden sırtüstü döndüm, bedenim hafif dalgalarla salınıyordu. Aşağılardan, derinliklerden gelen bir soğuk içimi ürpertiyordu. Eva yanında olsayıdı ne iyi olurdu diye düşünüyordum, şimdi bu sessizlikte güneş yüzümüzü ısıtırken hemen yanı başında olsayıdı. Sonra hızla başımı kaldırıp adadan yana baktım. Konutun terasında gözle görülür bir devinim vardı. Terasta birtakım biçimler ve renkler sanki belli bir ritmle deviniyordu. Birisinin kulenin tepesindeki teleskop-la beni gözetlediği gibi bir duyguya kapıldım. Her kimse teleskopu tam benim bulduğum yere ayarlamıştı. Altan gelen isimlendiremediğim bir serinlikle paniğe kapıldım ve elimden geldiği kadar büyük bir hızla kıyıya doğru yüzüydüm. Neredeyse yorgunluktan ölerek ve titreyerek kıyıya vardım.

Konuta döndüğümde, Lila mutfakla teras arasında telaşa koşturuyor, Yeorgios da salonun hazırlanmasıyla uğraşıyordu. Öğleden sonra terasa koyulan yemek masasıyla bir sürü sandalyeyi görerek, anlaşılan yeni konuklarım var diye düşünüydüm. Yeorgios, daha önceden bana, o gün *Atlantis Derneği*'nin

olağan toplantısının yapılacağını söylemişti. Bu derneğin ana amacı ve tezi, çok eski bir söylencede adı geçen Atlantis'in gerçeke Santorini olduğunu kanıtlamaktı.

Ögle yemeğinde tanıştığım Theodor oturmuş, önüne açtığı büyük bir dosyayı karıştırıyor, büyük bir olasılıkla notlarını gözden geçiriyordu. Theodor Artemaki tanınmış bir dilbilimciydi.

Akşamin son ışıklarıyla aydınlanan salonda toplananların çoğunu tanımiyordum. Yeorgios, beni Raymond Falco ile tanıştırdı.

Raymond bir deniz araştırmacısıydı, Yeorgios onun bir zamanlar Cousteau'yla çalıştığını söyledi. Raymond, toplantılara düzenli bir biçimde katiliyordu, bu kez Santorini çevresinde yaptığı dalışlardaki izlenimlerinden söz edecekti.

Toplantılara katılan öteki kişi, ünlü İtalyan biyolog, Roberto Gambella idi; Atina'ya bu yaz mevsimini geçirmek üzere gelmişti.

"Bay Seretis birazdan geliyormuş," dedi telefonu yanıtlayan hizmetçi, Yeorgios başını salladı, Lila sessizce çekildi.

"Leonidas her zaman gecikir," diye mırıldandı Yeorgios bana bakarak.

Atlantis'in yerinin saptanması konusunda toplantıdakilerin söyleşisi sürüyordu; ileri sürüldüğüne göre yeni gelişmeler onların işini kolaylaşdıracakmış.

"Değerli bir arkeolog olmasına karşın", dedi Theodor, "konuya dilsel yaklaşımlar giderek önem kazandığına göre, Truva'nın Atlantis'in yeri olabileceği ile ilgili tezin öne sürülmüşünü arkadaşımız Eleni önceden kestiremedi."

Eleni'nin yüzü asılmıştı, ama bu suçlamayı yanıtlamadı. Akrotiri'yi gezerken bu konuda bana söylediklarını anımsadım. *Atlantis Derneği*'nin içindeki bir Truva Atı gibi, Eleni bu tezi oldukça gönülsüz bir biçimde savunuyordu.

Yeorgios bir masanın başında oturuyor ve toplantıya başkanlık ediyordu. Hemen yanı başında Steve oturuyordu.

Şöyledi konuşmuş Yeorgios: "Sonunda bu tezi çürütmeyi başarácağız. Dilci arkadaşlar konuya yeni bir yaklaşım getirecek. Bildiğiniz gibi bugüne dek çok güç koşullar altında ayakta kalmaya çalıştık."

"Üstelik zaman zaman yok edilmeye zorlanıyoruz, yani sa-vunduğumuz düşünceler anlamında demek istiyorum," dedi Eleni.

Yeorgios kaldığı yerden sürdürdü konuşmasını. "Ne yap-ağımızı biliyoruz ve bunun bilincinde olmak bizi güçlendir-iyor. Bunun en belirgin kanıtı şu ki, yalnızca yandaşlarımız açı-sından değil, tezimin özü konusunda da yadsınamayacak bir noktaya geldik."

"Düşüncelerimizi tümüyle anlatamıyoruz," dedi Theodor Artemaki, yükselen sigara dumanları arasından görünen yüzü olduğundan daha solgundu. "Bütün çabamıza karşın, yine de yapılan çalışmalar yetersiz. Biliyorsunuz, biz kimi dilsel yakla-şımlar üzerinde daha önce durmuştuk."

Yeorgios o zamanlar varılan sonuçların yeniden açıklanmasını istedİ. Yüzünde o alıştığımız rahatlık ve gayretten en ufak bir iz bile yoktu.

"O zamanlar," dedi Theodor, konuşmaya başlamadan önce diliyle dudaklarını ıslattı, önüne bakarak bir süre bekledi. "Ef-latun'un metninde geçen Atlantis'in çevresinin daire biçiminde duvarlarla çevrili olduğu tezini biz de aynı yaklaşımı kullan-a-rak yürütmüştük, anımsayacaksınız. Üstelik yalnızca dilsel bir yaklaşımla yetinmemiş, Henri Poincare'nin bir dairenin kareye nasıl dönüşebileceğini kanıtladığını ileri sürmüştük."

"Şanssızlıklar derneğimiz kurulduğundan bu yana peşi-mizi bırakmıyor," diye açıkladı Roberto Gambella, uzak bir kö-şede kaldığı için yüzünü göremiyordum.

Yeorgios bu söze hak verdiğini göstermek ister gibi başını salladı ve dirseklerini masaya dayayıp sakalını sıvazlayarak, anlayışlı bakışlarla salondakileri uzun uzun inceledi.

"Ama son bulgular bizi doğruladı," diye yanıldırıcı Yeorgios. "Bunu anlatabilseydik, daha fazla üye kazanabilirdik."

Villada, doğrudan politika yapmak yasaklanmış olmasına karşın, Andreas Persidis, yeni gelişmelerin nedenlerini kendi partisinin görüşleri doğrultusunda açıklamaya çalışıyordu. Yeorgios'un daha önce bana anıtlıklarına bakılırsa ünlü bir tarihçi ve araştırmacıydı.

"Kavga etmeye hiç gerek yok," diyerek araya girdi Eva, ba-

şından beri hiç konuşmamıştı. "Yoksa bu toplantıdan hiçbir yarar gelmeyecek."

"Hayır, bunu da nerden çıkardınız, kavga etmiyoruz," diye kendini savundu Theodor.

"Evet, bana kalırsa da doğru söylüyor," dedi mutfaktan yeri çıkan Eleni, "yalnızca tartışıyorlar." Elinde koca bir bardak sevdiği içkiden vardı, Lila'ya bu içkinin hazırlanması konusunda güvenemediği için bu işi kendisi yapmıştı.

"Olabilir," dedi Yeorgios, "ben çalışmalardan genel olarak hoşnutum. Bu düşünceye ömrümü verdim. Şu an burada olmasalar da, benim gibi düşünen başka insanlar da tanıyorum. Serinkanlılıkla düşünürseniz gerçekten de dünyanın dört bir yanında..."

Andreas, can sıkıntısından önünde açık duran bir deftere kalemlle birtakım şekiller çiziyordu.

"Bana kalırsa, biz bu konuda..." Bunu kimin söylediğini göremiyordum.

"Gelişmelerden yana ben de umutluyum..." diye başladı konuşmaya Raymond.

"Hep iyi yanından bakıyorsun olaylara," diyerek sözünü kesti Eleni. "Ünlü araştırmacımız Theodor Artemaki, yapılan çalışmaların yeterli olduğunu söyleyebilir mi? Başından beri düşüncelerine güvenmiş, ama şimdi kuşkuya düşüyor, yeni gelişmeler onu korkutuyor."

"Benim birşeyden korktuğum yok," dedi Theodor.

Toplantıya ara verildiğinde, Yeorgios bana kütüphaneyi gezdirmek istedığını söyledi. İkimiz birlikte dar koridorlardan geçip, aşağıya kütüphaneye gittik.

"Bu kütüphanede binlerce cilt kitap var," dedi Yeorgios. "Özellikle Atlantis üzerine yazılmış yirmi bin cilte yakın kitabı hemen hepsini bulabilirsiniz."

"Yirmi bin cilt mi?"

Kütüphane'de bu konudaki kitapların çokluğu benim de dikkatimi çekmişti ama bu kadarını ummuyordum.

"Bu konuda çalışan sandığınızdan çok daha fazla sayıda ciddi araştırmacı vardır," dedi Yeorgios. "Akliniza gelen hemen her meslekten insanlar, jeologlar, politikacılar, arkeologlar, dil-

bilimciler, romancılar, botanikçiler, oşinograflar, volkanologlar, şairler, tarihçiler, özellikle Jacques Cousteau'yu ve 1921'de Nobel Kimya ödülünü kazanan İngiliz bilim adamı Frederick Soddy'yi unutmamalı."

"Toplantıda konuşulan bir konuyu pek iyi anlayamadım," dedim. "Şu daire sorunu..."

"Bu konuda çok değişik varsayımlar var. Belki de Atlantis sayısız adadan oluşuyordu," dedi Yeorgios. "O zaman Eflatun'un sözünü ettiği iç içe daireler, merkezinde Santorini'nin yer aldığı, Kykladların oluşturduğu bir adalar ülkesi olabilir."

Sorularımdan sıkılmış olmalı, Lila gelip bizi akşam yemeğine çağırıldığı zaman Yeorgios'un yüzünde apaçık bir rahatlama okunuyordu. Yemek odası salonun hemen yanında, terasa açılan aydınlık ve geniş bir odaydı, ama o akşam yemek masası salonun önündeki terasa kurulmuş, teras ışıklarla aydınlatılmıştı.

Theodor terasın kıyısında durmuş, denize bakıyordu. Beni görünce, eliyle çevreyi göstererek, "Güzel yer değil mi?" diye sordu, ama sanırım bir yanıt beklemiyordu.

Yemek masasına oturduk. Tekerlekli arabayı iterek Lila yemeği getirdi. Toplantıda tartışılan kimi konuları konuşmayı sürdürerek yemeğimizi yemeğe başladık.

O zamana dek önündeki yemekle ilgilenen Andreas bana döndü, şunları söyledi: "Ne tuhaf, demek buralara kadar gördüğünüz bir düş yüzünden geldiniz. Yeorgios bunu anlattığı zaman doğrusu şaşkınlığımı gizleyemedim. Bir düş yüzünden yollara düşmek, çok şaşırtıcı birşey."

Lila koşturuyor, servisi aksatmamaya çalışıyordu.

Theodor başlangıçta hızlı hızlı yedi, oldukça acıkçı olmuştu. Arkama yaslandım ve sessizce sigaramı içtim. Uzunca bir süre kimse konuşmadı, herkes yemeğini sessizce yiyyordu.

Sıra Lila'nın pişirdiği tatlıya geldiğinde, Yeorgios'la söyleşiyi sürdürmeye çalıştım, ama sanırım artık bu olanaksızdı. Yeorgios pek konuşmak istemiyordu. Neden bilmiyorum, oldukça dalgındı, şarap kadehine uzandığı zaman boşaldığını ayrımsadı. Hemen yanında oturan Leonidas bardağını doldurdu.

Birazdan yanıldığımı anladım, Yeorgios yalnızca kaygılıydı. "Kahvemizi, aşağı terasta alacağız," dedi hizmetçiye. Anlaşılan benimle yalnız kalıp, konuşmak istiyordu.

Aşağı terasa indiğimizde güneş batmak üzereydi. "Size yalnızca şunu sormak istemiştim," dedi Yeorgios. "Şey, Do-ra'yla ilgili yeni bir şey öğrenebildiniz mi?"

"Hayır," dedim, kesin bir biçimde. "Sanırım izini tümüyle ytirdim artık." Yeorgios bir şey demedi, yüzünden ne düşünüğünü anlamak olanaksızdı.

Beyaz evler, kubbeleri kiliseler akşamın ilk ışıklarıyla soluk mavi bir renk aldı. "İşte Atlantis," dedi Yeorgios bu büyüleyici görüntüyü göstererek."

O sırada Lila kahveyi getirip kemerlerin altındaki masaya koydu. Kahvelerimizi içtikten sonra, yeniden yukarıya, toplantıının yapıldığı salona çıktıktı.

Sonra toplantı yeniden başladı. Raymond Falco, dalış izlemlerini anlatıyordu.

"Kalderanın kuzeyinde, yirmi-kırk metreye, kükürt içeren yeşil bir suyun içine dalıyoruz. Doğrusu ben hiçbir yerde böylesine bozulmuş kayalar görmedim. Denizin altında tek bir yaşam belirtisi bile yok, balık çok az. Kükürt sarılığında değişik bir yosun bulguluyoruz."

Toplantıda bulunanlar büyük bir merakla dinliyordu. Sanki hepimiz Raymond'la birlikte denizin derinliklerine yavaş yavaş dalar gibiydik.

"Krater içinde su derinliği iki yüz-dört yüz metre. Bizim dalgıçlarımızın dalaşmayacağı bir derinlik bu. Meraklı ve şaşkındık, bu iki sözcük izlenimlerimizi çok iyi anlatıyor. Hemen hemen yaşamdan yoksun bu dünyaya indikçe, karanlık bir gece bizi koynuna alıyordu. Uzun bir süre gerçekten cehennemin derinliklerine indiğim gibi bir izlenime kapıldım. Kısacası burası gerçekten de madensel bir çöldü."

Yeorgios, dikkatle dinliyor, arada bir önündeki kâğıda not alıyordu. Neden bilmem, onun daha önceleri bana çöllerle ilgili söylemeklerini anımsadım.

"Çıkış sırasında, yüz elli metrede yaptığımız önemli bir başka bulgu da şu; volkanik blokların ve kalker kayalarının

arasında, yeni olduğu açık, kapkara bir kaya parçası görüyoruz. Bu yanardağın fırlattığı lavların kaba, pürüzlü bir külcesi. Burada son olarak söylemek istedigim şu; yanardağ şimdi tek gözüyle uyuyor ve belki bir ay, bir yıl, yüz yıl, milyon yıl, ama sonunda yine uyanacak"

Raymond'un bu son söylediğleri içimizi korkuya doldurmuştu, uzun bir süre kimse söz almadi.

Eva, elimden tutarak beni terasa sürükledi. "Sıkıldığınu düşündüm," diye fisıldadı kulağıma, "biraz konuşmak ikimize de iyi gelir."

"Neyi konuşacağız." Eva daha yanıt vermeden, Roberto ile Eleni'de biraz hava almak için terasa çıktılar. Çaresiz sustuk. Eva yine kulağıma eğildi ve ertesi gün bir kahvehanede buluşmak üzere sözleşti.

Aşağılardan, karanlığın derinliğinden gelen dalga sesleri rüzgârin eşit yönüne göre bir azalıp bir artıyordu. Sonra yatmak için odama çıktım, ama uzunca bir süre uyuyamadım. Aşağıda toplantı bütün hızıyla sürüyordu.

"Sonunda kuramımızın doğruluğu anlaşılacak. Denizin derinliklerinden uzayın karanlıklarına bulabildiğimiz her kanıtını değerlendireceğiz," diyordu Yeorgios'un etkili sesi, kimiince duvarları ve belki de konutu bir ağ gibi saran havalandırma kanallarından geçerek bana deðin ulaşıyordu.

Ertesi gün Eva, akşamı doğru kahveye geldiğinde beni günesin batısını hüzünle seyrederken buldu, yanağımdan öpmek için eğildi, ben de onu yeniden gördüğüm sevinmiştim.

"Olup bitenleri sana anlatmam çok güç," dedi Eva. "Bunu nasıl yapacağımı bilmiyorum."

"Dinliyorum," dedim üzüntüyle.

"Tanişmamız gerçekten bir rastlantıydı," dedi, "senden hoşlanmıştım."

Odama yanlışlıkla girişini anımsadım. Bu da oyunun bir parçası mıydı?

"Doğrusu odaları gerçekten de karıştırmıştım," diyerek tanışmamızın bir rastlantı olduğunda diretti, ona inanmak zorundaydım.

"Yine de her şeyi Leonidas'a anlattın."

"Hayır, ona anlatmadım. Yeorgios'a anlattım. O da Leonidas'a aktardı."

Yeorgios'un anlattığım düşü büyük bir ilgiyle dinlediğiini anımsadım. Demek her şey bir oyundu. Anlaşıldığına göre; Yeorgios düşü Eva'dan dinleyince, hemen durumu değerlendirmiş, her şeyi Leonidas'a anlatmış, belki de ikisi bir olup Eva'yı bana bu oyunu oynaması konusunda kandırmışlar, sonra da Leonidas bizi adım adım izlemiştir.

"Leonidas'ın aklına bu ilginç buluş geldi. Sana bir zarar gelmeyeceğine beni inandırdı. Uzun bir süre direttim ama çok israr etti. Yalnızca yakın plan yüzünü çekenlerini söyledi."

Bir süre sustu, konuşmasını sürdürmeden önce sigarasını yaktı.

"Seni aldatacak olmak hiç hoşuma gitmiyordu. Sana yalan söylemek zorunda olmadığım söyledi. Yalnızca tepeden aşağıya yürüyerek inecektim, bu denli yalındı. Bunu yaptığım zaman senin çok sarsıldığını gördüm, yüzün allak bulak olmuştu. Üzülmene dayanamıyorum. Beni bağışlayabilecek misin?"

Boyasız, nemli dudakları titriyordu. Ardında puslu, neredeyse düşsel bir deniz uzanıyordu. Batan güneşin ışığında tüm renkler olağanüstü yumuşamıştı ve şimdi gökyüzü çok daha duruydu.

"Senin bir suçun yok," dedim elini sikarak. "Bunu tatsız bir şaka sayalım ve unutalım." Böyle kolayca bağışlamam onu şaşırtmıştı. "Sana karşı hiçbir küskünlük duymuyorum. Bana inanmalısın."

Böylece Eva'yla daha önceleri de birkaç kez geldiğimiz bu kahvehanede uzun bir süre oturup, aşağıımızdaki merdivenleri katırların sırtında tırmanan gezginleri, uzaktaki yanardağı ve limana yanan ufak motorları izledik.

mutfaktan da biraz buz alıp yeniden terasa döndüm. Ay ışığıının yardımıyla bulduğum bir sandalyeye oturdum.

Yeorgios'un odasında ışık vardı. Kimi kez onun geceleri hiç uyumadığını düşünüyordum. Yeorgios geceleri üşenmeden kalkıyordu, mutfakta kahve hazırladığı çıkardığı gürültülerden anlaşılıyordu ve Sirrah ya da Capella yıldızı bilmem hangi açıdayken teleskopunun başına koşuyordu. Belki de çalışma oda-sındaki faks tıkırıyor, Yeorgios bunu duyup uyanıyor ve çok uzaklardan gelen iletleri okuyordu.

Arkamdan gelen bir sese döndüğümde, terasa açılan geniş cam kapının önünde bir kadının hiç kımıldamadan durduğunu, ardından vuran soluk ışığın bedeninin bir bölümünü belli belirsiz aydınlattığını gördüm. Sigaramın ışığını görmüş olmalı, bana doğru yaklaştı, yanında getirdiği mumu yakarak masanın üzerine koydu. Yanında bir de koca bir şşe içki getirmiştir. Eva, bu gizemli görüntüyle, bana şimdi geçmişte kalmış bir geceyi anımsatmak istiyordu. O gece ona öfkelenmiştim, oysa şimdi geçmiş büyük bir özlemle anıyordu. Bardağını doldurduk ve yeniden başlayan dostluğumuzun şerefine kadeh tokuşturduk. Sonra yarı karanlık terasta, mum ışığında birlikte oturduk ve hafif bir sesle konuşmayı sürdürdük. Mum ışığında çevremizdeki nesnelerin biçimlerini yumuşatan bir belirsizlik vardı.

Ertesi gün, artık adadan ayrılma zamanımın geldiğini düşündüm. Son kez Yeorgios'la konuşmam gerekiyordu. Dora Patulidu'yu bulamadan Yunanistan'ı terk etmek istemiyordum, çünkü Dora benim için yaşadığım sıkıcı gerçekliğin düşlerime yansıyan gizemsel bir imgesiydi. Dora'yı göremezsem sanki her şey açıklanmadan kalacaktı, bu da bana neredeyse dünyanın sonu gibi geliyordu; düşündüklerimi hiçbir zaman yazamayacağım gibi, *Dış Kadın* kavramı da bir açıklığa kavuşamayacaktı. Oysa onun Yunanistan'da olup olmadığını bile bilmiyordum. Yeorgios'dan Dora'yı bulabileceğim ya da nerede bulabileceğime ilişkin gerekli bilgiyi alabileceğim kişilerin adlarını istemeyi düşünüyordum.

Konukların çoğu henüz konuttan ayrılmamıştı. Yeorgios'un işi hep başından aşkındı, bütün konuklarla tek tek ilgile-

niyordu. Onu ancak akşamda doğru, sundurmanın alanda çayı içerenken yalnız bulabildim. Bir süre hiç konuşmadan oturduk ve çaylarımı içtık. Sonra Yeorgios aklımdan geçenleri anlamış gibi; "onu bulmayı gerçekten istiyor musunuz?" diye sordu.

"Evet, istiyorum," dedim neredeyse sorusunu bitirmesine olanak vermeden. Sesim titremiş olmaliydi.

"Onu aramaktan vazgeçin," dedi Yeorgios, birdenbire yüzüne ciddi bir anlatım gelmişti.

"Ama niçin?" diye sordum.

Yüzü asılmıştı, başını bana doğru uzattı.

"Unutun gitsin," dedi. "İnanın bana bu sizin için gereksiz bir çaba olacak." Bir süre düşündükten sonra ekledi.

"Üstelik de oldukça tehlikeli, onu aramayın."

"Bu olanaksız," dedim, "Bunu gerçekten yapamam."

"Siz bilirsiniz," diye mirıldandı Yeorgios, uyarısını önemsememem sanırım onu üzmüştü. "O kadını hiçbir zaman bulamayacaksınız," dedi, bir süre sonra dostça ekledi. "Düşde gördüğünüz kadını demek istiyorum, Dora'yı belki bulabilirsiniz ama onun sizin tanığınız kadınla en küçük bir ilintisi yok artık." Çaresizlikle omuzlarını silkti, bana doğru eğilerek; "Dora'nın yeraltı örgütünün içinde olduğunu çok sonra öğrendim," dedi.

"Bu saçma," dedim. "Saldırıda kendisi de yaralandı, öyle değil mi?"

"Evet ama hedef bir başkasıydı," dedi Yeorgios. "Bakın, bir gün onu bulabilerseniz, dikkatli olun, onunla karşılaşmanın sizin için tehlikeli olabileceğini aklınızdan çıkarmayın." Konuşmayı sürdürüp sürdürmemek konusunda kısa bir kararsızlık geçirdi. "Bir de yalan söylemeyi iyi bittiği konusunda sizi uyarmam gerekiyor."

"Bu saldırının bir nedeni olmadığını inandığınızı söylemişti Eva," dedim. "Şimdi bu görüşünüzü değiştirdiniz mi?"

"Bir nedeni veya anlamı yok, Mihalis'in bunalım geçirdiği ni söylemek bir neden sayılır mı?" Bir süre düşündü, sonunda anlatmayla karar vermişti.

"Bunu size daha önce anlatmadığım için üzgünüm. Bu olaydaki gelişmeleri söyle düşününebiliriz. Mihalis'e nasıl bir

görev verdiklerini bilmiyorum, ama bu onun için bağlayıcı ve oldukça zor bir görev olmaliydi. Anlaşıldığı kadarıyla Mihalis de bu görevi başından atmaya fazlasıyla istekliydi. Sonra büyük bir olasılıkla merkezden yeni bir talimat geldi ve eylem durduruldu ya da en azından ertelendi. Mihalis, birisini ortadan kaldırmak gibi tatsız bir görevden kurtulduğuna seviniyordu. Bu sevinci çok uzun sürmedi, çünkü Dora planın olduğu gibi uygulanmasından yanaydı. Mihalis Pagonis'le bu konuda anlaşmaları zordu, çünkü Dora'nın yalnızca doğrudan eyleme inancı vardı. Bütün bu değişikliklerin, tartışmaların Mihalis'in düşünsel yapısında oluşturacağı yıkım ve bunalımı, düşünmek bile istemem. Sonuçta işte bu korkunç saldırısı gerçekleşti."

Sorar gibi yüzüme baktı. Sonra, bu konuşmayı hemen bitirme konusunda görünür bir kararlılıkla kısa ve kesin, "Dora'yı Atina'da bulabilirsin, onun nerede olduğunu Hristo Vasilyadis bilir," dedi. "Dora'yı ancak onun yardımıyla bulabilirsin. Atina'ya varır varmaz onu aramalısın. Bütün bildiğim ve sana aksarabileceğim tek şey bu."

Peki ama Atina gibi çok az tanıdığım yabancı bir kente Hristo'yu nerede ve nasıl bulacaktım.

"Onu nasıl bulacağımı anlatacağım," dedi Yeorgios. Sonra bana Hristo'yu bulabileceğim bir telefon numarası verdi.

Bu küçük adadan ayrılış zamanım gelmişti.

Yeorgios'a hemen o akşam yola çıkmak istedığımı söyledim. Yeorgios ertesi gün, konuklarını yatla Mykonos'a dek götüreceğini söyleyerek bu geziye beni de çağırdı. Mykonos'tan Atina'ya geçmem çok daha kolaydı. Mykonos'ta Sabrina'yı da görebileceğimi düşünerek bu öneriyi sevinçle kabul ettim. Bütün öteki konuklar da Yeorgios'un çağrısına uymuş ve o hafta sonunu Mykonos'ta geçirmeye karar vermişti.

Adalar Denizi'nin Homeros'un deyimiyle şarap rengini andırdığı bir akşam vakti yola çıktık. Yeorgios'un beyaz yati, yanardağı ve adanın yüksek uçurumlarını ardında bıraktı.

Küçük yat, Kyklad takımadalarının arasında yol alıyordu. Kimi kez güneşin dağıtıği sisin arasında kayalık bir burunu seviyorduk; dalgaların arasında soluk mavi bir ada, kıyıya çekil-

miş kayıkların değişik renkleri arkada kümelenmiş evlerin beyazına karışıyordu. Rüzgar kayalıkların arasında ıslığa benzer sesler çakıyordu. Hafif ılk, güzel ama esintili bir gündü. *Düş Gemi* ortalarda görünmüyordu.

Bir süre sonra bu ada da uzakta kaldı, deniz giderek kabardı ve yatin pruvasına çarpan dalgaların bir tokat gibi sarsıcı etkisini duymaya başladık; yüzlerimizde denizin tuzlu serpintisi. Çok geçmeden yeni bir adaya yaklaştık.

Sonra güneş karşı adaların ardında kayboldu, karanlık birden çıktı, hemen her şeye, denize, uzak kayalıklara, özellikle birebirimizin gözlerini görmekte zorlanıyordu. Rüzgâr ve dalgalar korkutucuydu ama küçük yat sonunda adanın limanında demir attı.

Ertesi sabah erkenden Sabrina'yı buldum. Beni görür görmez sevinçle kollarıma atıldı.

Denizin kıyısında taş bir sıra bulduk ve oturduk. Sonunda onu yeniden görmüş olmaktan dolayı heyecanlı ve mutluydum.

Santorini'de başından geçenleri anlattım. Dora'yı bulamadığımı, onu aramak için Atina'ya gideceğimi söylediğim.

"Orada ne yapmayı düşünüyorsun?"

"Bilmiyorum, belki bir ipucu bulabilirim."

"Bütün bunları neden anlatıyorsun?" diye sordu Sabrina.

"Beni anlayacağımı düşünmüştüm. Buna o gemiyi, *Düş Gemi*'yi gördüğünü söylediğin zaman karar vermiştim. Girit'ten yola çıktığımız gece. Sanırım beni dinlemediğin."

"Yanlıyıyorsun." Sessizce arkasına yaslandı. Açık denizden geçen bir gemiye doğru baktı.

Sonra birlikte yürüdük. Yıkılmış bir iskeleye çarparak kırılan suların insanın yüzüne soğuk bir kamçı gibi çarpan serpintileri. Dalgalı bir deniz göz alabildiğine uzanıyordu.

Hep beraber adanın güzel koylarından birine kısa bir teknede gezisi yaptık. Sabrina'yı teknedekilerle birer birer tanıştırdım. Sabrina'yla yüzerek kıyıya çıktık. Bizden çok daha önce kıyıya çıkan Eva ve Leonidas küçük kumsalın bir ucuna yerleşmişlerdi bile. Yeorgios ve ötekiler teknede kalmıştı.

Eva güneşe çırılıçiplak uzanmış sigara içiyordu. Eva'yla adanın kumsallarındaki sevişmelerimi anımsadım ve neden

bilmem hüznünlendim. Aslında nedeni açıktı, bunun onlarla geçireceğim son gün olduğunun ayrimindaydım. Yine de, kızgın güneş böyle insanın tepesindeyken, hüznünlmek doğrusu çok tuhaf bir şeydi.

Bir süre hep beraber gevezelik ettik. Leonidas yakında yeri bir filme başlayacaktı. Eva, yakında televizyon için bir çekim yapmak üzere İspanya'ya gideğini söyledi. Biraz ötede, yatin kıcındaki masanın başında Yeorgios ötekilerle oturuyor, arada bir, bizden yana bakıyordu. Sanırım Raymond, heyecanla ona bir şeyler anlatıyordu. Bir süre sonra, Roberto, sıcaktan bunalmış olmalı, denize atladi.

Güneş birden beliren büyük gri bir bulutla kapanmıştı. Bulunduğumuz kumsal gölgelendi. Sabrina ayağa kalkıp kayalıklara doğru yürümeye başladı. Kısa bir süre ne yapacağımı karar veremedim. Güneş yine buluttan kurtulmuştu ve kumsal ateşler içinde yanıyordu.

Sabrina bir süre kayaların üzerinde oturdu ve ayaklarını aşağıya sallandırdı. Dalgayla birlikte deniz hafifçe yükseliyor, incecik ayak bilekleri mavi sulara batıyordu. Sonra ben de yanına gittim.

Bir kaç gün sonra kampın bitiş şenliklerinin yapılacağını, ondan sonra Atina'ya gelip beni bulabileceğini söyledi. Ona bildenigim bir otelin adresini verdim, orada gelişini bekleyeceğimi söyledi.

Sonra tekneye doğru yüzdük. Teknenin hemen yakınında, derin bir soluk alıp suya daldım. Suyun dibi gerçekten de büyüleyici, etkileyici bir güzellikteydi. Rüzgârda salınan ekin başakları gibi dalgaların hafif hafif salladığı o incecik deniz yosunları insanı gizemli bir dünyanın içine çekiyordu. Teknenin beyaz omurgasının altında titreyen deniz parıltıları yanıp söñüyor, ışık kuşakları dalga dalga derinlere doğru batıyordu.

O gece, teknede, Yeorgios'la geç vakitlere deðin konuştuk. Birbirimizi bir kez daha göremeyeceğimizi ikimiz de biliyorduk. Rüzgârsız ama serin bir geceydi. Yazın henüz bitmemesi ne karşın hava giderek soğumaya başlamıştı.

Mykonos'dan bindiğim bir gemi akşamda doğru Pire'ye ya-naştı. Böylece, şu ya da bu cadde boyunca, yarı karanlık, gürültülü ve canlı Pire Limanı'nın rıhtıma sıra sıra dizili gemilerinin altında tek başına yürüdüm. İçimde sanki ayrımlıma varamadan çok önemli şeyler yitirmişim gibi bir duyguyayla yaşadıkları-min ne denli şaşırtıcı olduğunu düşündüm.

Atina tozlu ve kuru geçen bir yazdan yorgun, güze hazırlanıyordu. Eski bir otelde, küçük denebilecek bir odada kalıyorum-dum. Odanın küçük bir de balkonu vardı. Adada geçirdiğim günlerden sonra, kentin havası beni boğuyordu.

Mevsim sonuydu, adalara gitmek için gelen öğrenciler azalmıştı, otelde kalanların çoğunluğunu Amerikalı gezginler oluşturuyordu. Öğleden sonrası sokaklar boşalıyordu. Sarı bir sıcak ve Akropol'ün oralarda tembel tembel dolaşan gezginler.

Kuşkusuz Atina'nın her yanı bu denli dingin değildi; gazete-rlerden öğrendiğim kadariyla anarşistler, ana caddelerden Pa-tision'da barikat kurarak polisle çatışmışlardı.

Yakında Dora'yla karşılaşacağımı bilmek beni tedirgin edi-yor, ne yapacağımı karar veremiyordum. Gerçekten ona ne söyleyecektim. Atina'ya onu düşlerimde gördüğüm için geldi-gimi mi? Dora'dan neyi öğrenmek istiyordum. Bana neyi anla-tabilirdi; her şeyin ne denli anlamsız olduğunu mu? Hayır, ona gördüğüm düsten sözetmek saçma olurdu.

Onu aramaktan vazgeçmek, diye düşünüyordum, acaba ikimiz için de daha doğru olmaz mıydı? Bu konuda bir kara-ra varmak zordu. Üstelik bunun için biraz geçti de. Yeorgios'un verdiği telefon numarasından Hristo'yu aramıştım, bana bir sü-re kendisinden haber beklememi, beni arayacağını söylemişti. Sonuçta, saçmasapan bir nedenle, bu yabancı kente, bu küçük otel odasına tıkılıp kalmışdım.

Nedenini anlayamadığım birtakım değişik düşünceler ve kimi karanlık önsüzler beni rahat bırakmıyordu. Dora'nın geç-mişle ilgili anıları canlandırmak konusunda bana yardımcı ola-cağını düşünmek saçmayıdi. Anladığım kadariyla benim de ona

herhangi bir yararım dokunamazdı. Onu görmek için ileri sürdiğim nedenin bir tuzak olduğunu düşünmese bile, fazlaıyla duygusal bularak öňüme değişik engeller çıkaracak, beni anlamamakta diretecekti.

Birkaç gündür bu otel odasında beklemenin yarattığı gerilim beni fazlaıyla yormuştu. Odanın kapalı panjurlarının arasından kentin gürültüsü içeriye doluyordu. Sonuçta yapmam gereken çok şey vardı ama önce içinde bulunduğum bu gerilimden kurtulmam gerekiyordu. Soğuk bir duş alıp üstümü değiştirdim ve akşamda doğru uzun bir yürüyüşe çıktım.

Neredeyse bir hafta böyle geçti. Parklarda, galerilerde, kitapçılarda, tiyatrolarda geçen kocaman bir hafta. Otele döndüğüm zaman ilk işim beni arayan olup olmadığını sormak oluyordu. Kimi zaman da, özellikle çok sıcak günlerde, odamın balkonunda tembelce oturup aşağıdaki taşit kalabaklı seyrederdi ve Hristo'dan gelecek telefonu bekliyordum.

Bir akşam, duştan henüz yeni çıkmıştım ki, bir arkadaşımlın beni beklediğini öğrendim. Merakla aşağıya indiğimde Nikos Futuloğlu, bir zamanlar çalıştığım gazetenin Atina muhabiri, otelin lobisinde beni bekliyordu. Yollara düşmemeye bir anlamda neden olan Girit'le ilgili haberi de o yazmıştı. Birlikte otelin barına geçtik. Nikos'un kaldığım oteli nasıl öğrendiği bir gizdi.

Nikos yıllık iznini kullanıyordu, ama gazeteyle yaptığı son telefon konuşmasında hemen Atina'ya dönme talimatını almıştı. Anlaşılan önemli gelişmeler olmuştu. Atina'ya gelme konusunda bu denli gecikmem Nikos'u şaşırtmışa benziyordu. Gazeteden gelen telefonlara doyurucu yanıtlar verememek onu üzmüş olmaliydi.

Bu durumdan yararlandım, ona bir kaç soru sorarak, verdiği yanıtlardan ortada neler döndüğünü, benden gizlediklerinin neler olduğunu anlamaya çalıştım. Nikos, bir muhibir tarafından önemli bir suikast haberinin Yunan gizli polisine bildirildiğini söyledi. Oradan da Türk Dışişlerine bilgi verilmişti. Gazeteden, bu insanların nereden geldiklerini ve kim olduklarını bilmek istiyorlar, diye konuştu. Ne yazık ki onların gerçek adlarını ve Atina'da ne yapmayı planladıklarını ben de bilm

yordum. Yalnızca benim için oldukça kişisel nedenler yüzünden, eski bir arkadaşımı, Dora'yı görmeden Atina'dan ayrılmak istemediğimi söyledim.

Nikos ayrıldıktan sonra, ona fazla açılmadığım ve her şeyi anlatmadığım için kendimi kutladım. Dora'nın bu insanlarla nasıl bir ilgisi olduğunu bilemiyordum. Bir yanda gizli bir suikast planı vardı, öte yanda Girit'ten bu yana adım adım yaklaştığım Dora. Bütün bu olaylar arasındaki ilintiyi en kısa zamanda çözümlemek istiyorsam zamanдан en iyi biçimde yararlanmak için ne yapmam gerektiğini düşünüdüm.

Bir öğleden sonra telefonum çaldı. Sezgilerim beni yanlıtmıysa Dora'yla buluşabilmek için beklediğim an sonunda gelmişti. Yanılmamışım, telefondaki Hristo Vasilyadis'ti, yakında Dora'yı görebileceğini bildiriyordu.

Hristo, buluşmamız için Akropol'e giden yollardan birinin üzerinde, daha çok gezginlerin gittiği bir kahvehanenin adını verdi. Saatlerce bekledim, gelen giden olmadı. Belki de beni gizlice gözlüyorlardı. Kahvehaneden ayrıldıktan sonra doğrudan otele gidip bütün bir gün, acaba yeni bir haber gelir mi diye bekledim.

Ertesi gün, akşamda doğru otele döndüğümde, resepsiyondan Nikos'un aradığını söylediler. Nikos yeniden arayacağını söylemişti, başka bir not yoktu. Nikos'dan haber gelmesini beklerken giysilerimle öylece uzandım. Sırtüstü yatmış, sokaktan gelen akşamın uğultusuna ve hemen yanındaki odada kadının birinin anlamadığım bir dilde yaptığı tartışmayı andırır konuşmasına kulak vermiştim ama sandığımdan daha yorgun olmaliyım, yastığa başımı koyar koymaz uyuyakalmışım; telefonun acı acı çalan ısrarlı sesine uyandım. Yakındaki bir barda buluştık. Nikos'un anlattıklarını yarı uykulu bir durumda dinledim. Yeni bir şey yoktu. Polis söz konusu kişileri büyük bir dikkatle izliyordu. Birden beni de izleyip izlemediklerini merak ettim, belki de Dora'nın buluşmadan kaçınmasının tek nedeni buydu. Böylece, huzursuz ve tedirgin, üç gün daha geçti, ne telefonla ne de otele gelecek hiç kimse aramadı.

Sabrina geldikten sonra başka bir otele çıkmaya karar verdik. Anayasa Meydanı yakınlarında güzel bir otel bulduk. Camlı kapının ardından resepsiyon masasında şişman bir adam uyukluyordu. İki kişilik bir oda istedim. "İki yataklı mı?" diye sordu. "Hayır," dedi benden önce atılarak Sabrina, "çift kişilik tek yatak."

Büyükçe dikdörtgen biçiminde bir odaydı bu. Yeşil örtülü, iki kişilik genişçe bir yatak, soluk mavi örtülü bir masa, bir kol-tukla birkaç iskemle, eski bir dolap. Dolabın hemen yanındaki başka bir kapı banyoya açılıyordu. Boyası çatlamış duvarlarda adaları gösteren birkaç resim asılıydı. Başka otel odaları gibi bir odaydı işte.

Artık Dora'yı görmeyi her zamankinden çok daha fazla istiyordum. Onu görmeli, bütün olup bitenlerin gizini ve öteki hemen her şeyi öğrenmeliydim. Yeniden Hristo'yu aradım, ama telefona bir başkası çıktı. Ona yeni kaldığımız otelin telefon numarasını verdim. Ertesi gün Hristo arayarak buluşma için bana yeni bir kahvehanenin adını verdi.

Ertesi gün sözü geçen kahvehaneye erkenden gitmiştim, ama içeriye girmedim. Zaman geçmek bilmiyordu. Dora'yla buluşmama daha zaman olduğunu görünce dar sokaklardaki barlardan birine girip kendime bir kahveyle likör söyledi.

Orta boylu bir adam yanına gelerek teklifsizce masama oturdu, kendisini Hristo Vasilyadis'in gönderdiğini söyledi.

Kimlik kartımı istedi. Arka cebimden cüzdanımı çıkarıp, kimlik kartımı adama uzattım. Üzerinde ismim ve gazeteci olduğum yazılıydı.

"Bu iyi işte," dedi adam. "Sizden kuşkulananmış, bir devlet görevlisi olduğunuzu düşünmüştük."

"Olamaz. Peki ama ben daha önce Hristo Vasilyadis'le görüşmüştüm. O niye gelmedi."

"Size şimdi bir şey söyleyemem," dedi. "Dora'yı görüp göremeyeceğiniz onlar karar verecek."

"Neden?" Sonra hemen ekledim. "Yani neye karar verecek?"

"Çünkü varılan anlaşma öyle. Çünkü onlar öyle istiyor." Sonra ayağa kalktı, kısa bir süre beklememi, telefon edip he-

men döneceğini söyledi. Gerçekten de bir süre sonra döndü, karşısındaki eski yerine oturdu.

"Kaygılanmanıza hiç gerek yok, yalnızca buluşma birkaç gün erteleniyor. Bakın Atina'ya geleceğinizden, Dora'yı görmek isteyeceğinizden haberimiz var."

"Peki ama buluşma niçin erteleniyor?"

"Bilmiyorum. Bu konuda bir şey söylemeye yetkim yok."

Adam elime gizlice bir adres sıkıştırdı ve sonra kalktı. Yüzüme dikkatle baktıktan sonra, "bu kez onu görebileceğinizden hiç kuşkunuz olmasın," dedi.

Elimdeki adrese baktım; Dora'yla Kalithea semtinde bir evde buluşacaktık. Buluşmanın ertelenme nedeni ne olabilirdi, belki de beni yalnızca oyalamak istiyorlardı. Yenilmiş ve yorgun otelime döndüm, ne olacağını, ne yapmam gerektiğini bilmiyordum. Öğle yemeğinde olup bitenleri Sabrina'ya anlattım. Sıcak bir gündü, yemekten sonra otele dönmüşük ki telefon çaldı. Aşağıda beni bekleyen birisi vardı. Nikos olduğunu düşündüm, başka kim olabilirdi, ama yanılımışım.

Bekleyen, sıradan görünüşlü yabancı bir kadındı. Yaklaşınca tanıdım, Dora'ydı, ne kadar da değişmişti. Saçlarının ne redeyse kırlaşmış olduğunu görünce iyice şaşırdım. Her şeye karşın, gene de oldukça genç bir kadın olduğunu düşündüm. Üzerindeki gri giysi ve dudaklarını boyadığı renk; bütün bunlar onu olduğundan daha yaşlı gösteriyordu. Gizli amacımın ne olabileceğini anlamak ister gibi baktı yüzüme.

"Buluşmanın birkaç gün sonra, bir evde olacağını sanıyorum," dedim.

"O yalnızca bir önlemdi, yanlış bir adresti, bir şaşırıtmacayıdı," dedi Dora. "Yakında sakin bir kahvehane var, oraya gidelim."

Otelin hemen yan sokAĞında, önüne masalar atılmış geniş bir kahvehaneydi bu. Arkalardaki bir masaya oturduk.

"Sanırım bana güvenemiyorsun," dedim. "Bütün bu önemlere bakınca."

"Bu benim düşüncem değildi. Seni tanımıyorlar, ağızından bir şeyler kaçırabilirler, seni izliyor olabilirlerdi."

"Peki sen beni tanıyor musun?"

Dora bir süre düşündü. "Hayır, sanırım hayır," dedi. "Biraz da bu yüzden bunca zaman sonra aramana bir anlam vereemedim."

Giritteki saldırıldan söz etmek duruma uygun değildi, belki düştən söz etmenin tam zamaniydi, ama yapamadım.

"Başlangıçta yalnızca seni görmek istemiştim. Sonra başına gelenleri öğrendim ve nerede olduğunu hiç kimse bilmiyordu. Yeorgios Kavakos seni Atina'da bulabileceğimi söyleyince..."

"Yeorgios başka neler söyledi?"

"Soruları ben sormak istiyordum."

"Yalnızca şunu öğrenmek istiyorum. Ne yapmak istediğimizi anlattı mı?" Büyük bir dikkatle gözlerime bakıyordu.

"Hayır, yalnızca tehlikeli olduğunu, yalan söylemeyi iyi becerdiğini, günün birinde sana rastlarsam dikkatli olmamı söyledi." Biraz bekledikten sonra ekledim. "Bir de kardeşimle ilgili bir öykü... Şey, bu konuda konuşabilir miyiz?"

"Ne kardeşi?"

"Yeorgios, kız kardeşinle, ablan Margarita'yla ilgili şaşırtıcı ve üzünlü bir aşk öyküsü anlatı."

"Benim kız kardeşim yok. Bunu senin bilmen gerekiydi. Yeorgios'un anlaştığı öyküdeki ben olmamı, daha doğrusu benimle ilgili düşledikleri."

Şaşırma sırası bendeymi ve daha da kötüsü Dora haklıydı.

"Bilmiyorum, bana biraz olsun güveniyor musun?" dedi Dora. "Onun amacı bizleri şaşırtmak, bizi gerçek diye bir şeyin olmadığına inandırmak. Birbirimize güven duymamızı ve inanmamızı engellemek."

"Ben asıl sizin amacınızın ne olduğunu merak ediyorum."

"Yani sorular sormak istiyorsun."

"Evet," dedim. "Sorular sormak."

"Oysa bütün olup bitenler seni hiç mi hiç ilgilendirmemeli," dedi. "Hepimizin kendi sınırlarını kabullenmesi gereklidir. Bu aynı zamanda Yeorgios için de doğru. Kendisini ilgilendirmemesi gereken şeylere burnunu sokuyor."

"Ne demek istiyorsun? *Atlantis Derneği* gibi birtakım garip projelerle ilgilenmiyor mu o?"

Dora acı acı güldü.

"Sana gerçeğin anlatıldığını düşünmekle yanılıyorsun," dedi. "Yeorgios'a gelince, o bu zamana değin ön planda görünmemeyi başardı; buna sanırım, üst düzeydeki kimi arkadaşların arasındaki o anlaşılmaz kopukluk yol açtı. Belki de birisi onu böylesine bir eylemin hepimiz için tehlikeli olabileceğine inandırdı. Yine de onun bize ihanet ettiğini sanmıyorum, ama ne yazık ki Mihalis böyle düşünmüyordu."

"Yani Girit'teki saldırının nedeni bu muydu? Peki Mihalis yakalanmadı mı?"

"Bu sabah seninle görüşen oydu," dedi, sonra gereğinden fazla konuştuşunu düşünerek sustu.

"Atina'da yapılacak eylemle ilgili bir seyler duydum," dedim. Dora'nın yüzü değişti, konuşup konuşmamakta kararsız bekliyordu.

"Bunu biz planlıyoruz, Yeorgios ile hiçbir ilgisi yok," dedi.

"Biz dediğin bu insanlar, kimler bunlar?"

"Arkadaşlarım ve ben."

"Bırkaçını tanıyorum, peki ötekiler."

"Onları tanımanın gerçekten gerekmeyecek."

Sonra konuşmasını sürdürdü. "Başkaldırının sona erdiğini söylüyorlar," dedi. "Peki ama bu zorunlu bir boyun eğme anlamına mı gelmeli? Bence hayır." Dora bunu söyleyken ses tonundan ne denli inanmış olduğu anlaşılmıyordu. Sözlerinde en küçük bir kuşku belirtisi yoktu. Çabasını yorulmadan sonuna değin sürdürmeye kararlıydı, ama başarısızlığa baştan yargılı olması ne acı.

"Peki bunları anlatırken korkmuyor musun, bana nasıl güveniyorsun?" diye sordum.

Bakışları kısa bir an benimkilerle karşılaştı. Artık hiçbir şey söylememeyi düşünen birisinin gözleriymi bunlar. Kisaca, "Sana güveniyorum, daha doğrusu hiçbir şey yapmayacağımı ve kimseye anlatmayacağımı biliyorum," dedi. Aslında haklıydı, neyin iyi neyin kötü olduğuna karar veremeyeceğim için hiçbir şey yapamayacaktım.

Gözlerime baktı ve gülümşedi. Ne anlama geliyordu bu gülümseyiş, onay ve hoşlanma mı, yoksa olumsuzlama ve aşağılama mı?

Böylece, zaman yavaş yavaş ilerledi, oturduğumuz kafenin önündeki masalarda oturanlar sürekli değişti, Dora arada bir kuşkuyla çevresini süzüyordu. Çevremizdeki gölgeler giderek büyürken oldukça uzun bir süre bu güzel kafede oturup, alçak sesle eski günlerden konuştu.

“Söylediklerim seni şaşırtmış olmalı,” dedi. “Tuhaf bir görünüşün var.”

“Yorgunum, yalnızca yorgunum.”

“Deniz kıyısında bir yere gitsek ne iyi olurdu,” dedi, “Boğaz’ı anımsamış olurduk, ama ne yazık ki hiç vaktim yok.”

“Boğaz’ı unutmamış olman doğrusu güzel bir şey,” dedim. “Biraz şaşırdım işte buna.”

“Hiç unutmadım ki,” dedi, sesi açık ve netti. Sonra birden bire, “ne dersin, değişmiş miyim?” diye sordu. Aradan geçen bunca yıldan sonra ne diyeceğimi şaşırdım, ama gerçeği söylemek zordu. Bir şeyler geveledim, o konuşmasını sürdürdü.

“Sen tümüyle değişmişsin.”

“Değişim sanırı,” diye mırıldandım. “Kuşkusuz hepimiz biraz değiştiğik. Biliyor musun, bunu ancak şimdi seninle konuştuktan sonra anladım.”

Dora sözlerimi pek inandırıcı bulmuyordu. Ne de olsa ona göre şiddet yoksunu kimi ilimli düşüncelerdi bunlar.

“Lütfen, bir sigara verir misin?” dedi. Gözlerini kaldırıp beni meraklı bir bakışla süzdü, daha sonra öteki masalarda oturanlara baktı, dudakları arasındaki sigaradan derin bir nefes çekti. Benim bütün bu konuştugumuz konulardaki taraflızlığını küçümser bir davranışla sigarasının dumanını üfledi. Sonra elimi tutup saatime baktı ve “şimdi gitmem gerekiyor,” diyerek çabucak ayağa kalktı.

Ondan ayrıldıktan sonra, bir süre yalnız başına yürüdüm. Ne düşüneceğini bilmiyordum. Çelişkili duygular içindeydim.

Sonraki çarşamba günü, Nikos akşamı doğru otelden ayrıp beni son gelişmelere ilişkin aydınlattı. Her şeyin böylesine çabuk olup bitmesi şaşırtıcıydı. Nikos'un telefondaki sesi kaygı doluydu. “Tutuklananlar arasında arkadaşın yokmuş,” dedi. Sonra sesini alçaltarak, “kim olduklarını merak etmiyor musun?” diye sordu.

"17 Kasım Örgütü mü?" diye sordum. Nikos'un bunu bilmeme yeteri kadar şaşırığına hiç kuşkum yoktu. Bu örgütten hemen hiç kimse yakalanmamıştı. Türkiye'nin Atina Büyükelçiliği'ne daha önceleri yapılan bir saldırıyı da bu örgüt üstlenmemiştir. Nikos'un yeterince önem verdiği bir gizi sonunda bana anlatmaya karar verdiği belliydi. Geçenlerde bu elçilikte görevli genç bir diplomata yapılan saldırıyla ilgili bir toplumbilim öğretmeni yakalanmıştı. Bu öğretmen Dora'yı tanıdığından söz etmemiştir. Nikos'un dediklerine bakılırsa, polis iz üzerindeydi ve tutuklamalar sürecekti. Bütün bu anlattıkları benim için pek sürpriz olmamıştı.

Sabrina'yla Atina yakınlarındaki plajlardan birisine gittik. Kumsal bana geride bıraktığım adayı ve Eva'yı anımsattı, içim tuhaf bir üzüntüle doldu. Oysa burada yüzmek bir başkaydı, insan kendisini güvenlikte duyuyordu. Ertesi gün İstanbul'a dönmeyi düşünüyordum, Yunanistan'da kalmam için bir neden kalmamıştı.

O gece, oteldeki odamızda, ikimiz de huzursuzduk. Bunun nedenini bilmiyorum. Bir ara yatağın kıyısında ayakta durdum. Sabrina, tişörtünü çıkartıp söyle bir saçlarını savurdu. Neden bilmiyorum, belki çok uzak bir özlem, Ebru'yu düşmeye çalıştım. Fakat Ebru böyle davranışmadı. Sonra Siren ve Eva'yı düşündüm.

"Bunun son gecemiz olduğunu biliyorum," dedi Sabrina, sonra yatağa uzanıp yavaşça başına duvara gevirdi.

Uyandığımda Sabrina'yı pencerenin yanında ayakta dururken gördüm. Pencere açtı, odaya dolan gün mevsimine özgü o serin rüzgârı duyumsayabiliyordum.

"Ne yazık ki hiçbir şey," dedi Sabrina belirgin bir üzünlükle, "insanın olmasını istediği gibi olmuyor."

Onu üzen şeyin ne olduğunu anlamaya çalıştım.

"Uzun bir süre yeniden İstanbul'a dönmeyeceksin sanıyorum," dedi Sabrina.

O sırada dışarda yağmur başlamıştı. Yağmurlu günlerde avutucu sözcükleri bulmak bana hep zor gelmiştir. Ebru'yla uzun uzun konuştuğumuz o yağmurlu geceyi anımsadım. Sanırım usul usul yağmaya başlayan yataştırıcı yağmur ve can

sıkıntısı Sabrina'nın uykusunu getirmiştir. O gece pek de iyi uyumadığını sonradan anlayacaktım. Ne yapmam gerektiği- ne bir karar veremiyordum, sonunda yalnız kalmak istedığını düşündüm ve kahvaltı yapmak için yakındaki bir kahvehane- ye gittim.

O günün öğleden sonrası, birlikte uzun bir yürüyüş yap- tık. Kentin sokaklarında amaçsızca dolaştık. Gerçekten de tam gezinti yapılacak bir gündü; sabahki yağmur dinmişti, hava durgun ve güneşliydi. Sabrina, kazağını çıkarmak için kısa bir süre durdu. Sonra yanına geldi ve yeniden el ele yürümeyi sürdürdü. Akropol'ün eteklerindeki dar sokaklarda biraz ge- zinip, sonra beraberce güneşin batışını seyrettik. Sabrina bana eski bir kitap satın almıştı, ben de ona aynı dükkândan aldığım eski İstanbul'a ait bir gravürü armağan ettim.

Dora'ya anlatmayı unuttuğum uzaktaki sevgili kenti an- lattım ona; denize açılan yokuşlu sokakları, eski evleri, dara- cık sokaklarla bölünmüş küçük alanları, çevrelerinde otların arasından yükselen mezar taşlarıyla dolu küçük bahçeleri olan türbeleri, kıyıdaki kahvehanelerin rengarenk gölgeliklerini dal- galandıran denizden esen rüzgârı, bitmeyecekmiş gibi gelen uzun yaz günlerini, sanki bir deniz kıyısında değil de bir pana- yır yerindeymişcesine gürültülü canlı ve renkli bir kalabalık- la dolu meydanları, birbirine karışan vapur ve sis düdüklerini. Böylece bir kez daha anımsadım düzayak olmayan bir kenti ve onun güzün ıslak sokaklarını; ama bütün görüntüler giderek serinleyen bir havada solgun ve titrek.

Sabrina beni gemiye kadar geçirmek istediğini söyledi. Büylesi ikimizi de üzecekti ama karşı çıkamadım.

İstanbul uzaktan göründüğünde, yine bir geminin güver- tesinde olduğumu düşündüm ve garip bir duyguya sarsıldım. Gemi yavaşça kıyıya yanaşırken rihtımı dolduran kalabalı- ğa, el sallayanlara, sabah sisinin tülüyle örtülü kente hüznün- baktım. Beni bekleyen olmadığını biliyordum. Birbirini tanı-

mayan, ama birbirine benzer insanların kalabalık sokaklarda arasında karşılaştıkları büyük bir kent bu; herkesin bir kıyıdan başka bir kıyıya sürekli koştuğu, çoğu zaman bir kez rastladığınıza belki bir daha rastlayamayacağınız yorgun yüzlerle dolup taşıyor, bilmediğiniz bir yüzü, tanıdığınız ve alıştığınız bir başkasına benzetmeniz işten bile değil. Öteki yolcuların arasında yavaş yavaş geminin merdivenlerinden aşağıya inerken, o garip duygunun nedenini sezer gibi oldum. Her şeye yeniden başlamanın buruk tadıydı bu. İşte yine gençliğimde gördüğüm o gizemsel geminin bağlı olduğu rihtimdaydım. Bir anlamda düşsel ilk yolculuğumun başladığı rihtım, –nasıl unuturdum o ışıklarla süslenmiş gemiyi– hep aynı kalmıştı, hiç değişmemiştir. Yeorgios haklıydı, geleceği bilemezdi ve nasıl yaşarsak yaşayalım sonuçta değişen bir şey olmuyordu. Belki de sevmem olasılığı bulunan *Düş Kadın* burada, bu kentteydi.

Sonsuz sayıda değişik yaşam, ama sanırım yeniden başlamak önemli, diye düşündüm rihtıma ilk adımı attığım zaman. Sanki aradan çok, ama çok uzun bir zaman geçmişti, kendimi daha önce hiç görmediği bir kenti ziyarete gelmiş bir yabancı gibi duyumsadım. Çoktanız unuttuğum nice duyguları taşıyordu yüzüme çarpan ılık rüzgâr.

Sabrina'ya anlatırken, ay ışığında insanlarla dolup taşıyan deniz kıyısındaki kahvelerin anısı canlıydı belleğimde, üstelik gece yarısı melteminin dalgalandırdığı çizgili gölgeliklerini bile anımsıyordu. Oysa İstanbul'a döndüğümde bunların hiç birini Sabrina'ya anlattığım gibi bulamadım. Dostlarımın çoğu ortadan kaybolmuştu, havalar soğumuştu, kahvehaneler bomboştu. İnsanı yoran bir devinimi vardı kentin, neredeyse bana göre tümüyle amaçsız koştururan bir kalabalık. Ege adalarının o ıssız güzelliği, bana İstanbul'un taşit kalabalığını ve bütün bu gereksiz koşturmayı neredeyse tümüyle unutturmuştu. Yine de Siren'e o kıyı kahvehanelerinden birinde rastladım. Çenesini avuçlarına dayamıştı, masada sayfaları açık bir dergi vardı ama Siren, yüzünde biraz çarpık, biraz da düşünceli denebilecek bir gülümsemeyle önündeki kahve fincanına bakarak oturuyordu. Beni görmesiyle, bir sevinç çığlığı atarak ayağa fırlaması bir oldu, coşkuyla kucaklaştı. Üzüntüsünün nedenini sormadım,

oldukça açıktı, yeni birisine âşık olmuştu. Bu nedenin ne olduğunu bilmek beni daha da üzüyordu. O çok sevdiğim açık yüreklliği neden bilmem artık bana acı veriyordu.

"Sonunda geri döndün demek," diyordu biraz da alayla, "döndün ve bizi eskisi gibi buldun. Eski köhne yaşamalarının dümen suyunda." Sonunda dikkatle yüzüme baktı, "her neyse, döndüğüne çok sevindim, seni özlemiştim," dedi gülümseyerek. "Sandığımdan da iyi görünüyorsun." Sonra yeniden sarıldı, sıcak ve içten bir kucaklamayı gerçekten de bu.

Bir kaç gün Siren'de konuk olarak kaldım. Bir akşam, "sen yalnız bir adamsın," dedi Siren. "İşte en çok, neden bilmeyorum, ama buna üzülüyorum.

"Bunu değiştirmek elimden gelmez."

"Anlasana Ercan, sana yardım etmeye çalışıyorum."

"Biliyorum Siren," dedim, kendime kaygılı bir görüntü vermeye çalışarak. "Bunu çok iyi biliyorum."

Evime döndüğümün ilk haftası bitmişti, uzun bir zamandır Atina'dan beklediğim haber en sonunda bana ulaştı. Nikos gazeteye bir faks göndermek yerine bana mektup yazmakla büyük bir incelik göstermişti.

"Sana nelerin olup bittiğini ve olayın nasıl geliştiğini anlatmaya çalışmıştım ama," diye yazıyordu Nikos, "o sıralarda kesintirebileceğin kimi nedenlerle açıklayamadığım başka isimler de vardı. Dora Patulidu'yu tutuklayamadılar. Polis onunla Mihalis Pagonis'in İtalya'ya geçtiğini sanıyor. Bu konuda onlara, eski den Mihalis'in sevgilisi olan Sabrina Romano adlı İtalyan bir kadın gazeteci yardımcı olmuş."

Ne diyeyim, sanırım Sabrina o bana özgü kararsızlığı ve edilgenliği göstermemişi.

Ebru'yu uzun bir süredir görmemiştim. Kimi zaman hiç beklememişim bir anda onu anımsiyordum. Acaba onu bir daha görebilecek miydim? Açıklanması zor kaygılar ve yarı biçimlenmiş arzular ruhumu kemirip duruyordu.

Ebru'nun nerede olduğunu Elvan'ın bilebileceğini düşünüp ve apartmanına gittim. Elvan'ın oturduğu ikinci kata çıktım. Bir süre kapıda durup içeriyi dinledim, ama tek bir ses bile yoktu. Kapıyı çaldığımda birden açıldı, karşısında yabancı birisi

duruyordu. Elvan başka bir eve taşınmıştı ve yeni kiracı nereye taşıdığını bilmediğini söyledi.

Bir akşam üstü telefonum çalışıyordu. Hemen koşup açtım.

“Alo, ben Ercan Seyman.”

“Merhaba Ercan,” dedi karşısındaki ses, “ben Uğur.”

“Merhaba, sesini duyduğuma sevindim.”

“Demek sonunda yuvaya döndün ha?”

“İzimi nasıl buldun?”

“Boşver şimdi bunu. Eski günlerdeki gibi sıkı bir geceye ne dersin?”

Sözleşip telefonu kapadık. Uğur neredeyse hiç değişmemişti, giyimi bile aynıydı, giysileri birazcık daha eskimişti, işte hepsi bu. Oysa bana hiçbir şey eskisi gibi görünmüyordu, barlar yavandı ve içimde durmaksızın büyüyen bir boşluk vardı.

İzini bulmaktan umudumu kestigim bir akşam, bir açık hava konserinde Elvan'la karşılaştım. Ne yazık ki uzun bir süredir Ebru'dan haber alamamıştı, ama güneyde bir kasabaya yerleştiğini duymuştı.

“Beş ay öncesine deEGIN, diyeceğim son zamanlarda onu neredeyse hiç görmemiştim,” diye başladı sözlerine Elvan. “Biliyor musun, hoşlandığı erkeklerin hepsinin,” dedi, biraz da kederle, “onulmaz bir fiyasko olduğunu sonunda anladı.” Belki daha anlatacakları vardı, ama arkadaşları sabırsızlanıyordu.

“Beni bağışla, onları daha fazla bekletmeyeyim,” dedi Elvan ayrılırken. “Bir gün daha uzun konuşuruz. Bu çok ayaküstü oldu.”

Benim dışında yaşam hep aynı sürüyor gibi görünüyordu. Değişen hiçbir şey olmamıştı. Bana gelince, arasında eski günleri anımsıyor, sonunda başladığım noktaya dönüşle biten, adalar denizindeki o garip ve uzun yolculuğu düşünüyordum. Bu yolculuk ve deneyim, sanırım beni sandığımdan çok daha fazla olgunlaştırılmıştı.

Bir akşam, Ebru'yla birlikte bir zamanlar sık sık yemek yedigimiz, *Düş Gemi*'nin o şaşırtıcı geçişini gördüğüm, Boğaz'ın kıyısındaki lokale gittim. Neredeyse hemen hiç değişimmemiştir. Bu beni son derece heyecanlandırdı. Ebru bana yine orada, karşısındaki masada, çok yakınmadaymış gibi geldi. Bitik bir durumda eve döndüm, yorgun çok yorgundum.

Böylece aylar geçti. Birbirine benzeyen tekdüze günler. Siren beni bir akşam arabalı vapurla yapılacak bir geziye çağrırdı. Her yıl aynı günde yapılıyordu bu gezi ve o akşam denizin ortasında maskeli bir balo verilecekti.

Siren, böyle bir gemi yolculuğunun eğlenceli olacağını söyledi, en azından benim için bir değişiklik olacaktı. İçkilerimizi aldık ama geldiğimizde arabalı vapur rihtimden ayrılmak üzereydı.

Rihtimin kıyısında, gemiyle birlikte yavaş yavaş uzaklaşan müzik seslerini dinleyerek hemen hiç konuşmadan bir süre oturduk, ikimiz de üzüntülüydük. Arabalı vapur kıyımı izleyerek Boğaz'ın bir ucuna kadar gidip yeniden geriye dönecekti. Güneş henüz batmamıştı. Alabama atladım, Siren arabayı dikkatli kullanmam konusunda beni uyardı. Boğaz yoluna girdiğimizde sanırım gemi daha Beşiktaş önlerine gelmemiştir.

Boğaz'ın kıyısındaki barlardan birinde içtiğim sert bir iki kadeh içkiden sonra midemi yakıp beynime yükselen ateş gibi bir sarhoşluk duydum. Oradan çıktıktan sonra Rumelihisarı'nda kıyıda oturduk ve daha önce aldığımız bütün içkileri içtik. Önümüzden deniz akıyor, köprünün ışıkları önümüzdeki suyu aydınlatıyordu. Bu arada iyice sarhoş oldum. Birden onu gördüm, *Düş Gemi*'yi, yaklaşıyordu. Vakit gece yarısını geçiyor olmaliydi. Tuhaf bir gemiydi, yelkenleri parça parça, ya da bunlar yelken değil de birtakım renkli bayraklardı, ama akıntıının da etkisiyle çok hızlı gidiyordu.

"Hayır," dedi Siren, sesi çok uzaktan gelir gibi idi, *Düş Gemi* değil bu, üstelik daha önce anlattığın gemiye benzemiyor, yelkenleri de yok, arabalı vapur bu, dönüş yolunda, geliyor."

Boğazdan geçen sayısız gemi görmüştüm; kimi gemiler

Ege kıyılarını izleyerek daha aşağılara, Girit ve Kuzey Afrika'ya doğru inerler, kimileriyse Kırım ya da Varna'ya gitmek için kuzeye geçerler. Bu gemi onlardan biri değildi, değişik ve gizemseldi. Siren'in adına üzüldüm, birçokları gibi o da gemiyi olduğu gibi göremiyordu.

"*Düş Gemi bu!*" diye bağırdım. "Ölüm Gemisi, belki Deliler Gemisi, artık her ne boksa, yillardır peşinde olduğum gemi bu."

Gemiden çıldırtıcı müzik sesleri geliyordu, o denli yakından geçiyordu ki, güvertede dans edenlerin yüzlerini görebiliyordum, maskesiz olanları tanıdım bile.

Sonrası oldukça karışık. Arabaya bindim, motoru nasıl çalıştırıldım, ne zaman yola çıktım, bilmiyorum. Siren yanında oturuyor, beni vazgeçirmeye çalışıyordu. Boğaz yolunda uçarcasına gidiyorduk, yol neredeyse boştu. Arabayı çok hızlı sürüyor olmalıydım, az daha sağda yürüyen birisini ezecektim. Hisar'ın köşesinde ters yola girdiğimi söyledi. Gemi solumdaydı, ben yalnızca gemiyi görüyordum, *Düş Gemi*'yi, bu kez yok olmasına, yeniden yitmesine göz yummayacaktım, bu benim son şansimdi.

Karşidan gelen arabayı çok geç gördüm.

"Dikkat et!" diye bağırdı Siren, "arabaya dikkat!"

Direksiyonu sola kırdım. Araba kaldırıma çarparak havalandı, bana çok uzun gelen birkaç saniye sonra denizin hemen kıyısında ne olduğunu bilmemişim bir şeye çarparak durdu.

"Nasilsın?" diye sordum Siren'e, iyiydi, ağlıyordu, yavaşça kapıyı açtım. Gemi yaklaşıyordu, *Düş Gemi*, çok yakınındaydı şimdi, karanlık deniz giderek aydınlanıyordu.

Üzerimde yazlık giysiler vardı ama palto da olsa ayrımsamazdım, sanki bedenim yoktu, bir ruhtum ben, ama bir şey uçmama engel oluyordu. Sevinçle ağlıyordum, hey *Deliler Gemisi*, beni de alın yanınıza, acımı dindirin. Ah bana öyle geliyordu ki orada olsam, onların yanında, zaman orada duracaktı, kıyının yanı başımdan akıp geçtiğini görecektim.

Küpeşteye dayanmış birkaç kişi beni ayrımsamıştı. Haykırışımı duyup duymadıklarını bilmiyorum ama heyecanla el salladılar.

Sanki karanlık bir gökyüzüne doğru uçar gibi kendimi denize attım ama sırtımda bir yük, ne olduğunu bilmiyorum, ne bir çarmıhta bu, ne de palto, belki yalnızca bedenimdi ve sonra serin mi serin bir karardığa doğru yavaşça battım.

Denizle boğuşurken yanlış yaşanmış bir hayatın yıkıntıları geçiyordu gözümün önünden. Bütün bu görüntüler, gözümün önünden öylesine hızlı bir biçimde geçiyordu ki, benim yaşamama mı, yoksa bir yabancının yaşamına mı ilişkindi, bilemiyordum.

Bilincimin son sözünü söylemesi için sanki bedenim karanlık sulara direniyordu. Tahtaları çürümüş bir gemiye razıydım, dalgaların arasında arada bir gördüğüm kentin ışıkları hızla uzaklaşıp siliniyordu. Sonra yüzüme çarpan karanlık ve tuhaf bir şekilde beyaz köpüklü dalgaların arasında gizemsel geminin o ezici siluetini gördüm.

Beni denizden yukarıya gemiye doğru çektiler. Yanağıma doğru bir el uzandı, baktım Siren'in eliydi bu, ne garip ben onun kıyıda kaldığını sanıydum.

İriyari, sakallı bir adam bana doğru yaklaştı. Bir an gözlerime inanamadım, Yeorgios'tu bu.

"Santorini'den ne zaman geldiniz?" diye sordum. "Geldiğinizden niye haberim olmadı. Nerede kalyorsunuz?"

"Şimdi bırakalım bunları," dedi Yeorgios, "hemen geriye doneceğim ben. Buraya size yardım etmek için geldim." Sonra üzerime doğru eğildi, çünkü hâlâ yerde yatiyordum. "Söyler misiniz, ne ariyorsunuz?" diye sordu.

"Düşlerimi," diye yanıtladım, "*Düş Kadın ve Düş Gemi'yi*."

Arkamızda, denizin ötesinde uzanan kentin ışıklarını göstererek, "ama niçin? Aradığınız belki de orada," dedi. "Şunu sakın unutmayın. Orada sevdığınız bir insan varsa bu kaçmak istediğiniz kent sizin için düssel bir dünyaya kolaylıkla dönüsebilir."

"Boyle bir insan var mı, bilemiyorum," dedim.

"Bir de beyaz boyalı bir geminin peşindesiniz öyle mi?" diyeye sordu.

"Evet," diye yanıtladım, "bir suç mu bu?"

Eliyle güverteyi, denizi ve uzak yıldızları gösterdi.

"Demek ölümsüzlüğün peşindesiniz. Hayır, asla bir suç sayılmaz bu. İşte sonunda o aradığınız gemiyle yolculuk yapıyorsunuz," dedi güllererek.

Güvertenin kenarında yanında ayakta Siren dikiliyor, bense yerde oturup kendimi toplamaya çalışıyordum, hafifçe başım dönüyordu. Sonra küpeşteye tutunup yavaşça doğruldum, birden ne oldu bilmiyorum, bu ağır yaz akşamında geminin hafif ıslak ahşap kokan güverteyi bir anda maskeli cambazlar, piyerolar, dans eden kral ve kraliçelerle, bir karnavalda olduğu gibi ölüm kılığındaki insanlar ve soytarilarla doluverdi; sanki uzun bir süredir benim ayağa kalkmamı bekliyorlarmış gibi. Bu görüntü bana Boğaz'da arabalı vapurlarla yapılan maske-li baloları anımsattı ama o eğlenceli ortam yoktu ve ortada soğuk, gizemli bir hava esiyordu. Cadilar ve büyütüler ayakları yere dejmiyormuşçasına, hafifçe yana yatık şapkalarıyla fırıl fırıl döndüler. Yıldızlarla süslü bu uzun koni şapkaları, çok eskiden gittiğim sabaha degen açık bir barın, adı *Şeytanın Cenneti* olan bir yerin kalın perdeleri gibi karanlık gökyüzünün sanki küçük bir benzeriydi.

"Yalvarırım beni dinleyin," diye haykırdım, kimsenin susmayacağını düşünerek, çunkü kalabalığın bağıriş çağrıları ürkütücü bir biçimde güvertede yankılanıyordu.

Neler söylediğimi, ne kadar konuştuğumu tam anımsıyorum, boğulmaktan güçlükle kurtulmuştum, bu kalabalığa sesimi duyurmak için gösterdiğim çaba sesimi boğuklaştıryor, içimdeki aşağılanılmışlık duygusu giderek daha da artıyordu. Ne biçim bir gemiydi bu, tümüyle çıldırmış bu yükünü nereden almıştı acaba?

Yeorgios çevreye emirler yağıdıyordu:

"Siz hazır misiniz? Yukseltiyi getirin, şöyle bu tarafa doğru."

Dört adam köşelerinden tutup beyaz bir kumaşla kaplanmış yükseltiyi güertenin ortasına yerleştirdiler.

Kaptan köşkü yönünde, bir toplantı salonunda olduğu gibi birkaç sıra sandalye yerleştirilmişti.

"Herkes burada mı?" diye bağırdı Yeorgios. "Hepiniz hazır olmadan önce başlamayacağımı bilin lütfen."

"Ebru yok," dedi bir kadın, ince bir sesle.

"Gidip getirin onu," dedi birisi, doktor kıyafetindeydi ama gerçek bir doktor muydu, bilmiyorum. Gerçek bir doktorsa bennimle ilgilenmesi gerekiirdi, midemdeki bulantı henüz geçmemiştir.

"Kamarasında hazırlanıyor olmalı."

Bu sesin sahibini anımsayamadım, kimbilir belki hiç karşılaşmamıştık. "Sizi tanıyamadım," dedim. "Anladığım kadarıyla Ebru'yu tanıyor olmalısınız."

"Hayır, ne onunla ne de sizinle hiç tanışmadık," dedi. "Adım Pavlos Laiou, Girit Üniversitesi'nde Fizik Fakültesi başkanıydim."

"Şimdi anımsadım," dedim, "siz o saldırıda yaşamınızı yitirmemiş miydiniz?" Profesör Pavlos'un verdiği yanıtı duyamadım, çünkü dans eden bir kalabalıkla hızla yanıldan uzaklaşmıştı.

Bu arada, "bulun onu, burada bulunmak zorunda Ebru," diyeye yineleyip duruyordu Yeorgios. "O gelmeden önce başlamam."

"Ben onu şimdi bulurum," dedi Eva.

"Beni de bekle," diye seslendi arkasından Profesör Dimitris Sinodinu, olduğundan yaşlı ve yorgun görünüyordu. Belki bilimsel kuşançılık dediği şey onu zamanından önce yıpratmıştı.

Yeorgios tanıymadığım birkaç kişiyle konuştu:

"Sevgili eleştirmenimiz nerede? Biraz önce kaptan köşkü'nün merdivenlerinde rastlamıştım."

Birisini Ebru'nun kısa bir süre sonra geleceğini söyledi.

"Diğerleri hazır mı? Gerekirse makine dairesine bile bakın. Kıyıda köşede kimse kalmاسın."

Bu arada Siren yanında bir doktorla geldi. Yakından görünce doktoru tanıdım, gençliğimde geçirdiğim bir bunalım sırasında bana yardımcı olan doktoru bu.

"Ben sizin öldüğünüzü sanıyordu," dedim, oysa saçmayıdı bu, üstelik o yıllardaki görüntüsüyle adamcağız sapasağlam karşısında duruyordu.

"Tipik bir sarhoşluk," dedi doktor ve avucumu ilaçlarla doldurdu.

"İlaç istemiyorum," dedim. "Hem artık bu konudaki anlaşlıklar tümüyle değişti."

Doktor kahkahalarla güldü; ona baktım ve kısa bir an hastasından daha deli olan bir doktorla konuşduğum kuşkusuna kapıldım.

Genç bir adam gelerek Yeorgios'un kulağına eğildi. Yeorgios hiddetlenmişti. "Ne yapalım o zaman?" diye sordu adam.

"Mızrağının olması şart değil, öylece gelsin," diye yanıtladı Yeorgios.

Kimden söz ettiğini birazdan anladım. Daha doğrusu her kimse Don Quijote kılığına girmişi. Yitirdiği mızrağı sonradan bulmuş olmalıydı, çünkü elinde uzun bir şövalye mızrağı tutuyordu.

Bir başkası ise Sancho Panza kılığındaydı ve şişman göbeğiyle oldukça komik bir görüntüsü vardı. Birden, tek bir kez görmüş olmama karşın onu tanıdım, Mihalis Pagonis'ti.

"Sizi tanımışım," dedim. "İnandığınız doğrular uğruna insanların öldürdünüz, buna ne hakkınızvardı? Şimdi belinize sardığınız kuşaklarla kendinize şişman süsü verip birtakım kılıklara girmeye utanmıyorum musunuz?"

Mihalis şaşırılmış gibi yüzüme baktı. "Siz o saldırının bir anlamı olduğunu mu sanıyorsunuz?" diye sordu.

"Bir anlamı olmalı," dedim.

"Hayır, hiçbir anlamı ve nedeni yoktu. Üstelik bunalım falan da geçirmiyordum," dedi.

Aklım karışmıştı ama başka bir şey soramadan Mihalis yanından ayrıldı.

Profesör Dimitris, başka bir kadınla birlikte döndü; orta yaşlı ve çekici bu kadını nereden tanıdığını anımsayamadım. İkisi de yavaşça Yeorgios'a yaklaştılar; içlerinden biri:

"Eva size kızgın. Asıl yargılanması gereken o diye bağırlıyor," dedi.

Yeorgios, "ben onu şimdi yatıştırırım," diyerek aceleye uzaklaştı.

Eva'nın Yeorgios'a ne yüzden kızdığını anlayamamıştım. Onun yargılanmaya ilişkin sözleriyle kendi durumum arasında bir ilişki olabileceği ise hiç aklıma gelmemiştir. Benden ne istedikleri anlaşılmaz bir gizdi.

Yanımdakilere, "bu yargılanma da nereden çıktı?" diye

sordum. Birisi, "yalnızca bir suçlama," dedi, yüzünde sanki durumu yeteri kadar açıklamış gibi dingin bir anlatım vardı.

"Neden, ben ne yaptım ki?" diye sordum ama bu kez hiç kimse yanıtlamadı. Kendimi bütün konukların birbirini tanıdığı bir yerde istenmeyen bir yabancı gibi duyumsuyordum.

Bu sırada Ebru, yanında birkaç kişiyle geldi. Bana bir süre ağlamaklı bir yüze, kaygıyla bakan Ebru'nun beni tanıyınca sevindiğini anladım.

"Nerelerdeydin Ercan?" dedi. "Bütün gece geminin her yanında seni aradım."

Kollarıma atılmak istediler ama yanındakiler ona engel oldular. Onlardan kurtulmayı başardı. Ben de bambaşka bir heyecanla sarıldım ona.

Birden ne oldu bilmiyorum, kollarımın arasında yabancı bir kadın vardı, öfkeyle yüzüme baktı ve beni göğsünden sertçe itti. Ne yapacağımı şaşırmıştım, çevrem tanımadığım insanlarla sarılmıştı.

Koştum, tahta güvertenin acımasına hiç aldırmadan kendimi dizlerimin üstüne attım:

"Ebru, yalnızca seni sevmiştüm," dedim haykırarak. "Bir bilsen seni nasıl aradığımı, ne çok acı çektiğimi..."

Çabuk çabuk konuşuyor ve gürültüyle soluyordum, bu yüzden çevremde olup bitenin ayrıminı çok sonra varabildim.

Karşimdaki kadın hafif bir sesle konuştu, öylesine hafif ki söylediğι şeyleri güçlükle iştebildim.

"Ben Ebru değilim," diyordu bir yandan maskesini çıkarırken. Peki ama öyleyse kimdi, hangi *Düş Kadın*?

Kadın yanındakilere dönerek, "sarhoş bu adam," diye homurdandı.

"Hayır değilim," diye bağırdım.

"Evet, bal gibi sarhoş," dedi bir başka kadın, güneyde tanıdığımız, Ebru'nun arkadaşı olan ve küçük bir barda şarkısı söyleyen kadındı bu. Orta parmağını yüzüme doğru sallarak," bu adam hep sarhoştur," dedi. "Güneyde onu yine böyle görmüştüm. O gece Ebru'nun adresini ve telefonunu vermemeye karşın aramadı. Şimdi utanmadan Ebru'yu sevdığını söylüyor."

"Onu aramıştım," diye bağırdım. Sesim öylesine zayıf çıktı

ki düşmemem için kolumnan tutmaya çalışan Siren'in bile duyduğundan kuşkuluyum.

Çevredeki gürültü yetmezmiş gibi birden çanların delicesine çaldığını duydum. Kalabalıkta çoğu kişide bu çanlardan vardı. Gemi düdügüyle bu acımasız velveleye eşlik ediyordu. Değişik giysili insanlar çevremde bir çember oluşturmuştu: metal giysili şövalyeler, siyah giysileriyle keşşler ve rahibeler. Sonra kanatlarının örselenmemesi için sakınarak yürüyen melekler.

Aynı anda güvertenin yanlarında asılı filikaların içinden piyerolar, evet bir sürü piyero ayağa fırlamıştı, hepsi de maske-lerini çıkarmış isimlerini haykıryordu.

Sonra çevremde başka kadınların geniş bir daire oluşturduğunu gördüm. Çevremi saran bu kadınları hiç anımsamıyorum. Ellerinde kocaman kâğıt fenerler taşıyan, renkli pelerinli, uzun, beyaz giysili kadınlar. İçlerinde birisi var ki unuttuğumu söyleyemem, belli ki belleğimde bana acı veren bir anısı var, yeşil gözlerini hiç kirpmadan yüzüme dikmiş ve bekliyor, ben de onun konuşmaya başlamasını bekliyorum.

Arkamı döndüğümde genç bir adamın geminin merdivenlerinden aşağıya bizim bulunduğu güverteye indiğini ayırmadım; hava sıcak olmasına karşın kalın bir palto giymişti ve uzun boyundan ötürü kamburunu çıkararak yürüyordu. Bu garip yürüyüşlü adam yaklaştıkça, paltosunun yakasında kırmızı bir karanfilin takılı olduğunu ve dudaklarının alaycı bir gülümseyişle yayıldığını gördüm. Kalabalık iki yana açılarak yol vermiş, ortağı neredeyse bir sessizlik kaplamıştı; yalnızca makinelerin uzaktan gelen tekdüze mırıldışı ve dalgaların şapırtısı. Aramızda birkaç adım kalınca genç adam durdu, dikkatle yüzüme baktı.

Kalabalığın konuşmamı beklediğini anlamıştim, kendimi kapana kışılmış gibi duyuyordum.

"Siz de kimsiniz?" diye sordum.

"Bu hiç önemli değil, zaten sizinle daha önce hiç karşılaşmadık," diye yanıtladı beni.

Bir süre sustuktan sonra konuşmasını sürdürdü. "Şu sıralarda benim için çok önemli bir yazarın yaşam öyküsü üzerinden

de çalışıyorum. Bu yazarla da hiç tanışmadınız ama onun tam da size benzer bir roman kişi yarattığını söyleyebilirim."

Çok öfkelenmiştim.

"Ben bir roman kişi değilim, yaşayan bir insanım," diye bağırdım.

Kalabalık büyük bir neşeyle güldü.

"Lütfen sinirlenmeyin, sanırım beni yanlış anladınız," dedi adam. "Ben roman kahramanı olduğunuzu söylemedim, yalnızca size benzeyen bir roman kahramanından söz ettim. Nasıl yaşıyor olduğunuz ya da ne olduğunuz kimseyi ilgilendirmez. Oysa sizin yazmayı düşündüğünüz herneyse işte onu bu söz konusu yazar başarmıştı. Siz yazarların insanların üzerine attıkları, o saçma sapan inançlardan örülümsüz örtüyü kaldırmalarının zamanı geldi."

Son derece şaşırılmıştım, adam sanki aklımdan geçenleri anlamıştı. Onlarla ilgili yazmak istediklerimi henüz bitirmiş değildim, diğer yandan yazdiğim kimi bölümleri nasıl okumuş olabileceklerini anlayamamıştım. Her şeye karşın kendimi sonuna değin savunmaya hazırladım. Yaşananlardan önemli bulduklarımı öne çıkarmakla, renklendirmekle ve süslemekle suçlanıyordu. Kullandığım malzemeyi, yani sözcüklerin oluşturduğu imgeleri, bir başkasına vermem olanaklı olsaydı, onun da bundan tümüyle değişik bir öykü çıkaracağı çok açıktı.

"Yazdıklarımın hepsi uydurma, bununla gurur duyuyorum," diye bağırdım.

Kalabalık kahkahalarla güldü. Yüzlerini teker teker inceledim, gülüşlerinde ölüme özgü bir şeyler vardı.

"İyi ama bir düş geminin varlığına inandınız, böyle bir gemiyi yazmaya kalkışınız, üstelik bununla da yetinmediiniz, onu bulmaya çalışınız," dedi adam.

Aciyla düşündüm, söylediğleri doğruydu. Bir gece Ebru'ya anlattığım, yazmak istediğim o gemiyi, o ölüm imgesini bir türlü yazamamıştm. Çevreme baktığında gördüğüm her şey yazmak istediklerime o denli uyuyordu ki. Maskeli insanlar, krallar, kraliçeler, fahişeler, ölüler, hamile rahibeler, kedi başlı kuşlar, her türden böcekler, şovalye eskileri, tanıdığım bütün insanlar, bütün dostlarım, hemen herkes buradaydı. Bir sürü

de piyero vardı, hangisi Siren'di bu piyeroların, hangisi Ebru, yoksa *Düş Kadın*'nın kendisine seçtiği yeni imge bu muydu, artık bir piyero olarak mı çıkacaktı karşıma. Belki de gerçek yüzlerini gizleyen bütün bu parlak maskeler, beni aldatıp kaçınılmaz bir ölümün kucağına çekmek isteyen, acımasız kışkırtıcılardan başka bir şey değildi. O zaman kendimi sonuna dek savunmam gerekiyordu.

"Yazdıklarımda," diye haykırdım, "sevdiğim kadınları söz-cüklerin elverdiği ölçüde çizmeye çalıştım ama olması gereken canlılığı verememiş, giderek kimi kadınları unutmuş olabilirim. Bunun için *Düş Kadın* kavramını geliştirdim ve romanda özel bir yer verdim bu kavrama. Sevdiğim her kadından bir iz bulunsun istedim. Sonuç olarak yapıntı bir imgedir *Düş Kadın*."

Bunun üzerine başından beri hiç konuşmamış olan yeşil gözlü kadın bana doğru ilerledi. Rüzgârda uçuşan renkli pele-rini şaşırtıcıydı; bana kuyruklarını açan tavusları anımsatıyordu.

"Yalan söylüyorsun," diye bağırdı. "Benden hiçbir iz yok bu sözünü ettiğin *Düş Kadın*'da. Çarpitilmiş bir yalana dönüşürdün sen o imgeyi."

"Ama sizi tanımıyorum."

Kadın öfkeyle yüzünü kaplayan boyaları sildi ve bana biraz daha yaklaştı. Dikkatle baktım, gerçekten de güzel bir kadındı ama yine anımsayamamamıştim. Kadın bunun üzerine ne zaman ve nerede tanıştığımızı söyledi. İşte o zaman anımsadım. Başka şeyler de anımsadım. O zamanlar, kısa bir an için de olsa bu kadınla sevişmeyi aklımdan geçirdiğimi söylesem, hiç kuşku yok, çevremdekilerin öfkesi daha da artacaktı.

Oysa kadın gülerek, "o zaman benden hoşlandığınızı biliyorum ama *Düş Kadın*'da kendimden en küçük bir iz bulamadım, dedi. Üzerindeki giysi incecikti, doğrusu bu da beni hedeflendiriyordu.

"Sizden, hepinizden, yakın dostlarından beni bağışlamayı diliyorum. Sizlerin yazılınları niye bu denli umursadığınızı doğrusu anlayamıyorum."

Uzun boylu adam öne doğru bir adım daha atarak; "böyle bir bağışlama için çok geç," dedi.

"Benden ne istiyorsunuz?" diye sordum.

"Sabırlı olun," dedi adam. "Her şeyi anlatacağız. Bir bilseniz artık o denli çok zamanımız var ki acele etmemize hiç gerek yok. Bu olañağı size son kez tanıldığımızı sakın aklinızdan çıkarmayın."

Bunu söylediğten sonra gerçekten de hiç acelesi yokmuş gibi güvertenin kıyısındaki hasır bir koltuğa oturdu. Kısa süren bir sessizlik oldu, neredeyse dalgaların ve rüzgârin sesinden başka tek bir ses yoktu. Beni niçin yargılamak istediklerini sormak için kalabalığa doğru birkaç adım attım. Kalabalık iki yana açılarak güvertenin ortasını boşalttı. Üst güverteinden aşağıya büyük bir perdenin sallandırıldığını gördüm. Çarpıcı renklerle boyanmış bu perdenin önünde genç kızlardan oluşan bir koro; yüzlerine sanki kıyıdan yansıyan soluk bir ışık vuruyor, ince beyaz giysileri havalandıran hafif rüzgârin esisiyle sanki sesleri de bir yükselp bir alçalıyordu. Şarkısını bitiren koro perdenin önünden çekildi. Görevli olduğunu sandığım iki kişi, renkli perdeyi yanlarından çekerek iki yana açtı. Şimdi ortaya beyaz bir perde çıkmıştı ve buraya yansıyan görüntüler giderek netleşiyordu.

Önce dik bir kayalık göründü. Beyaz elbiseler içinde bir kadın tepeden aşağıya doğru iniyordu. Yaklaştıkça Eva'yı tanıdım. Sonra perdeye koskocaman bir yüz yansdı. Korku ve öfke karışımı bir anlatımı vardı bu yüzün; kendi yüzümü tanımağa güçlük çektim.

Görüntü birden kesildi ve bir adam kulağıma doğru eğilerek, "İşte gerçek bir sanat ürünü, kısa ama olağanüstü güzel," diye fısıldadı. Leonidas Seretis'di bu adam, Eva burada olduğuna göre onun da olmasında şaşılacak bir yan yoktu. Leonidas'a bir yanıt vermemeyi yeğledim.

Adını bilmediğim genç adama dönerek, "bu yargılamanın öğrendiğim," diyerek konuşmaya başladım ama adam bir el işaretimiyle susturdu beni. "Yargılama henüz başlamadı," dedi.

"Söylemek istediğim yazıyla varılabilecek ölümsüzlüğün alçakgönüllü olması gerektiği," diyerek onu umursamadan sürdürdüm konuşmamı. "Size bu yaşadığımız geceyi, bütün bu konuştuklarımıza da yazmak istediğimi söylemek istiyorum.

Bu düş ve ölüm gemisini de yazacağım. Bütün bu anılardan ve çılginca izlenimlerden yepyeni bir biçim yaratacağım. Umarım bir başkası da, çok sonraları, bizi, biz ölümlüleri yenibaştan yazar, bize ölümsüzlük ve yeni bir yaşam bağışlar."

Bu dokunaklı konuşmayı bitirdiğim zaman uzun süren bir sessizlik oldu. Gemi kıyıya çok yakın akip gidiyor, kıyıda hâlâ açık olan gazinolardan müzik sesleri geliyordu. Arkalardan bir yerden alaycı bir ses duydum.

"Ne yapalım biz, kâğıt üzerindeki ölümsüzlüğü," diyordu. "Ölümsüzlükmüş, böyle bir şey yok, düzensizlik artıyor, işte hepsi bu."

Söylediklerinin anlamını kavramaya çalıştım. Oysa zihnim bellî bir düşünçeye yoğunlaştırmam olanaksızdı. Yalnızca birkaç kez, "düzensizlik artıyor," diye yineledim kendi kendime.

Bir başkası da, "senin sandığın gibi bir gemi yok, sen düş görüyorsun," diye bağırdı.

Çileden çıkmıştim, "bu çılgin kayak nereye taşiyor beni?" diye haykırdım, anlaman bittiği, şîirsel ve uzak sözlerin başladığı yeni bir dörtyol ağzının sonsuzluğunu duyarak.

Kalabalık hep birden korkunç bir gürültü çıkararak kahkahalarla güldü. Parlak bir sahnede boş sözler eden bir deli. Bu sahnenin uzak ve gölgeli köşesinde Yeorgios bir masaya oturmuş, neredeyse üzüntülü diyebileceğim bir yüzle beni izliyor. Acinası bir başoyuncunun geriye kalan tek seyircisi.

Yeorgios oturduğu yerden kalktı, ağır ağır yürüyerek yükseltinin bulunduğu yere geldi. Konuşmaya başladığında herkes sustu. Bir anda sanki bir ırmak gibi akip giden sözcüklere boğdu çevreyi. Söylediğinin içeriği değişti önemli olan, sözcüklerin devinimi, yaşadığımız o ana uygun gelen dizilişiydi. Çılginca bir konuşma olmuştı bu ve sanırım çok da başarılıydı, çünkü sık sık coşkulu alkışlar yükseliyordu güvertedeki kalabalıktan. Sonunda haykırışlar arasında bitirdi konuşmasını. Söylediklerinin tek bir sözcüğünü bile anlamış değildim, ama konuşma bittikten sonra kalabalık biraz daha yatışmış görünmüyordu.

Çingene kılığına bürünmüş bir kız havaya konfetiler fırlattı, birdenbire güverteye çok daha neşeli bir hava geldi. Kon-

fetiler rüzgârda renkli bulutlar gibi uçustular. Nereden geldiği belirsiz davul gümbürtüleriyle hemen herkes hep birden el çırpmaya başladı. Beyaza boyalı yüzleriyle hayaletleri andıran genç kızlar dans etmek üzere toplandı, ince beyaz giysileri içinde kalçaları gergindi. Kimi rüzgâr almayan yerlerde konfeti yığıntıları oluşmuştu, insanın ayağının altında yumuşak bir halı gibi uzanıyordu.

Sonra dans başladı ve beni neredeyse unuttular. Yeorgios, Eva'yla dans ediyordu. Mihalis, neredeyse çekerek Sabrina'yı dansa kaldırıldı. Bu garip sıçrayışları çok eski bir gravürde gördüğüm bir *Deliler Dansı*'nı anımsattı bana. *Deliliğe Övgü*'nün son bölümünde olduğu gibi, diye düşündüm. Oysa gerçekte, meslekleri ve konumlarını bilmediğim bu insanların durumu değişikti. Bu geminin yolcuları, yalnızca akıldışı olmakla yetinmiyor, taşkinlığı ve düzensizliği açıkça övüyorlardı. Tıpkı benim gibi, evet, tüpkı benim gibi.

Eski dostlarımın, sevdiğim kadınların belirsiz çizgileri, gölgeler içinde kalmış yüzler; yazar, eğitimci, sanatçı, şair, besteci; işte hepsi dayanışma içinde, karanlık deniz onları ilgilendirmiyor, ışıklı gemi hızla akıyor, kol kola girmiş coşkuyla dans ediyorlar; şuraya bakın, Uğur değil miydi o, yine ölesiye içmişti, utanmaz hergele, üzerindeki bol ceket ve gömlekle palayaçoya dönmüştü.

Geminin pruvasına çarpan dalgaların sesi müziğin sesine karışıyor, şenlik fişekleri gökyüzünde çiçekler gibi açılıp patlıyor, güverteden havalandan konfetiler, güçlü ışıklarla aydınlatılmış geminin bacaları arasında uçuşuyordu. Yadırgatıcı kılıklar içindeki, yüzleri boyalı bu düzensiz insan kalabalığına müzik bir tür uyum veriyordu. Kimi dansçular davul vuruşlarıyla hızla zıphıyor, sonra yererde yuvarlanıyordu. Ağırca da olsa, yürüyüş hızıyla yapılan bu dans sürüyordu, kendinden geçen dansçilar kendilerini güverteye atıp kıvrandıktan sonra birden ayağa fırlayıp ötekilere katılıyordu. Bir yılanın devinimlerini anımsatan bu dansın kendiliğinden gelişen uyumuna göre kızların ellerine ve ayaklarına bağlı ufacık çanların sesleri duyuluyordu.

Hemen yanı başımızda akıp giden kıyı boyunca, ışıklı odalarında oturan, lokantalarda yemek yiyan insanlar olduğunu

görüyordum. Biraz ötelerinden geçen ölümün soğuk yüzünün ayrılmışlığında deşilmiş gibi davranışları, sanki bu gemi hiçbir şey çağrılmamıştı onlara, ne türkütücü bir huzursuzluğu, ne de kaosun sessiz devinimini. Oysa düşsel gemi, bütün arzuların yerine getirildiğini bilerek, o zamana dek tanadığım bütün insanları taşıyarak, bu ölümsüz anının bir kez daha yaşanamaya çağının bilincinde hızlanıyor ve yoluna devam ediyordu.

Bir ara Siren'in üzerine eğildiğini gördüm. Sesi çok uzaklardan gelir gibi idi, başka seslere ve uğultulara karışıyordu. Artık eğlenti sonuna yaklaşmış olmaliydi, hemen bütün ışıklar usulca söndü. Şimdi yeniden başım dönmeye başlamıştı, Siren'e ışıkları niye söndürdüklerini sordum. Siren elini alnına koydu, ateş gibi yanın yüzümde serin elinin yavaşça gezindiğini duyuyordum. Akıldığının yeni bir deneyi bu, diye düşündüm, dişimi sıkıp dayanmaliydim, sonunda her şey düzeyecekti.

Ne kadar zaman böyle kaldım bilmiyorum, yataktan fırlayıp kalkmak istedim. Başım dönüyordu, ayaklarımı yavaşça yataktan aşağıya sarkıttım, döşeme sanki kımıldar gibi idi. Siren hemen yanına gelerek, yataktan çıkmamamı, henüz iyileşmediğimi söyledi.

“Nasıl, ben bir karabasan mı gördüm?” diye sordum.

Bu soru saçmayıp, çünkü üzerimden çıkan giysiler hâlâ ıslaktı, yatağın yanındaki bir sandalyenin üzerinde duruyorlardı ve pantolonumun paçalarına konfetiler yapışmıştı.

“Senin gördüğün bir karabasan değildi,” dedi yavaşça ıslak giysilerime bakarak.

“Nasıl, neydi o zaman?”

“Yok, tümüyle bir karabasan değildi, denize atlayışın, gemi, kimi konuşmalar, bunlar gerçekten oldu. Bütün animsadıkların teknik olarak bir düşten geriye kalanları andırıyor. Gerisi senin kurguladığın kimi şeyler, düş gücünün ve uyuşturucunun bir oyunu.”

“Yani hasta bir düş gücünün ürünü müdü tübü bunlar?”

Bir yandan beni yeniden yatağa girmem konusunda zorlaştırmak konusunu sürdürdü.

“Sonuç olarak sana ilişkin, ruhsal varoluşuna ilişkin bir takım görüntüler, anlıyor musun?”

Anlıyor muydum? Kuşkusuz anlıyordum, *Düş Gemi* yoktu ve gerçek dışı şeylere inanan bir insan durumuna düşmüştüm. Böylece hemen her şey, bütün yaşadığımı sandıklarım, kuşku ve kaygıyla dolu anlaşılmaz bir boyut kazanmıştı. Gördüğümü ve konuştuğumu düşündüğüm bütün bu insanlar, düşgünü mün yarattığı bir *sarhoş gemi*'nin imgesel tayfalarıydı. Görevlerini tamamlamış, hemen hepsi sıkıcı yaşamlarına geri dönmüşlerdi ve geriye yalnızca deneyim kalmıştı. Sanki bir anda geçmişle şimdi ve gelecek yeni bir biçimde bütünleşmişti. Gündelik gerçekliğin, tutku, heves ve heyecan yaratmadı yetersiz olduğu açtı; böylece imgelem, bu dayanılmaz yaşamı süslemek görevini üzerine alıyor, düşsel bir dünya yaratıyordu. İnsana zayıflıklarının neler olduğunu öğreten böylesine bir yaşam deneyiminin sonunda hiç kimse değişmeden kalamazdı.

Gerçekliğinden kuşkuya düştüğümüz bir geçmiş vardı. Gi-derek soğuyan ve azalan bir arzunun yalnızca bir tasarımla ola-rak çizdiği bir gelecek de vardı. Oysa yaşadığımız anı durdur-mamız olanaksızdı ve *şimdi* sıradan bir sözcükten başka bir şey değildi, önemsenmesi gereken bir anlamı bile yoktu. Peki ama, yaşanan anın bile bir anlamı yoksa, geçmişten ya da gelecektenden söz etmenin anlamı ne olabilirdi. Geçip gitmesine göz yumdu-ğumuz öyle bir yaşanan an vardı ki anımsanan her şey hayif-lanmalar arasında silinip gidiyordu.

44

Yaşadığım o garip gemi serüveninden sonra uzun bir süre içkiden uzak durdum, aradan üç aya yakın bir zaman geçmişti. Uğur yine de arada bir arıyor, beni ayartmaya çalışıyordu. Bir öğleden sonra telefonum çaldı, neden bilmem Uğur'un aradığını düşünmüştüm, öylesine bir sezgi işte. Yanılmışım, arayan Ebru'ydu, kulaklarına inanamıyordum, bir yardım kurumu yararına verilen bir defileye katılmak için İstanbul'a geldiğini, bu arada beni de görmek istedğini söylüyordu. Telefonda se-sini duymak, böyle bir şeyi hiç beklemediğim için beni oldukça şaşırtmış, umulmadık bir anda gelip araması beni gerçekten

mutlu etmişti. Ayrıldığımız günden beri o denli değişik insanlarla tanışmış, öylesine şaşırtıcı şeyler yaşamıştım ki, Ebru'nun sesiyle neredeyse unutmak üzere olduğum çok gerilerde kalmış üzünlü bir dünyanın, içimde yeni baştan canlandığını ve kıpırdadığını duydum. Gözyaşları ve tartışmalar arasında, birbirimizi bir daha görmemeye karar verdigimizi neredeyse hemen hiç anımsamıyorum. Sanırım zaman hemen her şeyi unutturuyor.

Buluştugumuzda, ayrıldığımızdan beri neredeyse iki yıl geçmişti aradan, onu yeniden karşısında gördüğümde, bütün o eski tartışmalardan kesinlikle söz edilmedi. Bir şeyler içmek için, yakındaki bir kahveye gittik. Oldukça zayıflamış görünüyordu. Yavaşça uzanıp elini tuttum, uzun sayılabilcek bir süre boyunca, hemen hiç konuşmadan birbirimizin gözlerine bakanak öylece oturduk. Sevinçli ve oldukça şaşkındı, durmaksızın anlatıyor, heyecanını saklamaya hiç gerek görmüyordu. Yüzünde, parlayan gözlerine bakıyor, Ebru'nun kendine olan güvenini kazandığını görerek seviniyordum.

Arkadaşlarını anlatıyor, sonunda aradığı her şeyi bu yeni yaşamında bulduğunu söylüyordu. Gündeme yerleşmekle, bütün sorunlarını çözümlemiş oluyordu; üstelik güneşin ve deniziyle güney, onun için huzurlu bir yaşam sunacaktı.

Anlattıklarını dikkatle dinliyordum. Onu gördüğümde ne denli hoşnut olduğumu düşündüm, boynundaki renkli fuları, apansızın donmuş iki tane iri yağmur damlasına benzeyen küpeleriyle tipki eski günlerdeki gibiydi. Onu değişmiş ve çok güzel bulduğumu söyledi, belleğime üzünen anıların çokluğunca içten içe şşarak. Çok eskiden, üzüntü ve kayğıdan uzak, çığırınca seviştigimiz o güzeli ögle sonlarını anımsiyordum. O zamanlar bana neredeyse tutkuyla bağlanmıştı. Dalgın duruşuna bakılırsa o da benimle ilgili birtakım anıllara dalmış olmaliydi. Bu kısa görüşmemizde eski günleri anımsatmaktan özellikle kaçınmış, tek bir kez bile yakınmamıştı. Bir ara söylediğilleri beni oldukça şaşırtmıştı. Artık yükümlülük altına girmek istemediğini söyledi. Özgür kalmak istiyordu ve bu düşünce Ebru'nun ne denli değiştigini açıklıyordu.

"Böyle senden uzakta olduğum zaman, beni üzemediğin

“...için çok daha güzelleşiyorum,” dedi gülümseyerek, parıldayan iri gözleriyle bana bakıyordu. İşte o zaman, bitmeyen bunalımlarla dolu dönemi anımsadım, keşke hiç yaşanmasaydı diyebileceğim o günlerimizi anıştıran bu sözlerinin ince bir şaka olduğunu düşündüm. Belki o zamanlar aradığı adamın ben olduğumu düşünmüştü, çünkü onu anlıyordum ve seviyordum, sonuç olarak daha sürekli bir ilişki istiyordu, birlikte oturmayı, belki de evlenmemizi, ama ilişkimiz giderek yıpranmıştı. Beraberliğimiz bir çıkmaza girmişti, hemen her şeyin, ayrılmamızdan yana olduğu, olayların bizi böyle bir kopuş noktasına getirdiği anlaşılmıştı. Bütün o sonu gelmez tartışmalar ve anlaşmazlıklar bir yana, ondan nasıl hoşlandığımı şimdi daha iyi anlıyordum, sanırım Ebru da benden hoşlanıyordu.

Güneye, onu ziyarete gelmemi isteyip istemediğini, beni evinde konuk olarak kabul edip edemeyeceğini anlamaya çalıştım. Bu konudaki sorularımı, duruma bağlı, diye yanıtlamasında, insanı çileden çıkarılan bir bulanıklık vardı. Bir süre sonra, İstanbul'da yapması gereken yiğinla işi olduğunu, henüz kimi eski arkadaşını göremediğini ve bu yüzden gitmesi gerektiğini söyledi. Bana telefon numarasını verdi.

Ondan böyle hemen ayrılmak istemiyordum, aradan bunca zaman geçtikten sonra. Güneye dönmeden önce yeniden görüşüp görüşmeyeceğimi sordum ve ondan belirsizliklerle dolu bir yanıt aldım ama telefonumu bekleyecekti, birkaç gün daha burada olduğunu söyledi.

Bunca zamandan sonra kendisini görmekten duyduğum hoşnutluğu söylemek niyetiyle hemen ertesi gün akşam saat tam yedide telefon ettim, titrek ve üzünlü bir ses henüz eve dönmediğini bildirdi bana. ertesi gün aynı saatte onu yeniden aradım ve güneye döndüğünü öğrendim.

Aradan bir aya yakın bir zaman geçti. Kimi kez onu anımsiyordum ve tuhaf bir suçluluk duygusuyla sarsıldığım bu anlarda yakın gelecekte bir gün, evet, neden olmasın, belki yeniden birbirimizin sevgilisi olabileceğimizi düşlüyordum. Kuşkusuz, eski günlerin yıpratıcı deneyimlerinden dersler çıkarılmış, yepyeni bir temel üzerinde yükselen bir birliktelik olacaktı bu.

İşte böylesine iyimser duygularla dolup taşıdiğim bir gün, yaptığımız bir telefon görüşmesinde beni özlediğini söylemesi üzerine, ona geleceğimi hiç haber vermeden hemen yola çıkmıştim.

Otobüsten indiğim zaman bir süre ne yapmam gerekiğine karar veremedim. İki yıl önce, Yunanistan'a geçmek için geldiğimde olduğu gibiydi her şey. Demek Ebru'yu en son, Rodos'ta bir tekneyle denize açılırken gördüğüm günden sonra iki yıla yakın bir zaman geçmiş, diye düşündüm. Her şey fazlasıyla hüzünlüydü. Kasaba yoğun bir yazı geride bırakmış, gezginler ülkelerine dönmüştü. Güz mevsimiyle birlikte sokaklar tenhalaşmış, barların bir ikisi dışında hemen kapanmıştı.

Kasabanınıssız sokaklarında dolaşırken bütün bunları düşünüyorum, Ebru'yu bir süre sonra yeniden göreceğim için büyük bir heyecan duyuyordum. Sonra gece oldu, tuhaf bir şekilde Ebru'yu aramak için yeterli cesaretim olmadığını ayrımla vardım. Durumum üzerine biraz düşününce, bu buluşma için henüz hazır olmadığım sonucuna vararak Ebru'ya telefon etmeyi erteledim.

Ertesi sabah yorucu geçen geceye ve karabasanlara karşın erkenden kalktım, ne yapacağım konusunda bir karara varmamışdım. Güzel bir gün başlıyordu.

Bütün günüm karmaşık düşünceler ve kararsızlıklarla geçti. Gece pek iyi uyuyamamıştım. Ebru'yu unutmadığım açıktı, hâlâ düşlerime giriyor, bana acı veriyordu. Tipki şu yaygın ve sıradan şarkı sözlerinde olduğu gibi bir anlamda benden öç alıyordu: "Er ya da geç, sonunda ocağıma düşeceksin."

Gördüğüm düşü anımsamaya çalıştım ama başaramadım. Tüm anımsayabildiğim bu düşün gün boyu içimi tedirginlikle doldurduğuydu; tepemdeki güneşe karşın tuhaf bir ürperti duyuyordum. Akşama doğru birden anlamını kavrayamadığım bir yalnızlık duygusu sardı içimi, bir şeyler içmek üzere yolunun üzerindeki ışıklı barlardan birine girdim. Bar kalabalıkta ama tanındık bir yüz göremedim.

Ertesi gün, Ebru'yu arama konusunda kararlıydım; onunla konuşmadan gelecekle ilgili herhangi bir tasarıda bulunamaz, olumlu bir insan olamaz, kısacası yaşamımı sürdürmemedim.

Onunla konuşmadan geriye dönemezdim. Bu türden düşüncelerle onu hemen aradım, öğleden sonra geleceğini söylediler. Verdiği bir seyahat acentasının telefonuydu.

Öğleden sonra, yürüyerek bu acentaya gittim. Yat limanında iki katlı küçük bir binaydı. Girişte danışma bankosunda denizci kiyafetini andırır bir üniforma giymiş, uzun saçlı, mavi gözlü bir kız vardı. Görevinin gereği yapay bir gülümsemeyle karşıladı beni.

"Bir arkadaşımı görmek istiyordum. Adı Ebru Sober."

Telefona uzandı, bir süre konuştu ve sonra bana dönerek, henüz gelmediğini söyledi. Daha sonra yeniden arayacağımı söyleyerek, kaldığım pansiyonun telefon numarasını bıraktım. Yanımızdan geçip ikinci katın merdivenlerine yönelen bir adamın yüzü tanındık geldi, girişteki kadın ona özellikle saygı davranıyordu, kim olduğunu sorduğum zaman acentanın sahibi olduğunu söyledi.

Yat Limanı boyunca yürüdüm ve palmiye ağaçlarının gölgelediği bir sırada, bir süre oturdum. Kıyıya bağlı teknelerin direklerinden oluşmuş bir ormanın arasından deniz görünüyordu. Sonra birden çok uzak bir çağrımla, acentanın sahibini nerede gördüğümü anımsadım. İki yıl önce Rodos'da, teknede Ebru'nun yanında gördüğüm adamdı bu. İki yıl, diye düşündüm, iki yıl gibi uzun bir süre geçmişti ve ben hiçbir şeyin değişmediğini mi sanıyordum.

Ebru'nun telefonunu beklemeye karar verdim. Ertesi gün, yan avludan gelen bir çocuk ağlamasıyla, ağır bir uykudan uyandım, vakit ögleye geliyordu. Geldiğimden beri aramadığım, eski dostum Okan'ı görmeye karar verdim. Yillardan beri görüşmemisti. O akşam, gidip bir kıyı lokantasında yemek yedik ve uzun uzun eski günlerden konuştuk.

Böylece günler geçiyordu. Romanımı bitirmek için kendime bir çalışma düzeni kurmuştum. Sabah saat ona doğru kalkıyor, kısa bir yürüyüş yaptıktan sonra çalışma masasının başına oturuyordum; ögle yemeğinden sonra bir süre uyuyor, daha sonra Okan ve başka arkadaşlarla barlardan birinde bir şeyler içiyordum.

Kasabaya geldiğimden beri iki haftayı aşkın bir zaman ol-

muştu. Ebru'dan hiçbir ses çıkmamıştı. Günler geçiyordu ve düşlerimde Ebru'yu görür, gün boyu onu düşünüyordum. Peki ama hangi Ebru'ydu bu? Onu zaman içinde değişim bir kişilik olarak yakalamam güçtü. Üstelik belleğimin oyunları her şeyi acımasızca birbirine karıştırıyordu. Düşlerimi kaplayan bu huzursuzluk kaynağının ne olduğunu anlayamıyorum. Kimi kez ter içinde ve haykırarak uyanıydum: "Yanardağın öfkesinden kaçın, kaçın kaçın..."

Ne tuhaf, düşlerimdeki bu Ebru gerçekte uzak geçmişteki anılarımın oluşturduğu soluk bir imgeydi. Eskiden kazayla bileğini yakmıştı, uzun süre geçmeyen bir yara izi oluşmuştu. Geçmişe ilişkin bu dokunaklı ayrıntı değişik anıları içimde yeni baştan alevlendiriyordu; küçük bir kivilcimin yanğını başlatması gibi. O zamanlar hafifçe öptüğüm bu yara izini aradan geçen yıllara karşı yine bileğinde bulacağımı sanıyorum.

Günler kısalıyor, hava erkenden kararlıyor ve ben Ebru'yla yaşadığımız o büyüleyici uzunluktaki öğleden sonraları anımsıyorum. O gün, çalışmak için pencerenin önündeki küçük masama oturduğum sırada, neredeyse sabahın saat on biri olmuştu. Bir süre öylece tek bir cümle bile yazmadan, dalgın dalgın oturdum. Gecenin yorgunluğunu henüz atamamıştım üstümden, çıkış dalgakıranda uzun bir yürüyüş yapmanın iyi geleceğini düşündüm.

Yürüyüştür döndüğüm zaman, onu yatağın kıyısına oturmuş, bir önceki gece yazdiğim sayfaları okurken buldum. İki haftadan fazla telefonunu beklememe karşın, onu birden karışında görünce şaşırdım. Yüzü solgundu, beni görünce ayağa kalktı.

Bunca zaman niçin aramadığını sormadım. Bana doğru bir adım yaklaştı, gözlerimin içine kuşkuyla baktıktan sonra bir an öylece kalakaldı.

"Sevgilim benim," diyerek sarılıp kucakladım, o da yanagıma oldukça soğuk sayılabilcek bir öpüçük kondurdu. Mavi bluzu, kalçalarının biraz aşağılarında biten eteğiyle gerçekten büyüleyici bir kadındı. Hemen her zaman güzel giyindiğini, söyledim ona. Geçmişte sevdigim çoğu kadın gibi, bir yazar olduğum için, sözlerimi inandırıcı bulmuyor, biraz da geçmiş

günlerin karanlık anılarının etkisiyle yüzüme bakıyor ve ne düşündüğümü anlamaya çalışıyordu.

Belki korkuya dolu, belki de anlaşılmaz bir coşkuyla ama Ebru'yu sevmek her bakımından heyecan vericiydi. Gözlerinde ve gülüşünde gençliğin afacanlığıyla, giderek güçlenen bir olgunluğun hüznü birbirine karışıyordu, işte Ebru buydu, onu hep sevmıştim.

“Seni aramış olmama şaşırılmış gibisin,” dedim.

“Hiç beklemiyordum, ama geldiğine sevindim.”

Ama sevinmediğini biliyordum. Sesindeki çok iyi bildiğim bir tinidän hemen her şey anlaşılmıştı, Ebru'nun sesinde gelişime sevindiğini gösteren en küçük bir sevecenlik belirtisi yoktu.

Ebru durmaksızın anlattı, ben de dinledim. “Sorular sormana, beni yargılar gibi davranışmama dayanamıyorum,” diyordu. Kendi kendisini sorgular gibiymişti olsa, onu dinliyor olsuma neredeyse hiç alındığı yoktu, kendi geçmişini tartıyor, küçük odanın içinde aşağı yukarı gidip geliyor, beyninin içinde yarattığı korkunç imgeler ve kavramlar dudaklarında söyleyip döndürüyordu. Artık değiştiğini, eskisi gibi uçarı olmadığını söyleyordu. Böylece geçmişteki ilişkimizin, başka erkeklerle kurduğu ilişkilerden hemen hiçbir değişik yanı olmadığını söylemiş oluyordu.

“Seninle dost kalmayı bile başaramıyoruz,” demesi beni yaralamıştı. Bütün bu acımasız sözlere karşılık söyleyecek fazla bir şey yoktu. Tuhaftı, çok tuhaftı bir acılıkla konuşuyordu. Oysa artık yakınımak için çok geçti ve nedense hemen her zaman geç kalınır.

Ebru'yla şimdi sanki hiç yaşamamış gibi gelen uzak bir yaşamdan konuşmak insana garip geliyordu. Onu üzmek istememiştim ama ayrımlıma varmadan üzümüş olmaliydım, söylediklerinden bu sonucu çıkarıyordum.

Bana kırgın olduğu davranışlarından anlaşılmıştı. Odanın penceresinden limanın dışında bir yarış için toplanan yatlarla bakıyordu. Bir yerlerden hafif bir radyo sesi geliyordu; yerel bir radyo olmalıydı çünkü heyecanlı bir ses yatların yarışa başlamak üzere limanda toplantılığını anlatıyordu.

“Değişim Ebru, ama bunu anlatması çok güç,” dedim.

Şaşırımısti, yüzüme baktı. Beni çok iyi tanıdığını düşünüyordu, deşişebileceğime inanmıyordu.

"Sanırım bana karşı öfkeyle dolusun, öyle mi?" diye sorдум.

Ebru'nun gözlerine yaşlar dolmuş ve ne yanıt vereceğini şaşırımısti. Sanki içinde bulunduğuumuz durumu daha da güllünç bir biçimde sokmak istermiş gibi yan bahçeden olağanüstü acılı, tekdüze ve ruhsuz bir müzik sesi gelmeye başladı.

"Geçmiş konuştan istemiyorum, belleğim sandığından çok daha güçsüz," diye yanıtladı beni. "Aslina bakarsan özellikle senin sözünü ettiğin türden ayrıntıları hiçbir zaman gerektiği gibi anımsayamam."

Sonra ayağa kalktı ve duymaktan korktuğum o kısa cümleyi söyledi. "Neyse, gitsem sanırım daha iyi olacak..."

Oysa benim belleğimle ilgili hiçbir şey sandığım yoktu, onu tanıdığımdan bile kuşkuluydum. Bu kısa süren sessizlikte, geçmişte Cihangir'deki evimizde yemek pişirisiğini anımsadım. Ebru'ya gelince, özellikle benden nefret etmesine yetecek çok şeyi anımsadığımdan hiç kuşkum yoktu. Gene de böylesine yürekler acısı bir durumun hakkını verebilecek avutucu sözcükler yoktu.

Ebru, ilgisizce bakışlarını ötelere çevirmiş, denizin mavisi üzerinde bembeyaz lekeleri andıran yatları, onları izlemek üzere hazırlanan hız teknelerini, bütün bu hazırlıklarla bir ilintisi yokmuş gibi güneşin altında uzanan dalgakırarı süzüyordu.

Bütün bu yazdıklarımı ilişkimizi özetlemiş olmuyorum, yalnızca çözümsüz ve zor sorulan kendi kendime yanıtlamaya çalışıyorum. Sanırım onun bu garip davranışlarının nedenlerini biraz geç anlamıştım. Bir zamanlar Ebru'nun gizli dünyasına girebilmek için ne çok uğraşmış, bu amaçla ne acilar çekmiştim. Yazdıklarında, Ebru'ya duyduğum özlem, onun bu acımasız imgesinin yaratılmasına katkıda bulunmuştu, onu neredeyse düşlerimde yeniden yaratmıştım.

O öğleden sonra, odamda, uzun bir süre hemen hiç konuşmadan Ebru'yu seyrettim; şimdiden benden çok uzaklarda bir hayal gibiydi, onu yitiriyordum. Bir zamanlar Yeorgios'un böyle bir durumla ilintili olarak söyledikleri geldi aklıma. 'Sözlerin aramızda boş biçimlere dönüştüğünü duyumsadım,' gibilerin-

den bir şeyler söylemişti. Bizi daha şimdiden ayıran bu tuhaf uzaklığın yanında sözcüklerin anlamı ne olabilirdi? Hangi esirgeyici sözcükler bu acıyı gerektiği gibi anlatabilirdi?

Ebru'nun yüzünde, yaşadıklarından duyduğu büyük bir yorgunluğu duyumsuyordum, ama onu yataştırmak için ne yapmam gerektiğine bir türlü karar veremedim. Geçmiş güzel günlerimizde sevişirken attığı çığlıklar kulaklarımдан silinmemiştir ve daha da garip olanı, onu yitirdiğimi anladığım o anda çılgın bir istekle sarsılıyordu, onu her zamankinden daha çok istiyordum.

O gece, Ebru gittikten sonra, bir türlü gözüme uykuya girmedi. Kasabada dolaştım, durmaksızın içtim. Gün ağarırken oda ma döndüm.

O günden sonra, uzunca bir zaman Ebru'dan hiçbir haber alamadım. İlk günler bir süre sonra her şey düzenecek diye düşünüyordum. Eskisi gibi tutkulu bir aşk başlayacak. Yalnızca kendimi kandırdığımı anladım çünkü günler geçti, değişen bir şey olmadı.

Gerçekte hiçbir zaman yalnız kalmış değildim. Kasabaya yerleşmiş sayısız arkadaşım vardı. Üstelik yolculuklarda, otellerde insan hoşlanabileceği birisine hemen her zaman rastlayabilir. Bu geçen yıllar için doğru olduğu gibi bugün için de doğrudu. O zaman her geçen gün içimde büyüyen bu sıkıntının ve özlem duygusunun nedeni neydi?

Bir zamanlar ağlayarak, beni bir daha aramayacağını, benden neredeyse nefret ettiğini söylemesi bana dokunmuş, onu hiç anlayamadığımı düşünmüştüm. Onu hep unutacağımı sanmıştım, ama uzun süredir yanıldığımı anlıyordum. Günlerim Ebru'dan gelecek telefonu beklemekle geçiyordu. Kimi zaman başkaları arıyor, odamdan aşağıya telefonun bulunduğu pansionun salonuna koşuyordum. Duyduğum yabancı ses beni düş kırıklığına uğratıyordu. Odama dönüyor ama yeni baştan çalışmaya başlayamıyordum. Geçmişe degen daha önce ayrımlına varmadığım yeni ve değişik ayrıntılar anımsiyordum. Beklemekten başka yapılacak hiçbir şey kalmadığı zaman bellek kendi kendisini yiyp tüketiyordu. Bütün bu anılar Ebru'yla doluydu ve bunun nedeni yalındı, Ebru'yu her zaman sevmiştım.

Bir gece geç bir saatte, daha önce hiç gitmediğim bir bara düşmüştü yolum. Dar merdivenlerden el yordamıyla aşağıya indiğimde kendimi geniş bir salonda buldum. Karanlık ve havasız bir yerdi. Parfüm, ter ve rakı kokusu birbirine karışmıştı. Kendime bir içki aldım, dans edenlerin içkimi dökmemesi için sakınarak gözüm karanlığa alışınca dek bekledim. Ona işte o süifli yerde rastladım. Kalabalık bir arkadaş topluluğuyla eğleniyordu. Yüzünde utançla şaşkınlık karışımlı bir duyguya, yanına geldi ve elimden çekerek beni dansa kaldırdı. Dans ederken, ilk kez ayrımlıma vardım, kollarımın arasında tuttuğum beden artık bana yabancısıydı. Yüzünde onu görmemişim süre içinde yaşadığı bir yorgunluğun ve hüznün izlerini gençliğin kıپırtılı havasıyla gizliyordu. Davranışları öylesine değişkendi ki elimde olmadan şaşkına döndüm.

İmgelemimin bir ürünü olan, benim olan bir Ebru'nun renkli bir düş gücünün uydurması olduğu açıktı. Bu büyülü imgeyi, yanlış yorumlanmış davranışların, karşılığı olmayan sözlerin, içgüdüsel devinimlerin yanılışlarıyla oluşturduğu mu şimdî çok daha iyi anlıyordum. O bir zamanların gizemli kadınına geçmişin külleri arasından çıkarmak güçtü.

Ertesi sabah, pansiyondaki odamın penceresinden dışarıya baktım, hava iyice soğumuştu, yağmurlar başlamıştı. İstanbul'a dönmek istemiyordum, daha doğrusu ne için donecektim, benni bekleyen kimse yoktu ki. Nereye gidebileceğimi düşündüm. Yaşamımda ilk kez yerleşmeye karar vermiş ama geç kalmıştan. Coşup taşılığımız, sevişerek, kavga ederek dolu dolu yaşıdığımız o eski günler aklıma geliyordu. Böyle bir durumda nedense birlikte geçirilen güzel günlerin anıları insanı avutmuyor, giderek belleği tıkanan bir saplantıya dönüshüyor. Birbirimizin kollarında uyuduğumuz geceler artık çok gerilerde kalmıştı. Ebru'yla ıssız kumsallarda yürümek, öpüşmek, kayalıklara tırmanmak, sevişmek, sabahlara dek eski günlerden konuşmak; ne yazık, bütün bunlar bir kez daha yaşanamayacaktı, bunu bilmek çılğına döndürüyordu beni.

Düş kırıklığının bu yürek karartıcı acısını nasıl unutabilirdim. Daha şimdiden rüzgârlı kayalıkları, azgın acı yeşil denizleri özlemiştim. Bir gemiye binip güneşe, daha sıcak ülkeleye-

re inebilirdim, belki Afrika'ya ya da Güney Amerika'ya, belki oradan New York'a bile geçebilirdim, neden olmasın, ama bunu yapmak için ne cesaretimvardı artık, ne de bir istek. Açıkçası hiçbir şeye karar verecek gücüm kalmamıştı. Her şeyden önce İstanbul'a dönmeliydim, sonra her şeyimi satıp savar, belki bu yolculuğu yapacak cesareti kendimde bulabilirdim. Hava, su, ateş ve toprak diye mırıldandım acıyla gülmüşeyerek önumde uzanan bilinmedik yolculukları düşündüm. İşte bütün yollar yeniden açılmıştı önumde ve her şeye sıfırdan başlayabilirim gibi görünüyordu.

Öğleden sonra hafifçe çiseleyen bir yağmurun altında kışa bir gezinti yaptım. Çarşının bulunduğu meydana geldiğimde birden sokakları kamçlayan bir yağmur başladı. Bir kafeyesgiñdım, sicim gibi yaðan yağmuru seyrettim. Dilimizde kaç tür yağmur adlandırması olduğunu düşündüm. Sözgelimi eskimolarda sayısız kar yaðısı adlandırması vardı. Yoksa Ebru haklı mydı, kafamı sözcüklerle mi bozmuþtum. Ebru'nun benni suçlayan hayaline aldırmadan içimden dilimizdeki yağmur adlandırmalarını sıraladım; çiselemek; sicim gibi, bardaktan boşanırcasına, ahmak ıslatan, saðanak, anımsadıklarım bu kardardı. Gerçekte hepsi bu kadar olmamalıydı. Şimdi yaðan yağmur hangi türdendi? Ahmak ıslatan yalnızca ahmakları mı ıslatırdı? Öþüşlerinin unutulmaz saðanaðı, diye düşündüm, olası başka eğretilemeleri de bulmaya çalışarak.

Oysa yağmur, yağmurdu, havayı giderek soðutan, yat limanına giden yoldaki palmiyelerin yapraklarını yıkayan, kasabanın görüntüsünü temizleyen bir yağmur, gözyaþı gibi insaðı arındıran bir yağmur. İri dalgalar ürkütücü sesler çıkararak dalgakırانı dövüyorduları ve denizden ıslak rüzgârlar esiyordu.

Akþam otobüsüyle kasabandan ayrılmaya karar verdim. Bir daha hiç göremeyeceðimi bildiðim için, Ebru'ya son kez hoşça kal demek istedim. Belki de buna hiç gerek yoktu, bilmiyorum, ama üzerinde fazla düşünmeden ona telefon ettim. Telefonca çikan Ebru'nun kendisiydi. Denizden yeni döndüğünü söyledi. Bu havada denize mi gitmiþti. Evet, aslında deniz çok ilk ve hoþtu. Onu görmek istiyor muydum? Evet, dedim ama o gün kasabandan ayrılmayı düşündüğümü söylemedim. Peki, onu gör-

mek için gelebilir miydim? Kaldığı yerin adresini verdi, oldukça uzak mahallelerden birindeydi, hemen bir taksiye atladım.

Ebru'nun beni görmek istemesinde kaygı uyandırıcı bir yan olduğunu seziyor, ama bu sınavı son bir kez daha başar-
mam gerektiğini biliyordum. Yol boyunca ona söylemek iste-
diklerimi tek tek aklimdan geçirdim. Son haftalar boyunca hep
onu düşünmüştüm. Ona anlatmak istediğim bir yiğin şey var-
dı. Bundan böyle onu hiç yalnız bırakmayacağımı söyleyecek-
tim. Benimle ilgili duygularını büyük bir açıklıkla anlatmasını
isteyecektim.

Kaldığı daireyi güçlükle buldum. Küçük bir avluyu ge-
rekle giriliyordu eve. Avlunun köşesinde küçük bir palmiye ağacı
vardı. Zili birkaç kez çaldım, tam yanlış adrese gelmiş olabile-
ceğimi düşünmeye başladığım bir sırada içерden hızla yaklaşan
ayak sesleri duydum.

Kapıyı Ebru açtı, Kemal'in salonda olduğunu söyledi. Beni
bileğimden tutup kısa bir koridordan geçirerek, dinlence evle-
rinde olduğu gibi rahat eşyalarla döşeli aydınlichkeit bir oturma sa-
lonuna götürdü. Birlikte uzak bir köşede oturan adama doğru
yürüdük. Sonra şimdî ayağa kalkmış adama, "Ercan, çok eski
bir arkadaşım," diyerek beni onunla tanıstırdı. Ebru adımı söy-
leyince hafifçe gülümsedi Kemal, elini uzattı ve tokalaştı. Eb-
ru benden söz etmiş olmaliydi, dostluğa benzer bir şeyler vardı
el sıkışmamızda.

Kasaba ayaklarımın altında, uzanıyordu. Terasa açılan
kapı esen rüzgârla sallanıyor, tekdüze hafif bir ses çıkarıyor-
du. Yağan yağmur havayı serinletmişti, şömine hafif çitirtilarla
yaniyordu. Bunun yazın bitişinin uğursuz bir işaretti olduğunu
düşündüm. Kemal, hemen şöminenin önünde dikiliyordu, te-
dirgin ve kaygılıydı.

Ebru, "nasılsın?" diye sordu ama iyi olmadığımı söyleye-
medim. Anlatmanın en küçük bir yararı bile olmayacağıni bi-
liyordum. Bu arada Kemal'e sarılmıştı, sanki ben orada değil-
mişim gibi davranıyordu. Hemen oradan ayrılmak istiyordum
ama bunu yapmam çok güçtü, daha yeni gelmiştim. Kemal'in
uzattığı içkiyi teşekkür ederek aldım. Akşam otobüsyle ayrı-
lacağımı söylediğim.

"Niçin dönüyorsun?" diye sordu Ebru.

"İstanbul'u özledim."

"Burada daha rahat çalışabilirdin. Romanını bitirdin mi?"

"Hayır, ama gitmem gerek."

Bunlar yalnızca sözlerdi, Ebru'nun söylemeklerime alındırdığını hiç sanmıyorum; zamanın belleklerimiz üzerinde yaptığı yıkım acımasızdır. Böylece sözler anımlarından soyutlanarak aramızdaki karanlık bir boşlukta asılı kalmıştı.

Romanının bitip bitmemesi önemli değildi. Kendimi şimdiden bir romanda konuşur gibi duyumsuyordum. Gerçekin dayanılmaz bir acı verdiği buna benzer durumlarda, yazmanın en güzel yanı işte buydu. Yazmak, insanın bildiği, bir zamanlar tanıdığını düşündüğü hatta dokunduğu bedenlerin, roman kişilerine dönüşmesini engelleyemiyordu ve bunda da insanı rastlatan bir yan vardı.

Bir zamanlar, ortak yaşamımızda bizi birbirimize çeken bir uyumsuzluk vardı; şimdi onu kaybettigime, bu durumda başıma gelebilecek en kötü şey geldiğine göre, artık bunun üzerine düşünmek ve yazmak cesaretini göstermem gerekiyordu.

Kişin kasabanın sıkıcı olup olmadığını sordum, buraya nasıl dayanıyordu. Sorar sormaz pişmanlık duydum, yanlış bir şey söylemiş olmaktan korkarak. Oysa Ebru güldü; "sessiz ve sakin, ben de başımı dinliyorum," dedi. Bunu söyleken yalnız olmadığını göstermek ister gibi başını Kemal'in omuzuna koymuştu. Anlamıştım, yavaşça ayağa kalktım. Artık ayrılmam gerekiyordu.

"Üzgünüm," dedim, "sanırım artık yola koyulmalıyım."

İkisi de soran bakışlarla bana baktılar. "Pansiyona dönüp yol hazırlığı yapmam gerekiyor," dedim.

İstanbul'da beni yeniden aradığı zaman, yanılışını anladığını düşünmüştüm. Ebru, yaşamının en iyi yıllarını onu kırmak isteyen insanlar arasında ve acı çektiği bir dünyada mutlu olmaya çalışarak geçirmiştir. Beni neden aradığını, işte şimdi oldukça acı bir biçimde anlıyordum. Beni evine çağırmasının tek nedeni işte buydu; artık mutlu olduğunu, geçmişteki tutkulu sevişmelerimizin kesinlikle bittiğini ve gerçekte yitirdiğimin ne olduğunu bana göstermek istiyordu. Oysa dengeli ve mutlu

bir yaşıtlısı olduğuna inanıyorsa, beni çağırmasının ne anlamı vardı? Gerçekten mutlu olup olmadığını merak ettim ama hiçbir önemi yoktu bunun, benim için, şimdiden bir yabancı olmuştu. Ebru'yla ilgili asıl yanılan belki de bendim. Kadın sevgiyle her şeyi paylaşmak istiyordu. Erkekse sevmedikleriyle, başka kadınlarla ve dostlarıyla harcardı zamanını. Kadın yalnızca evinde huzur bulurdu, erkekse dış dünyaya açtı. Eskiden beri bilinen bu gerçeğin bilincine varmakta niye bu denli gecikmiştim. Onu gerçekten anlayabilecek ve sevecek adamı sonunda bulmuş olmasını yürekten isterdim. Belki de bu kez mutlu olmayı başarabilecekti, evet başarabilecekti, bunu seziyordum.

Yok, hayır, bütün bu düşündüklerimin tek bir sözcüğünü bile ona söylemedim. Gülümsedim ve dönüp salondan çıktım.

Ebru beni kapıya kadar geçirdi ve bu arada kaçta gideceği mi sordu, akşam saat sekizde diye yanıtladım. Sonra elini sıkıtm ve hoşça kal dedim, gözleri hafifçe nemli ama soğukça bana iyi yolculuklar diledi.

Otobüsün kalkışına iki saat kadar zaman vardi, kasabanın sokaklarında başıboş dolaştım. Sonra pansiyona uğrayıp çanta-mı aldım, bir an önce buradan ayrılmak istiyordum.

Yolcularını geçirmeye gelenlerle doluydu peron, otobüsün kalkışı, neden bilmem gecikiyordu. Yerime oturdum, otobüs beş dakika gecikmişti, gözlerimi kapadım. Neredeyse otobüsün kalkışı on beş dakika gecikmişti ki gözlerimi açtım ve hemen otobüsün yanında Ebru'yu gördüm, bana bakıyordu. Bir düşteymişçesine yavaşça yerimden kalktım, içimde bir hafiflik, bir sevinç duyarak ona doğru yürüdüm, birbirimize sarılıp öpüştük.

Pansiyona telefon etmiş, ayrıldığımı söylemişler, bir saatir kasabada beri arıyorum, bunları anlattı heyecanla. Benim için geldiğini ama soru sormamam gerektiğini söyledi. Yine bilimmedik gizler, benim için yine bitmek bilmeyen yolculuklar, diye düşündüm. Kal dese kalırdım ama demedi ve böylece diye düşündüm, bir yere bağlanmaktan, bir ağaç gibi toprağa bağlanmaktan, yine kurtuluyorum. Coşkulu bir düşünce değildi bu, buruktu, fazlaıyla buruk.

Güzelliğiyle beni büyülemiştir ama bunu ona söyleyemedim. Sonra yeniden sarıldık birbirimize. "Beni bağışla, niye böyle davranışımı bilmiyorum," diye fisıldadı kulağıma, ben de "başışlanmanı gerektirecek bir şey yapmadın, ama ikimiz de güzel bir olağanı yitirdik," diye mirildandım.

Bunun gerçek bir veda olduğunun ayrimında miydi, bilmiyorum. Gözlerini kaçırıcı ve dudaklarını ısırıcı, neredeyse ağlayacaktı. Daha şimdiden Ebru'yu öylesine özlemiştüm ki, ona güzel bir şeyler söylemek istedim, ama sanırım artık çok geçti. İkimiz için de uygun bir zamandı ve biz sonsuza dek bunu yitirdik demedim, nasıl anlamayacaktı, zaten bu konuşmanın da hiçbir anlamı yoktu. Belki de aşk, son sözü söylemeyi hep erteliyordu.

Kocaman karanlık bir kuş pençesini belleğime geçirmiş gibi bir şey oldu, artık sonsuza degen yalnızca karanlık vardı, ama bu düşünce içimi korkuya doldurdu. Ne yaparsam yapayım, neyi düşünürsem düşüneyim, en küçük bir yararı yoktu.

Ebru, çok sonra birgün bu yazdıklarımı okursa, işte o zaman gözlerimden yansıyan şeyin yalnızca karanlık bir boşluk olduğunu anlayacak. Boş bir gururun acımasızlığı dönüştüğü yerde sözlerin ne yararı olabilir.

Birkaç dakika daha öyle birbirimize sarılmış bir durumda kaldık. Sonra yerime döndüm, otobüsün hala kalkmaması tuhaftı. Yanımda oturan genç kız müzik dinlemek için kulaklığını takıyordu.

Ebru, beni yolcu etmeye gelmemiş olsaydı belki çok daha iyiydi ve onu unutmam çok daha kolay olacaktı. Bütün saçma davranışlarına karşın onu hiçbir zaman kötü bir insan olarak düşünmemiştüm. Üzüldüğünü biliyordum, bu şimdi tümüyle doğrulanmış, kesinlik kazanmıştı, bu da beni daha fazla üzmekten başka bir işe yaramayacaktı.

"Sanırım sonsuza dek yitirdim onu," diye mirildandım. Yanımda oturan kız yüzüme baktı, söylediklerimi duymamış olsa da kendi kendime konuşmama bir anlam veremeyerek şaşırmıştı.

Gerçekten de niçin böyle davranışının bilincinde değil miydi? Bu doğrusa bana karşı öfkeyle dolu olmaliydi, işte so-

nunda eski günlerin öcünü acımasızca almıştı. Belki artık öfkesi yataşacak ve yavaş yavaş soğuyacaktı.

Otobüs sarsıldı ve geniş bir dönüş yaptı. Karanlık peronun bir köşesinde, kollarını kavuşturmuş bekliyordu, el salladı. Ben gittiğini sanıyordum, ama bütün bu ufak yanıkların artık bir önemi yoktu, hiçbir şeyin fazla bir önemi yoktu. Ben de el salladım. Ebru karanlık gecenin ortasında yapayalnızdı. Bu dingin ve çocuksu görüntüsü içimde geçmişin fırtınalı anılarını canlandırdı.

Ebru'nun o son görüntüsünü, sonraları, masamın başında yazarken çok düşündüm. Acıları, iç sarsıntılarıyla, korkuları, amansız boyun eğileriyle zamanın kesintisiz akan o soğuk ırmağı. Belirsizliğin o soğuk ırmağı.

Otobüsün camına yansyan görüntümün içinden Ebru'nun el sallayışını görebiliyordum. Roman sanki kafamın içinde akıp gidiyordu. Hani öyle durumlar vardır, bir daha hiçbir zaman o anın ve düşüncelerin ele geçmeyeceğini bilirsiniz. O zamanı dek yazmamı engelleyen şey neydi bilmiyordum. Şurası çok açıktı; artık her şeyi yazabilecektim.

Hoşça kal Ebru, bu kez gerçekten bitti, diye düşündüm. Bu her ikimiz için de son bir şansdı ve bunu yitirdik.

Birlikte yaşadıklarımızın gerceği, acımasız zaman tarafından yavaş yavaş emilecek ve sonunda geriye bütünüyle karanlık bir boşluk kalacak. Sonra, işte yine özgürüm, diye düşündüm acıyla, bunun buruk bir avuntu olmasından korkarak. Her şeyin ötesinde, yaşanan bunca şeyden sonra, birisinin size el sallaması gerçekten de hoştu.

V

Düzen ve Kargaşa

Nietzsche *Güç İstem*'nde gelecek üstüne şöyle bir kestirimde bulunuyordu: "Anlattığım iki yüzyılın hikâyesidir. Olacağı, olmaması olmayacağı olanı anlatıyorum: *Nihilizmin yükselişi*."

Cemil Raşit'in dikkatli okurlarının *Umutsuzluğun Son Yüzyılı* adlı romanının başına bu cümleyi epigram olarak almasından da kolayca anlayabilecekleri gibi -söz konusu epigram ne yazık ki romanın sonraki başlıklarında yoktur- Cemil Raşit tutkulu bir Nietzsche okuruydu.

Buradan çıkan önemli sayılabilecek bir başka sonuç da şu: Son yıllarda insanlar düzen düşüncesinden hızla uzaklaşıyorlar, önerilen düşsel düzenleri bile kuşkuyla karşılıyorlar.

Soğuk Tanrı'ya gelince, belleğim beni yanlıştırmıysa burada okudugunuz biçimde ilk kez yayınlanıyor. Cemil Raşit'in biçimci sayılabilecek kurallarından biri, belki de en önemlisi, yazdığı bütün yapıtların çift böülümlerden oluşması gerektiğine inanmasıydı. Sanırım bunun en önemli nedeni 'Tanrı'nın tek sayıları sevdigine' duyulan inançtı. İkinin görkemli ve evrenin gizini elinde bulunduran bir sayı olduğuna inanındı. Salt bu yüzden Cemil Raşit çift sayıları yeğlerdi. Bu yüzden de ne yapar eder, her romanını çift sayılı bir bölümle bitirirdi. Diyeceğim *Soğuk Tanrı*'nın iki ana ve 44 yan bölümden oluşması bir rastlantı değildir. Típkı romanın sonunda insan ilişkilerinin ve hayallerin giderek soğumasının bir rastlantı olduğu gibi. Üstelik güneyde geçen son bölümde özellikle bir güz mevsiminin havaların giderek soğuduğu günleri seçilmiştir.

Kimi izlekler tüm roman boyunca bir çok kez yineleniyor. *Soğuk Tanrı*'da birkaç kez karşılaştığımız *Düş Gemi* ve *Düş Kadın* imgelerini nasıl açıklayacağımı bilmiyorum; ama yayıldığım bu yeni metin ve Nerdim'in kişisel çabaları bu konuya yeni bir açımlama getirecek yoğunlukta.

Soğuk Tanrı'nın bütününen bileşiminde ve uyumunda, kara, soğuk bir boşluk duygusu, ilk sayfalardan son sayfaya deðin etkisini duyurur.

Yeorgios'un kahramanımıza okuması için verdiği metni ve bu metinde, anlatıcının karaya ayak bastığı an karşılaştığı balıkçıların yanındaki genç kadının, sonradan ona verdiği adla Sibylla'ın söylediklerini anımsayın. Onu ilk görüşünde, adanın içinde bulunduğu felaketi ona yükleyecek kadar öfkelenmiş, onda gizemli bir uğursuzluk görmüştü. Anlatının burası çok hoşuma gitmişti, aşkin doğasında gizli o karþı çıkıştı anımsatmıştı bana.

Profesör Faruk Soyer, genç kadının öfkesini yansitan bu cümlein, Tristan ve ïsolde'den alındığını söyleyerek beni düþ kırkıligına uğrattı. Bu söylediði doğru bile olsa, böyle bir alıntıdan Faruk Soyer'in tümüyle abartılı ve yanlış bir yargıya varması şaşırtıcıdır.

Anımsayacaksınız, orada da, denizciler tarafından, Tristan bir deli kılığında Cornoailles kıyılarına atılmıştı. Kral Mark'ın sarayına geldiðinde, kendisini kimse tanımadığı gibi, nereden geldiğini de kimse bilmemektedir. İşte bu delinin, denizden, denizin ancak çok güçlülerin dayanabilecegi tedirginliğinden ve ulaşımazlığından, dünyanın bilinmedik bir yakasından geldiğini ilk gören ïsolde'dir.

Bu Faruk Soyer'in bir yorumu, bana gelince, her yorumun metni giðerek anlaşılır bir duruma getireceğine daha fazla karmaþıklaştırdığıñı bilmek yüreğimi serinletiyor. Bu arada kadının güçlü topraðın güvenli kentlerini, erkeðin ise kaygı ve serüvenle dolu denizi simgelediðini bir kez daha anımsatmak isterim.

Belki de bu nedenle Ercan'ın *Soðuk Tanrı'da Düş Gemi*'yi bulduðu bölümde yaşadıklarının bu denli düşünce ve duyular anlamında capcanlı ve renkli gerçekleşmesi kimseyi şaşırtmamalı. Bu sözü edilen bölümde Cemil Raþit'in ne derece başarılı olduğu ayrı bir tartışma konusu. Bu anlamda, *Düş Kadın* ve *Düş Gemisi*'nin yeni bir yorumunu yapmaktan kendimi alamıyorum.

Kadınların yaratılıþı gereði ayaðının altında sağlam bir yer, güvenli bir dayanak aradığı söylenir. *Soðuk Tanrı'nın* kahramanı bunu bir tür-lü kabullenemiyor. *Düş Kadın*'ın peşinde koþtuðu nice yillardan sonra, saðlamlığından kuþku duyduğu topraktan kaçip, kaygılı ve yorgun ruhunu bir gemiye atıyor. Oysa güvenli bir gemi deðil bu; daha çok, arzunun sonsuz denizinde yüzen, alışılmışın dışında akıl dışı yolcularla dolu, nere-deyse kahramanımızın ruhuyla özdeþleşmiş bir gemi. Bir yanardað adası gibi gerçekte bu gemi de hiçbir yere gitmiyor. Kahramanımızın kurtulmak

icin kendini denize attigi yanilsamalarla dolu bir dunyanin tam ortasinda duruyor. Sanki bir tur oolum dosegende, çevresinde bütün tanidiği insanlar toplaniyor. Bir anlamda, sevdikleriyle dolu bu gemi, dus gücünün ona verdiği bir tur armağan oluyor.

Bir tehlike karşısında, bunun nasıl bir şey olacağı hic önemli değil, en duyarlı imgelemeler, kurdukları düşlerde, sevdikleri insanları çevresinde toplamaktan başka ne düşünür. Bırakın bir tehlikeyi, kendimizle en basit olduğumuz anlarda bile, sorarım insanın tek istediği sevdigi insanları çevresine toplamak değil midir?

Zaman denilen şeyin birçok güzelliğin eşzamanlı yaşanmasına ola-nak tanımadığı düşünülüyor, ne büyük yanılıgı. Oysa değişik zamanlarda, ard-zamanlı tanıdığını üstelik de büyük bir tutkuyla sevdigimiz sayısız insan, hiç olmazsa bir kez olsun, hemen hemen aynı yerde, yanı koskocaman bir geminin o vazgeçilmez görüntüsünde, evet neden olmasın, bir-birlerini bilmeden ve tanımadan aynı anda bir araya gelecekler. Bu kala-balık, varoluşyla güverteyi kaplayacak, biz ölümlüler için bir armağan, ölümsüz bir imge ve bir şiir olarak.

Bir şiir olarak dedim, daha değişik adlandırmalar da yapabilirdim, çünkü gerektiği gibi anlamlandıramadığımız ve tanımlayamadığımız her kavramı sayısız adlandırmayla niteliyoruz. Tanrıının sıfatlarının birden çok olması da aynı nedenledir.

O zaman *Düş Gem'i*, insanın sevdigi her şeyin tek bir ana sıkıştiği o sonsuzluğu, o ölümsüz coşturucu şöleni hangi sözcüklerle anlatmalı? *Soğuk Tanrı* romanında, bu tuhaf *Düş Gemi*, tıpkı *Düş Kadın* gibi, romanın sonuna degen bir *light-motive* olarak karımıza çıkıyor. Belki bunu bir şiirin arada bir yinelenen dizelerine de benzetebiliriz ama bu kadarı sanırımlı yeterli.

Nedim Eren, Boğaziçi'nin kıyısındaki çay bahçesine her zamankinden daha erken geldi. Kuytu bir köşede ama geçen gemileri ve denizi iyi görebileceği bir masa seçti kendisine. Çantasını açarak çıkardığı bir kitabı masasının üzerine bıraktı. Üstünde açık renk bir kazak vardı, boynuna ince ipekten bir fular sarılmıştı.

Cemil Raşit'i buna benzer bir çay bahçesinde otururken düşünüyorum. Belki de Rasim Olcay'ın o ünlü Cemil Raşit portresindeki gibi elinde kalemi çalışma masasının başında otururken düşünmem gerekiyordu. Henüz *Soğuk Tanrı* romanını bitirmemiş, belki daha yazmaya bile başlamamış, yalnız başına oturuyor ve hırsları, tutkuları, yaşamdaki şiddeti dü-

şünüyordu. Kısacası bütün kuşkuculuğu, geleceğe duyduğu derin inanç-sızlığı yeniden canlanmıştı. Kendisini, yaşamının bütün ilgisini edebiyat yapmanın oluşturduğu yaşı birisi gibi düşünmek istemiyordu, öte yandan kendisinden geriye yalnızca yazdıklarının kalacağının da ayrılmıyordu.

Cemil Raşit tek başına oturuyordu. Batan güneşin gökyüzünde oluşturuğu kızılığa bakıyor ve kafasında incelikli bir ölüm planı yapıyordu. Çünküki kişinin gerekli olan silkinmeyi yapamadığı zaman, rastlantıların oluşturduğu bir yaşamın cederesinde düşे kalka ilerlediğini çok iyi biliyordu. Bir kurgu yapıyordu ama bunun bir gerilim romanı mı yoksa kendi yaşamıyla ilgili alınmış bir karar mı olduğunu bilemiyorum. Belki yalnızca yazmak yeterli görünüyordu ona, ya da edimle yazının kesişme noktasını bulmak istiyordu, belki de bunların hiçbiri değildi de ruhunu çığınca kuşatan tuhaf ve anlamsız bir dürtünün izinde yürüyordu. Evet, her şey bu denli yalın, içini saran anlaşılmaz bir dürtünün etkisiyle belki de hiç uzun uzadiya düşünmeksiz ne yapması gerektiğine karar vermişti.

Cemil Raşit'in, sanatın geçiciliğine, tipki yaşam için olduğu gibi, bizi inandırmak ve bu konuda uyarmak için şaşırtıcı kişiliğinden sonuna dek ödünen vermediğini biliyoruz. Geleceğin edebiyatçılarının kendisini örnek alacakları düşüncesi onu dehşete düşürmeye yetiyordu. Yapıtlının, yanı kendisinin amaçladığı *sonsuzluk kavramı* bağlamında gerçekleştirdiği tüm yapıtlının, değişmez bir model olarak kabullenilmesinden hoşlanacağıni sanmıyorum.

Kurgu, o sıcak yaz akşamı, kafasında bütün çizgileriyle belirmiş olmalı. Kendisine romandakine benzer bir denize atlama sahnesi hazırlıyor-du. Romanı kutlamak için verilen yemekte Cemil Raşit ortadan yok olacaktı. Kurgu son biçimini ne zaman aldı bilmiyorum, bunun bir önemi de yok çünkü romanına izini sürmek isteyecekler için yeterli ipuçlarını koymayı düşünüyordu. Belki de başlangıçta bir oyuncunun yalnızca o ziyafet gecesi kendi yerini almasını düşünmüştü ama içinde gelişen o tuhaf düşüncenin, o anlamsız dürtünün kurbanı oldu. Bu nedense bize hep kitaplarda anlatılan türden bir öldürme tutkusuydu. Tasarladığını başara-bilseydi, bu yalnızca tek bir kez sahnelenen oyun, ressam Rasim Olcay'ın uykularını kaçıracak bir *happening'e* dönüsecekti. Cemil Raşit'in kendine sakladığı o andaki tasarımı -anlaşılmayanın bu karmaşık örgüsünü- bugün çözübilmemiz o denli kolay değil.

Bir şölen sofrasıyla, bu kalabalık ilk sahneyle başlayan oyunun ikinci sahnesi issız bir rıhtımda geçiyordu. Yerini alan oyuncuya tipki onun is-

tediği gibi, yalnız başına rıhtımın kıyısında yürüken gözümün önüne getirebiliyorum. Tam da Cemil Raşit'in tasarladığı gibi oldu her şey. Başına neyin geleceğinden hiç kuşkulamıyor, oysa Cemil Raşit orada, ağaçların arasında gizlenmiş, onu izliyordu.

Yerini alan oyuncu denize atlıyor, belki bir iki kişi de bu anda onu görüyor. Senaryo daha önceden yazılmıştı, oyuncular seçilmişti, zamanlama Cemil Raşit'in kafasında en küçük ayrıntısına kadar prova edilmişti. Cemil Raşit çok önceden Enis Peker'e yazılı olarak değişik direktifleri vermişti; denize açılacak, akıntıının onu sürüklendiği daha aşağılarda bir yerlerde Cemil Raşit bir sandalla bekleyecek ve buradan onu alacaktı.

Cemil Raşit onu almaya gitmedi, zaten onun senaryosunda hazırlanmış böyle bir sandal da yoktu.

Nedim Eren romanın yanında gizlenen bu tuhaf gizin varlığını sezmişti. *Soğuk Tanrı* imgelerin peşinde -düş kadın, düş gemi, yanardağ- bir romanı ama aynı zamanda öldürme ediminin peşindeydi. Girit cinayeti bunun için bir model oluşturuyordu, yalnızca nedensiz oluşuyla değil, bu konuda değişik kişilerin hepsi de kabul edilebilir değişik nedenler ileri sürmeleriyle.

Romancı olarak onun getirdiği yenilik işte budur: zaman içinde akıp giden her söylem, anlatının merkezinde yerleşir ve her seferinde kendisinin son olduğunu ileri sürer. Her yapıt gibi *Soğuk Tanrı*'da kendisini kuşatan bu yazğıdan kaçınamaz; zorunlu olan bu sınırlılık sonucunda belirli bir zaman aralığında değişmez bir yapısı vardır. Cemil Raşit sanki bir kez daha asla yazmayacaktır, romanın bütününe dile getirdiği düşünce budur. Oysa yazı sürer, tíkla aşk gibi, azalan doğru bir yön izlemez, nerede parlayacağı, kıvılçıklanacağı, nerede külleneceği belli değildir. Küllerin altında ateş içten içe yanışını sürdürür.

Geçenlerde Cemil Raşit'i anmak için Atatürk Kitaplığı'nda verdiği bir konferans sırasında, Profesör Faruk Soyer, "bir metnin aracılığıyla yaratılan dünyanın, çözümü güç bir iç ilişkiler ağı taşıdığını," söz etti ve bu anlamda yazdıklarıyla yazar arasında ne gibi bir ılıntı olabileceğini ortaya çıkarmanın küçümsenmeyecek bir önemi olduğunu söyledi. Doğrusu Profesör'ün büyük bir inançla dile getirdiği bu görüşü paylaştığım söylenemez, birlikte yaşanmış anılar bir yana, bir yazarın hayatı tíkla bir terzinin hayatı gibi beni pek ilgilendirmiyor. Yapıtından ötürü bir yazarın yaşamı ilginç sayılmamalı. Bir yazarın yaşamı -yapıtından bağımsız olarak- ilginç yanlar içeriyorsa bu başka. Bana kalırsa ilginç yaşam öyküleri bile sonradan uyduruluyor olmalı.

Böylesine bir inceltmeye yardımcı olacak verilerin, sözgelimi burada Nedim'in bulguları ve anlatılanlar, karanlıkta bırakılmasından yana değilim. Nedim kimi verilerin açıklanmasını böyle bir önsezi yardımıyla karanlıkta bırakmış olabilir, öte yandan da bu verilerin, tek başına bir bütün olarak yapının oluşturduğu bağımsız yapıyı zedelemesinden, onun değerlendirilmesinde başat bir rol oynamasından korkuyorum. Belki de Nedim Eren, Cemil Raşit'in bu bitmiş yapıtına hiç istemeden de olsa, yalnızca araştırma merakı yüzünden, birkaç sayfa daha eklemiş olacak. Öte yandan asıl yapmak istediği *Soğuk Tanrı*'dan çok gölgelerin arasındaki yaratıcısını öne çıkarmak; etkileyici bir kişilik sayısız yorumlara uğramış bir yapıya eklemelisin diye.

Burdan şuraya gelmek istiyorum, bir yapının, Cemil Raşit'in *Soğuk Tanrı'sı* gibi önemli bir yapıtin gerçek değerini ortaya çıkarabilmek için yapıtıyla yazarı arasındaki bütün bağlar koparılıp atılmalı. Başarılı ve yararlı bir araştırma, yazarla yapıtı arasındaki ilişkinin incelenmesinden çok, bir yapıtin kendi başına nasıl var olabileceğine ilişkin yol gösterici katkılarda bulunmak.

Nedim'in sezgileriyle bulduğu en önemli ipucu, *Soğuk Tanrı'yı* yaşama göndermelerde bulunan bitmemiş bir roman olarak düşünmesi olmuştur. Belki her yapıt kadar bütünsel ve tamamlanmış ama asıl anlamını, yazılan bir felaketin gerçekleşmesindeki giz ve büyüyle, Cemil Raşit'in edimiyle bulacak bir roman. Kisacası Cemil Raşit'in bu durumu ancak son kitabı olan *Soğuk Tanrı* aracılığıyla anlaşılabılır.

Soğuk Tanrı'nın kahramanı romanın sonunda kendi *Düş Kadın'ını* bulamıyor. Nedim Eren de Cemil Raşit'i bulamayacak, ama bu ona nasıl anlatılabilir.

Nedim'in, çay bahçesinde, çantasından çıkardığı bir kitabı masaya bıraktığını yazmıştım. Bulduğum yerden görebilmem olanaksız ama bu kitabın Cemil Raşit'in *Soğuk Tanrı'sı* olduğunu biliyorum. Üstelik sürekli karıştırılmaktan kitabın sayfa kenarları eprimiş olmalı. Belki de bu çay bahçesine, romanın değişik bölümlerine yeniden bakmak ve notlar çıkarmak için geldi çünkü burası gerçekten çok hoş, sakin bir yer.

Nedim Eren oldukça düşünceli; belki de şu an bu sonuçsuz araştırmaya girişmekle yaşamının en büyük yanlığını yaptığı düşünüyordu.

Bir süre özlemiş gibi denize baktı; sonra kahveciye çay getirmesi için seslendi ve kitabı eline aldı. Okumadan şöyle bir karıştırdıktan sonra yeniden masaya bıraktı.

Çağrışılara açık çoğu okurun başına geldiği gibi kimi tümceler Nedim Eren'i hiç beklemediği düşlerin içine atardı. Öyle zamanlar olurdu, tek bir sözcük yüzünden bir de bakardı okuduğu romandan kopmuş, bambaşka imgelerin ve düşüncelerin içinde yol alıyor. Bu yüzden olacak, yani her adım başı kendisiyle hesaplaşma arzusundan, çoğu kez okumak, Nedim Eren için çok ama çok yavaş gelişen yorucu bir edimdi.

Kimi arkadaşlarının düşüncesine önem vermek gerekirse, Nedim Eren'in kitapları gerektiğinden daha yavaş -artık bu da ne anlamına gelir- okumasının nedeni, sanıldığı gibi her bir sözcüğün çağrışım alanlarını, belirsizliğini ve özel anlamlarını ayrı ayrı gözden geçirmesi değildi. Okuduğu mekânın durumuna bağlı olarak -yatılı okuldaki kütüphaneci kadının bacaklarını anımsayıp- çevreyi gözlemlemekten kendini alamıyordu.

Biraz ötesindeki bir masaya neşeli bir arkadaş grubu oturdu ama Nedim Eren bu gürültünün onda uyandırıldığı hoşnutsuzluğu saklamasını bildi ve onları görmezlikten geldi. Arka tepelerde alçalan güneş karşı kıyıdaki evlerden birinin camını tutuşturmuştu.

Kitabı yeniden eline aldı, yavaşça açtı ama okumadan bir kalemi sayfaların arasına koydu ve Boğaz'dan geçen bir gemiyi seyretmeye koynuldu.

Bana gelince, bunun onu son görüşüm olduğunu sezmemiştir, ne acı. Çünkü burada anlatmayı sürdürdüğüm o günden sanırım üç ay sonra, Nedim'i aramış ve bulamamışım. Nedim'i arama nedenim oldukça yalındı; Fransa'da yaşayan eski bir dostum yardımcı olmam dileğiyle bir öğrencisini yollamıştı ve bu öğrenci Cemil Raşit üzerine yazdığı tez için Nedim'in yardımıyla Türk, arşivlerinden gerekli bilgileri toplamak amacındaydı. İlk önce, evlerinden çıkış yaparak yazılıklarına taşındıklarını düşündüm.

Sonunda kısa bir süre için güneşe gittiğini öğrendim. Ortak bir arkadaşımız bu yolculuğu yapmasının gizli nedenini daha sonra anlattı bana. Nedim Eren, Bodrum'a hem o sıralarda zamanının büyük bölümünü orada geçiren Şeyda Gözen'i bir kez daha görüp konuşabilmek için, hem de o akşam yemeğinde bana heyecanla özetlediği kitabı için, Cemil Raşit'in yaşamının büyük bir bölümünü geçirdiği yerlere ilişkin ayrıntı toplamaya gitmişti.

Sonraları Nedim Eren'in Bodrum'da bir ay kadar bir süre geçirdikten sonra dönüş yolunda, İzmir yakınlarında bir kasaba otelinde intihar ettiğini öğrendim.

Karlı Anılar

Bu arada Atina yolculuğunun, doğal olarak *Soğuk Tanrı* romanının da, Nedim'in yaşamıyla ilgili önemli kimi kararları almasında bir dönüm noktası olduğunu açıklamam gereklidir. Bunun nedeni yalnızca Nedim'in Santorini'de yaptığı telefon konuşması veya duyduğu yalnızlık değildi.

Atina'dan döndükten birkaç ay kadar sonra Nedim Eren, Cemil Raşit'le ilgili kitabı tamamlayabilmek için Üniversite'den ayrıldı. Şebnem daha rahat çalışabilmesi için yine yazılığa gitmelerini önerdi. Kişi ortası olduğunu biliyordu ama sessizlik Nedim'e verimli bir çalışma ortamı sağlayabilirdi. Nedim Eren, Şebnem'in bu önerisini büyük bir hoşnutlukla karşıladı. Ne olursa olsun bu kitabı yazması gerekiyordu. Hemen yola çıktılar. Gidecekleri yer kentin çok yakındaydı, ama böyle karlı bir havada yolculuk çok güç olabilirdi. İstanbul dışına çıkar çıkmaz kıvrılarak uzayıp giden yolu karlarla kaplı olduğunu gördüler. Nedim Eren arabadan inerek zincirleri taktı. Yolu sağında ağaçların arasında kaza yapmış bir araba, dönemeçte kaymış olmalıydı, gözüne ilişmişti. Deniz yönüne sapan yol ayrımlına geldiklerinde, rüzgâr çıkışmış, üzünlü bir sakinlikle yağan kar bir tipiye dönüşmüştür, görüş uzaklıkları çok kısalmıştı. Öyle ki yolu ancak kıyısındaki ağaçların dizilişinden çıkarabiliyordu. Eve vardıklarında neredeyse akşam olmuştu. Nedim Eren buz tutmuş yarı karanlıkta anahtarları çevirip kapıyı güçlükle açabildi. İlk işi sobaya odun atmak oldu. Sonra tekdeuze günler birbirini izledi. Nedim Eren, o kişi orada, o soğuk ortamda çalışarak geçirdi.

İstanbul'a döndükten kısa bir süre sonra Nedim'le Şebnem, büyük bir otelin balo salonunda evlenip balayına çıktılar. Yanlış anımsamıyorum sam balaylarının bir kısmını İtalya'da geçirdiler. Dönüşte kısa bir süre yazılıkta kaldıktan sonra Marmara'yı gören bir kat kiraladılar.

Nedim Eren, bu yaşamın ve koşturmanın içine öylesine dalmıştı ki o uzaklarda kalan adayı neredeyse unutmuş gibiydi. Adanın güneşli imgesinin çizgileri her geçen gün biraz daha silinmişti.

Nedim Eren'i yaşamının daha önceki bir döneminde, bu araştırma-ya başladığı yıllarda, zamanının büyük bir bölümünü geçirdiği çalışma odasında düşünüyorum.

Nedim Eren, kitap raflarıyla çevrili çalışma odasında oturuyor, penceleri sarsan, karları camlara hızla savuran rüzgârin uğultusunu dinliyor ve önceki gün olanları düşünüyordu. Yattıktan sonra da sabaha dek uyuyamadı, gün boyu yaşadıkları aklından çıkmıyordu, içinde üzümeye benzer tuhaf bir ürperti vardı.

Taksim Alanı'na ince ince yağan toz gibi bir kar, İstiklal Caddesi'nde tramvaydan yansıyan ölgün ışığın aydınlatıldığı kirli ve ezilmiş kar öbekleri, kaldırımda aceleyle yürüyenlerin ayaklarından sıçrayan çamur, insan hem yalnız olduğunu duyuyor, hemde kalabalığın arasında neredeyse amaçsız sürüklüyor.

Sinemadan yeni çıktı, Şebnem'i anımsadı. İçki içmek üzere onu bir yere götürmesi belki de onun kendisini bağışlayıp içten bir konuşmaya başlamasını sağlayabilirdi. Nedim Eren, Şebnem'i telefonla aradı ve hemen o akşam Sıraselviler yakınlarındaki Kadeh'de buluşup içki içmeyi kararlaştırdılar. Bu eski barı gerçekten seviyordu, buranın loşluğunu ve insanın içini saran sıcaklığını seviyordu.

Şebnem'e bu denli bağlanması açıklamak için yeni nedenler aramaya hiç gerek yoktu; çalışmalarına destek verisi ve anlayışı, Nedim Eren için onu herhangi başka bir kadından çok daha çekici kılıyordu.

"Biliyor musun?" demişti Şebnem içkilerini içerlerken, "kimi kez *Soğuk Tanrı'nın anlatıcısı* Ercan'ın Cemil Raşit'den bir iz taşıyip taşımadığını merak ediyorum. Ercan, kendisine içten ve sıcak bir yakınlık gösterebilecek kadına bir türlü rastlayamıyor. Ercan'ın katı ve soğuk bir roman kişi olduğunu söyleyebiliriz ama öte yandan sıcak bir iç dünyası var. Yalnız olması, sonunda hep yalnız kalması, kadınlarla mı yoksa kendisiyle mi ilgili, Cemil Raşit bu durumla ilgili romanda fazla bir şey anlatmıyor."

Kimbilir, hangisi doğru, diye düşünmüştü Nedim Eren, *Soğuk Tanrı*'daki anlatıcının sözleri belki de Cemil Raşit'in bu konudaki gerçek düşüncelerini dile getirdiği bir çeşit şifreydi.

Birlikte geçirdikleri bir gece Şebnem bilemediği bir nedenle ona kızmıştı. Nedim Eren sessizce sigara içiyordu. Şebnem uzandı ve elini

tuttu. "Erkekler için," demişti Şebnem, "sevişmenin bitiminde büyü bozuluyor mu?" Kuşkusuz sorusu Nedim'in davranışıyla ilgiliydi ama içinde duyduğu pişmanlık ağrısını hafifleten kendiliğinden bir iç çekiş gibi sormuştu bunu. Nedim Eren, Cemil Raşit'in *Soğuk Tanrı*'da yazdıklarını animsادı, hep aynı şey diye düşündü. Bu kızın yanıt olmayan sorularından usanmıştı artık.

Bardan soğuk, ıslak havaya çıktılarında ikisi de oldukça sarhoştu. Kar hızlanmıştı, gözgözü görmüyordu. Şebnem, Nedim'in koluna tutunarak titredi, neredeyse ayağı kayıp düşüyordu. Yağan karın altında kol-kola Sıraselviler boyunca yürüdüler. Gecenin geç bir vaktiydi, o denli az araba geçiyordu ki cadde bile karla örtülmüşü.

Taksim Alanı'na vardıklarında kar neredeyse durmuştu, üç beş sarhoşun gülüşmeleri gecenin sessizliğinde yankılanıyordu. Nedim Eren onu yaralayacak bir şey söylemiş olmaktan korkmuştu.

Nedim Eren yorgunu, yaptıkları uzun ve can sıkıcı konuşma yüzünden değil yalnızca, belleğinde anı parçacıkları, adını anımsamadığı yazarlardan kimi düşünceler devinip duruyordu.

Çoğu birlikte, küçük yaştı parçacıklarının üst üste gelişyle, sistemlerle, koşturmacayla gelişir, giderek tutku en yüksek noktasına varır, içinde yaşadığı sürece ufuklarının arasında ne gizlediği merak edilmeyen -bu bir göl, içdeniz veya bir okyanus olabilir- bir deniz gibidir; kendinizi güçlü, kişiliğinizin yeni dalgalarla göğüs gerecek bir durumda olduğunu duyumsadığınız an birlikte acı bir ikilemi içinde taşır; bilinmez bir dünyaya yelken açmanız için koşullar oluşmuştur. Can sıkıntısı harekete geçmeniz için sizi zorlayıp durur, onun zorlaması olmasa, kahramanlarımızın hiçbir yorgunluk belirtisi göstermeyen tekduze yaşamla-rı belki öylece uzayıp gidecektir.

"Ne tuhaf, neredeyse yaşamımı, okuduklarım oluşturuyor, Şebnem çok haklı," diye düşünmüştü Nedim Eren. Onu bir taksiye bindirdikten sonra bir mağazanın genişçe saçak altına sıçınmış, bir süre yeniden başlayan karın yağışını izlemişti.

Şimdi lapa lapa yağan bir karın altında, şapkasını gözlerine değin indirmiş, paltosunun yakalarını kaldırıp, kaşkoluya yüzünü iyice bir sarılmış, Tünel'e doğru yürüken, böyle gecelerin geçmiş anıları canlandırdığı ve insanın yüreğini yalnızlıkla titrettiğini düşünüyordu.

Hayallerin Sonsuz Ölümü

Bulutlara yansıyan güneşin kızılılığı can sıkıcı bir yavaşlıkla kül rengine dönüshüyordu. Yorgunluğuma karşın, o güzel ve dingin yaz akşamı beklenmedik bir esinin içime dolduğunu duydum, içimde hem anlaşılmaz bir üzüntü, hem de sarsıcı bir boşusalık duygusu vardı; yaşamın tekdüzeliğinden, sürekli kendini yinelemesinden duyulan bir bükkinlik. Bu karmaşık duyguya kalkıp Nedim Eren'in masasına gittim ve selam verdim. Nedim Eren beni gördüğünə sevinmişti.

Tasarısını ve son günlerde karşılaştığı güçlükleri anlatmaktan ne redeyse utanç duyuyordu: yazacağı kitabın belgelere dayalı bir yaşam öyküsü olamayacağı çok açıktı, belki olağanüstü bir çabaya çalışmıştı; ne yazık ki yapıt, onu ortaya çıkarılan kişinin arzularından bağımsız değildiyordu.

"Bu kitaba kendimden çok az şey katmaya özen gösterdim," diyor du. "Biliyorsunuz, yazarken insanın kendisinden söz etmemesi neredeyse olanaksız. Bu araştırma sırasında yaşadığım olayların dışında kalanları anlatmaktan kaçındım."

Kıscası yazmayı düşündüğü kitap uykularını kaçırıyor ve onu ölesiye korkutuyordu. *Soğuk Tanrı'yı* anlamaya çalışmıştı ama bu kitabı kendi meslek yaşamını mahvetmemesi gerektiğine inanıyordu. Romanla ve karakterlerle ilgili uzun notlar tutmuştu. Kullanılan tekniklerden, birbirinden değişik bilinçlerin konuşmalarına kadar her şey önünde engel oluşturuyordu ve roman kişilerine has eşzamanlı sayısız arzu değişimlerini içinde ürkütücü bir elegeçmezliğe varıyordu: Cemil Raşit, bu romanın neresinde gizliydi, bilinemezdı.

"Biliyor musunuz?" dedi, "ben bu durumu nedeni ve işleyeni belli olmayan bir cinayete benzetiyorum. Bu romanı gerçekten Cemil Raşit mi

yazdı, bundan bile kuşku duyuyorum." Birdenbire, Cemil Raşit'i gerçekten tanıyor tanımıdığımı sordu.

"Tanıdığını biliyorsun," dedim.

Yüzüme kuşkuyla baktı. Sanırım kısa bir an Cemil Raşit'in benim takma adım olduğundan kuşkulamıştı.

Gerekli olan hemen her şey odasındaki çalışma masasının üzerinde yiğiliydi ama şu aşamada bile kitabı bitmiş olarak düşünmeye cesareti yoktu: bu belki de bir özyaşamöyküsünden ya da bir roman incelemesinden çok, Nedim Eren'in *Soğuk Tanrı'yı* okuma serüveni olabilirdi.

"Varsın yazdıklarının ek yeri görünşün," dedim, "Bundan korkmamalısın. Bu öğrendiklerine gelince, seni umutsuzluğa sürüklemekten çok yüreklemirmeli."

"Bu arada yeni bir şey öğrendim," dedi Nedim Eren, "Aydın Tan'ın anlattığına bakılırsa Cemil Raşit *Soğuk Tanrı'yı* yarı bırakmış. Aslında bilerek yapmış bunu çünkü gerçekte yazmak istediği iç içe birçok romandan oluşan bir kitapmış. Çeşitli direktifleri ve notları yazılı olarak bırakmış, bütün bunlara göre karakter, kişilikler ve ana yapı yeniden kurgulanabilir. Bu kitabı kendisinden sonra başka yazarların tamamlayabileceğini söylemiş. Adını da *Soğuma koymayı* düşünüyormuş."

Hava kararmıştı; yakındaki bir bara gitmeyi ve bir şeyler atıştırırken konuşmamızı orada sürdürmeyi önerdim.

Barın terasında, denizi gören güzel bir masaya daha yeni oturmuştu ki, "size önermek istediyim bir şey var," dedi. "'Bu kitabı siz yazın, bütün çalışmaları, belgeleri size aktarayım, beni bu karabasandan kurtarın."

"Bilemiyorum," dedim. "Neden derseniz başka bir kitap üzerine çalışıyorum şu sıralarda."

Bu arada bitirmeye çalıştığım kitabı düşünüyordum. Sevdiğim bütün kadınlara adanmış bir çalışma olacaktı bu. O an karşısında bu kadınlardan birisinin olmasını öyle isterdim ki. Bu belki de bir *Düş Kadın* olurdu ve bana gizli büyülerden söz ederdi, yaşamın derin anımlarından. Gün geçtikçe insan, daha çok sevilmek istiyordu ve geçmişte kendisini seven kadınları yeniden anımsıyordu.

Benim dolambaçlı sözlerimi büyük bir sabırla dinleyen Nedim Eren kolay vazgeçeceğ gibi görünmüyordu, açık bir dile konuştu: "İşin başında bu kitabı bitirmeyi başarabileceğimi düşünmüştüm. Şimdi bütün araştırma tamamlandı. Kendi adıma onun yaşamıyla ilgili bütün bu

olguların gerektiği gibi yazılıp basılabileceğinden kuşku duyuyorum. Elimdeki bütün bilgileri tek tek elden geçirmem gerekecek. Neye ağırlık vermem gerektiğini kestirmek hiç kolay değil ve daha da kötüsü nereden başlayacağımı bilmiyorum. Bunu sizin yazmanızı şundan istiyordum, böylece bu romanda beni de anlatmış olurdunuz."

Bu bana birden ilginç bir düşünce gibi geldi. Nedim Eren'in ve öteki-lerin yer aldığı bir roman yazmak, belki Cemil Raşit'in romanıyla birlikte yayınılmak, evet neden olmasın. *Soğuk Tanrı*'da roman kahramanı bir düşün peşindeydi. Nedim Eren ve diğerlerine gelince, onlar bu roman-daki çarpitılmış bir dünyanın ve kendi geçmişlerinin peşinde. Üstelik Nedim Eren'in vermeyi önerdiği belgeler ve onun çalışmaları beni hiç mi hiç ilgilendirmiyordu, ondan hiçbir şey almama gerek yoktu.

Nedim bütün çalışmaları bana vermekte kararlı görünüyordu, onu kırmamak için kabul ettim. Nedim Eren'in o akşam çantasından çıkardığı *Soğuk Tanrı*'nın dactilo edilmiş bu kopyasının gerçekten Cemil Raşit'in romanı olduğu çok güçlü bir olasılık. *Soğuk Tanrı*'nın o yıllarda yayınlanmış eski baskılarından birini okumuştum, bu yeni metinle kimi yerde değişiklikler gösteriyor. Özellikle Cemil Raşit'in mektuplarıyla karşılaş-tırmamız, bu metnin aynı dactiloyle yazıldığını büyük bir açıklıkla kanıt-lıyor. Dört dactilo sayfası uzunlukta ek bir metin halinde yazdığı bölüm-deki paragraflar tek tek numaralanmış ve her paragrafin ana metinde nereye gireceği ayrıntılı bir biçimde belirtilmiş.

Cemil Raşit'in durumunu çok iyi anlıyordum; bütün bu ilişkiler ağını sarsıp, karmaşıklaştıran bu inatçı bellek, arasında da olsa, düş kırıklığına ve yorgunluğa uğramadan edemez. O bir yazarın davranışması gerektiği gibi davranışmış, duyduğu düş kırıklığını ve acayı, yazdıklar için gerekli iv-meyi başlatacak bir güce dönüştürmeyi bilmış, üstelik bunu uygulamayı başarmıştı.

"Şaşkın ve acılıydım," diye yazar Cemil Raşit, ikinci derecede bir ro-man kişisinin ağızından, *Umutsuzluğun Son Yüzyıl*'nda, "dünyanın neye benzediğini gördüğümde. Durmaksızın yazmak zorunda olmak, bu yip-ratıcı tutku kişisel geleceğim konusunda beni büyük bir karamsarlığa iti-yor. Çünkü dilin temelinde belirsizlik yattığını ve bu yüzden de dil yoluyla bir şeyi anlatmanın umutsuz bir çaba olduğunu biliyorum."

Bir türlü gerektiği gibi yazılamayan gelgeç düşünceler vardı. Sanki bellekte biriken anılar hayallere ayrılan bölümü giderek daraltıyor, yeni hayaller edinmek güçleşiyordu. Aykırı yönlerde, belki de ayrimına var-

madan geliştirdiğimiz yıkıcı arzuların gündümünde yaşamımızı harcıyor-duk. Deneyimimiz arttıkça her şey daha bir yalınlaşacağına, gittikçe karmaşık bir ilişkiler ağına dolanıp, daha da güç anlaşılır olmuyor muydu? Belki de yapılması gereken hiç konuşmamak, yazmamak ve yalnızca sonsuzluğa kulak vermekti. Anımsanamayan yaştanı parçacıkları, sevilen kadın adları, söylenmiş güzel tutku sözcükleri, asla dile gelmeyen görüntüler vardı ve hayallerin kendini yenilemesi olanaksızdı. İnsanların bunalım dediği belki de buydu; ortak deneyimin birikimiyle gelecekten beklenenlerin en aza indirgenmesi.

"Peki, kabul ediyorum," dedim, dosyaları ve bütün öteki belgeleri ondan alırken. "Ama sakın unutmayın, bu aramızda bir giz olarak kala-cak."

Nedim Eren olur anlamında başını salladı ama bu konuda ona güve-nabilir miyim, bilmiyordum. Sonraları, daha önce yazdığını gibi, Nedim'in ölümü her şeyi değiştirecek, bunun bir önemi kalmadığı gibi, bu türden kuşkularımı anımsamak bana acı verecekti. İşte böyle, o akşamdan son-ra Nedim Eren'i bir daha göremedim.

Belleğimin aydınlatıldığı bir sahnede, Cemil Raşit'i oynar gibiydim. Yazaçığım kitabı kahramanı gölgeler arasında gizlenmiş bir Cemil Ra-şit olacaktı, başlangıçta böyle düşünüyordum, ama sonraları bu kah-ramanın daha çok *Soğuk Tanrı*, yani bir başka roman olacağını anladım.

Sonra oturdum, bütün bu okuduklarınızı yazdım. Bunları yazarken masamın üzerinde, biraz ötede, *Soğuk Tanrı'nın* değişik baskıları ve el-yazmaları duruyordu.

Dışarda kar yağarken sıcak kumsalları, tepemde koskoca bir güneş, beyaza boyanmış evlerin arasındaki dar sokakları tırmanırken karlı dağ-ları yazdım. Uzun bir zaman aldı bu, bellek unutmasın diye yaptım bunu.

Hayallerin sonsuz ölümü; bu düşünce hepimizi gereksiz hırslardan uzaklaştırıyordu. Giderek öfke sönüyor, şiddet ve gerilim azalıyor, he-men her şey soğuyordu. Düzensizlik artıyordu; düzen, yerini amansız bir kargaşa bırakacaktı. Saatler gibi mevsimler de geçecekt ve derin bir iz bıraktığını düşündüğümüz her şey bellekten yavaşça sıyrılacaktı.

